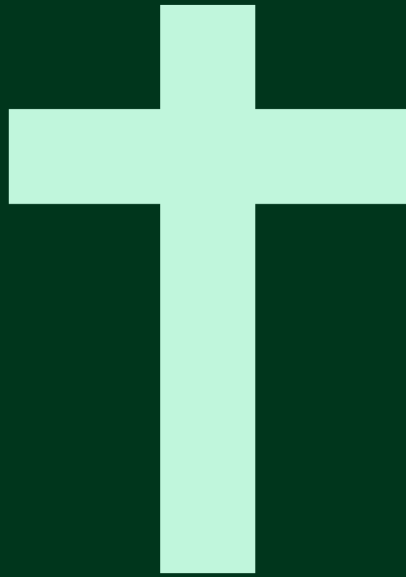

Uwumbər aagbaŋ

Bible without Deuterocanon in Konkomba

Uwumbor aagban
Bible without Deuterocanon in Konkomba

copyright © 2014 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Konkomba

Translation by: Wycliffe Bible Translators

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The Bible without Deuterocanon

in Konkomba

© 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2015-03-17

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 29 Jan 2022
c7765cba-ce13-51c8-80b3-68facb5fdf4a

Contents

MATIU	1
MAK	47
LUK	76
JÖNN	125
LITULN	159
ROM YAAB	207
1 KORINT YAAB	227
2 KORINT YAAB	246
GALASIA YAAB	258
EFESUS YAAB	265
FILIPI YAAB	272
KOLOSE YAAB	277
1 TESALONIKA YAAB	282
2 TESALONIKA YAAB	286
1 TIMOTI	289
2 TIMOTI	295
TAITUS	299
FILEMONN	302
HIIBRU YAAB	303
JEMS	318
1 PIITA	323
2 PIITA	329
1 JÖNN	333
2 JÖNN	338
3 JÖNN	339
JUUD	340
TIBÖKPIIRKAAN	342

Tibɔnyaan ti MATIU ŋmee ti na

*Yesu Kristo aayaajatiib ponn ni
aayimbil*

(Luk 3.23-38)

¹ Yesu Kristo aamaal ponn ni aayimbil le bi kigbaŋ kee ponn ni. U nan ye Ubɔr David aayaabil la. David mu nan ye Abraham aayaabil.

² Abraham le nan ma Aisak, Aisak mu ma Jakob,

Jakob mu ma Juda ni unaabitiib.

³ Juda mu ma Peres ni Sera. Bina aayimbil le nan ye Tamar.

Peres mu ma Hesronn, Hesronn mu ma Ram,

⁴ Ram mu ma Aminadab, Aminadab mu ma Nasonn,

Nasonn mu ma Salmonn,

⁵ Salmonn mu ma Boas. Una aayimbil nan ye Rahab la.

Boas mu ma Obed. Una aayimbil nan ye Ruf la.

Obed mu ma Jese,

⁶ Jese mu ma Ubɔr David.

David mu ma Solomon. Una nan ye Yuraya aapuu la, le David kpan u.

⁷ Solomon mu ma Rehoboam, Rehoboam mu ma Abija,

Abija mu ma Asa,

⁸ Asa mu ma Jehosafat, Jehosafat mu ma Joram,

Joram mu ma Usia,

⁹ Usia mu ma Jotam, Jotam mu ma Ahas,

Ahas mu ma Hesehia,

¹⁰ Hesehia mu ma Manase, Manase mu ma Amonn,

Amonn mu ma Josia,

¹¹ Josia mu ma Jekonia ni unaabitiib buyoonn baadim nan faa bi butɔb ki chuu bi buen Babilon na.

¹² Baah chuu bi ki di buen Babilon ni na, nee aapuwɔb le

Jekonia ma Sealtiel, Sealtiel mu ma Serubabel,

¹³ Serubabel mu ma Abiud, Abiud mu ma Eliakim,

Eliakim mu ma Asor,

¹⁴ Asor mu ma Sadok, Sadok mu ma Akim,

Akim mu ma Eliud,

¹⁵ Eliud mu ma Eleasar, Eleasar mu ma Matann,

Matann mu ma Jakob,

¹⁶ Jakob mu ma Josef, u ye Mari aachal na.

Mari mu ma Yesu u bi yin u ke Kristo u ga gaa binib lii na.

¹⁷ Abraham yoonn ki yoor kina ki ti saa Ubɔr David yoonn na nan ye yaajatiib kipiik ni binaa la. David yoonn ki yoor ki ti saa buyoonn baadim chuu bi ki di buen Babilon aatiŋ ni na nan ye yaajatiib kipiik ni binaa la. Buyoonn baadim chuu bi ki di buen Babilon ni na ki yoor ki ti saa Kristo yoonn na nan ye yaajatiib kipiik ni binaa la.

Baah ma Yesu Kristo pu na

(Luk 2.1-7)

¹⁸ Baah ga nan ma Yesu Kristo na, le bi nan puu ke bi ga di una Mari ki di tii Josef. Baa nan kee kunn u, le bi kan ke u kpa lipuul Uwumbɔr Aafuur Nyaan pu.

¹⁹ Uchal Josef aah ye uninyaan na, le waa ban ke u jinn u inimɔn. U ŋa nlandak ke u loon ki yii u.

²⁰ Waah dakl tibɔr ngbaan kina na, le u kan Uwumbɔr aatuun ubaa tidan ponn ni. Le Uwumbɔr aatuun ngbaan bui u, “Josef, Ubɔr David aayaabil, taa yii ke saan joo Mari u li ye aapuu; ba pu? Uwumbɔr Aafuur Nyaan le tii u lipuul ngbaan.

²¹ U ga maa ubijabo, le aa ga yin u ke Yesu;* ba pu? uma le ga nyan waanib baatunwanbir ni.”

²² Nimina mɔmɔk nan ŋa ke ni gbiin Uwumbɔr aah nan cha waabɔnabr len pu na ke,

²³ “Usapɔn u kaa nyi uja na ga nan dek lipuul ki maa ubijabo, bi ga li yin u ke Imanuel.”† (Immanuel aatataa le ye ke “Uwumbɔr bi ti chee”.)

* **1:21** : Yesu aatataa le ye ke “Uwumbɔr gaa timi lii”. † **1:23** : Lik Aisaya 7.14.

²⁴ Le Josef finn ki fii le ki nan ɲa Uwumbɔr aatuun aah tuk u ke u ɲa pu na, le ki yoor Mari di ɲa upuu.

²⁵ Waa nan doon u chee le u nin ma waajan aabijabo. Le Josef yin u ke Yesu.

2

Bilankpalb bi nyan ni liwipuul wɔb na

¹ Bi nan ma Yesu, Betlehem aatin ponn ni la, ki bi Judea aatin ni na, n-yoonn mu Herod ye ubɔr na. Baah ma Yesu na, le bilankpalb bibaa nyan ni liwipuul wɔb ki dan Jerusalem,

² ki nan baa ke, “Baah ma ubo u ye Juu yaab* aabɔr na, u bi la chee? Ti kan waanɲabil liwipuul wɔb, le ti dan ke ti nan doon u.”

³ Ubɔr Herod, ni Jerusalem aatin aanib mɔmɔk aah ɲun tibɔr ngbaan na, le ti muk bi.

⁴ Le u yin Uwumbɔr aato-toorninkpiib ni Uwumbɔr aakaal aamɔmɔkb mɔmɔk, le ki nan baa bi, “Bi ga maa Kristo u ga gaa binib lii na la chee?”

⁵ Le bi tuk u, “Betlehem aatin, ki bi Judea aatin ni na; ba pu? Uwumbɔr aabɔnabr aah nan ɲmee pu na sɔ:

⁶ ‘Sin Betlehem aatin, ki bi Judea aatin ni na,

saa ye kitiwaatiir Judea aatim ponn ni;

ba pu? uyidaan ga nyan aa ponn ni, ki ga li ye Uwumbɔr aanib Israel yaab aayidaan.’”†

⁷ Le Herod yin bilankpalb ngbaan libɔɔl ni, le ki baa bi, “Linɲabil ngbaan nan nyan ni bayoonn?” Le bi tuk u.

⁸ Le u tun bi ke bi buen Betlehem, ki tuk bi, “Li cha man ki ti bee ubo ngbaan aabɔr mbamɔm. Ni yaa ti kan u kan, ni gir ni man ki nan tuk mi, aan m mu buen ti doon u.”

⁹ Waah len kina doo na, le bi siir ki cha. Baah siir ki cha na, le bi kan linɲabil li bi nan kan liwipuul wɔb na loln bi pu nsan, ki ti fuu ubo ngbaan aah bi nin chee na, le ki sil nima chee paacham.

* 2:2 : Bi nan ki yin Israel yaab ke Juu yaab la.

§ 2:18 : Lik Jeremia 31.15.

¹⁰ Baah kan linɲabil ngbaan na, le bi kpa mpopiin sakpen ki mɔɔni.

¹¹ Le bi koo lidichal ngbaan ni, ki ti kan ubo ngbaan ni una Mari. Bi nan gbaan kitin ki doon ubo ngbaan, le ki chuu piir baataakɔr ki tii u ipiin. Bi nan tii u salmaa, ni tulalee u bi yin u ke frankinsense, ni tulalee u bi yin u ke mir na.

¹² Le Uwumbɔr nan tuk bi tidan ponn ni ke bi taa ki gir buen ubɔr Herod chee. Nima pu na, bi nan dii nsan yayan le ki kun.

Josef aah yoor Yesu ki di san buen Ijpt aatin ni pu na

¹³ Baah nan chaa kun na, Josef nan kan Uwumbɔr aatuun tidan ponn ni. Le Uwumbɔr aatuun ngbaan bui u, “Fiin ki yoor ubo ngbaan ni una ki san buen Ijpt aatin ni, ki ti li bi nima ki kiir bundaln m ga nan tuk si ke aa nya nima na. Ubɔr Herod ga li ban ubo ngbaan ke u ku u.”

¹⁴ N-yaayoonn ngbaan le Josef fii le ki yoor ubo ngbaan ni una kinyeek, ki nyan nima ki buen Ijpt,

¹⁵ ki ti bi nima le Herod ti kpo.

Nimina nan ɲa kina ke ni gbiin Uwumbɔr aah nan cha waabɔnabr len pu na, ke Uwumbɔr bui ke, “M yin Maabo ke u nyan ni Ijpt aatin ni.”‡

Ubɔr Herod aah ku mbim pu na

¹⁶ Le Herod bee ke bilankpalb ngbaan ɲmann u la. Le u gee linɲul sakpen, ki cha waajab ku mbijabim bi mɔmɔk ye ɲibin ɲilee aabim, ni bi mu kaa fuu kina na, ki bi Betlehem, ni Betlehem aatingbaan ni na. U nan baa bilankpalb ngbaan ke bi kan linɲabil ngbaan bayoonn. Nima le cha u bee Yesu aabin aah saa pu na.

¹⁷ Waah ku mbim ngbaan pu na, le ni gbiin Uwumbɔr aabɔnabr Jeremia aah nan len pu na ke,

¹⁸ “Bi ɲun kifuuk Rama aatin ni, ki ye ikpowiil aafuuk la.

Rachel le wii waabim pu,

bi mɔmɔk kpo a,

le ubaa aan ɲmaa sɔɲ usui.”§

† 2:6 : Lik Maika 5.2. ‡ 2:15 : Lik Hosea 11.1.

Josef aah di Yesu nyan ni Ijipt aatiŋ ni pu na

¹⁹ Ni bi cha le Herod ti kpo. Waah kpo na, le Josef, u nan bi Ijipt aatiŋ ni na, kan Uwumbɔr aatuun tidan ni.

²⁰ Le Uwumbɔr aatuun ngbaan bui u, “Fii ki yoor ubo ngbaan ni una ki gir buen Juu yaab aatiŋ ni. Binib bi nan ban bi ku ubo ngbaan na kpo a.”

²¹ Le u fii ki yoor ubo ngbaan ni una, ki ti fuu Juu yaab aatiŋ ni.

²² Le u ŋun ke Ubɔr Herod aabo Ake-laus jin ute aanaan Judea aatiŋ ni. Nima pu na, Josef nan san ijawaan, kaa ban u buen nima. Le Uwumbɔr tuk u tidan ni waah ga li cha nin chee na.

²³ Le u buen kitin kibaa ni, bi yin ki ke Nasaref, ki bi Galilee aatiŋ ni na. Waah ŋa kina na, le ni gbiin Uwumbɔr aabɔnabr aah nan len pu na, ke bi ga yin Yesu ke Nasaref aatiŋ aanii la.

3

Jɔnn u muini binib nnyun ni na aah moon Uwumbɔr aabɔr pu na

(Mak 1.1-8; Luk 3.1-18; Jɔnn 1.19-28)

¹ N-yoonn ngbaan le Jɔnn u muini binib nnyun ni na bi nteersakpiin ni, Judea aatiŋ ni,

² le ki mooni, “Kpeln nimi aabimbin man. Uwumbɔr aanaan peen ni a.”

³ Uwumbɔr aabɔnabr Aisaya nan len Jɔnn aabɔr ke, “Unii ubaa bi nteersakpiin ni ki tar ke:

‘Toor Uwumbɔr aasan man, ki ŋa waasan mu li tok ki tii u.’ ”*

⁴ Jɔnn nan pee kikipalk ki bi nan di laakumii aakor luu ki na, ki di ligbapapaln buu uchan ni. Waajikaar nan ye itoon ni tisiir la.

⁵ Le binib nyan ni Jerusalem, ni Judea aatim mɔmɔk ni, ni Jɔdɔnn aamɔl aatingbaan ni, ki dan u chee,

⁶ le ki nan kpiir baatunwanbir tuk Uwumbɔr. Le Jɔnn muin bi nnyun ni, Jɔdɔnn aamɔl ni.

⁷ Le Jɔnn kan Farisii yaab ni Sajusii yaab† pam dan u chee ke u muin bi nnyun ni. Le u baa bi, “Nimi ija-gen aabim, ŋma sur nimi ke ni nya ntafadaan mu choo na ni?”

⁸ Ni li tun lituln li ga mɔk ke ni sil kpeln nimi aabimbin na,

⁹ ki taa bui ke niyaaja aah ye Abraham na, nima le ga cha ni nyan ntafadaan ni. M tuk nimi la, Uwumbɔr ga ŋmaa di ŋitakpal ŋimina kpaln Abraham aayaabitiib,

¹⁰ hali dandana wee Uwumbɔr toor kichɔk ke u ti gaa isui. Isui imɔk kaa lu ŋisubil ŋi ŋan na, u ga gaa i, ki di ŋa mmii ni.

¹¹ Mma muini nimi nnyun ni la, ki mɔk ke ni kpeln nimi aabimbin. Unii u paa ni m pu na jer mi. Maa ŋeer m chuu takl waanaatak tii u. Uma le ga nan muin nimi Uwumbɔr Aafuur Nyaan, ni mmii ni.

¹² U joo waayikpimbik unjaal ni, u ti chaar waajikaar, ki ga di njikaabim ŋa lipil ni, ki di tigbengbir see mmii mu kaan junna ni.”

Waah muin Yesu nnyun ni pu na
(Mak 1.9-11; Luk 3.21-22)

¹³ N-yoonn ngbaan le Yesu nyan ni Galilee, ki dan Jɔnn chee, Jɔdɔnn aamɔl ni, ki ban ke Jɔnn muin u nnyun ni.

¹⁴ Le Jɔnn aa kii, le ki len ke, “Ni ŋan si le muin mi nnyun ni, le aa ban ke m muin si.”

¹⁵ Le Yesu bui u ke, “Kii kina n-yoonn mue. Ni ŋan ke ti ŋa Uwumbɔr aah ban pu na mɔmɔk.”

Le Jɔnn kii ki muin u nnyun ni.

¹⁶ Waah muin u doo na, libuul ngbaan ni le Yesu nyan ni nnyun ni. Le kitaapaak chuu piir. Le u kan Uwumbɔr Aafuur Nyaan sunn ni ki naahn linanjel, ki nan tɔŋ u pu.

* **3:3** : Lik Aisaya 40.3. † **3:7** : Farisii yaab ni Sajusii yaab nan ye Juu yaab bibaa bi aanimbil man ke binib li dii Moses aakaal na. Bi mu aa nan dii nkaal ngbaan mbamɔm. Bi nan kpa kigaak la, kaa nan kpa linimbaasaln. ‡ **3:17** : Lik Aisaya 42.1.

¹⁷ Le u ηun nneel len paacham ke, “Njapoon u m gee u na sɔ. Nnimbil gbiin u.” ‡

4

Kinimbɔŋ aah tɔŋ Yesu pu na (Mak 1.12-13; Luk 4.1-13)

¹ N-yoonn ngbaan le Uwumbɔr Aa-fuur Nyaan cha Yesu buen nteer-sakpiin ni ke kinimbɔŋ ti tɔŋ u.

² Yesu nan lul bumɔb nwiin pu ni kinyeek iwiin imonko ilee. Iwiin imonko ilee ngbaan aah jer na, le nkon chuu u.

³ Le kinimbɔŋ u tɔŋ ni binib na dan u chee, le ki nan bui u, “Aa yaa ye Uwumbɔr Aajapoon kan, bui ηitakpal ηimina aan ηi kpaln tijikaar.”

⁴ Le Yesu bui ki ke, “Ni ηmee Uwumbɔr Aagbaŋ ni ke, ‘Tijikaar baanja aan ηmaa tii unii limɔfal. Limɔboln limɔk nyan ni Uwumbɔr aamɔb ni na le ga tii unii limɔfal.’ ”*

⁵ Le kinimbɔŋ di Yesu buen Jerusalem, le ki ti di u tɔŋ Uwumbɔr Aadichal paab,

⁶ le ki bui u, “Aa yaa ye Uwumbɔr Aajapoon kan, lir ni kitiŋ. Ni ηmee Uwumbɔr Aagbaŋ ni ke,

‘U ga tuk waatuuntiib ke bi li lik si, le bi ga li joo si biŋaal ni, aataal taa gbeer litakpal.’ ” †

⁷ Le Yesu bui ki ke, “Ni ki ηmee Uwumbɔr Aagbaŋ ni ke, ‘Taa tɔŋ Aadindaan Uwumbɔr.’ ” ‡

⁸ Le kinimbɔŋ ki yoor u buen li-jool li fɔk sakpen na paab, le ki ti mɔk u dulnyaa aanaan mɔmɔk, ni mu aanyaan,

⁹ le ki bui u, “Aa yaa gbaan kitiŋ ki pak mi kan, m ga di nimina mɔmɔk di tii si.”

¹⁰ Le Yesu bui ki ke, “Kinimbɔŋ, li cha. Ni ηmee Uwumbɔr Aagbaŋ ni ke, ‘Li pak Aadindaan Uwumbɔr ki dii uma baanja.’ ” §

¹¹ Le kinimbɔŋ siir cha u. Le Uwumbɔr aatuuntiib dan nan ter u.

* 4:4 : Lik Ikaal 8.3. † 4:6 : Lik Ilahn 91.11-12.

* 4:16 : Lik Aisaya 9.1-2.

Yesu aah piin waatuln Galilee aatiŋ ni pu na

(Mak 1.14-15; Luk 4.14-15)

¹² Yesu nan ηun ke bi chuu Jɔnn ki di ηa kiyondiik ni. Nima le u nan nyan nima ki gir buen Galilee.

¹³ U nan cha Nasaref le ki buen ti kal Kapenaum, kitiŋ ki bi nnyusakpem chee na ni. Ki ye Sebulunn aanib ni Naftali aanib aatiŋ la.

¹⁴ Waah kal nima na, le ni gbiin Uwumbɔr aabɔnabr Aisaya aah nan len pu na ke,

¹⁵ “Sebulunn aanib ni Naftali aanib aatiŋ

ki bi Jɔdanni aamɔdapuul, nnyusakpem wɔb, aan bi yin ki ke Galilee aatiŋ, ηinibol mɔmɔk aabɔŋ aah ηmal tɔb ponn ni nin chee na,

¹⁶ nima aanib bi bi mbɔmbɔɔn ni na kan nwiihn sakpiin.

Binib bi bi mbɔmbɔɔn ni, ki san nkun ijawaan na, nwiihn woln bi pu.”*

¹⁷ N-yoonn ngbaan ki joo cha le Yesu piin ki mooni binib ke, “Kpeln nimi aabimbin man. Uwumbɔr aanaan peen ni a.”

Yesu aah yin bijanbam binaa pu na (Mak 1.16-20; Luk 5.1-11)

¹⁸ Yesu nan chuun kpak Galilee Aanyusakpem aagbaan le ki ti kan naabitiib bilee, bi yin ubaa ke Simon ki dulni u ke Piita, le ki yin unaal ke Andru. Bi nan bi mae kipɔk nnyun ni. Bi nan ye bijanbam la.

¹⁹ Le Yesu bui bi, “Dii mi man, aan m cha ni ban binib ki nan tii Uwumbɔr.”

²⁰ Waah len kina na, libuul ngbaan ni le bi siir cha baapɔr le ki dii u.

²¹ Le u foor siib kpee, le ki ki kan naabitiib bilee, Jems ni unaal Jɔnn, bi ye Sebedee aajapɔtiib na. Bi ni bite Sebedee nan bi buŋɔb ni, ki bi leŋni baapɔr. Le Yesu yin bi.

²² Libuul ngbaan ni le bi siir cha buŋɔb ngbaan ni bite le ki dii u.

‡ 4:7 : Lik Ikaal 6.16. § 4:10 : Lik Ikaal 6.13.

Yesu aah mooni Uwumbər aabər ki cha bibum pəək pu na
(Luk 6.17-19)

²³ Le Yesu bə dii Galilee aatim məmək ni, ki koo mmeen aadir ni, ki tuk binib Uwumbər aabər ki mooni Uwumbər aanaan aabənyaan tee, le ki cha bibum bi kpa iween aabəŋ məmək na, ni binib bimək kaa pəə na pəək.

²⁴ Le waayimbil moon Siria aatim məmək ni. Le bi joo ni bibum məmək u chee, binib bi iween aabəŋ joo bi na, ni binib bi tiyayaar joo bi na, ni binib bi ŋibimbik joo bi na, ni binib bi aawon faan na. Le u cha bi məmək pəək.

²⁵ Le kinipaak nyan ni Galilee aatingbaan ni, ni kitiŋ ki bi yin ki ke Ntim Kipiik na ni, ni Jerusalem aatiŋ ni, ni Judea aatingbaan ni, ni Jəədann aaməədapuul, ki dii u.

5

Binib aah ga ŋa pu ki kan Uwumbər aanyoor na
(Luk 6.20-23)

¹ Yesu aah kan kinipaak ngbaan na, le u jon ligongoln paab, le ki kal. Le waadidiliib kuun u chee.

² Le u waar uməb ki bui bi ke:

³ Binib bi nyi ke bi ye bigiim Uwumbər wəb na, waanyoor bi bi pu. Bima le yeh Uwumbər aanaan.

⁴ Binib bi kpa mpombiin baatunwanbir pu na, Uwumbər aanyoor bi bi pu; u ga səŋ bisui.

⁵ Binib bi sunn bibaa taab na, Uwumbər aanyoor bi bi pu. Bima le ga li yeh dulnyaa wee.

⁶ Binib bi aanimbil man ke bi li ye bininyaam na, Uwumbər aanyoor bi bi pu. Binimbil ga gbiin.

⁷ Binib bi kpa linimbaasaln na, Uwumbər aanyoor bi bi pu. U mu ga san bi kinimbaak.

⁸ Binib bi dii Uwumbər ni bisui məmək na, waanyoor bi bi pu. Bima le ga kan uma Uwumbər.

⁹ Binib bi par kijaak na, Uwumbər aanyoor bi bi pu.

U ga len ke bi ye waabim.

¹⁰ Binib bi ji falaa Uwumbər aasan aadiim pu na, waanyoor bi bi pu.

Bima le yeh uma Uwumbər aanaan.

¹¹ “Binib yaa sii nimi ki ŋa nimi falaa ki məlŋ inyaməŋ məmək aabəŋ ki paan nimi, ki bii nimi, min Yesu pu kan, Uwumbər aanyoor bi ni pu.

¹² Ni li kpa mpopiin sakpen, ba pu? ni ga nan kan tinyoor sakpen paacham. Kina le bi nan ŋa Uwumbər aabənabtiib bi nan bi n-yaayoonn na falaa.”

Uwumbər aanib aah naahn n-yaan ni nwiihn pu na

(Mak 9.50; Luk 14.34-35)

¹³ “Nimi maadidiliib le ye dulnyaa wee ni aayaan. N-yaan yaa bii, ki yaa kaa ki mə kan, nibaa aa bi ki ga ki ŋmaa ŋa mu aan mu mək. Mu aa ki bi tibər tibaa ni. Bi ga di mu kpir la. Le binib ga taa mu pu ki jer.

¹⁴ “Nimi le ye dulnyaa wee ni aawiihn, ni woln binib aanimbil. Kiti-sakpen ki bi ligongoln paab na aan ŋmaa bər.

¹⁵ Unii yaa see karyaa kan, waan di lisambil chin u pu. U ga di u təŋ tiwan paab la, le u woln kidiik məmək ponn ni nwiihn.

¹⁶ Ni li bi kina man. Cha binib məmək kan nimi aawiihn aah wiin pu na, aan bi kan nimi aatunyaan aan ki pak Nite Uwumbər u bi paacham na.”

Uwumbər aakaal aaməkm

¹⁷ “Ni taa dak ke m dan m nan kuln Uwumbər aakaal ni Waabəŋabr aabər. Maa dan ke m nan kuln ti. M dan ke m nan ŋa taah len pu na məmək chub la.

¹⁸ M tuk nimi mbaməŋ la, nkaal ngbaan mubaa aan jer, see mu aah len pu na məmək ŋa. Buyoonn paacham ni dulnyaa ga li bi na, nkaal ngbaan məmək ga li beenin bi.

¹⁹ Nima pu na, unii umək yii nkaal ngbaan ponn ni siib na, ki mək binib kina na, u ga li ye uwaatiir Uwumbər

aanaan ni. Unii umək kii nkaal ngbaan, ki mək binib kina na, u ga li ye unikpaan Uwumbər aanaan ni.

²⁰ M tuk nimi la, nimi aabimbin yaa kaa ɲan ki jer Uwumbər aakaal aaməmək ni Farisii yaab* aabimbin kan, naan koo ni Uwumbər aanaan ni.”

Binib taa li gee liɲuul

²¹ “Ni ɲun ke bi nan tuk n-yaayoonn na aanib, ‘Taa ku unii, ke unii ubaa yaa ku uken kan, bi ga ji u tibər.’†

²² Min le tuk nimi ke unii umək gee liɲuul una aabo pu na, bi ga ji u tibər. Unii umək tuk una aabo, ‘Saa bi tibər tibaa ni,’ bibɔjirb aaninkpiib ga ji u tibər. Unii umək tuk una aabo ke, ‘Si ujər’ na, u ɲeer u koo mmii mu kaan junn na ni.

²³ Aa yaa bi Uwumbər Aadichal ni ki ban aa tii Uwumbər ipiin, ki teer ke aa koo aana aabo ubaa aataani ni kan,

²⁴ di saapiin di bil nima, ki buen ti chuu utaal waahr, aan ki nin gir ni ki nan tii Uwumbər ipiin ngbaan.

²⁵ “Aa ni unii yaa kpa tibər, u ban u di ti buen kooti ni kan, chuu utaal mala aan ni taa kee fuu nima, u taa di si ɲa ubɔjir aanaal ni, ubɔjir mu taa di si ɲa kiyondiik aaninkpel aanaal ni, ke u di si ɲa kiyondiik ni.

²⁶ M tuk si mbamən la, saan nyan nima ki nan saa buyoonn aa ga pa kooti ni aamombil məmək doo na.”

Kidagook aabər

²⁷ “Ni ɲun ke bi nan tuk n-yaayoonn na aanib, ‘Taa gər kidagook.’‡

²⁸ Min le tuk nimi ke unii umək kan upii aan usui koo u ni kan, u kpaan gər kidagook usui ni la.

²⁹ Aa yaa gee tiwan ke saah gee aan-imbigiil pu na kan, tiwan ngbaan yaa tɔɲ si ke aa tun titunwanbir kan, di ni lii. Saawan nibaa yaa bee yɔli kan, ni soor ni tiwon məmək koo mmii mu kaan junn na ni.

³⁰ Aa yaa gee tiwan ke saah gee aanɲangii pu na kan, tiwan ngbaan yaa tɔɲ si ke aa tun titunwanbir kan, di ni lii. Saawan nibaa yaa bee yɔli kan, ni soor ni tiwon məmək koo mmii mu kaan junn na ni.”

Uja taa jenn upuu

(*Matiu 19.9; Mak 10.11-12; Luk 16.18*)

³¹ “N-yaayoonn na aanib nan ki len ke ‘Uja yaa jenn upuu lii kan, u ɲmee kigban, ki di tii u ki mək ke u jenn u.’§

³² Min le tuk nimi ke upii yaa kaa gər kidagook kan, uchal yaa jenn u lii kan, u ɲa u upiidagoor le na. Uja u yoor baah jenn upii u lii na mu ye udagoor la.”

Naah ga puu tipuur pu na

³³ “Ni ɲun ke bi nan tuk n-yaayoonn na aanib ke, ‘Taa puu Uwumbər nnyamən pu, ke aa yaa puu Uwumbər kan, ɲa saah len pu na.’

³⁴ Min le tuk nimi: ni taa puu Uwumbər. Ni taa puu paacham mu; ba pu? paacham ye Uwumbər aabərjal la.

³⁵ Ni taa puu kitiɲ mu; ba pu? kitiɲ ye Uwumbər aataa aajal la. Ni taa puu Jerusalem mu; ba pu? Jerusalem ye Uwumbər u ye Ubər kpaan na aatiɲ la.

³⁶ Taa puu aayil; ba pu? saan ɲmaa kpeln kiyikpirk kibaa, ki li ye kiyikpiin, kaan ɲmaa kpeln kibaa ki li ye kiyikpibəɲ.

³⁷ Ni po len ke ‘Een’, bee ‘Aayii’. Ni yaa ki kpee nibaa kan, naa ɲan.”

Naah ga ɲa binib bi ɲa nimi bakaa na pu na

(*Luk 6.29-30*)

³⁸ “Ni ɲun ke bi nan tuk n-yaayoonn na aanib, ‘Unii yaa chuu lokr aanim-bil kan, bi chuu lokr u mu yaal. Unii yaa gbaa fenn aanyin kan, bi chuu fenn u mu yaan.’*

³⁹ Min le tuk nimi: unii yaa ɲa si bakaa kan, taa giin u waah ɲa si pu

* **5:20** : Farisii yaab nan ye Juu yaab bibaa bi aanimbil man ke binib li dii Moses aakaal na. Bi mu aa nan dii nkaal ngbaan mbaməm. Bi nan kpa kigaak la, kaa nan kpa linimbaasaln. † **5:21** : Lik Nnyam 20.13; Ikaal 5.17. ‡ **5:27** : Lik Nnyam 20.14; Ikaal 5.18. § **5:31** : Lik Ikaal 24.1-4. * **5:38** : Lik Nnyam 21.24; Liifai Yaab 24.20; Ikaal 19.21.

na. Unii yaa faa si aanjängii aataapak kan, aa cha u faa aanjangan aataapak mu.

⁴⁰ Unii yaa ban u di si buen bibəjirb chee ke u ti gaa saabəkul kan, tiin u saakekeln mu.

⁴¹ Uja yaa muk si ke aa cheen u mal ubaa kan, cheen u mal bilee.

⁴² Unii yaa mee si tiwan kan, tiin u. Unii yaa ban ke aa pinn u tiwan kan, taa yii.”

*Naah ga ŋa nimi aadim pu na
(Luk 6.27-28, 32-36)*

⁴³ “Ni ŋun ke bi nan tuk n-yaayoonn na aanib, ‘Li gee aana aabo ki nan saadin.’†

⁴⁴ Min le tuk nimi: ni li gee nimi aadim man, [ki bui binib bi seei nimi na ke, ‘Uwumbər ŋa tinyoor ŋa ni pu;’ ki ŋa binib bi nan nimi na tinjann,] ki mee Uwumbər ki tii binib bi ŋani nimi falaa ki muk nimi na.

⁴⁵ Ni yaa ŋani kina kan, ni ga li ye Nite Uwumbər u bi paacham na aabim; uma le cha waawiin puur ki woln tiniwanbir ni bininyaam pu, ki cha utaal nu ki tii binib bi ŋan na, ni binib bi kaa ŋan na.

⁴⁶ Ni yaa gee binib bi gee nimi na baanja kan, ni kpa tinyoor Uwumbər chee ee? Bilampoogaab mu gee binib bi gee bi na la.

⁴⁷ Ni yaa dooni ninaabitiib baanja kan, ni ŋan ki jer biken aa? Aayii. Binib bi kaa dii Uwumbər aasan na mu ŋani kina la.

⁴⁸ Nima pu na, ni li bi mbaməm, ke Nite Uwumbər u bi paacham na aah bi pu na.”

6

Naah ga tii bigiim ipiin pu na

¹ “Ni li nyi man, ki taa tun nimi aatunyaan binib aanimbil ni, ke bi kan aan ki pak nimi. Ni yaa ŋani kina kan, naan kan tinyoor Nite Uwumbər u bi paacham na chee.

² “Aa yaa tii ugiin tiwan kan, taa joo kilonj gbaa ke biŋmanjmannim aah ŋani pu mmeen aadir ni, ni kitiŋ ponn

ni, ke binib pak bi na. M tuk nimi mbamən la, bi kan baapal le na.

³ Aa yaa tii ugiin tiwan kan, taa cha aanjangan li nyi aanjängii aah ŋa pu na.

⁴ Tii u libəəl ni. Le Aate Uwumbər u kan saah ŋa pu libəəl ni na ga pa si binib aanimbil ni.”

*Naah ga mee Uwumbər pu na
(Luk 11.2-4)*

⁵ “Ni yaa mee Uwumbər kan, ni taa mee u ke biŋmanjmannim na aah mee u pu na. Bi gee ke bi sil mmeen aadir ni, ni kitiŋ ponn ni ki mee Uwumbər, aan binib kan bi. M tuk nimi mbamən la, bi kan baapal le na.

⁶ Sin ma kan, aa yaa mee Uwumbər kan, koo saadiik ni, ki di jaalenj piin, ki mee Aate Uwumbər u bi libəəl ni na. Le Aate Uwumbər u kan saah ŋani pu libəəl ni na ga tii si tinyoor.

⁷ “Ni yaa mee Uwumbər kan, ni taa len yəl yəl aabər ke binib bi kaa dii Uwumbər aasan na aah len pu na. Bi dak ke bi yaa len sakpen kan, nima le ga cha Uwumbər ŋun.

⁸ Ni taa ŋani ke baah ŋani pu na; Nite Uwumbər nyi naah ban tiwan ni na, naa kee mee u.

⁹ Ni yaa mee Uwumbər kan, bui ke, ‘Tite Uwumbər u bi paacham na, cha binib li san saayimbil.

¹⁰ Saanaan dan.

Bi li ŋani saageehn dulnyaa wee ni ke baah ŋani paacham pu na.

¹¹ Tiin timi din aawiin aajikaar.

¹² Cha timi aataani ki pinn timi, ke ti mu aah di cha pinn binib bi koo timi aataani ni pu na.

¹³ Taa cha ti kan ntəŋ.

Nyan timi kinimbəŋ aanjaal ni.

[Si le yeh nnaan, ni mpəən,

ni mpakm n-yoonn mu kaa kpa ndoon na.]

¹⁴ “Ni yaa di cha pinn binib baataani kan, Nite Uwumbər u bi paacham na mu ga di cha pinn nimi.

¹⁵ Ni yaa kaa di cha pinn binib baataani kan, Nite Uwumbər mu aan di cha pinn nimi aatunwanbir.”

Naah ga lul buməb pu na

† 5:43 : Lik Liifai Yaab 19.18.

16 “Ni yaa lul buməb kan, ni taa bii ninimbil wəb ke binimannim aah nani pu na; bi bii binimbil wəb ke binib bee ke bi lul buməb. M tuk nimi mbamən la, bi kan baapal la.

17 Sin ma kan, aa yaa lul buməb kan, finn aanimbil wəb, ki di nkpan nmir aayil,

18 aan binib taa bee ke aa lul buməb. Aate Uwumbər u bi libəəl ni na le ga bee. Le Aate Uwumbər u kan saah nja pu libəəl ni na ga tii si tinyoor.”

*Paacham aawankpal
(Luk 12.33-34)*

19 “Ni taa kuun liwankpal bil dilynaya wee ni. Idundur ni n̄ipulaaleen ga bii ni. Binaayukb mu ga loon koo ni ki nan sun ni.

20 Ni di liwankpal bil Uwumbər do. Idundur ni n̄ipulaaleen aan bii li nima. Binaayukb mu aan koo ni nima ki nan sun li.

21 Saawankpal aah bi nin chee na, aasui mu bi nima la.”

*Tiwon aawiihn
(Luk 11.34-36)*

22 “Linimbil ye tiwon aakaryaa la. Aanimbil yaa wiin kan, saabimbin məmək ga li gbii nwiihn la.

23 Aanimbil yaa jəb kan, saabimbin məmək ga li gbii mbəmbəən la. Aanimbil li tii si nwiihn na yaa bəən kan, aa bi mbəmbəən sakpiin ni la.”

*Uwumbər ni liwangol
(Luk 16.13; 12.22-31)*

24 “Unii ubaa aan n̄maa li ye din-datiib bilee aanaagbiija; u ga li nan ubaa, le ki gee uken; u ga li si ubaa aachan ni, le ki lik uken fam. Naan n̄maa dii Uwumbər ni liwankpal mu.

25 “Nima le m tuk nimi ke ni taa cha nimi aalandak muk nimi tiwon aawan pu, ki taa li dak: ‘Ti ga ji ba? Ti ga nyu ba? Ti ga peen ba?’ Liməfal bi tijikaar baanja pu la aa? Tiwon bi tiwanpeenkaan baanja pu la aa?

26 Lik inyoon i laani paacham na aah bi pu na. Yaa ko tijikaar ki mu aa chee, ki mu aa faa njikaabim fuu n̄pil

ni. Nite Uwumbər u bi paacham na le kpiini i. Naa jer i ii?

27 Ni ponn ni ubaa ga n̄maa muk waalandak aan ki yunn jer Uwumbər aah siin pu na aa?*

28 “Ba pu ni cha ilandak muk nimi tiwanpeenkaan pu? Dakl lik mmopuun aah bi pu na man. Mu aa tun lituln, ki mu aa fik tikokonn.

29 M tuk nimi la, Ubər Solomonn u nan peeni tiwanpeenkaan nyaan na aawanpeenkaan aa nan njan ke mmopuun aah njan pu na.

30 Timoor bi din ki ga fe wu mmii fen, le Uwumbər nja ti mmopuun mu njan na. Waan tii nimi tiwanpeenkaan aa? Naa gaa Uwumbər ki kii mbaməm la. U ga tii nimi.

31 “Nima pu na, ni taa cha ilandak muk nimi, ki taa li dak: ‘Ti ga ji ba? Ti ga nyu ba? Ti ga peen ba?’

32 Tiwan ngbaan məmək pu le binib bi kaa dii Uwumbər aasan na aanimbil man. Nite Uwumbər u bi paacham na nyi ke ni ban tiwan ngbaan məmək.

33 Ni li ban Uwumbər aanaan, ni waasanyaan le waahr; le u ga di tiwan ngbaan məmək kpee nimi.

34 Nima pu na, ni taa cha fen u choo na aabər muk nimi. Fen le ni ga fe dak fen aabər. Ni yaa dakl din aabər din kan, ni n̄eer kina la.”

7

*Ni taa galni binib
(Luk 6.37-38, 41-42)*

1 “Ni taa galn binib, aan Uwumbər mu taa galn nimi.

2 Naah galni binib pu na, Uwumbər mu ga galn nimi kina la. Naah tii binib pu na, Uwumbər mu ga giin kina le ki tii nimi.

3 Ba nja aa lik ki waa lidəchəl li bi aana aabo aanimbil ni na, kaa tee waa jaatəlk u bi aayaan ni na?

4 Aa tee nja kinye ki bui aana aabo, ‘Cha m nyan lidəchəl li bi aanimbil ni na,’ ka jaatəlk bi aayaan ni?

5 Sin un̄man̄mann umina, chuu nyan jaatəlk ngbaan aanimbil ni

* 6:27 : Bee “...aan ki di lisan libaa kpee waafəfək pu uu?”

waahr, aan ki li waa mbaməm, aan ki nan nyan aana aabo yaan ni lidəchəl.

⁶ “Ni taa di tiwan ni bi chain na di tii ibə. I ga gir nan junn nimi. Ni taa di nleenyaaan di tii igbeer. I ga taa taa mu pu.”

*Naah ga li mee Uwumbər pu na
(Luk 11.9-13)*

⁷ “Ni li mee Uwumbər man, le u ga tii nimi. Ni li ban Uwumbər chee man, le ni ga kan. Ni li kpaar jaalen man, le u ga piir tii nimi.

⁸ Unii umək mee Uwumbər na, u ga tii u. Unii umək ban na, u ga kan. Unii umək kpaar jaalen na, u ga piir tii u.

⁹ Tə, ubo ubaa yaa mee ute maab kan, u ga di litakpal tii u uu?

¹⁰ U yaa mee u ujan kan, u ga di ukuub tii u uu?

¹¹ Nimi titunwanbirdam yaa tee nyi ipiin i ɲan na ki tii nimi aabim kan, ɲmaninkabaa Nite Uwumbər u bi paacham na le aan di tiwan ni ɲan na ki di tii binib bi mee u na aa?

¹² “Nima pu na, naah ban ke binib li ɲani nimi pu na məmək, ni mu li ɲani bi kina. Uwumbər aakaal ni waabəabr aabər le mək kina.”

*Naah ga dii pu na
(Luk 13.24)*

¹³ “Ni li dii mbisaməb mu kaa waa na. Nsan mu cha mmii mu kaan junn na ni na waa la. Nsan ngbaan aabisaməb mu waa la. Binib bi dii mu na, bi wiir la.

¹⁴ Nsan mu cha liməfal li kaa kpa ndoon na ni na aa waa. Nsan ngbaan aabisaməb mu aa waa. Binib bi dii mu na aa wiir.”

*Naah ga ɲa pu ki bee binib aabim-
bin na
(Luk 6.43-44)*

¹⁵ “Ni li nyi binyaməndam bi ɲmanni ke bi ye Uwumbər aabəabr na. Bi ɲmanni ke bi ye ipiih, le ki tee ye ɲisapol ɲi ga bii nimi na.

¹⁶ Baatuln pu le ga cha ni bee bi. Bukokom ga ɲmaa lu nkakan aa? Ichakpeejagar ga ɲmaa lu saasaa aa?

¹⁷ Isui imək ɲan na ga lu ɲisubil ɲi ɲan na la. Isui i kaa ɲan na ga lu ɲisubil ɲi kaa ɲan na la.

¹⁸ Busub bu ɲan na aan ɲmaa lu ɲisubil ɲi kaa ɲan na. Busub bu kaa ɲan na mu aan ɲmaa lu ɲisubil ɲi ɲan na.

¹⁹ Busub bumək kaa lu ɲisubil ɲi ɲan na kan, bi ga gaa bu, ki di ɲa mmii ni.

²⁰ Nima pu na, baah ɲa pu na le ga cha ni bee biɲmanɲmannim bi ɲmanni ke bi ye Uwumbər aabəabr na.”

*Binib bi ga koo Uwumbər aanaan ni
na
(Luk 13.25-27)*

²¹ “Naa ye binib bimək yin mi ke ‘Dindaan, Dindaan’ na le ga koo Uwumbər aanaan ni. Binib bi ɲani Nte Uwumbər u bi paacham na aah gee pu na le ga koo waanaan ni.

²² Liyaadaal ngbaan le binib pam ga bui mi, ‘Tidindaan, Tidindaan, ti nan nabr Uwumbər aabər saayimbil pu, ki nyan tiyayaar binib ni, saayimbil pu, ki tun lijinjiir aatun saayimbil pu.’

²³ Le m ga tuk bi, ‘Nimi titunwanbirdam, maa nyi nimi. Siir m chee man.’ ”

*Bidimaab bilee aabər
(Luk 6.47-49)*

²⁴ “Nima pu na, unii umək ɲun maabər ngbaan ki ɲani kina na, naahn unii u kpa nlan, ki maa waadiik litakpal pu na.

²⁵ Utaal nun, le nwam nyan, le libuln daar, le ki pee kidiik ngbaan. Kaah si litakpal pu na, le kaa lir.

²⁶ “Unii umək ɲun maabər ngbaan, kaa ɲani kina na, naahn unii u kaa kpa nlan ki maa waadiik litambol pu na la.

²⁷ Utaal nun, le nwam nyan, le libuln daar ki pee kidiik ngbaan; le ki lir. Ki lir kookoo la.”

Yesu aapəən

²⁸ Yesu nan len doo. Waah tuk bi tibər ti na, le ni gar kinipaak ngbaan.

²⁹ U tuk bi ke unii u kpa Uwumbər aapəən na la, kaa tuk bi ke Uwumbər aakaal aaməmək b aah tuk bi pu na.

8

*Yesu aah cha ukəndaan pəək pu na
(Mak 1.40-45; Luk 5.12-16)*

1 Yesu nan sunn ni ligongoln na taab. Le kinipaak sakpen dii u.

2 Le ukɔndaan ubaa dan u chee ki nan gbaan unimbiin ni, le ki doon u ki bui u, “Ndindaan, aa yaa gee kan, aa ga ŋmaa cha m pɔɔk.”

3 Le Yesu taln unjaal, ki meeh u, le ki bui u, “M gee. Aa pɔɔk a.” Libuul ngbaan ni le u pɔɔk.

4 Le Yesu bui u, “Li nyi, ki taa tuk unii ubaa. Li cha Uwumbɔr aatotoor chee ki ti di aabaa mɔk u, ki toor kitork tii Uwumbɔr, Moses aakaal aah len pu na. Nima le ga mɔk binib ke aa pɔɔk a.”

Yesu aah cha butɔb aajab aaninkpel aatutunn pɔɔk pu na (Luk 7.1-10)

5 Yesu nan koo Kapenaum aatiŋ ni. Le butɔb aajab nkub aaninkpel ubaa dan u chee ki nan gan u ki bui u,

6 “Ndindaan, maatutunn dɔ linampal. Uwon faan ki wu sakpen a.”

7 Le Yesu bui u, “M ga dan ki nan cha waaween sɔŋ.”

8 Le u bui u, “Ndindaan, maa ŋeer aa dan ndo ki nan koo maadichal ni. Aa yaa po len ke ‘Pɔɔk’ kan, maatutunn ngbaan ga pɔɔk.

9 Min mbaa kii maaninkpel aamɔb, ki mu ye butɔb aajab aaninkpel la, le ki bui ubaa, ‘Li cha,’ le u buen; ki bui ubaa mu, ‘Dan,’ le u dan; ki bui maanaagbiija, ‘Ŋa kina,’ le u ŋa.”

10 Yesu aah ŋun waah len pu na, le ni gar u pam. Le u bui binib bi dii u na ke, “M tuk nimi mbamɔn la, maa kee kan unii ubaa bi Israel yaab ponn ni ki gaa mi ki kii mbamɔm kina.

11 M tuk nimi la, binib pam ga nya ni liwipuul wɔb, ni liwilir wɔb, ki nan kal, ki ji Abraham, ni Aisak, ni Jakob chee tijikaar Uwumbɔr aanaan ni.

12 Le Juu yaab bi ba ga koo ni na, Uwumbɔr ga chuu nyan bi lipaal mbɔmbɔɔn aah bi nin chee na. Bi ga wii ki ŋmɔ ŋinyin nima chee.”

13 Tɔ, le u bui butɔb aajab aaninkpel ngbaan, “Li dii saasan. Saah gaa mi ki kii mbamɔm pu na, ni ŋa kina ki tii si.”

* 8:17 : Lik Aisaya 53.4.

Yesu aah len kina na, libuul ngbaan ni le uninkpel ngbaan aatutunn pɔɔk.

Yesu aah cha bibum pam pɔɔk pu na (Mak 1.29-34; Luk 4.38-41)

14 Yesu nan buen Piita aadichal ni, le ki ti kan Piita aapuu aana bun ki dɔ kidiik ni. Le uwon ton.

15 Le Yesu meeh unjaal. Le uwon sɔŋ. Le u fii, ki chann u tichann.

16 Kijook aah joor na, le binib dan Yesu chee, ki joo ni binib bi tiyayaar joo bi na pam. Yesu nan po len tibɔr baanja la, le tiyayaar ngbaan nyan bi ni. Le u cha bibum mɔmɔk mu pɔɔk.

17 U ŋa kina ke ni gbiin Uwumbɔr aabɔnabr Aisaya aah nan len pu na ke, “Uma ubaa le nyan ni iween, ni tibunbunn timi aawon ni.”*

Binib bi nan ban ke bi dii Yesu na (Luk 9.57-62)

18 Yesu nan kan ke kinipaak ki dii u na wiir sakpen a. Nima pu le u nan tuk waadidiliib ke u ban u puur nnyusakpem la.

19 Le Uwumbɔr aakaal aamɔmɔkr ubaa nan dan u chee ki nan bui u, “Umɔmɔkr, m ga dii si, saah cha nin chee na mɔk.”

20 Le Yesu bui u, “Inɔk kpa yaah koo ibuu i ponn ni na. Inyoon i laani paacham na mu kpa yaadil. Min Unibɔn Aabo ma aa kpa maah ga doon nin chee na.”

21 Le waadidiir ubaa mu bui u, “Ndindaan, m mee si nsan, cha m buen ti sub nte waahr, aan ki nan dii si.”

22 Le Yesu bui u, “Dii mi dandana wee, ki cha bitekpiib sub tɔb.”

Yesu aah ŋa pu ki cha kibun ŋmin na (Mak 4.35-41; Luk 8.22-25)

23 Le Yesu koo bunɔb ni. Le waadidiliib mu dii u.

24 Baah chuun nnyun ni cha na le kibun ti fii ki bi daar, le tinyunkpenn fii ti ti biin bunɔb pu. Yesu nan dɔ geen.

25 Le waadidiliib dan ki nan gbaa finn u ki bui u, “Tidindaan, ter timi. Ti ga bee nnyun ni.”

²⁶ Le u bui bi, “Ba ɲa ni san ijawaan? Naa gaa mi ki kii mbaməm.” Le u fii ki kae kibun̄ ni nnyun. Le kibun̄ ni nnyun mək ɲmin chii.

²⁷ Ni nan gar bi pam. Le bi baa tɔb, “Ba aanibol le na? Hali kibun̄ ni nnyun kii waaməb.”

Yesu aah cha biwaab bilee pəək pu na

(Mak 5.1-20; Luk 8.26-39)

²⁸ Le bi fuu nnyusakpem aadapuul, Gadarene yaab aatiɲ ni. Baah fuu nima na le biwaab bilee nyan ni baah sui binib titakpalunn ti ponn ni na, ki tooh u nsan ni. Biwaab ngbaan yaa nan kan unii kan, bi ga gbaa u la. Nima pu na, ubaa aa nan ɲmaa jer nima chee.

²⁹ Baah kan Yesu na, le bi teen ke, “Sin, Uwumbər Aajapəən, aa ban ba ti chee? Aa dan do ke aa nan ɲa timi falaa n-yoonn aah kaa kee ɲeer buyoonn aa?”

³⁰ Le igbeer i wiir na bi dandar ki chuun ji.

³¹ Le tiyayaar ti bi bijab ngbaan ni na gan̄ Yesu, “Aa yaa nyan timi binib ngbaan ponn ni kan, cha ti ti koo igbeer ngbaan ni.”

³² Le Yesu bui ti, “Li cha man.” Le ti nyan binib ngbaan ni, le ki ti koo igbeer na ni. Libuul ngbaan ni, le igbeer ngbaan məmək san sunn liməəgongoln taab, le ki ti koo nnyun ni ki kpo.

³³ Le bijab bi kiir igbeer ngbaan na san buen kitiɲ ni, ki ti tuk binib Yesu aah cha biwaab ngbaan pəək pu na, ni tibər ngbaan məmək.

³⁴ Kitiɲ ngbaan aanib aah ɲun kina na, le bi məmək dan ki nan tooh Yesu nsan ni. Baah kan u na, le bi gan̄ u ke u nyan baatiɲ ni.

9

Yesu aah cha uja u aawon faan na pəək pu na

(Mak 2.1-12; Luk 5.17-26)

¹ Le u gir koo bun̄əb ni, ki ki puur nnyusakpem ki kun udo aatiɲ ni.

² Le bijab bibaa lunn ni uja u aawon faan na likekeln ni Yesu chee. Le Yesu kan baah gaa u ki kii mbaməm pu na, le ki bui uja u aawon faan na, “Maabo, chuu aabaa, m di cha saatunwanbir pinn si.”

³ Waah len kina na, le Uwumbər aakaal aaməmək b bibaa dakl bisui ni ke, “Uja wee sii Uwumbər la.”

⁴ Le Yesu bee baalandak, le ki baa bi, “Ba ɲa ni dak ilandak i kaa ɲan na nisui ni?”

⁵ Maah len ke m di cha waatunwanbir pinn u na le pəə aan m yaa len ke ‘Fii ki li chuun’ le pəə?

⁶ M ga mək nimi ke min Unibən Aabo kpa mpəən dulnyaa wee ni ke m di cha pinn titunwanbir.” Waah len kina na, le u bui uja u aawon faan na ke, “Fiin ki yoor saawandookaan ki li chaa kun.”

⁷ Libuul ngbaan ni le uja ngbaan fii ki chaa kun.

⁸ Kinipaak ngbaan aah kan kina na, le bi san ijawaan, ki nyun̄ Uwumbər u tii unibən mpəən kina na.

Yesu aah yin Matiu pu na

(Mak 2.13-17; Luk 5.27-32)

⁹ Le Yesu siir nima ki buen. Waah cha na, le u kan ulampoogaar ubaa bi yin u ke Matiu. U ka baah gaal lampoo nin chee na. Le Yesu bui u, “Li dii mi.”

Le u fii ki dii u.

¹⁰ Le Yesu ni waadidiliib nan kal Matiu do ki jin tijikaar. Le bilampoogaab ni titunwanbirdam bi wiir na dan nan jin bi chee tijikaar.

¹¹ Farisii yaab aah kan kina na, le bi baa waadidiliib, “Ba ɲa nimi aaməməkr ji bilampoogaab ni titunwanbirdam chee tijikaar?”

¹² Le Yesu ɲun baah len pu na, le ki bui ke, “Binib bi kpa laafee na aa ban dəkta, see binib bi bun na le ban dəkta.

¹³ Uwumbər Aagban̄ len ke waa ban ke binib toor kitork baan̄ja ki tii u. U ban ke bi li san tɔb kinimbaak la.* Li cha ki ti bae tibər ngbaan aatataa. Maa dan ke m nan yin bininyaam. M dan ke m nan

* 9:13 : Lik Hosea 6.6.

yin titunwanbirdam [ke bi nan kpeln baabimbin.]”

Kimɔlul aabɔr
(Mak 2.18-22; Luk 5.33-39)

¹⁴ Le Jɔnn aadidiliib dan Yesu chee, le ki nan bui u, “Ti ni Farisii yaab lul bumɔb kpakpaayuk la. Ba pu saa-didiliib ma aa lulni bumɔb?”

¹⁵ Le u baa bi, “Bicham bi dan bi nan ji ubɔndinn aajim na ga ŋmaa li kpa mpombiin buyoonn upiidinn bi bi chee na aa? Aayii. N-yoonn choo, le bi ga nan chuu nyan upiidinn na bi chee mpɔɔn. N-yoonn ngbaan le bi ga lul bumɔb.”

¹⁶ Yesu nan ki len ke, “Ubaa aan di likekepɔln aageln len libɔkukpokl. U yaa ŋa kina kan, likekepɔln aageln na ga kar libɔkukpokl na. Liboln ngbaan ga jer njan yaan.

¹⁷ Ubaa mu aan di ndawiin ki di ŋa kilookpok ponn ni. U yaa ŋa kina kan, kilook ngbaan ga puu, ki bii. Ndaan mu ga kpir. Bi ga di ndawiin ki di ŋa kiloopɔŋ ni la. Le ndaan aan kpir. Kilook ngbaan mu aan bii.”

Yesu aah cha upii ubaa pɔɔk aan ki fikr upiibo nkun ni pu na
(Mak 5.21-43; Luk 8.40-56)

¹⁸ Yesu aah bi len kina na, le uninkpel ubaa dan nan gbaan unimbiin ni ki doon u, le ki bui u, “Mbisal kpo a. Dan nan di aanaal paan u pu, le u ga fikr.”

¹⁹ Le Yesu fii ki dii u. Waadidiliib mu dii u.

²⁰ Le upii u fu tipiir ŋibin kipiik ni ŋilee taa door na nan bi nima, ki dan Yesu aapuwɔb, le ki nan meeh waabɔkul aamɔjuul;

²¹ ba pu? u nan dak usui ni ke u yaa po meeh Yesu aabɔkul kan, u ga pɔɔk.

²² Le Yesu fenn ki kan u, le ki bui u, “Mbisal, chuu aabaa. Saah gaa mi ki kii mbamɔm pu na, nima le cha aa pɔɔk.” Libuul ngbaan ni le u pɔɔk.

²³ Le Yesu fuu uninkpel ngbaan aadichal ni, ki ti koo li ponn ni, ki kan kinipaak nima. Bi nan wii ikpowiil, ki pii ŋiwul, ki faa kifuuk.

²⁴ Le u bui bi, “Nyan lipaal man. Upiibo ngbaan aa kpo. U geen la.”

Le bi laa u sakpen.

²⁵ Baah nyan kinipaak ngbaan lipaal na, le u koo ni upiibo ngbaan aah bi kidiik ki ponn ni na, le ki ti chuu unɔal, le u fii.

²⁶ Le bi mooni tibɔr ngbaan itingbaan mɔmɔk ni.

Yesu aah likr bijoom bilee aanimbil pu na

²⁷ Yesu nan siir nima. Waah cha na le bijoom bilee dii u, ki tar ke, “David Aayaabil, san timi kinimbaak.”

²⁸ Le u ti koo kidiik ni. Le bijoom ngbaan mu koo ni u chee. Le u baa bi, “Ni pak ke m ga ŋmaa likr ninimbil aa?”

Le bi kii, “Tidindaan, een.”

²⁹ Baah len kina na, le u meeh binimbil, le ki bui bi, “Naah gaa mi ki kii pu na, ni ŋa kina ki tii nimi.”

³⁰ Le binimbil likr. Le u sur bi mbamɔm ke bi taa tuk unii ubaa.

³¹ Le bi buen ki ti joo waayimbil mooni itingbaan mɔmɔk ni.

Yesu aah cha ubir pɔɔk pu na

³² Bijoom ngbaan aah nyan ni Yesu chee na, le binib bibaa nan joo ni ubir u tiyayaar joo u na.

³³ Le Yesu nyan tiyayaar u ni. Le u len, kaa ki ye ubir. Le ni gar kinipaak ngbaan pam. Le bi len ke, “Taa kee kan kina timi Israel yaab aatiŋ ni.”

³⁴ Le Farisii yaab bui ke tiyayaar aayidaan le tii u mpɔɔn ke u nyan tiyayaar binib ni.

Yesu aah san kinipaak ngbaan kinimbaak pu na

³⁵ Yesu nan bɔ dii ntisakpem, ni ntiwaatiir ni, le ki koo mmeen aadir ni, ki tuk binib Uwumbɔr aabɔr, ki mooni Uwumbɔr aanaan aabɔnyaan tee, le ki cha bimum bi kpa iween aabɔŋ mɔmɔk na, ni binib bimɔk kaa pɔɔ na pɔɔk.

³⁶ Waah kan kinipaak ngbaan na, le u san bi kinimbaak sakpen; ba pu? bi naahn ipiih i yɔl ki dɔ kitin, kaa kpa upihkpaal na la.

³⁷ Le u bui waadidiliib, “Idi biir a, ki wiir. Bidicheeliib ma aa wiir.

³⁸ Nima pu na, ni li mee kisaak Aadindaan man ke u tun ni bidicheeliib bi nan chee waajikaar.”

10

*Yesu aakpambalb kipiik ni bilee
(Mak 3.13-19; Luk 6.12-16)*

¹ Yesu nan yin waakpambalb kipiik ni bilee ke bi dan u chee, le ki nan tii bi mpɔɔn ke bi ti nyan tiyayaar binib ni, ki cha bibum bi kpa iween aabɔŋ mɔmɔk na, ni binib bimɔk kaa pɔɔ na pɔɔk.

² Waakpambalb kipiik ni bilee ngbaan aayimbil sɔ: njan, Simonn u bi yin u ke Piita na, ni Andru u ye Simonn aanaal na; Jems u ye Sebedee aajapɔɔn na, ni Jɔnn u ye Jems aanaal na;

³ Filip, ni Batolomiu; Tomas, ni Matiu u nan gaal lampoo na; Jems u ye Alfeus aajapɔɔn na, ni Tadeus;

⁴ ni Simonn u nan ban u kuln waatiŋ aadim na, ni Judas Iskariot u ga nan kooh Yesu na.

*Yesu aakpambalb kipiik ni bilee
aatuln
(Mak 6.7-13; Luk 9.1-6)*

⁵ Yesu nan tun waakpambalb kipiik ni bilee ngbaan bi ti moon Uwumbɔr aabɔr ki bui bi, “Ni taa buen binib bi kaa ye Juu yaab na aatiŋ ni, ki taa buen Samaria yaab aatiŋ kibaa ni.

⁶ Li cha man Israel yaab bi yenn Uwumbɔr aasan ni na aatim ni,

⁷ ki ti li mooni Uwumbɔr aabɔr ke waanaan peen ni a,

⁸ ki cha bibum pɔɔk, ki li fikr binib bi kpo na, ki cha bikɔndam pɔɔk, ki nyan tiyayaar ni bipɔnib binib ni. Ni kan mpɔɔn, kaa pan nibaa. Ni mu li tii bibum laafee, ki taa li ban tipar.

⁹ Ni taa li joo ŋimombil tikpalɔnn ni,

¹⁰ ki taa li tu lituln, ki taa li joo libɔkul ki kpee naah pee li na pu, ki taa li joo ŋinaatak, ki taa li joo tijaangbar; ba pu? ni ŋan ke ututunn mɔmɔk ji waatuln pu la.

¹¹ “Ni yaa fuu kitiŋ kibaa ni kan, ni li ban uninyaan u ga gaa nimi waadiik ni na, ki li bi nima ki ti saa buyoonn ni ga nan nya nima na.

¹² Ni yaa koo lidichal libaa ni kan, ni doon bi ki bui bi ke Uwumbɔr aanyoor bi bi pu.

¹³ Lidichal ngbaan aanib yaa gaa nimi kan, Uwumbɔr aanyoor ga li bi bi pu. Bi yaa kaa gaa nimi kan, waanyoor aan li bi bi pu.

¹⁴ Lidichal libaa aanib, bee kitiŋ kibaa aanib yaa kaa gaa nimi, ki yaa kaa kii nimi aabɔr kan, ni nyan nima ki kpaar nitaa aatatan ki lii nima.

¹⁵ M tuk nimi mbamɔn la, bundaln Uwumbɔr ga nan ji binib tibɔr na, binib ngbaan aatafadaan ga jer Sodom ni Gomora aatim aanib aatafadaan.”

*Binib aah ga ŋa Yesu aanib falaa pu
na
(Mak 13.9-13; Luk 21.12-17)*

¹⁶ “M ga tun nimi, ni ti moon Uwumbɔr aabɔr. Ni ga li bi ke ipiih i bi ŋisapol aakaasisik ni na la. Ni li kpa nlan ke iwaa aah kpa nlan pu na, ki li bi suuna ke ŋinanjel aah bi pu na.

¹⁷ Ni li nyi man. Bi ga nan chuu nimi ki ji nimi tibɔr, ki gbaa nimi ŋinaalab mmeen aadir ni.

¹⁸ M pu, le ntim aaninkpiib ni bibɔrb ga ji nimi tibɔr. Le ni ga tuk Juu yaab, ni bi kaa ye Juu yaab na tibɔnyaan tee.

¹⁹ Bi yaa chuu nimi kan, ni taa baa nisui ni ke ni ga len kinye; n-yoonn ngbaan yaa nan fuu ni kan, Uwumbɔr Aafuur Nyaan le ga tuk nimi naah ga len pu na;

²⁰ naa ye nimi le ga len, Nite Uwumbɔr Aafuur Nyaan le ga cha ni len.

²¹ “Binib ga di binaabitiib ŋa binib aanjaal ni, ke bi ti ku bi. Tetiib mu ga di baabim ŋa binib aanjaal ni, ke bi ti ku bi. Binib mu ga yii bitetiib ni binatiib, ki cha binib ku bi.

²² Le binib mɔmɔk ga li nan nimi m pu. Unii umɔk jin limɔr ki dii mi ki ti saa limɔfal aadoon na, uma le ga ŋmar.

²³ Bi yaa ŋa nimi falaa kitiŋ kibaa ni kan, ni san buen kitiŋ kiken ni. M tuk nimi mbamɔn la, buyoonn min Unibɔn Aabo ga nan gir ni na, naan

kee bɔ̄ dii Israel yaab aatim mɔ̄mɔ̄k ni, ki doo.

²⁴ “Unii u bae mbaem na aa jer waamɔ̄mɔ̄kr. Unaagbiiija ubaa mu aa jer udindaan.

²⁵ Unii u bae mbaem na yaa bi ke waamɔ̄mɔ̄kr aah bi pu na kan, cha unimbil gbiin kina. Unaagbiiija yaa bi ke udindaan na kan, cha unimbil gbiin kina. Bi yaa yin udichadaan kinimbɔ̄ɔ̄ndaan kan, baan yin waachiln ni aanib mu kinimbɔ̄ɔ̄dam aa?”

Ni li san Uwumbɔ̄r baanja

(Luk 12.2-7)

²⁶ “Ni taa san binib ijawaan man. Tibɔ̄bɔ̄rkaan mɔ̄mɔ̄k ga kpiir. Tibɔ̄r timɔ̄k bɔ̄ɔ̄ na, ti ga nyan mpaan pu.

²⁷ Maah tuk nimi tibɔ̄r ti libɔ̄ɔ̄l ni na, ni li mooni ti binib ni. Maah loon tibɔ̄r ti nitafal ni na, ni li mooni ti lipaal.

²⁸ Ni taa san binib ijawaan man. Bi ga ηmaa ku nimi aawon baanja la. Baan ηmaa ku nimi aawiin. Ni li san Uwumbɔ̄r u ga ηmaa bii tiwon ni nwiin mɔ̄mɔ̄k mmii mu kaan junn na ponn ni na.

²⁹ Bi kooh iyaar ilee janjan ubaa la. Nite Uwumbɔ̄r yaa kaa kii kan, uyaar ubaa aan lir ni kitin.

³⁰ Uwumbɔ̄r nyi nimi aayikpir aakahm.

³¹ Nima pu na, ni taa san ijawaan man. Ni jer iyaar pam.”

Len binib aanibil ni ke aa ye Yesu yoo la

(Luk 12.8-9)

³² “Unii umɔ̄k len binib aanibil ni ke u ye miyoo na, m mu ga len Nte Uwumbɔ̄r u bi paacham na aanibil ni ke udaan ngbaan le ye miyoo.

³³ Unii umɔ̄k len binib aanibil ni ke waa ye miyoo na, m mu ga len Nte Uwumbɔ̄r u bi paacham na aanibil ni ke udaan ngbaan aa ye miyoo.”

Binib bi dii Yesu na, ni bi kaa dii u na aa kpaa kimɔ̄baan

(Luk 12.51-53; 14.26-27)

³⁴ “Maah dan dulnyaa wee ni na, ni taa dak ke nima le ga cha binib

mɔ̄mɔ̄k li kpaa kimɔ̄baan. M pu, le butɔ̄b ga li bi.

³⁵ M pu, uja ga kpak ute kinikpak-pak, usapɔ̄ɔ̄n mu ga kpak una, upii mu ga kpak uchapii.

³⁶ Unii aadim ga li ye waachiln ni aanib la.*

³⁷ “Unii umɔ̄k gee ute, bee una ki jer mi na, waa ηeer u le ye maadidiir. Unii umɔ̄k gee uɔ̄ɔ̄ɔ̄n, bee ubisal ki jer mi na, u mu aa ηeer u le ye maadidiir.

³⁸ Unii umɔ̄k kaan yoor waadɔ̄puinkoo ki dii mi na kan, waa ηeer u le ye maadidiir.

³⁹ “Unii yaa kaa kii ke u kpo m pu kan, waamɔ̄fal ga bee yɔ̄li la. Unii yaa kpo m pu kan, u ga kan limɔ̄fal li kaa kpa ndoon na.”

Uwumbɔ̄r aah ga pa binib pu na

(Mak 9.41)

⁴⁰ “Unii yaa gaa nimi maanib kan, u gaa mi le na. Unii yaa gaa mi kan, u gaa Uwumbɔ̄r u tun ni mi na le na.

⁴¹ Unii yaa gaa Uwumbɔ̄r aabɔ̄nabr kan, waah ye Uwumbɔ̄r aabɔ̄nabr na pu le cha u gaa u, nima na, u ga kan Uwumbɔ̄r aabɔ̄nabr aapal. Unii yaa gaa uninyaan kan, waah ye uninyaan na pu le cha u gaa u, nima na, u ga kan uninyaan aapal.

⁴² M tuk nimi mbamɔ̄n la, unii umɔ̄k tii maadidiir waatiir ubaa nnyunyunkoo baanja na kan, waah ye maadidiir pu na le cha u tii u, nima na, u ga kan tiyaapar.”

11

Jɔ̄nn aah tun ni waadidiliib Yesu chee pu na

(Luk 7.18-35)

¹ Yesu aah tuk waadidiliib kina ki ti doo na, le u siir nima, ki buen ti moon Uwumbɔ̄r aabɔ̄r itingbaan ni.

² Le Jɔ̄nn u muini binib nnyun ni na bi kiyondiik ponn ni ki ηun Yesu Kristo aah tun pu na. Le u tun ni waadidiliib u chee

³ ke bi ti baa u ke u ye unii u Uwumbɔ̄r aabɔ̄nabtiib nan len ke u

* 10:36 : Lik Maika 7.6.

ga dan na aan waa ye? Bi li ban uken aa?

⁴ Le Yesu bui bi, “Gir buen Jɔnn chee ki ti tuk u naah ɲun pu na, ni naah kan pu na:

⁵ ke m likr bijoom aanimbil, ki cha biwɔb, ni bikɔndam, ni bitafakpaab pɔɔk, ki fikr binib bi kpo na nkun ni, ki tuk bigiim Uwumbɔr aabɔnyaan tee.

⁶ Unii u kaa joo mi beeni na, Uwumbɔr aanyoor bi u pu.”

⁷ Le Jɔnn aadidiliib ki gir buen u chee. Baah cha na, le Yesu len kinipaak ngbaan chee Jɔnn aabɔr ke, “Naah nan buen Jɔnn chee nteersakpiin ni na, ni nan buen ni ti kan ba? Lipul li libuln fiini li na aa? Aayii.

⁸ Ni nan buen ni ti kan ba? Uja u pee tiwanyaan na aa? Aayii. Binib bi pee tiwanyaan na bi bibɔrb aadichal ni la.

⁹ Ni nan buen ni ti kan ba? Uwumbɔr aabɔnabr aa? Mbamɔn, m tuk nimi la, ni nan kan unii u jer Uwumbɔr aabɔnabr na.

¹⁰ Ni ɲmee Uwumbɔr Aagbaɲ ni ke Uwumbɔr bui ke, ‘Maatutunn sɔ. M tun ni u ke u loln ni nsan ki nan toor nsan ki siin si.’* Jɔnn le ye ututunn ngbaan.

¹¹ M tuk nimi mbamɔn la, baa kee ma unii ubaa u jer Jɔnn u muini binib nnyun ni na. Le unii u ye uwaatiir Uwumbɔr aanaan ni na jer Jɔnn.

¹² Buyoonn Jɔnn nan fuu ni ki nan saa dandana na, le binib aanimbil man ke bi ti koo Uwumbɔr aanaan ni, le ki koo mpɔɔn pu.

¹³ Uwumbɔr aakaal ni waabɔnabr aaliin nan len Uwumbɔr aanaan aah ga li bi pu na, ki nan saa Jɔnn aayoonn.

¹⁴ Ni yaa ban ke ni pak baah nan len pu na kan, ni ga bee ke Jɔnn ye Uwumbɔr aabɔnabr Elaija u bi nan len ke u ga fuu ni na la.

¹⁵ U kpa litafal u ɲun na kan, u ɲun.

¹⁶ “M ga di ba ɲaɲ dandana aanib ngbaan? Bi bi ke mbim mu ka kinyan ni ki bui binjeen aatɔtiib,

¹⁷ ‘Ti pii ɲiwul tii nimi, le naa saar. Ti wii ikpowiil, le naa kaani.’

¹⁸ Dandana aanib ngbaan mu bi kina la; Jɔnn dan ki nan lulni bumɔb, kaa nyu ndaan, le bi len ke u kpa kinimbɔɲ.

¹⁹ Min Unibɔn Aabo dan le ki ji ki nyu, le bi len ke m ye upusakpiindaan ki ye udanyur, ki jɔnni bilampoogaab ni titunwanbirdam. Tɔ, nlan aah tun pu na le mɔk ke mu ɲan.”

Binib bi kaa kpeln baabimbin na aabɔr

(Luk 10.13-15)

²⁰ N-yoonn ngbaan le Yesu piin ki bi len ki kae ntim mubaa aanib. U nan tun lijnjiir aatun pam ntim ngbaan ponn ni, le baa kpeln baabimbin. Nima le cha u kae bi.

²¹ U nan len ke, “Korasinn aatiɲ aanib, tibɔbir bi ni pu. Betseda aatiɲ aanib, tibɔbir bi ni mu pu; ba pu? m yaa ba nan tun lijnjiir aatun Taya aatiɲ ponn ni, ni Saidonn aatiɲ ponn ni ke maah tun ni ponn ni pu na kan, bi ba ga kpeln baabimbin ni yunn a, ki li pee tiwanpeenkaan ni saak kuub na, ki di nfatan puk biyil, aan ki mɔk ke bisui bii baatunwanbir pu.

²² M tuk nimi la, bundaln Uwumbɔr ga ji binib tibɔr na, nimi aatafadaan ga jer Taya ni Saidonn aatim aanib aatafadaan.

²³ Nimi Kapenaum aatiɲ aanib, bi ga yoor nimi paacham aa? Aayii. Bi ga sunn nimi kitekpiitiɲ ni; ba pu? m yaa ba nan tun lijnjiir aatun Sodom aatiɲ ponn ni ke maah tun ni ponn ni pu na kan, kitiɲ ngbaan ba ga li bi ki nan saa dandana wee.

²⁴ M tuk nimi la, bundaln Uwumbɔr ga ji binib tibɔr na, nimi aatafadaan ga jer Sodom aatiɲ aanib aatafadaan.”

Dan Yesu chee man ki kan lifuur

(Luk 10.21-22)

²⁵ N-yoonn ngbaan le Yesu bui ke, “Nte Uwumbɔr, u ye paacham ni taab Aadindaan na, aa bɔr tibɔr timina bilankpalb ni binimbiwolm, le ki di mɔk chapɔntiib, nima pu le m pak si.

²⁶ Nte, saageehn le na, nima le cha aa ɲa kina.

* **11:10** : Lik Malakai 3.1.

27 “Tɔ, Nte Uwumbɔr le tii mi tiwan mɔmɔk. Ubaa aa nyi min Uwumbɔr Aajapɔn, see Nte Uwumbɔr. Ubaa mu aa nyi Nte Uwumbɔr, see min Ujapɔn. Binib bi m ban ke m di Uwumbɔr mɔk bi na, bi mu nyi u.

28 “Nimi bimɔk tun lituln ki ti bak na, dan m chee man, le m ga tii nimi lifuur.

29 Gaa maatuln man, ki bae mbaem m chee; m bi suuna, ki sunn mbaa taab. Ni ga kan lifuur;

30 ba pu? maamɔkm aa pɔɔ. Maat-uln mu aa nyuun.”

12

Juu yaab aakpaakool daal aabɔr (Mak 2.23-28; Luk 6.1-5)

1 N-yoonn ngbaan le Yesu ni waa-didiliib bɔ dii kisaak kibaa ponn ni, Juu yaab aakpaakool daal. Nkon nan joo waadidiliib, le bi piin ki bi chur tijikaar ki geei ki per ki n̄mɔ.

2 Le Farisii yaab kan baah n̄ani pu na, le ki bui Yesu, “Lik saadidiliib aah n̄ani pu na. Timi aakaal aa kii ke bi n̄a kina likpaakool daal.”

3 Le u baa bi, “Naa karn Ubɔr David aah nan n̄a pu na aa? Nkon nan joo u ni waanib.

4 Le u koo Uwumbɔr Aadichal ni. Le u ni bi n̄man Uwumbɔr aaboroboro. Baah n̄man boroboro ngbaan na, le bi bii Moses aakaal mu len ke Uwumbɔr aatotoorb baan̄a le ga n̄mɔ boroboro ngbaan na.

5 Tɔ, likpaakool daal mɔmɔk Uwumbɔr aatotoorb bi bi waadichal ni na mu bii likpaakool daal aakaal, le ubaa aa galni bi. Naah kee karn kina Nkaal aagban̄ ni ii?

6 M tuk nimi la, unii u jer Uwumbɔr Aadichal na bi do.

7 Uwumbɔr Aagban̄ len ke waa ban ke binib toor kitork baan̄a ki tii u. U ban ke bi li san tɔb kinimbaak.* Ni yaa ba nyi iliin ngbaan aatataa kan, naa ba ga galn binib bi kaa kpa taani na.

8 Tɔ, min Unibɔn Aabo le ye lik-paakool daal mu Aadindaan.”

Yesu aah cha uja u aan̄aal faan na pɔɔk pu na

(Mak 3.1-6; Luk 6.6-11)

9 Le u siir nima, ki koo baameen aadiik ni.

10 Le uja u aan̄aal faan na bi nima. Le bi ban ke bi galn Yesu, le ki baa u, “Timi aakaal kii ke unii li tei bibum likpaakool daal aa?”

11 Le u baa bi, “Ni ponn ni ubaa yaa kpa upiuh ubaa aan u yaa lir liboln ni likpaakool daal kan, saan nyan u uu?

12 Unibɔn aa jer upiuh ii? Nima le mɔk ke timi aakaal kii ke ti n̄ani ni n̄an na likpaakool daal.”

13 Waah len kina na, le u bui uja u aan̄aal faan na, “Taln aan̄aal.”

Le u taln un̄aal. Le mu naar, ki pɔɔk ke muken na.

14 Le Farisii yaab nyan lipaal, le ki kpokl baah ga n̄a pu ki ku Yesu na.

Ututunn u Uwumbɔr lee u na aah bi pu na

15 Yesu nan bee baah kpokl pu na, le ki siir nima. Kinipaak nan dii u, le u cha bibum mɔmɔk pɔɔk,

16 le ki bui bi ke bi taa li joo u mooni.

17 Waah n̄a kina na, le ni gbiin Uwumbɔr aabɔnabr Aisaya aah nan len pu na, ke Uwumbɔr len ke,

18 “Maatutunn u m lee u na sɔ.

M gee u, le u gbiin nnimbil.

M ga di Maafuur Nyaan gbiin u.

Le u ga tuk n̄inibol mɔmɔk maah ga ji binib tibɔr pu na.

19 Waan li kpak kinikpakpak,

kaan li tar,

kaan li kpa kifuur n̄tim ni,

20 kaan koo lidabil li boon na,

kaan jun̄n karyaa u kaa wiin mbamɔm na.

U ga kan linyan̄, ki tii binib mɔmɔk baabamɔn.

21 U pu, le n̄inibol aanib mɔmɔk ga li kpa limakl.”†

Binib bibaa aah sii Uwumbɔr Aa-fuur Nyaan pu na

(Mak 3.20-30; Luk 11.14-23)

22 Le binib bibaa joo ni unii u tiyayaar n̄a u ujoon ni ubir na Yesu

* 12:7 : Lik Hosea 6.6. † 12:21 : Lik Aisaya 42.1-4.

chee. Le Yesu cha u pɔɔk, le u len, unimbil mu likr.

²³ Le ni gar kinipaak ngbaan mɔmɔk pam. Le bi bi baa tɔb, “Uja ngbaan sil ye Ubɔr David Aayaabil aa?”

²⁴ Farisii yaab aah nɔn kina na, le bi len ke Beelsebul, u ye tiyayaar aayidaan na, le tii u mpɔɔn ke u nyan tiyayaar binib ni.

²⁵ Le Yesu bee baalandakbir ngbaan, le ki bui bi, “Nnaan mubaa ni aanib yaa jaa tɔb kijaak kan, nnaan ngbaan ga bee yɔli la. Kitiŋ kibaa ni aanib mu yaa jaa tɔb kijaak kan, kitiŋ ngbaan ga bee yɔli. Lidichal libaa ni aanib mu yaa jaa tɔb kijaak kan, lidichal ngbaan ga bee yɔli.

²⁶ Tiyaayar aayidaan yaa nyan tiyayaar binib ni kan, u jan ubaa kijaak la. Waanaan ga ŋa kinye aan ki sil?

²⁷ Ni yaa len ke tiyayaar aayidaan Beelsebul le tii mi mpɔɔn ke m nyan tiyayaar binib ni kan, ke ŋma tii nimi aanib mu mpɔɔn ke bi nyan tiyayaar binib ni? Nimi aanib aah ŋani pu na le ga mɔk ke ni kpa mbamɔn bee naa kpa.

²⁸ Tɔ, Uwumbɔr Aafuur Nyaan le tii mi mpɔɔn le m nyani tiyayaar binib ni. Nima le mɔk ke Uwumbɔr aanaan fuu ni ni chee.”

Yesu aah nyan mpɔɔndaan kinimbɔŋ ki bii kaawan pu na

²⁹ “Ubaa aan ŋmaa koo mpɔɔndaan aadichal ni ki bii waawan, see u puen buu u le waahr, le ki nin bii waadichal.

³⁰ “Unii umɔk kaa dii mi na, u ye maadin la. Unii umɔk kaa kuuni binib tii mi na, u yaal bi la.

³¹ M tuk nimi la, Uwumbɔr ga di cha pinn binib aatunwanbir ni baasiibil mɔmɔk. Tɔ, unii yaa sii Uwumbɔr Aafuur Nyaan ma kan, Uwumbɔr aan di cha pinn udaan ngbaan.

³² Unii yaa bii min Unibɔn Aabo kan, Uwumbɔr ga di cha pinn u. Unii yaa bii Uwumbɔr Aafuur Nyaan kan, Uwumbɔr aan di cha pinn u dulnyaa wee ni, kaan di cha pinn u paacham mu.”

Naah ga ŋa pu ki bee unii aabimbin aah bi pu na

(Luk 6.43-45)

³³ “Busub yaa ŋan kan, bu aasubil ga li ŋan. Bu yaa kaa ŋan kan, bu aasubil mu aan li ŋan. Bu aasubil pu le aa ga bee bu aah ye busub bu na. Kina le unii aatuln pu le ga cha aa bee ke u ŋan aan waa ŋan.

³⁴ Nimi ikuub aabim, ni ye titunwanbirdam la. Ni ga ŋa kinye ki len iliin i ŋan na? Ilandak i gbii unii aasui ni na, ima le u ga len.

³⁵ Ilandak nyaan bi uninyaan aasui ni, nima le u ga len iliin i ŋan na. Ilandak i kaa ŋan na bi unii u kaa ŋan na aasui ni, nima le u ga len iliin i kaa ŋan na.

³⁶ “M tuk nimi la, bundaln Uwumbɔr ga ji binib tibɔr na, liyaadaal ngbaan le bi ga kpiir baah nan len tibɔr yɔl yɔl ti na mɔmɔk ki tuk Uwumbɔr.

³⁷ Saamɔliin le ga nyan si. Saamɔliin mu le ga bii si.”

Baah ban ke Yesu tun lijnjiir aatuln pu na

(Mak 8.11-12; Luk 11.29-32)

³⁸ N-yoonn ngbaan le Uwumbɔr aakaal aamɔmɔkb bibaa ni Farisii yaab bibaa bui Yesu, “Umɔmɔkr, ti ban ke aa tun lijnjiir aatuln, aan tinimbil kan, aan ti gaa si ki kii.”

³⁹ Le u bui bi, “Nimi dandana aanib, ni ye titunwanbirdam la, kaa dii Uwumbɔr, nima le ni ban lijnjiir aatuln. Uwumbɔr aabɔnabr Jona aah nan bi ujan sakpiin aaponn ni iwiin itaa ni tiner titaa pu na,

⁴⁰ kina le min Unibɔn Aabo mu ga li bi kitiŋ ponn ni iwiin itaa ni tiner titaa. Lijnjiir aatuln limina baanja le ni ga kan.

⁴¹ Jona nan tuk Ninefa aatiŋ aanib Uwumbɔr aabɔr. Le bi kpeln baabimbin. Min, u jer Jona na, le tuk nimi Uwumbɔr aabɔr, le naa kpeln nimi aabimbin. Bundaln Uwumbɔr ga ji binib tibɔr na, Ninefa aatiŋ aanib aah nan kpeln baabimbin pu na, nima le ga mɔk ke nimi aabɔr bii.

42 Seba aapiibər nan nyan ni dan-dar ke u nan n̄un Ubər Solomonn aalan aaliin. Min u jer Solomonn na bi do la, le naa n̄un maaliin. Bundaln Uwumbər ga ji binib tibər na, upiibər ngbaan aah nan n̄a pu na, nima le ga mək ke nimi aabər bii.”

*Tiyayaar aah ga gir ni pu na
(Luk 11.24-26)*

43 “Tiyayaar yaa nyan unii ni kan, ti ga li chuun gər nnyun aah kaa bi kipək ki ponn ni na, ki ban taah ga kal nin chee ki fuur na, kaan kan.

44 Le ti ga len ke ti ga gir kun taah nyan unii u ponn ni na la. Le ti ga gir ni, le ki nan kan ke bi toor taakookoo yaan ki n̄a mu mbaməm, nibaa aa bi ni ni.

45 Le ti ga buen ki ti joo ni tiyayaar tilole ti bir ki jer ti na. Le ti məmək ga nan koo unii ngbaan ponn ni, ki ga li bi u ponn ni, le ki bii u ki jer waah nan bi njan pu na. Kina le ni ga li bi dandana aanib bi kaa n̄an na chee.”

*Binib bi ye Yesu aana ni unaatiib na
(Mak 3.31-35; Luk 8.19-21)*

46 Yesu aah bi len kinipaak ngbaan chee na, le una ni unaatiib dan nan sil lipaal ki ban ke bi len u chee.

47 Le kinipaak ngbaan ponn ni ubaa tuk u, “Aana ni aanaatiib si lipaal ki ban bi len aa chee.”

48 Le u baa bi, “Nma ye nna? Bilabi ye nnaatiib?”

49 le ki taln un̄aal mək waadidiliib, le ki bui ke, “Lik, nna ni nnaatiib s̄o.

50 Ba pu? unii umək n̄ani Nte Uwumbər u bi paacham na aah gee pu na, uma le ye nnaal, ni nninkpan, ni nna.”

13

*Unii u yaa njikaabim na aayatanjakl
(Mak 4.1-9; Luk 8.4-8)*

1 Liyaadaal ngbaan le Yesu nyan lipaal, le ki buen ki ti kal nnyusakpem aagbaan.

2 Le kinipaak sakpen dan u chee, ki wiir. Nima le u koo bun̄əb ni, nnyun ni, le ki kal bu ponn ni. Kinipaak ngbaan məmək mu si lipaal.

* 13:15 : Lik Aisaya 6.9-10.

3 Le u tuk bi tibər pam niyatanjak ponn ni, le ki bui ke, “Ukpaal ubaa le nan buen u ti yaa njikaabim.

4 Waah yaa na, le mubaa lir n̄san ponn ni. Le inyoon dan nan peei jin.

5 Le mubaa mu lir ntakpateer paab, titan aah kaa wiir nin chee na. Titan aah kaa wiir na, le mu guu puln mala.

6 Le nwiin puu, ki ton, ki see mu. Mu aah kaa kpa inyaan mbaməm na, le mu yəl.

7 Le mubaa mu lir ikokon ponn ni. Le ikokon muun le ki ku mu.

8 Le mubaa mu lir kitiŋ ki n̄an na ponn ni le ki mar. Ngem lun nkub nkub, ngem mu lun imonko itata, ngem mu lun piitaa piitaa.

9 “U kpa litafal na kan, u n̄un.”

*Nitaa ni pu u njak bi niyatanjak na
(Mak 4.10-12; Luk 8.9-10)*

10 Le waadidiliib dan nan baa u, “Ba pu aa njak bi niyatanjak?”

11 Le u bui bi, “Nimi le Uwumbər cha ni bee waanaan aabəbərkaan, kaa cha bima bee.

12 Unii u kpa nlan ki bee Uwumbər aanaan aabər na, Uwumbər ga kpee u, le u li kpa sakpen. Unii u kaa kpa na, Uwumbər ga chuu gaa waah kpa mu pəkaa na.

13 Kinipaak ngbaan lik, kaa waa, ki pel kaa n̄un, kaa bee maaliin aatataa. Nima le cha m njak bi niyatanjak.

14 Baah bi pu na, le ni gbiin Uwumbər aabənabr Aisaya aah nan len pu na ke,

‘Bi ga pel ki pel,
kaan bee Uwumbər aaliin
aatataa.

Bi ga lik ki lik kaan li waa.

15 Ba pu? binib ngbaan aasui aa bi nibaa ni.

Bitafal kpaa la.

Bi n̄ub binimbil,

kaa ban ke binimbil woln,
kaa ban ke bitafal n̄un,
kaa ban ke bisui bee Uwumbər
aaliin aatataa,

kaa ban ke bi kpeln baabimbin ki
dii Uwumbər aasan ke u tii bi
laafee.’*

16 “Nimi maadidiliib, Uwumbər aanyoor bi ni pu; ba pu? ninimbil woln, nitafal mu ɲun.

17 M tuk nimi mbamən la, Uwumbər aabənabtiib pam ni bininyaam pam nan ban bi kan naah kan tiwan ni na, kaa kan. Bi nan ban bi ɲun naah ɲun tibər ti na, kaa ɲun ti.”

Liyatanəkl ngbaan aatataa aah cha pu na

(Mak 4.13-20; Luk 8.11-15)

18 “Li pel man aan m tuk nimi unii u yaa njikaabim na aayatanəkl aatataa.

19 Binib yaa ɲun Uwumbər aanaan aabər kaa bee taatataa kan, le kinimbəŋ ga dan nan nyan tibər ti bi bisui ni na. Njikaabim mu lir nsan ponn ni na le na.

20 Njikaabim mu lir ntakpateer pu na mu ye binib bi ɲun tibər ngbaan, ki gaa ti mala ni mpopiin na.

21 Bi mu aa gaa ti mbaməm bisui ni. Bi ga li joo ti ni yunn siib. Bi yaa kan limukl ti pu kan, bee binib yaa ɲa bi falaa ti pu kan, libuul ngbaan ni, le bi ga di ti lii.

22 Binib ngem mu bi ke njikaabim mu lir ikokon ponn ni na la. Bi ɲun tibər ngbaan la. Le bitafal bi baabimbini, ni liwankpal ni. Nima le ku tibər ngbaan bisui ni, le taa mar.

23 Binib bi ɲun tibər ngbaan ki bee taatataa, ki kii ti na, bima le bi ke njikaabim mu lir kitiŋ ki ɲan na ponn ni, ki mar na. Ngem lun nkub nkub, ngem mu lun imonko itata, ngem mu lun piitaa piitaa.”

Timoor ti bi ipui ponn ni na aayatanəkl

24 Yesu nan ki ɲakl bi liyatanəkl liken ke, “Uwumbər aanaan naahn ukpaal u yaa ipui i ɲan na waakpaab ni na la.

25 Kinyeek kibaa daal, binib aah də geen na, le waadin dan nan di timoor yaa ɲmal ipui ngbaan ponn ni, le ki buen.

26 Ipui aah muun ki mar na le bi kan ke timoor mu bi i ponn ni.

27 Le ukpaal ngbaan aatutum dan nan baa u, ‘Timi aaninkpel, saa nan di ipui i ɲan na le di yaa saakpaab ni ii? Timoor ngbaan mu nyan ni la?’

28 Le u bui bi, ‘Maadin ubaa le ɲa kina.’ Le bi baa u, ‘Aa ban ke ti buen ti ɲoi nyan timoor ngbaan aa?’

29 Le u bui bi, ‘Aayii. Di cha ti man. Ni yaa ɲoi nyan timoor ngbaan kan, nibaakan, ipui ibaa mu ga li kpaan ɲoi ki dii ti.

30 Cha man ipui ngbaan ni timoor ngbaan kpaan muun, aan ki nan biir. Ni yaa nan ɲeer lipuicheel kan, m ga tuk bipuicheeb: Puen ɲoi nyan man timoor ngbaan waahr, aan ki buu ti, ki di see mmii, aan ki nin chee ipui ki di fu maapil ponn ni.’ ”

Tisufar aabil aayatanəkl

(Mak 4.30-32; Luk 13.18-19)

31 Yesu nan ki ɲakl bi liyatanəkl liken ke, “Uwumbər aanaan naahn linaanyiimbil li uja ubaa nan di bun waakpaab ni na la.

32 Tisufar ngbaan aabil le ye li-waatiir, ɲibil məmək filk jer lima la. Bi yaa di libil ngbaan bun kan, li ga puln ki muun, ki jer tisufar məmək, ki ga ɲa busub la. Le inyoon i laani paacham na dan nan ter yaadil bu aabon pu.”

Boroboro aanyək aayatanəkl

(Luk 13.20-21)

33 Yesu nan ki ɲakl bi liyatanəkl liken ke, “Uwumbər aanaan naahn boroboro aanyək mu upii nan di ɲa boroboro aayon ponn ni, aan boroboro ngbaan mək duun na la.”

Yesu di ɲiyatanəkl ɲmeen ki tuk bi

(Mak 4.33-34)

34 Kina le Yesu ɲakl ɲiyatanəkl ki tuk kinipaak ngbaan, kaa len tibaa bi chee see ɲiyatanəkl ɲmeen.

35 Waah ɲa kina na, le ni gbiin Uwumbər aabənabr aah nan len pu na ke,

“M ga waar mməb ki ɲakl ɲiyatanəkl, ki len tibəbərkaan ti nan bər

buyoonn Uwumbər nan naan dulnyaa wee

ki nan saa dandana wee na.”†

† 13:35 : Lik Ilahn 78.2.

Timoor ti nan bi ipui ponn ni na aayatanakl aatataa

³⁶ Yesu nan siir cha kinipaak ngbaan, ki gir buen kidiik ni. Le waa-didiliib dan u chee, ke u tuk bi timoor ti bi ipui ponn ni na aayatanakl aatataa.

³⁷ Le u bui bi, “Ukpaal u yaa ipui i njan na le ye min Unibon Aabo.

³⁸ Bukpaab ngbaan le ye dulnyaa wee. Ipui i njan na le ye Uwumbor aanaan ni aanib. Timoor ngbaan le ye kinimbon aanib.

³⁹ Ukpaal aadin u yaa timoor ngbaan na le ye kinimbon. Lipuicheel le ye dulnyaa aadoon. Bipuicheeb ngbaan le ye Uwumbor aatuuntiib.

⁴⁰ Baah nan noi timoor ti ki di see mmii ponn ni na, dulnyaa aadoon ga nan li bi kina la.

⁴¹ Min Unibon Aabo ga tun ni maatuuntiib dulnyaa wee ni, bi nan chuu titunwanbirdam, ni bitoton momok, aan ki nyan bi maanaan ni,

⁴² ki di ti na mmii sakpiin ni. Bi ga wii ki nm ninyin nima chee.

⁴³ N-yoonn ngbaan le bininyaam ga li bi Bite Uwumbor aanaan ni, ki wiin ke nwiin aah wiin pu na. U kpa litafal na kan, u njan.”

Liwankpal li bor na aayatanakl

⁴⁴ “Uwumbor aanaan naahn liwankpal li bor bukpaab ni, kitiin ponn ni na la. Le uja ti kan liwankpal ngbaan, le ki ki di biin li pu. Le ni mo u ki ti nyan. Le u buen ke u ti kooh waawan momok, ki gir ti daa bukpaab ngbaan.”

Nleenyaan aayatanakl

⁴⁵ “Uwumbor aanaan naahn uwankooh u chuun ban nleen mam mu njan na ke u daa na la,

⁴⁶ le ki ti kan nleenyaan mu kpa kidaak sakpen na, le ki buen ti kooh waawan momok, ki ti daa nleenyaan ngbaan.”

Kipok aayatanakl

⁴⁷ “Uwumbor aanaan naahn kipok ki bijanbam di mee nnyun ni ki chuu ijan mok aabon na la.

⁴⁸ Kaah gbiin ijan na, le bi dar ki nyan lipaal, le ki kal ki gann ijan i njan na ki di na tibokur ni, ki cha i kaa njan na, ki di mee.

⁴⁹ Dulnyaa aadoon mu ga nan li bi kina la. Uwumbor aatuuntiib ga nan dan dulnyaa ni, ki nan gann titunwanbirdam bininyaam ponn ni,

⁵⁰ ki ti di na mmii sakpiin ni, binib aah wii ki nm ninyin nin chee na.”

Tibokpok ni tibonon

⁵¹ Le Yesu baa bi, “Ni bee tibor timina momok aatataa aa?”

Le bi kii, “Een.”

⁵² Le u bui bi, “Unii u tuk binib Uwumbor aakaal na yaa dii mi kan, u naahn udichadaan u nyan ni waawankpal ponn ni tiwankpok ni tiwapon.”‡

Nasarefaatin aanib aahyii Yesu pu na

(Mak 6.1-6; Luk 4.16-30)

⁵³ Waah nan nakl nyatanak ngbaan ti doo na, le u siir nima,

⁵⁴ le ki gir kun udo aatin Nasaref ni, le ki ti koo mmeen aadiik ni, ki tuk binib Uwumbor aabon. Waah tuk bi pu na, le ni gar bi. Le bi baa tob, “Uja wee kan nlan mue la chee? U kan mpon mue la chee ki tun lijnjiir aatun ngbaan?”

⁵⁵ Waa ye kapenta na aabo la aa? Una aa ye Mari la aa? Unaatiib aa ye Jems, ni Josef, ni Simonn, ni Judas la aa?

⁵⁶ Uninkpatiib momok aa bi do chee na la aa? U kan nlan mue, ni mpom mue la chee?”

⁵⁷ Bi nan len kina le ki yii u.

Le Yesu bui bi, “Binib pak Uwumbor aabonabtiib see bido aatin ni aanib, ni baachiln ni aanib baanja le aa pak bi.”

⁵⁸ Baah kaa gaa u ki kii na, waa nan tun lijnjiir aatun pam nima chee.

14

Jonn u nan muin binib nnyun ni na aakun

(Mak 6.14-29; Luk 9.7-9)

‡ 13:52 : Nibaakan tiwankpok ye Uwumbor aagbakpok, tiwapon mu ye Yesu aamokm.

1 N-yoonn ngbaan le Ubər Herod n̄un Yesu bər,

2 le ki bui waatutum ke, “Jənn u nan muini binib nnyun ni na le na. U fikr nkun ni la. Nima le cha u kpa mpəən, ki tun lijinjiir aatun.”

3 Budabu pu Herod len kina na le ye ke u nan chuu Jənn ki buu u tikululn ki di u n̄a kiyondiik ni. Taani u cha u nan chuu u na le ye ke Jənn nan bui u

4 ke waah joo unaal aapuu Herodias na, naa n̄an, ke u bii Uwumbər aakaal la.

5 Jənn aah nan len kina na, le Herod ban ke u ku u, le ki san Juu yaab ijawaan. Bi nan len ke Jənn ye Uwumbər aabənbr la.

6 Le Herod aamaaldaal aawiin fuu ni. Le u n̄a tijiir ke bi ji. Le Herodias aabisal dan nan waa liwaal, Ubər Herod ni waanib aanimbiin ni. Le ni məər Herod sakpen.

7 Le u puu tipuur ke u ga tii u waah ban pu na.

8 Le una bui u ke u bui Ubər Herod ke u tii u Jənn aayil likusambil ponn ni.

9 Usapəən ngbaan aah bui u kina na, le Ubər Herod aasui bii. Waah puu tipuur ti bicham aanimbil ni na pu, waa ban ke ti bee.

10 Nima le u tun unii ke u li cha kiyondiik ponn ni ki ti gii ni Jənn aayil.

11 Le u ti joo ni uyil likusambil ponn ni ki nan di tii usapəən ngbaan. Le u mu di ti tii una.

12 Le Jənn aadidiliib dan nan yoor linikpol ngbaan ki ti sub, le ki buen ti tuk Yesu.

Yesu aah kpiin binib n̄ichur n̄ijmu pu na
(Mak 6.30-44; Luk 9.10-17; Jənn 6.1-14)

13 Yesu aah n̄un kina na, le u koo bun̄əb ni, le ki buen kipəək ni, binib aah kaa bi nin chee na. Le kinipaak ngbaan n̄un ke u buen, le ki nyan baatim ni, ki chuun kitin̄ ki buen u chee.

14 Waah nyan bun̄əb ni na, le u kan kinipaak sakpen, le ki san bi kinimbaak, le ki cha bi ponn ni bi ye bibum na pəək.

15 Naah joor na, le waadidiliib dan nan bui u, “Ti bi kipəək ni la. Ni jer tijikaar aajim yoonn a. Cha kinipaak ngbaan buen itingbaan ni ki ti daa tijikaar ji.”

16 Le u bui bi, “Taa cha bi buen man. Nimi nibaa tii bi tijikaar bi ji man.”

17 Le bi bui u, “N̄iboroboro kpin n̄ijmu ni ijan ilee baanja le bi.”

18 Le u bui bi, “Li joo ni tii ni mi man,”

19 le ki bui kinipaak ngbaan, “Kal kitin̄ timosənn pu man,” le ki yoor n̄iboroboro kpin n̄ijmu ni ijan ilee ngbaan, ki waan lik paacham, ki doon Uwumbər, le ki gii boroboro ni ijan ngbaan, ki di tii waadidiliib. Le bi yakr siin kinipaak ngbaan mək aanimbiin ni.

20 Bi məmək nan n̄man ki bab. Baah n̄man ki bab ki gur ni na, le Yesu aadidiliib nan yoor tijikaar ti gur na ki gbiin tibəəkur kipiik ni tilee.

21 Bijab bi jin tijikaar ngbaan na ga nan li fuu n̄ichur n̄ijmu. Baa nan kahn bipiib ni mbim kpee.

Yesu aah chuun nnyun pu pu na
(Mak 6.45-52; Jənn 6.15-21)

22 Libuul ngbaan ni le Yesu muk waadidiliib ke bi koo bun̄əb ni ki loln u pu nsan ki puur nnyusakpem na. Le u tuk kinipaak ngbaan ke bi li chaa kun.

23 Waah tuk bi kina na, le u jon lijool paab ubaa, u ti mee Uwumbər. Le ni mue. Le u bi nima chee ubaa.

24 Waadidiliib mu bi bun̄əb ni nnyusakpem aakaasisik ni. Libuln nan daar sakpen ki tok bi, tinyunkpenn mu yen̄ni baan̄əb.

25 Ikooja aah wii buyoonn na, le u chuun nnyun paab, ki buen bi chee, ki ti n̄an bi.

26 Waadidiliib aah kan u chuun nnyun pu na, le ijawaan chuu bi sakpen, le bi len ke ni ye utekpiir aawiin la, le ki faa ikuun tən tən.

27 Libuul ngbaan ni le Yesu bui bi, “Chuu nibaa man. Min ye. Ni taa san ijawaan man.”

28 Le Piita bui u, “Ndindaan, ni yaa sil ye si kan, bui mi ke m chuun nnyun pu ki dan aa chee.”

29 Le Yesu bui u, “Li chuun choo.” Le Piita nyan bunɔb ni, ki chuun nnyun paab ki cha Yesu chee.

30 Le u kan libuln aah daar ki feeni tinyunkpenn pu na, le ki san ijawaan, le ki piin ki bi muini cha, le ki teen ke, “Ndindaan, nyan mi.”

31 Libuul ngbaan ni le Yesu taln unjaal ki chuu u, le ki bui u, “Saa gaa mi ki kii mbamɔm. Ba ɲa aa joo mi beeni?”

32 Le bi mɔmɔk bilee koo bunɔb ni. Libuul ngbaan ni le libuln ɲmin.

33 Le binib bi bi bunɔb ponn ni na gbaan Yesu aanimbiin ni, ki dooni u, le ki len ke, “Mbamɔn, aa sil ye Uwumbɔr Aajapɔn la.”

Yesu aah tii bibum laafee Genesaret aatiɲ ni pu na
(Mak 6.53-56)

34 Le bi fuu nnyusakpem aada-puul, Genesaret aatiɲ chee, le ki nyan bunɔb ni.

35 Le kitiɲ ngbaan aanib bee u, le ki buen itingbaan mɔmɔk ni, ki ti yoor bibum mɔmɔk, ki joo ni bi Yesu chee,

36 ki nan mee u ke u cha bibum ngbaan meeh waabɔkul aamɔjuul. Binib bimɔk meeh li na pɔɔk libuul ngbaan ni.

15

Biyaajatiib aakaal
(Mak 7.1-13)

1 N-yoonn ngbaan le Farisii yaab, ni Uwumbɔr aakaal aamɔmɔkb nyan ni Jerusalem ni ki dan Yesu chee, le ki nan baa u,

2 “Ba ɲa saadidiliib bii tiyaajatiib aakaal, kaa ɲir biɲaal aan ki nin ji tijikaar?”

3 Le Yesu baa bi, “Ba ɲa ni mu bii Uwumbɔr aakaal, nimi aakaal pu?”

4 Uwumbɔr len ke, ‘Aa li pak aate ni aana,’* ki ki len ke, ‘Unii yaa len tibɔbir lii ute bee una pu kan, ni ku u.’†

5 Tɔ, nimi le len ke unii yaa bui ute, bee una, ‘Maah ba ga tii si ni na, maan ki ɲmaa tii si. M di tii Uwumbɔr a,’

6 ki yaa kaa pak ute kan, ni len ke naa kpa taani. Naah len kina na, le ni yii Uwumbɔr aabɔr nimi aakaal pu.

7 Ni ye biɲmanɲmannim la. Uwumbɔr aabɔnabr Aisaya aah nan len nimi aabɔr pu na, u nan len mbamɔn la, ke, 8 ‘Binib ngbaan pak Uwumbɔr bumɔb ni la.

Bisui daa u chee.

9 Bi dooni u yɔli la, ki mɔk binib biyaajatiib aakaal ke ni ye waakaal la.’ ‡

Tiwan ni ɲani unii titunwanbirdaan na
(Mak 7.14-23)

10 Le Yesu yin kinipaak ngbaan, ki nan bui bi, “Li pel man, aan ki bee man maah ga tuk nimi pu na aatataa.

11 Tijikaar ti koo unii aamɔb ni na aan ɲmaa ɲa u titunwanbirdaan. Tiwan ni nyan umɔb ni na, nima le ɲani u titunwanbirdaan.”

12 Le Yesu aadidiliib dan nan baa u, “Saa nyi ke saah len pu na le cha Farisii yaab gee liɲuul aa?”

13 Le u bui bi, “Tisufar timɔk Nte Uwumbɔr aa bun ti na, u ga chuu ɲɔi ti la.

14 Taa gar bi man. Bi ye bisanmɔkb bi jɔb na la. Ujoon yaa mɔk ujoon nsan kan, bi mɔmɔk bilee ga lir libuul ponn ni la.”

15 Le Piita bui Yesu, “Tuk timi liy-atanakl ngbaan aatataa.”

16 Le Yesu baa bi, “Ni mu aa kee bee maaliin aatataa aa?”

17 Tiwan ni koo unii aamɔb ni na koo lipuul ni, le u ti sɔnn. Naa nyi kina aa?”

18 Tiwan ni nyan unii aamɔb ni na, ni nyan usui ni, ki ɲani u titunwanbirdaan la.

19 Tiwan ni nyan binib aasui ni na le ye ilandak i kaa ɲan na, ni linikul,

* 15:4 : Lik Nnyam 20.12; Ikaal 5.16. † 15:4 : Lik Nnyam 21.17; Liifai Yaab 20.9. ‡ 15:9 : Lik Aisaya 29.13.

ni kidagook aatuln, ni kinaayuk, ni linyaməngee, ni n̄isiibil.

²⁰ Nimina le n̄ani unii titunwanbir-daan. U yaa kaa n̄ir un̄aal ki ji tijikaar kan, nima le aan n̄a u titunwanbir-daan.”

Up̄ii aah gaa Yesu ki kii mbaməm pu na

(Mak 7.24-30)

²¹ Le Yesu nyan nima, ki buen Taya ni Saidonn aatingbaan ni.

²² Le up̄ii u ye Kanaann aabo na bi nima, le ki dan nan teen ke, “Ndindaan, si u ye Ubər David Aayaabil na, san mi kinimbaak. Tiyayaar le joo mbisal ki muk u sakpen a.”

²³ Le Yesu aa len tibaa. Le waadidiliib dan nan gan̄ Yesu ke u jenn u, u paa bi pu ki kpa kifuuk sakpen a.

²⁴ Le Yesu bui bi, “Uwumbər tun ni mi ke m nan ter Israel yaab bi yenn Uwumbər aasan ni na baanja la.”

²⁵ Waah len kina na, le up̄ii ngbaan dan ki nan gbaan unimbiin ni ki doon u, le ki bui u, “Ndindaan, ter mi.”

²⁶ Le Yesu bui u, “Ti yaa di mbim aajikaar ki di tii ibə kan, naa n̄an.”

²⁷ Le u bui u, “Ndindaan, ni ye mbamən la; ibə mu tee ji n̄ijikaabol n̄i nyan ni idindaan aateebul pu ki lir ni kitiŋ na.”

²⁸ Le Yesu bui u, “Up̄ii, aa gaa mi ki kii mbaməm la. Saah ban pu na, ni n̄a kina ki tii si.” Libuul ngbaan ni le ubisal pəək, kaa ki bun.

Yesu aah tii bibum pam laafee pu na

²⁹ Yesu nan siir nima ki bə dii Galilee Aanyusakpem ni, le ki ti jon lijool paab, le ki kal kitiŋ.

³⁰ Le kinipaak sakpen joo ni biwəb, ni bijoom, ni bibirb, ni bitaageeb, ni bibum aabəŋ, ki nan di bil Yesu aanimbiin ni. Le u tii bi məmək laafee.

³¹ Le ni gar kinipaak ngbaan pam; bi kan bibirb len tibər, ni bitaagen-dam pəək ki chuun, ni biwəb mu fi chuun, ni bijoom aanimbil likr. Le bi pak Israel yaab Aawumbər.

Yesu aah kpiin binib n̄ichur n̄inaa pu na

(Mak 8.1-10)

³² Yesu nan yin waadidiliib ke bi dan u chee, le ki bui bi, “M san kini-paak ngbaan kinimbaak la; bi bi m chee iwiin itaa, kaa kpa nibaa bi ji. Maa ban m tuk bi ke bi li chaa kun, kaa puen tii bi tijikaar ke bi ji. Ni-baakan, bi ga ti fik nsan ponn ni.”

³³ Le waadidiliib bui u, “Ti bi kipəək ni la. Ti ga kan tijikaar la chee aan ki tii kinipaak ngbaan aan bi ji bab?”

³⁴ Le u baa bi, “Ni kpa n̄iboroboro kpin n̄ina?”

Le bi bui u, “Ti kpa n̄iboroboro kpin n̄ilole, ni n̄janbim siib.”

³⁵ Le u bui kinipaak ngbaan, “Kal kitiŋ man,”

³⁶ le ki yoor n̄iboroboro kpin n̄ilole ni n̄janbim ngbaan, le ki doon Uwumbər, ki gii gii, ki di tii waadidiliib, le bi yakr siin kinipaak ngbaan məmək aanimbiin ni.

³⁷ Le bi məmək n̄man ki bab. Baah n̄man ki bab na, le waadidiliib yoor tijikaar ti gur na, ki gbiin tibəkur tilole.

³⁸ Bijab bi nan jin tijikaar ngbaan na nan ye bijab n̄ichur n̄inaa la. Baa nan kahn bipiib ni mbim kpee.

³⁹ Le u bui kinipaak ngbaan, “Li chaa kun man,” le ki koo bunəb ni, ki buen Magadann aatiŋ ni.

16

Baah ban ke Yesu tun lijnjiir aat-uln pu na

(Mak 8.11-13; Luk 12.54-56)

¹ Farisii yaab ni Sajusii yaab bibaa nan dan Yesu chee, ki ban bi təŋ u, le ki bui u, “Tun lijnjiir aatuln Uwumbər aapəən pu, aan ti kan.”

² Le u bui bi, “Paacham yaa maln kijook kan, le ni bui ke utaal aan nu.

³ Paacham yaa maln ki bəln kichakpiik ni kan, le ni bui ke utaal ga nu din. Paacham pu, le ni beer ke utaal ga nu aan waan nu. Le naa bee Uwumbər aah n̄ani pu dandana na.

⁴ Nimi dandana aanib, ni ye titunwanbirdam la, kaa dii Uwumbər, nima le ni ban lijnjiir aatuln. Uwumbər aah nan n̄a lijnjiir aatuln ki n̄a waabənabr Jona pu na, lituln

limina aaboln le ni ga kan. Maan mək nimi lijnjiir aawan niken kpee.”

Waah len kina na, le u siir nima ki cha bi.

*Bi li nyi Farisii yaab ni Sajusii yaab aaməkm
(Mak 8.14-21)*

⁵ Le u ni waadidiliib puur nnyusakpem. Le waadidiliib suln, kaa joo boroboro.

⁶ Le Yesu bui bi, “Ni li nyi man Farisii yaab ni Sajusii yaab aaboroboro aanyək bər.”

⁷ Le bi bui təb, “Taah kaa joo boroboro na, nima le cha u len kina.”

⁸ Le Yesu bee baah len təb chee pu na, le ki baa bi, “Ba pu ni len təb chee ke naa joo boroboro? Naa gaa mi ki kii mbaməm.

⁹ Naa kee bee maabimbin aa? Naa teer maah nan di njiboroboro kpin njjmu kpiin bijab njichur njjmu pu na aa? Ni nan yoor tijikaar ti gur na tibəokur tija?

¹⁰ Naa teer maah nan di njiboroboro kpin njilole kpiin bijab njichur njinaa pu na aa? Ni nan yoor tijikaar ti gur na tibəokur tija?

¹¹ Ba pu naa bee ke maa len boroboro aabər? M len ke ni li nyi Farisii yaab ni Sajusii yaab aaboroboro aanyək aabər la.”

¹² Waah len kina na, le bi bee ke waa len boroboro aabər. U len ke bi li nyi ki taa dii Farisii yaab ni Sajusii yaab aaməkm la.

*Piita aah len Yesu aabər pu na
(Mak 8.27-30; Luk 9.18-21)*

¹³ Le Yesu buen Siisarea Filipi aatingbaan ni. Waah bi nima na, le u baa waadidiliib, “Binib bui ke min Unibən Aabo ye njma?”

¹⁴ Le bi bui u, “Bibaa len ke aa ye Jənn u nan muini binib nnyun ni na la, le biken mu len ke aa ye Uwumbər aabənabr Elaija u nan bi n-yaayoonn na la, le biken mu len ke aa ye Uwumbər aabənabr Jeremia, bee Uwumbər aabənabr ubaa la.”

¹⁵ Le u baa bi ke, “Nimi, ni len ke m ye njma?”

¹⁶ Le Simonn Piita bui u, “Aa ye Kristo u ga gaa binib lii na. Aa ye Uwumbər u fu na Aajapəon la.”

¹⁷ Le Yesu bui u, “Simonn, Jənn aajapəon, Uwumbər aanyoor bi aa pu la. Naa ye unibən le kpiir kina mək si. Nte Uwumbər u bi paacham na le kpiir kina mək si.

¹⁸ Piita, m tuk si la, aa ye litakpal* la. Litakpal limina pu le m ga di maanib siin. Le nkun aapəon aan nyan bi.

¹⁹ M ga tii si mpəon Uwumbər aanaan ni. Tiwan ni aa ga buu dulnyaa wee ni na, nima le buu paacham mu. Tiwan ni aa ga buur lii dulnyaa wee ni na, nima le buur lii paacham mu.”

²⁰ Le Yesu sur waadidiliib ke bi taa tuk unii ubaa ke u ye Kristo ngbaan.

*Yesu tuk waadidiliib waah ga ji falaa pu na
(Mak 8.31-9.1; Luk 9.22-27)*

²¹ N-yoonn ngbaan le Yesu piin ki bi kpiir tuk waadidiliib, “See m buen Jerusalem ki ji falaa sakpen. Juu yaab aaninkpiib, ni Uwumbər aatotoorninkpiib, ni Uwumbər aakaal aaməməkb ga nj mi falaa sakpen, le ki ku mi. Iwiin itaadaal le Uwumbər ga fikr mi nkun ni.”

²² Le Piita di u nyan n-gbaan, le ki ti sur u ke, “Ndindaan, Uwumbər cha ni nj libuln ki daa jer. U taa cha ni pii si.”

²³ Le Yesu fenn lik Piita le ki bui u, “Kinimbənj, siir foor m chee. Aa ye lisugeln la, le ki lek mi nsan. Aa dak ke unibən aah dak pu na la, kaa dak ke Uwumbər aah dak pu na.”

²⁴ Yesu nan bui waadidiliib, “Unii yaa ban u dii mi kan, cha u yii ubaa, ki yoor waadəpuinkoo aan ki li dii mi.

²⁵ Unii umək kaan njmaa kpo m pu na kan, waaməfal ga bee yəli la. Unii umək ga njmaa kpo m pu na kan, u ga kan liməfal li kaa kpa ndoon na.

²⁶ Unii yaa kan dulnyaa wee ni aawan məmək ki lann waaməfal kan, ba aanyoor le u kan? Unii tee ga di ba ki daa waaməfal?

* **16:18** : Piita aatataa le ye ke “litakpal”.

27 Min Unibɔn Aabo ga fuu ni ki ga li kpa Nte Uwumbɔr aapɔɔn. Le Uwumbɔr aatuuntiib ga li dii mi. N-yoonn ngbaan le m ga tii binib mɔmɔk lipal, baatuln aah ɲeer pu na.

28 M tuk nimi mbamɔn la, binib bi si do na ponn ni bibaa aan kpo see bi puen kan min Unibɔn Aabo jin maanaan waahr.”

17

*Yesu aawon aah kpeln pu na
(Mak 9.2-13; Luk 9.28-36)*

1 Iwiin iloob aah jer na, le u di Piita, ni Jems, ni unaal Jɔnn, ki jon lijool fɔfɔk libaa paab, bibaa.

2 Le uwon kpeln binimbil ni. Unimbil wɔb wiin ke nwiin aah wiin pu na. Le waawanpeenkaan kpaln tiwanpipinn ke nwiin aah piin pu na.

3 Le bi kan n-yaayoonn na aabɔnabtiib Moses ni Elaija bi len u chee tibɔr.

4 Le Piita bui u, “Ndindaan, taah bi do na, ni ɲan. Aa yaa gee kan, cha m ɲa ɲiboo ɲitaa, ki di libaa tii si, ki di liken tii Moses, ki di liken tii Elaija.”

5 Waah beenin bi len kina na, libuul ngbaan ni le ntaalangbapiin dan nan biin bi pu. Le nneel len ntaalangbapiin na ponn ni ke, “Njapɔɔn u m gee u na sɔ. Nnimbil gbiin u. Li ɲun waah len pu na man.”*

6 Waadidiliib aah ɲun nneel ngbaan pu na, le bi san ijawaan sakpen, le ki lir kitiɲ lichichikr.

7 Le Yesu dan nan meeh bi, ki bui bi, “Fii man. Taa san ijawaan man.”

8 Le bi waan lik paacham, kaa ki kan ubaa see Yesu baanja.

9 Le bi gir sunn ni lijool ngbaan taab. Baah bi sunni na, le Yesu bui bi, “Ni taa tuk ubaa naah kan pu na, ki nan saa buyoonn min Unibɔn Aabo ga fikr nkun ni na.”

10 Le bi baa u, “Ba pu Uwumbɔr aakaal aamɔmɔkb len ke Elaija le ga puen dan le Kristo† nin fuu ni?”‡

11 Le u bui bi, “Mbamɔn, see Elaija fuu ni, ki nan toor tiwan mɔmɔk.

12 M tuk nimi la, Elaija puun fuu ni a. Le baa nyi u, ki ɲa u baah ban pu na. Baah ɲa u falaa pu na, kina le bi ga ɲa min Unibɔn Aabo mu falaa.”

13 Yesu aah len Elaija aabɔr kina na, le waadidiliib bee ke u len Jɔnn u nan muini binib nnyun ni na aabɔr la.

*Yesu aah nyan libimbikl ubo ni pu na
(Mak 9.14-29; Luk 9.37-43a)*

14 Le bi fuu kinipaak ngbaan aah bi nin chee na. Baah fuu ni na, le uja ubaa dan nan gbaan unimbiin ni,

15 le ki bui u, “Ndindaan, san maabo kinimbaak. Libimbikl le joo u, ki ɲani u falaa sakpen, ki cha u lir mmii ni, ni nnyun ni kpala kpala.

16 M joo ni u saadidiliib chee, le baa ɲmaa nyan libimbikl na u ni.”

17 Le Yesu bui ke, “Nimi dandana aanib, naa gaa Uwumbɔr ki kii, ki mu aa dii u mbamɔm. Ni ban ke m yunn ni chee kinye pu, aan ki li kpa limɔr ni pu, aan ni gaa mi ki kii? Li joo ni ubo ngbaan m chee.”

18 Baah joo ni u na, le Yesu kae libimbikl li joo u na. Le li nyan u ni. Libuul ngbaan ni le u pɔɔk, kaa ki bun.

19 Le Yesu aadidiliib dan u chee bibaa, le ki nan baa u, “Ba pu taa ɲmaa nyan libimbikl ngbaan u ni?”

20 Le u bui bi, “Naa gaa Uwumbɔr ki kii mbamɔm. Nima le naa ɲmaa nyan li. M tuk nimi mbamɔn la, ni yaa gaa Uwumbɔr ki kii siib kina kan, ni ga bui lijool limina ke, ‘Fii nima chee,’ le li ga fii. Nibaa aan li pɔɔ ni chee. [

21 Libimbikl limina aaboln ma kan, ni yaa kaa lul bumɔb ki mee Uwumbɔr kan, naan ɲmaa nyan li.”]

*Yesu aah ki tuk bi waakun aabɔr pu na
(Mak 9.30-32; Luk 9.43-45)*

22 Waadidiliib mɔmɔk aah nan bi Galilee aatiɲ ni na, le u bui bi, “Bi ga di min Unibɔn Aabo ɲa binib aanjaal ni,

23 le bi ku mi. Le iwiin itaadaal Uwumbɔr ga fikr mi nkun ni.”

Le biponn bii sakpen.

* 17:5 : Lik Aisaya 42.1. † 17:10 : Hiibru aaliin ni, bi yin Kristo ke Masiya. Naatataa le ye ke unii u ga gaa binib lii na. ‡ 17:10 : Lik Malakai 4.5.

Uwumbər Aadichal aamombil

²⁴ Yesu ni waadidiliib aah fuu Kapenaum aatinj ni na, le binib bi gaal Uwumbər Aadichal aamombil na dan nan baa Piita, “Saaməməkr aa pa Uwumbər Aadichal aamombil aa?”

²⁵ Le u bui bi ke, “U pa la.”

Piita aah fuu linampal na, le Yesu puen len u chee ke, “Simonn, dulnyaa wee ni aabərb gaal baatinj aanib chee lampoo aan bicham chee? Aa dak kinye?”

²⁶ Le u bui u, “Bicham chee.”

Le Yesu bui u, “Kina kan, baatinj aanib aa pa.

²⁷ Tə, taa ban ti koo baataani ni. Li cha nnyusakpem ni ki ti di njapiin lii nnyun ni. Saah ga chuu njan aajan u na, yoor u ki chuu waar uməb. Aa ga kan limombil uməb ponn ni. Nyan li ki ti pa tii bi, m ni si pu.”

18*Ulau ye uninyuun?*

(Mak 9.33-37; Luk 9.46-48)

¹ N-yoonn ngbaan le Yesu aadidiliib dan nan baa u, “Uwumbər aanaan ni, ulau tee ye uninyuun?”

² Le u yin ubo ke u dan u chee, ki di u siin bikaasisik ni,

³ le ki bui bi, “M tuk nimi mbamən la, ni yaa kaa kpeln ki bi ke bibilb waatiir aah bi pu na kan, naan koo Uwumbər aanaan ni.

⁴ Unii umək sunn ubaa taab ki bi ke ubo waatiir umina aah bi pu na kan, udaan ngbaan le ye uninyuun Uwumbər aanaan ni.

⁵ Unii umək gaa ubo umina aaboln maayimbil pu na, u gaa mi le na.”

Taa tən ubo ubaa ke u tun titunwanbir

(Mak 9.42-48; Luk 17.1-2)

⁶ “Unii yaa tən mbim bi gaa mi ki kii na ponn ni ubaa ke u tun titunwanbir kan, tibəbir ga li bi u pu. Bi yaa ba tee di kinaak sakpenj ki di tul leen uneen ni, ki tur u lii nnyusakpem ni, nin chee nyoo na kan, ni ba soor ki tii u, ni u tən ubo ubaa.

⁷ Ntən pu, tibəbir bi dulnyaa wee ni aanib pu. Tə, ntən ga li bi. Tibəbir mu bi unii u tən binib ke bi tun titunwanbir na pu.

⁸ “Aa yaa gee tiwan ke saah gee aanaal, bee aataal pu na kan, tiwan ngbaan yaa tən si ke aa tun titunwanbir kan, di ni lii. Aa yaa lann njaal mubaa, bee litaal libaa, ki kan liməfal li kaa kpa ndoon na kan, ni soor ni aa li kpa njaal ilee ni njtaa njilee ki ti li bi mmii mu kaan junn na ni.

⁹ Aa yaa gee tiwan ke saah gee aanimbil pu na kan, tiwan ngbaan yaa tən si ke aa tun titunwanbir kan, di ni lii. Aa yaa lann linimbil libaa, ki kan liməfal li kaa kpa ndoon na kan, ni soor ni aa li kpa njimbil njilee, ki ti li bi mmii mu kaan junn na ni.”

Kiwakork ki wən na aayatanjaki

(Luk 15.3-7)

¹⁰ “Li nyi man ki taa lik bibilb ponn ni ubaa fam. M tuk nimi la, baatuuntiib bi paacham Nte Uwumbər aanimbiin ni n-yoonn məmək. [

¹¹ Min Unibən Aabo dan dulnyaa wee ni ke binib bi wən na nmar la.]

¹² “Unii yaa kpa ipiih nkub, i ponn ni ubaa yaa wən kan, ni dak ke u ga nja kinye? U ga di cha ipiih imonko inaa ni kipiik ni iwae na ligongoln paab, ki buen ti ban upiih u wən na la.

¹³ M tuk nimi mbamən la, u yaa ti kan u kan, u ga li mənni upiih ngbaan pu, ki jer waah ga li mənni ipiih imonko inaa ni kipiik ni iwae i kaa wən na pu na.

¹⁴ Kina le Nite Uwumbər u bi paacham na aa ban ke bibilb waatiib ngbaan ponn ni ubaa wən.”

Saah ga nja aana aabo u nja si bakaa na pu na

¹⁵ “Aana aabo yaa nja si bakaa kan, pəon aabaa ki buen ti kan u n-gbaan suuna ki tuk u waataani. U yaa njan tii si kan, aa giin u ki siin waabuul ni la.

¹⁶ U yaa yii, kaa kii tii si kan, pəon aabaa ki ban unii ubaa, bee bilee, ki ki buen u chee ki ti kan u, aan binib

* 18:16 : Lik Ikaal 19.15.

bilee, bee bitaa ngbaan n̄un tib̄or ngbaan m̄m̄ok ki li ye saaseeraadam.*

17 U yaa yii, kaa kii tii bi mu kan, nyan ti mpaan pu ki tuk Uwumb̄or aanib. U yaa yii, kaa kii tii bi mu kan, ni lik u ke ulampoogaar, bee unii u kaa dii Uwumb̄or aasan na.

18 “M tuk nimi mbam̄on la, tiwan ni, ni ga buu dulnyaa wee ni na, nima le buu paacham. Tiwan ni, ni ga buur lii dulnyaa wee ni na, nima le buur lii paacham mu.

19 “Cha m moo tuk nimi man, ni ponn ni bilee yaa kpaan kim̄abaan dulnyaa wee ni, ki mee Nte Uwumb̄or u bi paacham na kan, u ga n̄a naah ban pu na ki tii nimi.

20 Binib bilee, bee bitaa, yaa kuun t̄ob chee maayimbil pu kan, m ga li bi bikaasisik ni.”

Unii u kaa di cha pinn waatutuñeer na

21 Le Piita dan nan baa Yesu, “Ndindaan, nna aabo yaa n̄ani mi bakaa kan, m ga di cha pinn u nfum muñ̄a? Nfum mulole ee?”

22 Le Yesu bui u, “Maa tuk si ke nfum mulole. Cha pinn u imonko itaa ni kipiik nfum mulole.

23 Ba pu? Uwumb̄or aanaan naahn ub̄orkpaan u nan ban u bee waatum aah joo waap̄oln pu na la.

24 Waah piin ki bi lik kina na, le bi joo ni waatutunn ubaa u joo waap̄oln tikunabr aamombil n̄ichur n̄ichur kipiik.†

25 Waah kaa kpa n̄imombil n̄ibaa ki ga pa lip̄oln ngbaan na, le udindaan bui ke bi di u ni upuu, ni waabim, ni waah kpa tiwan ni na m̄m̄ok, ki di kooh, aan ki di n̄imombil ngbaan pa lip̄oln ngbaan.

26 Le ututunn ngbaan gbaan udindaan aanimbiin ni, ki gan̄ u ke, ‘Ndindaan, p̄on aabaa ki ji lim̄or. M ga pa si maah jin saap̄oln li m̄ok na.’

27 Le udindaan san u kinimbaak, ki di cha pinn u lip̄oln ngbaan, le ki di u lii.

28 “Le ututunn ngbaan nyan lipaal, ki ti kan waatutuñeer u joo waap̄oln kpakpaln nkub na, le ki chuu u, le ki chuu uneen ni, ki bui u ke, ‘Pa mi saah joo maap̄oln li na.’

29 Le waatutuñeer ngbaan gbaan unimbiin ni, ki gan̄ u ke, ‘P̄on aabaa ki ji lim̄or. M ga pa si.’

30 Le waa kii, le ki chuu u ti n̄a kiyondiik ni, u li bi nima ki ti saa buyoonn u ga pa lip̄oln ngbaan na.

31 Waatutuñeertiib aah kan kina na, le ni bii bisui sakpen. Le bi dan nan tuk bidindaan waah n̄a pu na m̄m̄ok.

32 Le bidindaan yin u, ki nan bui u, ‘Aa ye bakadaan la. Saah gan̄ mi na, le m di cha pinn si saap̄oln m̄m̄ok.

33 Aa mu ba ga san saatutuñeer kinimbaak ke maah san si pu na la.’

34 Udindaan aah gee lin̄uul u pu sakpen pu na, le u cha bi ti n̄ani u falaa kiyondiik ni, ki ti saa buyoonn u ga pa lip̄oln ngbaan m̄m̄ok doo na.

35 “T̄o, unii um̄ok kaa di cha pinn una aabo usui ponn ni na kan, Nte Uwumb̄or u bi paacham na mu ga daa utafal kina la.”

19

Uja taa jenn upuu (Mak 10.1-12)

1 Yesu aah len kina ti doo na, le u nyan Galilee aatin̄ ni, ki buen Judea aatin̄ ki bi J̄odann aam̄odapuul na ni.

2 Le kinipaak sakpen̄ dii u. Le u cha bi ponn ni bi ye bibum na p̄ok.

3 Le Farisii yaab bibaa nan dan u chee, ki ban bi t̄on̄ u, le ki baa u, “Uja yaa jenn upuu lii waageehn pu kan, timi aakaal kii kina aa?”

4 Le Yesu baa bi, “Naa karn Uwumb̄or Aagban̄ aah len pu na aa? Ni n̄mee ke Uwumb̄or u naan bi na, u nan naan uja ni upii,*

5 le ki len ke waah naan uja ni upii na, uja yaa yoor upii kan, bi ga nya cha bitetiib ni binatiib, ki kpaan t̄ob chee, ki n̄a unibaan.†

† 18:24 : Griik aaliin ni, bi n̄mee ke “talenti n̄ichur kipiik.” Ni ga fuu unii aapal ki ti saa n̄ibin kipiik ni n̄in̄mu la. * 19:4 : Lik Mpiin 1.27; 5.2. † 19:5 : Lik Mpiin 2.24.

⁶ Nima pu na, baa ki ye binib bilee, bi ye unibaan la. Uwumbər aah kpaan bi na, unibən taa yakr bi.”

⁷ Le Farisii yaab ngbaan baa u, “Ni yaa ye kina kan, ba pu Moses nan len ke uja yaa ban u jenn upuu kan, u ηmee kigban ponn ni ke u jenn u, ki di tii u, ki nin jenn u?”

⁸ Le Yesu bui bi, “Nitafal aah pəə pu na, nima le cha Moses tii nimi nsan ke ni jenn nipuutiib. N-yoonn mu Uwumbər nan naan tiwan məmək ki nan saa dandana wee na, waa tii bi nsan kina.

⁹ M tuk nimi la, upii yaa kaa gər kidagook, aan uchal jenn u lii ki ki yoor upii uken kan, uja ngbaan kpaln udagoor la. [Upii aachal yaa jenn u lii, uja uken yaa yoor upii ngbaan kan, uja ngbaan kpaln udagoor la.”]

¹⁰ Le Yesu aadidiliib bui u, “Uja ni upuu aabər yaa ye kina kan, uja yaa kaa yoor upii kan, ni soor.”

¹¹ Le Yesu bui bi, “Bijab məmək aan ηmaa gaa naah len pu na ki yii bipiib məmək. Bijab bi Uwumbər tii bi mpəən ke bi yii bipiib na, bima le ga ηmaa yii bi.

¹² Bibaa bi, baah ma bi na, baa ye bijab. Bibaa mu bi, bi kpaan bi la. Bibaa mu bi, ki yii bipiib məmək Uwumbər aanaan aatuln pu. Uja umək ga ηmaa gaa tibər ngbaan ki yii bipiib məmək na, u gaa ti.”

Yesu aah ηa Uwumbər aanyoor ki ηa mbim pu pu na

(Mak 10.13-16; Luk 18.15-17)

¹³ Le binib joo ni mbim ki di dan Yesu chee ke u nan di unjaal paan bi pu, ki mee Uwumbər tii bi. Le waadidiliib kae bi.

¹⁴ Le Yesu bui bi, “Cha mbim ngbaan dan m chee man. Taa ki jenn bi man. Binib bi aabimbin bi ke mbim aah bi pu na, bima le yeh Uwumbər aanaan.”

¹⁵ Le u di unjaal paan bi pu, le ki siir nima.

Yesu aah tuk uwankpadaan ubaa pu na

(Mak 10.17-31; Luk 18.18-30)

¹⁶ Unachipəən ubaa nan dan Yesu chee le ki nan baa u, “Uməmək, m ga tun litunyaan bayaar aan ki kan liməfal li kaa kpa ndoon na?”

¹⁷ Le Yesu baa u, “Ba pu aa baa mi litunyaan pu? Uwumbər baanja le ηan. Aa yaa ban liməfal li kaa kpa ndoon na kan, kii waakaal.”

¹⁸ Le u ki baa u, “Mulakaal?”

Le Yesu bui u, “Taa ku binib; taa gər kidagook; taa su kinaayuk; taa li ye nnyamən aaseeraadaan;

¹⁹ li pak aate ni aana;‡ li gee aana aabo ke saah gee aabaa pu na.”§

²⁰ Le unachipəən ngbaan bui u, “M joo ikaal imina məmək tibir ni la. Ba gur?”

²¹ Le Yesu bui u, “Aa yaa ban ke aa li bi mbaməm kan, buen ti kooh saah kpa tiwan nimək na, ki di ηimombil ngbaan di tii bigiim, aan ki li kpa liwangol paacham, aan ki dan nan dii mi.”

²² Unachipəən ngbaan aah ηun kina na, le ni ηa u mpombiin; ba pu? u nan kpa liwankpal sakpen a. Le u siir nima.

²³ Le Yesu bui waadidiliib, “M tuk nimi mbamən la, ni pəə uwankpadaan koo Uwumbər aanaan ni.

²⁴ Cha m moo tuk nimi man, uwankpadaan aah ga koo Uwumbər aanaan ni pu na, ni pəə jer laakumii aah ga koo seerkaa aaboln ni pu na.”

²⁵ Waadidiliib aah ηun kina na, le ni gar bi pam. Le bi baa u, “Ni yaa ye kina kan, ηma ga tee ηmar?”

²⁶ Le Yesu lik bi le ki bui bi, “Ni pəə binib le chee. Nibaa aa pəə Uwumbər chee.”

²⁷ Le Piita bui u, “Lik, ti nan di timi aawan məmək di lii ki dii si. Ti ga kan ba aanyoor?”

²⁸ Le Yesu bui bi, “M tuk nimi mbamən la, min Unibən Aabo ga kal libərjal pu, ki kan mpakm sakpen dulnyaapəən ponn ni. N-yoonn ngbaan, nimi bi dii mi na mu ga kal ηibərjal kipiik ni ηilee pu, ki ga ji Israel yaab aanibol kipiik ni ηilee tibər.

‡ 19:19 : Lik Nnyam 20.12-16; Ikaal 5.16-20. § 19:19 : Lik Liifai Yaab 19.18.

29 Unii umək di cha waadichal, bee ukpetiib, bee unaatiib, bee uninkpatiib, bee ute, bee una, bee waabim, bee tisar, maayimbil pu na kan, u ga kan kina nfum nkub, ki ga li kpa liməfal li kaa kpa ndoon na.

30 Tɔ, binib bi ye bisalolm na pam ga nan ɲa puwəb yaab. Binib bi ye puwəb yaab na pam ga nan ɲa bisalolm.”

20

Ukpaal aah pa paatiib pu na

1 “Uwumbər aanaan naahn ukpaal u nan pue kichakpinaanyeeek ni u ti ban paatiib bi nan tun waasaak ni aatuln na la.

2 Waah kan njan yaab bi na, u nan tuk bi, ‘M ga pa nimi tikunabr aamombil libaa nwiin ni mu aalirn.’* Bi nan kii tii waah siin bi pu na. Le u mək bi waasaak ponn ni.

3 Le ni saa tikur tiwae yoonn, le u ki buen kinyan ni ki ti mui bijab bibaa si nima, kaa kpa lituln libaa.

4 Le u bui bi, ‘Buen maasaak ponn ni ki ti tun man. Naah tun pu na, m ga pa nimi kina la.’

5 Le bi buen. Nwiin aah ti saa sisik ni na, le u ki gir buen kinyan ni, le ki ti ki mui bijab bibaa mu si nima. Le u tuk bi mu kina. Nwiin aah ti kpar na, le u ki gir buen kinyan ni, le ki ki ɲa kina.

6 Nwiin aah ti taln ɲitaa ki ban mu lir na, le u ki gir buen kinyan ni, le ki ti ki mui bijab bibaa mu si nima. Le u baa bi, ‘Ba pu ni si kina nwimən, kaa tun nibaa?’

7 Le bi bui u, ‘Taa kan unii u ga tii timi lituln aan ti tun na.’ Le u bui bi, ‘Ni mu li cha maasaak ponn ni, ki ti tun man.’

8 “Nwiin aah lir kijoobəɲ na, le ukpaal ngbaan tuk bitutum aaninkpel, ‘Yin ni paatiib ngbaan ki nan pa bi baapal. Piin ki pa bijab bi gbiln puwəb na, aan ki ti pii bisalolm.’

9 Le bijab bi gbiln puwəb na aah dan bi nan gaa baapal na, u pan bi tikunabr aamombil libaaba.

10 Bisalolm aah dan bi nan gaa baapal na, bi dak ke bi ga kan ki jer puwəb yaab na, le u pan bi mu tikunabr aamombil libaaba.

11 Baah gaa baapal na, le bi ɲul ukpaal ngbaan pu,

12 ki len ke, ‘Bijab bi gbiln puwəb na tun kikir kibaa baanja la. Timi le boo ko nwimən. Ntoton ɲun timi la. Le ti ni baapal ki ɲak.’

13 “Le ukpadaan bui bi ponn ni ubaa, ‘Njɔ, maa jin si pem pem. Aa ba kii ke aa ga gaa tikunabr aamombil libaa la. Naa ye kina aa?’

14 Yoor saamombil ki li chaa kun linampal. M ban m tii puwəb yaab ke maah tii si pu na la.

15 Maa kpa nsan ke m di maamombil ɲa maah gee pu na aa? Maah kpa tibulchinn pu na le cha aa kpa lipiipoln aa?’

16 “Liyatanəkl limina aatataa le ye ke puwəb yaab ga nan ɲa bisalolm. Bisalolm mu ga nan ɲa puwəb yaab.”

Yesu aah ki len waakun aabər taataa pu na

(Mak 10.32-34; Luk 18.31-34)

17 Yesu ni waadidiliib ni kinipaak nan cha Jerusalem. Waah cha na le u di waadidiliib kipiik ni bilee na nyan n-gbaan, le ki bui bi,

18 “Li pel man, ti yaa ti fuu Jerusalem kan, bi ga di min Unibən Aabo ɲa Uwumbər aatotoorninkpiib ni Uwumbər aakaal aaməmək baa ɲa, le bi ji mi tibər, ki ga len ke ni ɲeer bi ku mi,

19 le ki ga di mi ɲa binib bi kaa ye Juu yaab na aanaal ni ke bi yook mi, ki lue mi ɲinaalab, ki kpa mi ndəpuinkoo pu. Le iwiin itaadaal Uwumbər ga fikr mi nkun ni.”

Waadidiliib ponn ni bilee aana aah mee u pu na

(Mak 10.35-45)

20 N-yoonn ngbaan le Sebedee aajapətiib bilee na, ni bina, nan dan Yesu chee, le bina nan gbaan unimbiin ni, ki doon u, ki mee u ke u ter u.

21 Le u baa u, “Aa ban ba?”

* 20:2 : Griik aaliin ni, bi ɲmee ke “denarius ubaa.” Ni nan ye nwiin mubaa aapal la.

Le u bui u, “Aa yaa jin saanaan kan, cha njapotiib bilee ngbaan li ka aa chee, ubaa li ka aanjängii wəb, uken mu li ka aanjangan wəb.”

²² Le Yesu bui binachipəm ngbaan, “Naa nyi naah mee mi pu na aatataa. Ni ga njmaa ji falaa ke maah ga ji pu na aa?”

Le bi bui u, “Ti ga njman.”

²³ Le u bui bi, “Ni mu ga sil ji falaa ke maah ga ji pu na. Binib bi ga kal njängii ni njangan wəb na ma kan, naa ye min le ga lee bi. Nte Uwumbər le leer binib bi ga kal nima chee na.”

²⁴ Le waadidiliib kipiik bi gur na aah njun Sebedee aajapotiib aah bui Yesu pu na, bi gee linjuul bi pu.

²⁵ Le Yesu yin bi məmək ke bi dan u chee, le ki nan bui bi, “Ni nyi ke dulnyaa ni aanib aayidam yoor bibaa paacham la. Binib bi kpa tininkpir na mu joo baanib mpəən pu la.

²⁶ Nima taa li bi kina man. Ni ponn ni ubaa yaa ban ke u li ye uninyuun kan, u njaa ubaa ni məmək aatutunn.

²⁷ Ubaa yaa ban ke u li ye usaloln kan, u njaa ubaa ni məmək aanaagbiija,

²⁸ ki li bi ke min Unibən Aabo aah bi pu na; maa dan dulnyaa wee ni ke bi nan tun lituln tii mi, m dan ke m nan tun lituln tii binib, ki kpo ke m gaa binib pam lii la.”

Yesu aah likr bijoom bilee aanimbil pu na

(Mak 10.46-52; Luk 18.35-43)

²⁹ Yesu ni waadidiliib nan nyan Jeriko aatiñ ponn ni. Le kinipaak sakpeñ dii bi.

³⁰ Baah cha na, le bijoom bilee ka nsan aaməgbeln, le ki njun ke Yesu ban u jer. Le bi tar ke, “Tidindaan u ye Ubər David Aayaabil na, san timi kinimbaak.”

³¹ Le kinipaak ngbaan kae bi ke bi njmin. Le bi moo tar ke, “Tidindaan u ye Ubər David Aayaabil na, san timi kinimbaak.”

³² Le Yesu sil nsan ni, ki yin bi ke bi dan, le ki nan baa bi, “Ni ban ba?”

³³ Le bi bui u, “Tidindaan, ti ban ke aa likr tinimbil tii timi la.”

³⁴ Le kinimbaak chuu Yesu. Le u meeh binimbil. Libuul ngbaan ni le binimbil likr, le bi dii u.

21

Jerusalem aanib aah nyun Yesu pu na

(Mak 11.1-11; Luk 19.28-40; Jənn 12.12-19)

¹ Bi nan peen Jerusalem, ki fuu Befej aatiñ, ki bi lijool li bi yin li ke Olif aasui aajool na paab. Baah ti fuu nima chee na,

² le Yesu bui waadidiliib ponn ni bilee, “Li cha man naah si gbək kitiñ ki na ni. Ni yaa koo ki ponn ni kan, libuul ngbaan ni, ni ga kan ubon si gbin, waabo si u chee. Chuu gbiln ubon ngbaan, ki li joo ni u ni waabo m chee man.

³ Unii ubaa yaa len tibaa kan, ni bui u, “Tidindaan le ban i, le u ga cha ni li joo ni i libuul ngbaan ni.”

⁴ Nimina le gbiin Uwumbər aabənabr aah nan len pu na ke,

⁵ “Tuk Sionn aatiñ aanib,

Lik, nimi aabər kpaan choo ni chee la.

U sunn ubaa taab le ki dik ubon pu, u dik ubon u laa diin na pu la.”*

⁶ Le Yesu aadidiliib buen ki ti njaa waah len pu na,

⁷ ki joo ni ubon ngbaan ni waabo, le ki di baakeken paan u pu. Le Yesu diñ u pu.

⁸ Kinipaak ngbaan nan di baakeken ter nsan ponn ni. Bibaa mu bar tisufar ki di ter nsan ponn ni.

⁹ Le binib bi loln u pu nsan na, ni binib bi paa puwəb na nan bi tar ke, “Hosiana,† pakn Ubər David Aayaabil man. Uwumbər njaa tinyoor njaa unii u choo waayimbil ni na pu. Hosiana bi paacham.”‡

¹⁰ Yesu aah fuu Jerusalem ni na, le kitiñ ngbaan aanib məmək fii ki bi baa təb, “Njmaa ye umina?”

¹¹ Le kinipaak ngbaan bui bi, “U ye Uwumbər aabənabr Yesu u nyan ni

* **21:5** : Lik Sekaria 9.9. † **21:9** : Hosiana aatataa le ye ke “gaa timi lii.” ‡ **21:9** : Lik Ilahn 118.25, 26.

Nasaref aatinj ki bi Galilee aatinj ponn ni na la.”

Yesu aah toor Uwumbər Aadichal pu na

(Mak 11.15-19; Luk 19.45-48; Jənn 2.13-22)

¹² Yesu nan ti koo Uwumbər Aadichal ni, le ki jenn nyan binib bimək kooh tiwan ki daa tiwan li ponn ni na, ki labr bilikpelm aateebul mam chinj, le ki labr binib bi kooh njinanjel na mu aajal ki di chinj,

¹³ le ki bui bi, “Ni n̄mee Uwumbər Aagbanj ni ke Uwumbər len ke, ‘Bi ga yin Maadichal ke Mmeen Aadichal la;’ nimi le n̄ani li bififiirb aakakaa chee.”§

¹⁴ Bijoom ni biwəb nan dan Yesu chee Uwumbər Aadichal ni, le u cha bi pək. Le mbim mu bi Uwumbər Aadichal ni na tar ke, “Hosiana, pakn Ubər David Aayaabil man.”

¹⁵ Uwumbər aatotoorninkpiib ni Uwumbər aakaal aaməmək b aah n̄un kina, ki kan Yesu aah tun lijnjiir aatun pu na, le bi gee lijuul,

¹⁶ le ki baa Yesu ke, “Saa n̄un mbim ngbaan aah len pu na aa?”

Le Yesu bui bi ke, “M n̄un. Naa kee karn Uwumbər Aagbanj ni ii? ke, ‘Mbim ni mbipəm ga pak Uwumbər mbaməm.’ ”*

¹⁷ Yesu aah len kina na, le u siir cha bi, le ki nyan Jerusalem, ki buen Betani aatinj ni, u ti doon nima.

Yesu aah len tibəbir busub bubaa pu na

(Mak 11.12-14, 20-24)

¹⁸ Naah ki woln kitaak na, le u gir buen Jerusalem. Waah cha na, le nkon joo u.

¹⁹ Le u kan likakaln si nsan aaməgbeln, le ki buen bu taab, kaa kan lisubil libaa bu pu, see tifar n̄meen. Le u bui busub ngbaan, “Saan ki lu n̄subil n-yoonn mu kaa kpa ndoon na.” Libuul ngbaan ni le busub ngbaan məmək kuur.

²⁰ Waadidiliib aah kan kina na, le ni gar bi pam. Le bi baa ke, “Ba pu busub ngbaan kuur mala kina?”

²¹ Le Yesu bui bi, “M tuk nimi mbamən la, ni yaa gaa Uwumbər ki kii, kaa joo beeni kan, ni mu ga n̄maa n̄a kina. Naa ye nimina baanja le ni ga n̄a. Ni yaa po bui lijool limina ke li fii ki ti lir nnyusakpem ni kan, ni ga n̄a kina.

²² Ni yaa mee Uwumbər ki yaa pak ke u ga n̄a naah mee u pu na kan, u ga n̄a kina tii nimi.”

Baah baa Yesu waatuln pu pu na
(Mak 11.27-33; Luk 20.1-8)

²³ Yesu nan koo Uwumbər Aadichal ni, le ki tuk binib Uwumbər aabər. Waah n̄ani kina na, le Uwumbər aatotoorninkpiib ni Juu yaab aaninkpiib dan u chee ki nan baa u, “Aa kpa nsan ke aa n̄a saah n̄ani pu na aa? N̄ma tii si nsan ngbaan?”

²⁴ Le u bui bi, “M mu ga baa nimi mbaan. Ni yaa n̄maa gar kan, m mu ga tuk nimi maah kpa nsan pu ki n̄ani maah n̄ani pu na.

²⁵ Jənn aah nan muin binib nnyun ni na, n̄ma nan tii u nsan? Uwumbər aan binib?”

Le bi kpokl təb ke, “Ti yaa bui ke Uwumbər le tii u nsan kan, u ga baa timi ke ba n̄a taa nan gaa u ki kii.

²⁶ Ti yaa ki len ke binib le tii u nsan kan, ti san kinipaak ngbaan ijawaan baah ga n̄a timi pu na la; ba pu? bi məmək len ke Jənn nan ye Uwumbər aabənabr la.”

²⁷ Nima le bi bui Yesu, “Taa nyi.”

Le Yesu bui bi, “M mu aan tuk nimi maah kpa nsan pu ki n̄ani maah n̄ani pu na.”

Binachipəm bilee aayatanakl

²⁸ “Dakl lik man maah ga tuk nimi pu na aatataa. Uja ubaa nan kpa japətiib bilee, le ki dan nan bui u ye upol na, ‘Maabo, buen kisaak ponn ni din ki ti tun.’ Le u bui u,

²⁹ ‘Maan buen.’ Naah kpee siib na, le u jer waalandak ki buen kisaak.

³⁰ Le uja ngbaan buen uwaatiir mu chee le ki bui u, ‘Maabo, buen kisaak ponn ni din ki ti tun.’ Le u bui u,

'Maaninkpel, m ga buen,' ki mu aa buen.

³¹ Mbim bilee ngbaan ponn ni, ulau nja bite aageehn?"

Le bi bui u, "Njan yoo."

Le u bui bi, "M tuk nimi mbamən la, bilampoogaab ni bipiidagoob koo Uwumbər aanaan ni, ki cha nimi.

³² Ba pu? Jənn nan dan ni chee ki nan tuk nimi nsan mu njan na. Le naa gaa u ki kii. Bilampoogaab ni bipiidagoob le gaa u ki kii. Ni nan kan baah gaa u ki kii pu na, le naa kpeln nimi aabimbin, kaa gaa u ki kii."

*Bikpaab bi kaa njan na aayatanakl
(Mak 12.1-12; Luk 20.9-19)*

³³ "Li pel man liyatanakl liken. Udichadaan ubaa le nan bi le ki naan kisaak, le ki njan isui i lu njan subil na ki ponn ni, le ki di idə gob kisaak ngbaan, le ki gbii libuul li bi ga di njan subil nja li ponn ni na aan ki mueni nyani njan yun na, le ki maa libimbifəfəŋ ke unii li ka li paab ki kiir kisaak ngbaan, le ki yin bikpaab bibaa, le ki di kisaak ngbaan nja binjaal ni, ke bi li lik ki. Isui ngbaan yaa nan lun njan subil kan, bi ker ki tii u, aan ki ker bibaa mu. Waah nja kina na, le u siir ki buen kitiŋ ki daa na ni.

³⁴ Buyoonn njan subil nan pur na, le u di waatutum tun bikpaab ngbaan chee, bi ti gaa ni waasubil kisaak ngbaan ponn ni, ki li joo ni.

³⁵ Le bikpaab ngbaan ti chuu waatutum ngbaan, ki gbaa ubaa, ki ku ubaa mu, ki yur ubaa mu njan takpal u ti kpo.

³⁶ Le usadaan ngbaan ki tun bitutum bi wiir ki jer njan yaab na. Le bikpaab ngbaan nja bi mu kina.

³⁷ Kookoo yaan le u di ujan əən tun ni bi chee, le ki bui ke 'Bi ga pak uma la.'

³⁸ Bikpaab ngbaan aah kan waabo ngbaan na, le bi bui təb, 'Uma le ye waafaajil. Cha ti ku u man aan ki ji waafaal.'

³⁹ Le bi chuu u, ki di nyan n-gbaan, le ki ti ku u.

⁴⁰ "Kina pu na, usadaan yaa nan fuu ni kan, u ga nja bikpaab ngbaan kinye?"

⁴¹ Le bitotoorninkpiib ni Juu yaab ngbaan bui ke, "U ga sil ku titunwanbirdam ngbaan, ki di kisaak ngbaan tii bikpaab bi ga li bilni u waasubil njan bin məmək na."

⁴² Le Yesu baa bi, "Naah kee karn Uwumbər Aagban aah len pu na aa? ke,

'Litakpal li bidimaab yii li na, lima le ye litakpajal.

Uwumbər le nja kina, le ni gar timi pam.'†

⁴³ "M tuk nimi la, Uwumbər ga nyan ni chee waanaan, ki di tii linibol li ga dii waah ban pu na. [

⁴⁴ Unii u lir litakpal ngbaan pu na, u ga kool. Unii u litakpal ngbaan lir u pu na, li ga nan u ke ntayon na.]"

⁴⁵ Uwumbər aatotoorninkpiib ni Farisii yaab aah njan kina na, le bi bee ke Yesu di liyatanakl ngbaan njan bima la.

⁴⁶ Le bi ban ke bi chuu u, ki mu san kinipaak ngbaan ijawaan; ba pu? kinipaak ngbaan len ke Yesu ye Uwumbər aabənabr la.

22

Unii u nja ubəndinn aajikaar na aayatanakl

(Luk 14.15-24)

¹ Le Yesu ki njan bi liyatanakl ke,

² "Uwumbər aanaan naahn ubər kpaan u nja ubəndinn aajikaar ki tii ujan əən,

³ ki tun waatutum ke bi yin binib bi u ban ke bi dan nan ji na. Baah yin bi na, le bi yii, kaa dan.

⁴ Le u ki tun bitutum biken ke bi ti yin bi ki tuk bi, 'Ubər kpaan len ke u gor tijikaar məmək doo a. U kər inaaja ni tiwakor ti filk na, ki gor tiwan məmək doo a,' ke bi dan.

⁵ Le baa gar waatutum. Bi nan beenin tun baatun; ubaa nan buen kisaak, uken mu buen u ti tiir kitiir.

⁶ Bi gur na chuu bitutum ngbaan, ki gbaa bi ki ku bi.

† 21:42: Lik Ilahn 118.22-23.

⁷ Le ubarkpaan ngbaan gee linuul sakpen, le ki tun waajab le bi ti ku binikurb ngbaan, le ki see baatin mmii.

⁸ Le u bui waatutum, ‘Ubəndinn aajikaar gor a. Binib bi m yin bi na aa neer bi ji tijikaar ngbaan.

⁹ Li cha kitiŋ ponn ni aasan ni man, ki ti yin ni naah ga kan binib bimək na, bi dan ki nan ji ubəndinn aajikaar ngbaan.’

¹⁰ Le waatutum buen kitiŋ ponn ni aasan ni, ki ti yin ni baah kan bi na məmək, binib bi ŋan na ni bi kaa ŋan na məmək. Le bi nan gbiin kidiik ki bi ji tijikaar ki ponn ni na.

¹¹ “Le ubarkpaan ngbaan koo ni u nan lik binib bi dan bi nan ji tijikaar ngbaan na, le ki kan uja u kaa pee tibəndinn aawanpeenkaan na.

¹² Le ubarkpaan ngbaan baa u, ‘Njə, aa ŋa kinye ki koo ni do, kaa pee tibəndinn aawanpeenkaan?’ Le u si ŋmin.

¹³ Le ubarkpaan ngbaan bui waatutum ke bi chuu u, ki buu uŋaal ni utaa, ki nyan u, ki ti di mee lii lipaal mbəmbəən ni. U ga wii ki ŋmə ŋinyin nima chee.

¹⁴ “Liyatanakl ngbaan aatataa le ye ke baah yin bi na wiir, le baa nyan bi na aa wiir.”

*Baah pen Yesu nlan pu na
(Mak 12.13-17; Luk 20.20-26)*

¹⁵ Le Farisii yaab buen bi ti kpokl baah ga peei Yesu nlan pu aan ki chuu u na.

¹⁶ Le bi tun baadidiliib ni Ubər Herod aanib bibaa Yesu chee, le bi ti bui u, “Uməməkr, ti bee ke aa len mbamən la, ki mək timi Uwumbər aasan mbaməm, kaa san unii ubaa ijawaan, kaa pak ubaa ki jer uken.

¹⁷ Tuk timi saah dak pu na. Ni ŋan ti pa lampoo ki tii Ubarkpaan Siisa aan naa ŋan?”

¹⁸ Le Yesu bee baah bir pu na, le ki baa bi, “Nimi biŋmanŋmannim, ba ŋa ni tən mi?”

¹⁹ Mək mi lampoo aamombil.”
Le bi joo ni limombil nan mək u.

²⁰ Le u baa bi, “Ŋma aanan ni liyim-bil bi li pu?”

²¹ Le bi bui u, “Siisa yaan.”

Le u bui bi, “Nima pu na, di ni ye Siisa yaan na, ki di tii u man, ki di ni ye Uwumbər yaan na, ki di tii Uwumbər.”

²² Baah ŋun kina na, le ni gar bi pam. Le bi di cha u ki buen.

Binib bi ga fikr nkun ni na aah ga li bi pu na

(Mak 12.18-27; Luk 20.27-40)

²³ Liyaadaal ngbaan le Sajusii yaab dan u chee. Bima le len ke binib aan fikr nkun ni.

²⁴ Le bi bui u, “Uməməkr, Moses nan len ke uja yaa kpo, kaa kpa mbim kan, unaal di ukpopii ngbaan kpan, ki maa mbim tii ukpel.*

²⁵ Naabitiib bilole nan bi ti ponn ni. Le upol din upii, ki kpo, kaa kpa ubo. Le unaal di ukpopii ngbaan kpan,

²⁶ ki mu kpo, kaa kpa ubo. Le u paa u pu na mu ŋa kina. Le bimək bilole kpan upiibaan, ki kpo doo, kaa kpa ubo.

²⁷ Kookoo yoo, le ukpopii ngbaan mu kpo.

²⁸ Kina pu na, binib yaa nan fikr nkun ni kan, upii ngbaan ga li ye ŋma aapuu? Bi məmək bilole nan joo u la.”

²⁹ Le Yesu bui bi, “Naa bee Uwumbər Aagban aah len pu na, kaa bee Uwumbər aah kpa mpəən pu na. Nima le cha ni yenn nimi aaliin ni.

³⁰ Binib yaa nan fikr nkun ni kan, baan yoor bipiib, bipiib mu aan mən bijab. Bi ga li bi ke Uwumbər aatuuntiib bi bi paacham na aah bi pu na la.

³¹ Joo cha binib aah ga fikr nkun ni pu na aabər kan, naa karn Uwumbər aah nan len pu na aa?

³² ke uma le ye Abraham, ni Aisak, ni Jakob Aawumbər.† Uwumbər yaa len ke u ye binib bi kpo na Aawumbər kan, nima le mək ke bi kpa liməfal.”

³³ Kinipaak ngbaan aah ŋun Yesu aah tuk bi pu na, le ni gar bi pam.

*Mulakaal ye nkaalkpaan?
(Mak 12.28-34; Luk 10.25-28)*

* 22:24 : Lik Ikaal 25.5. † 22:32 : Lik Nnyam 3.6.

³⁴ Le Farisii yaab ηun ke Yesu len tibər ki jin Sajusii yaab. Le bi kuun ki dan Yesu chee.

³⁵ Le bi ponn ni ubaa, u nyi Uwumbər aakaal mbaməm na, ban ke u pen Yesu nlan, le ki baa u,

³⁶ “Uməməkr, Uwumbər aakaal ponn ni, mulakaal jer ikaal məmək?”

³⁷ Le Yesu bui u, “‘Aa li gee Aadindaan Uwumbər aasui məmək ni, ni saawiin məmək, ni saalandak məmək.’‡

³⁸ Nkaal mumina le ye nkaalkpaan ki jer ikaal məmək.

³⁹ Leler aakaal naahn nkaal ngbaan la, ‘Aa li gee aana aabo ke saah gee aabaa pu na.’§

⁴⁰ Moses aakaal məmək, ni Uwumbər aabənabr aabər məmək si ikaal ilee yee le pu.”

*Kristo u ga gaa binib lii na aabər
(Mak 12.35-37; Luk 20.41-44)*

⁴¹ Farisii yaab aah kuun təb chee pu na, le Yesu baa bi mbaan mubaa ke,

⁴² “Kristo u ga gaa binib lii na aabər pu, ni dak kinye? Nma aayaabil ye u?”

Le bi bui u, “David aayaabil ye.”

⁴³ Le u baa bi, “Kristo ngbaan yaa ye David aayaabil kan, ba pu Uwumbər Aafuur Nyaan nan cha David yin u ke Udindaan? David nan len ke,

⁴⁴ ‘Uwumbər bui Ndindaan ke: Kal ηηangii wəb,

ki ti saa buyoonn m ga nyan saadim məmək na.’*

⁴⁵ Tə, David aah nan yin Kristo ngbaan ke Udindaan kina na, Kristo ga li ηmaa ye uyaabil aa?”

⁴⁶ Yesu aah baa bi kina na, le ubaa aa ηmaa gar mbaan ngbaan, ki mu aa ki kaa bi baa u mbaan muken daal-baadaal.

23

Bi li nyi Uwumbər aakaal aaməmək ni Farisii yaab aabər

(Mak 12.38-39; Luk 11.43, 46; 20.45-46)

¹ Yesu nan bui kinipaak ngbaan ni waadidiliib,

² “Uwumbər aakaal aaməmək ni Farisii yaab tuk nimi Moses aakaal aatataa.

³ Nima pu na, baah tuk nimi pu na məmək, ni kii kina man, ki li ηani kina. Ni mu taa ηakni baah tun pu na.

⁴ Bi mək nimi ni ηan na la, kaa dii ni. Bi di nkaal mu pəə sakpen na, le ki di kpee Uwumbər aakaal pu, ki tuk binib ke bi li dii kina. Bima bibaa aa ter bi ke bi dii kina.

⁵ Baah tun pu na məmək, bi ban ke binib kan aan ki pak bi. Bi di Uwumbər aabər tam biyigbeer pu, ki ηa baabəkur aaməgbeln ni fək, ke binib kan aan ki pak bi. ⁶ Bi gee ke bi kal bininyuum aakakaa yaan njim chee, ni mmeen aadir ni,

⁷ ki gee ke binib doon bi mbaməm kinyan ni, ki yin bi ke ‘Uməməkr.’

⁸ Nimi, ni taa li ban ke binib yin nimi ke ‘Uməməkr;’ ba pu? ni kpa Uməməkr ubaa baanja la. Ni məmək ye naabitiib la.

⁹ Ni taa yin ubaa ke ‘Nite’ dulnyaa wee ni; ba pu? ni kpa te ubaa la, le u bi paacham.

¹⁰ Ni taa li ban ke ubaa yin nimi ke Dindaan; ba pu? ni kpa dindaan ubaa la. Uma le ye Kristo u gaa binib lii na.

¹¹ Ni ponn ni ubaa yaa ban ke u li ye usaloln kan, u li ye nimi aatutunn.

¹² Unii umək nyun ubaa na, Uwumbər ga sunn u taab. Unii umək sunn ubaa taab na, Uwumbər ga nyun u.”

*Tibəbir ga li bi biηmanηmannim pu
(Mak 12.40; Luk 11.39-42, 44, 52; 20.47)*

¹³ “Nimi Uwumbər aakaal aaməmək ni Farisii yaab, bi ye biηmanηmannim na, tibəbir bi ni pu; ni kiir binib ke bi taa koo Uwumbər aanaan ni. Nimi nibaa aa koo ni, ki mu aa kii ke binib bi ban bi koo ni na koo ni.

[
¹⁴ “Nimi Uwumbər aakaal aaməmək ni Farisii yaab, bi ye biηmanηmannim na, tibəbir bi ni pu; ni ji bikpopiib pem pem, le ki mee Uwumbər ni yunni, ni ηmanni ke ni ye bininyaam.

‡ 22:37 : Lik Ikaal 6.5. § 22:39 : Lik Liifai Yaab 19.18. * 22:44 : Lik Iahn 110.1.

Nima pu na, Uwumbər ga daa nitafal ki jer waah ga daa biken aatafal pu na.]

¹⁵“Nimi Uwumbər aakaal aaməməkɓ ni Farisii yaab, bi ye biɲmaɲmannim na, tibəbir bi ni pu; ni puur nnyusakpem ki chuun ntim məmək ni ke ni kan unii ubaa ki ɲa u nimi aadiir. Ni yaa ti kan u kan, le ni ɲa u titunwanbirnaan ki jer nimi nibaa aah ye pu na.

¹⁶“Nimi bisanməkɓ bi jəb na, tibəbir bi ni pu; ni len ke ‘Unii yaa puu Uwumbər aadiik pu kan, naa ye nibaa, ke u yaa puu ilik i bi ki ni na pu kan, see u gbiin tipuur ngbaan.’

¹⁷ Nimi bijərb bi jəb na, nilani jer niken, ilik ngbaan le aan Uwumbər aadiik ki ɲa ilik ngbaan chain na?

¹⁸ Ni ki len ke ‘Unii yaa puu Uwumbər aatork aabimbiln pu kan, naa ye nibaa, ke u yaa puu ipiin i bi li paab na pu kan, see u gbiin tipuur ngbaan.’

¹⁹ Nimi bijoom, nilani jer niken, ipiin ngbaan le aan Uwumbər aatork aabimbiln li ɲa ipiin ngbaan chain na?

²⁰ Nima pu na, unii yaa puu Uwumbər aatork aabimbiln pu kan, u puu tiwan nimək bi li pu na mu la.

²¹ Unii yaa puu Uwumbər aadiik pu kan, u puu Uwumbər u bi ki ni na mu la.

²² Unii yaa puu paacham pu kan, u puu Uwumbər aabərjal, ni Uwumbər u ka li pu na mu la.

²³“Nimi Uwumbər aakaal aaməməkɓ ni Farisii yaab, tibəbir bi ni pu; ni yakr tikpifar nfum kipiik ki nyan nibaa na ki di tii Uwumbər, ki muk nibaa ke ni joo Uwumbər aakaal muma, ki yii nkaal mu ye nkaalkpaan na. Ni yii, kaa ɲani ni ɲan na, kaa san binib kinimbaak, kaa dii Uwumbər mbaməm. Ni ɲan ke ni li joo nkaal ngbaan, ki yakr nimi aawan mu ki di tii Uwumbər.

²⁴ Ni ye bisanməkɓ bi jəb na la. Kisibirk waatiir yaa bi tiwanyukaan ni kan, ni yak nyani ki. Laakumii ma yaa bi kan, ni kpaan nyu laakumii ni tiwanyukaan mək la.

²⁵“Nimi Uwumbər aakaal aaməməkɓ ni Farisii yaab, bi ye biɲmaɲmannim na, tibəbir bi ni pu; ni ɲir tiyir ni nisambil aapuwəb mbaməm, kaa ɲir ni ponn ni. Kina le ni ban ke binib bui ke ni ye bininyaam. Le nisui ponn ni gbii kinaayuk aatuln, ni iniman aatuln.

²⁶ Nimi Farisii yaab bi jəb na, puen nyan kinaayuk aatuln, ni iniman nisui ni waahr, aan lipaal yaan li ɲan.

²⁷“Nimi Uwumbər aakaal aaməməkɓ ni Farisii yaab, bi ye biɲmaɲmannim na, tibəbir bi ni pu. Ni naahn ɲikaakul ɲi bi di ikukuun aayon ki piir ɲi na la, le lipaal ɲan, ponn ni mu gbii inikpab, ni tiwan ni bur na, ni tijəɲ mək aabəɲ.

²⁸ Ni mu bi kina la. Ni ɲmanni ke ni ye bininyaam la, le ni ponn ni gbii inyamən, ni titunwanbir.”

Uwumbər aah ga daa biɲmaɲmannim aatafal pu na

(Luk 11.47-51)

²⁹“Nimi Uwumbər aakaal aaməməkɓ ni Farisii yaab, bi ye biɲmaɲmannim na, tibəbir bi ni pu; ni maa ɲikaakul ki tii Uwumbər aabənabtiib bi nan bi n-yaayoonn na, ki di ikukuun aayon ki piir bininyaam aakaakul,

³⁰ le ki len ke ni yaa ba nan bi niyaa-jatiib yoonn ngbaan kan, naa ba ga ɲa baah nan ɲa pu ki ku Uwumbər aabənabtiib ngbaan na.

³¹ Naah len pu na le mək ke ni ye binib bi nan ku Uwumbər aabənabtiib ngbaan na aayaabitiib la. Nima le nimi aabər bii.

³² Niyaa-jatiib aah nan tun titunwanbir ti na, ni mu ga tun tima la, le ki ti doo.

³³ Nimi iwaa, bi ye ijagen aabim na, ni ga ɲa kinye ki nya ntafadaan mu ga pii nimi, mmii mu kaan junn na ponn ni.

³⁴ Nima pu le m ga tun ni Uwumbər aabənabtiib ni bilankpalb ni biməməkɓ ni chee. Le ni ga ku bibaa, ki kpaa bibaa mu idəpuinkee pu, ki gbaa bibaa mu ɲinaalab nimi aameen aadir ni, ki ɲa bi falaa ntim məmək ni.

³⁵ N-yoonn məmək binib nan ku bininyaam la. Njan bi nan ku Abel

u nan ye uninyaan na, le ki ku bininyaam ki joo cha, ki ti pii Barakia aabo Sakaria, u bi nan ku u Uwumbər aadiik ni na. Bininyaam ngbaan məmək aakun pu, le ntafadaan ga pii nimi.

³⁶ M tuk nimi mbamən la, ntafadaan ngbaan ga pii nimi dandana aanib la.”

Yesu aah gee Jerusalem aanib pu na

(Luk 13.34-35)

³⁷ “Jerusalem aanib, nsui bii ni pu la. Ni ku Uwumbər aabənabtiib, ki yur waatutum n̄itakpal ki ku bi. N-yoonn məmək le m nan ban m kuun nimi ki di kpaan mbaa chee ke ukōla aah kuuni waakoobi pu ki n̄ani ufeen ni na, le naa kii.

³⁸ Lik, Uwumbər siir cha nimi.

³⁹ M tuk nimi la, naan ki kan mi ki nan saa bundaln ni ga bui ke ‘Uwumbər n̄a tinyoor n̄a unii u choo waayimbil ni na pu.’ ”*

24

Baah ga gbaa wii Uwumbər Aadichal pu na

(Mak 13.1-2; Luk 21.5-6)

¹ Yesu nan nyan Uwumbər Aadichal ni. Waah nyan ki cha na, le waadidiliib dan ki nan mək u, “Lik Uwumbər Aadichal aah wiir pu na.”

² Le u bui bi, “Ni kan tiwan nimina məmək aa? M tuk nimi la, bi ga nan gbaa wii lidichal limina məmək. Litakpal libaa aan ki li paa liken pu.”

Falaa aayoonn aah ga li bi pu na
(Mak 13.3-13; Luk 21.7-19)

³ Le u buen ti kal Olif aasui aajool paab. Le waadidiliib dan u chee bibaa, ki nan bui u, “Tuk timi, bi ga n̄a kina bayoonn? Ba ga li ye liməkl ki mək timi ke ni n̄eer aa fuu ni, ki n̄eer dulnyaa aadoon?”

⁴ Le u bui bi, “Ni li nyi man, ubaa taa n̄mann nimi.

⁵ Binib pam ga nan dan ki nan pur maayimbil ke bima le ye Kristo u ga gaa binib lii na, ki n̄mann binib pam.

⁶ Ni ga n̄un ke binib to butəb kən̄kəni do, ni dandar mu. Ni taa cha ni li muk nimi man. Uwumbər le siin ke nimina məmək ga n̄a. Nima le aan mək ke dulnyaa wee ga doo libuul ngbaan ni.

⁷ Linibol libaa ga to linibol liken butəb. Nnaan mubaa aanib ni nnaan muken aanib ga to təb butəb. Nkon ga lir n̄tim pam ponn ni. Kitiŋ ga den n̄ipepel pam.

⁸ Nimina məmək le ga li ye njan aafalaa.

⁹ “N-yoonn ngbaan bi ga chuu nimi, ki n̄a nimi falaa, ki ga ku nimi. M pu, le n̄inibol məmək ga li nan nimi.

¹⁰ N-yoonn ngbaan le binib pam ga di maasan lii, ki ga kooh təb, ki ga li nan təb.

¹¹ Le binib bi n̄manni ke bi ye Uwumbər aabənabtiib na ga li wiir ki n̄manni binib pam.

¹² Le titunwanbir ga li wiir. Nima le binib pam aan ki li gee mi ke baah nan gee mi njan pu na.

¹³ Unii umək ji limər ki dii mi ki ti saa liməfal aadoon na, uma le ga n̄mar.

¹⁴ Bi ga moon Uwumbər aanaan aabənyaan tee itingbaan kookoo ni waahr, aan n̄inibol məmək n̄un, le dulnyaa ga nin doo.”

Tiwan ni kaa n̄an na aabər

(Mak 13.14-23; Luk 21.20-24; Daniel 9.27)

¹⁵ “Ni ga kan tiwanbir ni bii tiwan nimək bi chain na si Uwumbər Aadichal ni, ke Uwumbər aabənabr Daniel aah nan len pu na.”* Tə, nimi bi karni na, ni li beer nimina aatataa.

¹⁶ “N-yoonn ngbaan yaa nan fuu ni kan, binib bi bi Judea aatiŋ ponn ni na, bi san buen n̄ijoo paab.

¹⁷ Unii yaa bi kidiik paab† kan, u taa ki koo waadiik ni u ti yoor waawan, u san mala.

* **23:39** : Lik Ilahn 118.26. * **24:15** : Lik Daniel 9.27; 11.31; 12.11. † **24:17** : Bi yaa maa kidiik kan, baa di timoor pinn ki, kaa maa lidikokoln. Bi nan di idə paan puln tidir paab, le ki di titan pər biin. Bi nan maa n̄ibimbin le ki taa joi kidiik aapaacham.

18 Unii yaa bi kisaak kan, u taa gir kun linampal ke u ti yoor waakekeln.

19 N-yoonn ngbaan, bipiib bi kpa nipuu na, ni bipiib bi kpa mbim bi laa naa libiil na ga li kpa kinimbaak.

20 Mee Uwumbər man, aan u taa cha ni san kakab aayoonn, bee lik-paakool daal.

21 N-yoonn ngbaan binib ga ji falaa pam. Buyoonn Uwumbər nan naan dulnyaa wee ki nan saa dandana wee na, baa kee jin falaa ngbaan aaboln, ki mu aan ki ji falaa kina.

22 Uwumbər yaa kaa bar falaa ngbaan aayoonn aawiin kan, ubaa aan nmar. Le waanib aanimbaasaln pu u ga bar falaa ngbaan aayoonn aawiin.

23 “N-yoonn ngbaan, unii yaa bui nimi ke ‘Lik, Kristo u gaa binib li na sɔ,’ ki yaa ki bui ke ‘U bi nima chee’ kan, ni taa gaa waah len pu na man.

24 Ba pu? biɲmanɲmannim ga li bi. Bibaa ga bui ke bi ye Kristo ngbaan la. Biken mu ga bui ke bi ye Uwumbər aabənabtiib la. Le bi ga tun lijinjiir aatun pam, ki nmann binib. Hali, bi ga pɔɔn bibaa ke bi ti nmann binib bi Uwumbər nyan bi na.

25 Li pel man, m puen tuk nimi la.

26 “Nima pu na, bi yaa tuk nimi ke Kristo ngbaan bi nteersakpiin ni kan, taa buen ti lik man. Bi yaa ti ki tuk nimi ke u bi kidiik ni kan, taa gaa man.

27 Min Unibən Aabo yaa gir ni kan, ni ga li bi ke utaal aah moor liwipuul ki cha liwilir pu na, unii məmək ga kan.

28 “Liwankpol aah bi nin chee na, nangba mam mu kuuni nima chee la.”

Yesu aah ga gir ni pu na

(Mak 13.24-27; Luk 21.25-28)

29 “N-yoonn ngbaan aafalaa aapuwəb, le paacham aawan aan ki li bi mbaməm. Nwiin ga bəlɲ. Uɲmal mu aan ki li wiin. Inɲmabi mu ga lir.‡

30 N-yoonn ngbaan le binib ga kan liməkli li ga li bi paacham ki mək bi ke min Unibən Aabo choo na. N-yoonn

ngbaan le niniibol niniək bi dulnyaa wee ni na ga wii. Bi ga kan min Unibən Aabo bi ntaalangbam ni ki choo, ki wiin chain, ki joo mpɔɔn.

31 Le kakaan ga wii mpɔɔn pu. Le m ga tun ni maatuuntiib ke bi buen liwipuul, ni liwilir, ni nɲangan, ni nɲangii, ki ti kuun ni maanib məmək, ki di dan m chee.”

Bukpasəm aayatanakl

(Mak 13.28-31; Luk 21.29-33)

32 “Bukpasəm le ye liyatanakl ki tii nimi. Bu aabon yaa bi nani tifar kan, ni bee ke ni yaa kpee siib kan, kiseek ga seer.

33 Kina na, ni yaa kan nimina məmək bi nani kan, ni bee ke ni yaa kpee siib kan, m ga gir ni.

34 M tuk nimi mbamən la, dandana aanib aan jer le tiwan nimina məmək puen nja.

35 Paacham ni taab ga jer. Maaməbon ma aan jer.”

Ubaa aa nyi bundaln Yesu ga gir ni na

(Mak 13.32-37; Luk 17.26-30, 34-36)

36 “Ubaa aa nyi buyoonn m ga gir ni na. Uwumbər aatuuntiib bi bi paacham na aa nyi. Min Uwumbər Aajapɔɔn mu aa nyi. Nte Uwumbər baanja le nyi.

37 Min Unibən Aabo aah ga nan gir ni buyoonn na, ga li bi ke naah nan bi Nowa aayoonn pu na la.

38 Nowa aayoonn ngbaan, buyoonn nnyusakpem aa nan kee jin kitiɲ na, binib nan bi, ki ji, ki nyu, bijab yoor bipiib, bipiib mu mən bijab, ki ti saa bundaln Nowa nan koo bunəb ni na.

39 Baa nan nyi ke nibaa ga nja bi, ki ti saa buyoonn nnyusakpem nan jin kitiɲ məmək na. Le bi məmək nan bee nnyun ni. Buyoonn min Unibən Aabo ga nan gir ni na, ni ga li bi kina la.

40 N-yoonn ngbaan bijab bilee ga li boo kisaak ko. M ga nan yoor ubaa ki di buen, ki cha uken.

‡ 24:29 : Lik Aisaya 13.10, 34.4; Esekiel 32.7-8; Joel 2.10, 31; 3.15; Tibəkpiirkaan 6.12-13.

⁴¹ Bipiib bilee ga li boo nan idi. M ga nan yoor ubaa ki di buen, ki cha uken.

⁴² “Ni li nyi man. Naa nyi bundaln min Nidindaan ga gir ni na.

⁴³ Ni li nyi ke udichadaan yaa ba nyi buyoonn unaayuk ga fuu ni na kan, waa ba ga doon geen. U ba ga li ka lik, unaayuk ngbaan taa koo waadichal ni.

⁴⁴ Nima pu na, ni mu li gor man; ba pu? buyoonn naan li dak ke m ga gir ni na, n-yoonn ngbaan le m ga gir ni.”

*Ututunn u njan na, ni u kaa njan na
(Luk 12.41-48)*

⁴⁵ “Uyidaan ubaa yaa tii waatutunn ubaa tininkpir ke u li lik waachiln ni aanib ki tii bi tijikaar naah njeer buyoonn na kan, ututunn ngbaan ga nja kinye ki li kpa nlan, ki li tun waatuln mbamam?

⁴⁶ Udindaan yaa nan fuu ni ki mui waatutunn njan uma udindaan aah ban pu na kan, Uwumbor aanyoor ga li bi ututunn ngbaan pu.

⁴⁷ M tuk nimi mbamam la, u ga tii u tininkpir u li lik waawan mamak.

⁴⁸ To, ututunn yaa ye titunwanbir daan kan, u ga dakl usui ni ke udindaan ga yunn,

⁴⁹ ki ga piin ki gbaa ututuneeen aatotiib, ki ga dii bidagbiib, ki ji, ki nyu ndaan ki gbii.

⁵⁰ Le udindaan ga gir ni buyoonn waan li dak ke u ga gir ni na,

⁵¹ ki ga gbaa u njinaalab mbamam, ki ga di u nja binjanmanim aah bi nin chee na. U ga wii ki nmə njinyin nima chee.”

25

Bisapam kipiik aayatanakl

¹ “Uwumbor aanaan naahn bisapam kipiik bi nan joo baakaryaa mam, bi ti tooh upiidinn nsan ponn ni na la.

² Bi ponn ni binmu nan ye bijorb, binmu mu nan ye bilankpalb.

³ Bijorb na nan joo baakaryaa mam, kaa joo nkpan.

⁴ Bilankpalb na joo baakaryaa mam, ki joo nkpan mu.

⁵ Le upiidinn ngbaan yunn. Le bi mamak do geen.

⁶ “Kinyetaasiik le bi nun bi teen mpəon pu ke, ‘Upiidinn choo. Nya ki tooh u nsan ni man.’

⁷ Le bisapam kipiik ngbaan mamak fii ke bi toor baakaryaa mam.

⁸ Le bijorb binmu na bui bilankpalb binmu na, ‘Tii timi nkpan man. Timi aakaryaa mam ban bi junn la.’

⁹ Le bilankpalb ngbaan bui bi, ‘Nibaakan, timi aakpan ngbaan aan njeer ti ni nimi. Li cha man binib bi koo nkpan na chee ki ti daa nja man.’

¹⁰ Baah buen bi ti daa na, le upiidinn fuu ni. Le bilankpalb binmu bi gor na dii upiidinn ngbaan, ki koo waadiik ni, bi ti ji upiidinn aajikaar. Le bi lan kidiik ngbaan.

¹¹ “Le bijorb ngbaan mu nan fuu ni, le ki bui ke, ‘Tidindaan, Tidindaan, chuu piir tii timi.’

¹² Le u bui bi, ‘M tuk nimi mbamam la, maa nyi nimi.’ ”

¹³ To, Yesu aah nakl bi liyatanakl ngbaan doo na, le u bui ke, “Nima pu na, ni li nyi man. Naa nyi bundaln m ga gir ni na.”

*Bitutum bitaa aayatanakl
(Luk 19.11-27)*

¹⁴ “Uwumbor aanaan naahn uja u nan cha nsan, ki yin waatutum ki nan di waawan mamak nja binjal ni na la.

¹⁵ U nan di salmaa aakur aamombil njichur njimmu ki di tii ubaa, ki di njichur njilee ki di tii uken, ki di lichur libaa ki di tii uken mu. U nan tii bi mamak baah ga nmaa tun pu na, le ki nyan buen.

¹⁶ Ututunn u nan joo njichur njimmu na, libuul ngbaan ni le u tiir kitiir, ki kan tinyoor njichur njimmu ki di kpee.

¹⁷ Ututunn u joo njichur njilee na mu tiir kitiir ki kan tinyoor njichur njilee ki kpee.

¹⁸ Ututunn u nan joo lichur libaa na ma nan buen ti gbii libuul, le ki di udindaan aamombil sub nima.

¹⁹ “Ni joo cha ki ti yunn, le bitutum ngbaan aadindaan fuu ni, ki ban u lik bimak aah tun pu na.

20 Le ututunn u nan gaa salmaa aakur aamombil njichur njijmu na nan joo ni, ni njichur njijmu ki kpee, ki nan bui u, 'Ndindaan, aa nan tii mi njichur njijmu la. M mu tiir kitiir ki kan tinyoor njichur njijmu kpee.'

21 Le udindaan bui u, 'Nfaan, aa ye ututunn la, ki tun lituln mbaməm. Maah nan tii si tiwan ni siib na, aa joo ni mbaməm. M ga na si tiwan sakpenn aaninkpel. Ji maaməən.'

22 "Le ututunn u nan joo njichur njilee na mu yoor ni, le ki nan bui u, 'Ndindaan, aa nan tii mi njichur njilee la. M tiir kitiir ki kan tinyoor njichur njilee ki kpee.'

23 Le udindaan bui u, 'Nfaan, aa ye ututunn la, ki tun lituln mbaməm. Maah nan tii si tiwan ni siib na, aa joo ni mbaməm. M ga na si tiwan sakpenn aaninkpel. Ji maaməən.'

24 "Le ututunn u nan joo lichur libaa na yoor li, ki nan bui u, 'Ndindaan, m nyi aabər, ke aa chur binib mpəən la. Saah kaa bun ni na, aa chee nima la. Saah kaa poo tijikaar ti na, aa faa tima la.

25 Nima le m san ijawaan, ki gbii libuul, ki di saamombil sub. Lik, saamombil sə.'

26 "Le udindaan bui u, 'Utunwanbirdaan umina, ugbanyakdaan umina, aa bui ke aa nyi mbər ke maah kaa bun ni na, m chee nima la, maah kaa poo ti na, m faa tima la.

27 Saah nyi kina na, ba na saa di maamombil ti bil banki ponn ni? Maah fuu ni na, m ba ga kan maamombil ni tinyoor ki kpee,' le ki bui biken,

28 'Chuu gaa lichur libaa li u kpa na man, ki di kpee ututunn u joo njichur kipiik na.

29 Unii umək kpa na, bi ga kpee u, le u li kpa sakpen. Unii u kaa kpa na, bi ga chuu gaa waah kpa ni pəkaa na.

30 Chuu ututunn u kaa kpa tinyoor ngbaan na, ki nyan u ki ti di u lii lipaal, mbəmbəən ni. U ga wii ki njimə njinyin nima chee.' "

Yesu Kristo aah ga ji binib tibər pu na

31 "Min Unibəən Aabo ni maatu-untiib ga fuu ni. Le m ga li kpa mpəən sakpen ki kal maabərjal pu ke ubər kpaan na.

32 Le bi ga kuun ni dulnyaa wee ni aanib məmək nnimbiin ni. Le m ga yakr bi ke upihkpaal aah yakr ipiih ni injoob pu na,

33 ki ga di bininyaam siin njangii wəb, ki di tiniwanbir siin njangan wəb.

34 Le min, u ye Ubər kpaan ngbaan na, ga bui binib bi si njangii wəb na, 'Nimi bi Nte Uwumbər na tinyoor na ni pu na, dan nan ji nnaan mu u nan toor siin nimi, buyoonn u nan naan dulnyaa wee na.

35 Ba pu? nkon nan joo mi, le ni nan tii mi tijikaar m ji. Nnyunyuu nan joo mi, ni nan tii mi nnyun m nyun. M nan ye uchaan la, le ni nan gaa mi.

36 M nan chuun njimeen la, le ni nan tii mi tiwanpeenkaan m peen. M nan bun la, le ni dan nan mann mi. M nan bi kiyondiik ni, le ni dan nan lik mi.'

37 "Le bininyaam ngbaan ga baa mi, 'Tidindaan, bayoonn ti nan kan si nkon joo si, ti tii si, aa jin? Bayoonn ti nan kan si, nnyunyuu joo si, ti tii si, aa nyun?

38 Bayoonn ti nan kan si, aa ye uchaan, ti gaa si? Bayoonn ti nan kan si, aa chuun aanjmeen, ti peen si?

39 Bayoonn ti nan kan si, aa bun, ti dan nan mann si? Bayoonn ti nan kan si, aa bi kiyondiik ni, ti dan nan lik si?'

40 Le min Ubər kpaan ngbaan ga bui bi, 'M tuk nimi mbamən la, naah nan na kina ki tii nnaabitiib, biwaatiib bimina na, ni nan na tii mi le na.'

41 "Le m ga bui binib bi si njangan wəb na, 'Nimi bi Uwumbər puun lii ni pu na, nya m chee man, ki ti koo mmii mu kaan jun, aan Uwumbər nan tuur siin kinimbənj ni kaawanbir məmək na.

42 Ba pu? nkon nan joo mi, naa nan tii mi tijikaar m ji. Nnyunyuu nan joo mi, naa nan tii mi nnyun, m nyun.

43 M nan ye uchaan, naa nan gaa mi. M nan chuun njimeen, naa nan

peen mi. M nan bun, naa nan dan nan mann mi. M nan bi kiyondiik ni, naa nan dan nan lik mi.'

⁴⁴ "Le bi mu ga baa mi, 'Tidindaan, bayoonn ti nan kan si, nkon joo si, bee nnyunyuu joo si, bee aa ye uchaan, bee aa chuun aanmeen, bee aa ye ubun, bee aa bi kiyondiik ni, kaa ter si?'"

⁴⁵ Le m ga bui bi, 'M tuk nimi mbamən la, naah kaa nan ter nnaabitiib, biwaatiib bimina na, naa nan ter mi le na.'

⁴⁶ Le bi ga kan ntafadaan n-yoonn mu kaa kpa ndoon na. Le bininyaam ngbaan ga kan liməfal li kaa kpa ndoon na."

26

*Bi kpokl baah ga ku Yesu pu na
(Mak 14.1-2; Luk 22.1-2; Jənn 11.45-53)*

¹ Yesu aah len kina ki ti doo na, le u bui waadidiliib,

² "Ni nyi ke ni gur iwiin ilee le bi ga ji Lakr-jer aajim.* N-yoonn ngbaan le bi ga di min Unibən Aabo ŋa binib aajaal ni, le bi ti kpaami ndəpuinkoo pu."

³ Tə, n-yoonn ngbaan le Uwumbər aatotoorninkpiib ni Juu yaab aaninkpiib nan kuun Uwumbər aatotoorninkpel Kayafas aachiln ni,

⁴ le ki kpokl ke bi ga loon chuu Yesu ki ku u,

⁵ le ki bui təb, "Ti taa chuu u njim ngbaan aayoonn man. Ti yaa chuu u n-yoonn ngbaan kan, kinipaak ngbaan ga ŋma tijar."

*Upii ubaa aah nyun Yesu pu na
(Mak 14.3-9; Jənn 12.1-8)*

⁶ Tə, Yesu nan bi Betani aatiŋ ni, ki bi Simonn u nan ye ukəndaan na do, ki bi ji tijikaar.

⁷ Waah bi ji tijikaar kina na, le upii ubaa joo ni tulalee u kpa kidaak sakpen na ki nan di kpir Yesu aayil paab. Tulalee ngbaan nan bi kpalba nyaan u bi yin u ke alabasta na ponn ni la.

⁸ Waadidiliib aah kan kina na, le bi gee liŋuul, ki len ke, "Ba ŋa u bii tulalee ngbaan kina?"

⁹ Ti ba ga ŋmaa di u kooh ki kan ilik sakpen ki di tii bigiim."

¹⁰ Yesu nan bee baah len pu na, le ki baa bi, "Ba ŋa ni muk upii ngbaan kina? U tun lituln li ŋan na le ki tii mi."

¹¹ Bigiim ga li bi ni chee n-yoonn məmək. Mma aan li bi ni chee n-yoonn məmək.

¹² Waah di tulalee ngbaan kpir nwon pu na, u toor mi ke bi ti sub mi la.

¹³ M tuk nimi mbamən la, baah ga moon tibənyaan tee nin chee itingbaan məmək ni na, bi ga len waah ŋa pu na ke binib li teer waabər."

*Judas aah ban ke u kooh Yesu pu na
(Mak 14.10-11; Luk 22.3-6)*

¹⁴ Le Yesu aadidiliib kipiik ni bilee ponn ni ubaa, bi yin u ke Judas Iskar-iot, buen Uwumbər aatotoorninkpiib chee,

¹⁵ le ki ti baa bi, "M yaa di Yesu ŋa niŋaal ni kan, ni ga tii mi ba?" Le bi kahn tikur aamombil piitaa ki di tii u."

¹⁶ Liyaadaal ngbaan le u piin ki bi ban nsan mu u ga di Yesu ŋa biŋaal ni na.

Yesu ni waadidiliib aah jin njim ngbaan pu na

(Mak 14.12-21; Luk 22.7-13, 21-23; Jənn 13.21-30)

¹⁷ Lakr-jer aajim, buyoonn bi ga ŋmə boroboro u kaa kpa nnyək na aajan aawiindaal, le Yesu aadidiliib dan nan baa u, "Aa ban ke ti gor njim ngbaan aajikaar la chee ki tii si?"

¹⁸ Le u bui bi, "Ni li cha kitin ngbaan ni, uja ubaa chee man, ki ti bui u, 'Uməmək bui ke waayoonn fuu a. U ni waadidiliib ga dan nan ji Lakr-jer aajim aado.'"

¹⁹ Le Yesu aadidiliib ŋa waah tuk bi pu na, le ki gor njim ngbaan aajikaar.

²⁰ Kijook aah joor na, le Yesu ni waadidiliib kipiik ni bilee nan kal ke bi ji tijikaar ngbaan.

* 26:2 : Israel yaab nan ji Lakr-jer aajim ke bi teer buyoonn Uwumbər nan nyan bi tinaagbiir ni, Ijpt aatiŋ ni na. Lik Nnyam 12.1-27.

21 Baah bi ji na, le u bui bi, “M tuk nimi mbamən la, ni ponn ni ubaa ga kooh mi.”

22 Waah len kina na, le bisui bii sakpen. Le bi məmək baa u ubaabaa ubaabaa, “Ndindaan, ni ye min la aa?”

23 Le u bui bi, “M ni unii u kpaani ji lisambil libaa ni na le ga kooh mi.

24 Min Unibən Aabo ga kpo ke naah ηmee Uwumbər Aagban ponn ni ke m ga kpo pu na. Uja u ga kooh mi na ma kan, tibəbir ga li bi u pu; bi yaa kaa ba ma u kan, ni ba soor ki tii u.”

25 Le Judas, u ga kooh u na, baa u, “Uməmək, ni ye min la aa?”

Le Yesu bui u, “Ni ye saah len pu na.”

Tidindaan aajim

(Mak 14.22-26; Luk 22.14-20; 1 Korint Yaab 11.23-25)

26 Baah bi ji tijikaar na, le Yesu yoor boroboro, le ki doon Uwumbər, ki gii, ki di tii waadidiliib, ki bui bi, “Gaa ki li ηmə man. Nwon le na.”

27 U nan yoor kiyinyook mu, le ki doon Uwumbər, ki di tii bi, le ki bui bi, “Ni məmək nyu man.

28 Maasin le na. Maasin pu, le Uwumbər puu tipuupəlɲ ki tii nimi. Maasin ga nya binib pam aatunwanbir pu, aan Uwumbər di cha pinn bi.

29 M tuk nimi la, maan ki nyu ηsubil aanyun ngbaan, ki ti saa bundaln m ni nimi ga kpaan nyu mu nsanpəən ni, Nte Uwumbər aanaan ni na.”

30 Le bi gaa Uwumbər aalahn, ki buen Olif aasui aajool paab.

Yesu aah bui ke Piita ga nee u pu na
(Mak 14.27-31; Luk 22.31-34; Jənn 13.36-38)

31 Yesu nan bui bi, “Kinyeek kee, ni məmək ga san ki cha mi. Ni ηmee Uwumbər Aagban ni ke ‘Uwumbər ga ku upihdaan, le ipiih yaa.’†

32 Buyoonn Uwumbər ga fikr mi nkun ni na, le m ga loln ni pu nsan ki buen Galilee aatin ni.”

33 Le Piita bui u, “Bi məmək yaa san ki cha si kan, mma aan san cha si.”

34 Le Yesu bui u, “M tuk si mbamən la, kinyeek kimina, aa ga len nfum mutaa ke saa nyi mi le ukooja nin wii.”

35 Le Piita bui u, “Bi yaa po ban bi ku m ni si kan, maan len ke maa nyi si.”

Le waadidiliib məmək mu len kina.

Yesu aah mee Uwumbər pu na
(Mak 14.32-42; Luk 22.39-46)

36 U ni waadidiliib nan ti fuu nibaa chee, le bi yin nima chee ke Getsemane. Le u bui bi, “Kal do man, aan m buen nibaa chee ki ti mee Uwumbər.”

37 Le u di Piita ni Sebedee aajapətiib bilee na buen. Le usui bii sakpen ki ti nyan.

38 Le u bui bi, “Nsui bii ki ti nyan. Ni wu ke nkun aah wu pu na. Kaln do man, ki li lik man.”

39 Le u foor siib, ki doon lichichikr, le ki mee Uwumbər, “Nte, aa yaa kii kina kan, nyan mi falaa u choo na ni. Tə, ηa saageehn, ki taa ηa maageehn.”

40 Le u gir buen waadidiliib bitaa ngbaan chee, ki ti mui bi də geen; le u baa Piita, “Naa ηmaa li ka lik kikurk kibaa aa?

41 Ni li ka lik man, aan ki li mee Uwumbər, aan ki taa koo ntəɲ ni. Nisui ban ke ni li lik, le tiwon aa pəə.”

42 Le u ki foor siib, ki ki mee Uwumbər, le ki bui ke, “Nte, ni yaa kaa ye m nyan falaa u choo na ni kan, cha saageehn ηa.”

43 Le u ki gir buen waadidiliib chee, ki ti mui bi ki də geen; ngeen nan joo bi sakpen a.

44 Le u siir cha bi, le ki ki foor siib, ki ki mee Uwumbər taataa, ki ki bui u tibər tichachaan ngbaan.

45 Le u ki gir buen waadidiliib chee, ki ti baa bi, “Ni beenin fuur, ki də geen la aa? Lik man, n-yoonn fuu a. U kooh min Unibən Aabo ki di ηa titunwanbirdam aajaal ni la.

46 Fii, ti li cha man. Lik, uja u kooh mi na peeni a.”

Baah chuu Yesu pu na
(Mak 14.43-50; Luk 22.47-53; Jənn 18.3-12)

† 26:31 : Lik Sekaria 13.7.

⁴⁷ Waah laa bi len kina na, le Judas u ye waadidiliib kipiik ni bilee ponn ni ubaa na fuu ni. Le kinipaak dii u. Bi nan joo kijaak aajum ni jagbaali mam. Bi nan nyan ni Uwumbør aato-toorninkpiib ni Juu yaab aaninkpiib chee la.

⁴⁸ Judas u kooh Yesu na nan bui kinipaak ngbaan ke bi yaa ti kan u moor unii u aatakpiln‡ na kan, uma le na, bi chuu u.

⁴⁹ Baah fuu ni Yesu ni waadidiliib aah bi nin chee na, le Judas kpaan buen Yesu chee, le ki ti bui u, “Uməmək, aa pəə əə?” le ki moor utakpiln.

⁵⁰ Le Yesu bui u, “Njə, aa chuun kinye?”

Le bi dan nan chuu Yesu mpəən.

⁵¹ Le Yesu aadidiliib ponn ni ubaa yoor waajaak aajuk ki gaa per Uwumbør aatotoorninkpel aanaag-biija aatafal.

⁵² Le Yesu bui u, “Di saajuk ngbaan ki di fu kijuchook ni. Binib bimək yoor kijaak aajuk na, kijaak aajuk le ga ku bi.

⁵³ Saa nyi ke m yaa mee Nte Uwumbør kan, u ga tun ni bituuntiib bi jer njichur kipiik ni njilee na m chee dandana aa?

⁵⁴ M mu yaa ɲa kina kan, maan gbiin Uwumbør Aagban aah len pu na ke m ga ji falaa u choo na.”

⁵⁵ N-yoonn ngbaan le u baa kinipaak ngbaan, “Ni joo kijaak aajum, ni njichakukul ni nan chuu mi ke maah ye ufifir le na aa? M nan bi Uwumbør Aadichal ni iwiin məmək, ki tuk binib Uwumbør aabər, le naa chuu mi.

⁵⁶ Tə, nimina məmək ɲa ke ni gbiin Uwumbør aabənabtiib aah nan ɲmee pu na.”

Le waadidiliib məmək san cha u.

Juu yaab aaninkpiib aah jin Yesu tibər pu na

(Mak 14.53-65; Luk 22.54-55, 63-71; Jənn 18.13-14, 19-24)

⁵⁷ Binib bi nan chuu Yesu na nan di u buen Uwumbør aato-toorninkpel Kayafas aadichal ni,

Uwumbør aakaal aaməmək ni Juu yaab aaninkpiib aah kuun nin chee na.

⁵⁸ Le Piita paa Yesu pu, ki bi dandar, le ki ti fuu Uwumbør aatotoorninkpel aachiln ni, le ki koo ni, ki ti kal butəb aajab chee ke u lik naah ga ti doo pu na.

⁵⁹ Le Uwumbør aatotoorninkpiib ni bibəjirb aaninkpiib məmək ban binib bi ga məln inyamən ki paan Yesu na, aan bi kan waataani ki ti ku u na. Le biseeraadam pam dan nan məln inyamən paan u.

⁶⁰ Bi mu aa kan waataani. Kookoo yaan le binyaməndam bilee dan nan bui bi

⁶¹ ke uja ngbaan bui ke u ga ɲmaa gbaa wii Uwumbør Aadichal, ki ki maa ki iwiin itaa daal.

⁶² Le Uwumbør aatotoorninkpel fii sil, ki baa Yesu, “Saan len tibaa aa? Binib ngbaan aah bii si pu na, ti gbii aan taa gbii?”

⁶³ Le Yesu si ɲmin. Le Uwumbør aatotoorninkpel bui u, “Puu Uwumbør u fu na pu, aa ye Uwumbør Aajapəən Kristo u Uwumbør lee u na aan saa ye?”

⁶⁴ Le Yesu bui u, “Ni ye saah len pu na. M tuk nimi la, n-yoonn mu choo na, ni ga kan min Unibən Aabo ka Uwumbør aanəngii wəb, ki ga kan mi ntaaləngbam ni paacham ki choo.”

⁶⁵ Waah len kina na, le Uwumbør aatotoorninkpel chuu kar ubaa aawanpeenkaan, le ki bui ke, “U di ubaa ɲaɲ Uwumbør la. Taa ki ban seeraadam. Ni ɲun waah sii Uwumbør pu na.

⁶⁶ Ni dak kinye?”

Le bi bui ke, “U ɲeer ti ku u la.”

⁶⁷ Le bi tee timəətan ɲa unimbil wəb, le ki gbaa u. Bibaa mu gbaa u ntapam,

⁶⁸ ki bui u, “Kristo ngbaan, lem Uwumbør aabənabr aaliin ki tuk timi, ulau faa si.”

Piita aah nee Yesu pu na

(Mak 14.66-72; Luk 22.56-62; Jənn 18.15-18, 25-27)

‡ 26:48 : Israel yaab nan doon binaabitiib kina le ki mək ngeehn.

69 Piita nan ka lichiln ni. Le usapɔɔn u ye ututunn na dan nan bui u, “Aa mu nan bi Yesu u ye Galilee aatiŋ aanii na chee.”

70 Le u nee bi mɔmɔk aanimbil ni ki bui u, “Maa nyi saah len pu na aatataa,” le ki buen kikaakpaak ni.

71 Le usapɔɔn uken mu ti kan u, le ki bui binib bi bi nima chee na, “Uja wee mu nan bi Yesu u ye Nasaref aatiŋ aanii na chee.”

72 Le u ki nee ki puu Uwumbɔr ke waa nyi u.

73 Le ni kpee siib, le binib bi si nima chee na dan nan bui u, “Ni ye mbamɔn, aa ye waadidiliib ponn ni ubaa la; saaliin ni baaliin kpaan la.”

74 Le u ki puu Uwumbɔr, le ki bui ke, “Maa nyi uja ngbaan. M yaa mɔn nnyamɔn kan, Uwumbɔr daa ntafal.”

Libuul ngbaan ni le ukooja wii.

75 Le Piita teer Yesu aah ba tuk u pu na ke, “Aa ga len nfum mutaa ke saa nyi mi, le ukooja nin wii.” Piita nan nyan lipaal, ki ti wii sakpen.

27

Baah nan di Yesu di buen Pailat aanimbiin ni pu na

(Mak 15.1; Luk 23.1-2; Jɔnn 18.28-32)

1 Ki woln kitaak le Uwumbɔr aatoorninkpiib ni Juu yaab aaninkpiib mɔmɔk kpokl baah ga ŋa pu ki ku Yesu na.

2 Le bi buu u tikululn, ki di u buen kitin ngbaan aaninkpel chee, bi yin u ke Pailat, ki ti di ŋa unjaal ni.

Judas aah ku ubaa pu na
(Lituln 1.18-19)

3 Tɔ, Judas u kooh Yesu na aah kan ke bi ga ku Yesu na, le u jer waalandak, le ki ki giin ni tikur aamombil piitaa ngbaan ke u ti di tii Uwumbɔr aatotoorninkpiib ni Juu yaab aaninkpiib,

4 le ki bui bi, “M tun titunwanbir la. M kooh unii u kaa kpa taani na ke bi ti ku u.”

Le bi bui u, “Naa ye timi aabɔr. Ni ye saabɔr la.”

5 Le u di ŋimombil ngbaan di lii Uwumbɔr Aadichal ni, ki siir cha bi, le ki buen ti leen ubaa ŋŋmin le ki kpo.

6 Le Uwumbɔr aatotoorninkpiib pii ŋimombil ngbaan ki bui ke, “Ni ye nsin aamombil la. Timi aakaal aa kii ke ti di kina aamombil ŋa Uwumbɔr aamombil ni.”

7 Le bi kpokl baah ga ŋa ŋi pu na, le ki di ŋi daa Kiyakmaabuuk aapepel ke bi ti li sui bicham nima.

8 Nima pu, le bi yin nima chee ke “Nsin aatiŋ” ki nan saa dandana wee.

9-10 Le ni gbiin Uwumbɔr aabɔnabr Jeremia aah nan len pu na ke, “Bi di tikur aamombil piitaa le daa kiyakmaabuuk aapepel, Uwumbɔr aah tuk bi pu na. Ŋimombil ngbaan ye unii aadaak, Israel yaab ngem aah len ke bi ga daa u pu na.”*

Pailat aah jin Yesu tibɔr pu na

(Mak 15.2-5; Luk 23.3-5; Jɔnn 18.33-38)

11 Bi nan di Yesu ti siin kitin ngbaan aaninkpel Pailat aanimbiin ni. Le Pailat baa u, “Aa ye Juu yaab aabɔr la aa?”

Le u bui u, “Saah len pu na, ni ye kina.”

12 Le Uwumbɔr aatotoorninkpiib ni Juu yaab aaninkpiib bii Yesu. Le waa len tibaa.

13 Le Pailat baa u, “Saa ŋun baah bii si sakpen pu na aa?”

14 Le Yesu si ŋmin, kaa len tibaa. Le ni gar Pailat pam.

Baah len ke bi ga ku Yesu pu na

(Mak 15.6-15; Luk 23.13-25; Jɔnn 18.39-19.16)

15 Njim ngbaan aayoonn yaa nan saa kan, Pailat ga nyan unaagbiija u kinipaak ban u na ki lii.

16 N-yoonn ngbaan unaagbiija u kpa liyimbil na nan bi kiyondiik ni. Bi nan yin u ke Barabas.

17 Kinipaak aah kuun na, le Pailat baa bi, “Ni ban m nyan ŋma kiyondiik ni? Barabas le aan Yesu u bi yin u ke Kristo ngbaan na?”

* 27:9-10 : Lik Sekaria 11.12-13.

¹⁸ Pailat nan bee ke bi kpa lipiipoln Yesu pu, nima le cha bi di u ŋa unjaal ni.

¹⁹ Buyoonn u bi ji Yesu tibər na, Pailat aapuu nan di unii tun ni, ke u li nyi ki taa ŋa uja nyaan ngbaan nibaa; ke uja ngbaan pu, u dan tidan ti muk u sakpen na kinyeek na.

²⁰ Le Uwumbər aatotoorninkpiib ni Juu yaab aaninkpiib bui kinipaak ngbaan ke bi tuk Pailat ke u di Barabas lii, ki ku Yesu.

²¹ Tə, le Pailat ki baa bi, “Bijab bilee ngbaan ponn ni, m ga di ulau lii?”

Le bi bui u, “Di Barabas lii.”

²² Le Pailat baa bi, “Yesu u bi yin u ke Kristo ngbaan na, m ga ŋa u kinye?”

Le bi məmək bui u, “Kpaa u ndəpuinkoo pu.”

²³ Le u ki baa bi, “Ba ŋa? U tun bakaa bayoo?”

Le bi moo tar mpəən pu ke, “Kpaa u ndəpuinkoo pu,” le ki ban bi ŋma tijar.

²⁴ Pailat mu kan ke waan ŋmaa ŋa nibaa, le ki ban nnyun, ki ŋir unjaal binimbil ni, ki len ke, “Uja nyaan ngbaan aasin aa bi ŋjaal ni. Ni ye nimi aabər la.”

²⁵ Le bi məmək bui u, “Cha waasin li bi timi, ni timi aabim aanjaal ni.”

²⁶ Le Pailat nyan Barabas lii, ki cha waajab lue Yesu ŋinaalab, le ki di u ŋa biŋaal ni, bi ti kpaa u ndəpuinkoo pu.

*Butəb aajab aah yook Yesu pu na
(Mak 15.16-20; Jənn 19.2-3)*

²⁷ Butəb aajab ngbaan nan di Yesu koo Pailat aadichal ni, le ki kuun ni bijab bi gur na ki nan gob u.

²⁸ Le bi chuu peer waawanpeenkaan, ki di libəkumaln peen u,

²⁹ le ki di ikokon luu kiyikpupuk, ki di chin u, ki di lidabil ŋum unŋangii ni ke ubər na, le ki gbaan unimbiin ni, ki ŋa u mbənyun, ki bui u, “Juu yaab Aabər, aa pəə ə?”

³⁰ le ki teei timəətan ləe u, le ki gaa lidabil ngbaan ki di faa uyil paab.

³¹ Baah ŋa u mbənyun ki ti doo na, le bi chuu peer libəkumaln ngbaan, le

ki di waawanpeenkaan peen u, le ki joo u cha, bi ti kpaa u ndəpuinkoo pu.

*Baah kpaa u ndəpuinkoo pu pu na
(Mak 15.21-32; Luk 23.26-43; Jənn 19.17-27)*

³² Baah cha na, le bi kan uja ubaa, u ye Sairene aatin aanii, aan bi yin u ke Simonn na. Le bi chuu u mpəən ke u tun Yesu aadəpuinkoo.

³³ Le bi ti fuu nibaa chee. Bi yin nima chee ke Golgota. Golgota aatataa le ye ke “Kiyikpan aapepel.” Baah fuu nima chee na,

³⁴ le binib bibaa di ndaan ni nnyək ki di ŋmal təb ponn ni, ki di tii Yesu ke u nyun. Waah lak lik na, le u yii, kaa nyun.

³⁵ Le butəb aajab ngbaan kpaa u ndəpuinkoo pu, ki di waawanpeenkaan ti yakr təb, le ki too inaan ke bi lik bimək aah ga kan ni na,†

³⁶ le ki ka lik u.

³⁷ Bi nan ŋmee kigban budabu cha bi ku u na, ki di tam waadəpuinkoo pu, uyil paab. Kigban ngbaan len ke, “Yesu u ye Juu yaab Aabər na le na.”

³⁸ Le bi di bififiirb bilee mu kpaa idəpuinke pu. Bi nan di ubaa kpaa unŋangii wəb, ki di uken kpaa unŋangan wəb.

³⁹ Le binib bi jer nima chee na sii u, ki gbakr biyil,

⁴⁰ le ki bui u, “Si u len ke aa ga gbaa wii Uwumbər Aadichal ki ki maa li iwiin itaa na, aa yaa ye Uwumbər Aajapəən kan, sunn ni ndəpuinkoo pu, ki ŋmar.”

⁴¹ Le Uwumbər aatotoorninkpiib, ni Uwumbər aakaal aaməmək, ni Juu yaab aaninkpiib mu ŋa u mbənyun, ki bui ke,

⁴² “U nan gaal biken lir, kaan ŋmaa gaa ubaa lii ki ŋmar. U yaa ye Juu yaab Aabər kan, u sunn ni ndəpuinkoo pu, aan ti gaa u ki kii.

⁴³ U gaa Uwumbər ki kii, ki bui ke u ye Uwumbər Aajapəən. Uwumbər yaa ban u kan, cha u gaa u lii dan-dana.”

⁴⁴ Le bififiirb bi bi di kpaa u chee idəpuinke pu na mu sii u kina.

† 27:35 : Lik Ilahn 22.18.

Yesu aah kpo pu na
(Mak 15.33-41; Luk 23.44-49; Jənn 19.28-30)

⁴⁵ Nwiin kaasisik ni le itingbaan məmək bəln, ki ti saa nwiin aah kpar pu na.

⁴⁶ Nwiin aah kpar na, le Yesu teen mpəən pu, “Eli, Eli, lama sabaktani.” Naatataa le ye ke, “Maawumbər, Maawumbər, ba pu aa siir cha mi?”‡

⁴⁷ Binib bi si nima chee na aah n̄un waah teen pu na, le bibaa bui ke, “Uja ngbaan yin Elaija la.”

⁴⁸ Libuul ngbaan ni le bi ponn ni ubaa san buen ki ti yoor nkiisuk, ki nan di bən ndaan mu məən na ni, le ki di n̄a lidabil pu ki di n̄a uməb chee ke u moor.

⁴⁹ Le binib bi gur na bui ke, “Di cha. Cha ti lik ke Elaija ga dan nan gaa u lii aan waan dan.”

⁵⁰ Le Yesu ki teen mpəən pu, le ki cha waawiin nyan, le ki kpo.

⁵¹ N-yoonn ngbaan, le likekeln li yakr Uwumbər aadiik ni nfum mulee na chuu kar paacham ki ti saa kitin̄. Le kitin̄ den̄, le n̄itakpasakpiin chuu war. ⁵² N̄ikaakul ngem mu chuu piir, le Uwumbər aanib bi nan kpo na pam fikr nkun ni, ki nyan n̄ikaakul ngbaan ponn ni.

⁵³ Buyoonn Yesu fikr nkun ni na, le bi koo Jerusalem aatin̄ ni, ki di bibaa mək binib pam.

⁵⁴ Butəb aajab aaninkpel, ni binib bi bi u chee ki si kii Yesu na aah kan kitin̄ aah den̄ pu na, ki kan ti-wan nimək n̄a na, le ijawaan chuu bi sakpen. Le bi bui ke, “Mbamən, u sil ye Uwumbər Aajapəən la.”

⁵⁵ Bipiib pam mu nan bi nima, ki si dandar, ki si lik. Bi nan ye bipiib bi nyan ni Galilee aatin̄ ni ki dii Yesu, ki tun lituln ki ter u na.

⁵⁶ Bi ponn ni ubaa ye Mari Magdalene; uken mu ye Mari, u ye Jems ni Josef aana na; uken mu ye Sebedee aajapətiib aana.

Baah sub Yesu pu na
(Mak 15.42-47; Luk 23.50-56; Jənn 19.38-42)

‡ 27:46: Lik Ilahn 22.1.

⁵⁷ Kijook aah joor na, le uwankpadaan ubaa, u ye Arimatea aatin̄ aanii na fuu ni. Bi yin u ke Josef. U mu nan dii Yesu.

⁵⁸ Le uja ngbaan buen Pailat chee ki ti bui u, “Tiin mi Yesu aawon.” Le Pailat bui waajab ke bi di ti tii u.

⁵⁹ Le Josef yoor Yesu aawon, ki di poo likekenyaan ni,

⁶⁰ ki di ti sub kitakpalun̄ ni. Kitakpalun̄ ngbaan le Josef nan cha bi gbii ki, uma ubaa pu. Baa nan kee sub unii ubaa ki ponn ni. Waah di Yesu sub na, le u di litakpasakpeln li pee na, ki di len̄ mbisaməb, le ki buen.

⁶¹ Le Mari Magdalene ni Mari uken mu bi nima chee, ki ka gbək kitakpalun̄ ngbaan.

Bikikiirb aah kii Yesu aakaakul pu na

⁶² Le ki woln Juu yaab aakpaakool daal, le Uwumbər aatotoorninkpiib ni Farisii yaab kuun Pailat chee,

⁶³ le ki bui u, “Timi aaninkpel, ti teer ke unyaməndaan ngbaan aah nan bi na, u nan bui ke u yaa kpo kan, iwiin itaadaal u ga fikr nkun ni.

⁶⁴ Nima pu na, cha bijab li kii waakaakul, ki ti saa iwiin itaa daal, waadidiliib taa dan nan kur u, ki bui binib ke u fikr nkun ni la. Bi yaa n̄a kina kan, kookoo aanyamən mue ga jer njan yoo.”

⁶⁵ Le Pailat bui bi, “Tə, yoor bikikiirb, ki li cha man, ki ti cha bi li kii waakaakul naah ban pu na.”

⁶⁶ Le bi buen ki ti dab litakpal li len̄ likaakul aaməb na, ki cha bikikiirb ka kii li.

28

Yesu aah fikr nkun ni pu na
(Mak 16.1-10; Luk 24.1-12; Jənn 20.1-10)

¹ Juu yaab aakpaakool aah jin ki woln kitaak na, le Mari Magdalene ni Mari uken na buen ti lik likaakul ngbaan kichakpinaanyeek ni.

² Le kitin̄ den̄ sakpen; ba pu? Uwumbər aatuun ubaa nan nyan ni

paacham, le ki nan chuu lekr litakpal ngbaan, le ki kal li pu.

³ U nan moor lak lak ke utaal aah moor pu na. Waawanpeenkaan piin chain ke nkokoyon na.

⁴ Bikikiirb aah kan u na, le ijawaan chuu bi sakpen, le biwon gbaa, le bi lir ki fik.

⁵ Le Uwumbər aatuun ngbaan bui bipiib ngbaan, “Ni taa san ijawaan man. M nyi ke ni ban Yesu u bi nan kpaa u ndəpuinkoo pu na la.

⁶ Waa bi do. U fikr nkun ni, waah nan len pu na. Dan man ki nan lik waah ba də nin chee na,

⁷ aah ki buen mala ki ti tuk waadidiliib ke u fikr nkun ni a, ki loln bi pu nsan ki cha Galilee aatinj ni. Bi ga ti kan u nima. Nimina le m ban m tuk nimi.”

⁸ Bipiib ngbaan nan san ijawaan, ki mu tee kpa mpopiin pam. Le bi siir likaakul chee mala, ki san buen ke bi ti tuk Yesu aadidiliib Uwumbər aatuun ngbaan aah tuk bi pu na.

⁹ Baah cha na, le Yesu ton bi nsan ni, le ki doon bi. Le bi gbaan unimbiin ni, ki joo u, le ki dooni u.

¹⁰ Le u bui bi, “Taa san ijawaan man. Li cha ki ti tuk maadidiliib ke bi li cha Galilee. Bi ga ti kan mi nima chee.”

Bikikiirb aah məlɲ inyamən pu na

¹¹ Bipiib ngbaan aah cha na, le bikikiirb bi nan kii Yesu aakaakul na buen Jerusalem, ki ti tuk Uwumbər aatotoorninkpiib tiwan nimək ɲa na.

¹² Le Uwumbər aatotoorninkpiib ni Juu yaab aaninkpiib kuun təb chee, le ki kal ki kpokl, le ki nyan ɲimombil pam, ki di tii bikikiirb ngbaan,

¹³ le ki bui bi, “Li cha man ki ti ɲmann binib ke naah də geen kinyeek na, le waadidiliib dan ki nan nyan u likaakul ni.

¹⁴ Kitinj aaninkpel yaa ɲun ke ni len ke ni də geen, ki yaa jin nimi tibər kan, ti ga nyan nimi.”

¹⁵ Le bikikiirb ngbaan gaa ɲimombil ngbaan, le ki buen ti tuk binib ke Yesu aadidiliib dan nan nyan waawon likaakul ni a. Nima pu le Juu yaab beenin len kina ki nan saa din.

Yesu aah di ubaa mək waadidiliib pu na

(Mak 16.14-18; Luk 24.36-49; Jənn 20.19-23; Lituln 1.6-8)

¹⁶ Yesu aadidiliib kipiik ni ubaa na nan buen lijool libaa paab, Galilee aatinj ni, Yesu aah nan mək bi nin chee na.

¹⁷ Le Yesu fuu ni bi chee. Baah kan u na, le bi gbaan unimbiin ni ki doon u. Le bibaa mu joo beeni.

¹⁸ Le Yesu bui bi, “Uwumbər tii mi mpəən məmək, paacham ni taab.

¹⁹ Li cha man ɲinibol məmək chee, ki ti ɲa bi maadidiliib, ki muin bi nnyun ni, Nte Uwumbər, ni min Ujapəən, ni Nfuur Nyaan aayimbil pu,

²⁰ ki tuk bi ke bi li keei maah tuk nimi pu na məmək. Teer man ke m bi ni chee n-yoonn məmək, ki nan saa dulnyaa aadoon.”

Tibɔnyaan ti MAK ŋmee ti na

Jɔnn u nan muin binib nnyun ni na aabɔr

(Matiu 3.1-12; Luk 3.1-18; Jɔnn 1.19-28)

¹ Tibɔr timina le ye Uwumbɔr Aa-japɔɔn Yesu Kristo aabɔnyaan.

² Uwumbɔr aabɔnabr Aisaya nan ŋmee waabɔr ngbaan aah ga piin pu na. U nan ŋmee ke Uwumbɔr bui Waabo ke,

“Maatutunn sɔ. M tun ni u ke u loln ni nsan,

ki nan toor nsan ki siin si.”*

³ Unii ubaa bi nteersakpiin ni ki tar ke,

“Toor Uwumbɔr aasan man,

ki ŋa waasan mu li tok ki tii u.”†

⁴ Kina le uja ubaa nyan sil nteersakpiin ni, bi yin u ke Jɔnn. U nan muini binib nnyun ni, le ki mooni ke, “Kpeln nimi aabimbin man aan Uwumbɔr di cha nimi aatunwanbir pinn nimi, le m ga muin nimi nnyun ni.”

⁵ Le kinipaak nyan Judea aatim mɔmɔk ni, ni Jerusalem aatin ni, ki dan u chee, ki nan kpiir baatunwanbir tuk Uwumbɔr. Le Jɔnn muin bi nnyun ni, Jɔɔdann aamɔɔl ni.

⁶ Jɔnn nan pee kikipalk ki bi nan di laakumii aakor luu ki na. U nan di ligbapapaln buu uchaŋ ni. Waajikaar nan ye itoon ni tisiir la. ⁷U nan mooni kinipaak ngbaan ke, “Unii u jer mi na paan ni m pu la. Maa ŋeer ke m gbiln waanaatak aarmin ki tii u.

⁸ Mma muin nimi nnyun ni la. Uma le ga nan di Uwumbɔr Aafuur Nyaan gbiin nimi.”

Waah muin Yesu nnyun ni pu na
(Matiu 3.13-4.11; Luk 3.21-22; 4.1-13)

⁹ N-yoonn ngbaan le Yesu nyan Nasaref, kitiŋ ki bi Galilee ni na, ki

dan Jɔnn chee. Le Jɔnn muin u nnyun ni, Jɔɔdann aamɔɔl ni.

¹⁰ Yesu aah nyan nnyun ni na, le u kan kitaapaak chuu piir, le ki kan Uwumbɔr Aafuur Nyaan sunn ni ki nan tɔŋ u pu, ki naahn linanjel.

¹¹ Le nneel nyan ni paacham ki len ke, “Aa ye Njapɔɔn u m gee si na la. Nnimbil gbiin si.”‡

¹² N-yoonn ngbaan le Uwumbɔr Aafuur Nyaan di Yesu buen nteersakpiin ni. U nan ti bi nima iwiin imonko ilee la. Le kinimbɔŋ tɔŋni u nima.

¹³ Timoor ni aapeel mu nan bi nima. Le Uwumbɔr aatuuntiib nyan ni paacham ki dan nan ŋa u tiŋann.

¹⁴ Le binib nan chuu Jɔnn ki di u ŋa kiyondiik ni. Nee aapuwɔb, le Yesu buen Galilee aatin ni, ki ti mooni Uwumbɔr aabɔnyaan,

¹⁵ le ki bui ke, “N-yoonn fuu a. Uwumbɔr aanaan peen ni a. Kpeln nimi aabimbin man, ki gaa tibɔnyaan tee ki kii man.”

Yesu aah yin bijanbam binaa pu na
(Matiu 4.12-22; Luk 4.14-15; 5.1-11)

¹⁶ Yesu nan chuun kpak Galilee Aanyusakpem aagbaan, le ki ti kan Simonn ni unaal Andru bi mae kipɔɔk nnyun ni; bi ye bijanbam la.

¹⁷ Le Yesu bui bi, “Dii mi man, aan m cha ni ban binib ki nan tii Uwumbɔr.”

¹⁸ Waah len kina na, libuul ngbaan ni le bi siir cha baapɔr, ki dii u.

¹⁹ Le u foor siib ki kpee, le ki kan Jems ni unaal Jɔnn, bi ye Sebedee aajapɔtiib na. Bi nan bi baanɔb ponn ni, ki bi leŋni baapɔr.

²⁰ Libuul ngbaan ni le Yesu yin bi. Le bi siir cha bite Sebedee ni waatum bunɔb ngbaan ponn ni, le ki dii Yesu.

Yesu aah nyan tiyayaar uja ni pu na
(Luk 4.31-37)

²¹ Le bi ti fuu Kapenaum aatin ni. Juu yaab aakpaakool daal, le Yesu koo mmeen aadiik ni, ki tuk binib Uwumbɔr aabɔr.

* **1:2** : Lik Malakai 3.1. † **1:3** : Lik Aisaya 40.3. ‡ **1:11** : Lik Aisaya 42.1.

²² Waah tuk bi tibər ti na, le ni gar bi pam. U tuk bi ke unii u kpa Uwumbər aapɔn na la, kaa tuk bi ke Uwumbər aakaal aaməmək b aah tuk bi pu na.

²³ Le uja u tiyayaar joo u na bi mmeen aadiik ngbaan ni,

²⁴ le ki teen ke, “Sin Yesu u ye Nasaref aatiŋ aanii na, aa ban ba ti chee? Aa dan aa nan ŋa timi fam la aa? M nyi si. Aa ye Uwumbər aanii u ye chain na la.”

²⁵ Le Yesu kae tiyayaar ngbaan, ki len ke, “Ŋmim. Di uja ngbaan lii.”

²⁶ Le tiyayaar ngbaan cha uja ngbaan aawon gbaa, le ki teen mpɔn pu, ki di u lii.

²⁷ Le ni gar bi məmək pam. Le bi baa tɔb, “Ba sɔ? Ni ye mməkm pɔn la aa? U kpa mpɔn, le ki tuk tiyayaar ke ti di binib lii, le ti kii waaməb.”

²⁸ Nima pu na, Yesu aayimbil nan moon Galilee aatingbaan məmək ni.

Yesu aah tii bibum pam laafee pu na
(*Matiu 8.14-17; Luk 4.38-41*)

²⁹ Yesu ni binib bi dii u na nan nyan mmeen aadiik ngbaan ni, le ki buen Simonni ni Andru aadichal ni. Jems ni Jɔnn mu nan dii bi.

³⁰ Le Simonni aapuu aana bun, ki dɔ kidiik ni. Le uwon ton. Le bi tuk Yesu ke u bun la.

³¹ Le Yesu buen u chee, ki ti chuu uŋaal, ki fiin u kaan. Le uwon sɔŋ. Le u chann bi tichann.

³² Liyaadaal aajook, buyoonn nwiin lir na, binib nan dan Yesu chee, le ki joo ni bibum məmək, ni tiyayaar aah joo binib bi na məmək.

³³ Kitiŋ ngbaan aanib məmək nan kuun nima, Simonni ni Andru do linampal.

³⁴ Bibum ngbaan nan wiir pam ki nan kpa iween aabɔŋ aabɔŋ na, le Yesu cha bi pɔk, ki nyan tiyayaar aah joo binib bi na mu. Tiyaayaar ngbaan aah nan nyi waah ye unii u na, waa nan tii ti nsan ke ti len tibaa.

Yesu aah tuk binib Uwumbər aabər Galilee aatim ni pu na
(*Luk 4.42-44*)

³⁵ Njan aakooja aah wii na, le Yesu fii ki nyan lipaal, ki buen nibaa chee, le ki ti bi nima ubaa ki mee Uwumbər.

³⁶ Naah woln kichakpiik ni na, le Simonni ni uŋatiib mu fii ki nyan, ki bi ban u,

³⁷ le ki ti kan u, le ki bui u ke, “Binib məmək bi ban si la.”

³⁸ Le u bui bi, “Cha ti buen ntim muken ni, aan m ti tuk bi mu Uwumbər aabər. Nima le cha m nyan ni Uwumbər do.”

³⁹ Le u buen Galilee aatim məmək ni, ki koo mmeen aadir ni, ki tuk binib Uwumbər aabər, le ki nyan tiyayaar binib ponn ni.

Yesu aah cha ukəndaan pɔk pu na
(*Matiu 8.1-4; Luk 5.12-16*)

⁴⁰ Ukəndaan ubaa nan dan Yesu chee, le ki nan gbaan unimbiin ni, ki gan u ke u ter u, le ki bui u ke, “Aa yaa gee kan, aa ga ŋmaa cha m pɔk.”

⁴¹ Le kinimbaak chuu Yesu. Le u taln uŋaal, ki meeh u, ki bui u, “M gee. Aa pɔk.”

⁴² Libuul ngbaan ni le u pɔk, kaa ki ye ukəndaan.

⁴³ Le Yesu bui u ke u li cha, ki sur u mbaməm ke,

⁴⁴ “Li nyi ki taa tuk unii ubaa. Li cha Uwumbər aatotoor chee, ki ti di aabaa mək u, ki toor kitork tii Uwumbər ke Moses aakaal aah len pu na. Nima le ga mək binib ke aa pɔk a.”

⁴⁵ Le uja ngbaan buen, ki joo tibər ngbaan tuk binib məmək. Waah ŋa kina na, le Yesu aa ki ŋmaa koo kitiŋ kibaa ni, binib aanimbil ni. U nan gur bi kipɔk ni la. Le binib nya itingbaan məmək ni, ki chaa u chee.

2

Yesu aah cha uja u aawon faan na pɔk pu na
(*Matiu 9.1-8; Luk 5.17-26*)

¹ Iwiin ilee aah jer na, le Yesu ki gir buen Kapenaum aatiŋ ni. Le binib ŋun ke u bi linampal.

² Le kinipaak kuun ni nima chee. Baah wiir pu na, mpaan aa nan ki gur mbisaməb chee, ubaa ki sil. Le u tuk bi Uwumbər aabər.

³ Waah bi tuk bi Uwumbər aabər na, le binib bibaa fuu ni, ki luln ni unii u aawon faan na likekeln ni. Binib binaa le nan luln ni u.

⁴ Kinipaak ngbaan pu, baa nan ηmaa koo ni Yesu chee. Le bi jon kidiik paab,* ki chee liboln ki tuur waah si nin chee kidiik ponn ni na, le ki di baah luln ni unii u likekeln ni na ηa liboln ngbaan ponn ni, ki di u bil Yesu aanimbiin ni.

⁵ Le Yesu kan baah gaa u ki kii mbaməm pu na, le ki bui uja u aawon faan na ke, “Maabo, m di cha pinn saatunwanbir.”

⁶ Uwumbər aakaal aaməmək b bibaa nan ka nima, le ki bi dak bisui ni ke,

⁷ “Ba ηa uja wee len kina? U sii Uwumbər la. Ubaa aan ηmaa di cha pinn titunwanbir, see Uwumbər baanja.”

⁸ Le Yesu bee baah dak pu na, le ki baa bi, “Ba ηa ni dak kina nisui ni?”

⁹ Maah bui uja u aawon faan na ke m di cha waatunwanbir pinn u na le pəə, aan m yaa bui u ke u fiin ki yoor waawandookaan ki li chuun, le pəə?

¹⁰ M ga mək nimi ke min, Unibən Aabo kpa mpəən dulnyaa wee ni ke m di cha pinn titunwanbir.” Waah len kina na, le u bui uja u aawon faan na ke,

¹¹ “M bui si la, fiin, ki yoor saawandookaan, ki li chaa kun.”

¹² Libuul ngbaan ni le u fii sil, ki yoor waawandookaan, ki nyan lipaal bi məmək aanimbiil ni. Le ni gar bi məmək pam. Le bi nyuη Uwumbər ki bui ke, “Taa kee kan kina.”

*Yesu aah yin Liifai pu na
(Matu 9.9-13; Luk 5.27-32)*

¹³ Yesu nan ki gir buen nnyusakpem ni. Le kinipaak dan u chee. Le u tuk bi Uwumbər aabər.

¹⁴ Waah cha na, le u kan ulampoogaar ubaa u ka baah gaal lampoo nin chee na. Bi yin u ke Liifai, le ute ye Alfeus. Le Yesu bui u, “Li dii mi.” Le u fii, ki dii u.

¹⁵ Nee aapuwəb, le Yesu bi Liifai do, ki bi ji tijikaar. Le bilampoogaab ni titunwanbirdam nan wiir, ki dii Yesu. Le bi ponn ni pam mu ka u ni waadidiliib chee, ki bi ji tijikaar.

¹⁶ Le Uwumbər aakaal aaməmək b bibaa, bi ye Farisii yaab na aah kan ke Yesu bi ji bilampoogaab ni titunwanbirdam chee tijikaar na, le bi baa waadidiliib, “Ba ηa u ji bilampoogaab ni titunwanbirdam chee tijikaar?”

¹⁷ Le Yesu ηun baah len pu na, le ki bui bi, “Binib bi kpa laafee na aa ban dəkta, see bi bun na le ban dəkta. Maa dan ke m nan yin bininyaam. M dan ke m nan yin titunwanbirdam bi nan kpeln baabimbin la.”

*Kiməlul aabər
(Matu 9.14-17; Luk 5.33-39)*

¹⁸ Le Jənn aadidiliib ni Farisii yaab nan bi lulni buməb. Le binib bibaa dan nan bui Yesu ke, “Jənn aadidiliib ni Farisii yaab aadidiliib lulni buməb la. Ba pu saadidiliib ma aa lulni?”

¹⁹ Le u baa bi, “Bicham bi dan bi nan ji ubəndinn aajim na ga ηmaa lul buməb buyoonn upiidinn bi bi chee na aa? Aayii. Buyoonn upiidinn bi bi chee na, baan ηmaa lul buməb.

²⁰ N-yoonn mu choo, le bi ga chuu nyan upiidinn na bi chee mpəən. N-yoonn ngbaan le bi ga lul buməb.

²¹ “Ubaa aan di likekepəln aageln, ki di len libəkukpokl. U yaa ηa kina kan, likekepəln aageln na ga kar libəkukpokl na. Liboln ngbaan ga waar ki jer njan yaan.

²² Ubaa mu aan di ndawiin, ki di ηa kilookpok ponn ni. U yaa ηa kina kan, kilookpok na ga puu, ki bii. Ndaan na mu ga kpir. Bi ga di ndawiin ki di ηa kiloopəη ni la.”

*Juu yaab aakpaakool daal aabər
(Matu 12.1-8; Luk 6.1-5)*

²³ Juu yaab aakpaakool libaa daal, le Yesu ni waadidiliib bə dii kisaak kibaa ponn ni. Baah chuun ki cha na, le waadidiliib joo tijikaar na geei, bi ti ηmə.

* 2:4 : Bi yaa maa kidiik kan, baa di timoor pinn ki, kaa maa lidikokoln. Bi nan di idə paan puln tidir paab, le ki di titan pər biin. Bi nan maa ηibimbin le ki taa joi kidiik aapaacham.

²⁴ Le Farisii yaab nan baa Yesu ke, “Ba ɲa saadidiliib ɲani kina? Timi aakaal aa kii ke bi ɲa kina likpaakool daal.”

²⁵ Le u baa bi, “Naa karn Ubər David aah nan ɲa pu na aa? Nkon nan joo u ni waanib. Baa nan kpa tijikaar.

²⁶ Le u koo Uwumbər Aadichal ni, buyoonn Abiatar nan ye Uwumbər aatotoorninkpel na, le ki di Uwumbər aaboroboro ɲman, ki joo ti tii waanib mu, bi ɲman. Baah ɲa kina na, le bi bii Moses aakaal mu len ke Uwumbər aatotoorb baanja le ga ɲmɔ boroboro ngbaan na.

²⁷ “M tuk nimi la, unibɔn pu le likpaakool daal bi, naa ye likpaakool daal pu le unibɔn bi.

²⁸ Min Unibɔn Aabo le ye likpaakool daal mu Aadindaan.”

3

Yesu aah cha uja u aajaal faan na pɔɔk pu na

(Matiu 12.9-14; Luk 6.6-11)

¹ Le u ki gir buen mmeen aadiik ni. Le uja u aajaal faan na bi nima.

² Le bi lik Yesu, ke u ga cha uja ngbaan pɔɔk likpaakool daal aan waan cha u pɔɔk. Ba pu? bi ban bi kan nsan aan ki galn u ke u bii likpaakool daal.

³ Le Yesu bui uja u aajaal faan na ke, “Nan sil tikaasisik ni,”

⁴ le ki baa bi, “Likpaakool daal kan, ti ga ɲa ni ɲan na aan ni kaa ɲan na? Ti ga tii unii limɔfal aan ti ga ku u? Timi aakaal mɔk timi kinye?”

Le baa len tibaa.

⁵ Le u lik bi mɔmɔk, le ki gee liɲuul bi pu. Bitafal aah pɔɔ pu na, le ni bii usui. Le u bui uja u aajaal faan na ke, “Taln aajaal.” Le u taln ujaal. Le mu pɔɔk.

⁶ Le Farisii yaab ngbaan nyan lipaal, le ki buen Ubər Herod aanib chee, le ki kpokl baah ga ɲa pu ki ku Yesu na.

Kinipaak aah nan kuun nnyusakpem chee pu na

⁷ Yesu ni waadidiliib nan buen Galilee Aanyusakpem ni. Le kini-paak dii u. Bi nyan ni Galilee aatim ni la, ni Judea aatim ni,

⁸ ni Jerusalem, ni Idumea aatim ni, ni ntim mu bi Jɔɔdann aamɔɔdapuul na, ni Taya ni Saidonn aatingbaan ni. Bi nan wiir sakpen a. Bi ɲun Yesu aah tun lijinjiir aatun pu na. Nima le cha bi dan u chee.

⁹ Le u bui waadidiliib ke bi di bunɔb deen nnyun pu, nnyusakpem aagbaan chee, aan u koo ni, kinipaak ngbaan taa muen u.

¹⁰ U nan tii binib pam laafee. Nima le bibum mɔmɔk tur tɔb, bi ti fuu u chee aan ki di biɲaal meeh u.

¹¹ Tiyayaar ti joo binib na aah kan u na, le ti cha bi gbaan unimbiin ni, le ki teen ke, “Aa ye Uwumbər Aajapɔɔn la.”

¹² Le Yesu kae tiyayaar ngbaan ke, “Taa li joo mi mooni man.”

Yesu aah nyan waakpambalb kipiik ni bilee pu na

(Matiu 10.1-4; Luk 6.12-16)

¹³ Yesu nan jon lijool paab, le ki yin waah ban binib bi na ke bi dan u chee. Le bi dan u chee.

¹⁴ Le u nyan bijab kipiik ni bilee, bi ti li bi u chee. Le u yin bi ke waakpambalb. U nyan bi ke u tun bi, aan bi ti tuk binib Uwumbər aabɔr,

¹⁵ ki li kpa mpɔɔn ki nyan tiyayaar binib ni.

¹⁶ Waah nyan bijab kipiik ni bilee bi na aayimbil sɔ: Simonn, le Yesu duln u ke Piita;

¹⁷ Jems ni unaal Jɔnn bi ye Sebedee aajapɔtiib na, le Yesu duln bi ke Boanejes. Boanejes aatataa le ye ke “Binib bi tar ke utaal na”;

¹⁸ ni Andru, ni Filip, ni Batolomiu, ni Mati, ni Tomas, ni Jems u ye Alfeus aajapɔɔn na; ni Tadeus; ni Simonn u nan ban u kuln waatinj aadim na;

¹⁹ ni Judas Iskariot, u ga nan kooh uma Yesu na.

Binib bibaa aah sii Uwumbər Aafuur Nyaan pu na

(Matiu 12.22-32; Luk 11.14-23; 12.10)

20 Le Yesu chaa kun. Le kinipaak ki kuun ni u chee. Nima pu na, u ni waadidiliib aa nan kpa nsan bi ji tijikaar.

21 Udoyaab aah n̄un kina na, le bi dan bi nan chuu u; ba pu? bi n̄un binib len ke u waar la.

22 Uwumbɔr aakaal aamɔmɔkb bi nyan ni Jerusalem na le bui ke kinimbɔŋ, ki bi yin ki ke Beelsebul, u ye tiyayaar aayidaan na, le joo u ki tii u mpɔɔn ke u nyan tiyayaar binib ni.

23 Baah len kina na, le Yesu yin bi ke bi dan u chee, le ki n̄ak bi n̄iyataŋak ke, “Kinimbɔŋ ga n̄a kinye ki nyan kima kinimbɔŋ binib ni?”

24 Kitiŋ kibaa ni aanib yaa yakr ki yaa jaa kijaak kan, kitiŋ ngbaan ga bee yɔli.

25 Lidichal libaa ni aanib yaa yakr ki jaa kijaak kan, lidichal ngbaan ga bee yɔli.

26 Kinimbɔŋ aanaan yaab yaa yakr ki jaa kijaak kan, kaan ki n̄maa sil. Kaanaan ga doo.”

Yesu aah nyan mpɔɔndaan kinimbɔŋ ki bii kaawan pu na

(Matiu 12.29; Luk 11.21-22)

27 “Ubaa aan n̄maa koo mpɔɔndaan* aadichal ni, ki bii waawan, see u puen buu u le waahr, le ki nin bii waadichal.

28 “M tuk nimi mbamɔn la, Uwumbɔr ga di cha binib aatunwanbir mɔmɔk ki pinn bi. Bi yaa sii u kan, u ga di cha pinn bi.

29 Uwumbɔr Aafuur Nyaan ma kan, unii yaa sii muma kan, Uwumbɔr aan di cha pinn u. U ga li kpa taani n-yoonn mu kaa kpa ndoon na.”

30 Binib bibaa nan bui ke tiyayaar le joo Yesu. Nima le cha u len kina.

Binib bi ye Yesu aana ni unaatiib na

(Matiu 12.46-50; Luk 8.19-21)

31 Le Yesu aana ni unaatiib fuu ni ki si lipaal, le ki tun unii ke u ti yin Yesu.

32 Le kinipaak ka gob Yesu. Le bi tuk u, “Lik, aana ni aanaatiib si lipaal ki ban si la.”

33 Le u baa bi ke, “N̄ma ye nna? Bilabi ye nnaatiib?”

34 le ki fenn ton waadidiliib bi ka gob u na, le ki bui ke, “Lik, nna ni nnaatiib sɔ.

35 Ba pu? unii umɔk n̄ani Uwumbɔr aah gee pu na, uma le ye nnaal, ni nninkpan, ni nna.”

4

Unii u yaa njikaabim na aayataŋakl

(Matiu 13.1-9; Luk 8.4-8)

1 Yesu nan ki gir buen Galilee aanyusakpem aagbaan, ki ti tuk binib Uwumbɔr aabɔr. Le kinipaak sakpeŋ ki kuun ni u chee. Baah wiir pu na, le u koo kal bunɔb ni, nnyun ni. Kinipaak ngbaan mu nan si nnyusakpem aagbaan.

2 Le u tuk bi tibɔr pam n̄iyataŋak ponn ni.

3 U nan bui bi ke, “Li pel man, ukpaal ubaa le nan buen u ti yaa njikaabim.

4 Waah yaa njikaabim ngbaan na, le mubaa lir nsan ni. Le inyoon dan, ki nan peei jin.

5 Le mubaa mu lir ntakpateer paab, titan aah kaa wiir nin chee na. Titan aah kaa wiir na, le mu guu punn mala.

6 Le nwiin puu, ki ton, ki see mu. Mu aah kaa kpa inyaan mbamɔm na, le mu yɔl, ki kpo.

7 Le mubaa mu lir ikokon ponn ni. Le ikokon muun, le ki ku mu, le mu aa mar.

8 Le mubaa mu lir kitiŋ ki n̄an na ponn ni, ki punn, le ki muun, ki mar. Ngem lun piitaa piitaa, ngem mu lun imonko itata, ngem mu lun nkub nkub.

9 “U kpa litafal na kan, u n̄un.”

Nitaa n̄i pu u n̄ak bi n̄iyataŋak na

(Matiu 13.10-17; Luk 8.9-10)

10 Yesu aah bi ubaa na, le waa-didiliib kipiik ni bilee na, ni binib bi nan bi u chee na nan dan ki nan baa u waayataŋak ngbaan aatataa.

11 Le u bui bi ke, “Uwumbɔr le cha ni bee waanaan aabɔbɔrkaan. Binib

* 3:27 : Mpɔɔndaan na ye kinimbɔŋ la. Le Yesu kpa mpɔɔn jer u ki buu u.

bi kaa bi waanaan ni na, u njak bima le njyatanjak,

12 ‘Aan bi lik ki lik, kaa waa, ki pel ki pel, kaa beer naatataa.

Bi yaa njun ki bee naatataa kan, nibaakan bi ga kpeln baabimbin, aan Uwumbor di cha baatunwanbir ki pinn bi.’ ”*

Unii u yaa njikaabim na aayatanjakl aatataa

(Matiu 13.18-23; Luk 8.11-15)

13 Le Yesu baa bi ke, “Naa bee liyatanjakl ngbaan aatataa aa? Ni ga na kinye ki bee njyatanjak njiken aatataa?”

14 Liyatanjakl ngbaan aatataa le ye ke ukpaal ngbaan le nan unii u tuk binib Uwumbor aabor na.

15 Ndibim mu lir nsan ni na le nan binib bi njun Uwumbor aabor na. Libuul ngbaan ni le kinimbong dan ki nan nyan ti bisui ni.

16 Mu lir ntakpateer pu na le nan binib bi njun tibor ngbaan, ki gaa ti mala ni mpopiin na.

17 Bi mu aa gaa ti bisui ni mbamom, kaa joo ti ni yunn. Bi yaa kan limukl ti pu kan, bee binib yaa na bi falaa ti pu kan, libuul ngbaan ni le bi ga di ti lii.

18 Binib bibaa mu bi ke njikaabim mu lir ikokon ponn ni na la.

19 Bi njun tibor ngbaan la. Le dulnyaa wee ni aabor, ni liwankpal aakork, ni tiwan aabong aakork mu koo bisui ni, le ki ku tibor ngbaan bisui ni, le taa mar.

20 Mu lir kitinj ki nan na ponn ni na le nan binib bi njun tibor ngbaan, ki gaa ti, le ki mar. Ngem mar piitaa piitaa, ngem mu mar imonko itata, ngem mu mar nkub nkub.”

Karyaa aayatanjakl

(Luk 8.16-18)

21 Le u baa bi ke, “Unii yaa see karyaa kan, u ga di lisambil chin u pu uu? U ga di siin tiwandookaan aataab la aa? Waan di tong tiwan nibaa pu la aa?”

22 Tibor timok bor na, ti ga kpiir. Tibaborkaan momok mu ga nyan mpaan pu.

23 U kpa litafal na kan, u njun.

24 “Cha nitafal li bi naah njun ti na ni man. Naah tii pu na, Uwumbor mu ga giin kina le ki tii nimi. U ga tii nimi ki jer naah tii pu na.

25 Unii umok kpa na, Uwumbor ga kpee u. Unii u kaa kpa na, Uwumbor ga chuu gaa waah kpa ni pokaa na.†

Tijikaar aah na pu na aayatanjakl

26 “Uwumbor aanaan naahn njikaabim mu uja bun waasaak ni na la.

27 U geeni kinyeek, kitaak yaa woln kan, u fii. Le njikaabim ngbaan ga punn, ki muun. Waa nyi mu aah na pu ki punn, aan ki muuni na.

28 Kitiinj ngbaan le cha tijikaar na. Njan le mu punn, le ki nin muun ki poo, le ki mar.

29 Ti yaa nan biir kan, ni neer lijikaacheel la. Nima pu na, u ga di gorok, ki buen ti chee ti.”

Tisufar aabil aayatanjakl

(Matiu 13.31-32, 34; Luk 13.18-19)

30 Yesu nan baa bi ke, “M ga di ba ki di nan Uwumbor aanaan? M ga di liyatanjakl bayaan ki di nan mu?”

31 Mu naahn linaanyiimbil la. Libil ngbaan le ye libil waatiir, nibil momok filk jer lima la.

32 Bi yaa di li bun kan, li ga punn ki muun ki jer tisufar momok, ki na ibon i filk na. Le inyoon i laani paacham na ga nmaa ter yaadil ibon ngbaan pu.”

33 Kina le Yesu di njyatanjak njimina aaboln pam tuk bi Uwumbor aabor. U njak bi njyatanjak ki ti neer baah ga nmaa pel pu na la.

34 Waa len tibaa bi chee, see njyatanjak njmeen. U ni waadidiliib aah bi bibaa na, le u neer njyatanjak ngbaan aatataa tuk bi.

Yesu aah na pu ki cha kibunj njmin na
(Matiu 8.23-27; Luk 8.22-25)

* 4:12 : Lik Aisaya 6.9-10. † 4:25 : Naatataa le ye ke unii u pel Uwumbor aabor na, Uwumbor ga cha u moo njun. Unii u kaa pel na, Uwumbor aan ki cha u njun.

³⁵ Nwiin ngbaan daal aajook, le u bui waadidiliib ke, “Cha ti puur nnyusakpem man.”

³⁶ Le bi siir kinipaak ngbaan chee, ki koo u chee bunɔb ni. Inɔi iken mu nan bi nima chee.

³⁷ Baah cha na, le kibun ti fii ki bi daar. Le tinyunkpenn fii yeɲni, ki koo bunɔb ngbaan ponn ni, le bu ban bu liin.

³⁸ Yesu mu dɔ liyikukur pu geen, linɔjuul wɔb. Le bi dan nan finn u, le ki bui u ke, “Umɔmɔkr, ti yaa bee nnyun ni kan, aatafal aa bi ti ni ii?”

³⁹ Le u fii ki kae kibun ngbaan, le ki bui nnyun ngbaan ke, “Doon suuna.” Libuul ngbaan ni, le kibun ngbaan nmin, nnyun mu doon suuna, ni mɔmɔk nmin chii.

⁴⁰ Le u baa bi, “Ba nɔa ni san ijawaan? Naa kee gaa mi ki kii mbamɔm aa?”

⁴¹ Tɔ, ijawaan nan chuu bi sakpen, le bi baa tɔb ke, “Ba aanibol bi na? Kibun ni nnyun mu kpaan kii waamɔb.”

5

*Yesu aah cha uwaar pɔɔk pu na
(Matiu 8.28-34; Luk 8.26-39)*

¹ Le bi fuu nnyusakpem aadapuul, Gerasiin yaab aatinj ni.

² Le uwaar ubaa nan bi nima.

³ Waakookoo yaan nan ye baah sui binib titakpalunn ti ponn ni na la. Ubaa aa nmaa baa u kaan. Bi yaa buu u tikululn kan, u keei ti la.

⁴ Bi nan joo idɔribi ni tikululn buu u kpala kpala. Le u keei tikululn ngbaan, ki gbaa wiir idɔribi mu. Ubaa aa nmaa tinj u.

⁵ Nwiin pu ni kinyeek, u po bi nikaakul ngbaan ni, ni nɔgongon paab, ki tar, ki joo nɔitakpal geei ubaa.

⁶ Yesu aah nyan bunɔb ni na, le uwaar ngbaan bi dandar, ki kan u, ki san nan tooh u nsan ni, le ki nan gbaan unimbiin ni, ki doon u.

⁷⁻⁸ Le Yesu bui ke, “Tiyayaar, nyan uja ngbaan ni.” Le u teen ki len mpɔɔn pu ke, “Yesu, si u ye Uwumbɔr u kaa kpa nɔeen aatɔ na Aajapɔɔn na,

aa ban ba m chee? M ganj si Uwumbɔr pu, taa nɔa mi falaa.”

⁹ Le Yesu baa u, “Bi yin si ke ba?”

Le u bui u, “Ti ye tiyayaar ti wiir na la, nima le bi yin mi ke Kipaak,”

¹⁰ le ki ganj u sakpen ke u taa jenn nyan ti kitinj kee ni.

¹¹ Igbeer ibaa mu nan bi nima chee, ki wiir, ki chuun ji limɔɔgongoln paab.

¹² Le tiyayaar ngbaan ganj Yesu ke, “Cha ti ti koo igbeer ngbaan ni.”

¹³ Le u kii. Le ti nyan uja ngbaan ni, ki ti koo igbeer na ni. Le igbeer mɔmɔk san sunn limɔɔgongoln taab, ki ti koo nnyun ni, ki bee nnyun ni. I ga nan li fuu nɔichur nɔilee.

¹⁴ Le bijab bi kii igbeer ngbaan na san buen kitinj ni, ni itingbaan ni, ki ti tuk binib tibɔr ngbaan. Binib aah nɔun kina na, le bi dan bi nan lik budabu nɔa na,

¹⁵ le ki fuu ni Yesu chee, ki kan uja u tiyayaar ti wiir na nan joo u na ka nima. U cheer, ki pee tiwan-peenkaan, kaa ki chuun unmeen. Le ijawaan chuu bi.

¹⁶ Binib bi kan Yesu aah nyan tiyayaar uja ngbaan ni pu na nan tuk bi Yesu aah nɔa pu na, ki tuk bi naah nɔa igbeer ngbaan mu pu na.

¹⁷ Le bi ganj Yesu ke u nya baatinj ni.

¹⁸ Le u gir ti koo bunɔb na ni. Waah gir u ti koo bunɔb ni na, le uja u tiyayaar nan joo u na ganj u ke u cha u dii u.

¹⁹ Le u yii, le ki bui u, “Gir kun, ki ti tuk aadoyaab Uwumbɔr aah san si kinimbaak ki tun litukpaan tii si pu na.”

²⁰ Le u buen, ki di bɔ dii kitinj ki bi yin ki ke Ntim Kipiik na ni, le ki tuk binib Yesu aah tun litukpaan pu ki tii u na. Le ni gar bi mɔmɔk pam.

*Yesu aah cha upii ubaa pɔɔk aan ki
fɔkr upiibo nkun ni pu na
(Matiu 9.18-26; Luk 8.40-56)*

²¹ Yesu nan ki gir puur nnyusakpem aadapuul, bunɔb na ni. Waah ti fuu nima na, le kinipaak sakpenj kuun ni u chee. Le u si nnyun aagbaan.

22 Le uja ubaa dan u chee. U ye mmeen aadiik ni aaninkpel ubaa la. Le bi yin u ke Jairus. Waah kan Yesu na, le u nan gbaan unimbiin ni,

23 ki gan u sakpen le ki bui u ke, “Ni yaa ki kpee siib na kan, mbisal ga kpo. M gan si la, dan nan di aanjaal ki di paan u pu, aan u pook ki taa kpo.”

24 Le Yesu dii u buen. Le kinipaak ngbaan mu dii Yesu, ki mueni u.

25 Le upii u fu tipiir nibin kipiik ni njilee taa door na, mu bi nima chee.

26 U nan chaa biteteeb chee, ki kan falaa aabon momok, ki jin waamombil momok doo, le naa soor. U nan moo bunni la.

27-28 Le u nun Yesu aabon, le ki len usui ni ke u yaa po meeh waawanpeenkaan kan, u ga pook. Le u bo kinipaak ngbaan ponn ni, ki paan Yesu aapuwob, ki taln unjaal, ki meeh waawanpeenkaan.

29 Libuul ngbaan ni, le u pook, ki bee uwon ponn ni ke iween ngbaan doo a.

30 Le Yesu bee usui ni ke mpoon ngem nyan u ni a. Le u fenn kinipaak ngbaan ni, ki baa ke, “Nma meeh maawanpeenkaan?”

31 Le waadidiliib bui u, “Aa kan kinipaak ngbaan aah kpei si pu na, le aa baa ke nma meeh si?”

32 Le u fenn, ki lik njipepel momok ke u kan udaan u meeh u na.

33 Le upii ngbaan bee tiwan ni na u na. Ijawaan mu chuu u, le uwon gbaa. Le u dan nan gbaan Yesu aanimbiin ni, ki tuk u waabon momok.

34 Le Yesu bui u, “Mbisal, saah gaa mi ki kii mbamom pu na, nima le cha aa pook. Li cha ni mpopiin. Saaween ngbaan aan ki fii.”

35 Yesu aah len kina na, le binib bibaa nyan ni Jairus do, ki tooh ni bi nsan ni, ki nan bui Jairus ke, “Aabisal kpo a. Taa ki cha Umomokr ngbaan nani falaa ki cha aado.”

36 Yesu nan nun baah len pu na, le ki bui Jairus, “Tii mi naadii, ki taa san ijawaan.”

37 Yesu aa nan cha ubaa ki dii u ki kpee Piita ni Jems, ni Jems aanaal Jonn pu.

38 Yesu nan fuu Jairus do le ki nun kifuuk pu. Binib bi nima ki wiir, ki wii ikpowiil, ki kaani.

39 Le u koo lidichal ngbaan ni. Waah koo ni na, le u baa bi, “Ba na ni kpa kifuuk kina, ki wii? Ubo ngbaan aa kpo. U geen la.”

40 Le bi laa u sakpen. Le u jenn nyan bi momok lipaal,

41 ki di ubo ngbaan aate ni una, ni waadidiliib bitaa na, ki di koo waah bi kidiik ki ponn ni na, le ki ti chuu unjaal, ki bui u ke, “Upiibo, m bui si la, fin.”

42 Libuul ngbaan ni, le u fii sil, ki chuun gonni. U nan ye nibin kipiik ni njilee aabo la. Le ni gar bi ki ti nyan.

43 Le Yesu bui bi ke bi taa tuk unii ubaa, le ki bui bi ke bi tii upiibo ngbaan tijikaar u ji.

6

Nasarefaatin aanib aahyii Yesu pu na
(*Matiu 13.53-58; Luk 4.16-30*)

1 Yesu nan siir nima chee, ki gir buen udo aatin ni. Le waadidiliib dii u.

2 Likpaakool daal, le u buen mmeen aadiik ni, ki ti tuk binib Uwumbon aabon. Kinipaak ki bi nima na aah nun waaliin na, ni gar bi pam. Le bi baa tob ke, “Uja wee kan nimina momok la chee? U tee kpa ba aalanboln na? Waah tun lijinjiiir aatun pu na, u nani kinye ki tun ni?”

3 Waa ye kapenta na aa? Waa ye Mari aajapoon la aa? Waa ye Jems, ni Joses, ni Judas, ni Simonn aakpel la aa? Uninkpatiib aa bi do chee na la aa?” Binib ngbaan nan len kina ki yii u.

4 Le u bui bi, “Binib pak Uwumbon aabonabtiib la, see bido aatin ni aanib, ni baamaal, ni baachiln ni aanib baanja le aan pak bi.”

5 Le u di unjaal paan bibum siib pu, ki cha bi pook, kaa ki nmaa tun lijinjiiir aatuln liken nima chee; ba pu? baa nan gaa u ki kii.

⁶ Baah kaa gaa u ki kii na, le ni gar u pam.

Yesu aah tun waadidiliib kipiik ni bilee pu na

(Matiu 10.5-15; Luk 9.1-6)

U nan bɔ dii itingbaan ni, le ki tuk binib Uwumbɔr aabɔr.

⁷ Le u yin waadidiliib kipiik ni bilee na ke u tun bi nibaa chee, bilelee, bilelee. U tii bi mpɔɔn ke bi ti nyan tiyayaar binib ni,

⁸ le ki bui bi, “Ni taa tun lisachuln aatuln libaa. Ni taa li joo nibaa see kijaangbeek baanja. Ni taa li joo tijaakaar, ki taa li joo litaakɔr, ki taa li joo njimombil tikpalɔnn ni, ki taa li joo libɔkul ki kpee naah pee li na pu.

⁹ Ni li tak njinaatak man.

¹⁰ Naah ti koo lidichal li ponn ni na, ni li bi li ponn ni ki ti saa bundaln ni ga nyan kitiŋ ngbaan ponn ni na, ki taa ki kpeln lidichal.

¹¹ Kitiŋ kibaa aanib yaa kaa gaa nimi, ki yaa yii nimi aabɔr kan, ni nya nima, ki kpaar nitaa aatatan lii nima. Nimina le ga li ye nsurm ki tii bi.”

¹² Waadidiliib ngbaan nan buen, le ki ti bui binib, “Kpeln nimi aabimbin man.”

¹³ Bi nan nyan tiyayaar binib pam ponn ni, ki di nkpan nuk binib pam aayil, le bi pɔɔk.

¹⁴ Yesu aayimbil nan moon njipepel mɔmɔk ni. Le Ubɔr Herod mu ti njun u pu, le ki bui ke Jɔnn u nan muini binib nnyun ni na le fikr nkun ni, nima le cha u kpa mpɔɔn ki tun lijnjiir aatun ngbaan.

¹⁵ Le biken mu bui ke u ye Uwumbɔr aabɔnabr Elaija u nan bi n-yaayoonn na la. Le biken mu bui ke u ye Uwumbɔr aabɔnabr ke bibɔnabtiib bi nan bi n-yaayoonn na la.

Jɔnn u nan muini binib nnyun ni na aakun

(Matiu 14.1-12; Luk 9.7-9)

¹⁶ Tɔ, Ubɔr Herod aah njun Yesu aabɔr na, le u bui ke, “U ye Jɔnn, u m nan chuu gii uyil na la. U fikr nkun ni la.”

¹⁷ Budabu pu Ubɔr Herod len kina na le ye ke u nan tun waajab bi ti chuu Jɔnn, ki buu u tikululn, ki di u ja kiyondiik ni. Taani u cha u chuu u na, le ye ke Jɔnn nan bui u ke waah ja pu na, naa njan. Ba pu? Ubɔr Herod nan kpa naal ubaa, bi yin u ke Filip, le u nan gaa unaal ngbaan aapuu u chee. Bi yin upii ngbaan ke Herodias.

¹⁸ Le Jɔnn bui Ubɔr Herod ke waah gaa unaal aapuu na, u bii Uwumbɔr aakaal.

¹⁹ Nima pu le Herodias nan nann Jɔnn, ki ban u ku u, kaa njman;

²⁰ ba pu? Ubɔr Herod aa nan cha u ja u nibaa. Herod san Jɔnn ki bee ke u ye uninyaan u bi chain na la. Nima pu na, Herod nan gee u li pel waabɔr. Waah nan njun waabɔr ti na nan ja u ilandak sakpen a.

²¹ Le Ubɔr Herod aamaal aawiin daal nan fuu. Le u ja tijaakaar pam, ki yin bininyuum, ni waajab aaninkpiib, ni Galilee aatiŋ aaninkpiib ke bi dan nan ji.

²² Baah bi ji tijaakaar ngbaan na, le Herodias aabisal dan nan waa liwaal bi mɔmɔk aanimbiin ni. Le ni mɔɔr Ubɔr Herod, ni binib bimɔk nan bi ji u chee tijaakaar na. Le Ubɔr Herod bui u ke u ga tii u ipiin. U yaa len waah ban pu na kan, nima le u ga tii u.

²³ U nan puu Uwumbɔr ke u ga tii u waah ban pu na; ni yaa po ye waanaan ligeln kan, u ga tii u.

²⁴ Le usapɔɔn ngbaan buen ti baa una ke, “M ga bui u ke u tii mi ba?”

Le una Herodias kan nsan mu u ga di ku Jɔnn na, le ki bui waabo ke, “Li cha ti bui u ke aa ban Jɔnn u muini binib nnyun ni na aayil la.”

²⁵ Le u gir buen Ubɔr Herod chee mala, ki ti bui u ke, “M ban ke aa di Jɔnn u muini binib nnyun ni na aayil, ki di ja likusambil ponn ni, ki di tii ni mi dandana wee.”

²⁶ Waah len kina na, le ni bii Ubɔr Herod aasui sakpen. Waah puu tipuur ti bicham aanimbiil ni na, nima le waa ban ke ti bee.

²⁷ Libuul ngbaan ni le u tun waajab ponn ni ubaa ke u ti li joo ni Jɔnn

aayil. Le uja ngbaan buen kiyondiik ni, ki ti chuu gii ni Jønn aayil,

²⁸ ki di ña likusambil ponn ni, ki joo ni nan di tii usapöön ngbaan. Le u mu di ti tii una.

²⁹ Jønn aadidiliib aah ñun kina na, bi dan nan yoor linikpol ngbaan, ki ti di sub.

Yesu aah kpiin bijab ñichur ñijmu pu na

(Matiu 14.13-21; Luk 9.10-17; Jønn 6.1-14)

³⁰ Yesu aakpambalb nan ki gir ni u chee, ki nan tuk u baah tuk binib Uwumbör aabör, ki tun lituln mömök pu na.

³¹ Binib mu nan bi nima chee ki wiir, bibaa choo, biken mu gir. Nima pu na, u ni waadidiliib aa nan kpa mpaan bi ji tijikaar. Le u bui bi, “Cha ti buen kipök ni, binib aah kaa bi nin chee na, ki ti li bi tibaa, ki kal ki fuur.”

³² Le bi koo bunjeb ni, ki kpak nnyusakpem aagbaan, ki ti bi kipök ni bibaa.

³³ Binib nan kan baah cha pu na. Le bi ponn ni pam bee bi, le ki nyan itingbaan mömök ni, ki san kpak nnyusakpem aagbaan, ki ti puen bi fuu nima.

³⁴ Yesu aah nan ti fuu nima ki nyan bunjeb ni na, u kan kinipaak sakpen. Bi nan bi ke ipiih i chuun kaa kpa upihkpaal na. Nima le u san bi kinimbaak, ki tuk bi Uwumbör aabör pam.

³⁵ Kijook aah joor na, le waadidiliib dan nan bui u ke, “Ti bi kipök ni la. Kijook mu joor a.

³⁶ Cha binib ngbaan buen itingbaan ni ki ti daa tijikaar ki ji.”

³⁷ Le u bui bi, “Nimi nibaa tii bi tijikaar bi ji man.”

Le bi baa u, “Ti ga di iwiin ikui ilee aapal ki daa tijikaar ki nan tii bi, bi ji ii?”

³⁸ Le u baa bi, “Ni kpa ñiboroboro kpin ñija? Li cha ti lik man.”

Le bi buen ti lik, ki gir ni nan tuk u ke, “Ti kpa ñiboroboro kpin ñijmu ni ijan ilee.”

³⁹ Le u bui kinipaak ngbaan mömök ke, “Kaln kitij timosönn pu man, ñikpuk ñikpuk.”

⁴⁰ Le bi kal nkub nkub, ikuul piinjmu pu.

⁴¹ Le u yoor ñiboroboro kpin ñijmu, ni ijan ilee ngbaan, ki waan lik paacham, ki doon Uwumbör, le ki gii gii boroboro ngbaan, ki di tii waadidiliib ke bi yakr siin binib ngbaan aanimbiin ni. Le u yakr ijan ilee ngbaan mu, ki di tii bi mömök.

⁴² Le bi mömök ñman ki bab.

⁴³ Baah ñman ki bab na, le waadidiliib kuun boroboro ni ijan i gur na, ki gbiin tibökur kipiik ni tilee.

⁴⁴ Bijab bi jin tijikaar ngbaan na nan ye ñichur ñijmu la.

Yesu aah chuun nnyun pu pu na

(Matiu 14.22-33; Jønn 6.15-21)

⁴⁵ Libuul ngbaan ni, le Yesu muk waadidiliib ke bi gir koo bunjeb na ni, ki loln u pu nsan, ki puur nnyusakpem aadapuul, ki buen Betseda aatiñ ni. Le u tuk kinipaak ngbaan ke bi li cha kun.

⁴⁶ Waah chöi bi na, le u jon lijoor paab, u ti mee Uwumbör.

⁴⁷ Le ni mue. Le u bi nima, ubaa. Waadidiliib mu nan bi bunjeb ni, nnyusakpem aakaasisik ni.

⁴⁸ Libuln mu daar ki tok bi sakpen ki muk bi. Le Yesu kan ke ni pöo sakpen baah ga ñaal bunjeb pu aan bu chuun na. Ikooja aah wii buyoonn na, le u chuun nnyun paab, ki buen bi chee, ki ti ñañ bi. U ba ga nan jer bi pu.

⁴⁹⁻⁵⁰ Le bi mömök kan u chuun nnyun pu. Baah kan u na, le bi dak ke ni ye utekpiir aawiin la. Le ijawaan chuu bi sakpen. Le bi faa ikuun.

Libuul ngbaan ni le u bui bi, “Chuu nibaa man. Min ye. Ni taa san ijawaan man,”

⁵¹ le ki koo bunjeb ni bi chee. Waah koo bunjeb ni na, le libuln ñmin. Le ni gar bi ki ti nyan;

⁵² ba pu? bitafal aah pöo pu na, nima le baa bee waah fe di boroboro tun lijnñiir aatuln pu na aatataa.

Yesu aah cha bibum pök Genesaret aatiñ ni pu na

(Matiu 14.34-36)

⁵³ Le bi fuu nnyusakpem aada-puul, Genesaret aatin chee, le ki nyan bunɔb ni, ki di bu gbin.

⁵⁴ Baah ti nyan bunɔb ni na, libuul ngbaan ni le binib bee Yesu,

⁵⁵ ki san buen itingbaan mɔmɔk ni, ki lulu ni bibum ɲikeken ni, ki joo ni bi u chee. Bi yaa ɲun waah bi nin chee na kan, le bi joo ni bibum u chee.

⁵⁶ U yaa buen ntisakpem ni, bee itingbaan ni kan, bi joo ni bibum, ki nan bilni kinyan ni, le ki mee u ke u cha bibum meeh waabɔkul aamɔjuul. Bimɔk meeh li na, libuul ngbaan ni le bi pɔɔk.

7

Biyaajatiib aakaal (Matiu 15.1-9)

¹ Le Farisii yaab ni Uwumbɔr aakaal aamɔmɔkb bibaa nyan Jerusalem, ki dan nan kuun Yesu chee.

² Bi nan kan ke waadidiliib bibaa aah ji tijikaar pu na, bi bii baakaal; ba pu? baa ɲir binjaal.

³ Farisii yaab ni Juu yaab biken dii biyaajatiib aakaal la. Bi yaa kaa ɲir binjaal mbamɔm kan, baan ji tijikaar.

⁴ Bi yaa nyan kinyan ni kan, baan ji nibaa see bi puen fu nnyun waahr, le ki dii ikaal aabɔɲ aabɔɲ ke nimina na, ki ɲir ɲisambil, ni ɲibuu, ni tiyir, ni tiwandookaan, baakaal aah dii pu na.

⁵ Le Farisii yaab, ni Uwumbɔr aakaal aamɔmɔkb ngbaan baa Yesu ke, “Ba ɲa saadidiliib aa dii tiyaajatiib aakaal? Bi ji tijikaar kaa ɲir binjaal.”

⁶ Le u bui bi, “Nimi binmanmannim, Uwumbɔr aabɔnabr Aisaya aah nan len nimi aabɔr na, u nan len mbamɔn la ke,

‘Binib ngbaan pak Uwumbɔr bumɔb ni la.

Bisui daa u chee.

⁷ Bi dooni u yɔli la,
ki mɔk binib biyaajatiib aakaal,
ke ni ye waakaal la.’ ”*

⁸ Yesu nan ki tuk bi ke, “Ni di Uwumbɔr aakaal lii, le ki joo binib yaan.

⁹ “Ni tee yii Uwumbɔr aakaal, le ki dii niyaajatiib aakaal.

¹⁰ Moses nan len ke, ‘Aa li pak aate ni aana,’† ki ki len ke, ‘Unii yaa len tibɔbir lii ute, bee una pu kan, ni ku u.’‡

¹¹ Le nima len ke unii yaa bui ute, bee una ke, ‘Maah ba ga tii si ni na, maan ki ɲmaa tii si. M di tii Uwumbɔr a,’

¹² ki yaa kaa tii ute ni una nibaa kan, ni kii kina la.

¹³ Nimina ponn ni, ni yii Uwumbɔr aabɔr, le ki dii niyaajatiib aakaal, ki tuk binib ke bi mu li dii kina. Ni ɲani tiwan nimina mɔmɔk aabɔɲ pam.”

Tiwan ni ɲani unii titunwanbirdaan na (Matiu 15.10-20)

¹⁴ U nan ki yin kinipaak ngbaan, le ki bui bi, “Ni mɔmɔk li pel man, aan ki bee maah ga tuk nimi pu na aatataa.

¹⁵ Tiwan ni unii di ɲa umɔb ni u di nab na nibaa aan ɲmaa ɲa u titunwanbirdaan. Tiwan ni nyani umɔb ni na, nima le ɲani u titunwanbirdaan. [

¹⁶ U kpa litafal na kan, u ɲun.”]

¹⁷ Le u siir kinipaak ngbaan chee, ki kun. Waah koo kidiik ni na, le waadidiliib baa u waayatanakl ngbaan aatataa.

¹⁸ Le u baa bi, “Ni mu aa kee bee maaliin aatataa aa? Naa nyi ke unii aah ji tiwan ni na aan ɲmaa ɲa u titunwanbirdaan aa?

¹⁹ Waah ji ni na aa koo usui ni. Ni koo lipuul ni la, le u ti sɔnn.” Yesu aah len kina na, ni mɔk ke tijikaar tibaa aa kɔ.

²⁰ Le u nan ki tuk bi, “Tiwan ni nyan unii aamɔb ni na, nima le ɲani u titunwanbirdaan.

²¹ Tiwan ni nyani binib aasui ni na le ye ilandak i kaa ɲan na, ni kidagook aatuln, ni kinaayuk, ni linikul,

* **7:7** : Lik Aisaya 29.13. † **7:10** : Lik Nnyam 20.12; Ikaal 5.16. ‡ **7:10** : Lik Nnyam 21.17; Liifai Yaab 20.9.

22 ni iniman, ni mbiin, ni linyamongee, ni inimpo, ni lipi-poln, ni nsiibil, ni kalmbaani, ni kijork aatuln.

23 Tiwanbir nimina mɔmɔk nyan ni unii aasui ni la, le ki nani u titunwanbirnaan.

Upii aah gaa Yesu ki kii mbamɔm pu na

(Matiu 15.21-28)

24 Le Yesu siir nima, ki buen Taya ni Saidonn aatingbaan ni, ki ti koo lidichal libaa ni, kaa gee ke unii ubaa li nyi ke u bi nima. U mu aa nmaa bɔr.

25-26 Upii ubaa nan bi nima chee. Waa ye Juu yaab aanii ponn ni ubaa. Bi nan ma u Fonisia aatiŋ ni, Siria aatingbaan ni la. Le tiyayaar joo ubisal. Le upii ngbaan nɔn Yesu pu, ki dan nan gbaan unimbiin ni, ki gaŋ u ke u nyan tiyayaar ti joo waabo na.

27 Le Yesu bui u, “Cha ti kpiin mbim waahr. Ti yaa di mbim aajikaar ki di tii ibɔ kan, naa njan.”

28 Le u bui u, “Ndindaan, ni ye mbamɔn la; ibɔ mu tee dɔ teebul taab ki ji mbim aajikaabol ni lir kitin na.”

29 Le Yesu bui u, “Saah len mbamɔn pu na, nima le cha m nyan tiyayaar ngbaan saabo ni. Aa ga nmaa gir kun.”

30 Le u gir kun linampal, ki ti kan ke tiyayaar ngbaan sil nyan waabo ni. U nan dɔ kidiik ni la.

Yesu aah cha ubir pɔɔk pu na

31 Le Yesu ki nyan Taya aatingbaan ni, ki di bɔn dii Saidonn aatiŋ ni, ki ti bɔn dii kitin ki bi yin ki ke Ntim Kipiik na ni, ki ti fuu Galilee Aanyusakpem ni.

32 Le binib bibaa joo ni ubir u chee. Utafal mu kpaa. Le bi gaŋ Yesu ke u di unjaal paan u pu.

33 Le Yesu di u nyan kinipaak ngbaan ponn ni, ki di buen n-gbaan, ki ti di unjanbim meeh utafakpaa ngbaan aatafal, ki tii timɔtan meeh utafakpaa ngbaan aalambil,

34 le ki waan lik paacham, ki fuu lii uponn ni, le ki bui u ke, “Efata.” Efata aatafa le ye ke “Kpaar.”

35 Libuul ngbaan ni, le u nɔn. Ulambil mu lɔkr, le u piin ki bi len tibɔr mbamɔm.

36 Yesu nan bui bi ke bi taa tuk ubaa. U yaa bui bi ke bi taa tuk ubaa kan, le bi moo mooni ti.

37 Ni nan gar binib ki ti nyan, le bi len ke, “Waah nani nimɔk na, ni njan. U cha bitafakpaa nɔn, ki cha bibirb mu len.”

8

Yesu aah kpiin binib nɔchur ninaa pu na

(Matiu 15.32-39)

1 N-yoonn ngbaan le kinipaak ngbaan ki kuun ni Yesu chee. Baa nan kpa nibaa bi ji. Le u yin waadidiliib ke bi dan u chee, le ki bui bi ke,

2 “M san kinipaak ngbaan kinimbaak la; bi bi m chee iwiin itaa, kaa kpa nibaa bi ji.

3 Bibaa nyan ni dandar la. M yaa kaa tii bi tijikaar, ki bui bi ke bi li chaa kun kan, bi ga ti fik nsan ponn ni.”

4 Le waadidiliib bui u, “Ti bi kipɔɔk ni la. Ti ga kan tijiir la chee aan ki di tii binib ngbaan mɔmɔk aan bi ji bab?”

5 Le u baa bi, “Ni kpa nɔboroboro kpin nina?”

Le bi bui u ke, “Nɔlile.”

6 Le u bui kinipaak ngbaan, “Kaln kitin man.” Le u yoor nɔboroboro kpin nɔlile ngbaan, ki doon Uwumbɔr, ki gii gii, ki di tii waadidiliib ke bi yakr siin kinipaak ngbaan aanimbiin ni. Le bi yakr siin binimbiin ni.

7 Bi nan kpa njanbim siib mu. Le u yoor ijan ngbaan mu, ki doon Uwumbɔr, le ki bui bi ke bi di i mu ki di yakr siin binimbiin ni.

8 Le bi mɔmɔk nman ki bab.

9 Bi ga nan li fuu nɔchur ninaa. Baah nman ki gur na, le waadidiliib pei ki gbiin tibɔɔkur tilole. Le u bui kinipaak ngbaan ke bi li chaa kun.

10 Libuul ngbaan ni, le u ni waadidiliib koo bunɔb ni, ki buen Dalmanuta aatiŋ ni.

*Baah ban ke Yesu tun lijnjiir aat-
uln pu na*

(Matiu 12.38-42; 16.1-4)

¹¹ Le Farisii yaab dan, ki nan kpak Yesu kinikpakpak. Bi nan ban bi tɔŋ u la, le ki bui u ke u tun lijnjiir aatuln Uwumbɔr aapɔɔn pu, aan bi kan.

¹² Le Yesu fuur lii uponn ni, ki baa bi, “Nimi dandana aanib, ba ŋa ni ban ke m tun lijnjiir aatuln aan ni kan? M tuk nimi mbamɔn la, maan tun lijnjiir aatuln aan ni kan.”

¹³ Le u siir nima ki cha bi. Le u ni waadidiliib ki gir koo bunɔb ngbaan ni ke bi puur nnyusakpem.

Bi li nyi Farisii yaab aamɔkm

(Matiu 16.5-12)

¹⁴ Waadidiliib nan suln kaa joo boroboro. Boroboro kpiln libaa baanja le nan bi baanɔb ni.

¹⁵ Le u bui bi, “Ni li nyi man Farisii yaab, ni Ubɔr Herod aaboroboro aanyɔk.”

¹⁶ Le bi bui tɔb, “Taah kaa joo boroboro na, nima le cha u len kina.”

¹⁷ Le Yesu bee baah len tɔb chee pu na, le ki baa bi, “Ba ŋa ni len tɔb chee ke naa joo boroboro? Naa kee bee maabimbin aa? Naa bee maah len pu na aatataa aa? Nitafal pɔɔ la aa?”

¹⁸ Ni kpa ŋinimbil, kaa waa aa? ki kpa ŋitafal, kaa ŋun aa?

¹⁹ Maah nan di ŋiboroboro kpin ŋiŋmu ki gii yakr binib ŋichur ŋiŋmu na, ni nan peei ni gur na tibɔɔkur tiŋa? Naa teer la aa?”

Le bi bui u, “Kipiik ni tilee.”

²⁰ Le u ki gir baa bi, “Maah nan di ŋiboroboro kpin ŋilole ki gii yakr tii binib ŋichur ŋinaa na, ni nan peei ni gur na tibɔɔkur tiŋa?”

Le bi bui u, “Tilole.”

²¹ Le u ki baa bi, “Naa kee nin bee maah len pu na aatataa aa?”

Yesu aah likr ujoon aanimbil pu na

²² Le bi fuu Betseda aatin ni. Le binib bibaa joo ni ujoon Yesu chee, ki nan ganj u ke u di unjaal meeh u.

²³ Le Yesu chuu unjaal, ki dar u ki di nyan kitiŋ ngbaan ni, le ki ti tii timɔɔtan ŋa ujoon ngbaan aanimbil

ni, ki di unjaal paan u pu, ki baa u, “Aa waa aa?”

²⁴ Le u lik, le ki bui ke, “M waa binib chuun ki naahn isui la.”

²⁵ Le Yesu ki gir di unjaal paan unimbil pu. Le u lik mbamɔm, ki pɔɔk, ki waa tiwan mɔmɔk chain.

²⁶ Le Yesu bui u ke u li tak nsan chaa kun. U taa bɔ dii kitiŋ ngbaan ni.

Piita aah len Yesu aabɔr pu na

(Matiu 16.13-20; Luk 9.18-21)

²⁷ Yesu ni waadidiliib nan siir nima ki di buen Siisarea Filipi aatingbaan ni. Baah cha na, le u baa bi, “Binib bui ke m ye ŋma?”

²⁸ Le bi bui u, “Bibaa len ke aa ye Jɔnn u nan muini binib nnyun ni na. Biken mu len ke aa ye Uwumbɔr aabɔnabr Elaija u nan bi n-yaayoonn na la. Biken mu len ke aa ye n-yaayoonn na aabɔnabtiib ponn ni ubaa la.”

²⁹ Le u ki baa bi, “Nima len ke m ye ŋma?”

Le Piita bui u, “Aa ye Kristo u Uwumbɔr lee u na la.”

³⁰ Le Yesu sur bi ke bi taa tuk unii ubaa.

*Yesu aah tuk waadidiliib waah gaji
falaa pu na*

(Matiu 16.21-28; Luk 9.22-27)

³¹ Le u piin ki tuk waadidiliib ke, “Min Unibɔn Aabo ga ji falaa sakpen. Juu yaab aaninkpiib, ni Uwumbɔr aatotoorninkpiib, ni Uwumbɔr aakaal aamɔmɔkb ga yii mi, ki ku mi. Iwiin itaa daal le m ga fikr nkun ni.”

³² U tuk bi tibɔr ngbaan chain la. Le Piita di u nyan n-gbaan, ki ti sur u mbamɔm ke u taa len kina.

³³ Le Yesu fenn ki tɔŋ waadidiliib biken, le ki kae Piita, ki bui ke, “Kinimbɔŋ, siir foor m chee. Saa dak ke Uwumbɔr aah dak pu na. Aa dak ke binib aah dak pu na la.”

³⁴ Le Yesu yin kinipaak ngbaan ni waadidiliib, le ki bui bi, “Unii yaa ban u dii mi kan, cha u yii ubaa, ki yoor waadɔpuinkoo, aan ki li dii mi.

³⁵ Unii umɔk kaan ŋmaa kpo m pu na kan, waamɔfal ga bee yɔli la. Unii umɔk ga ŋmaa kpo m pu, ni tibɔnyaan

tee pu na kan, u ga kan limɔfal li kaa kpa ndoon na.

³⁶ Unii yaa kan dulnyaa wee ni aawan mɔmɔk, ki lann waamɔfal kan, ba aanyoor le u kan?

³⁷ Unii tee ga di ba ki daa waamɔfal?

³⁸ Dandana aanib ye titunwanbir-dam la, kaa dii Uwumbɔr. Unii yaa san inimɔn m ni maabɔr chee ke u di tuk biken kan, min Unibɔn Aabo ga nan yii udaan ngbaan. M ga gir ni, ki li kpa Nte Uwumbɔr aapɔn. Uwumbɔr aatuuntiib bi ye chain na, mu ga dii mi. N-yoonn ngbaan le m ga yii udaan ngbaan.”

9

¹ U nan ki tuk bi, “M tuk nimi mbamɔn la, binib bi si do na ponn ni bibaa aan kpo see bi puen kan Uwumbɔr aanaan fuu ni ni mpɔn.”

*Yesu aawon aah kpeln pu na
(Matiu 17.1-13; Luk 9.28-36)*

² Iwiin iloob nan jer, le Yesu di Piita, ni Jems, ni Jɔnn, ki jon lijool fɔfɔk paab, bibaa. Le uwon kpeln binimbil ni.

³ Waawanpeenkaan nan kpaln ti-wanpipiln, ki wiin chain. Ubaa aa bi dulnyaa wee ni, ki ga nmaa nja likekeln li li piin kina.

⁴ Le bi kan n-yaayoonn na aabɔnabtiib Elaija ni Moses bi len Yesu chee tibɔr.

⁵⁻⁶ Le ijawaan chuu waadidiliib sakpen. Piita aa nan nyi waah ga len pu na, le ki bui Yesu ke, “Umɔmɔkr, taah bi do na, ni njan. Cha ti nja njiboo njitaa, ki di libaa tii si, ki di liken tii Moses, ki di liken tii Elaija.”

⁷ Le ntaalangbam dan nan biin bi pu. Le nneel len ntaalangbam ngbaan ni ke, “Njapɔn u m gee u na so. Li njun waah len pu na man.”

⁸ Le bi fenn lik mala, kaa kan unii ubaa, see Yesu baanja.

⁹ Le bi gir sunn ni lijool ngbaan taab. Baah bi sunni na, le Yesu bui bi, “Ni taa tuk ubaa naah kan pu na, ki nan saa buyoonn min Unibɔn Aabo ga fikr nkun ni na.”

¹⁰ Le bi kii kina. Bi mu nan baa tɔb ke, “Waah len ke u ga fikr nkun ni na, naatataa ye kinye?”

¹¹ Le bi baa u, “Ba pu Uwumbɔr aakaal aamɔmɔkb len ke Elaija le ga puen dan, le Kristo nin fuu ni?”

¹² Le u bui bi, “Mbamɔn, see Elaija puen fuu ni ki nan toor tiwan mɔmɔk. Ni mu nme Uumbɔr Aagban ni ke min Unibɔn Aabo ga ji falaa sakpen. Binib mu ga yook mi.

¹³ M tuk nimi la, Elaija puun fuu ni a. Le binib nja u bakaa, baah gee pu na. Bi nja u naah nme pu Uwumbɔr Aagban ni ke bi ga nja u pu na.”

*Yesu aah nyan libimbikl ubo ni na
(Matiu 17.14-21; Luk 9.37-43a)*

¹⁴ Le bi fuu waadidiliib biken aah bi nin chee na, ki kan kinipaak sakpen si gob bi. Uwumbɔr aakaal aamɔmɔkb bibaa mu bi kpak bi kinikpakpak.

¹⁵ Le kinipaak ngbaan kan Yesu. Baah kan u na, le ni gar bi mɔmɔk pam. Le bi san buen u chee, ki ti doon u.

¹⁶ Le u baa waadidiliib, “Ni ni bi kpak ba pu?”

¹⁷ Le kinipaak ngbaan ponn ni, uja ubaa bui u ke, “Umɔmɔkr, m joo ni maabo le aa chee. Libimbikl le joo u, ki nja u ubir.

¹⁸ Li yaa ti chuu u nin chee na kan, li di u lii kitin la. Le umɔb ponn ni puk tipupukr, le u nme njinyin. Le uwon chaar ki pɔk. Le m gan saadidiliib ke bi nyan libimbikl ngbaan. Bi mu aa nmaa nyan li.”

¹⁹ Le Yesu bui bi, “Nimi dandana aanib, naa gaa Uwumbɔr ki kii. Ni ban ke m yunn ni chee kinye pu, aan ki li kpa limɔr ni pu, aan ni gaa Uwumbɔr ki kii. Li joo ni ubo ngbaan m chee.”

²⁰ Le bi joo ni u Yesu chee.

Libimbikl ngbaan aah kan Yesu na, le li cha ubo ngbaan aawon gbaa sakpen. Le u lir kitin, ki binni. Le umɔb puk tipupukr.

²¹ Le Yesu baa ute ke, “Libimbikl ngbaan aah chuu saabo ngbaan na, ni yunn kinye?”

Le ute bui u ke, “Li chuu u tibir ni la.

²² Li lir u mmii ni, ni nnyun ni kpala kpala, ki ban li ku u. Aa yaa ga ηman kan, san timi kinimbaak ki ter timi.”

²³ Le Yesu bui u ke, “Aa len ke m yaa ga ηman kan. Nibaa aa pɔɔ unii u gaa mi ki kii na chee.”

²⁴ Libuul ngbaan ni le uja ngbaan teen ke, “M gaa si ki kii la. Ter mi aan m gaa si ki kii mbamɔm.”

²⁵ Le Yesu kan ke kinipaak ngbaan san choo, ki kuuni, ki goi bi. Le u kae libimbikl ngbaan, le ki bui li ke, “Libimbikl li ηa u ubir ni utafakpaa na, m bui si la, nyan u ni, ki taa ki chuu u daalbaadaal.”

²⁶ Le libimbikl ngbaan teen, ki cha ubo ngbaan aawon gbaa sakpen, ki nyan u ni. Le u gur dɔ ki naahn linikpol. Bi ponn ni pam nan bui ke u kpo a.

²⁷ Le Yesu chuu unjaal, ki fiin u. Le u fii sil.

²⁸ Le Yesu koo lidichal ni. Waah koo ni na, le waadidiliib nan dan u chee bibaa, ki nan baa u, “Ba pu taa ηmaa nyan libimbikl ngbaan u ni?”

²⁹ Le u bui bi, “Naan ηmaa nyan libimbikl limina aaboln, see ni mee Uwumbɔr [ki lul bumɔb.]”

Yesu aah ki tuk bi waakun aabɔr pu na
(*Matiu 17.22-23; Luk 9.43-45*)

³⁰ Le bi siir nima, ki bɔ dii Galilee aatingbaan ni. Waa ban ke ubaa li nyi waah bi nin chee na; u ban ke u ni waadidiliib li bi bibaa, aan u tuk bi tibɔr tibaa.

³¹ U bui bi ke, “Bi ga di min Unibɔn Aabo, ki di ηa binib aanaal ni, le bi ku mi. Bi yaa ku mi kan, iwiin itaa daal le m ga fikr nkun ni.”

³² Waadidiliib aa nan bee waah len pu na aatataa, kaa kaa bi baa u.

Ulau ye uninyuun?

(*Matiu 18.1-5; Luk 9.46-48*)

³³⁻³⁴ Baah chuun nsan ni na, le waadidiliib kpak tɔb ke, “Ti ponn ni, ulau tee ye uninyuun?” Le bi fuu Kape-naum aatin ni, ki koo lidichal libaa ni. Baah bi kidiik ni na, le u baa bi, “Naah

ba chuun nsan ni na, ni ba kpak ba pu?”

Le bi si ηmin.

³⁵ Le u kal, ki yin waadidiliib kipiik ni bilee ngbaan mɔmɔk, ki bui bi ke, “Unii yaa ban ke u li ye usaloln kan, u ηa puwɔb yoo, ki li ye ni mɔmɔk aatutunn.”

³⁶ Le u di ubo siin bikaasisik ni, ki yoor u unjaal ni, ki bui bi,

³⁷ “Unii umɔk gaa ubo umina aaboln maayimbil pu na, u gaa mi le na. Unii umɔk gaa mi na, naa ye mi baanja le u gaa, u gaa Uwumbɔr u tun ni mi na la.”

Taa kiir unii u tun Uwumbɔr aatuln na

(*Luk 9.49-50*)

³⁸ Le Jɔnn bui u ke, “Umɔmɔkr, ti kan unii ubaa nyan tiyayaar binib ponn ni saayimbil pu. U mu aa dii timi, nima le ti bui u ke u di cha.”

³⁹ Le Yesu bui bi, “Ni taa ki tuk u ke u di cha. Unii yaa tun lijnjiir aatuln maayimbil pu kan, waan ηmaa len tibɔbir m pu mala.

⁴⁰ Ba pu? unii u kaa ye timi aadin na si tichaj ni la.

⁴¹ M tuk nimi mbamɔn la, unii yaa tii nimi nnyunyunkoo kan, naah ye maanib pu na le cha u tii nimi, u ga sil kan tiyaapar.”

Taa tɔη ubo ubaa ke u tun titunwanbir

(*Matiu 18.6-9; Luk 17.1-2*)

⁴² “Unii yaa tɔη mbim bi gaa mi ki kii na ponn ni ubaa ke u tun titunwanbir kan, tibɔbir ga li bi u pu. Bi yaa ba tee di kinaak sakpen, ki di tul leen uneen ni, ki tur u lii nnyusakpem aabuul li nyoo na ni kan, ni ba soor ki tii u, ni u tɔη ubo ubaa.

⁴³ Aa yaa gee tiwan ke saah gee aanaal pu na aan tiwan ngbaan yaa tɔη si ke aa tun titunwanbir kan, di ni lii. Aa yaa lann ηjaal mbaa, ki kan limɔfal li kaa kpa ndoon na kan, ni soor ni aa li kpa ijaal ilee, ki koo mmii mu kaan junn na ni. [

⁴⁴ Nima chee, ‘ŋikpaambil ŋi ŋmɔ bi-won na aan kpo daalbaadaal, le mmii mu wu bi na mu aan junn.’]

⁴⁵ Aa yaa gee tiwan ke saah gee aataal pu na aan tiwan ngbaan yaa tɔŋ si ke aa tun titunwanbir kan, di ni lii. Aa yaa lann litaal libaa, ki kan limɔfal li kaa kpa ndoon na kan, ni soor ni aa li kpa ŋitaa ŋilee, ki ti li bi mmii mu kaan junn na ni. [

⁴⁶ Nima chee, ‘ŋikpaambil ŋi ŋmɔ bi-won na aan kpo daalbaadaal, le mmii mu wu bi na mu aan junn.’]

⁴⁷ Aa yaa gee tiwan ke saah gee aan-imbil pu na aan tiwan ngbaan yaa tɔŋ si ke aa tun titunwanbir kan, di ni lii. Aa yaa lann linimbil libaa ki koo Uwumbɔr do kan, ni soor ni aa li kpa ŋinimbil ŋilee, ki ti li bi mmii mu kaan junn na ni.

⁴⁸ Nima chee, ‘ŋikpaambil ŋi ŋmɔ bi-won na aan kpo daalbaadaal, le mmii mu wu bi na mu aan junn.’*

⁴⁹ “Mmii ga ŋa unii mɔmɔk chain ke n-yaan aah ŋani kitork aanann chain pu na.

⁵⁰ N-yaan ŋan la. Tɔ, mu yaa bii ki yaa kaa ki mɔ kan, nibaa aa bi ki ga ki ŋmaa ŋa mu aan mu mɔk. Ni li bi ke n-yaan aah mɔ pu na, ki li bi suuna tɔb chee man.”

10

Uja taa jenn upuu

(Matiu 19.1-12; Luk 16.18)

¹ Yesu nan siir nima, ki di buen Judea aapepel, le ki puur Jɔɔdann aamɔɔdapuul. Le kinipaak ki kuun ni u chee. Le u tuk bi Uwumbɔr aabɔr, waah ŋani pu n-yoonn mɔmɔk na.

² Le Farisii yaab bibaa dan u chee, ki ban bi tɔŋ u, le ki baa u ke, “Uja yaa jenn upuu lii kan, timi aakaal kii kina aa?”

³ Le u baa bi, “Moses nan len kinye?”

⁴ Le bi bui ke, “Moses nan len ke uja yaa ban u jenn upuu kan, u ga ŋmaa ŋmee kigban pu ke u jenn u a, ki di tii u, le ki nin jenn u.”

⁵ Le Yesu bui bi, “Nitafal aah pɔɔ pu na, nima le Moses nan ŋmee nkaal mue tii nimi.

⁶ Uwumbɔr le aa len kina. Buyoonn u nan naan dulnyaa wee na, u nan naan uja ni upii.*

⁷ Nima pu na, uja yaa yoor upii kan, bi ga nya cha bitetiib ni binatiib, ki kpaan tɔb chee,

⁸ ki ŋa unibaan. Nima pu na, baa ki ye binib bilee, bi ye unibaan la.†

⁹ Uwumbɔr aah di bi kpaan na, unibɔn taa yakr bi.”

¹⁰ Le Yesu ni waadidiliib koo lidichal libaa ni. Baah bi kidiik ni na, le waadidiliib ki baa u tibɔr ngbaan.

¹¹ Le u bui bi, “Uja umɔk jenn upuu lii, ki ki yoor upii uken na, uja ngbaan ye udagoor la.

¹² Upii mu yaa yii uchal, ki ki mɔn uja uken kan, upii ngbaan ye udagoor la.”

Yesu aah ŋa Uwumbɔr aanyoor ŋa mbim pu pu na

(Matiu 19.13-15; Luk 18.15-17)

¹³ N-yoonn ngbaan le binib bibaa joo ni mbim Yesu chee, ki ban ke u di unjaal paan bi pu. Le waadidiliib kae bi.

¹⁴ Waah kan ke bi kae bi na, le u gee liɲuul, ki bui waadidiliib ke, “Cha mbim ngbaan dan m chee man. Taa ki jenn bi man. Binib bi aabimbin bi ke mbim aah bi pu na, bima le yeh Uwumbɔr aanaan.

¹⁵ M tuk nimi mbamɔn la, unii umɔk kaa gaa Uwumbɔr aanaan ke ubo aah gaal tiwan pu na, waan koo mu ni.”

¹⁶ Le u yoor mbim ngbaan ŋmam, ki di unjaal paan bi pu, ki ŋa Uwumbɔr aanyoor ŋa bi pu.

Yesu aah tuk uwankpadaan ubaa pu na

(Matiu 19.16-30; Luk 18.18-30)

¹⁷ Yesu aah nyan nima chee na, le uja ubaa san choo u chee, le ki nan gbaan unimbiin ni, ki baa u ke, “Umɔmɔkr nyaan, m ga ŋa kinye ki kan limɔfal li kaa kpa ndoon na?”

* **9:48** : Lik Aisaya 66.24. * **10:6** : Lik Mpiin 1.27, 5.2. † **10:8** : Lik Mpiin 2.24.

¹⁸ Le Yesu baa u ke, “Ba pu aa yin mi ke Uməməkr nyaan? Ubaa aa njan, see Uwumbər baanja.

¹⁹ Aa nyi Uwumbər aakaal: “Taa ku binib; taa gər kidagook; taa su kinaayuk; taa li ye nnyamən aaseer-aadaan; taa ji binib pem pem; li pak aate ni aana.” †

²⁰ Le uja ngbaan bui u ke, “Uməməkr, m joo ikaal imina məmək tibir ni la.”

²¹ Le Yesu lik u, ki gee u, le ki bui u ke, “Tiwan nibaa le gur. Buen ti kooh saah kpa tiwan nimək na, ki di njimobil ngbaan tii bigiim, aan ki li kpa liwangol paacham, aan ki dan nan li dii mi.”

²² Yesu aah len kina na, le uja ngbaan aanimbil wəb nja gbilngbiln. Ni nja u mpombiin; ba pu? u kpa liwankpal sakpen a. Le u siir nima.

²³ Le Yesu fenn lik waadidiliib, ki bui bi ke, “Ni pəə sakpen ke binib bi kpa liwankpal na koo Uwumbər aanaan ni.”

²⁴ Waah len kina na, le ni gar waadidiliib pam. Le u ki bui bi, “Maabim, ni pəə sakpen ke binib [bi tii liwankpal naadii na] koo Uwumbər aanaan ni.

²⁵ Uwankpadaan aah ga koo Uwumbər aanaan ni pu na, ni pəə ki jer laakumii aah ga koo seerkaa aaboln ni pu na.”

²⁶ Le ni gar bi ki ti nyan. Le bi baa təb ke, “Ni yaa ye kina kan, nja ga tee njar?”

²⁷ Le Yesu lik bi, ki bui bi ke, “Ni pəə binib le chee. Naa pəə Uwumbər chee; nibaa aa pəə Uwumbər chee.”

²⁸ Le Piita bui u ke, “Tima kan, ti nan di tiwan məmək di lii, ki dii si la.”

²⁹ Le Yesu bui bi, “M tuk nimi mbamən la, unii umək di cha waadichal, bee ukpetiib, bee un-aatiib, bee uninkpatiib, bee una, bee ute, bee waabim, bee waasaak, m pu, ni tibənyaan tee pu na,

³⁰ u ga kan njidichal, ni kpetiib, ni naatiib, ni ninkpatiib, ni natiib, ni mbim, ni tisar, ni məmək nfum nkub dandana aayoonn. Binib mu ga nja u

falaa, le n-yoonn mu choo na, u ga nan kan liməfal li kaa kpa ndoon na.

³¹ Tə, binib bi ye bisalolm na pam le ga nan nja puwəb yaab. Binib bi ye puwəb yaab na pam le ga nan nja bisalolm.”

Yesu aah ki len waakun aabər taataa pu na

(Matiu 20.17-19; Luk 18.31-34)

³² Yesu ni waadidiliib nan dii nsan ki cha Jerusalem. Le Yesu loln bi pu nsan. Le ni gar waadidiliib. Binib bi dii bi na mu san ijawaan. Le u di waadidiliib kipiik ni bilee na nyan n-gbaan, ki tuk bi binib aah ga nja u pu na.

³³ U nan bui bi, “Li pel man, ti yaa fuu Jerusalem kan, bi ga di min Unibən Aabo ki di nja Uwumbər aatotoorninkpiib ni Uwumbər aakaal aaməməkba aanaal ni, le bi ji mi tibər, ki ga len ke ni neer bi ku mi, ki ga di mi nja binib bi kaa ye Juu yaab na aanaal ni.

³⁴ Le bi ga yook mi, ki tee timətan nja m pu, ki lue mi njinaalab, le ki nin ku mi. Iwiin itaa daal le m ga fikr nkun ni.”

Jems ni Jənn aah ban pu na

(Matiu 20.20-28)

³⁵ N-yoonn ngbaan le Sebedee aajapətiib Jems ni Jənn nan dan Yesu chee, ki nan bui u ke, “Uməməkr, ti ban ke aa nja taah ga mee si pu na le ki tii timi.”

³⁶ Le u baa bi ke, “Ni ban ke m nja ba ki tii nimi?”

³⁷ Le bi bui u, “Aa yaa ji saanaan ki kan mpəən kan, cha ti ponn ni ubaa li ka aanaangii wəb, uken mu li ka aanaangan wəb.”

³⁸ Le u bui bi ke, “Naa nyi naah mee mi pu na aatataa. Ni ga nja ji falaa ke maah ga ji falaa pu na aa?”

³⁹ Le bi bui u, “Ti ga njan.”

Le u bui bi, “Ni ga sil ji falaa ke maah ga ji pu na.

⁴⁰ Tə, binib bi ga kal njangii, ni njangan wəb na ma kan, Uwumbər le ga lee bi; naa ye min le ga lee bi.”

† 10:19 : Lik Nnyam 20.12-16; Ikaal 5.16-20.

⁴¹ Le waadidiliib kipiik bi gur na n̄un Jems ni J̄onn aah tuk u pu na. Baah n̄un kina na, le bi gee līnjuul bi pu.

⁴² Le u yin bi m̄m̄m̄k ke bi dan u chee, le ki nan bui bi, “Ni nyi ke dulnyaa wee ni aanib aayidam yoor bibaa paacham la. Binib bi kpa tininkpir na mu joo baanib mp̄ɔ̄n pu la.

⁴³ Nima taa li bi kina man. Ni ponn ni ubaa yaa ban ke u li ye uninyuun kan, u n̄a ubaa ni m̄m̄m̄k aatutunn.

⁴⁴ Ubaa yaa ban ke u li ye usaloln kan, u n̄a ubaa ni m̄m̄m̄k aanaagbiija.

⁴⁵ Min Unib̄ɔ̄n Aabo aa dan dulnyaa wee ni ke bi nan tun lituln tii mi. M dan ke m nan tun lituln tii binib, ki kpo ke m gaa binib pam lii.”

Yesu aah likr ujoon ubaa aanibil pu na

(Matiu 20.29-34; Luk 18.35-43)

⁴⁶ Le Yesu ni waadidiliib fuu Jeriko aatin̄ ni, ki jer cha. Le kinipaak sakpēn dii bi. Baah cha na, le ujoon u ye uwanmeer na, ka nsan aam̄gbeln, bi yin u ke Batimeus, u ye Timeus aajap̄ɔ̄n na.

⁴⁷ Le u n̄un ke Yesu u ye Nasaref aatin̄ aanii na ban u jer. Le u tar ke, “Yesu, u ye Ub̄ɔ̄r David aayaabil na, san mi kinimbaak.”

⁴⁸ Le binib pam kae u ke u n̄min. Le u moo tar ke, “Ub̄ɔ̄r David aayaabil, san mi kinimbaak.”

⁴⁹ Le Yesu sil nsan ni, ki bui bi, “Yin ni u.”

Le bi yin u ke u dan, le ki bui u, “Li kpa mpopiin, ki fii sil. U yin si la.”

⁵⁰ Le u chuu peer waakekeln, ki fii mala, ki dan Yesu chee.

⁵¹ Le Yesu baa u ke, “Aa ban ba?”

Le u bui u ke, “Um̄m̄m̄kr, m ban ke aa likr nnibil le tii mi.”

⁵² Le Yesu bui u ke, “Saah tii mi naadii na le cha aa likr. Li dii saasan.”

Libuul ngbaan ni le unibil likr, le u dii Yesu nsan ni nima.

11

Jerusalem aanib aah nyūn Yesu pu na

(Matiu 21.1-11; Luk 19.28-40; J̄onn 12.12-19)

¹ Le bi peen Jerusalem, ki fuu Befej ni Betani aatim, mu bi lijool li bi yin li ke Olif aasui aajool na paab.

² Baah ti fuu nima chee na, le u bui waadidiliib ponn ni bilee ke, “Li cha man naah si gb̄kkitīn̄ ki na ni. Ni yaa koo ki ponn ni kan, libuul ngbaan ni, ni ga kan ubon u laa diin na si gbin. Ubaa aa kee dīn̄ u pu. Chuu gbiln u, ki li joo ni u m chee man.

³ Unii ubaa yaa baa nimi, ‘Ba n̄a ni chuu gbiln u?’ kan, ni bui u, ‘Tidin-daan le ban u. U ga giin ni u dandana wee.’ ”

⁴ Le bi buen ki ti kan ubon u laa diin na gbin lipaal, mbisam̄ɔ̄b chee, ki mal nsan. Le bi chuu gbiln u.

⁵ Le binib bi si nima chee na bibaa baa bi ke, “Ba n̄a ni chuu gbiln ubon ngbaan?”

⁶ Le bi tuk bi Yesu aah tuk bi baah ga bui bi pu na. Le binib ngbaan cha bi buen.

⁷ Le bi joo ni ubon ngbaan Yesu chee, ki di baakeken biin u pu. Le Yesu dīn̄ u pu.

⁸ Le binib pam di baakeken ter nsan ponn ni. Bibaa mu koo timoor ni, ki bar tisufar ki di ter nsan ponn ni.

⁹ Le binib bi loln nsan na, ni bi paan puw̄ɔ̄b na nan tar ke, “Hosiana,* Uwumb̄ɔ̄r n̄a tinyoor n̄a unii u choo waayibil ni na pu.†

¹⁰ Uwumb̄ɔ̄r aanyoor bi tiyaaaja David aanaan mu choo na pu. Hosiana bi paacham.”

¹¹ Le Yesu fuu Jerusalem, ki koo Uwumb̄ɔ̄r Aadichal ni, ki lik tiwan m̄m̄m̄k. Le nwiin ban mu lir. Nima pu na, u nan nyan, le u ni waadidiliib buen Betani aatin̄ ni.

Yesu aah bui busub bubaa pu na
(Matiu 21.18-19)

* **11:9** : Hosiana aatataa le ye ke “Gaa timi lii.” † **11:9** : Lik Ilahn 118.25-26.

12 Naah woln kitaak na, le bi nyan Betani aatinj ni. Baah cha na, le nkon joo u.

13 Le u kan likakaln li kpa tifar na si dandar. Le u buen u ti lik ke n̄isubil bi aan n̄aa bi. Waah ti fuu bu taab na, waa kan nibaa see tifar n̄meen. Naa nan kee n̄eer n̄ikakan lu.

14 Le u bui busub ngbaan ke, “Ubaa aan ki kan lisubil libaa aa pu ki n̄m̄o n-yoonn mu kaa kpa ndoon na.”

Le waadidiliib n̄un waah len pu na.

Yesu aah toor Uwumb̄or Aadichal pu na

(Matiu 21.12-17; Luk 19.45-48; J̄onn 2.13-22)

15 Le bi fuu Jerusalem. Le u koo Uwumb̄or Aadichal ni, ki jenn nyan binib bi kooh tiwan ki daa tiwan na li ponn ni, ki labr bilikpelm aatee-bul mam chinj, ki labr binib bi kooh n̄inanjel na mu aajal chinj.

16 Waa nan kii ke unii ubaa ki li tu lituln ki dii Uwumb̄or Aadichal ponn ni jer.

17 Le u bui bi ke, “Ni n̄mee Uwumb̄or Aagbanj ni ke Uwumb̄or len ke, ‘Maadichal ga li ye m̄meen aadichal, nin chee n̄inibol m̄m̄ak mee mi na la,’ le nimi di li n̄a bififiirb aakakaa chee.”‡

18 Le Uwumb̄or aatotoorninkpiib, ni Uwumb̄or aakaal aam̄m̄akb n̄un Yesu aah n̄a pu na. Nima le bi kpokl baah ga n̄a pu ki ku u na. Bi nan san u ijawaan, ba pu? waah tuk kinipaak ngbaan Uwumb̄or aab̄or pu na, ni gar bi m̄m̄ak pam.

19 Nwiin aah ban mu lir na, le Yesu ni waadidiliib ki nyan Jerusalem aatinj ni.

Likakaln ngbaan aam̄akm

(Matiu 21.20-22)

20 Naah woln kitaak kichakpinaany-eeek ni, aan bi chuun nsan ni ki ti jer likakaln ngbaan aah bi nin chee na, le bi mui busub ngbaan kuur ki nan saa taab.

21 Le Piita teer Yesu aah fe n̄a pu na, le ki bui u ke, “Um̄m̄akr, lik, saah fe puun lii busub bu pu na, bu kuur a.”

22 Le Yesu bui bi, “Tii Uwumb̄or naadii man.

23 M tuk nimi mbam̄on la, unii um̄ak ga bui lijool limina ke li fii ki ti lir nnyusakpem ni na, u yaa pak ke ni ga n̄a waah len pu na, ki yaa kaa joo beeni usui ni kan, ni ga n̄a kina ki tii u.

24 M tuk nimi la, naah ga mee Uwumb̄or tiwan nim̄ak na, ni tii u naadii ke ni kan ni, le ni ga sil kan.

25 Ni yaa bi mee Uwumb̄or kan, di cha pinn binib bim̄ak tun nimi taani na. Ni yaa di cha pinn bi kan, Nite Uwumb̄or u bi paacham na mu ga di cha pinn nimi aatunwanbir. [

26 Ni yaa kaa di cha pinn biken kan, Nite Uwumb̄or u bi paacham na mu aan di cha pinn nimi aatunwanbir.”]

Baah baa Yesu waatuln pu pu na

(Matiu 21.23-27; Luk 20.1-8)

27 Le bi ki fuu Jerusalem. Waah chuun Uwumb̄or Aadichal ni na, le Uwumb̄or aatotoorninkpiib, ni Uwumb̄or aakaal aam̄m̄akb, ni Juu yaab aaninkpiib dan u chee,

28 le ki nan baa u ke, “Aa kpa nsan ke aa n̄a saah n̄ani pu na aa? N̄ma tii si nsan ngbaan ke aa n̄a kina?”

29 Le u bui bi, “M mu ga baa nimi mbaan. Ni yaa n̄maa gar kan, m mu ga tuk nimi maah kpa nsan pu ki n̄a maah n̄ani pu na.

30 J̄onn aah nan muin binib nnyun ni na, n̄ma nan tii u nsan? Uwumb̄or aan binib? Tuk mi man.”

31 Le bi kpokl t̄ob ke, “Ti yaa bui ke Uwumb̄or le tii u nsan kan, u ga baa timi ke ba n̄a taa nan gaa u ki kii.

32 Taah san kinipaak ngbaan ijawaan pu na, taan n̄maa len ke binib le tii u nsan, ba pu? bi m̄m̄ak len ke J̄onn nan ye Uwumb̄or aab̄onabam̄onn la.”

33 Nima le bi bui Yesu ke, “Taa nyi.”

Le Yesu bui bi ke, “M mu aan tuk nimi maah kpa nsan pu ki n̄ani maah n̄ani pu na.”

‡ 11:17 : Lik Aisaya 56.7; Jeremia 7.11.

12

*Bikpaab bi kaa ŋan na aayatanakl
(Matiu 21.33-46; Luk 20.9-19)*

¹ Le Yesu ki ŋakl bi ŋiyatanak ke, “Uja ubaa le nan naan kisaak, le ki ŋum isui i lu ŋisubil na ki ponn ni, le ki di idɔ gob kisaak ngbaan, le ki gbii libuul li bi ga di ŋisubil ŋa li ponn ni aan ki muen nyan ŋaanyun na, le ki maa libimbifɔfɔŋ ke unii li ka li paab ki kiir kisaak ngbaan, le ki yin bikpaab bibaa, ki di kisaak ngbaan ŋa biŋaal ni ke bi li lik ki. Isui ngbaan yaa nan lun ŋisubil kan, bi ker tii u, aan ki ker bibaa mu. Waah ŋa kina na, le u siir ki buen kitin ki daa na ni.

² Buyoonn ŋisubil ngbaan nan pur na, le u di unaagbiiija tun bikpaab ngbaan chee, u ti gaa ni waasubil kisaak ngbaan ponn ni, ki li joo ni.

³ Le bi ti chuu u, ki gbaa u, ki giin ni u, kaa tii u nibaa.

⁴ Le usadaan ngbaan ki di unaagbiiija uken tun bi chee. Le bi ti gbaa u mu aayil wɔb, ki yook u.

⁵ Le usadaan na ki di unaagbiiija uken tun bi chee. Le bi ti ku u. Le u ki di binaagbiib pam tun bi chee; le bi gbaa bibaa, ki ku bibaa mu.

⁶ Unii ubaa le ti gur u chee. Ujapɔnbaal u, u gee u na le gur. Kookoo yaan le u di ujaɔn ngbaan tun bikpaab ngbaan chee, le ki bui ke, ‘Bi ga pak njapɔn ma.’

⁷ Le bikpaab ngbaan kpokl tɔb, ‘Uma le ye waafaajil. Cha ti ku u man, aan ki ji waafaal.’

⁸ Le bi chuu u, ki ku u, le ki di linikpol ngbaan nyan n-gbaan.

⁹ “Tɔ, usadaan ngbaan ga ŋa kinye? U ga dan nan ku bikpaab ngbaan, ki di kisaak na tii bikpaab biken.

¹⁰ Naa karn Uwumbɔr Aagban aah len pu na aa? ke, ‘Litakpal li bidimaab yii li na, lima le ye litakpajal.

¹¹ Uwumbɔr le ŋa kina, le ni gar timi pam.’ ”*

¹² Le Juu yaab aaninkpiib bee ke Yesu di liyatanakl ngbaan ŋan bima

la. Nima pu le bi nan ban bi chuu u, ki mu san kinipaak ngbaan ijawaan, ki di cha u, ki siir.

*Baah pen Yesu nlan pu na
(Matiu 22.15-22; Luk 20.20-26)*

¹³ Le bi di Farisii yaab bibaa, ni Ubɔr Herod aanib bibaa tun Yesu chee bi ti pen u nlan.

¹⁴ Baah fuu ni u chee na, le bi bui u ke, “Umɔmɔkr, ti bee ke aa len mbamɔn la, kaa san ubaa ijawaan, kaa pak ubaa ki jer uken. Aa mɔk timi Uwumbɔr aasan mbamɔm la. Ni ŋan ti pa lampoo tii Ubɔrkpaan Siisa aan naa ŋan? Ti pa aan ti taa pa?”

¹⁵ Le u bee ke bi ban bi pen u nlan la, le ki baa bi, “Ba ŋa ni tɔŋ mi? Li joo ni limombil m lik man.”

¹⁶ Le bi joo ni li. Le u baa bi, “Ŋma aanan ni liyimbil bi li pu?”

Le bi bui u ke, “Siisa yaan.”

¹⁷ Le u bui bi ke, “Di ni ye Siisa yaan na, ki di tii u man, ki di ni ye Uwumbɔr yaan na tii Uwumbɔr.”

Waah len kina na, le ni gar bi pam.

*Binib bi ga fikr nkun ni na aah ga li
bi pu na*

(Matiu 22.23-33; Luk 20.27-40)

¹⁸ Le Sajusii yaab bibaa dan u chee. Bima le len ke binib aan fikr nkun ni na.

¹⁹ Le bi bui u ke, “Umɔmɔkr, Moses nan ŋmee nkaal ki di tii timi ke, ‘Uja yaa kpo, ki cha upuu, kaa kpa ubo kan, unaal di ukpopii ngbaan kpan, ki ma mbim ki tii ukpel.’ †

²⁰ Tɔ, naabitiib bilole nan bi. Upol nan yoor upii, le ki kpo, kaa kpa ubo.

²¹ Le unaal di ukpopii ngbaan kpan, ki mu kpo, kaa kpa ubo. Le utatar mu di ukpopii ngbaan kpan ki mu kpo, kaa kpa ubo.

²² Bijab ngbaan mɔmɔk bilole mu ŋa kina, ki kpo doo, kaa nan kpa ubo. Kookoo yoo le upii ngbaan mu kpo.

²³ Binib yaa nan fikr nkun ni kan, upii ngbaan ga li ye ŋma aapuu? Bi mɔmɔk bilole nan joo u la.”

²⁴ Le Yesu bui bi, “Naa bee Uwumbɔr Aagban aah len pu na, kaa

* **12:11** : Lik Ilahn 118.22-23. † **12:19** : Lik Ikaal 25.5.

bee Uwumbər aah kpa mpəən pu na. Nima le cha ni yenn nimi aaliin ni.

²⁵ Binib yaa nan fikr nkun ni kan, baan yoor bipiib, bipiib mu aan mən bijab. Bi ga li bi ke Uwumbər aatuun-tiib bi bi paacham na aah bi pu na la.

²⁶ Joo cha binib aah ga fikr nkun ni pu na aabər, naa karn Moses aah nan ηmee busub bu nan gaal mmii na aabər nin chee na aa? Nima chee le ni ηmee ke Uwumbər nan bui Moses, ‘Min le ye Abraham, ni Aisak, ni Jakob Aawumbər.’‡

²⁷ Uwumbər yaa len ke u ye binib bi kpo na Aawumbər kan, nima le mək ke bi kpa liməfal. Nimi, naah len ke binib aan fikr nkun ni na, ni yenn sakpen a.”

Mulakaal ye nkaal kpaan?
(*Matiu 22.34-40; Luk 10.25-28*)

²⁸ Le Uwumbər aakaal aaməmək b ponn ni ubaa nan bi nima, le ki ηun baah gbaa təb chee tibər pu na, ki bee ke Yesu aah len pu na, u gar bi mbaməm la. Le u dan Yesu chee, ki nan baa u ke, “Mulakaal ye nkaal kpaan?”

²⁹ Le Yesu bui u ke, “Nkaal kpaan le ye ke, ‘Israel yaab, li ηun man, Tidindaan Uwumbər ye Dindaan baan la.

³⁰ Aa li gee Aadindaan Uwumbər aasui məmək ni, ni saawiin məmək, ni saapəən məmək.’§

³¹ Nkaal mu paa na le ye ke, ‘Aa li gee aana aabo ke saah gee aabaa pu na.’* Nkaal mubaa aa jer ikaal ilee yee.”

³² Le u bui Yesu ke, “Uməmək, aa len mbamən la. Saah bui ke Uwumbər ye Uwumbər baan na, ti gbii la. Ubaa aa bi ki kpee u pu.

³³ Unii yaa gee Uwumbər usui məmək ni, ni waalandak məmək, ni waapəən məmək, ki gee una aabo ke waah gee ubaa pu na kan, nima le ηan ki jer u di tiwakor toor kitork ki see mmii ni tii Uwumbər.”

³⁴ Le Yesu bee ke u len nlan aabər la. Le u bui u, “Saa daa Uwumbər aanaan ni.”

Baah len tibər ngbaan doo na, ubaa aa ki kaa u baa Yesu mbaan kpee.

Kristo aabər
(*Matiu 22.41-46; Luk 20.41-44*)

³⁵ Yesu nan bi Uwumbər Aadichal ni, ki tuk binib Uwumbər aabər, ki baa bi, “Uwumbər aakaal aaməmək b ηa kinye pu ki bui ke Kristo u ga gaa binib lii na ga li ye Ubər David aayaa-bil?”

³⁶ Uwumbər Aafuur Nyaan nan cha Ubər David ubaa len ke, ‘Uwumbər bui Ndindaan ke: Kal ηηangii wəb

ki ti saa buyoonn m ga nyaη saadim məmək na.’†

³⁷ “Ubər David ubaa aah nan yin Kristo ngbaan ke Udindaan kina na, Kristo ga li ηmaa ye uyaabil aa?”

Bi li nyi Uwumbər aakaal aaməmək b aabər
(*Matiu 23.1-36; Luk 20.45-47*)

Le kinipaak ngbaan pel Yesu aah len pu na, ki nan kpa mpopiin.

³⁸ Waah tuk bi Uwumbər aabər na, le u bui bi, “Ni li nyi man Uwumbər aakaal aaməmək b aabər. Baageehn le ye ke bi li pee ηibəkul fəfək, ki gee ke binib doon bi mbaməm kinyaη ni,

³⁹ ki ban ke bi kal bininyuum aakakaa chee mmeen aadir ni, ni njim chee.

⁴⁰ Bi ji bikpopiib durm la, le ki mee Uwumbər ni yunni ke bi ηmann ke bi ye bininyaam la. Uwumbər ga daa bitafal ki jer waah ga daa binib biken aatafal pu na.”

Ukpopii ubaa aah tii sakpen pu na
(*Luk 21.1-4*)

⁴¹ Yesu nan ka mal Uwumbər aapiin aadakaa, ki lik kinipaak ngbaan aah joo ηimombil ηani dakaa ngbaan ponn ni pu na. Le bi-wankpadam pam nan di ηimombil pam ηa u ponn ni.

⁴² Le ukpopiigiin ubaa mu dan nan di janjan mam bilee, ni ye kpakpaln na, ki di ηa u ponn ni.

‡ 12:26 : Lik Nnyam 3.6. § 12:30 : Lik Ikaal 6.4-5. * 12:31 : Lik Liifai Yaab 19.18. † 12:36 : Lik Ilahn 110.1.

⁴³ Le Yesu yin waadidiliib, ki bui bi, “M tuk nimi mbamən la, ukpopiigiin wee tii njimombil ki jer bi məmək aah tii pu na.

⁴⁴ Bi məmək tii, ki gur njimombil sakpen a. U ye ugiin la, le ki di waamombil məmək tii, kaa ki gur nibaa.”

13

Baah ga gbaa wii Uwumbər Aadichal pu na

(Matiu 24.1-2; Luk 21.5-6)

¹ Yesu nan nyan Uwumbər Aadichal ngbaan ni. Waah nyan ni na le waadidiliib ponn ni ubaa bui u ke, “Uməmək, lik njitakpal nj bi di maa lidichal lee na aah njan pu na, lik tidir tee aah wiir pu na.”

² Le Yesu bui u, “Aa kan tidir sakpiin tee ee? Bi ga nan gbaa wii lidichal limina məmək. Litakpal libaa aan ki li paa liken pu.”

Falaa aayoonn aah ga li bi pu na
(Matiu 24.3-14; Luk 21.7-19)

³ Le u buen ki ti kal Olif aasui aajool li bi tok Uwumbər Aadichal na paab. Le Piita, ni Jems, ni Jənn, ni Andru dan u chee bibaa, ki nan bui u ke,

⁴ “Tuk timi, bi ga nja kina bayoonn? Ba ga li ye liməkl ki mək timi ke ni njeer bi nja kina?”

⁵ Le u bui bi ke, “Ni li nyi man, ubaa taa njmann nimi.

⁶ Binib pam le ga nan dan, ki pur maayimbil, ke bima le ye min Yesu, ki njmann binib pam.

⁷ Ni ga njun ke binib to butəb kənkəni do, ni dandar mu. Ni taa cha ni li muk nimi man. Uwumbər le siin ke nimina məmək ga nja. Nima le aan mək ke dulnyaa wee ga doo libuul ngbaan ni.

⁸ Linibol libaa ga to linibol liken butəb. Nnaan mubaa aanib ni nnaan muken aanib ga to təb butəb. Kitiŋ ga deŋ njepel, njepel. Nkon ga lir ntim pam ponn ni. Nimina məmək le ga li ye njan aafalaa.

⁹ “Nimi nibaa, li nyi man. Bi ga nan chuu nimi, ki di buen bibəjirb chee. Bi ga gbaa nimi mmeen aadir ni. M pu, le ntim aaninkpiib ni bibərb ga ji nimi tibər. Le ni ga tuk bi tibənyaan tee.

¹⁰ Binib ga di tibənyaan tee tuk njinibol məmək waahr, aan dulnyaa wee nin doo.

¹¹ Bi yaa chuu nimi, ki di buen bibəjirb chee kan, ni taa puen dak nisui ni ke ni ga len kinye. N-yoonn ngbaan yaa nan fuu ni kan, ni len Uwumbər aah ga tuk nimi pu na. Naa ye nimi le ga len. Uwumbər Aafuur Nyaan le ga len.

¹² N-yoonn ngbaan le unii ga di una aabo nja binib aanaal ni ke bi ti ku u. Tetiib mu ga di baabim nja binib aanaal ni ke bi ti ku bi. Binib mu ga yii bitetiib ni binatiib, ki cha binib ku bi.

¹³ M pu, le binib məmək ga li nan nimi. Unii umək jin limər ki dii mi ki ti saa liməfal aadon na, uma le ga njmar.”

Tiwan ni kaa njan na aabər
(Matiu 24.15-28; Luk 21.20-24; Daniel 9.27)

¹⁴ “Ni ga kan tiwanbir ni bii tiwan nimək bi chain na si naah kaa ba ga li si nin chee na.” (Tə, nimi bi karni na, ni li beer nimina aatataa.) “N-yoonn ngbaan yaa nan fuu ni kan, binib bi bi Judea aatiŋ ponn ni na san buen njjoo paab.

¹⁵ Unii yaa bi kidiik paab* kan, u taa ki koo waadiik ni ke u ti yoor nibaa, u san mala.

¹⁶ Unii yaa bi kisaak kan, u taa ki gir kun linampal ke u ti yoor waakekeln.

¹⁷ N-yoonn ngbaan kan, bipiib bi kpa njipuu na, ni bipiib bi kpa mbim bi laa nja libiil na ga li kpa kinimbaak.

¹⁸ Mee Uwumbər man ke u taa cha tibər tee nja kakab aayoonn.

¹⁹ N-yoonn ngbaan, binib ga ji falaa sakpen a. Buyoonn Uwumbər nan naan dulnyaa na, ki nan saa dandana

* **13:15** : Bi yaa maa kidiik kan, baa di timoor pinn ki, kaa maa lidikokoln. Bi nan di idə paan puln tidir paab, le ki di titan por biin. Bi nan maa njimbini le ki taa joi kidiik aapaacham.

wee na, baa kee jin falaa ngbaan aaboln, ki mu aan ki ji falaa kina.

²⁰ Uwumbɔr yaa kaa bar falaa ngbaan aayoonn aawiin pu kan, ubaa aan nmar. Le waanigeekaab aanimbaasaln pu na, u ga bar falaa ngbaan aayoonn aawiin pu.

²¹ “N-yoonn ngbaan unii ubaa yaa bui nimi ke, ‘Lik, Kristo u ga gaa binib lii na sɔ,’ ki yaa ki bui ke, ‘U bi nima chee’ kan, ni taa gaa waah len pu na man.

²² Ba pu? biɲmanɲmannim ga li bi. Bibaa ga bui ke bi ye Kristo la. Biken ga bui ke bi ye Uwumbɔr aabɔnabtiib la. Bi ga tun lijnɲiir aatun ki nmann binib; bi ga pɔɔn bibaa ke bi nmann Uwumbɔr aanib mu.

²³ Ni li nyi man. M puun tuk nimi tibɔr timina mɔmɔk.”

*Yesu aah ga gir ni pu na
(Matiu 24.29-31; Luk 21.25-28)*

²⁴⁻²⁵ “N-yoonn ngbaan aafalaa aapuwɔb, le paacham aawan aan ki li bi mbamɔm. Nwiin ga bɔln. Unmal mu aan ki li wiin. Inmabi mu ga lir.

²⁶ N-yoonn ngbaan le ni ga kan min Unibɔn Aabo bi ntaalangbam ni ki choo, ki wiin chain, ki joo mpɔɔn.

²⁷ N-yoonn ngbaan le m ga tun Uwumbɔr aatuuntiib dulnyaa wee ponn ni mɔmɔk, liwipuul, ni liwilir, ni nɲangan, ni nɲangii wɔb, bi ti kuuni maanib mɔmɔk, ki di dan m chee.”

*Bukpasɔm aayatanakl
(Matiu 24.32-35; Luk 21.29-33)*

²⁸ “Bukpasɔm le ye liyatanakl ki tii nimi. Bu aabon yaa bi nani tifar kan, ni bee ke ni yaa kpee siib na kan, kiseek ga seer.

²⁹ Kina na, ni yaa kan nimina bi nani kan, ni bee ke ni yaa kpee siib na kan, m ga gir ni.

³⁰ M tuk nimi mbamɔn la, dandana aanib aan jer le tiwan nimina mɔmɔk puen nja.

³¹ Paacham ni taab ga jer. Maamɔbon ma aan jer.”

Ubaa aa nyi bundaln Yesu ga gir ni na

(Matiu 24.36-44)

³² “Ubaa aa nyi buyoonn m ga gir ni na. Uwumbɔr aatuuntiib bi bi paacham na aa nyi. Min Uwumbɔr Aajapɔɔn mu aa nyi. Nte Uwumbɔr baanja le nyi.

³³ Ni li nyi man, ki li ka lik man, aan ki li mee Uwumbɔr; ba pu? naa nyi buyoonn m ga gir ni na.

³⁴ Ni naahn uja u nan ban u chuun nsan, ki tuk waatutum ke bi li joo waadichal mbamɔm, ki mɔk bi mɔmɔk baah ga tun lituln li na, ki tuk ukikiir na ke u li kii, le ki nin buen.

³⁵ Ni mu li nyi man. Naa nyi bundaln min Nidindaan ga gir ni na, nibaakan kijoobɔn, nibaakan kinyetaasiik, nibaakan ikooja aah wii buyoonn na, nibaakan lichakpitaawoln.

³⁶ Ni li nyi man, aan m yaa lir nimi ki fuu ni kan, maan nan muin ni dɔ geen.

³⁷ Maah tuk nimi pu na, m tuk binib mɔmɔk la, li nyi man.”

14

*Baah kpokl ke bi ga ku Yesu pu na
(Matiu 26.1-5; Luk 22.1-2; Jɔnn 11.45-53)*

¹ N-yoonn ngbaan, ni nan gur iwiin ilee, bi kuun ki ti ji njim mu bi yin mu ke Lakr-jer aajim na.* N-yoonn ngbaan, le bi nmo boroboro u kaa kpa nnyɔk na. Le Uwumbɔr aatotoorninkpiib, ni Uwumbɔr aakaal aamɔmɔkb nan kal ki kpokl baah ga nja pu ki loon chuu Yesu ki ku u na,

² le ki bui tɔb ke, “Ti taa chuu u njim ngbaan aayoonn man. Ti yaa chuu u n-yoonn ngbaan kan, kinipaak na ga nmo tijar.”

*Upii ubaa aah nyuj Yesu pu na
(Matiu 26.6-13; Jɔnn 12.1-8)*

³ Tɔ, Yesu nan bi Betani aatiɲ ni, ki bi Simonn u nan ye ukɔndaan na do, ki ka ji tijikaar. Waah ka ji tijikaar kina na, le upii ubaa koo ni ki joo ni

* **14:1** : Israel yaab nan ji Lakr-jer aajim ke bi teer buyoonn Uwumbɔr nan nyan bi tinaagbiir ni, Ijpt aatiɲ ni na. Lik Nnyam 12.1-27.

tulalee u kpa kidaak sakpen na, bi yin mu ke naad, ki bi kpalba nyaan u bi yin u ke alabasta na ponn ni. Upii ngbaan nan chuu gii kpalba ngbaan aaneen ni, ki di tulalee na məmək kpir Yesu aayil pu.

⁴ Waah ɲa kina na, le bi ponn ni bibaa gee liɲuul, ki baa tɔb ke, “Ba ɲa u bii tulalee ngbaan kina?”

⁵ Ti ba ga ɲmaa di u kooh ki kan ilik ni jer iwiin ikui itaa aapal na, ki di tii bigiim.” Le bi ɲulni u pu.

⁶ Le Yesu bui bi, “Di cha u man. Ba ɲa ni muk u kina? U tun lituln li ɲan na le ki tii mi.

⁷ Bigiim ga li bi ni chee n-yoonn məmək. Naah ga li ban ni ter bi buyoonn na kan, ni ga ɲmaa ter bi. Mmaa an li bi ni chee n-yoonn məmək.

⁸ U ɲa waah ga ɲmaa ɲa pu na la. U di tulalee ngbaan kpir m pu ki puen toor nwon ke bi ti sub mi la.

⁹ M tuk nimi mbamən la, baah ga moon tibənyaan tee nin chee itingbaan məmək ni na, bi ga len waah ɲa pu na ke binib li teer waabər.”

*Judas aah ban ke u kooh Yesu pu na
(Matiu 26.14-16; Luk 22.3-6)*

¹⁰ Le Yesu aadidiliib kipiik ni bilee ponn ni ubaa, bi yin u ke Judas Iskariot, buen Uwumbər aatotoorninkpiib chee, ki ti tuk bi ke u ban u di Yesu ɲa biɲaal ni la.

¹¹ Baah ɲun kina na, le ni ɲa bi mpopiin. Le bi puu tipuur ke bi ga tii u ɲimombil. Le u ban nsan mu u ga di Yesu ɲa biɲaal ni na.

Yesu ni waadidiliib aah jin njim ngbaan pu na

(Matiu 26.17-25; Luk 22.7-14, 21-23; Jənn 13.21-30)

¹² Lakr-jer aajim, buyoonn bi ga ɲmɔ boroboro u kaa kpa nnyək na aajan aawiindaal, bundaln bi ga kər upihbo na, le Yesu aadidiliib dan nan baa u ke, “Aa ban ke ti gor njim ngbaan aajikaar la chee ki tii si?”

¹³ Le u bui waadidiliib ponn ni bilee ke, “Ni li cha kitin ngbaan ponn ni man. Ni yaa koo ki ponn ni kan, uja

u tu nnyun na ga ton nimi nsan ponn ni.

¹⁴ Ni li dii u man, ki ti koo waah ga koo lidichal li ponn ni na, ki bui udichadaan ngbaan, ‘Uməməkr bui ke u ni waadidiliib ga ji njim ngbaan aajikaar kiladiik ni?’

¹⁵ Le u ga mək nimi paacham aadisakpen ki bi puun toor ki na. Ni gor njim ngbaan aajikaar nima chee ki tii timi.”

¹⁶ Le bi siir, ki buen kitin ngbaan ni, ki ti kan Yesu aah tuk bi ke bi ga kan pu na. Le bi gor njim ngbaan aajikaar.

¹⁷ Kijook aah joor na, le Yesu ni waadidiliib kipiik ni bilee na koo kidiik ngbaan ponn ni, ki kal ke bi ji.

¹⁸ Baah bi ji na, le u bui bi, “M tuk nimi mbamən la, ni ponn ni ubaa ga kooh mi. Nimi bi bi ji m chee na ponn ni ubaa le ga ɲa kina.”

¹⁹ Bisui nan bii. Le bi baa u ubaabaa ubaabaa, “Ni ye min la aa?”

²⁰ Le u bui bi, “Nimi kipiik ni bilee bimina ponn ni ubaa le ga ɲa kina. Ni ye m ni unii u kpaan bi ji lisambil libaa ponn ni na la.

²¹ Min Unibən Aabo ga kpo ke naah ɲmee Uwumbər Aagban ponn ni ke m ga kpo pu na. Tibəbir mu ga li bi uja u ga kooh mi na pu. Bi yaa kaa ba ma u kan, ni ba soor ki tii u.”

*Tidindaan aajim
(Matiu 26.26-30; Luk 22.14-20; 1 Korint Yaab 11.23-25)*

²² Baah bi ji tijikaar na, le Yesu yoor boroboro, le ki doon Uwumbər, ki gii, ki di tii waadidiliib, le ki bui ke, “Gaa man. Maawon le na.”

²³ Le u yoor kiyinyook, ki doon Uwumbər, ki di tii bi. Le bi məmək nyun.

²⁴ Le u bui bi, “Maasin le na. Maasin pu, le Uwumbər puu tipuupəlɲ tii nimi. Binib pam aatunwanbir pu le maasin ngbaan ga nya.

²⁵ M tuk nimi mbamən la, maan ki nyu ɲisubil aanyun ngbaan ki ti saa bundaln m ga ti nyu ɲisubil aanyunpəm Uwumbər aanaan ni na.”

26 Le bi gaa Uwumbər aalahn, ki buen Olif aasui aajool paab.

Yesu aah bui ke Piita ga nee u pu na
(*Matiu 26.31-35; Luk 22.31-34; Jənn 13.36-38*)

27 Le Yesu ti bui bi, “Ni məmək ga san cha mi. Ni ηmee Uwumbər Aag-baη ni ke, ‘Uwumbər ga ku upihdaan, le ipiih yaa.’†

28 Buyoonn Uwumbər ga fikr mi nkun ni na, le m ga loln ni pu nsan, ki buen Galilee.”

29 Le Piita bui u, “Bi məmək yaa san ki cha si kan, mma aan san cha si.”

30 Le Yesu bui u, “M tuk si mbamən la, kinyeek kimina, aa ga len nfum mutaa ke saa nyi mi le lelee aakooja nin wii.”

31 Le Piita po beenin len ke, “Bi yaa po ban bi ku m ni si kan, maan len ke maa nyi si.”

Le waadidiliib məmək mu len kina.

Yesu aah mee Uwumbər pu na
(*Matiu 26.36-46; Luk 22.39-46*)

32 Le bi ti fuu nibaa chee, bi yin nima chee ke Getsemane. Le u bui waadidiliib, “Kal do man, m buen ti mee Uwumbər.”

33 Le u di Piita, ni Jems, ni Jənn buen. Le usui bii pam. Mpombiin ni nsuugar nan muk u sakpen.

34 Le u bui bi, “Nsui bii sakpen, ki ti nyan. Ni wu ke nkun aah wu pu na. Kal do ki li lik man.”

35 Le u foor siib, ki doon kitin lichichikr, ki mee Uwumbər ke ni yaa ga ηmaa ηa aan u taa ji falaa u choo na kan, u taa cha u ji falaa ngbaan,

36 ki bui ke, “Nte, aa ga ηmaa ηa tiwan məmək. Nyan mi falaa u choo na ni. Aa mu tee ηa saageehn, ki taa ηa maageehn.”

37 Le u gir buen waadidiliib bitaa ngbaan chee, ki ti muin bi də geen; le u bui Simonn Piita ke, “Simonn, aa də geen la aa? Saa ηmaa li ka lik kikirur kibaa aa?

38 Ni li ka lik man, aan ki li mee Uwumbər, aan ki taa koo ntəη ni. Nisui ban ni li lik, le tiwon aa pəə.”

39 Le u ki foor siib ki ti mee Uwumbər, ki ki bui u tibər tichachaan ngbaan,

40 le ki ki gir buen waadidiliib chee, ki ti muin bi ki də geen la; ngeen nan joo bi sakpen. Le baa nyi baah ga len pu na.

41 Le u ki buen ti mee Uwumbər, ki ki gir ni taataa, ki ki muin bi də geen; le u baa bi, “Ni beenin fuur ki də geen la aa? Ni ηeer a. N-yoonn fuu a. U kooh min Unibən Aabo, ki di ηa titunwanbirdam aajaal ni la.

42 Fii, ti li cha man. Lik, unii u kooh mi na peen ni a.”

Baah chuu Yesu pu na
(*Matiu 26.47-56; Luk 22.47-53; Jənn 18.3-12*)

43 Waah laa bi len kina na, le Judas u ye waadidiliib kipiik ni bilee ponn ni ubaa na fuu ni. Le kinipaak dii u. Bi nan joo kijaak aajum ni jagbaali mam. Bi nan nyan ni Uwumbər aatotoorninkpiib, ni Uwumbər aakaal aaməmək, ni Juu yaab aaninkpiib chee la.

44 Judas u kooh Yesu na, nan bui kinipaak ngbaan ke bi yaa ti kan u moor unii u aatakpiln‡ na kan, uma le na. Bi chuu u mpəən, ki di u buen.

45 Judas aah fuu ni na, le u kpaan buen Yesu chee, ki ti bui ke, “Uməməkr,” le ki moor utakpiln.

46 Le bi chuu Yesu mpəən pu.

47 Waadidiliib ponn ni ubaa nan yoor waajaak aajuk ki gaa per Uwumbər aatotoorninkpel aanaag-biija aatafal.

48 Le Yesu baa binib bi dan bi nan chuu u na ke, “Ni joo kijaak aajum ni jagbaali mam ke ni nan chuu mi ke maah ye ufifir le na aa?

49 Iwiin məmək m nan bi ni chee Uwumbər Aadichal ni, ki tuk binib Uwumbər aabər, le naa chuu mi. Tə, nimina ηa ke ni gbiin Uwumbər Aag-baη aah len pu na la.”

50 Le waadidiliib məmək san cha u.

51 Unachipəən ubaa nan bi nima chee, ki pee likekepiln, ki paani Yesu

† 14:27: Lik Sekaria 13.7. ‡ 14:44: ...moor utakpiln: Israel yaab nan doon təb kina le ki mək ngeehn.

pu. Le bi laan chuu unachipəən ngbaan aakekeln.

⁵² Le u san cha waakekeln, ki san cha unjeen.

Juu yaab aaninkpiib aah jin Yesu tibər pu na

(*Matiu 26.57-68; Luk 22.54-55, 63-71; Jənn 18.13-14, 19-24*)

⁵³ Le bi di Yesu buen Uwumbər aatotoorninkpel aadichal ni. Uwumbər aatotoorninkpiib, ni Juu yaab aaninkpiib, ni Uwumbər aakaal aaməmək b mu kuun ni nima chee.

⁵⁴ Le Piita paa Yesu pu, ki bi dandar, le ki ti fuu Uwumbər aatotoorninkpel aachiln ni, ki koo, ki ti kal bikikiərb chee wol mmii.

⁵⁵ Le Uwumbər aatotoorninkpiib ni bibəjirb aaninkpiib məmək ban biseeraadam bi ga bii Yesu aan bi ku u na.

⁵⁶ Le biseeraadam pam məln inyamən paan u, ki bii u. Baah len pu na, naa kpaan. Nima pu na, baa kan waataani.

⁵⁷ Le bijab bibaa fii sil, ki məln inyamən paan u, le ki bui ke,

⁵⁸ “Ti nən u len ke u ga gbaa wii Uwumbər Aadichal li binib maa li na, ki ki maa liken li binib aa maa li na, iwiin itaa.”

⁵⁹ Le bijab bimina mu aah len pu na, naa kpaan.

⁶⁰ Le Uwumbər aatotoorninkpel ngbaan fii sil bi məmək aanimbiin ni, le ki baa Yesu, “Saan len tibaa aa? Binib ngbaan aah bii si pu na, ti gbii aan taa gbii?”

⁶¹ Le Yesu si nmin, kaa len tibaa. Le Uwumbər aatotoorninkpel ki baa u, “Aa ye Kristo u ga gaa binib lii na aan saa ye? Aa ye Uwumbər u ti pak u na Aajapəən aa?”

⁶² Le Yesu bui ke, “M ye. Ni ga kan min Unibən Aabo ka Uwumbər aanjangii wəb. Ni ga kan m bi ntaalangbam ni paacham ki choo.”

⁶³ Waah len kina na, le Uwumbər aatotoorninkpel chuu kar ubaa aawanpeenkaan, le ki bui ke, “Taa ki ban seeraadam. U di ubaa nən Uwumbər la.

⁶⁴ Ni nən waah sii Uwumbər pu na. Ni dak kinye?”

Le bi məmək bui ke u njeer bi ku u la.

⁶⁵ Le bi ponn ni bibaa piin ki bi teei timətan nani u pu, le ki di likekeln poo unimbil, ki gbaa u, ki baa u ke, “Ulau faa si?” Bikikiərb ngbaan mu nan gaa u ki gbaa u.

Piita aah nee Yesu pu na

(*Matiu 26.69-75; Luk 22.56-62; Jənn 18.15-18, 25-27*)

⁶⁶ Piita aah nan bi lichiln ngbaan ni na, le Uwumbər aatotoorninkpel aanaagbiipii ubaa dan

⁶⁷ ki nan kan Piita bi wol mmii. Le u lik u mbaməm, le ki bui u, “Aa mu nan bi Yesu u ye Nasaref aatin aanii na chee.”

⁶⁸ Le Piita nee, ki bui u, “Maa bee saah len pu na aataa,” le ki nyan lipaal kikaakpaak ponn ni. N-yoonn ngbaan le ukooja wii.

⁶⁹ Le unaagbiipii ngbaan ki kan u, le ki bui binib bi si nima chee na ke, “Umina ye Yesu aadidiliib ponn ni ubaa la.”

⁷⁰ Le Piita ki nee lelee.

Le ni ki kpee siib, le binib bi si u chee na bui u ke, “Ni ye mbamən, aa ye Yesu aadidiliib ponn ni ubaa la; aa mu ye Galilee aatin aanii la.”

⁷¹ Le Piita puu Uwumbər, ki bui ke, “Maa nyi naah len unii u na. M yaa mən nnyamən kan, Uwumbər daa ntafal.”

⁷² Libuul ngbaan ni, le lelee aakooja wii. Le Piita teer ke Yesu ba bui u ke, “Aa ga len nfum mutaa ke saa nyi mi le lelee aakooja nin wii.” Piita aah teer kina na, le u wii pam.

15

Pailat aah jin Yesu tibər pu na

(*Matiu 27.1-2, 11-14; Luk 23.1-5; Jənn 18.28-38*)

¹ Kichakpinaanyeeek ni le Uwumbər aatotoorninkpiib, ni Juu yaab aaninkpiib, ni Uwumbər aakaal aaməmək b, ni bibəjirb aaninkpiib məmək kal ki kpokl baah ga nən pu na. Le bi buu Yesu tikululn, ki di u buen

kitinj ngbaan aaninkpel u bi yin u ke Pailat na chee, ki di u ŋa uŋaal ni.

² Le Pailat baa u, “Aa ye Juu yaab aabɔr la aa?”

Le u bui u, “Saah len pu na, ni ye kina.”

³ Le Uwumbɔr aatotoorninkpiib ngbaan bii u sakpen.

⁴ Le Pailat ki baa u, “Saan len tibaa aa? Li pel baah bii si sakpen pu na.”

⁵ Le Yesu aa ki len tibaa. Waah kaa len tibaa na, le ni gar Pailat pam.

*Baah len ke bi ga ku Yesu pu na
(Matiu 27.15-26; Luk 23.13-25;
Jɔnn 18.39-19.16)*

⁶ Njim ngbaan aayoonn nan saa kan, Pailat ga nyan unaagbiija u kini-paak ban u na lii.

⁷ N-yoonn ngbaan, unaagbiija ubaa nan bi kiyondiik ni, bi yin u ke Barabas. U ni bakadam bi nan dii u na nan tukni kitinj ngbaan aaninkpiib, ki ku binib. Nima pu le bi nan di bi ŋa kiyondiik ni.

⁸ Le kinipaak ngbaan dan Pailat chee, ki bui u ke u ŋa waah ti ŋani pu njim ngbaan yoonn mɔmɔk na, ki nyan unaagbiija ubaa lii.

⁹ Le u baa bi, “Ni ban m nyan ni Juu yaab aabɔr la aa?”

¹⁰ Pailat bee ke Uwumbɔr aato-toorninkpiib kpa lipiipoln Yesu pu, nima le cha bi di u ŋa uŋaal ni.

¹¹ Le Uwumbɔr aatotoorninkpiib bui kinipaak ngbaan ke bi tuk Pailat ke u nyan Barabas lii, naa ye Yesu.

¹² Kinipaak ngbaan aah tuk Pailat kina na, le u ki baa bi, “Kina kan, uja u ni yin u ke Juu yaab aabɔr na, m ga ŋa u kinye?”

¹³ Le bi teen ke, “Kpaa u ndɔpuinkoo pu.”

¹⁴ Le Pailat baa bi, “Ba ŋa? U tun bakaa bayoo?”

Le bi moo tar sakpen ke, “Kpaa u ndɔpuinkoo pu.”

¹⁵ Le Pailat ban ke u sɔŋ bisui. Kina pu na, u nan nyan Barabas lii, le ki cha waajab lue Yesu ŋinaalab, ki di u ŋa biŋaal ni, bi ti kpaa u ndɔpuinkoo pu.

*Butɔb aajab aah yook Yesu pu na
(Matiu 27.27-31; Jɔnn 19.2-3)*

¹⁶ Le butɔb aajab ngbaan di u buen Pailat aachiln ni, ki yin bijab biken ke bi kuun ni.

¹⁷ Le bi chuu peer waawan-peenkaan, le ki di libɔkumaln peen u, ki di ikokon luu kiyikpupuk ki di chinj u,

¹⁸ le ki doon u ke, “Juu yaab aabɔr, aa pɔɔ ɔɔ?”

¹⁹ ki joo lidabil gbaa uyil paab, le ki tee timɔɔtan lɔe u, ki gbaan unimbiin ni ki doon u.

²⁰ Baah ŋa u mbɔnyun ki ti doo na, le bi chuu peer libɔkumaln ngbaan, ki di waawanpeenkaan peen u, ki di u nyan, bi ti kpaa u ndɔpuinkoo pu.

*Baah kpaa u ndɔpuinkoo pu pu na
(Matiu 27.32-44; Luk 23.26-43;
Jɔnn 19.17-27)*

²¹ Baah cha na, le bi ton uja ubaa nsan ni, bi yin u ke Simonn, u ye Sairene aatinj aanii la. U nyan ni ntingbaan ni, le ki choo Jerusalem. U nan ye Aleksanda ni Rufus aate la. Le bi chuu u mpɔɔn ke u tun Yesu aadɔpuinkoo.

²² Le bi di Yesu buen nibaa chee, bi yin nima chee ke Golgota. Golgota aatataa le ye ke “Kiyikpaŋ aapepel.”

²³ Baah ti fuu nima chee na, le binib bibaa ban bi tii Yesu ndaan mu nnyɔk ŋmal mu ponn ni na ke u nyun. Le u yii, kaa nyun.

²⁴ Le butɔb aajab ngbaan kpaa u ndɔpuinkoo pu, ki di waawan-peenkaan yakr tɔb. Bi nan too inaan ke bi lik bimɔk aah ga kan ni na.

²⁵ Ni nan ye kichakpiik ni, tikur tiwae yoonn la, le bi kpaa u ndɔpuinkoo pu.

²⁶ Le bi ŋmee kigbanj budabu cha bi ku u na, ki di tam waadɔpuinkoo pu, uyil paab. Bi nan ŋmee ke, “Juu yaab aabɔr.”

²⁷ Bi nan di bififiirb bilee kpaa idɔpuinkee pu. Bi di ubaa kpaa uŋangii wɔb, ki di uken kpaa uŋangan wɔb. [

* 15:28 : Lik Aisaya 53.12.

²⁸ Le ni gbiin Uwumbər Aagban aah len pu na ke, “Bi ɲa u ke baah ɲani titunwanbirdam pu na.”*]

²⁹ Waah lee ndəpuinkoo pu na, le binib bi jer nima chee na seei u, ki gbakr biyil, le ki bui u, “Aa mu. Si u len ke aa ga gbaa wii Uwumbər Aadichal ki ki maa li iwiin itaa na,

³⁰ sunn ni ndəpuinkoo ngbaan pu ki ɲmar.”

³¹ Le Uwumbər aatotoorninkpiib, ni Uwumbər aakaal aaməməkb mu ɲa u mbənyun, ki bui təb ke, “U gaal biken le bi ɲmar, kaan ɲmaa gaa ubaa lii.

³² Kristo u ga gaa binib lii ki ye Juu yaab aabər na, u sunn ni ndəpuinkoo pu dandana wee, aan ti kan ki gaa u ki kii.”

Le baah di bififirb bilee bi kpa a u chee idəpuinke pu na, bi mu sii u.

Yesu aah kpo pu na

(*Matiu 27.45-56; Luk 23.44-49; Jənn 19.28-30*)

³³ Nwiin kaasisik ni, le itingbaan məmək bəln, ki ti saa nwiin aah kpar pu na.

³⁴ Nwiin aah kpar na, le Yesu teen mpəən pu ke, “Eloi, eloi, lama sabaktani.” Naatataa le ye ke “Maawumbər, Maawumbər, ba pu aa siir cha mi?”†

³⁵ Binib bi nan si nima chee na ɲun waah teen pu na, le bibaa bui ke, “Li pel man, u yin Elaija la.”

³⁶ Le bi ponn ni ubaa san buen ki ti yoor nkiisuk, ki nan di bən ndaan mu məən na ni, le ki di ɲa lidabil pu, ki di ɲa Yesu aaməb chee ke u moor, le ki bui ke, “Di cha man, aan ti lik ke Elaija ga dan ki nan sunn ni u aan waan dan.”

³⁷ Le Yesu ki teen mpəən pu, le ki kpo.

³⁸ Le likekeln li yakr Uwumbər aadiik ni nfum mulee na, chuu kar paacham ki ti saa kitin.

³⁹ Le butəb aajab aaninkpel u si ndəpuinkoo ngbaan taab na kan Yesu aah kpo pu na, le ki bui ke, “Mbamən,

uja ngbaan sil ye Uwumbər Aajapəən la.”

⁴⁰ Bipiib bibaa mu nan bi nima chee, ki si dandar, ki si lik. Bi ponn ni ubaa ye Mari Magdalene, uken mu ye Salome, uken mu ye Mari u ye Jems waatiir ni Joses aana na.

⁴¹ Yesu aah nan bi Galilee na, le bipiib ngbaan nan dii u, ki tun lituln ter u. Bipiib bi wiir ki nan dii u dan Jerusalem na mu nan bi nima chee.

Baah sub Yesu pu na

(*Matiu 27.57-61; Luk 23.50-56; Jənn 19.38-42*)

⁴² Kijook aah joor na, le uja ubaa fuu ni, bi yin u ke Josef. U nan ye Arimatea aatin aani la, ki ye bibəjirb aaninkpiib ponn ni ubaa, ki kpa liy-imbil.

⁴³ U mu nan bi kii Uwumbər aanaan aah ga fuu ni buyoonn na. Ni nan ye kitaak ki ga woln Juu yaab aakpaakool daal na, buyoonn bi gor ke bi ji likpaakool daal na. Le Josef buen Pailat chee ni lipobil, ki ti bui u, “Tii mi Yesu aawon.”

⁴⁴ Pailat aah ɲun ke u kpo na, le ni gar u. Le u yin ni bijab aaninkpel na, ki nan baa u ke, “Yesu aah kpo na, ni yunn aa?”

⁴⁵ Le u tuk u waah kpo buyoonn na. Pailat aah ɲun ke u kpo na, le u tii Josef nsan ke u yoor waawon.

⁴⁶ Josef nan daa likekenyaan, ki nyan Yesu aawon ndəpuinkoo pu, ki di u poo likekeln ngbaan ni, ki di u ti sub kitakpalun ni. Bi nan gbii kitakpalun ngbaan litakpasakpeln libaa aasikakl ni la. Le u di litakpapapaln leɲ mbisaməb. ⁴⁷ Le Mari Magdalene, ni Mari u ye Joses aana na, kan baah di Yesu aawon sub nin chee na.

16

Yesu aah fikr nkun ni pu na

(*Matiu 28.1-8; Luk 24.1-12; Jənn 20.1-10*)

¹ Juu yaab aakpaakool daal aajook, le Mari Magdalene ni Salome, ni Mari u ye Jems aana na, buen ti daa tulalee, bi ti di ɲa Yesu aawon pu.

† 15:34: Lik Ilahn 22.1.

² Le ki woln kitaak kichakpinaany-
eek ni, nwiin aah laa puu na, le bi
buen likaakul ngbaan chee.

³ Tɔ, litakpal li lek kitakpalun ng-
baan aamɔb na ye lisakpeln la. Nima
pu na, baah cha na, le bi baa tɔb ke,
“Nma ga ti biln litakpal na tii timi?”

⁴ Le bi lik, ki kan ke litakpal na aa ki
lek.

⁵ Le bi koo likaakul na ponn ni ki
kan unachipɔn ubaa ka nɔngii wɔb
ki pee libɔkupiln fɔfɔk. Le ni gar bi
pam.

⁶ Le u bui bi, “Ni taa cha ni gar nimi
man. Ni ban Yesu u ye Nasaref aatin
aanii u bi nan kpa u ndɔpuinkoo pu
na la. U fikr nkun ni a. Waa bi do. Lik
man baah nan di u bil nin chee na.

⁷ Ni li cha ki ti tuk Piita ni waa-
didiliib biken ke u loln bi pu nsan, ki
cha Galilee aatin ni. Bi ga ti kan u
nima, waah nan tuk bi pu na.”

⁸ Le ni gar bipiib na pam, le biwon
gbaa. Le bi nyan likaakul na ni, ki
san. Ijawaan aah chuu bi na, le baa
tuk unii ubaa.

Yesu aah di ubaa mɔk binib pu na
(*Matiu 28.9-10; Jɔnn 20.11-18; Luk*
24.13-35)

[
⁹ Juu yaab aakpaakool daal aah jin
ki woln kitaak na aachakpitaawoln,
Yesu aah fikr nkun ni na, le u puen
di ubaa mɔk Mari Magdalene. Mari
le ye upii u Yesu nan nyan tiyayaar
tilole u ni na.

¹⁰ Le Mari buen binib bi nan dii
Yesu na chee. Bi nan kpa mpombiin
ki ka wii. Le Mari tuk bi ke u kan Yesu,
u fikr nkun ni a.

¹¹ Baah nɔn kina na, le baa pak ti.

¹² Nimina aapuwɔb, le bi ponn ni
bilee nan chuun cha ntingbaan ni.
Baah cha na, le Yesu nan di ubaa mɔk
bi. Waa nan bi ke waah nan bi pu
buyoonn Mari Magdalene kan u na.

¹³ Le bi gir buen biken chee, ki ti tuk
bi ke bi kan Yesu. Le baa pak baah len
pu na.

Yesu aah di ubaa mɔk waadidiliib
pu na
(*Matiu 28.16-20; Luk 24.36-49;*
Jɔnn 20.19-23; Lituln 1.6-8)

¹⁴ Nimina aapuwɔb, le waadidiliib
kipiik ni ubaa ka ji tijikaar. Baah bi ji
na, le Yesu di ubaa mɔk bi, le ki kae bi,
ke ba nɔ baa pak binib bi kan u, waah
fikr nkun ni aapuwɔb na aah len pu
na, ke bitafal le pɔɔ. Baa gaa u ki kii
mbamɔm.

¹⁵ Le u ki tuk bi, “Ni li cha dulnyaa
mɔmɔk ni, ki di tibɔnyaan tee tuk
binib mɔmɔk.

¹⁶ Unii u gaa mi ki kii, ki cha bi muin
u nnyun ni na, u ga nmar. Unii u kaa
gaa mi ki kii na, Uwumbɔr ga bui ke
waabɔr bii.

¹⁷ Binib bi gaa mi ki kii na ga tun
lijinjiir aatun. Maayimbil pu le bi ga
nyan tiyayaar binib ni; bi ga len iliin
yayan;

¹⁸ bi ga chuu iwaa, le yaan nɔ bi
nibaa. Bi yaa nyu liluul kan, laan nɔ
bi nibaa. Bi ga di binjaal paan bimum
pu, le bi ga pɔɔk.”

Uwumbɔr aah di Yesu buen
paacham pu na

(*Luk 24.50-53; Lituln 1.9-11*)

¹⁹ Tidindaan Yesu aah len bi chee
tibɔr doo na, le Uwumbɔr di u buen
paacham, le u ti kal unɔngii wɔb.

²⁰ Le waadidiliib buen nɔpepel
mɔmɔk ni, ki ti tuk binib tibɔnyaan
tee. Le Tidindaan ter bi, ki cha bi
tun lijnjiir aatun. Baah tun lijnjiir
aatun na, nima le mɔk binib ke baah
len tibɔnyaan ti na, ti gbii. Amii.]

Tibɔnyaan ti LUK ɲmee ti na

¹ Maaninkpel Teofilus, binib pam nan pɔɔn bibaa ki ɲmee kigban ponn ni tibɔr ti nan ɲa tikaasisik ni na.

² Binib bi kan tibɔr ngbaan aah piin ki ti doo pu na mooni ti, ki tuk timi. Le bi ɲmee baah tuk timi pu na.

³ Min Luk, m mu bee mbamɔm tibɔr ngbaan aah piin pu ki ti doo pu na. Nima le m dak ke ni ɲan m mu ɲmee ti, taah piin ki ti saa pu na, ki tii si,

⁴ aan aa mu bee baah tuk si tibɔr ti na aabamɔn.

Uwumbɔr aatuun aah len ke bi ga maa Jɔnn pu na

⁵ Buyoonn Herod nan ye Judea aatin aabɔr na, le Uwumbɔr aator ubaa nan bi, bi nan yin u ke Sekaria. U nan ye Abija aamaal ponn ni aanii la. Upuu aayimbil nan ye Elisabef. U mu nan ye Uwumbɔr aator Aaronn aamaal ponn ni aanii ubaa la.

⁶ Sekaria ni upuu mɔmɔk nan ye bininyaam Uwumbɔr chee, ki dii waakaal mɔmɔk, ki ɲani waah ban pu na, kaa kpa taani ubaa.

⁷ Baa nan kpa ubo. Elisabef nan ye upiɲoob la. Bi mɔmɔk mu nan por la.

⁸⁻⁹ Uwumbɔr aator orb aakaal aah dii pu na, le bi lee Sekaria, u ti koo Uwumbɔr Aadichal ni ki see tulalee aayon. Waayoonn aah fuu ni na, le u koo Uwumbɔr Aadichal ni, u ti tun lituln limina.

¹⁰ Buyoonn u bi seer tulalee aayon ngbaan tii Uwumbɔr na, le kinipaak sakpen bi lipaal, ki mee Uwumbɔr.

¹¹ Le u kan Uwumbɔr aatuun, baah seer tulalee aayon libimbiln li paab na aanjagii wɔb.

¹² Sekaria aah kan u na, le ni muk u, le ijawaan chuu u.

¹³ Le Uwumbɔr aatuun ngbaan bui u, “Sekaria, taa san ijawaan. Uwumbɔr ɲun saameen a. Aapuu

Elisabef ga maa ubijabo, ki tii si. Le aa ga yin u ke Jɔnn.

¹⁴ U yaa ma u kan, le aa ga li kpa mpopiin pam. Binib pam mu ga li mɔɔni.

¹⁵ U ga li ye uninyuun Uwumbɔr chee. Waan nyu ɲisubil aadaan, ki mu aan nyu ndaan mubaa. U ga li gbii Uwumbɔr Aafuur Nyaan buyoonn bi ga maa u na, ki li joo cha.

¹⁶ U ga cha nimi Israel yaab pam gir ti dii Bidindaan Uwumbɔr.

¹⁷ U ga li kpa Uwumbɔr Aafuur Nyaan, ni mpɔɔn, ke Uwumbɔr aabɔnabr Elaija aah nan kpa pu na, ki ga loln ni Tidindaan pu nsan. U ga cha tetiib ni baabim ki kpaan.* U ga cha binib bi kaa kii Uwumbɔr aamɔb na li kpa nlan, aan bi kpeln, ki li dii bininyaam aah dii pu na. U ga toor binib, bi li ye binib bi gor ki kii Uwumbɔr na.”

¹⁸ Le Sekaria bui Uwumbɔr aatuun ngbaan, “M por a, mpuu mu por a; m ga ɲa kinye ki bee ke saah len pu na ga sil ɲa.”

¹⁹ Le Uwumbɔr aatuun ngbaan bui u, “M ye Gabriel u si Uwumbɔr aanimbiin ni na la. U tun ni mi ke m nan tuk si tibɔnyaan tee.

²⁰ Ni yaa nan ɲeer kan, maah len pu na ga gbiin. Saah kaa pak maah len pu na, le aa ga ɲa ubir, kaan ki ɲmaa len tibɔr ki ti saa buyoonn tiwan nimina ga ɲa na.”

²¹ Le kinipaak ngbaan si lipaal, ki si kii buyoonn Sekaria ga nya ni Uwumbɔr Aadichal ni na. U nan yunn kaa nyan ni, le ni gar bi pam.

²² Waah nan nyan ni na, waa ɲmaa len bi chee tibɔr. Nima le cha bi bee ke u kan lijinjiiir aawan Uwumbɔr Aadichal ni. Le u beenin len libir, kaa ɲmaa len tibɔr.

²³ Waawiin aah ye pu u tun lituln Uwumbɔr Aadichal ni na aah doo na, le u kun.

²⁴ Ni bi ki cha, le upuu Elisabef dek lipuul, ki di ubaa bɔr inmal inmu,

²⁵ le ki bui ke, “Uwumbɔr lik maah bi pu na la, le ki ɲa mi tibulchinn kina ki tii mi, ki nyan mi inimɔɔn ni.”

* 1:17 : Lik Malakai 4.5-6.

Uwumbər aatuun aah bui Mari ke u ga maa Yesu pu na

²⁶ Lipuul aah ɲa inmal iloob aapuul na, le Uwumbər tun waatuun Gabriel ke u buen Galilee aatin kibaa ni, bi yin ki ke Nasaref,

²⁷ ke u buen usapɔɔn ubaa chee, bi yin u ke Mari. Waa nyi uja. Bi nan puu ke bi ga tii u tichar. Bi yin uchal Josef, u ye Ubər David aamaal ponn ni aanii ubaa la.

²⁸ Le Uwumbər aatuun ngbaan fuu ni Mari chee ki doon u, le ki bui u, “Uwumbər ɲa si tibulchinn sakpen a, ki bi aa chee, ki ɲa tinyoor ɲa aa pu ki jer waah ɲa bipiib mɔmɔk pu na.”

²⁹ Waah len kina na, le ni gar Mari sakpen. Le u dakl lik waah len pu na aatataa.

³⁰ Le u ki bui u, “Mari, taa san ijawaan. Uwumbər ɲa si tibulchinn la.

³¹ Aa ga dek lipuul, ki maa ubijabo ki yin u ke Yesu.

³² U ga li ye uninyuun la. Bi ga yin u Uwumbər u kaa kpa ɲeen aato na Aajapɔɔn. Tidindaan Uwumbər ga tii u uyaaja Ubər David aanaan.

³³ U ga li ye uyaaja Jakob aayaabitiib† aabər n-yoonn mu kaa kpa ndoon na. Waanaan aan doo.”

³⁴ Le Mari baa Uwumbər aatuun ngbaan ke, “Maah kaa nyi uja na, m ga ɲa kinye ki maa ubo?”

³⁵ Le u bui u, “Uwumbər Aafuur Nyaan ga sunn ni aa pu. Uwumbər u kaa kpa ɲeen aato na aapɔɔn ga cha aa dek lipuul. Nima pu na, saah ga maa ubo u na ga li ye chain. Bi ga yin u ke Uwumbər Aajapɔɔn la.

³⁶ Lik, aana aabo Elisabef, u por na, u mu pil ubijabo aapuul. Baah nan yin u ke upiinjooob na kpa inmal iloob aapuul la;

³⁷ nibaa aa pɔɔ Uwumbər chee.”

³⁸ Le Mari bui Uwumbər aatuun ngbaan, “M ye Uwumbər aanaagbiipii la. Saah len pu na, u cha ni ɲa kina.” Le Uwumbər aatuun ngbaan buen.

Mari aah mann Elisabef pu na

³⁹ N-yoonn ngbaan le Mari gor mala ki buen ɲijoo ponn ni, le ki ti buen kitin kibaa ni, ki bi Juda aatin ponn ni,‡

⁴⁰ le ki koo Sekaria do, ki doon Sekaria aapuu Elisabef.

⁴¹ Elisabef aah ɲun idoon pu na, le waabo fii uponn ni. Le Uwumbər Aafuur Nyaan gbiin Elisabef.

⁴² Le u len mpɔɔn pu ki bui Mari, “Uwumbər ɲa tinyoor ɲa aa pu ki jer waah ɲa bipiib mɔmɔk pu na, ki ɲa tinyoor ɲa ubo u bi aaponn ni na mu la.

⁴³ Ba ɲa Uwumbər nyuɲ mi kina ki cha Ndindaan aana dan nan mann mi?

⁴⁴ Ntafal aah ɲun saadoon na, le maabo fii mponn ni, waah kpa mpopiin pu na.

⁴⁵ Si u gaa Uwumbər ki kii na, u ɲa tinyoor ɲa aa pu la, ki ga ɲa waah nan tuk si ke u ga ɲa pu na.”

Mari aah gaa nlahn ki pak Uwumbər pu na

⁴⁶ Le Mari bui ke, “M nyuɲni Uwumbər nsui ni la.

⁴⁷ M kpa mpopiin sakpen, Uwumbər u gaa mi lii na pu.

⁴⁸ U teer mi u ye waanaagbiipiigiin na bər.

Dandana ki joo cha, binib mɔmɔk ga len ke Uwumbər ɲa tinyoor ɲa m pu la,

⁴⁹ ba pu? Uwumbər u kpa mpɔɔn na tun litukpaan ki tii mi.

Waayimbil ye chain la.

⁵⁰ Binib bi san u na, u san bi kinimbaak, ni biyaabitiib, ni biyaabisɔsɔk ponn ni ki joo cha.

⁵¹ U mɔk binib waapɔɔn, ki jenn kalmbaanidam bi dak ke bi ye bininyuum na.

⁵² U nyan bibər kpaam baanaan ni, ki nyuɲ bigiim.

⁵³ Binib bi nkon joo bi na, u tii bi tijikaar nyaan, bi ji bab.

† 1:33 : Jakob aayaabitiib ye Israel yaab la. ‡ 1:39 : Ni nan ye iwiin inaa bee inmu aasachuln la.

U cha biwankpadam chuun ni injaalpeen.

54 Waah nan puu tipuur ti tii tiyaa-jatiib na,
u na kina la, ki ter waatutum Israel yaab.

55 U teer ki san Abraham ni uyaabitiib kinimbaak n-yoonn mu kaa kpa ndoon na la.”

56 To, Mari nan bi Elisabef do inmal itaa, le ki nin gir kun.

Baah ma Jønn u muini binib nnyun ni na pu na

57 Le ni neer Elisabef maa ubo. Le u ma ubijabo.

58 Le udoyaab nun ke Uwumbør san u kinimbaak sakpen. Le u ni bi kpaan ki mæni.

59 Waabo aawiin iniin daal, le bi dan bi nan gii uchakpaln, le ki ban bi yin u ke Sekaria ke baah yin ute pu na.

60 Le una aa kii, ki bui ke bi ga yin u ke Jønn la.

61 Le bi bui u, “Unii ubaa aa kpa liy-imbil limina nimi aamaal ponn ni.”

62 Le bi di binjaal len ute chee, ki baa u ke u ban ke bi yi waabo kinye.

63 Le u bui bi ke bi tii u kigban. Baah tii u na, le u nmee ke, “Waayimbil le ye Jønn.” Le ni gar bi mæmæk pam.

64 Libuul ngbaan ni le Sekaria aalambil læk. Le u piin ki bi len ki pak Uwumbør.

65 Le ijawaan chuu bidoyaab mæmæk. Le Judea aatim mumæk bi nijoo ponn ni na aanib nun tibør ngbaan.

66 Ni nan na binib bimæk nun ti na ilandak. Le bi baa ke, “Ubo ngbaan ga li ye ba aanibol?” Ba pu? Uwumbør aanjaal nan bi u pu.

Sekaria aah pak Uwumbør pu na

67 Le Uwumbør Aafuur Nyaan gbiin Sekaria, u ye Jønn aate na, le ki cha u len Uwumbør aabør:

68 “Cha ti pak Tidindaan u ye timi Israel yaab Aawumbør na.

U dan nan ter waanib, ki nyan bi tinaagbiir ni,

69 ki tii timi unii u ga gaa timi lii, ki kpa mpæon,

ki ye waatutum Ubør David aamaal ponn ni aanii ubaa na.

70 U nan cha waabønabtiib chain len kina n-yaayoonn na ki joo cha.

71 U nan puu tipuur ke u ga nyan timi, timi aadim aanjaal ni, ni bimæk nan timi na aanjaal ni, aan ti nmar.

72 U nan len ke u ga san tiyaaajatiib kinimbaak, ki teer waah puu tipuur ti ye chain na bør.

73 U nan puu tipuur tii tiyaaaja Abraham,

74 ke u ga nyan timi, timi aadim aanjaal ni, aan ti dii u ki taa li san ijawaan,

75 ki li bi chain, ki li kpa mbimbinyaan u chee n-yoonn mæmæk.

76 Si, maabo, bi ga yin si ke Uwumbør u kaa kpa neen aato na aabønabr.

Aa ga loln ni Tidindaan pu nsan, ki toor nsan tii u,

77 ki tuk waanib ke u ga di cha baatunwanbir pinn bi, ki gaa bi lii;

78 ba pu? timi Aawumbør kpa tibulchinn, ki san timi kinimbaak.

U yaa gaa timi lii kan, ni ga li bi ke nwiin aah puu ni pu na.

79 Ni ga woln binib bi bi mbæmbæon ni ki san nkun ijawaan na pu, ni ga mæk timi nsan mu ga tii timi nsuudoon na.”

80 Le ubo ngbaan muun, ki dii Uwumbør ni usui mæmæk, le ki nan bi nteersakpiin ni, ki ti saa buyoonn u piin ki bi tuk Israel yaab Uwumbør aabør na.

2

Baah ma Yesu pu na (Matu 1.18-25)

¹ N-yoonn ngbaan le Ubørkpaan Sisa Augustus len ke binib mæmæk kuun

ni ki nan ηmee baayimbil, u lik baah wiir pu na.

² Baah kahn binib kina njan pu na, Kirinius le nan ye Siria aatiη aaninkpel.

³ Le binib məmək buen bido aatiη ni, bi ti ηmee baayimbil.

⁴ Josef nan ye Ubər David aamaal ponn ni aanii ubaa la. Nima pu na, u nan nyan Nasaref, kitiη ki bi Galilee aatiη ni na, le ki buen Ubər David aatiη, ki bi yin ki ke Betlehem, ki bi Judea aatiη ni na.

⁵ Le u ni upuu Mari, u kpa lipuul na, buen bi ti ηmee baayimbil.

⁶ Baah bi Betlehem aatiη ni na, le ni ηeer u maa ubo.

⁷ Le u ma waajan aabijabo, ki di u poo likekeln ni, ki di u di ηa tiwakor aah ηmō timoor dakaa u ponn ni na; mpaan aa nan ki bi bicham aadiik ponn ni ke bi koo.

Uwumbər aatuuntiib aah fuu ni bipihdam chee pu na

⁸ Bipihdam bibaa nan bi nima chee timoor ni, ki kpa aabiih ki lik i kinyeek.

⁹ Le Uwumbər aatuun dan bi chee. Le Uwumbər aawiihn woln bi pu. Le ijawaan chuu bi sakpen.

¹⁰ Le Uwumbər aatuun ngbaan bui bi, “Taa san ijawaan man. M joo ni tibənyaan ti ga tii binib məmək mpopiin sakpen na la.

¹¹ Kinyeek kee bi ma unii u ga gaa nimi lii na, Ubər David aatiη ni. Uma le ye Tidindaan Kristo.*

¹² Ni ga kan ubo ngbaan aah poo ηikeken ni, ki dō tiwakor aah ηmō timoor dakaa u ponn ni na. Nima le ga li ye liməkl ki tii nimi.”

¹³ Libuul ngbaan ni le Uwumbər aatuuntiib bi wiir sakpen na fuu ni ntuun ngbaan chee, le ki pak Uwumbər, ki len ke,

¹⁴ “Cha ti nyuη Uwumbər u bi paacham na.

Lifuur ga li bi dulnyaa wee ni.

Uwumbər san binib kinimbaak la.”

¹⁵ Le Uwumbər aatuuntiib ngbaan gir buen paacham. Le bipihdam ngbaan bui təb, “Cha ti buen Betlehem aatiη ni dandana, ki ti lik Uwumbər aah tuk timi ke tiwan ni ηa nima na.”

¹⁶ Le bi buen mala, ki ti kan Mari, ni Josef, ni ubo ngbaan. Ubo ngbaan dō tiwakor aah ηmō timoor dakaa u ponn ni na.

¹⁷ Bipihdam ngbaan aah kan u na, le bi tuk binib Uwumbər aatuun ngbaan aah tuk bi ubo ngbaan aabər pu na.

¹⁸ Binib bimək ηun bipihdam ngbaan aah len pu na, le ni gar bi.

¹⁹ Mari le teer tibər timina məmək, ki dakl lik taatataa usui ni.

²⁰ Le bipihdam ngbaan gir buen baapiih chee timoor ni. Baah cha na, le bi nyuηni Uwumbər ki pak u, baah kan ki ηun pu na məmək pu; bi kan ki ηun Uwumbər aatuun ngbaan aah tuk bi pu na.

Baah yin Yesu liyimbil pu na

²¹ Ubo ngbaan aawiin iniin daal le ni ηeer bi gii uchakpaln. Le bi yin u ke Yesu. Buyoonn Mari aa nan kee dek lipuul na, le Uwumbər aatuun ngbaan nan bui u ke bi yin u kina.

Baah di Yesu ki di tii Uwumbər pu na

²² Buyoonn ni ηeer bi ηa Mari chain, Moses aakaal aah mək pu na, le bi di ubo ngbaan buen Jerusalem, bi ti di u tii Uwumbər.

²³ Ni ηmee Uwumbər aakaal aagban ni ke bi di njan aabijabo mək ki di tii Uwumbər.

²⁴ Le Josef ni Mari toor kitork ki tii Uwumbər, waakaal aah len pu na. Nkaal ngbaan len ke bi di ηinanjel ηilee, bee mbərnanjibim mulee ki di toor kitork ngbaan.

²⁵ Uja ubaa nan bi Jerusalem aatiη ni. Bi nan yin u ke Simeonn. U nan ye uninyaan la, ki dii Uwumbər aakaal məmək mbaməm, ki lik bundaln Uwumbər ga nyan Israel yaab baafalaa ni na. Uwumbər Aafuur Nyaan nan bi u chee,

* 2:11 : Hiibru aaliin ni, bi yin Kristo ke Masiya. Masiya aatataa le ye ke bi di olif aakpan kpir unii aayil pu ki mək ke u ye Uwumbər yoo.

²⁶ ki nan mək u ke waan kpo, see u kan Uwumbər aanii Kristo u ga gaa binib lii na waahr.

²⁷ Uwumbər Aafuur Nyaan nan cha u koo Uwumbər Aadichal ni, le Yesu aate ni una joo ni Yesu ki di koo ni Uwumbər Aadichal ni, bi ti di u tii Uwumbər. Buyoonn bi di u koo ni na

²⁸ le Simeonn gaa u unjaal ni, le ki pak Uwumbər, ki bui ke,

²⁹ “Uwumbər, aa ga nmaa cha saatu-tunn nya dulnyaa wee ni, nsu-udoon ni;

ba pu? dandana aa nja saah nan len pu na,

³⁰ ki cha nnimbil kan Saabo u ga gaa timi lii na.

³¹ Aa nan len ke aa ga tun ni u dulnyaa wee ni.

Dandana wee u ga nya, aan binib məmək bee waabər.

³² U ye nwiihn ki ga woln binib bi kaa ye Israel yaab na aanimbil.

U pu, le binib ga nyun saanib Israel yaab.”

³³ Simeonn aah len ubo ngbaan aabər kina na, le ni gar ute ni una.

³⁴ Le Simeonn nja Uwumbər aanyoor nja bi pu, le ki bui ubo ngbaan aana Mari, “Uwumbər nyan ubo ngbaan ke u sunn timi Israel yaab ponn ni pam taab, ki nyun ti ponn ni pam mu. U ye liməkl li binib pam ga yii li na.

³⁵ Nima le ga kpiir baah dak pu bisui ni na. Aasui mu ga bii sakpen a, ki ga li wu ke unyoohn na.”

³⁶ Le upininkpel ubaa, u ye Uwumbər aabənbpii, aan bi yin u ke Ana na, mu nan bi. U nan ye Fanuel aabisal, ki ye Aser aanibol ponn ni aanii ubaa la. U nan por sakpen a. U nan bi uchal chee nbin njilole, le uchal kpo cha u, le u ye ukpopii.

³⁷ U nan ye nbin imonko inaa ni njinaa aanii la. U nan bi Uwumbər Aadichal ni n-yoonn məmək, ki dooni u nwiin pu ni kinyeek, ki lulni buməb, ki mee u.

³⁸ N-yoonn ngbaan le u mu fuu ni, ki dooni Uwumbər ubo ngbaan pu,

le ki di waabər tuk Jerusalem aanib bimək lik buyoonn Uwumbər ga gaa bi lii na.

Baah gir ni Nasarefaatin ni pu na

³⁹ Yesu aate ni una nan nja Uwumbər aakaal aah len pu na məmək, le ki gir kun bido aatin Nasaref ki bi Galilee aatin ni na.

⁴⁰ Le ubo ngbaan muun, ki moo kan mpəən, ki kpa nlan sakpen. Le Uwumbər aanyoor nan bi u pu.

Yesu aah bi Uwumbər Aadichal ni pu na

⁴¹ Libiln mək, ute ni una nan chaa Jerusalem, buyoonn Juu yaab ji Lakr-jer aajim†

⁴² Yesu aah nan ti saa nbin kipiik ni njilee na, le bi buen Jerusalem bi ti ji njim ngbaan, baah nani pu nbin məmək na.

⁴³ Bi nan bi nima ki ti saa buyoonn njim ngbaan aawiin doo na, le ki gir chaa kun. Le Yesu u nan laa ye ubo na gaar Jerusalem ni. Ute ni una mu aa nyi.

⁴⁴ Bi dak ke u bi usachun njeen aatətib ponn ni. Le bi chuun nwimən aasachuln, le ki nin ban u bidoyaab ponn ni, kaa kan u.

⁴⁵ Baah kaa kan u na, le bi gir buen Jerusalem ponn ni, ki ti chuun ban u.

⁴⁶ Iwiin itaa daal le bi ti kan u Uwumbər Aadichal ni. U ka biməməkninkpiib aakaasisik ni, ki pel baah len pu na, ki mu baa bi mbaan,

⁴⁷ ki kpa nlan ki bee baah len pu na aatataa, ki giin kii bi mbaməm. Nima le ni gar binib bimək njun na.

⁴⁸ Ute ni una aah kan u na, le ni gar bi pam. Le una baa u, “Maabo, ba nja aa nja timi kina? M ni aate ban si ni mpombiin.”

⁴⁹ Le u baa bi, “Ba pu ni ban mi? Naa nyi ke ni ye ke m li bi Nte Uwumbər aatuln ni ii?”

⁵⁰ Le baa bee waah len pu na aatataa.

† 2:41 : Bi nan ji Lakr-jer aajim ke bi teer bundaln Uwumbər aatuun u ku binib na nan lakr bi pu jer na. Lik Nnyam 12.1-27; Ikaal 16.1-8.

⁵¹ Le u dii bi ki gir Nasaref aatinj ni, le ki kii biməi. Le una joo tibər timina məmək usui ni.

⁵² Yesu nan muun ki moo kan nlan, le ki kan kipak binib ni Uwumbər mu chee.

3

Jənn u muini binib nnyun ni na aah moon Uwumbər aabər pu na

(Matiu 3.1-12; Mak 1.1-8; Jənn 1.19-28)

¹ Buyoonn Ubər kpaan Tiberius Sisa nan jin waanaan ɲibin kipiik ni ɲiɲmu ni, aan Pontius Pailat mu ye Judea aatinj aaninkpel, Herod mu ye Galilee aabər, aan unaal Filip mu ye Iturea aatinj, ni Trakonitis aatinj aabər, Lisanius mu ye Abilene aatinj aabər,

² aan Anas ni Kayafas mu ye Uwumbər aatotoorninkpiib na, n-yoonn ngbaan le Jənn u ye Sekaria aajapəon na nan bi nteersakpiin ni. Le Uwumbər len u chee tibər nima.

³ Le u bə dii Jəddann aaməəl aatingbaan ni, ki mooni ke, “Kpeln nimi aabimbin man, aan m muin nimi nnyun ni, le Uwumbər ga di cha nimi aatunwanbir pinn nimi.”

⁴ Waah ɲa kina na, le ni gbiin Uwumbər aabənabr Aisaya aah nan ɲmee pu Uwumbər Aagbanj ni na ke, “Unii ubaa bi nteersakpiin ni ki tar,

‘Toor Uwumbər aasan man ki ɲa waasan mu li tok ki tii u.

⁵ Bi ga di titan gbiin tifatann məmək, ki ber ɲijoo ni ɲigongon məmək lii taab,

ki naar isan imək gər na,

ki ɲa isan imək kaa joon na, i li joon tii u.

⁶ Binib məmək ga kan Uwumbər aah ga gaa bi lii pu na.’ ”*

⁷ Le kinipaak nan dan Jənn chee, ki ban ke u muin bi nnyun ni. Le u baa bi, “Nimi ijagen aabim, ɲma sur nimi ke ni nya ntafadaan mu choo na ni?”

⁸ Ni li tun lituln li ga mək ke ni sil kpeln nimi aabimbin na, ki taa bui ke niyaaja aah ye Abraham na, nima le

ga cha ni nyan ntafadaan ni. M tuk nimi la, Uwumbər ga ɲmaa di ɲitakpal ɲimina kpaln Abraham aayaabitii.

⁹ Dandana wee Uwumbər toor kichək ke u ti gaa isui imək kaa lu ɲisubil ɲi ɲan na, ki di ɲa mmii ni.”

¹⁰ Le kinipaak ngbaan baa u, “Kina kan, ti ga ɲa kinye?”

¹¹ Le u bui bi, “Unii u kpa ɲibəkul ɲilee na, u tii unii u kaa kpa libaa na. Unii u mu kpa tijikaar na, u yakr tii unii u kaa kpa na.”

¹² Bilampoogaab mu nan dan u chee, ki ban ke u muin bi nnyun ni, le ki baa u, “Uməmək, ti mu ga ɲa kinye?”

¹³ Le u bui bi, “Ni taa gaa ɲimombil ki jer baah siin nimi pu na.”

¹⁴ Le butəb aajab mu baa u, “Ti mu ga ɲa kinye?”

Le u bui bi, “Ni taa gaa unii ubaa aamombil mpəon man, ki taa galn unii u kaa kpa taani na. Cha ninimbil gbiin nimi aapal.”

¹⁵ Jənn pu, le binib aalandak fii. Bi məmək baa bisui ni ke, “U ye Kristo u ga gaa timi lii na aan waa ye?”

¹⁶ Le Jənn bui bi məmək, “Mma muin nimi nnyun ni la. Tə, unii u jer mi na mu choo. Maa ɲeer ke m gbiln waanaatak aajmin ki tii u. Uma le ga muin nimi Uwumbər Aafuur Nyaan, ni mmii ni.

¹⁷ U joo waayikpimbik unjaal ni, u ti chaar waajikaar, ki di njikaabim ɲa lipil ni, ki di tigbengbir see mmii mu kaan junn na ni.”

¹⁸ Kina le Jənn nan sur binib ngbaan, ki di ɲiməbon aabəɲ kpee ki sur bi, ki mooni tibənyaan ngbaan.

¹⁹ U nan sur Ubər Herod mu. Herod nan gaa unaal aapuu Herodias, ki ki tun titunwanbir sakpen ki kpee. Nima le cha Jənn nan sur u.

²⁰ Le Herod ki tun titunwanbir tiken ki kpee, ki chuu Jənn laj kiyondiik ni.

Jənn aah muin Yesu nnyun ni pu na (Matiu 3.13-17; Mak 1.9-11)

²¹ Jənn aah nan muin binib nnyun ni na, le u muin Yesu mu nnyun ni.

* 3:6 : Lik Aisaya 40.3-5.

Le Yesu mee Uwumbər. Waah bi mee Uwumbər na, le kitaapaak chuu piir.

²² Le Uwumbər Aafuur Nyaan sunn ni, ki nan təj u pu, ki naahn linanjel. Le nneel nyan ni paacham ki len, “Aa ye Njapəən u m gee si na la. Nnimbil gbiin si.”†

Yesu aayaajatiib ponn ni aayimbil (Matiu 1.1-17)

²³ Buyoonn Yesu naahn ke waah ɲa ɲibin piitaa aanii na, le u piin ki tuk binib Uwumbər aabər. Binib nan dak ke u ye Josef aajapəən la.

Josef nan ye Heli aajapəən,

²⁴ Heli mu nan ye Matat aajapəən, Matat mu nan ye Liifai aajapəən, Liifai mu nan ye Melki aajapəən, Melki mu nan ye Janai aajapəən, Janai mu nan ye Josef aajapəən,

²⁵ Josef mu nan ye Matatias aajapəən, Matatias mu nan ye Amos aajapəən,

Amos mu nan ye Nahum aajapəən, Nahum mu nan ye Esli aajapəən, Esli mu nan ye Nagai aajapəən,

²⁶ Nagai mu nan ye Maaf aajapəən, Maaf mu nan ye Matatias aajapəən,

Matatias mu nan ye Semeinn aajapəən, Semeinn mu nan ye Josek aajapəən,

Josek mu nan ye Joda aajapəən,

²⁷ Joda mu nan ye Joanann aajapəən, Joanann mu nan ye Resa aajapəən,

Resa mu nan ye Serubabel aajapəən, Serubabel mu nan ye Sealtiel aajapəən,

Sealtiel mu nan ye Neri aajapəən,

²⁸ Neri mu nan ye Melki aajapəən, Melki mu nan ye Adi aajapəən,

Adi mu nan ye Kosam aajapəən, Kosam mu nan ye Elmadam aajapəən,

Elmadam mu nan ye Er aajapəən,

²⁹ Er mu nan ye Josua aajapəən, Josua mu nan ye Elieser aajapəən,

Elieser mu nan ye Jorim aajapəən, Jorim mu nan ye Matat aajapəən,

Matat mu nan ye Liifai aajapəən,

³⁰ Liifai mu nan ye Simeonn aajapəən, Simeonn mu nan ye Juda aajapəən,

Juda mu nan ye Josef aajapəən, Josef mu nan ye Jonam aajapəən, Jonam mu nan ye Eliakim aajapəən,

³¹ Eliakim mu nan ye Melea aajapəən, Melea mu nan ye Mena aajapəən,

Mena mu nan ye Matata aajapəən, Matata mu nan ye Natann aajapəən,

Natann mu nan ye Ubər David aajapəən,

³² Ubər David mu nan ye Jese aajapəən, Jese mu nan ye Obed aajapəən,

Obed mu nan ye Boas aajapəən, Boas mu nan ye Salmonn aajapəən,

Salmonn mu nan ye Nasonn aajapəən,

³³ Nasonn mu nan ye Aminadab aajapəən, Aminadab mu nan ye Adminn aajapəən,

Adminn mu nan ye Arni aajapəən, Arni mu nan ye Hesronn aajapəən,

Hesronn mu nan ye Peres aajapəən, Peres mu nan ye Juda aajapəən,

³⁴ Juda mu nan ye Jakob aajapəən, Jakob mu nan ye Aisak aajapəən, Aisak mu nan ye Abraham aajapəən, Abraham mu nan ye Tera aajapəən,

Tera mu nan ye Nahor aajapəən,

³⁵ Nahor mu nan ye Serug aajapəən, Serug mu nan ye Reu aajapəən,

Reu mu nan ye Peleg aajapəən, Peleg mu nan ye Eber aajapəən, Eber mu nan ye Sela aajapəən,

³⁶ Sela mu nan ye Kainann aajapəən, Kainann mu nan ye Afaksad aajapəən,

Afaksad mu nan ye Sem aajapəən, Sem mu nan ye Nowa aajapəən, Nowa mu nan ye Lamek aajapəən,

† 3:22 : Lik Aisaya 42.1.

- ³⁷ Lamek mu nan ye Metusela aajapɔɔn, Metusela mu nan ye Enok aajapɔɔn,
Enok mu nan ye Jared aajapɔɔn, Jared mu nan ye Mahalaleel aajapɔɔn,
Mahalaleel mu nan ye Kenann aajapɔɔn,
³⁸ Kenann mu nan ye Enos aajapɔɔn, Enos mu nan ye Sef aajapɔɔn,
Sef mu nan ye Adam aajapɔɔn, Uwumbɔr le nan naan Adam.

4

Kinimbɔɔn aah tɔɔn Yesu pu na (*Matiu 4.1-11; Mak 1.12-13*)

¹ Yesu, u nan gbii Uwumbɔr Aafuur Nyaan na nan nyan Jɔɔdann aamɔɔl chee. Le Uwumbɔr Aafuur Nyaan cha u buen nteersakpiin ni,

² le kinimbɔɔn ti tɔɔn u nima, iwiin imonko ilee. Iwiin imonko ilee ngbaan Yesu aa jin nibaa. Le iwiin ngbaan aah jer na, nkon chuu u.

³ Le kinimbɔɔn bui u, “Aa yaa ye Uwumbɔr Aajapɔɔn kan, bui litakpal limina aan li kpaln tijikaar.”

⁴ Le Yesu bui ki ke, “Ni ηmee Uwumbɔr Aagban ni ke, ‘Tijikaar baanja aan ηmaa tii unii limɔfal.’ ”

⁵ Le kinimbɔɔn di u buen lijoon li fɔk na paab, ki ti mɔk u dulnyaa wee ni aanaan mɔmɔk libuul ngbaan ni,

⁶ le ki bui u, “M ga di mpɔɔn muma mɔmɔk, ni mu aawangol tii si. Bi nan di ni mɔmɔk tii mi la. M mu ga ηmaa di ni tii unii u m ban na.

⁷ Aa yaa gbaan nnimbiin ni ki pak mi kan, sin le ga li yeh ni mɔmɔk.”

⁸ Le Yesu bui ki ke, “Ni ηmee Uwumbɔr Aagban ni ke, ‘Li pak Aadindaan Uwumbɔr ki dii uma baanja.’ ”

⁹ Le kinimbɔɔn di u buen Jerusalem, ki ti di u tɔɔn Uwumbɔr Aadichal paab, le ki bui u, “Aa yaa ye Uwumbɔr Aajapɔɔn kan, lir ni kitin;

¹⁰ ni ηmee Uwumbɔr Aagban ni ke, ‘U ga tuk waatuuntiib ke bi li lik si.

¹¹ Le bi ga li joo si binjaal ni,

aataal taa gbeer litakpal.’ ”

¹² Le Yesu bui ki ke, “Uwumbɔr Aagban len ke, ‘Taa tɔɔn Aadindaan Uwumbɔr.’ ”

¹³ Kinimbɔɔn aah tɔɔn Yesu ntɔɔn mɔmɔk ki ti doo na, le ki laa siir cha u.

Yesu aah piin waatuln Galilee aatin ni pu na

(*Matiu 4.12-17; Mak 1.14-15*)

¹⁴ N-yoonn ngbaan le Yesu gir kun Galilee aatin ni. Uwumbɔr Aafuur Nyaan aapɔɔn mu bi u ni. Le waayimbil moon Galilee aatingbaan mɔmɔk ni.

¹⁵ Le u koo mmeen aadir ni, ki tuk binib Uwumbɔr aabɔnyaan. Le binib mɔmɔk nyun u.

Nasaref aatin aanib aah yii Yesu pu na

(*Matiu 13.53-58; Mak 6.1-6*)

¹⁶ Yesu nan ti fuu Nasaref aatin, baah nan kpiin u nin chee na. Juu yaab aakpaakool daal, le u koo mmeen aadiik ni, waah ηani pu n-yoonn mɔmɔk na. Le u fii sil ke u karn Uwumbɔr Aagban ni.

¹⁷ Le bi nan di Uwumbɔr aabɔnabr Aisaya aagban di tii u. Le u kpar kigban ngbaan, ki kan nin chee ηmee ke,

¹⁸ “Uwumbɔr Aafuur Nyaan bi m ni; u nyan mi ke m tuk bigiim tibɔnyaan tee.

U tun ni mi ke m nan sɔɔn binib bi kpa mpombiin na aasui,

ki tuk binaagbiib ke m gaa bi lii la,

ki tuk bijoom ke m likr binimbil, ki nyan bifalaadam baafalaa ni,

¹⁹ ki tuk binib ke buyoonn Uwumbɔr ga gaa waanib lii na fuu ni.”*

²⁰ Le Yesu ki kpab kigban ngbaan, ki ki giin ki tii mmeen aadiik ni aatoor ngbaan, le ki kal. Le binib bimɔk bi mmeen aadiik ni na aanimbil kal u pu.

²¹ Le u bui bi, “Naah ηun Uwumbɔr Aagban ni aabɔr ti din wee na gbiin la.”

* 4:19 : Lik Aisaya 61.1-2.

22 Le bi məmək pak u. Waah len iliinyaan pu na, le ni gar bi pam. Le bi baa tɔb, “Waa ye Josef aajapɔɔn la aa?”

23 Le u bui bi, “M bee ke ni ga bui mi liyataɔakl limina, ‘Dɔkta, tii aabaa laafee.’ Ni ga ki bui mi, ‘Ti nɔn saah tun lijiniir aatun Kapenaum aatiŋ ni pu na. Tun kina do chee na, saatiŋ ponn ni.’

24 M tuk nimi mbamɔn la, binib aan nyuŋ Uwumbɔr aabɔnabr ubaa udo aatiŋ ni.

25 “Li pel man, Elaija aayoonn na, utaal aa nan nun nɔbin nɔitaa ni inmal iloob. Le nkon sakpem lir kitiŋ ngbaan ni. N-yoonn ngbaan Israel yaab ponn ni bikpopiib nan bi ki wiir.

26 Uwumbɔr mu aa nan tun Elaija u ti ter bi ponn ni ubaa. U nan tun u Sarefaf aatiŋ, ki bi Saidonn aatiŋ ni na, ke u ti ter ukpopii u bi nima na.

27 Uwumbɔr aabɔnabr Elaisa aayoonn na, bikɔndam nan bi Israel yaab ponn ni ki wiir; le Uwumbɔr aa cha bi ponn ni ubaa pɔɔk. Naamann, u nan ye Siria aatiŋ aanii na baanja le u nan cha u pɔɔk.”

28 Yesu aah len kina na, le binib bimək bi mmeen aadiik ni na gee lijuul sakpen,

29 le ki fii, ki chuu nyan u kitiŋ ngbaan ni, ki di u buen baatiŋ aah bi lijuul li paab na, bi ti di u lii lijuul ngbaan aataab.

30 Le u bɔ dii bikaasisik ni ki buen.

Yesu aah nyan tiyayaar uja ni pu na (Mak 1.21-28)

31 U nan fuu Kapenaum, kitiŋ ki bi Galilee aatiŋ ni na. Le Juu yaab aakpaakool daal u koo mmeen aadiik ni, ki ti tuk binib Uwumbɔr aabɔr.

32 Waah tuk bi tibɔr ti na, le ni gar bi pam. Ba pu? waabɔr nan kpa mpɔɔn.

33 Le uja u tiyayaar joo u na bi mmeen aadiik ngbaan ni, le ki teen mpɔɔn pu ke,

34 “Sin Yesu u ye Nasaref aatiŋ aanii na, aa ban ba ti chee? Aa dan aa nan nɔa timi yɔli la aa? M nyi si. Aa ye Uwumbɔr aanii u ye chain na la.”

35 Le Yesu kae tiyayaar ngbaan, ki len ke, “Nɔmim. Di uja ngbaan lii.” Le tiyayaar ngbaan di u lii kitiŋ, ki nyan cha u. Taah lii u kitiŋ na, naa nɔa u nibaa.

36 Le ni gar bi məmək pam. Le bi baa tɔb, “Ba aabɔboln sɔ? U kpa yiko ni mpɔɔn le ki tuk tiyayaar ke ti di binib lii. Le ti kii waamɔb.”

37 Le Yesu aayimbil moon nɔipepel məmək, nima chee.

Yesu aah tii bibum pam laafee pu na

(Matu 8.14-17; Mak 1.29-34)

38 Yesu nan nyan mmeen aadiik ni, ki buen Simonn aadichal ni. Le Simonn aapuu aana aawon toŋ sakpen. Le bi mee Yesu ke u ter u.

39 Le Yesu dan nan sil jonn u pu, le ki kae iween i joo u na. Le uwon sɔŋ. Libuul ngbaan ni le u fii, ki chann bi tichann.

40 Tɔ, nwiin aah bi lir na, le binib bimək kpa bibum bido na joo ni bi Yesu chee. Le iween aabɔŋ aabɔŋ joo bi. Le u di unjaal paan bi məmək pu, ki cha bi pɔɔk.

41 Le tiyayaar mu di binib pam lii, ki teen ke, “Aa ye Uwumbɔr Aajapɔɔn la.”

Tiyayaar ngbaan bee ke u ye Kristo u gaa binib lii na. Nima pu le u kae ti, kaa cha ti len tibaa.

Yesu aah tuk binib Uwumbɔr aabɔr Judea aatiŋ ni pu na

(Mak 1.35-39)

42 Naah woln kichakpinaanyeeek ni na, le u nyan nima, ki buen nibaa chee, ki ti bi ubaa. Le kinipaak ngbaan bi ban u. Baah ti kan u na, le bi gaŋ u ke u taa buen cha bi.

43 Le u bui bi, “See m buen ntim muken ponn ni, ki ti tuk bi mu Uwumbɔr aanaan aabɔnyaan. Nima le cha Uwumbɔr tun ni mi.”

44 U nan bɔ dii Juu yaab aatim ni, le ki koo mmeen aadir ni, ki tuk binib Uwumbɔr aabɔr.

5

Yesu aah yin njan aadidiliib pu na (Matu 4.18-22; Mak 1.16-20)

1 Daalbaadaal le Yesu nan si Genesaret Aanyusakpem aagbaan,* le kinipaak gob u, ki mueni u, bi n̄un Uwumb̄ar aab̄ar.

2 Le u kan in̄oi ilee nnyusakpem aagbaan. Bijanbam aa bi i ponn ni. Bi nan bi nibaa chee, ki bi finni baap̄ar.

3 Le Yesu koo bun̄ob bubaa ponn ni, bu ye Simonn yaab na, le ki bui u ke u foor buen nnyun ponn ni siib. Baah foor siib na, le u kal nima chee bun̄ob na ponn ni, le ki tuk kinipaak ngbaan Uwumb̄ar aab̄ar.

4 Waah tuk bi ti doo na, le u bui Simonn, “Buen nnyun aah nyoo nin chee na, aan ni ti mee tip̄ar ngbaan ki chuu ijan.”

5 Le Simonn bui u, “Ndindaan, ti ban ijan kinyeek na m̄ak linimaln, kaa kan nibaa. T̄o, saah len pu na, m ga mee tip̄ar na nnyun ni.”

6 Le bi mee tip̄ar, ki chuu ijan pam. Le tip̄ar ngbaan ban ti kar.

7 Le bi kab bin̄aal ki yin bin̄een aat̄otiib bi bi bun̄ob buken ponn ni na ke bi dan nan ter bi. Le bi dan, ki nan nyan ijan ki gbiin in̄oi ilee ngbaan m̄am̄ak. Nima le cha in̄oi ngbaan ban i muin.

8 Simonn Piita aah kan kina na, le u gbaan Yesu aanimbiin ni, ki bui u, “Ndindaan, siir m chee. M ye titunwanbirdaan la.”

9 Baah chuu ijan sakpen pu na, le ni gar Simonn ni binib bim̄ak bi u chee na,

10 ni Sebedee aajap̄otiib Jems ni Jonn bi nan ye Simonn aatutun̄eertiib na. Le Yesu bui Simonn, “Taa san ijawaan. Dandana ki joo cha, aa ga li ban binib tii Uwumb̄ar la.”

11 Le bi dar baan̄oi cha n-gbaan, ki di cha ni m̄am̄ak, ki dii Yesu.

Yesu aah cha uk̄ondaan p̄ok pu na (Matiu 8.1-4; Mak 1.40-45)

12 Yesu nan bi kitiñ kibaa ni. Uk̄ondaan ubaa mu bi nima. Waah kan Yesu na, le u dan nan gbaan unimbiin ni, ki di unimbil chin̄i kitiñ,

ki gan̄ u, le ki bui u, “Ndindaan, aa yaa gee kan, aa ga n̄maa cha m p̄ok.”

13 Le Yesu taln un̄aal ki meeh u, ki bui u, “M gee. Aa p̄ok.” Libuul ngbaan ni, le u p̄ok.

14 Le Yesu bui u, “Taa tuk unii ubaa. Li cha Uwumb̄ar aatotoor chee, ki ti di aabaa m̄ak u, ki toor kitork tii Uwumb̄ar ke Moses aakaal aah siin pu na. Nima le ga m̄ak binib ke aa p̄ok a.”

15 Le Yesu aayimbil moo moon n̄ipepel m̄am̄ak. Le kinipaak sakpen kuun u chee ke bi n̄un waah len pu na, ki ban ke u cha bi ponn ni bi ye bibum na p̄ok.

16 N-yoonn, n-yoonn kan, le u ti nya bi chee, ki buen kip̄ok ni, u ti mee Uwumb̄ar.

Yesu aah cha uja u aawon faan na p̄ok pu na

(Matiu 9.1-8; Mak 2.1-12)

17 N-yoonn ngbaan le Yesu nan bi tuk binib Uwumb̄ar aab̄ar. Le Farisii yaab ni ikaal aam̄am̄akb bi nyan ni Galilee aatingbaan ni, ni Judea aatingbaan ni, ni Jerusalem na, nan ka u chee. Uwumb̄ar aap̄oon nan bi u chee, le u cha bibum p̄ok.

18 Le bijab bibaa luln ni uja u aawon faan na likekeln ni, ki ban bi di u koo ni kidiik ni, ki di u bil Yesu aanimbiin ni.

19 Binib aah nan wiir pu na, baa kan mpaan bi koo ni. Le bi jon kidiik ngbaan paab,† le ki chee liboln, ki di u di luln ni, ki di u bil kidiik ponn ni, Yesu aanimbiin ni.

20 Le Yesu kan baah gaa u ki kii pu na, le ki bui uja u aawon faan na, “Nj̄o, m di cha saatunwanbir pinn si.”

21 Waah len kina na, le Uwumb̄ar aakaal aam̄am̄akb ni Farisii yaab dak bisui ni ke, “U ye n̄ma ki sii Uwumb̄ar? Ubaa aan n̄maa di cha pinn titunwanbir see Uwumb̄ar baan̄a.”

22 Yesu nan bee baah dak pu na, le ki baa bi, “Ba pu ni dak kina nisui ni?”

* 5:1 : Genesaret Aanyusakpem: Bi ki yin mu ke Galilee Aanyusakpem la. † 5:19 : Bi yaa maa kidiik kan, baa di timoor pinn ki, kaa maa lidikokoln. Bi nan di id̄o paan puln tidir paab, le ki di titan p̄ar biin. Bi nan maa n̄jimb̄in le ki taa joi kidiik aapaacham.

²³ Maah len ke m di cha waatunwanbir pinn u na le pɔɔ aan m yaa len ke 'Fiin ki li chuun' le pɔɔ?

²⁴ M ga mək nimi ke min Unibən Aabo kpa mpɔɔn dulnyaa wee ni ke m di cha pinn titunwanbir." Waah len kina na, le u bui uja u aawon faan na, "M bui si la, fii ki yoor saawandookaan ki li chaa kun."

²⁵ Libuul ngbaan ni le u fii binimbil ni, ki yoor waawandookaan, ki chaa kun, le ki chuun nyuŋni Uwumbər.

²⁶ Le ni gar bi məmək pam. Le bi nyuŋ Uwumbər, ki san ijawaan, ki bui ke, "Din, le ti kan lijinjiir aawan."

*Yesu aah yin Liifai pu na
(Matiu 9.9-13; Mak 2.13-17)*

²⁷ Nee aapuwɔb, le Yesu nyan nima. Waah cha na le u kan ulampoogaar ubaa, bi nan yin u ke Liifai. U ka baah gaal lampoo nin chee na. Le Yesu bui u, "Li dii mi."

²⁸ Le u di cha waawan məmək ki fii, ki dii u.

²⁹ Le Liifai ŋa tijikaar sakpen waadichal ni ki tii Yesu. Le bilampoogaab pam ni binib biken dan nan ka ji bi chee tijikaar.

³⁰ Le Farisii yaab ni Uwumbər aakaal aaməməkbi bi mu ye Farisii yaab na bi ŋulni, le ki baa Yesu aadidiliib, "Ba ŋa ni ni bilampoogaab ni titunwanbirdam kpaan ki ji tijikaar ki nyu?"

³¹ Le Yesu bui bi, "Binib bi kpa laafee na aa ban dəkta, see bi bun na le ban dəkta.

³² Maa dan ke m nan yin bininyaam. M dan ke m nan yin titunwanbirdam ke bi nan kpeln baabimbin la."

*Kiməlul aabər
(Matiu 9.14-17; Mak 2.18-22)*

³³ Binib bibaa nan dan ki nan tuk Yesu, "Jɔnn aadidiliib ni Farisii yaab aadidiliib lulni bumɔb kpala kpala, ki mee Uwumbər. Le saadidiliib ma ji ki nyu."

³⁴ Le u baa bi, "Ni ga ŋmaa cha bicham bi dan bi nan ji ubəndinn aajim na lul bumɔb buyoonn upiidinn bi bi chee na aa? Aayii.

³⁵ N-yoonn choo, le bi ga chuu nyan upiidinn na bi chee mpɔɔn. N-yoonn ngbaan le bi ga lul bumɔb."

³⁶ Le u ki ŋakl bi liyataŋakl ke, "Ubaa aan chuu gii lekr libəkupəlŋ aakekengeln ki ti di len libəkukpokl. U yaa ŋa kina kan, u ga bii lipəlŋ na. Libəkupəlŋ aageln ni libəkukpokl ngbaan aa ŋak.

³⁷ Ubaa mu aan di ndawiin ki di ŋa kilookpok ponn ni. U yaa ŋa kina kan, kilookpok ngbaan ga puu ki bii. Ndaan na mu ga kpir.

³⁸ See bi di ndawiin ŋa kiloopəŋ ni.

³⁹ Unii mu yaa nyu ndakpaan kan, waan ki ban ndapəm. U ga len ke mu kpok na le mɔ."

6

*Juu yaab aakpaakool daal aabər
(Matiu 12.1-8; Mak 2.23-28)*

¹ Juu yaab aakpaakool libaa daal, le Yesu ni waadidiliib bɔ dii kisaak kibaa ponn ni. Le waadidiliib geei tijikaar ki per ki ŋmɔ.

² Le Farisii yaab bibaa nan baa bi, "Ba ŋa ni ŋani kina? Timi aakaal aa kii ke ni ŋa kina likpaakool daal."

³ Le Yesu baa bi, "Naa karn Ubər David aah nan ŋa pu na aa? Nkon nan joo u ni waanib.

⁴ Le u koo Uwumbər Aadichal ni, ki di Uwumbər aaboroboro ŋman, ki joo tii waanib mu, bi ŋman. Baah ŋa kina na, le bi bii Moses aakaal mu len ke Uwumbər aatotoorb baanja le ga ŋmɔ boroboro ngbaan na.

⁵ "Tɔ, min Unibən Aabo le ye likpaakool daal mu Aadindaan."

*Yesu aah cha uja u aanjaal faan na pɔək pu na
(Matiu 12.9-14; Mak 3.1-6)*

⁶ Juu yaab aakpaakool liken daal, le Yesu ki koo mmeen aadiik ni, ki tuk binib Uwumbər aabər. Le uja u aanjaalii faan na bi nima.

⁷ Le Uwumbər aakaal aaməməkbi ni Farisii yaab lik Yesu, ke u ga cha u pɔək likpaakool daal aan waan cha u pɔək. Bi ban bi kan nsan aan ki galn u, ke u bii likpaakool daal.

8 Le Yesu bee baalandak, le ki bui uja u aanaal faan na, “Dan nan sil do binib aanimbiin ni.” Le u fii ti sil nima.

9 Le Yesu baa bi, “Likpaakool daal kan, ti ŋa ni ŋan na aan ni kaa ŋan na? Ti tii unii limɔfal aan ti ku u? Timi aakaal mɔk timi kinye?”

10 Le u lik bi mɔmɔk, le ki bui uja u aanaal faan na, “Taln aanaal.” Le u taln unaal. Le mu pɔk.

11 Le bi gee linuul Yesu pu pam, le ki kpokl baah ga ŋa u pu na.

Yesu aah nyan waakpambalb kipiik ni bilee pu na

(Matiu 10.1-4; Mak 3.13-19)

12 N-yoonn ngbaan le Yesu jon lijuol paab, u ti mee Uwumbɔr, le ki mee u kinyeek ngbaan ki ti woln kitaak.

13 Naah woln kichakpinaanyeek ni na, le u yin waadidiliib ke bi dan u chee, le ki nyan bi ponn ni bijab kipiik ni bilee, ki yin bi ke waakpambalb.

14 Baayimbil sɔ; Simonn u Yesu duln u ke Piita na, ni unaal Andru; ni Jems, ni Jonn, ni Filip, ni Batolomiu,

15 ni Mati, ni Tomas, ni Jems u ye Alfeus aajapɔn na; ni Simonn u nan ban u kuln waatin aadim na;

16 ni Judas u ye Jems aajapɔn na; ni Judas Iskariot u ga nan kooh Yesu na.

Yesu aah moon Uwumbɔr aabɔr ki cha bibum pɔk pu na

(Matiu 4.23-25)

17 Le Yesu sunn ni lijuol ngbaan paab, ki nan sil nin chee ŋak na. Waakpambalb ngbaan mu bi u chee. Binib bi dii u na mu bi u chee ki wiir. Kinipaak ki nyan ni Judea aatingbaan mɔmɔk ni, ni Jerusalem, ni nnyusakpem aatim Taya ni Saidonn aatingbaan ni na, mu bi nima.

18 Bi dan ke bi nan ŋun waaliin, ki ban ke u tii bi ponn ni bi ye bibum na laafee. Le u cha bi pɔk, ki cha binib bi tiyayaar joo bi na mu pɔk.

19 Le kinipaak ngbaan mɔmɔk ban ke bi di binjaal meeh u; ba pu? mpɔn nyan u ni, ki cha bi mɔmɔk pɔk.

Uwumbɔr aanyoor ni tibɔbir aabɔr
(Matiu 5.1-12)

20 Yesu nan lik waadidiliib le ki bui ke:

“Nimi bi ye bigiim na,
Uwumbɔr aanyoor bi ni pu;
nimi le yeh Uwumbɔr aanaan.

21 Nimi bi nkon joo nimi dandana na,
Uwumbɔr aanyoor bi ni pu;
ni ga nan ji ki bab.

Nimi bi wii dandana na,
Uwumbɔr aanyoor bi ni pu;
ni ga nan laa.

22 “Binib yaa nan nimi, ki yakr ni chee, ki sii nimi, ki yin nimi mbi-indam, min Unibɔn Aabo pu kan, Uwumbɔr aanyoor bi ni pu.

23 Bi yaa ŋa nimi kina kan, ni li kpa mpopiin sakpen ki li mɔni; ba pu? ni ga nan kan tinyoor sakpen paacham. Kina le biyaajatiib nan ŋa Uwumbɔr aabɔnabtiib falaa.

24 Nimi biwankpadam, tibɔbir ga li bi ni pu;

ba pu? ni puen kan ni mɔ na la.

25 Nimi bi ji babr dandana na, tibɔbir ga li bi ni pu.

Nkon ga nan chuu nimi.

Nimi bi laa dandana na, tibɔbir ga li bi ni pu.

Ni ga nan li kpa mpombiin ki li wii.

26 “Binib mɔmɔk yaa pak nimi kan, tibɔbir ga li bi ni pu. Kina le biyaajatiib nan pak binjanmannim bi nan ŋmanni ke bi ye Uwumbɔr aabɔnabtiib na.”

Naah ga ŋa nimi aadim pu na

(Matiu 5.38-48; 7.12a)

27 “M tuk nimi bi pel na, ni li gee nimi aadim man, ki ŋa binib bi nan nimi na tinann,

28 ki ŋa Uwumbɔr aanyoor ŋa binib bi seei nimi na pu, ki mee Uwumbɔr tii binib bi ŋa nimi bakaa na.

29 Unii yaa faa si kitapak kibaa kan, cha u faa kiken mu. Unii yaa gaa saakekeln aa chee kan, di saabɔkul mu ki kpee u.

30 Unii umɔk mee si tiwan na kan, tiin u. Unii yaa yoor saawan kan, taa bui u ke u giini ni.

31 Naah ban ke binib li ŋani nimi pu na, ni mu li ŋani bi kina.

³² “Ni yaa gee binib bi gee nimi na baanja kan, ni kpa tinyoor Uwumbər chee ee? Titunwanbirdam mu gee binib bi gee bi na la.

³³ Ni yaa ter binib bi ter nimi na baanja kan, ni kpa tinyoor Uwumbər chee ee? Titunwanbirdam mu ɲani kina la.

³⁴ Ni yaa pinn binib bi ga giin tii nimi na baanja kan, ni kpa tinyoor Uwumbər chee ee? Titunwanbirdam mu pinni titunwanbirdam ke bi ki giin baah pinn bi pu na tii bi.

³⁵ Ni ma kan, ni li gee nimi aadim, ki ɲa bi tiɲann, ki pinn binib tiwan, ki taa ki li ban ni. Le Uwumbər ga tii nimi tinyoor sakpen. Ni ga li ye Uwumbər u kaa kpa ɲeen aatɔ na aabim. Uma le ɲani titunwanbirdam ni binib bi kaa dooni u na tibulchinn.

³⁶ Ni li kpa linimbaasaln ke Nite Uwumbər aah kpa pu na.”

*Ni taa galni binib
(Matiu 7.1-5)*

³⁷ “Ni taa ji binib tibər, le Uwumbər mu aan ji nimi tibər. Ni taa galni binib, le Uwumbər mu aan galn nimi. Ni di cha pinn binib man, le Uwumbər mu ga di cha pinn nimi.

³⁸ Tiin binib man, le Uwumbər mu ga tii nimi. U ga tii nimi sakpen. Mbamən, u ga lee gbiin nimi lisambil, le ki yek yek, ki ki lee kpee, le ki nyii nyii ki moo lee kpee aan li ti bar kpir, aan ki di tii nimi. Naah tii binib pu na, Uwumbər mu ga giin kina le ki tii nimi.”

³⁹ Le Yesu ɲakl bi liyataɲakl ke, “Ujoon ga ɲmaa mək ujoon nsan aa? Bi məmək bilee aan lir libuul ponn ni ii?

⁴⁰ Unii u bae mbaem na aa jer waaməməkr. Unii umək bae mbaem ki chikr na ga li bi ke waaməməkr aah bi pu na la.

⁴¹ “Ba ɲa aa lik ki waa lidəchəl li bi aana aabo aanimbil ni na, kaa tee waa jaatəlk u bi aayaan ni na?

⁴² Aa yaa kaa waa jaatəlk u bi aabaa aanimbil ni na kan, aa ga tee ɲa kinye ki bui aana aabo ke, ‘Nna aabo, cha m nyan lidəchəl li bi aanimbil ni na?’ Sin unmanmann, chuu nyan jaatəlk u

bi aanimbil ni na waahr, aan ki li waa mbaməm, aan ki nan nyan aana aabo yaan ni lidəchəl.”

*Naah ga ɲa pu ki bee unii aabimbin na
(Matiu 7.16-20; 12.33-35)*

⁴³ “Busub bu ɲan na aan lu ɲisubil ɲi kaa ɲan na. Busub bu kaa ɲan na mu aan lu ɲisubil ɲi ɲan na.

⁴⁴ Busub aasubil pu, le aa ga bee bu aah ye busub bu na. Binib aa ker saasaa bukokom pu, kaa ker nkakan ichakpeejagar pu.

⁴⁵ Ilandak nyaan bi uninyaan aasui ni, le ki cha u len ni ɲan na. Ilandakbir bi mbiindaan aasui ni, le ki cha u len ni bir na. Ba pu? ilandak i gbii unii aasui ni na, ima le u ga len.”

*Bidimaab bilee aabər
(Matiu 7.24-27)*

⁴⁶ “Ba pu ni yin mi ke ‘Dindaan, Dindaan,’ kaa ɲani maah tuk nimi ke ni ɲa pu na?

⁴⁷ Unii umək dan m chee, ki ɲun maaliin, ki ɲani kina na, m ga mək nimi waah naahn udaan u na.

⁴⁸ U naahn uja u ban u maa kidiik, ki gbii ni nyoo, ki maa lidinyikl ɲitakpal pu na la. Le nwam nyan, ki puu ki yur kidiik ngbaan, le kaa deɲni; ba pu? u maa ki mbaməm.

⁴⁹ Unii u ɲun maaliin, kaa ɲani kina na naahn uja u maa kidiik kitin pu, kaa puen gbii mbuu ki maa lidinyikl na la. Le nwam nyan ki puu yur ki. Libuul ngbaan ni le ki lir kookoo.”

7

*Yesu aah cha butəb aajab aaninkpel aanaagbiija pəək pu na
(Matiu 8.5-13)*

¹ Waah len tibər timina binib aatafal ni ki ti doo na, le u buen Kapenaum aatin ni.

² Le butəb aajab nkub aaninkpel ubaa nan kpa unaagbiija ubaa ki gee u sakpen. Le unaagbiija ngbaan bun, ki ban u kpo.

³ Le butəb aajab aaninkpel ngbaan ɲun Yesu aabər, le ki tun ni Juu yaab aaninkpiib u chee, bi nan bui u ke u dan nan cha waanaagbiija pəək.

⁴ Juu yaab aaninkpiib ngbaan aah fuu ni Yesu chee na, le bi gar u ki bui ke, “Butɔb aajab aaninkpel njeer ke aater u.

⁵ U gee timi aanib, ki maa mmeen aadiik tii timi.”

⁶ Le Yesu dii bi buen. Waah ti peen butɔb aajab aaninkpel ngbaan aadichal na, le uninkpel ngbaan tun ni ujɔtiib ke bi tooh u nsan ni, ki ti bui u, “Tidindaan, butɔb aajab aaninkpel ke: Taa ki nani falaa, ke waa njeer aa dan udo ki koo waadiik ni.

⁷ U mu aa dak ke u njeer u dan aa chee. Aa yaa po sil nsan ni ki len kan, waanaagbiija ga pɔɔk.

⁸ Uma ubaa kii uninkpel aamɔb, ki mu ye butɔb aajab aaninkpel la, le ki bui ubaa, ‘Li cha,’ le u buen; ki bui ubaa mu, ‘Dan,’ le u dan; le ki bui waanaagbiija, ‘Na kina,’ le u na.”

⁹ Yesu aah nɔn waah len pu na, le ni gar u pam. Le u fenn ki ton kinipaak ki dii u na, le ki bui bi, “M tuk nimi la, maa kee kan unii u bi Israel yaab ponn ni ki gaa mi ki kii mbamɔm kina na.”

¹⁰ Le binib bi tooh Yesu nsan ponn ni na gir kun butɔb aajab aaninkpel do, le ki ti mui waanaagbiija ngbaan pɔɔk a.

Yesu aah fikr ukpopii aajapɔɔn nkun ni pu na

¹¹ Naa yunn le Yesu buen kitin kibaa ni, bi yin ki ke Neenn. Le waadidiliib ni kinipaak pam dii u.

¹² Waah peen kitin ngbaan aagoln aabisamɔb na, le u kan uja ubaa kpo, bi tu ni u. Una nan ye ukpopii la. U mu ye ujaɔnbaal la. Le waatin aanib pam mu dii u ki wiir.

¹³ Tidindaan aah kan ukpopii ngbaan na, le kinimbaak chuu u. Le u bui u, “Taa ki wii,”

¹⁴ le ki too foor duun linikpol na aawandookaan chee, ki meeh ni. Le binib bi tu ni u na sil. Le Yesu bui ke, “Unachipɔɔn, m bui si, fiin.”

¹⁵ Le uja u kpo na fii kal, ki piin ki bi len. Le Yesu di u tii una.

¹⁶ Le ijawaan chuu bi mɔmɔk. Le bi nyuɔni Uwumbɔr, ki bui ke,

“Uwumbɔr aabɔnabr kpaan bi tikaasisik ni. Uwumbɔr dan u nan ter waanib la.”

¹⁷ Le bi mooni tibɔr timina itingbaan i bi nima chee na ni, ni Judea aatingbaan mɔmɔk ni, ki mooni Yesu aayimbil.

Jɔnn aah tun ni waadidiliib Yesu chee pu na

(Matu 11.2-19)

¹⁸ Jɔnn aadidiliib nan tuk u Yesu aah nani pu na mɔmɔk.

¹⁹ Le u yin bi ponn ni bilee, le ki tun bi ke bi buen Tidindaan chee, ki ti baa u ke u ye unii u Uwumbɔr aabɔnabtiib nan len ke u ga dan na aan waa ye? Bi ga li ban uken aa?

²⁰ Le Jɔnn aadidiliib ngbaan fuu ni Yesu chee ki nan bui u ke, “Jɔnn u muini binib nnyun ni na tun ni timi aa chee ti nan baa si ke, ‘Aa ye unii u Uwumbɔr aabɔnabtiib nan len ke u ga dan na aan saa ye, bee ti ga li ban uken la aa?’ ”

²¹ N-yoonn ngbaan le Yesu cha bibum pam pɔɔk, ki nyan tiyayaar binib ni, ki likr bijoom bi wiir na aanimbil;

²² le ki bui Jɔnn aadidiliib, “Gir buen Jɔnn chee, ki ti tuk u naah nɔn pu ki kan pu na, ke m likr bijoom aanimbil, ki cha biwɔb, ni bikɔndam, ni bitafakpaab pɔɔk, ki fikr binib bi kpo na nkun ni, ki tuk bigiim Uwumbɔr aabɔnyaan tee.

²³ Unii u kaa joo mi beeni na, Uwumbɔr aanyoor bi u pu.”

²⁴ Le Jɔnn aadidiliib aah buen na, Yesu len kinipaak ngbaan chee Jɔnn aabɔr ke, “Naah nan buen Jɔnn chee nteersakpiin ni na, ni nan dak ke ni ga kan kinye? Ni nan dak ke ni ga kan lipul li libuln fiini li na la aa?

²⁵ Ni nan buen ni ti kan uja u pee tiwanyaan na la aa? Binib bi pee tiwanyaan ki ji mmɔɔn na bi bibɔrb aadichal ni la.

²⁶ Ni nan buen ni ti kan Uwumbɔr aabɔnabr la aa? Mbamɔn, m tuk nimi la, u jer Uwumbɔr aabɔnabr.

* 7:27 : Lik Malakai 3.1.

27 Ni ηmee Uwumbər Aagbaŋ ni ke Uwumbər bui ke, ‘Maatutunn sɔ. M tun ni u ke u loln ni nsan, ki nan toor nsan siin si.’* Jɔnn le ye ututunn ngbaan.

28 M tuk nimi la, baa kee ma unii ubaa u jer Jɔnn. Le unii u ye uwaatiir Uwumbər aanaan ni na jer Jɔnn.”

29 Binib məmək ni bilampoogaab nan ηun Jɔnn aaliin, ki cha u muin bi nnyun ni. Nima le mək ke bi kii ki tii Uwumbər aabamɔn.

30 Farisii yaab ni Uwumbər aakaal aaməməkɔ aa nan cha u muin bi nnyun ni. Nima le mək ke bi yii Uwumbər aaməboln.

31 Tɔ, Yesu nan ki bui kinipaak ngbaan ke, “M ga di ba ki di ηaŋ dandana aanib ngbaan? Bi bi ke ba na?”

32 Bi bi ke mbim mu ka kinyaŋ ni ki tuk biŋeen aatətiib, ‘Ti pii ηiwul le ki tii nimi, le naa saar. Ti wii ikpowiil, le naa kaani.’

33 Dandana aanib ngbaan mu bi kina la; Jɔnn nan dan ki nan lul buməb, kaa nyu ndaan, le bi bui ke u kpa kinimbəŋ.

34 Min Unibəŋ Aabo dan le ki ji ki nyu, le bi bui ke m ye upusakpiindaan ki ye udanyur, ki jɔnni bilampoogaab ni titunwanbirdam la.

35 Tɔ, binib bimək kpa nlan mbamɔn na, bi bee ke Uwumbər aah ηani pu na, ni ηan.”

Upii ubaa aah nyuŋ Yesu pu na

36 Farisii aanii ubaa nan bui Yesu ke u dan nan ji u chee tijikaar. Le u koo waadichal ni, ki kal ki bi ji.

37 Le upii u ye titunwanbirdaan na bi kitin ngbaan ni, ki ηun ke Yesu ka ji tijikaar Farisii aanii ngbaan do. Le u joo ni nkpan mu nun mɔ na, kpalba nyaan u bi yin u ke alabasta na ponn ni,

38 le ki dan nan sil Yesu aapuwəb, utaa chee, le ki wii, ki cha tinyunyunn lir Yesu aataa pu, ki finn utaa, le ki joo waayikpir per utaa, ki moor utaa, ki di tulalee ngbaan ηmir utaa.

39 Farisii aanii ngbaan aah kan kina na, le u dak usui ni ke, “Uja wee yaa sil

ye Uwumbər aabənabr kan, u ba ga bee upii u meeh u na aabimbin aah bi pu na, ke u ye titunwanbirdaan la.”

40 Le Yesu tuk Farisii aanii ngbaan ke, “Simonn, m ban m bui si tibər tibaa la.”

Le u bui u, “Uməməkr, lem.”

41 Le Yesu bui u, “Bijab bilee le nan bi, le ki joo uwankpadaan aapəln. Ubaa joo waapəln ηimombil ηi ηeer iwiin ikui inmu aapal na, ubaa mu joo waapəln ηimombil ηi ηeer iwiin piinmu aapal na.

42 Bi məmək bilee aah kaa kpa nibaa bi giin tii u na, le u di cha pinn bi məmək. Bijab bilee ngbaan ponn ni, ulau ga li gee u ki jer uken?”

43 Le Simonn bui u, “Waah di cha pinn unii u aapəln wiir na le ga li gee u ki jer u aapəln kaa wiir na.”

Le Yesu bui u, “Aa len mbamɔn la,”

44 le ki fenn toŋ upii ngbaan, ki bui Simonn, “Aa kan upii wee ee? M koo ni saadichal ni, le saa tii mi nnyun ke m finn ntaa. Upii wee ma kan, u di tinyunyunn le finn ntaa, ki di waayikpir per ntaa.

45 Saa moor ntakpɩln.† Uma le moor ntaa buyoonn m koo ni na ki nan saa dandana.

46 Saa di nkpan ηmir n-yil. Uma le di tulalee ηmir ntaa.

47 M tuk si la, m di cha waatunwanbir ti wiir na ki pinn u. Nima le cha u gee mi sakpen. M yaa di cha pinn unii titunwanbir siib na kan, udaan ga li gee mi siib la.”

48 Yesu nan bui Simonn kina, le ki tuk upii ngbaan, “M di cha pinn si saatunwanbir la.”

49 Le binib bi bi ji u chee tijikaar na baa bibaa bisui ni, “U ye ηma ki di cha pinn titunwanbir?”

50 Le Yesu bui upii ngbaan, “Saah gaa mi ki kii pu na, nima le cha aa ηmar. Li cha ki li kpa nsuudoon.”

8

Bipiib bi dii Yesu na

1 Naa yunn le Yesu bɔ dii ntisakpem ni ntiwaatiir ni, ki mooni Uwumbər

† 7:45 : ...moor ntakpɩln: Israel yaab nan doon tɔb kina le ki mək ngeehn.

aanaan aabɔnyaan tee. Waakpam-balb kipiik ni bilee mu dii u.

² Bipiib bi u nan cha bi pɔk na mu dii u. Iween le nan joo bibaa. Tiyyaar mu nan joo biken. Bi ponn ni ubaa nan ye Mari, u bi yin u ke Magdalene na. Tiyyaar tilole le nan joo u, le Yesu nan jenn nyan ti u ni.

³ Bi ponn ni ubaa mu ye Joana, u ye Ubɔrkpaan Herod aatutunn Chusa aapuu na. Ubaa mu ye Susana. Bipiib biken mu nan bi ki dii u ki wiir. Le bi mɔmɔk di baawan ter u ni waakpam-balb.

Unii u yaa njikaabim na aayatanakl (Matiu 13.1-9; Mak 4.1-9)

⁴ Le binib nyan itingbaan mɔmɔk ni, ki dan Yesu chee, ki ɲa kinipaak sakpen. Le u ɲakl bi liyatanakl:

⁵ “Ukpaal ubaa nan buen u ti yaa njikaabim. Waah yaa na, le mubaa lir nsan ponn ni. Le binib taa taa mu pu. Le inyoon i laani paacham na dan nan peei jin.

⁶ Le mubaa mu lir ntakpateer pu. Le mu guu punn mala, ki mu ki yɔl mala; ba pu? nima chee aa soon.

⁷ Le mubaa mu lir ikokon ponn ni. Le mu ni ikokon kpaan muun. Le ikokon ku mu.

⁸ Le mubaa mu lir kitiɲ ki ɲan na ponn ni, ki muun, ki mar, ki lu nkub nkub.”

Yesu aah len kina ti doo na, le u teen ke, “U kpa litafal na kan, u ɲun.”

Nitaa ɲi pu u ɲakl bi ɲiyatanak na (Matiu 13.10-17; Mak 4.10-12)

⁹ Le waadidiliib dan ki nan baa u liyatanakl ngbaan aatataa.

¹⁰ Le u bui bi, “Uwumbɔr le cha ni bee waanaan aabɔbɔrkaan. Biken ma kan, u ɲak bi ɲiyatanak, aan bi lik, kaan li waa, ki pel, kaan bee naatataa.”*

Unii u yaa njikaabim na aayatanakl aatataa

(Matiu 13.18-23; Mak 4.13-20)

¹¹ “Liyatanakl ngbaan aatataa le ye ke njikaabim ngbaan le ye Uwumbɔr aabɔr.

¹² Mu lir nsan ponn ni na le ye binib bi ɲun Uwumbɔr aabɔr na. Le kinimbɔɲ dan nan nyan ti bisui ni, bi taa gaa Uwumbɔr ki kii, ki ɲmar.

¹³ Mu lir ntakpateer pu na le ye binib bi ɲun Uwumbɔr aabɔr ki gaa ti ni mpopiin na. Bi mu aa gaa ti bisui ni mbamɔm. Bi gaa Uwumbɔr ki kii ni yunn siib; tɔ, ntɔɲ yaa pii bi kan, le bi ga di u lii.

¹⁴ Mu lir ikokon ponn ni na le ye binib bi ɲun Uwumbɔr aabɔr aan ki cha bitafal bi liwankpal ni, ni dulnyaa ni aawan ni mɔ na ni, ni baabimbin aabɔr ni na. Nima le ku tibɔr ngbaan bisui ni. Le taa mar.

¹⁵ Mu lir kitiɲ ki ɲan na ponn ni na le ye binib bi aasui ɲan ki ye mbamɔn na, ki ɲun Uwumbɔr aabɔr; ki joo ti mbamɔm, ki kpa limɔr, ki dii Uwumbɔr kaa di cha na.”

Karyaa aayatanakl (Mak 4.21-25)

¹⁶ “Unii yaa see karyaa kan, waan di lisambil ki di chinj u pu, kaan di siin tiwandookaan aataab. U ga di u tɔɲ tiwan paab la, le u li wiin aan binib bimɔk koo ni na li waa.

¹⁷ “Tibɔr timɔk bɔɔ na, ti ga kpiir. Tibɔbɔrkaan mɔmɔk mu ga nyan mpaan pu.

¹⁸ “Cha nitafal li bi naah ɲun pu na ni man. Unii u kpa na, Uwumbɔr ga kpee u. Unii u kaa kpa na, Uwumbɔr ga chuu gaa waah dak ke u kpa ti na.”

Binib bi ye Yesu aana ni unaatiib na (Matiu 12.46-50; Mak 3.31-35)

¹⁹ Yesu aana ni unaatiib nan fuu ni ki ban u. Kinipaak ngbaan pu le baa ɲmaa koo ni u chee.

²⁰ Le bibaa tuk u, “Aana ni aanaatiib si lipaal ki ban si la.”

²¹ Le u bui bi, “Nna ni nnaatiib le ye binib bi ɲun Uwumbɔr aabɔr ki ɲani taah len pu na.”

Yesu aah ɲa pu ki cha kibun ɲmin na (Matiu 8.23-27; Mak 4.35-41)

²² N-yoonn ngbaan le Yesu ni waa-didiliib koo bunɔb ni. Le u bui bi,

* 8:10 : Lik Aisaya 6.9-10.

“Cha ti puur nnyusakpem man.” Le bi buen.

²³ Buṅɔb na aah cha na, le u dɔ bu ponn ni geen. Le kibun piin ki daar. Le nnyun feei ki koo buṅɔb na ni, le bu ban bu gbii. Ni nan ye linimaln la.

²⁴ Le bi dan ki nan finn Yesu ki bui ke, “Tidindaan, Tidindaan, ti ga bee nnyun ni.”

Le u finn, ki kae kibun ni tinyunkpenn. Le kibun ni tinyunkpenn ḡmin chii.

²⁵ Le u baa bi, “Ba pu naa gaa mi ki kii?”

Yesu aah ḡa pu na, le ni gar bi pam. Le ijawaan chuu bi. Le bi baa tɔb, “Ba aanibol bi na, ki kae kibun ni nnyun mu, aan ni kii waamɔb.”

*Yesu aah cha uwaar pɔɔk pu na
(Matiu 8.28-34; Mak 5.1-20)*

²⁶ Bi nan fuu Gerasiin yaab aatin ki bi Galilee Aanyusakpem aadapuul na.

²⁷⁻²⁹ Le uwaar ubaa nan bi nima, ki chuun unmeen ni yunn, ki koo baah sui binib titakpalunn ti ponn ni na, kaa kii u li bi linampal. Tiyayaar chur u kpala kpala. Le udoyaab nan di idɔribi ni tikululn buu u ke bi kiir u. Le u nan keei tikululn ni idɔribi ngbaan. Tiyayaar ngbaan le di u buen nteersakpiin ni. Le Yesu aah nyan buṅɔb ni na, uja ngbaan dan nan tooh u nsan pu. Le Yesu tuk tiyayaar ngbaan, “Nyan u ni.” Nima pu na, waah kan Yesu na, le u teen, ki gbaan kitiṅ, unimbiin ni, le ki len mpɔɔn pu ke, “Yesu, sin u ye Uwumbɔr u kaa kpa ḡeen aatɔ na Aajapɔɔn na, aa ban ba m chee? M gan si, taa ḡa mi falaa.”

³⁰ Le Yesu baa u, “Bi yin si ke ba?”

Tiyayaar pam aah bi u ni na, nima le u bui ke bi yin u ke Kipaak.

³¹ Le tiyayaar ngbaan gan Yesu ke u taa bui ti ke ti buen libuul li nyoo na ni.

³² Igbeer nan bi nima chee ki wiir, ki chuun ji limɔɔgongoln paab. Le tiyayaar ngbaan gan Yesu ke u cha ti koo igbeer ngbaan ni. Le u kii.

³³ Le ti nyan uja ngbaan ni, ki ti koo igbeer na ni. Le igbeer ngbaan mɔmɔk san sunn ni limɔɔgongoln

taab, ki ti koo nnyun ni, ki bee nnyun ni.

³⁴ Tɔ, bijab bi kii igbeer ngbaan na aah kan kina na, le bi san buen kitiṅ ni, ni itingbaan ni, le ki ti tuk binib tibɔr ngbaan.

³⁵ Binib aah ḡun kina na, le bi dan bi nan lik budabu ḡa na, le ki fuu ni Yesu chee, ki kan uja u tiyayaar nyan u ni na ka Yesu chee ki cheer ki pee tiwanpeenkaan, kaa ki chuun unmeen. Le ijawaan chuu bi.

³⁶ Le binib bi kan Yesu aah cha uja ngbaan pɔɔk pu na, tuk bi waah ḡa pu na.

³⁷ Le Gerasiin aatin aanib, ni itingbaan mɔmɔk aanib san ijawaan pam. Nima le bi gan Yesu ke u nya baatin ni. Le u koo buṅɔb ni ke u gir buen nnyusakpem aadapuul.

³⁸ Le uja u tiyayaar nyan u ni na gan Yesu ke u cha u dii u.

Le Yesu aa kii, ki bui u,

³⁹ “Gir kun ki ti tuk binib Uwumbɔr aah tun litukpaan tii si pu na.”

Le u siir, ki bɔ dii waatin ngbaan ni, ḡipepel mɔmɔk, ki tuk binib Yesu aah tun litukpaan pu tii u na.

*Yesu aah cha upii ubaa pɔɔk aan ki
fikir upiibo nkun ni pu na
(Matiu 9.18-26; Mak 5.21-43)*

⁴⁰ Yesu aah puur nnyusakpem na, kinipaak nan si kii u nima, ki kpa mpopiin ki gaa u.

⁴¹ Le uja ubaa, u ye mmeen aadiik ni aaninkpel, aan bi yin u ke Jairus na, dan nan gbaan kitiṅ Yesu aanimbiin ni, ki gan u ke u dan udo,

⁴² ke ubisabaan, u ye ḡibin kipiik ni ḡilee na bun, ki ban u kpo. Le Yesu dii u ki buen.

Waah cha na, le kinipaak dii u ki mueni u.

⁴³ Le upii u fu tipiir ḡibin kipiik ni ḡilee taa door na bi nima. U nan chaa biteteeb chee, ki jin waamombil mɔmɔk doo. Bi ponn ni ubaa mu aa ḡmaa cha u pɔɔk.

⁴⁴ Le u dan Yesu aapuwɔb, le ki nan meeh waabɔkul aamɔjuul. Libuul ngbaan ni le u pɔɔk.

⁴⁵ Le Yesu baa ke, “Ḋma meeh mi?”

Le bi məmək nee ke baa meeh u. Le Piita ni binib bi bi u chee na bui u, “Ndindaan, kinipaak ngbaan məmək bi aa chee ki mueni si kina, le aa baa ke ŋma meeh si?”

⁴⁶ Le Yesu bui ke, “Unii ubaa le meeh mi. M bee ke mpɔɔn nyan m ni.”

⁴⁷ Le upii ngbaan nan bee ke waa bɔr. Ijawaan nan chuu u, le uwon gbaa. Le u dan nan gbaan Yesu aan-imbii ni, ki tuk u binib məmək aan-imbil ni, budabu cha u meeh u na, ni waah pɔɔk libuul ngbaan ni pu na.

⁴⁸ Le Yesu bui u, “Mbisal, saah gaa mi ki kii na, nima le cha aa pɔɔk. Li cha ni mpopiin.”

⁴⁹ Yesu aah len kina na, le unii ubaa nyan ni Jairus do ki tooh Jairus nsan pu, ki nan tuk u ke, “Aabisal kpo a. Taa ki cha Uməməkr ngbaan ŋani falaa ki cha aado.”

⁵⁰ Le Yesu ŋun waah len pu na, ki bui Jairus, “Taa san ijawaan. Aa yaa ŋa naadii baanja kan, u ga pɔɔk.”

⁵¹ Yesu aah fuu Jairus do na, le waa cha unii ubaa dii u ki koo ni, see Piita, ni Jɔnn, ni Jems, ni upiibo ngbaan aate ni una.

⁵² Le binib bi məmək bi lichiln ni na bi wii ikpowiil ki kaani. Le Yesu bui bi, “Taa wii man. Waa kpo. U geen la.”

⁵³ Le bi laa u pam. Bi bee ke u kpo la.

⁵⁴ Le Yesu chuu uŋaal ki bui u, “Upiibo, fiin.”

⁵⁵⁻⁵⁶ Libuul ngbaan ni le waawiin ki gir koo u ni, le u fii. Le ni gar ute ni una pam. Le Yesu bui bi ke bi taa tuk unii ubaa waah ŋa pu na, le ki bui bi ke bi tii ubo ngbaan tijikaar u ji.

9

Yesu aah tun waadidiliib kipiik ni bilee pu na

(Matiu 10.5-15; Mak 6.7-13)

¹ Yesu nan yin ni waadidiliib kipiik ni bilee ke bi kuun ni u chee, le ki tii bi mpɔɔn bi ti nyan tiyayaar aabɔŋ məmək binib ni, ki mu cha bibum pɔɔk;

² le ki tun bi, bi ti li tuk binib Uwumbɔr aanaan aabɔr, ki cha bibum pɔɔk, le ki bui bi,

³ “Ni taa li tu lisachuln aatuln libaa. Ni taa li joo kijaangbeek, ki taa li joo litaakɔr, ki taa li joo tijikaar, ki taa li joo ŋimombil, ki taa li joo ŋibɔkul ŋilee.

⁴ Naah ti koo lidichal li ponn ni na, ni li bi li ponn ni ki ti saa bundaln ni ga nyan kitin ngbaan ponn ni na.

⁵ Kitin kibaa aanib yaa kaa gaa nima kan, ni nyan nima ki kpaar nitaa aatatan ki lii nima. Nimina le ga li ye nsurm ki tii bi.”

⁶ Yesu aah tuk waadidiliib kina ki doo na, le bi siir ki bɔ dii ntim ni, ki mooni tibɔnyaan tee. Baah buen nimək na, le bi cha bibum pɔɔk.

Uɔr Herod aah len pu joo cha Yesu wɔb na

(Matiu 14.1-2; Mak 6.14-29)

⁷ Uɔr Herod nan ŋun Yesu aah ŋa pu na, kaa nyi waah ye udaan u na. Bibaa len ke Jɔnn le fikr nkun ni,

⁸ bibaa mu len ke Elaija, bibaa mu len ke n-yaayoonn na aabɔnabr ubaa le fikr.

⁹ Le Herod bui ke, “M nan chuu gii Jɔnn aayil. Maah ŋun u aabɔr na, u ye ŋma?” le ki ban ke u kan u.

Yesu aah kpiin binib ŋichur ŋiŋmu pu na

(Matiu 14.13-21; Mak 6.30-44; Jɔnn 6.1-14)

¹⁰ Le Yesu aakpambalb ki gir ni, ki nan tuk u baah ŋa pu na. Le u di bi buen Betseda aatin ni, bima bibaa.

¹¹ Le kinipaak ngbaan ŋun ke u buen nima. Le bi mu paan u pu. Le u gaa bi, ki tuk bi Uwumbɔr aanaan aabɔr, le ki cha bi ponn ni bi ye bibum na pɔɔk.

¹² Nwiin aah ban mu lir na, le waakpambalb kipiik ni bilee na dan nan bui u, “Ti bi kipɔɔk ni la; cha kinipaak ngbaan buen itingbaan ni, ki ti ban tijikaar ni nkookoo yaan.”

¹³ Le u bui bi, “Nimi nibaa tii bi tijikaar man, bi ji.”

Le bi bui u, “Njiboroboro kpin ŋiŋmu ni ijan ilee baanja le bi. Aa ban ke

ti buen ti daa tijikaar ti ga ñeer binib ngbaan mómək na aa?”

¹⁴ Bijab ngbaan ga nan li fuu ñichur ñiñmu.

Le u bui waakpambalb ke bi cha kinipaak ngbaan kal kitin ñikpuk ñikpuk, piinmu piinmu.

¹⁵ Le waakpambalb ña kina, ki cha bi mómək kal.

¹⁶ Le u yoor ñiboroboro kpin ñiñmu, ni ijan ilee ngbaan, le ki waan lik paacham, ki doon Uwumbər, ki gii, le ki di tii waakpambalb ke bi yakr siin kinipaak ngbaan mómək aanimbiin ni.

¹⁷ Le bi mómək ñman ki bab. Baah ñman ki bab ki gur ni na, le waakpambalb yoor tijikaar ti gur na, ki gbiin tibəokur kipiik ni tilee.

*Piita aah len Yesu aabər pu na
(Matiu 16.13-19; Mak 8.27-29)*

¹⁸ Kitaak kibaa daal, le Yesu nan bi mee Uwumbər ubaa. Waadidiliib mu bi u chee. Le u baa bi, “Kinipaak ngbaan bui ke m ye ñma?”

¹⁹ Le bi bui u, “Bibaa len ke aa ye Jənn u nan muini binib nnyun ni na, le biken mu len ke aa ye Uwumbər aabənabr Elaija u nan bi n-yaayoonn na la; biken mu len ke n-yaayoonn na aabənabr ubaa le fikr nkun ni.”

²⁰ Le u baa bi, “Nimi nibaa len ke m ye ñma?”

Le Piita bui u, “Aa ye Uwumbər Aanii Kristo u ga gaa timi lii na la.”

*Yesu aah tuk bi waah ga ji falaa pu na
(Matiu 16.20-28; Mak 8.30-9.1)*

²¹ Le u sur bi mbaməm ke bi taa tuk unii ubaa,

²² le ki bui bi, “Min Unibən Aabo ga ji falaa sakpen. Juu yaab aaninkpiib, ni Uwumbər aatotoorninkpiib, ni Uwumbər aakaal aaməməkəb ga yii mi, ki ku mi. Iwiin itaa daal le Uwumbər ga fikr mi nkun ni.”

²³ Tə, u nan bui waadidiliib ni kinipaak ngbaan, “Unii yaa ban u dii mi kan, u yii ubaa, ki yoor waadəpuinkoo iwiin mómək aan ki li dii mi.

²⁴ Unii umək kaan ñmaa kpo m pu na kan, waaməfal ga bee yəli la. Unii umək ga ñmaa kpo m pu na kan, u ga kan liməfal li kaa kpa ndoon na.

²⁵ Unii yaa kan dulnyaa wee ni aawan mómək, ki lann waaməfal, ki wəñ kan, ba aanyoor le u kan?

²⁶ Unii yaa san iniməən m ni maaliin chee u tuk binib biken kan, min Unibən Aabo ga nan yii udaan ngbaan. M ga gir ni, ki li kpa m ni Nte Uwumbər aapəən. Uwumbər aatuuntiib bi ye chain na mu ga nyuñ mi. N-yoonn ngbaan le m ga yii udaan ngbaan.

²⁷ M tuk nimi mbamən la, binib bi si do na ponn ni bibaa aan kpo see bi puen kan Uwumbər aanaan waahr.”

*Yesu aawon aah kpeln pu na
(Matiu 17.1-8; Mak 9.2-8)*

²⁸ Waah len kina na, ni naahn iwiin iniin aapuwəb le u di Piita, ni Jənn, ni Jems, ki di jon lijoal paab, u ti mee Uwumbər.

²⁹ Waah bi mee Uwumbər na, le unimbil wəb kpeln. Le waawan-peenkaan mu kpaln tiwanpipiln ni ga li deer aanimbil na.

³⁰⁻³¹ Le bi kan bijab bilee bi wiin chain na bi len u chee tibər. Bi nan ye n-yaayoonn na aabənabtiib Moses ni Elaija la. Bi nan len waah ga ña Uwumbər aageehn ki kpo Jerusalem ponn ni pu na.

³² Le ngeen joo Piita mam. Baah finn na, le bi kan Yesu aah wiin chain pu na, ki kan bijab bilee bi si u chee na.

³³ Bijab bilee ngbaan aah siir cha u na, le Piita bui u, “Ndindaan, taah bi do na, ni ñan. Cha ti ña ñiboo ñitaa, ki di libaa tii si, ki di liken tii Moses, ki di liken tii Elaija.” Piita aah len kina na, waa nyi waah len ti cha ni wəb na.

³⁴ Waah laa bi len kina na, le ntaalangbam dan nan biin bi pu. Mu aah biin bi pu na, le ijawaan chuu Yesu aadidiliib ngbaan.

³⁵ Le nneel len ntaalangbam na ni ke, “Maabo u m lee u na sə. Li ñun waah len pu na man.”*

* 9:35 : Lik Aisaya 42.1.

³⁶ Nneel ngbaan aah len ki ti doo na, bi nan kan Yesu baanja le si. Le bi joo tibər ngbaan bima baanja, kaa tuk unii ubaa n-yoonn ngbaan baah kan pu na.

Yesu aah nyan libimbikl ubo ni pu na

(Matiu 17.14-18; Mak 9.14-27)

³⁷ Kitaak aah woln na, le bi sunn ni lijool ngbaan taab. Le kinipaak sakpen tooh u nsan ni.

³⁸ Le kinipaak ngbaan ponn ni uja ubaa teen ke, “Uməmək, m gan si, san njapəən kinimbaak. U ye maabobaal la.

³⁹ Libimbikl le lir u ki cha u tar, ki cha uwon gbaa, le uməb ponn ni puk tipupuk, ki liin u nsin sakpen, kaa ban li di u lii.

⁴⁰ M gan saadidiliib ke bi nyan u libimbikl ngbaan. Bi mu aa ηmaa nyan u.”

⁴¹ Le Yesu bui ke, “Nimi dandana aanib, naa gaa Uwumbər ki kii, ki mu aa dii u mbaməm. Ni ban ke m yunn ni chee kinye pu, aan ki li kpa limər ni pu?” le ki tuk ubo ngbaan aate, “Li joo ni aajapəən ngbaan m chee.”

⁴² Le ubo ngbaan aah choo na, libimbikl lii u kitiŋ, le ki cha uwon gbaa sakpen. Le Yesu kae libimbikl ngbaan, ki cha ubijabo ngbaan pək, le ki di u giin tii ute.

⁴³ Baah kan Uwumbər aah kpa mpəən sakpen pu na, le ni gar kinipaak ngbaan məmək pam.

Yesu aah ki tuk waadidiliib waakun aabər pu na

(Matiu 17.22-23; Mak 9.30-32)

Naah gar binib ngbaan məmək kina na, le Yesu bui waadidiliib,

⁴⁴ “Bi ga di min Unibən Aabo ηa binib aajaal ni la. Cha tibər timina koo nitafal ni man.”

⁴⁵ Le baa bee taatataa. Uwumbər le bər taatataa ke bi taa bee. Le baa kaa ke bi baa Yesu taatataa.

Ulau ye uninyuun?

(Matiu 18.1-5; Mak 9.33-37)

⁴⁶ Le waadidiliib kpak təb kinikpakpak ke ulau ye uninyuun bi ponn ni.

⁴⁷ Le Yesu bee baah dak pu na, le ki di ubo siin ubaa chee,

⁴⁸ le ki tuk bi, “Unii umək gaa ubo wee maayimbil pu na kan, u gaa mi le na. Unii umək gaa mi na kan, u gaa Uwumbər u tun ni mi na le na. Unii u ye uwaatiir ni ponn ni na, uma le ye uninyuun.”

Taa kiir unii u tun Uwumbər aatuln na

(Mak 9.38-40)

⁴⁹ Le Jənn tuk Yesu, “Ndindaan, ti kan unii ubaa nyan tiyayaar binib ponn ni, saayimbil pu. U mu aa dii timi, nima le ti bui u ke u di cha.”

⁵⁰ Le Yesu bui u, “Taa ki tuk u ke u di cha. Unii u kaa ye nimi aadin na si nichan ni la.”

Samaria yaab bibaa aah yii Yesu pu na

⁵¹ Bundaln Yesu ga gir buen paacham na peen ni. Le u pək ubaa ke u buen Jerusalem,

⁵² le ki tun bitutum ke bi loln u pu nsan. Le bi buen, le ki ti fuu Samaria yaab† aatiŋ kibaa ponn ni, bi ti gor kiir u.

⁵³ Le kitiŋ ngbaan ni aanib kan ke u ban u buen Jerusalem. Nima le bi yii u.

⁵⁴ Waadidiliib Jems ni Jənn aah kan ke bi yii u na, le bi baa u, “Tidindaan, aa ban ke ti mee Uwumbər aan mmii nyan paacham ki gaa bi [ke Elaija aah nan ηa pu na aa]?”

⁵⁵ Yesu nan fenn toŋ Jems ni Jənn le ki kae bi, [ki bui bi, “Naa nyi Mfuur Nyaan mu yeh nimi na aah bi pu na.

⁵⁶ Min Unibən Aabo aa dan m nan ku binib. M dan ke m nan gaa bi lii la.”]

Le bi buen kitiŋ kiken ni.

Binib bi ban ke bi dii Yesu na

(Matiu 8.19-22)

⁵⁷ Baah cha na, le uja ubaa dan nan bui Yesu, “M ga dii si saah cha nin chee na mək.”

⁵⁸ Le Yesu bui u, “Inək kpa yaah koo ibuu i ponn ni na. Inyoon i laani

† 9:52 : Samaria yaab ni Juu yaab aakaasisik ni aa nan mə.

paacham na mu kpa yaadil. Min Unibɔn Aabo aa kpa maah ga doon nin chee na.”

⁵⁹ Le Yesu tuk uja uken, “Li dii mi.”

Le u bui u, “Ndindaan, m mee si nsan, cha m buen ti sub nte waahr, aan ki nan dii si.”

⁶⁰ Le Yesu bui u, “Cha bitekpiib sub tɔb. Si ma kan, aa li cha ti moon Uwumbɔr aanaan aabɔr.”

⁶¹ Le uja uken mu tuk Yesu, “Ndindaan, m ga dii si la. M mu mee si nsan, cha m buen ti chɔi maachiln ni aanib waahr, aan ki nan dii si.”

⁶² Le Yesu bui u, “Unii yaa joo un-aaja ko kisaak ki lik puwɔb kan, waa njeer Uwumbɔr aanaan ni aatuln.”‡

10

Yesu aah tun waadidiliib imonko itaa ni kipiik pu na

¹ Nee aapuwɔb le Tidindaan nyan bijab imonko itaa ni kipiik ki kpee, le ki tun bi bilelee ke bi loln u pu nsan, ki ti koo waah ga buen ntim mu mɔmɔk ni na.

² U bui bi, “Idi biir le ki wiir. Bidicheeb aa wiir. Nima pu na, ni li mee kisaak aadindaan man ke u tun bidicheeb bi ti chee waajikaar.

³ Li cha man. Maah tun nimi na, ni ga li bi ke ipihbi i bi nɔsapol aakaasisik ni na la.

⁴ Ni taa li joo nɔmombil aataakɔr, ki taa tun nɔtun, ki taa li joo nɔinaatak, ki taa sil nsan ni ki doon unii ubaa.

⁵ Ni yaa koo lidichal ni kan, njan aawan le ye ke ni bui bi, ‘Uwumbɔr aanyoor bi lidichal lee aanib pu.’

⁶ Uninyaan yaa bi nima chee kan, Uwumbɔr aanyoor ga li bi u pu. Uninyaan yaa kaa bi kan, Uwumbɔr aanyoor ga gir ni ni pu.

⁷ Lidichal libaa aanib yaa gaa nimi kan, ni li bi nima ki ti saa buyoonn ni ga nan nya na, ki taa jir lidichal. Ni li ji ki li nyu baah ga tii nimi ni na; ututunn mɔmɔk njeer waapar.

⁸ Ni yaa koo kitin kibaa ni aan bi gaa nimi kan, ni li ji baah ga tii nimi ni na,

⁹ ki bui bi ke, ‘Uwumbɔr aanaan peen ni nimi la,’ ki cha bibum bi bi nima na pɔk.

¹⁰ Ni yaa koo kitin kibaa ni, aan baa gaa nimi kan, ni bɔ dii ki ponn ni ki bui ke,

¹¹ ‘Nimi aatin aatatan ti bi titaapɔtan ni na, tima le ti kpaar lii do chee na, ni li ye nsurm ki tii nimi. Ni li nyi ke Uwumbɔr aanaan peen ni, le ni yii.’

¹² M tuk nimi la, bundaln Uwumbɔr ga ji binib tibɔr na, binib ngbaan aatafadaan ga jer Sodom aatin aanib aatafadaan.”

Binib bi kaa kpeln baabimbin na aabɔr

(Matu 11.20-24)

¹³ “Korasinn aatin aanib, tibɔbir bi ni pu. Betseda aatin aanib, tibɔbir bi ni mu pu; ba pu? m yaa ba nan tun lijnjin aatun Taya ni Saidonn aatim aanib aakaasisik ni ke maah tun lijnjin aatun nikaasisik ni pu na kan, bi ba ga kpeln baabimbin ni yunn, ki li pee tiwanpeenkaan ni saak kuub na, ki di nfatan pun biyil, aan ki mɔk ke bisui bii baatunwanbir pu.

¹⁴ Bundaln Uwumbɔr ga ji binib tibɔr na, nimi aatafadaan ga jer Taya aatin aanib ni Saidonn aatin aanib aatafadaan.

¹⁵ Nimi Kapenaum aatin aanib ma kan, bi ga yoor nimi paacham aa? Aayii. Bi ga sunn nimi tataab tataab la.”

¹⁶ Yesu nan tuk waadidiliib, “Unii u nɔn nimi aabɔr na kan, u nɔn maabɔr le na. Unii u yii nimi na kan, u yii mi le na. Unii u yii mi na kan, u yii Uwumbɔr u tun ni mi na le na.”

Waadidiliib imonko itaa ni kipiik na aah gir ni pu na

¹⁷ Le bijab imonko itaa ni kipiik ngbaan gir ni Yesu chee ni mpopiin, ki nan bui u, “Tidindaan, tiyayaar mu kii timi aamɔb, saayimbil pu.”

¹⁸ Le u bui bi, “M kan kinimbɔn nyan ni paacham ki nɔa yɔli ke utaal aah moor ki lir pu na.

‡ 9:62 : Naatataa le ye ke unii yaa kaa gaa Uwumbɔr aatuln injaal ilee kan, waa njeer u tun li.

19 Lik man, m tii nimi mpɔɔn, ni ti taa ikuub ni inyoohn pu, ki tii nimi mpɔɔn, ni nyan timi aadin kinimbɔɔn aapɔɔn mɔmɔk, le tiwan nibaa aan nmaa nja nimi nibaa.

20 Tɔ, tiyayaar aah kii nimi aamɔb na, ni taa cha nima baanja le li ye nimi aapopiin. Nimi aayimbil aah nmeɛ paacham na le ye mpopiin mbamɔm.”

Yesu aah kpa mpopiin sakpen pu na
(*Matiu 11.25-27; 13.16-17*)

21 N-yoonn ngbaan le Uwumbɔr Aafuur Nyaan cha Yesu kpa mpopiin pam, ki bui ke, “Nte Uwumbɔr u ye paacham ni taab Aadindaan na, aa bɔr tibɔr timina bilankpalb ni binimbiwolm, le ki di mɔk chapɔntiib, nima le m pak si. Nte, saageehn le na, nima le cha aa nja kina.

22 “Nte Uwumbɔr le tii mi tiwan mɔmɔk. Ubaa aa nyi min Uwumbɔr Aajapɔɔn aah ye udaan u na, see Nte Uwumbɔr. Ubaa mu aa nyi Nte Uwumbɔr aah ye udaan u na, see min Ujapɔɔn. Binib bi m ban ke m di Uwumbɔr mɔk bi na, bi mu nyi u.”

23 Le u fenn ki toɲ waadidiliib, ki bui bi libɔɔl ni, “Uwumbɔr aanyoor bi ni pu, ninimbil aah kan tiwan ni na pu.

24 M tuk nimi la, Uwumbɔr aabɔnabtiib ni bibɔrb bi wiir na nan ban bi kan naah kan tiwan ni na, kaa kan. Bi nan ban bi nɲun naah nɲun tibɔr ti na, kaa nɲun ti.”

Samaria aatiɲ aaninyaan aah nja pu na

25 Le uja u nyi Uwumbɔr aakaal mbamɔm na ubaa fii sil ki pen Yesu nlan, ki baa u, “Umɔmɔkr, m ga nja kinye ki kan limɔfal li kaa kpa ndoon na?”

26 Le Yesu baa u, “Ni nmeɛ kinye Uwumbɔr aakaal ponn ni? Aa karn kinye?”

27 Le u bui u, “Ni nmeɛ ke, ‘Aa li gee Aadindaan Uwumbɔr aasui mɔmɔk ni, ni saawiin mɔmɔk, ni saapɔɔn

mɔmɔk, ni saalandak mɔmɔk, ki li gee aana aabo ke saah gee aabaa pu na.’ ”

28 Le Yesu bui u, “Aa len mbamɔn la. Li nani kina, le aa ga kan limɔfal.”

29 Le u ban ke u li kpa mbamɔn, le ki baa Yesu, “Nma ye nna aabo?”

30 Le Yesu bui u, “Uja ubaa nan nyan Jerusalem ki cha Jeriko. Waah cha na, le u ti lir bififiirb aanaal ni. Le bi chuu peer waawanpeenkaan ki gbaa u, le u ti ban u kpo. Le bi siir cha u.

31 Naah kpee siib na, le Uwumbɔr aatotoor ubaa mu jer nima, ki kan u. Waah kan u na, le u gɔln u ki jer.

32 Le Liifai* aanii ubaa mu paan ni, ki nan jer nima, le ki kan u, le ki mu gɔln u ki jer. 33 Le Samaria† aatiɲ aanii ubaa mu cha waasachuln, ki nan fuu nima chee. Waah kan u na, le kinimbaak chuu u.

34 Le u buen u chee, ki di nnyɔk ni nkpan meen ibuun ngbaan, ki di nitan poo u, le ki di u diɲ uma ubaa aabon pu, ki di u buen tichaandir ponn ni, ki ti lik u nima.

35 Le ni woln kitaak le u di nɲimombil tii tichaandirdaan, le ki bui u, ‘Lik u tii mi. Aa yaa jin nɲimombil nɲi jer nɲimina kan, m nan gir ni kan, m ga nan pa si.’ ”

36 Le Yesu baa nkaal aamɔmɔkr ngbaan, “Uja u lir bififiirb aanaal ni na, bijab bitaa ngbaan ponn ni, ulau tee ye una aabo? Aa dak kinye?”

37 Le u bui u, “Unii u san u kinimbaak na le ye una aabo.”

Le Yesu bui u, “Li cha ki mu li nani kina.”

Yesu aah mann Mata ni Mari pu na

38 Tɔ, Yesu ni waadidiliib aah chuun lisachuln pu na, le bi ti fuu kitɲ kibaa ponn ni. Le upii u bi yin u ke Mata na gaa u waadichal ni.

39 Mata nan kpa naal ubaa, bi yin u ke Mari. Le Mari ka Yesu chee, ki pel waah len pu na.

40 Mata le tun tichann aatuln ki bi gonni ki ti bak. Nima le u dan nan bui Yesu, “Ndindaan, nnaal cha mi

* 10:32 : Liifai yaab nan tun lituln Uwumbɔr Aadichal ni la. † 10:33 : Samaria yaab ni Juu yaab aakaasisik ni aa nan mɔ.

baanja le channi nimi tichann kaa ter mi. Aatafal aa bi ni ni ii? Bui u ke u ter mi.”

⁴¹ Le Tidindaan bui u, “Mata, Mata, aa cha tiwan sakpen le muk si ki ŋa si ilandak.

⁴² Tiwan nibaa baanja le aa lann. Mari aah lee ni na le ŋan. Ubaa aan nyan waah lee ni na u chee.”

11

Yesu tuk bi baah ga mee Uwumbər pu na

(Matiu 6.9-13; 7.7-11)

¹ Kitaak kibaa daal, le Yesu nan bi nibaa chee ki bi mee Uwumbər. Waah mee u ti doo na, le waadidiliib ponn ni ubaa bui u, “Ndindaan, mək timi taah ga mee Uwumbər pu na, ke Jənn u nan muini binib nnyun ni na aah nan mək waadidiliib pu na.”

² Le Yesu bui bi, “Ni yaa mee Uwumbər kan, ni bui ke, ‘Tite Uwumbər [u bi paacham na,] cha binib li san saayimbil; cha saanaan dan.

[Bi li ŋani saageehn dulnyaa wee ni, ke baah ŋani paacham pu na.]

³ Tiin timi din aawiin aajikaar.

⁴ Cha timi aatunwanbir pinn timi; ba pu?

ti mu di cha pinn binib bimək koo timi aataani ni na.

Taa cha ti kan ntəŋ.

[Nyan timi tibəbir ni.] ”

⁵ Le Yesu ki bui bi, “Ni ponn ni ubaa yaa buen aajə do kinyetaasiik ki ti sil lipaal ki bui u, ‘Njə, pinn mi ŋiboroboro kpin ŋitaa;

⁶ njə ubaa chuun fuu ni ndo; m mu aa kpa tijiir tibaa m tii u’ kan,

⁷ le aajə u bi kidiik ni na ga bui si, ‘Taa muk mi. M ni maabilb doon ki laŋ kidiik a. Maan ŋmaa fii ki tii si.’

⁸ Naa ye kijətiik pu le u ga fii ki tii si. Aa yaa gaŋni u ki gaŋni u ki muk u kan, nima le ga cha u fi ki tii si saah ban pu na məmək.

⁹ Nima pu na, m tuk nimi la, ni li mee Uwumbər man, le u ga tii nimi. Ni li ban Uwumbər chee man, le ni ga kan. Ni li kpaar jaalen man, le u ga piir tii nimi.

¹⁰ Unii umək mee Uwumbər na, u ga tii u. Unii umək ban na, u ga kan. Unii umək kpaar jaalen na, u ga piir tii u.

¹¹ Ni ponn ni ubaa aabo yaa mee si maab kan, aa ga di litakpal tii u uu? U yaa mee si ujan kan, aa ga di uwaa tii u uu?

¹² U yaa mee si likoojiln kan, aa ga di unyoohn tii u uu?

¹³ Nimi titunwanbirdam yaa tee nyi ipiin i ŋan na ki tii nimi aabim kan, ŋmaninkabaa Nite Uwumbər u bi paacham na le aan di Waafuur Nyaan tii binib bi mee u ki ban mu na aa?”

Binib bibaa aah sii Uwumbər Aafuur Nyaan pu na

(Matiu 12.22-30; Mak 3.20-27)

¹⁴ Uja u tiyayaar cha u ŋa ubir na nan bi nima chee. Le Yesu nyan tiyayaar ngbaan u ni, le u len, kaa ki ye ubir. Le ni gar kinipaak ngbaan pam.

¹⁵ Bi ponn ni bibaa mu bui ke kinimbəŋ ki bi yin ki ke Beelsebul, u ye tiyayaar aayidaan na, le tii u mpəən ke u nyan tiyayaar binib ni.

¹⁶ Bibaa mu təŋ u ki ban ke u tun lijnjiir aatuln ki mək bi ke u ye Uwumbər Aanii.

¹⁷ Le u bee baah dak pu na, le ki bui bi, “Nnaan mubaa ni aanib yaa jaa təb kijaak kan, nnaan ngbaan ga bee yəli la. Lidichal libaa ni aanib mu yaa jaa təb kijaak kan, bi ga lir la.

¹⁸ Ni len ke Beelsebul u ye tiyayaar aayidaan na le tii mi mpəən ke m nyan tiyayaar binib ni. Tiyayaar aayidaan kinimbəŋ yaa ŋa kina kan, ki jan kibaa kijaak la. Kaanaan ga ŋa kinye aan ki sil?

¹⁹ Ni yaa len ke tiyayaar aayidaan Beelsebul le tii mi mpəən ke m nyan tiyayaar binib ni kan, ŋma tii nimi aanib mu mpəən ke bi nyan tiyayaar binib ni? Nimi aanib aah ŋani pu na le ga mək ke ni kpa mbaməŋ aan naa kpa.

²⁰ Mma kan, Uwumbər aapəən pu le m nyani tiyayaar binib ni. Nima le mək ke Uwumbər aanaan fuu ni ni chee.

Yesu aah nyan kinimbəŋ ki bii kaawan pu na

(Matiu 12.29; Mak 3.27)

²¹ “Liwəkl li kpa tijawan sakpen na yaa lik waadichal kan, ubaa aan bii waawan.

²² Le unii u kpa mpəən jer u na yaa lir u pu ki nyan u kan, u ga gaa waajawan ti ter u na məmək, ki ji waawan.

²³ “Unii u kaa dii mi na kan, u ye maadin la. Unii u mu kaa kuuni binib tii mi na kan, u yaani bi la.”

Tiyayaar aah ga gir ni pu na

(Matiu 12.43-45)

²⁴ “Tiyayaar yaa nyan unii ni kan, ti ga li chuun gər nnyun aah kaa bi kipəək ki ponn ni na, ki ban taah ga kal nin chee ki fuur na, kaan kan. Le ti ga len ke, ‘M ga gir kun maah nan nyan unii u ponn ni na la.’

²⁵ Le ti ga gir ni ki nan kan ke bi toor taakookoo yaan, le ni ŋan.

²⁶ Le ti ga buen ki ti joo ni tiyayaar tilole ti bir ki jer ti na. Le ti məmək ga koo unii ngbaan ponn ni, ki ga li bi u ponn ni, le ki ŋa u yəli ki jer waah nan bi njan na pu na.”

Binib bi kpa Uwumbər aanyoor mbaməm na

²⁷ Yesu aah len kina na, le kinipaak ngbaan ponn ni upii ubaa len mpəən pu, “Uwumbər aanyoor bi upii u ma si ki tii si libiil na pu.”

²⁸ Le Yesu bui ke, “Binib bi ŋun Uwumbər aabər ki kii ti na, Uwumbər aanyoor bi bima le pu.”

Baah ban ke Yesu tun lijnjiir aat-uln pu na

(Matiu 12.38-42)

²⁹ Kinipaak aah kuun ni Yesu chee na, le u bui ke, “Dandana aanib ye binib bi bir na la. Bi ban ke m mək bi lijnjiir aawan, aan bi nin gaa mi ki kii. Uwumbər aah nan ŋa lijnjiir aatuln ki ŋa waabənabr Jona pu na, lituln limina aaboln le bi ga kan. Maan mək bi lijnjiir aawan niken.

³⁰ Uwumbər aah nan ŋa Jona pu na, ni nan ye liməkl le ki tii Ninefa aatiŋ aanib. Kina le waah ga ŋa min

Unibən Aabo pu na ga li ye liməkl ki tii dandana aanib ngbaan.

³¹ Seba aatiŋ aapiibər nan nyan ni dandar ke u nan ŋun Ubər Solomonn aalan aaliin. Min u jer Solomonn na bi do la, le naa ŋun maaliin. Bundaln Uwumbər ga ji binib tibər na, upiibər ngbaan aah nan ŋa pu na, nima le ga mək ke dandana aanib aabər bii.

³² Jona nan tuk Ninefa aatiŋ aanib Uwumbər aabər, le bi kpeln baabimbin. Min, u jer Jona na le tuk dandana aanib Uwumbər aabər, le baa kpeln baabimbin. Bundaln Uwumbər ga ji binib tibər na, Ninefa aatiŋ aanib aah nan kpeln baabimbin pu na, nima le ga mək ke dandana aanib aabər bii.”

Tiwon aawiihn

(Matiu 5.15; 6.22-23)

³³ “Unii yaa see karyaa kan, waan di u di bər, kaan di lisambil chin u pu. U ga di u tən tiwan paab la, le u li wiin binib bimək koo ni na chee, bi li waa.

³⁴ Aanibil ye saawon aakaryaa la. Aanibil yaa woln ke aa dii Uwumbər aasan kan, saabimbin məmək gbii nwiihn la. Aanibil yaa kaa woln kan, saabimbin gbii mbəmbəən la.

³⁵ Li nyi ki taa cha nwiihn mu bi aa ni na li ye mbəmbəən.

³⁶ Saabimbin məmək yaa gbii nwi-ihn, kaa bəən nibaa chee kan, aa ga li bi nwiihn ni mbaməm. Ni ga li bi ke karyaa u wiin chain na aah ga woln saah bi nin chee na pu na la.”

Yesu aah galn Farisii yaab ni ikaal aaməmək pu na

(Matiu 23.1-36; Mak 12.38-40)

³⁷ Yesu aah len kina ki ti doo na, le Farisii aanii ubaa bui u ke u dan udo ki nan ji tijikaar. Le u koo waadichal ni, ki kal ki bi ji.

³⁸ Le Farisii aanii ngbaan kan ke Yesu ji kaa ŋir uŋaal. Le ni gar u.

³⁹ Le Tidindaan bui u, “Nimi Farisii yaab, ni ŋir tiyir ni ŋisambil aapuwəb mbaməm, kaa ŋir ni ponn ni. Kina le ni ban ke binib bui ke ni ye bininyaam; nisui ponn ni mu gbii kinaayuk aatuln ni titunwanbir.

⁴⁰ Nimi bijərb bimina, Uwumbər u nan naan tiwon na, uma le naan nisui mu.

⁴¹ Di naah kpa tiwan ni na tii bigiim, ki di nibaa mu tii bi. Ni yaa ŋa kina kan, tijəŋ tibaa aan ki li bi ni chee.

⁴² “Nimi Farisii* yaab, tibəbir bi ni pu; ba pu? ni yakr tikpifar nfum kipiik le ki nyan nibaa le di tii Uwumbər, kaa ŋani ni ŋan na, kaa gee Uwumbər. Ni ŋan ke ni li ŋani ni ŋan na, ki li gee Uwumbər, ki yakr nimi aawan mu ki di tii u.

⁴³ “Nimi Farisii yaab, tibəbir bi ni pu; ba pu? ni gee ke ni kal bininyuum aakakaa chee mmeen aadir ni, ki gee ke binib doon nimi mbaməm kinyan ni.

⁴⁴ Tibəbir bi ni pu. Ni naahn ŋikaakul ŋi bəə na, ŋi binib chuun taar ŋi pu, kaa nyi na.”

⁴⁵ Le Uwumbər aakaal aaməməkr ubaa bui u, “Uməməkr, saah len kina na, aa sii ti mu la.”

⁴⁶ Le Yesu bui ke, “Nimi Uwumbər aakaal aaməməkb, tibəbir bi ni mu pu. Ni di nkaal mu pəə sakpen na, le ki di kpee Uwumbər aakaal pu, ki tuk binib ke bi li dii kina. Ni mu aa ter bi ke bi dii kina.

⁴⁷ Tibəbir bi ni pu; ba pu? ni maa ŋikaakul ki tii Uwumbər aabənabtiib bi nan bi n-yaayoonn na. Niyaajatiib le nan ku bi.

⁴⁸ Ni mu nyi baah nan ku bi pu na, ki mu kii baah nan ŋa pu na. Niyaajatiib le nan ku bi. Ni mu maa ŋikaakul tii bi.

⁴⁹ Nima pu le Uwumbər aah kpa nlan pu na, u bui ke, ‘M ga tun bibənabr ni bitutum bi chee. Le bi ga ku ngem ki ŋa biken mu falaa.’

⁵⁰ Buyoonn dulnyaa wee nan piin ki joo cha na, binib nan ku Uwumbər aabənabtiib. Linikul ngbaan məmək pu le Uwumbər ga daa dandana aanib aatafal.

⁵¹ Njan, bi nan ku Abel, le ki ku bininyaam ki joo cha, ki ti pii Uwumbər aabənabr Sekaria, u bi nan ku u, kitor k aabimbiln ni Uwumbər

Aadichal aakaasisik ni na. Mbamən, m tuk nimi la, linikul ngbaan məmək pu le Uwumbər ga daa dandana aanib aatafal.

⁵² “Nimi Uwumbər aakaal aaməməkb, tibəbir bi ni pu. Naa mək binib Uwumbər aakaal mbaməm. Nimi nibaa aa dii mu, le ki tee leŋ binib bi ban bi dii mu na nsan.”

⁵³ Yesu aah nyan nima chee na, le Uwumbər aakaal aaməməkb, ni Farisii yaab kpak u kinikpakpak pam, ki baa u mbaan tibər ti wiir na pu,

⁵⁴ ki ban bi pen u nlan ki kan waataani aan ki galn u.

12

Yesu tuk waadidiliib ke bi li nyi binib bi ŋmann bi na (Matu 10.26-27)

¹ Binib churbaka aah nan kuun Yesu chee ki ti taar təb pu pu na, le u bui waadidiliib, “Ni li nyi Farisii yaab aabimbin aah bi pu na, ki taa li bi kina man. Bi ŋmanni ke bi ye bininyaam, kaa ye.

² Tibəbərkaan məmək ga kpiir. Tibər timək bəə na, ti ga nyan mpaan pu.

³ Naah loon len tibər ti mbəmbəən ni na, binib ga ŋun ti nwiihn pu. Naah loon tibər ti binib aatafal ni kidiik ponn ni na, bi ga di ti moon lipaal.”

Ni li san Uwumbər baanja (Matu 10.28-31)

⁴ “Nimi bi ye ŋjətiib na, m tuk nimi la, ni taa san binib ijawaan man. Bi ga ŋmaa ku nimi aawon baanja la. Baan ki ŋmaa ŋa nimi nibaa.

⁵ M sur nimi naah ga li san u ijawaan na. Ni li san Uwumbər. U yaa ku binib kan, u kpa mpəən ke u di bi ŋa mmii mu kaan junn na ni. Mbamən, m tuk nimi la, ni li san uma.

⁶ “Bi kooh iyaar iŋmu janjan bilee la. Le Uwumbər aa suln i ponn ni ubaa aabər.

⁷ Ni taa san ijawaan man. Ni jer iyaar pam. Uwumbər nyi nimi aayikpir aakahm.”

* **11:42** : Farisii yaab nan ye Juu yaab bibaa bi aanibil man ke binib li dii Moses aakaal na.

Lem binib aanimbil ni ke aa ye Kristo yoo la

(Matiu 10.32-33; 12.32; 10.19-20)

⁸ “M tuk nimi la, unii umək len binib aanimbil ni ke min le ye Udindaan na, min Unibən Aabo mu ga len Uwumbər aatuuntiib aanimbil ni ke udaan ngbaan le ye miyoo.

⁹ Unii umək yii mi binib aanimbil ni na, m mu ga yii udaan ngbaan Uwumbər aatuuntiib aanimbil ni.

¹⁰ “Unii yaa bii min Unibən Aabo kan, Uwumbər ga ηmaa di cha pinn u. Unii yaa sii Uwumbər Aafuur Nyaan kan, Uwumbər aan di cha pinn u.

¹¹ “Bi yaa chuu nimi, ki di ηa mmeen aadir ni, bee ntim aaninkpiib aanimbiin ni, bi ti ji nimi tibər kan, ni taa baa nisui ni ke ni ga len kinye aan ki nyan nibaa tibər ni.

¹² N-yoonn ngbaan yaa fuu ni kan, Uwumbər Aafuur Nyaan le ga mək nimi naah ga len pu na.”

Uwankpadaan u ye ujər na

¹³ Kinipaak ngbaan ponn ni le uja ubaa tuk Yesu, “Uməmək, bui nkpel ke u yakr tite aafaal ki di min yaan tii mi.”

¹⁴ Le Yesu bui u, “Uja, ηma tii mi nsan ke m ji nimi tibər ki yakr lifaal tii nimi?”

¹⁵ Le ki tuk kinipaak ngbaan, “Ni li nyi man ki taa li kpa iniman. Unii yaa kpa liwangol li wiir na kan, nima le aan tii u liməfal.”

¹⁶ Yesu nan ηakl bi liyatanakl ke, “Uwankpadaan ubaa aasaak nan ηa tijikaar ti wiir na.

¹⁷ Le u dak usui ni, ‘Maa ki kpa maah ga di maajikaar ηa tiwan ni ponn ni na. M ga ηa kinye?’

¹⁸ M ga ηa kina la; m ga gbaa wii maapil məmək, ki ki maa ηipil ηi filk ki jer ηimina na. M ga di maajikaar məmək ηa ηi ponn ni.

¹⁹ Le m ga bui mbaa, M kpa tijikaar ti ga fuu mi ηibin sakpen na. M ga fuu, ki ji, ki nyu, ki li mənı.’

²⁰ Tɔ, le Uwumbər bui u, ‘Si ujər wee, kinyeek kee le aa ga kpo. Saah

kuun liwangol limək siin na, ηma ga li yeh li?’

²¹ “Kina le unii umək di liwangol bil kiir ubaa, kaa kpa liwangol Uwumbər chee na, u mu ye ujər.”

Gaa Uwumbər ki kii mbaməm man (Matiu 6.25-34)

²² Le Yesu bui waadidiliib, “Nima le m tuk nimi, ni taa cha nimi aalandak li muk nimi tiwon aawan pu, ki taa li dak ke, ‘Ti ga ji ba? Ti ga peen ba?’

²³ Liməfal bi tijikaar baanja pu la aa? Tiwon bi tiwanpeenkaan baanja pu la aa?

²⁴ Dakl lik ηikakaa aah bi pu na. Naa ko tijikaar, ki mu aa chee ti, kaa kpa ηipil, kaa kpa ηiboo. Uwumbər le kpiini ηi. Naa jer ηi sakpen aa?

²⁵ Ni ponn ni ubaa ga ηmaa muk waalandak aan ki yunn ki jer Uwumbər aah siin pu na aa?*

²⁶ Naah kaa ηmaa ηa tiwan ni kaa pɔɔ na, ba pu ni cha ilandak muk nimi ni gur na pu?

²⁷ Dakl lik mmopuun aah bi pu na. Mu aa tun lituln, ki mu aa fik tikokonn. M tuk nimi la, Ubər Solomonn u nan pee tiwanpeenkaan nyaan na aawanpeenkaan aa nan ηan ke mmopuun aah ηan pu na.

²⁸ Timoor bi din, ki ga fe wu mmii fen, le Uwumbər ηa ti mmopuun mu ηan na. Waan tii nimi tiwanpeenkaan aa? Naa gaa Uwumbər ki kii mbaməm. U ga tii nimi.

²⁹ Ni taa cha ninimbil li man tijikaar ni tiwanyukaan pu, ki taa cha ilandak li muk nimi.

³⁰ Tiwan ngbaan məmək pu le dulnyaa wee ni aanib bi kaa dii Uwumbər aasan na aanimbil man. Nite Uwumbər nyi ke ni ban tiwan ngbaan.

³¹ Ni cha ninimbil li man Uwumbər aanaan pu, le u ga di tiwan ngbaan məmək kpee nimi.”

Paacham aawankpal (Matiu 6.19-21)

³² “Maanib bi bi siib na, ni taa san ijawaan man. Nite Uwumbər le ban ke u tii nimi nnaan. Waageehn le na.

* 12:25 : Bee “...aan ki di lisanj libaa kpee waafəfək pu uu?”

³³ Ni kooh naah kpa tiwan ni na man, ki di ñimombil ngbaan tii bigiim, aan ki li kpa ñimombil ñi kaan doo na. Ni ga li kpa liwankpal li kaan doo na paacham. Unaayuk ubaa aan buen nima. Ñikpaambil aan li bi nima ki bii ni.

³⁴ Saawankpal aah bi nin chee na, aasui mu bi nima chee la.”

Bitutum bi si kii na aayatañakl

³⁵ “Ni gor nibaa pu man, ki see nimi aakaryaa mam,

³⁶ ki li bi ke bitutum bi si kii buyoonn bidindaan ga nya tibəndinn aajikaar aajim ni, ki fuu ni na. U yaa nan fuu ni ki kpaar jaalen kan, libuul ngbaan ni le bi ga chuu piir tii u.

³⁷ Bitutum bi lik bidindaan aah ga fuu ni pu na, Uwumbər aanyoor bi bi pu. M tuk nimi mbamən la, u ga cha bi kal, ki ga di tijikaar siin binimbiin ni.

³⁸ U yaa fuu ni kinyetaasiik, bee u yaa fuu ni likoojawiil yoonn, ki kan ke bi gor kan, Uwumbər aanyoor bi bi pu la.

³⁹ Ni nyi ke udichadaan yaa ba nyi buyoonn unaayuk ga fuu ni na kan, waa ba ga doon ki geen, u ba ga li ka lik, unaayuk ngbaan taa koo ni waadichal ni.

⁴⁰ Ni mu gor man; ba pu? buyoonn naan li dak ke m ga gir ni na, n-yoonn ngbaan le m ga gir ni.”

Ututunn u ñan na, ni u kaa ñan na (Matiu 24.45-51)

⁴¹ Le Piita baa Yesu, “Ndindaan, aa ñakl liyatañakl ngbaan ki tii timi baanja le aan aa ñakl ki tii binib məmək la?”

⁴² Le Tidindaan bui u, “Uyidaan ubaa yaa tii waatutunn ubaa tininkpir ke u li lik waachiln ni aanib ki tii bi tijikaar naah ñeer buyoonn na kan, ututunn ngbaan ga ña kinye ki li kpa nlan, ki li tun waatun mbaməm?”

⁴³ Udindaan yaa nan fuu ni ki mui waatutunn ñani uma udindaan aah ban pu na kan, Uwumbər aanyoor bi ututunn ngbaan pu.

⁴⁴ M tuk nimi mbamən la, u ga tii u tininkpir u li lik waawan məmək.

⁴⁵ Tə, ututunn ngbaan mu yaa dak usui ni ke udindaan ga yunn, ki yaa piin ki gbaa ututuñeen aatətiib, bijab ni bipiib məmək, ki ji ki nyu ndaan gbii kan,

⁴⁶ udindaan ga gir ni buyoonn waan li dak ke u ga gir ni na, ki ga gbaa u ñinaalab mbaməm, ki ga di u ña binib bi yii waaməb na aah bi nin chee na.

⁴⁷ “Ututunn u nyi udindaan aah ban pu na, kaa gor, kaa ñani kina na, bi ga gbaa u sakpen.

⁴⁸ Ututunn u kaa nyi udindaan aah ban pu na, ki tun lituln li ñeer ñinaalab aagbaan na kan, bi ga gbaa u siib la. Uwumbər yaa tii unii nlan sakpen kan, u ga li ban ke u di nlan ngbaan tun litunyaan jer biken. Uwumbər yaa tii unii tininkpir kan, u ga li ban ke udaan ngbaan tun ki jer biken aah tun pu na.”

Binib aah ga yakr təb chee Yesu pu pu na

(Matiu 10.34-36)

⁴⁹ “M dan m nan tuur mmii dulnyaa wee ni. Mu yaa puun gaal kan, m ba gee.

⁵⁰ M ga ji falaa ki ti nyan. Nsui aan doon see m jin falaa ngbaan ki ti doo.

⁵¹ Maah dan dulnyaa wee ni na, ni dak ke nima le ga cha binib məmək li kpaan kiməbaan aa? Aayii. M tuk nimi la, m pu le bi ga yakr təb chee.

⁵² Dandana ki joo cha, binib binmu yaa bi lidichal libaa ni kan, bi ga yakr təb chee la. Bitaa ga kpak bilee bi gur na. Bilee ngbaan mu ga kpak bitaa na.

⁵³ Uja ga yakr ujaəəon chee; jaəəon mu ga yakr ute chee; upii mu ga yakr ubisal chee; bisal mu ga yakr una chee; upii mu ga yakr ubipuu chee; bipuu mu ga yakr uchapii chee.”

Baa bee Uwumbər aah ñani pu na (Matiu 16.2-3)

⁵⁴ Le Yesu bui kinipaak ngbaan, “Ni yaa kan utaal yun ki bəln liwilir wəb kan, libuul ngbaan ni le ni ga bui ke, ‘Utaal ga nu la,’ le u nu.

⁵⁵ Libuln yaa nyan ni njangii aasikakl wəb kan, le ni ga bui ke, 'Kitotonj koo a,' le ki koo.

⁵⁶ Nimi binmanmannim, kitiŋ ni paacham pu le cha ni beer naah ga li bi pu na. Ba ŋa naa bee Uwumbər aah ŋani pu dandana na?"

Aa yaa koo unii aataani ni kan, chuu utaal mala
(Matiu 5.25-26)

⁵⁷ "Ba ŋa naa ŋmaa dakl lik ki bee ni ŋan na?"

⁵⁸ Aa ni unii yaa kpa tibər, u ban u di ti buen bibəjirb chee kan, chuu utaal mala, u taa kee fuu bi chee, ki taa di si ŋa binjaal ni, bi di si ŋa kiyondiik ni.

⁵⁹ M tuk si la, saan nya nima ki nan saa buyoonn aa ga pa kooti ni aamombil məmək doo na."

13

Kpeln nimi aabimbin man

¹ N-yoonn ngbaan le binib bibaa dan nan bui Yesu ke Galilee aatiŋ aanib aah nan bi toor kitork tii Uwumbər na, Pailat nan ku bi.

² Le Yesu baa bi, "Ni dak ke Galilee aatiŋ aanib ngbaan nan ye titunwanbirdam ki jer Galilee yaab biken aa? Nima le cha u ku bi ii?"

³ Aayii. M tuk nimi la, ni yaa kaa kpeln nimi aabimbin kan, ni məmək ga kpo kina la.

⁴ Tə, libimbifəfəŋ aah nan lir ki ku bijab kipiik ni biniiin Siloam aatiŋ ni na, ni dak ke bi nan kpa taani ki jer Jerusalem aanib məmək aa?"

⁵ Aayii. M tuk nimi la, ni yaa kaa kpeln nimi aabimbin kan, ni məmək ga kpo kina la."

Busub bu kaa lu ŋisubil na

⁶ Le u ŋakl bi liyatəŋakl ke, "Uja ubaa nan bun busub bubaa waasaak ponn ni; ki joo cha, le u dan nan lik ke ŋisubil bi aa ŋaa bi, le kaa kan nibaa.

⁷ Le u bui waatutunn, 'Njibin ŋitaa le na, le m choo m nan lik busub bue. Maa kan lisubil libaa. Gaa bu lii. Taa cha bu li si ki gaa kitiŋ yəli.'

⁸ Le ututunn ngbaan bui u, 'Ndindaan, di cha bu libiln lee, m gbii bu taab, ki ban tinaabin ki bil bu.

⁹ Libiln li choo na, bu yaa lun kan, ni ŋan. Bu yaa kaa lun kan, aa gaa bu lii.'"

Yesu aah cha upii u boo gui na pəək pu na

¹⁰ Juu yaab aakpaakool daal le Yesu bi mmeen aadiik ni, ki bi tuk binib Uwumbər aabər.

¹¹ Le upii ubaa bi nima. Tiyayaar le joo u ki ŋa u ubun njibin kipiik ni njiniin. U boo gui, kaa ŋmaa yaar.

¹² Yesu aah kan u na, le u yin u ke u dan u chee, le ki bui u, "Upii, aa kan aabaa saaween chee,"

¹³ le ki di uŋaal paan u pu. Libuul ngbaan ni le u yaar, le ki nyuŋ Uwumbər.

¹⁴ Yesu aah cha upii ngbaan pəək likpaakool daal na, nima le cha mmeen aadiik ni aaninkpel gee liŋuul Yesu pu, le ki bui kinipaak ngbaan, "Iwiin iloob le bi likpaakool aakaasisik ni, ti li tun lituln, ki cha likpaakool daal. Nima pu na, ni dan iwiin iloob ngbaan aakaasisik ni aan u cha ni pəək. Ni taa ki dan nan ban laafee likpaakool daal."

¹⁵ Le Tidindaan bui u, "Nimi binmanmannim, likpaakool daal kan, ni ga chuu gbiln nimi aanaaja, bee nimi aabon, ki di u buen nkpen ni ke u ti nyu nnyun.

¹⁶ Upii wee ye Abraham aayaabil la, le kinimbəŋ buu u njibin kipiik ni njiniin le ki ŋa u u boo gui na. Maah chuu buur u likpaakool daal na, naa ŋan aa?"

¹⁷ Yesu aah len kina na, le iniməon chuu binib bimək kpak u kinikpakpak na. Waah tun lijinjiiir aatun pam pu na, le kinipaak ngbaan məmək nan kpa mpopiin pam.

Tisufar aabil aayataŋakl

(Matiu 13.31-32; Mak 4.30-32)

¹⁸ Le Yesu baa bi, "Uwumbər aanaan naahn ba? M ga di ba ki di ŋaŋ mu?"

¹⁹ Mu naahn linaanyiimbil li uja ubaa nan di bun waakpaab ni na la. Le li muun ki ŋa busub. Le inyoon i laani paacham na dan nan ter yaadil bu aabon pu."

*Boroboro aanyək aayatanəki
(Matiu 13.33)*

²⁰ Yesu nan ki baa bi, “M ga di ba ki di nən Uwumbər aanaan?”

²¹ Mu naahn nnyək mu bi joo nani boroboro ni aan upii ubaa nan di nən boroboro aayon ponn ni na, le boroboro ngbaan mək duun.”

*Naah ga dii pu na
(Matiu 7.13-14, 21-23)*

²² Le Yesu cha Jerusalem. Waah cha na, le u bə dii ntisakpem ni ntiwaatiir ni, le ki tuk binib Uwumbər aabər.

²³ Le unii ubaa baa u, “Ndindaan, binib bi nmar na le bi siib aa?”

²⁴⁻²⁵ Le Yesu bui bi, “Cha ninimbil li man ni li dii mbisaməb mu kaa waa na. M tuk nimi la, buyoonn udichadaan na ga nan fii ki lan kidiik na, nee aapuwəb le binib pam ga li ban bi koo ni, kaan nmaa koo ni. Ni ga li si lipaal, ki kpaar jaalen, ki bui ke, ‘Tidindaan, chuu piir tii timi.’ Le u ga bui nimi, ‘Maa nyi nimi. Ni nyan ni la chee?’

²⁶ Le ni ga bui ke, “Ti ni si le nan kpaan ji ki nyun. Aa nan tuk binib Uwumbər aabər timi aatin ni la.”

²⁷ Le u ga ki bui nimi, ‘M tuk nimi la, maa nyi nimi. Ni nyan ni la chee? Nimi titunwanbirdam, ni məmək siir m chee man.’

²⁸ Le u ga jenn nimi. Le ni ga li waa Abraham, ni Aisak, ni Jakob, ni Uwumbər aabənabtiib məmək Uwumbər aanaan ni. Ni ga li bi lipaal, ki wii ki nman ninyin nima chee.

²⁹ Binib ga nya liwipuul wəb, ni liwilir wəb, ni isikakl mək, ki ga li ka ki ji tijikaar Uwumbər aanaan ni.

³⁰ Li pel man, puwəb yaab bibaa ga nan nən bisalolm. Bisalolm bibaa mu ga nan nən puwəb yaab.”

*Yesu aah gee Jerusalem aanib pu na
(Matiu 23.37-39)*

³¹ N-yoonn ngbaan le Farisii yaab bibaa dan Yesu chee, ki nan bui u, “Nya do chee, ki li cha. Ubər Herod ban u ku si la.”

³² Le Yesu bui bi, “Ni li cha ti tuk unək ngbaan, ‘Din ni fen le m ga nyan tiyayaar binib ni, ki cha bibum pək. Iwiin itaa daal le maatuln ga doo.’

³³ Nima le m cha Jerusalem din, ni fen, ni daalpu. Baan ku Uwumbər aabənabr ubaa nibaa chee, see Jerusalem ponn ni.

³⁴ “Jerusalem aanib, nsui bii ni pu la. Ni ku Uwumbər aabənabtiib, ki yur waatutum natakpal ki ku bi. N-yoonn məmək le m nan ban m kuun nimi nən mbaa chee ke ukəla aah kuuni waakoobi pu ki nani ufeen ni na, le naa kii.

³⁵ Lik, Uwumbər siir cha nimi. M tuk nimi la, naan ki kan mi ki nan saa bundaln ni ga nan bui ke, ‘Uwumbər aanyoor bi unii u choo uma Uwumbər aayimbil ni na pu.’ ”*

14

Yesu aah cha ubun pək pu na

¹ Juu yaab aakpaakool daal le Yesu nan buen Farisii yaab aaninkpel ubaa do, u ti ji tijikaar. Le bi lik waah ga nən pu na məmək.

² Le uja u taakpachoo fuukoo nan chuu u na mu bi nima, le ki dan Yesu chee.

³ Le Yesu baa Uwumbər aakaal aaməmək ni Farisii yaab, “Tii aakaal kii ke unii cha bibum pək likpaakool daal aa?”

⁴ Le baa len tibaa. Le Yesu chuu uja ngbaan ki ti cha waaween doo, ki cha u buen.

⁵ Le u baa bi, “Unii ubaa aabon, bee waanaaja yaa lir nnyunbun ni likpaakool daal kan, waan nyan u likpaakool daal ngbaan aa?”

⁶ Le baa ki nmaa len tibaa.

Binib bi Uwumbər ga nyun bi na

⁷ Le Yesu kan ke binib bi dan bi nan ji tijikaar na buen ti kal bininyuum aakakaa chee. Nima le u nək bi liy-atanəki:

⁸ “Unii ubaa yaa yin si ke aa dan nan ji u chee tijikaar kan, taa kal bininyuum aakakaa chee. Nibaakan, unii u jer si na ga fuu ni.

* 13:35 : Lik Ilahn 118.26.

9 Le udichadaan ngbaan ga dan nan bui si, 'Cha uja wee kal do chee.' Le iniməon ga chuu si. Le aa ga fii ki ti kal uwaatiir aakakaa chee.

10 Unii yaa yin si ke aa dan nan ji u chee tijikaar kan, ti puen kal unii waatiir aakakaa chee. Le udichadaan ngbaan ga dan nan bui si, 'Njə, nan kal nkakaa mu njan na chee.' Le binib bimək ji aa chee tijikaar na ga nyun si.

11 Naatataa le ye ke unii umək nyun ubaa na, Uwumbər ga sunn u taab. Unii umək sunn ubaa taab na, Uwumbər ga nyun u."

12 Le Yesu bui Farisii yaab aaninkpel u yin u ke u dan nan ji tijikaar na, "Aa yaa njan njim kan, taa yin aajətiib, bee saamaal aanib, bee aanaabitiib, bee aanjeen aatətiib bi ye biwankpadam na, ke bi dan nan ji; ba pu? bi mu ga ki yin si ke aa dan nan ji bi chee tijikaar ki teen.

13 Aa yaa njan njim kan, yin bigiim, ni bitaageeb, ni biwəb, ni bijoom, ke bi dan nan ji.

14 Bima le aa kpa nibaa ke bi ki giin tii si. Uwumbər le ga njan tinyoor njan aa pu. Buyoonn bininyaam ga fikr nkun ni na, le Uwumbər ga tii si saapal."

*Njim sakpem aayatanakl
(Matiu 22.1-10)*

15 Binib bi ji u chee tijikaar na ponn ni ubaa njan waah len pu na, le ki bui u, "Binib bi ga ji tijikaar Uwumbər aanaan ni na, waanyoor bi bi pu la."

16 Le Yesu bui u, "Uja ubaa nan bui binib pam ke u ga njan tijikaar bi dan nan ji. Le u njan tijikaar pam.

17 Tijikaar aajim yoonn, le u tun waatutunn u ti bui bi, 'Ni njeer a. Dan man.'

18 Waah bui bi kina na, le bi məmək kpaan yii. Njan yoo na bui u, 'M daa bukpaab la, ki ban ke m buen ti lik bu aah bi pu na. M njan si gafara la.'

19 Le ubaa mu bui u, 'M daa inaaja i ko kisaak na kipiik la. M cha m ti lik yaah bi pu na la. M njan si gafara.'

20 Le ubaa mu bui u, 'M laa kunn upii la, le kaan njan dan.'

21 "Le ututunn ngbaan gir kun udindaan chee, ki ti tuk u bi məmək aah len pu na. Le linjuul chuu u. Le u bui waatutunn ngbaan, 'Li cha kinyan ni mala, ki ti yin ni bigiim, ni bitaageeb, ni bijoom, ni biwəb, ke bi dan nan ji.'

22 Le waatutunn njan kina, ki dan nan bui u, 'Ndindaan, m njan saah len pu na. Mpaan gur bi.'

23 Le udindaan bui u, 'Li cha isan ni, ki ti gan binib ke bi dan nan ji, aan maadichal gbiin.

24 M tuk nimi la, binib bi m nan puen bui bi ke bi dan nan ji na, bi ponn ni ubaa aan lak maajikaar.' "

*Unii u kaa njan yii tiwan məmək na
aan njan dii Yesu
(Matiu 10.37-38)*

25 Le kinipaak pam dii Yesu. Le u fenn ton bi, ki bui bi,

26 "Unii yaa dan u nan dii mi, ki yaa kaa gee mi ki jer waah gee ute ni una, ni upuu, ni waabim, ni unaatiib, ni ukpetiib, ni uninkpatiib, ni waaməfal pu na kan, waan njan dii mi.

27 Unii umək kaan yoor waadəpuinkoo ki dii mi na kan, waan njan li ye maadidiir.

28 "Ni ponn ni ubaa yaa ban ke u maa kidifəfəŋ kan, u ga puen dakl lik ke waamombil ga fuu aan njan fuu.

29 U yaa piin ki bi maa kidiik, kaa puen dakl lik waamombil aah bi pu na kan, nibaakan, waamombil aan fuu. Le waan njan maa kidiik ngbaan doo. Binib bimək kan na ga laa u, ki bui ke,

30 'Uja wee nan piin ki bi maa kidiik, kaan njan doo.'

31 "Tə, ubər u kpa butəb aajab njichur kipiik na yaa ban u buen ti to ubər u kpa butəb aajab njichur moninko na butəb kan, u ga puen dakl lik ke u ga njan aan waan njan.

32 U yaa nyi ke waan njan nyan kan, waah laa bi ni daa na, u ga tun bitutum bi ti tooh u njan ni, ki bui u ke u pək ubaa aan bi ti kpokl ki kuln kijaak ngbaan.

³³ Niyatanjak ngbaan aatataa le ye ke aa yaa kaa yii saah kpa nimək na kan, saan nmaa dii mi.”

N-yaan aayatanjakl
(*Matiu 5.13; Mak 9.50*)

³⁴ “Tɔ, n-yaan njan la. Mu yaa bii, ki yaa kaa ki mɔ kan, nibaa aa bi ki ga ki nmaa nja mu aan mu mɔək.

³⁵ Mu nja yɔli le na. Mu aan ki li kpa nterm tii nibaa. Bi ga di kpir la. U kpa litafal na kan, u njan.”

15

Kiwakork ki wɔn na aayatanjakl
(*Matiu 18.12-14*)

¹ Bilampoogaab ni titunwanbirdam pam nan bi kuuni Yesu chee ke bi ti pel waah len tibɔr ti na.

² Le Farisii yaab ni Uwumbɔr aakaal aamɔmɔkb nɔlɔni u pu ke, “Uja wee gaal titunwanbirdam ki ji bi chee tijikaar.”

³ Nima pu le Yesu njakl bi liyatanjakl,

⁴ “Ni ponn ni ubaa yaa kpa ipiih nkub, ubaa yaa wɔn kan, u ga di cha ipiih imonko inaa ni kipiik ni iwae i gur na timoor ni, ki buen ti ban upiih u wɔn na, ki ti saa buyoonn u ga kan u na.

⁵ U yaa ti kan u kan, u ga li mɔɔni, ki di u bunj usil, ki chaa kun.

⁶ U yaa ti fuu linampal kan, le u ga yin ni uɔtiib ni udoyaab, ki nan bui bi, ‘Maapiih u wɔn na, m kan u. Cha ti li mɔɔni man.’

⁷ Liyatanjakl lee aatataa le ye ke titunwanbirdaan ubaa yaa kpeln waabimbin kan, paacham yaab ga li mɔɔni unii u kpeln waabimbin na pu, ki jer baah ga li mɔɔni bininyaam imonko inaa ni kipiik ni biwae bi kaa ban bi kpeln baabimbin na pu.”

Nimombil ni wɔn na aayatanjakl

⁸ “Upii ubaa yaa kpa tikunabr aamombil kipiik, libaa yaa wɔn kan, u ga see karyaa, le ki njal lidichal ni, ki lik mbamɔm ki ti kan li.

⁹ Tɔ, u yaa ti kan li kan, u ga yi ni unaakoontiib ni udoyaab, ki nan bui

bi, ‘Maamombil li wɔn na, m kan li. Cha ti li mɔɔni man.’

¹⁰ Liyatanjakl lee aatataa le ye ke titunwanbirdaan ubaa yaa kpeln waabimbin kan, u pu le Uwumbɔr aatuuntiib ga li mɔɔni paacham.”

Japɔɔn u wɔn na aayatanjakl

¹¹ Yesu nan ki bui bi, “Uja ubaa nan bi ki nan kpa japɔtiib bilee.

¹² Le uwaatiir na bui u ke, ‘Nte, yakr maafaal ki di tii mi dandana.’ Le ute yakr bimɔk aafaal ki di tii bi.

¹³ Iwiin ilee aah jer na, le uwaatiir na kuun waafaal mɔmɔk, ki di buen kitiŋ ki daa na ni. Waah ti bi nima na, le u jin waafaal mɔmɔk yɔl yɔl, le li ti doo.

¹⁴ Waah jin ni mɔmɔk ti doo na, le nkon sakpem lir nima chee. Igiin le nan gur joo u.

¹⁵ Le u di ubaa ti kpaan kitiŋ ngbaan ni aanii ubaa chee. Le u tun u igbeer chee timoor ni ke u ti li nani i tijikaar.

¹⁶ Nkon aah joo u sakpen pu na, u ga nmaa nɔmɔ igbeer ngbaan aajikaar. Unii ubaa mu aa tii u nibaa.

¹⁷ Le u nja nlan le ki bui ke, ‘Nte aatutum mɔmɔk ji ki gur. Le nkon ban mu ku mi do chee na.

¹⁸ M ga gir kun nte do, ki ti bui u ke, Nte, m koo aa ni Uwumbɔr mɔk aataani ni.

¹⁹ Naa ki njan ke aa yin mi aajapɔɔn. Nja mi saah nani saatutum pu na.’

²⁰ Le u fii ki cha ute do.

“Waah laa bi ni daa na, le ute waa u, ki san u kinimbaak, le ki san tooh u nsan ni, ki ti di unjaal kpal u, le ki moor utakpiln.*

²¹ Le ujaɔɔn bui u, ‘Nte, m koo aa ni Uwumbɔr mɔk aataani ni. Naa ki njan ke aa yin mi aajapɔɔn.’

²² Le ute bui waatutum, ‘Li cha mala ki ti yoor ni lininkpebɔkul nyaan na, ki nan di peen u, ki di kibɔmbik nmaan u, ki di njinaatak tan u,

²³ ki li joo ni unaabo u filk na, ki nan kɔr u, aan ti ji ki li mɔɔni.

* 15:20 : ...moor utakpiln: Israel yaab nan doon tɔb kina le ki mɔk ngeehn.

²⁴ M nan nyi ke njapɔɔn umina kpo a, le u bi. U nan wɔŋ a, le m ki kan u.' Le bi piin ki bi mɔɔni.

²⁵ “Tɔ, uɔapɔɔl na nan bi kisaak. Waah nyan ni kisaak ki peen ni linampal na, le u ŋun bi gbaa tibar ki gaa ilahn.

²⁶ Le u yin bitutum ponn ni ubaa, le ki nan baa u, ‘Ni ye kinye?’

²⁷ Le u bui u, ‘Aanaal na fuu ni a. Waah fuu ni ni laafee na, le aate cha bi kɔr unaabo u filk na.’

²⁸ Ukpel aah ŋun kina na, le u gee liɲuul, kaa ban u koo ni. Le ute nyan ni lipaal, ki nan gaŋ u ke u koo ni.

²⁹ Le u bui ute, ‘Lik, m tun lituln ŋibin sakpen le ki tii si, kaa kee yii saamɔb. Le saa po tii mi uŋobo ke m ni njɔtiib ji ki li mɔɔni.

³⁰ Aajapɔɔn umina le nan dii bipi- idagoob ki ti bii saawangol mɔmɔk doo, le waah fuu ni na, aa kɔr unaabo u filk na ki tii u.’

³¹ Le ute bui u, ‘Maabo, aa bi m chee n-yoonn mɔmɔk la. Sin le yeh maah kpa tiwan ni na mɔmɔk.

³² Aanaal umina, m nan nyi ke u kpo a, le u bi. U nan wɔŋ a, le m ki kan u. Nima le ni ŋan ke ti li mɔɔni ki li kpa mpopiin.’ ”

16

Ututunn u kpa nlan na

¹ Tɔ, Yesu nan bui waadidiliib, “Uwankpadaan ubaa le nan bi ki kpa ututunn u lik waawan mɔmɔk na. Le bibaa dan nan bii u udindaan aanim- biin ni ke u joo waawan ji la.

² Le udindaan yin u ki nan baa u, ‘Maah ŋun saabɔr ti na, ti ye kinye? Mɔk mi saah ŋa maawan pu na mɔmɔk. Saan ki li ye maatutunn.’

³ Le ututunn ngbaan dak usui ni, ‘Ndindaan ga nyan mi waatuln ni. M ga ŋa kinye? Maan ŋmaa ko kisaak. M mu yaa kpaln uwanmeer kan, inimɔɔn ga li joo mi.

⁴ M nyi maah ga ŋa pu na, aan ndin- daan yaa nyan mi waatuln ni kan, bibaa gaa mi baadichal ni.’

⁵ Le u buen ti yin ni binib bi joo udindaan aapɔɔl na ke bi dan u chee

ubaabaa ubaabaa, le ki baa njan yoo na, ‘Aa joo ndindaan aapɔɔl nja?’

⁶ Le u bui u, ‘Nkpan ankɔra nkub.’ Le u bui u, ‘Yoor saapɔɔl n aagban ki kal mala ki ŋmee ankora piinmu.’

⁷ Le u baa uken, ‘Si, aa mu joo waapɔɔl nja?’ Le u bui u, ‘Idi bɔtɔ nkub.’ Le u bui u, ‘Yoor saapɔɔl n aag- ban ki ŋmee bɔtɔ imonko inaa.’

⁸ Tɔ, ututunn u kaa ŋan na aadin- daan aah ŋun ni pu na, le u pak u, ke waah ŋa pu na, u kpa nlan la. Naatataa le ye ke dulnyaa wee aanib kpa nlan baabɔr ni ki jer Uwumbɔr aanib aah kpa pu na.

⁹ “M tuk nimi la, ni di dulnyaa wee ni aawankpal ter bigiim, aan ni yaa doo kan, ni ga koo nkookoo yaan mu ga li bi ki cha n-yoonn mu kaa kpa ndoon na ni.

¹⁰ Unii u tun lituwaatiir mbamɔm na, u ga tun litusakpeln mu mbamɔm. Unii u kaa tun lituwaatiir mbamɔm na, waan tun litusakpeln mu mbamɔm.

¹¹ Ni yaa kaa joo dulnyaa wee ni aawankpal mbamɔm kan, ŋma ga di Uwumbɔr aatuln ŋa aanjaal ni?

¹² Ni yaa kaa ŋa dulnyaa wee ni aawan mbamɔm kan, Uwumbɔr aan tii nimi paacham aawan.

¹³ “Unaagbiija ubaa aan ŋmaa tun lituln ki tii dindatiib bilee. U ga li nan ubaa, le ki li gee uken. U ga li si ubaa aachan ni, le ki lik uken fam. Naan ŋmaa li dii Uwumbɔr ni liwankpal mu.”

Yesu aah ki len pu na

(*Matu 11.12-13; 5.31-32; Mak 10.11-12*)

¹⁴ Le Farisii yaab, bi gee ŋimombil sakpen na, ŋun Yesu aah len tibɔr timina mɔmɔk pu na, le ki laa u.

¹⁵ Le u bui bi, “Nimi le ban ke binib li dak ke ni ye bininyaam. Uwumbɔr le nyi nisui ni aah bi pu na. Binib aah nyuŋni tiwan ni na ye fam le Uwumbɔr chee.

¹⁶ “Uwumbɔr aakaal ni waabɔnabtiib aaliin nan joo binib ki nan saa Jɔnn u nan muini binib nnyun ni na aayoonn. Waayoonn ngbaan ki joo cha, le bi mooni Uwumbɔr aanaan

aabɔnyaan tee. Le binib mək aabɔn koo Uwumbɔr aanaan ni mpɔɔn.

¹⁷ Uwumbɔr aakaal mubaa aah ga ɲa yɔli pu na, ni pɔɔ ki jer paacham ni taab aah ga jer pu na.

¹⁸ “Uja umək jenn upuu lii ki ki yoor upii uken na, uja ngbaan kpaln udagoor la. Upii aachal yaa jenn u lii aan uja uken ki yoor u kan, uja ngbaan mu kpaln udagoor la.”

Uwankpadaan ni uwanmeer Lasarus aabɔr

¹⁹ “Tɔ, uwankpadaan ubaa nan bi, ki peeni tiwanpeenkaan nyaan, ki ji tijikaar ti mɔ na iwiin mɔmɔk.

²⁰ Le uwanmeer ubaa mu nan bi, bi nan yin u ke Lasarus. Le ibusoon joo u. Le bi joo u ti bilni uwankpadaan ngbaan aabisamɔb chee.

²¹ Le u ban ke u li peei ɲisaabol ɲi nyan uwankpadaan ngbaan aatebul paab ki lir kitiɲ na ji. Le ibɔ mu choo nan lakr waabuun ngbaan.

²² Naah joo cha na, le uwanmeer ngbaan nan kpo. Le Uwumbɔr aatuuntiib dan nan yoor u ki di buen paacham, Abraham chee.

²³ Le uwankpadaan ngbaan mu nan kpo. Le binib di u ti sub. Waah kpo na, le u ti bi mmii mu kaan junna na ni, ki ji falaa sakpen, le ki waan lik paacham, ki waa Abraham dandar, ki waa Lasarus mu bi u chee nima.

²⁴ Le u teen, ‘Nte Abraham, m ji falaa sakpen mmii mue ponn ni; san mi kinimbaak, ki tun Lasarus u ti di unjanbik tu nnyun ki nan di meeh nlambil aan li sɔɲ.’

²⁵ “Le Abraham bui u, ‘Maabo, teer ke saah nan bi limɔfal ni na, aa nan bi ji saamɔɔn la. Lasarus mu nan bi ji falaa la. Dandana wee Lasarus aasui sɔɲ do chee na. Aa mu bi ji falaa la.’

²⁶ Libuusakpeln mu bi ti ni saakaasisik ni, aan binib bi ban bi nyan do ki puur buen aa chee na taa ɲmaa puur, ubaa mu taa nyan aa chee ki dan do chee na.’

²⁷ Le uwankpadaan ngbaan bui u, ‘Nte, ni yaa ye kina kan, m gan si, tun Lasarus u buen nte do

²⁸ ki ti sur nnaatiib biɲmu bi gur na, bi taa dan do chee na, ki mu nan ji falaa wee.’

²⁹ “Le Abraham bui u, ‘Bi kpa Uwumbɔr Aagban. Bi li ɲun kigban ngbaan aah len pu na.’

³⁰ Le u bui ke, ‘Nte Abraham, aayii, baan ɲun; unii yaa fikr nkun ni ki buen bi chee kan, nima le bi ga kpeln baabimbin.’

³¹ Le Abraham bui u, ‘Bi yaa kaa ɲun Uwumbɔr Aagban aah len pu na kan, unii yaa fikr nkun ni kan, nima le aan cha bi kpeln baabimbin.’ ”

17

Taa tɔɲ unii ke u tun titunwanbir (Matiu 18.6-7, 21-22; Mak 9.42)

¹ Yesu nan bui waadidiliib, “Ntɔɲ ga sil li bi; tibɔbir mu bi unii u tɔɲni binib ke bi tun titunwanbir na pu.

² Bi yaa ba tee di kinaasakpen ki di tul leen uneen ni, ki tur u lii nnyusakpem nin chee nyoo na ni kan, ni ba soor ki tii u, ni u tɔɲ maa didiliib ponn ni uwaatiir ubaa u tun titunwanbir.

³ Ni li nyi man.

“Aana aabo yaa ɲa si bakaa kan, sur u. U yaa kpeln waabimbin kan, di cha pinn u.

⁴ U yaa ɲa si bakaa nfum mulole nwiin mbaa ponn ni, ki yaa dan aa chee nfum mulole ki nan bui si, ‘M ɲa si gafara la,’ kan, aa di cha pinn u.”

Gaa Uwumbɔr ki kii

⁵ Le waakpambalb bui u, “Tidin daan, too kpee timi aanaadii pu.”

⁶ Le u bui bi, “Ni yaa gaa Uwumbɔr ki kii siib na kan, ni ga ɲmaa bui busub ngbaan ke bu ɲɔb libuul ngbaan ni ki ti ɲum nnyusakpem ponn ni, le bu ga kii nimi aamɔb.”

Unaagbiija aatuln aah ye pu na

⁷ “Tɔ, ni ponn ni ubaa yaa kpa unaagbiija u ko kisaak, bee u kpa ipiih na kan, u yaa nyan ni kisaak kan, saan bui u libuul ngbaan ni, ‘Nan ji tijikaar.’

⁸ Aa ga bui u, 'Ŋa tijikaar ki siin mi aan m ji ki nyu. M yaa jin doo kan, aa mu ga ji ki nyu.'

⁹ Saanaagbiiija yaa ŋa saah ban pu na kan, aa ga doon u ke u ni lituln aa? Aayii.

¹⁰ Ni mu bi ke unaagbiiija ngbaan aah bi pu na la. Ni yaa ŋa Uwumbər aah tuk nimi ke ni ŋa pu na məmək kan, ni bui ke, 'Taa ŋeer ubaa pak timi. Ti po ŋa taah ba ga ŋa pu na la.' "

Yesu aah cha bikəndam kipiik pək pu na

¹¹ Yesu aah cha Jerusalem na, le u dii Samaria ni Galilee aatin aanaanmək.

¹² Waah bi koo kitin kibaa ni na, le bikəndam kipiik ton u nsan ni, ki si ni daa siib,

¹³ le ki teen ke, "Tidindaan Yesu, san timi kinimbaak."

¹⁴ Yesu aah waa bi na, le u bui bi, "Li cha Uwumbər aatotoortiib chee, aan bi ti ŋan nimi."

Baah cha na, le bi pək.

¹⁵ Le bi ponn ni ubaa aah kan ke u pək na, u gir ni, ki nyunni Uwumbər mpəon pu,

¹⁶ le ki nan gbaan Yesu aanimbiin ni, ki doon u.

¹⁷ Uja ngbaan nan ye Samaria* aatin aanii la. Le Yesu baa ke, "Maa cha bikəndam kipiik pək la aa? ke biwae na bi la chee?"

¹⁸ Ubaa aa gir ni u nan nyun Uwumbər see uwəwənja ngbaan baanja aa?"

¹⁹ le ki bui u, "Saah gaa mi ki kii na, nima le cha aa pək. Fiin ki li dii saasan."

Uwumbər aanaan aah ga fuu ni pu na

(Matiu 24.23-28, 37-41)

²⁰ Le Farisii yaab nan baa u, "Uwumbər aanaan ga fuu ni bayoonn?" Le u bui bi, "Uwumbər aanaan aah ga fuu ni pu na, binib aanimbiil aan li waa mu.

²¹ Baan ŋmaa bui ke, 'Lik, mu bi do,' kaan ŋmaa bui ke, 'Mu bi nima la.' Uwumbər aanaan bi ni ni."

²² Le u tuk waadidiliib, "N-yoonn choo, le ninimbiil ga li man min Unibən Aabo aah ga gir ni bundaln na, kaan kan.

²³ Le bi ga bui nimi, 'Lik, u bi nima,' ki ga ki bui ke, 'Lik, u bi do.' Ni taa buen ti lik, ki taa dii bi man.

²⁴ Bundaln min Unibən Aabo ga nan gir ni na, ni ga li bi ke utaal aah moor ki wolni paacham məmək pu na, aan binib məmək ga li waa pu na la.

²⁵ Dandana aanib ga yii mi, le m ga ji falaa sakpen waahr, aan ki nin buen paacham aan ki gir ni.

²⁶ Min Unibən Aabo aah ga gir ni buyoonn na ga li bi ke Nowa aayoonn aah nan bi pu na la.†

²⁷ Bi nan ji ki nyu, bijab nan yoor bipiib, bipiib mu nan mən bijab, ki ti saa bundaln Nowa nan koo bunəb ni na, le nnyusakpem fuu ni ki nan jin bi məmək.‡

²⁸ Tə, maah ga gir ni bundaln na mu ga li bi ke Lot aayoonn aah nan bi pu na la. Bi nan ji ki nyu, ki daa tiwan ki kooh, ki bu tijikaar, ki maa tidir.

²⁹ Bundaln Lot nyan Sodom aatin ni na, le mmii ni chirbil nyan ni paacham ki lir ni, ki ku bi məmək.§

³⁰ Kina le ni ga li bi bundaln min Unibən Aabo ga nan nya ni mpaan pu na.

³¹ "N-yoonn ngbaan, unii yaa bi kidiik paab* kan, u taa koo waadiik ponn ni u ti yoor waawan ni bi ki ponn ni na. Unii u bi kisaak na mu taa gir kun.

³² Teer man tibər ti nan ŋa Lot apuu na.†

³³ Unii umək kaa di ubaa tii Uwumbər na kan, waaməfal ga bee yəli la. Unii umək di ubaa tii Uwumbər na kan, u ga kan liməfal li kaa kpa ndoon na.

* 17:17 : Samaria yaab ni Juu yaab aakaasisik ni aa nan mə. † 17:26 : Lik Mpiin 6.5-8. ‡ 17:27 : Lik Mpiin 7.6-24. § 17:29 : Lik Mpiin 18.20-19.25. * 17:31 : Bi yaa maa kidiik kan, baa di timoor pinn ki, kaa maa lidikokoln. Bi nan di idə paan puln tidir paab, le ki di titan pər biin. Bi nan maa ŋibimbin le ki taa joi kidiik aapaacham. † 17:32 : Lot apuu nan fenn lik upuwəb le ki kpaln n-yaan aatakpal. Lik Mpiin 19.26.

³⁴ M tuk nimi la, buyoonn m ga gir ni na, binib bilee ga li dɔ kidiik kibaa ponn ni kinyeek. M ga nan yoor ubaa ki di buen, ki cha uken.

³⁵ Bipiib bilee ga li boo nan idi. M ga nan yoor ubaa ki di buen, ki cha uken. [

³⁶ Bijab bilee ga li bi kisaak. M ga nan yoor ubaa ki di buen, ki cha uken.”]

³⁷ Le waadidiliib baa u, “Tidin-daan, la chee?”

Le u bui bi, “Liwankpol aah bi nin chee na, nangba mam mu kuuni nima chee la.”

18

Ukpopii ni ubɔjir aabɔr

¹ Le Yesu ɲakl bi liyataɲakl, u di mɔk bi ke ni ɲan bi li mee Uwumbɔr n-yoonn mɔmɔk, ki taa cha bitaakpab yɔl.

² “Ubɔjir ubaa nan bi kitiɲ kibaa ni, kaa san Uwumbɔr, ki mu aa pak binib.

³ Ukpopii ubaa mu nan bi kitiɲ ngbaan ponn ni, le ki choo u chee n-yoonn mɔmɔk, ki nan bui u ke u nyan u waadin aanaal ni.

⁴ N-yoonn mɔmɔk le u yiil ni ti yunn. Naah joo cha kina na, le u ti len usui ni, ‘Maa san Uwumbɔr, ki mu aa pak binib.

⁵ Tɔ, ukpopii wee mu aah choo m chee n-yoonn mɔmɔk ki nan muk mi sakpen pu na, m ga tii u waabamɔn, u taa ki beenin choo nan muk mi kina aan nsui ti nyan mbaa ponn ni.’ ”

⁶ Le Yesu ki bui waadidiliib, “Li ɲun man ubɔjir u kaa ɲan na aah len pu na.

⁷ Waah len ke u ga tii u waabamɔn pu na, Uwumbɔr aan tii waanib bi mee u n-yoonn mɔmɔk nwiin pu ni kinyeek na baabamɔn aa? U ga taan aa?

⁸ M tuk nimi la, u ga tii bi baabamɔn mala. Min Unibɔn Aabo mu yaa nan gir ni kan, m ga kan binib beenin tii mi naadii dulnyaa wee ni ii?”

Farisii aanii ni ulampoogaar aabɔr

⁹ Le Yesu ɲakl liyataɲakl tii binib bi dak ke bima le ɲan ki jer unibɔn mɔmɔk, kaa lik pak ubaa na ke,

¹⁰ “Bijab bilee nan koo Uwumbɔr Aadichal ni ke bi ti mee Uwumbɔr. Ubaa nan ye Farisii aanii la, uken mu nan ye ulampoogaar.

¹¹ Farisii aanii na nan sil ubaa ki mee Uwumbɔr ki bui ke, ‘Uwumbɔr, m doon si ke maa bi ke binib mɔmɔk aah bi pu na. Maa kpa iniman, kaa tun lituln li kaa ɲan na, kaa gɔr kida-gook, kaa bi ke ulampoogaar umina aah bi pu na.

¹² Likpaakool mɔmɔk ponn ni, m lulni bumɔb iwiin ilee la. Maah kan tinyoor timɔk na, m yakr nfum kipiik ki nyan tibaa tii si.’

¹³ “Ulampoogaar ngbaan nan sil dandar, kaa kaa u waan lik paacham. U nan po si jik uyil, le ki bui ke, ‘Uwumbɔr, san mi titunwanbirnaan kinimbaak,’ le ki siir kun.

¹⁴ M tuk nimi la, Uwumbɔr len ke ulampoogaar ngbaan aabɔr le ɲan, waa len ke Farisii aanii ngbaan aabɔr ɲan; ba pu? unii umɔk nyun ubaa na, Uwumbɔr ga sunn u taab. Unii umɔk sunn ubaa taab na, Uwumbɔr ga nyun u.”

Yesu aah ɲa Uwumbɔr aanyoor ɲa mbim pu pu na

(Matiu 19.13-15; Mak 10.13-16)

¹⁵ Le binib bibaa joo ni mbipɔm, ki di dan Yesu chee, ki ban ke u di unjaal paan bi pu. Waadidiliib aah kan kina na, le bi kae bi.

¹⁶ Le Yesu yin mbim ngbaan ke bi dan u chee, le ki bui waadidiliib, “Cha mbim ngbaan dan m chee man. Taa ki jenn bi man. Binib bi aabimbin bi ke mbim aah bi pu na, bima le yeh Uwumbɔr aanaan.

¹⁷ M tuk nimi mbamɔn la, unii umɔk kaa gaa Uwumbɔr aanaan ke ubo aah gaal tiwan pu na aan koo mu ni.”

Yesu aah tuk uwankpadaan ubaa pu na

(Matiu 19.16-30; Mak 10.17-31)

¹⁸ Uyidaan ubaa nan baa Yesu, “Umɔmɔkr nyaan, m ga ɲa kinye ki kan limɔfal li kaa kpa ndoon na?”

19 Le Yesu baa u, “Ba pu aa yin mi ke Uməməkr nyaan? Ubaa aa njan, see Uwumbər baanja.

20 Aa nyi Uwumbər aakaal: “Taa gər kidagook; taa ku binib; taa su kinaayuk; taa li ye nnyamən aaseer-aadaan; li pak aate ni aana.’ ”

21 Le u bui u, “M joo nkaal mumina məmək tibir ni la.”

22 Yesu aah njan kina na, le u bui u, “Tiwan nibaa le gur. Kooh saah kpa tiwan ni na məmək, ki di njimobil ngbaan tii bigiim, aan ki li kpa liwangol paacham, aan ki dan nan dii mi.”

23 Waah njan kina na, le ni nja u mpombiin sakpen; ba pu? u nan kpa liwankpal pam.

24 Yesu aah kan kina na, le u bui ke, “Ni pəə sakpen binib bi kpa liwankpal na koo Uwumbər aanaan ni.

25 Uwankpadaan aah ga koo Uwumbər aanaan ni pu na, ni pəə ki jer laakumii aah ga koo seerkaa aaboln ni pu na.”

26 Le binib bi njan kina na bui ke, “Ni yaa ye kina kan, nja ga tee njar?”

27 Le Yesu bui ke, “Tiwan ni pəə binib chee na aa pəə Uwumbər chee.”

28 Le Piita bui u, “Tima kan, ti nan di taah kpa nimək na ki di lii, ki dii si la.”

29 Le Yesu bui bi, “M tuk nimi mbamən la, unii umək di cha waadichal, bee upuu, bee unaabitiib, bee ute, bee una, bee waabim, Uwumbər aanaan pu na kan,

30 u ga kan ki jer waah di cha tiwan nimək na sakpen dandana wee. N-yoonn mu choo na, u ga nan kan liməfal li kaa kpa ndoon na.”

Yesu aah ki len waakun aabər taataa pu na

(Matiu 20.17-19; Mak 10.32-34)

31 Yesu nan di waadidiliib kipiik ni bilee na nyan n-gbaan, le ki ti bui bi, “Li pel man, ti yaa fuu Jerusalem kan, bi ga nja min Unibən Aabo ke Uwumbər aabənabtiib aah nan nmeek ke bi ga nan nja mi pu na məmək.

32 Bi ga di mi nja binib bi kaa ye Juu yaab na aanjaal ni, bi ti nja mi

mbənyun, ki yook mi, ki teei timətan njani m pu,

33 ki lue mi njinaalab, ki ga ku mi. Iwiin itaa daal le m ga fikr nkun ni.”

34 Le baa bee iliin imina aatataa. Uwumbər le bər yaatataa. Nima le baa bee waah len pu na aatataa.

Yesu aah likr ujoon aanimbil pu na (Matiu 20.29-34; Mak 10.46-52)

35 Le Yesu aah peen Jeriko aatin ni na, ujoon ubaa ka nsan aaməgbeln, ki mee binib tiwan.

36 Le u njan kinipaak aah choo pu na, ki baa ke, “Ba nja?”

37 Le bi bui u, “Yesu u ye Nasaref aatin aanii na le choo.”

38 Le u teen ke, “Yesu, u ye Ubər David aayaabil na, san mi kinimbaak.”

39 Le binib bi loln Yesu pu nsan na kae u ke u njin. Le u moo tar, “Ubər David aayaabil, san mi kinimbaak.”

40 Le Yesu sil nsan ni, le ki bui bi, “Li joo ni u man.” Waah duun ni u na, le Yesu baa u,

41 “Aa ban ba?”

Le u bui u, “Ndindaan, m ban ke aa likr nnimbil le tii mi.”

42 Le u bui u, “Aa likr a. Saah gaa mi ki kii na, nima le cha aanimbil likr.”

43 Libuul ngbaan ni le unimbil likr, le u dii u, le ki nyunni Uwumbər. Binib ngbaan məmək aah kan kina na, le bi pak Uwumbər.

19

Yesu aah tuk bilampoogaab aaninkpel pu na

1 Yesu nan koo Jeriko aatin ni, ki bə dii ki ponn ni.

2 Uja ubaa nan bi nima, bi nan yin u ke Sakeus, u ye bilampoogaab aaninkpel, ki mu ye uwankpadaan la.

3 Le u ban ke u kan Yesu aah bi pu na, ki mu ye kinigengen. Kinipaak ngbaan pu, waa njmaa kan Yesu.

4 Le u san ki loln kinipaak ngbaan pu nsan, le ki ti jon likakaln aasub pu ke u li waa Yesu aah ga jer nima chee pu na.

⁵ Yesu aah nan fuu ni nima chee na, le u waan lik, ki bui u, “Sakeus, sunn ni mala. Din, m ga doon aado.”

⁶ Le u sunn ni mala, ki gaa u, ki kpa mpopiin pam.

⁷ Kinipaak ngbaan aah kan ke u koo Sakeus do na, le bi məmək ɲul u pu, ke u buen titunwanbirdaan do la.

⁸ Tɔ, Sakeus nan fii sil, ki bui u, “Ndindaan, lik, m ga di maawankpal ligeln tii bigiim la. Maah nan jin binib bi aawan na, m ga giin kina nfum munaa le ki di tii bi.”

⁹ Le Yesu bui u, “Din le lidichal limina aanib ɲmar; ba pu? aa mu ye Abraham aayaabil la.

¹⁰ Min Unibən Aabo dan m nan ban binib bi wəɲ na ke bi ɲmar la.”

Bitutum aah joo bidindaan aapiin pu na

(Matiu 25.14-30)

¹¹ Yesu nan ɲakl binib bi ɲun tibər timina na liyataɲakl, bi taa li dak ke waah peen Jerusalem na Uwumbər aanaan ga fuu ni libuul ngbaan ni.

¹² U nan bui bi, “Uyidaan ubaa nan ban u buen kitin ki daa na ni, u ti jinnaan ki gir ni.

¹³ Le u yin waatutum kipiik, le ki di salmaa aamombil kipiik, ki di yakr bi ubaabaa, le ki bui bi, ‘Li joo tiir kitiir man, ki ti saa buyoonn m ga nan gir ni na,’ le ki buen.

¹⁴ Le waatin ni aanib nan nan u, ki tun binib ke bi paan u pu ki ti bui ubər kpaan na, ‘Taa ban ke uja ngbaan le ye timi aabər.’

¹⁵ “Le u jin nnaan ngbaan, le ki gir kun, ki yin waatutum bi u nan tii bi ɲimombil ngbaan na, ke bi dan u chee, aan u lik bimək aah tiir kitiir ki kan tinyoor pu na.

¹⁶ Le njan yoo dan nan bui u, ‘Ndindaan, saah nan tii mi limombil libaa li na, m kan tinyoor ɲimombil kipiik ki kpee.’

¹⁷ Le u bui u, ‘Nfaan. Aa ye ututunn nyaan la. Saah joo tiwan waatiir mbaməm na, m ga ɲa si ntisakpem kipiik ni aaninkpel la.’

¹⁸ Le lelee yoo mu dan nan bui u, ‘Ndindaan, aa nan tii mi limombil libaa la. M kan tinyoor ɲimombil ɲinmu le ki kpee.’

¹⁹ Le u bui u mu, ‘M ga ɲa si ntisakpem munmu ni aaninkpel la.’

²⁰ “Le uken na mu dan nan bui u, ‘Ndindaan, lik, saamombil le na. M nan di likekegel n le poo li, ki di bil.

²¹ Aa ye unii u chur binib mpəən na la. Aa gaal saah kaa yeh tiwan ni na, ki chee saah kaa nan bun tijikaar ti na. Nima le m san si ijawaan.’

²² Le u bui u, ‘Si ututunn u kaa ɲan na, saah len pu na, nima le bii si. Aa bui ke aa nyi ke m ye unii u chur binib mpəən na ki gaal maah kaa yeh tiwan ni na, ki chee maah kaa nan bun tijikaar ti na.

²³ Saah nyi kina na, ba ɲa saa nan di maamombil ti bil banki ponn ni? Maah fuu ni na, m ba ga kan maamombil ni tinyoor ki kpee.’

²⁴ le ki bui binib bi si u chee na, ‘Chuu gaa waamombil libaa ngbaan man, ki di kpee ututunn u joo ɲimombil kipiik na.’

²⁵ Le bi bui u, ‘Tidindaan, u kpa ɲimombil kipiik la.’

²⁶ Le u bui bi, ‘M tuk nimi la, unii umək kpa na, bi ga kpee u. U kaa kpa na, bi ga chuu gaa waah kpa ni pəkaa na.

²⁷ Tɔ, maadim bi kaa nan ban ke m li ye baabər na, li joo ni bi do chee na, ki nan ku bi nnimbiin ni.’ ”

Jerusalem aanib aah nyun Yesu pu na

(Matiu 21.1-11; Mak 11.1-11; Jənn 12.12-19)

²⁸ Yesu aah ɲakl bi liyataɲakl ngbaan ti doo na, le u loln bi pu nsan ki cha Jerusalem.

²⁹ Waah nan peen ni Befej ni Betani aatim mu bi lijool li bi yin li ke Olif aasui aajool paab na, ³⁰ le u tuk waadidiliib ponn ni bilee, “Li cha man naah si gbək kitin ki na. Ni yaa koo ki ponn ni kan, ni ga kan ubon u laa diin na si gbin. Ubaa aa kee din u pu. Chuu gbiln u, ki li joo ni u m chee man.

³¹ Unii ubaa yaa baa nimi, ‘Ba ɲa ni chuu gbiln u?’ kan, ni bui u, ‘Tidindaan le ban u.’ ”

³² Yesu aah tun bi pu na, le bi buen, ki ti kan ubon u laa diin na waah tuk bi ke bi ga kan pu na.

³³ Baah bi gbilni u na, le binib bi yeh u na baa bi, “Ba ɲa ni bi gbilni ubon ngbaan?”

³⁴ Le bi bui bi, “Tidindaan le ban u,”

³⁵ le ki joo ni u Yesu chee, ki di baakeken paan u pu, ki di Yesu diɲ u pu.

³⁶ Le waah cha na, kinipaak ngbaan di baakeken ter nsan ponn ni.

³⁷ Le u peen Jerusalem, ki fuu baah sunni Olif aasui aajool nin chee na. Baah fuu nima chee na, le kinipaak kimɔk dii u na piin ki bi mɔɔni. Baah kan u tun lijinjiir aatun mɔmɔk pu na, le bi pak Uwumbɔr mpɔɔn pu,

³⁸ ki bui ke, “Uwumbɔr aanyoor bi Ubɔrkpaan u choo waayimbil ni na pu. Lifuur bi paacham. Ni li nyuɲni Uwumbɔr paacham man.”

³⁹ Le Farisii yaab bi bi kinipaak ngbaan ponn ni na bibaa bui Yesu, “Umɔmɔkr, tuk saadidiliib ngbaan ke bi kpa kifuu.”

⁴⁰ Le Yesu bui bi, “M tuk nimi la, bi yaa ɲmin kan, ɲitakpal ɲimina ga li tar la.”

Yesu aah wii Jerusalem aanib aafalaa u choo na pu na

⁴¹ Yesu aah peen Jerusalem aatin na, le u waa ki, ki wii sakpen ki pu,

⁴² ki bui ke, “Jerusalem aatin aanib, ni yaa ba nyi nsuudoon aasan din kan, ni ba ga li ɲan ki tii nimi. Dandana wee, mu bɔr ke ninimbil taa li waa mu.

⁴³ Buyoonn Uwumbɔr ban u ter nimi na, ni yii a. Nima le nimi aadin ga nan gob nimi aatin, ki yuu lakr kaagoln pu,

⁴⁴ ki kuln ni mɔmɔk, ki gbaa wii nimi aadir mɔmɔk. Tidir ngbaan aatakpal ɲilee aan ki li bi ki tok tɔb pu.”

* 19:46 : Lik Aisaya 56.7; Jeremia 7.11.

Yesu aah toor Uwumbɔr Aadichal pu na

(Matiu 21.12-17; Mak 11.15-19; Jɔnn 2.13-22)

⁴⁵ Yesu nan koo Uwumbɔr Aadichal ponn ni, le ki jenn nyan binib bi kooh tiwakor na,

⁴⁶ le ki tuk bi, “Ni ɲmee Uwumbɔr Aagban ni ke Uwumbɔr len ke, ‘Bi ga yin maadichal ke Mmeen Aadichal;’ tɔ, nimi le ɲa li bififiirb aakakaa chee.”*

⁴⁷ Iwiin mɔmɔk Yesu nan bi Uwumbɔr Aadichal ponn ni, ki tuk binib Uwumbɔr aabɔr. Le Uwumbɔr aatotoorninkpiib, ni Uwumbɔr aakaal aamɔmɔkb, ni Juu yaab aaninkpiib ka ki kpokl baah ga ɲa pu ki ku Yesu na,

⁴⁸ kaa ɲmaa kan baah ga ku u pu na; ba pu? binib ngbaan mɔmɔk aanimbil man ke bi ɲun waah len pu na.

20

Baah baa Yesu waatuln pu pu na
(Matiu 21.23-27; Mak 11.27-33)

¹ Kitaak kibaa daal, le waah bi Uwumbɔr Aadichal ni ki tuk binib Uwumbɔr aaliin, ki mooni tibɔnyaan tee na, le Uwumbɔr aatotoorninkpiib, ni Uwumbɔr aakaal aamɔmɔkb, ni Juu yaab aaninkpiib dan u chee,

² le ki nan baa u, “Aa kpa nsan ke aa ɲa saah ɲani pu na aa? ɲma tii si nsan ngbaan? Tuk timi.”

³ Le u bui bi, “M mu ga baa nimi mbaan.

⁴ Jɔnn aah nan muini binib nnyun ni na, ɲma nan tii u nsan? Uwumbɔr aan binib? Tuk mi man.”

⁵ Le bi kpokl tɔb, “Ti yaa bui ke Uwumbɔr le nan tii u nsan kan, u ga baa timi ke ba ɲa taa nan gaa u ki kii.

⁶ Ti yaa ki len ke binib le tii u nsan kan, binib ngbaan mɔmɔk ga mae timi ɲitakpal; bi mɔmɔk len ke Jɔnn nan ye Uwumbɔr aabɔnabr la.”

⁷ Nima le bi bui Yesu ke baa nyi udaan u tii Jɔnn nsan na.

8 Le Yesu bui bi, “M mu aan tuk nimi maah kpa nsan pu ki nani maah nani pu na.”

*Bikpaab bi kaa njan na aayatanakl
(Matiu 21.33-46; Mak 12.1-12)*

9 Le u nakl binib ngbaan liyatanakl, “Uja ubaa nan naan kisaak, ki njan isui i lu nisubil na ki ponn ni, le ki yin bikpaab bibaa, ki di kisaak ngbaan na binjal ni ke bi li lik ki. Isui ngbaan yaa nan lun nisubil kan, bi ker tii u, aan ki ker bibaa mu. Waah na kina na, le u siir ki buen kitiŋ ki daa na ni, ki ti yunn nima.

10 Buyoonn nisubil ngbaan nan pur na, le u di unaagbiija ubaa tun bikpaab ngbaan chee ke bi tii ni u kisaak ngbaan ponn ni aasubil. Le bi gbaa u, ki giin ni u, kaa tii u nibaa.

11 Le u ki di unaagbiija uken tun bi chee. Le bi ti gbaa u mu, ki yook u, le ki giin ni u, kaa tii u nibaa.

12 Le u ki tun unaagbiija tatar bi chee. Le bi ti gbaa u mu, ni ti na u iween, le ki jenn nyan u nima.

13 Le usadaan ngbaan bui ke, ‘M ga na kinye? M ga di maabogeehn le tun bi chee. Nibaakan, bi ga pak uma.’

14 Le bikpaab ngbaan aah kan waabo ngbaan choo na, le bi kpokl tɔb, ‘Uma le ye waafaajil. Cha ti ku u man, aan ki ji waafaal.’

15 Le bi chuu u, ki di nyan n-gbaan, le ki ti ku u.

“Kina pu na, usadaan ngbaan ga na bi kinye?”

16 U ga dan nan ku bikpaab ngbaan, ki di kisaak ngbaan tii bikpaab biken.”

Kinipaak ngbaan aah njan kina na, le bi bui ke, “Uwumbɔr taa cha ni pii bi.”

17 Le Yesu lik bi, ki bui bi, “U yaa kaa na bi kina kan, Uwumbɔr Aagban aah len pu na aatataa ye kinye? ke, ‘Litakpal li bidimaab yii li na,

lima le ye litakpajal.’*
†

18 Unii umak lir litakpal ngbaan pu na, u ga kool. Unii u litakpal ngbaan

lir u pu na, li ga nan u, u na ke ntayon na.”

*Baah pen Yesu nlan pu na
(Matiu 22.15-22; Mak 12.13-17)*

19 Uwumbɔr aakaal aamamakb, ni Uwumbɔr aatotoorninkpiib nan bee ke Yesu di liyatanakl ngbaan nan bima la. Nima pu, le bi nan ban bi chuu u libuul ngbaan ni, ki mu san kinipaak ngbaan ijawaan.

20 Le bi ban nsan mu pu bi ga chuu u na, ki di bipepekb tun u chee, bi ti njan ke bi ye bininyaam la, aan ki pen u nlan, aan ki chuu u, ki di na kitiŋ ngbaan aayidaan aanaal ni.

21 Le bi dan nan bui u, “Umamakr, ti nyi ke aa len mbamɔn, ki tuk binib Uwumbɔr aabɔr mbamɔm, kaa pak ubaa ki jer uken. Aa po mak bi Uwumbɔr aasan mbamɔm la.

22 Tuk timi, ni nan ti pa lampoo ki di tii Ubɔrkpaan Siisa aan naa nan?”

23 Le Yesu bee ke bi pen u nlan la, le ki bui bi,

24 “Mak mi limombil man.” Baah mak u na le u baa bi, “Nma aanaŋ ni liyimbil bi li pu?”

Le bi bui u, “Siisa yaan.”

25 Le u bui bi, “Nima pu na, ni di ni ye Siisa yaan na tii u man, ki di ni ye Uwumbɔr yaan na tii Uwumbɔr.”

26 Yesu aah len kina na, le ni gar bi pam. Baa nmaa chuu u taani waabalen pu, binib aanimbil ni. Le bi njan.

*Binib bi ga fikr nkun ni na aah ga li
bi pu na*

(Matiu 22.23-33; Mak 12.18-27)

27 Le Sajusii yaab bibaa dan u chee. Bima le len ke binib aan fikr nkun ni na.

28 Le bi bui u, “Umamakr, Moses nan nmee nkaal tii timi ke, ‘Uja yaa kpa puu ki yaa kpo, kaa kpa ubo kan, unaal di ukpopii ngbaan kpan, ki maa mbim tii ukpel.’†

29 Tɔ, naabitiib bilole nan bi. Upol na nan yoor upii, le ki kpo, kaa kpa ubo.

30 Le unaal di ukpopii ngbaan kpan, ki mu kpo, kaa kpa ubo.

* 20:17 : Lik Ilahn 118.22. † 20:28 : Lik Ikaal 25.5.

³¹ Le u paa u pu na mu ŋa kina. Le bijab bilole ngbaan məmək ŋa kina, ki kpo doo, kaa kpa ubo.

³² Kookoo yoo le upii ngbaan mu kpo.

³³ Kina pu na, binib yaa nan fikr nkun ni kan, upii ngbaan ga li ye ŋma aapuu? Bi məmək bilole nan joo u la.”

³⁴ Le Yesu bui bi, “Dulnyaa wee ponn ni, bijab yoor bipiib la. Bipii mu mən bijab la.

³⁵ Binib bi ŋeer ke bi fikr nkun ni ki li bi dulnyaa u choo na ni na aan yoor bipiib. Bipii mu aan mən bijab.

³⁶ Bi ga li bi ke Uwumbər aatuuntiib aah bi pu na, kaan ki kpo. Baah ga fikr nkun ni na, bi ga li ye Uwumbər aabim la.

³⁷ Tɔ, Moses mu nan mək timi ke binib bi kpo na ga fikr nkun ni. Buyoonn u nan bi busub bu gaal mmii na chee na, u nan yin Uwumbər ke Abraham, ni Aisak, ni Jakob Aawumbər la.‡

³⁸ Uwumbər yaa len ke u ye binib bi kpo na Aawumbər kan, nima le mək ke bi kpa liməfal. Bi məmək ye binifuub Uwumbər chee la.”

³⁹ Le Uwumbər aakaal aaməmək b bibaa bui Yesu, “Uməmək, saah len pu na, ni ŋan la.”

⁴⁰ Le baa kaa bi ki baa u mbaan.

*Kristo u ga gaa binib lii na aabər
(Matiu 22.41-46; Mak 12.35-37)*

⁴¹ Le Yesu baa bi, “Binib ŋa kinye pu ki bui ke Kristo u ga gaa binib lii na ye Ubər David aayaabil?

⁴² David ubaa nan len Uwumbər aalahn aagban ponn ni ke, ‘Uwumbər bui Ndindaan ke: Kal ŋŋangii wəb,

⁴³ ki ti saa buyoonn m ga nyan saadim məmək na.’§

⁴⁴ David aah nan yin Kristo ngbaan ke Udindaan kina na, Kristo ga li ŋmaa ye uyaabil aa?”

*Bi li nyi Uwumbər aakaal aaməmək aabər
(Matiu 23.1-36; Mak 12.38-40)*

⁴⁵ Kinipaak ngbaan aah pel Yesu aah len pu na, le u bui waadidiliib,

⁴⁶ “Ni li nyi man Uwumbər aakaal aaməmək aabər. Baageehn le ye ke bi li pee ŋibəkul fəfək, ki gee ke binib li dooni bi kinyan ni, ki gee ke bi kal bininyuum aakakaa chee mmeen aadir ni, ni njim chee.

⁴⁷ Bi ji bikpopiib durm la, le ki mee Uwumbər ni yunni ke bi ŋmann ke bi ye bininyaam la. Uwumbər ga daa bitafal ki jer waah ga daa binib biken aatafal pu na.”

21

*Ukpopii ubaa aah tii sakpen pu na
(Mak 12.41-44)*

¹ Yesu nan jaar lik, ki kan bi-wankpadam joo ŋimombil pam ŋani Uwumbər aapiin aadakaa ni,

² ki kan ukpopiigiin ubaa mu di janjan bilee ki di ŋa u ponn ni.

³ Le Yesu bui ke, “M tuk nimi mbamən la, ukpopiigiin wee tii ŋimombil ki jer bi məmək aah tii pu na.

⁴ Bi məmək tii ki gur ŋimombil sakpen. U ye ugiin la, le ki di waamombil məmək tii, kaa ki gur nibaa.”

Baah ga gbaa wii Uwumbər Aadichal pu na

(Matiu 24.1-2; Mak 13.1-2)

⁵ Tɔ, binib bibaa nan bi len Uwumbər Aadichal aah ŋan pu na, ki kpa ŋitakpanyaan, ni ipiin i binib tii Uwumbər na.

⁶ Le Yesu bui bi, “N-yoonn choo, bi ga nan gbaa wii lidichal limina məmək. Litakpal libaa aan ki li paa liken pu.”

*Falaa aayoonn aah ga li bi pu na
(Matiu 24.3-14; Mak 13.3-13)*

⁷ Le Yesu aadidiliib baa u, “Uməmək, bi ga ŋa kina bayoonn? Ba ga li ye liməkl ki mək timi ke ni ŋeer bi ŋa kina?”

⁸ Le u bui bi, “Ni li nyi man, aan ubaa taa ŋmann nimi. Binib pam ga nan dan ki pur maayimbil ke bima le ye min Yesu, ki ga bui ke ni ŋeer a. Ni taa dii bi man.

⁹ Ni yaa n̄un ke ntim mubaa aanib to t̄ob but̄ob, aan ntim muken aanib kpa tib̄ar kan, ni taa san ijawaan man. Uwumb̄ar le siin ke nimina m̄m̄ok ga n̄a. Nima le aan m̄ok ke dulnyaa wee ga doo libuul ngbaan ni.

¹⁰ “Linibol libaa ga to linibol liken but̄ob. Nnaan mubaa aanib ni nnaan muken aanib ga to t̄ob but̄ob.

¹¹ Kitiŋ ga deŋ sakpen n̄ipepel n̄ipepel. Nkon mu ga lir. Iween mu ga lir, ki ku binib pam ntim ntim ponn ni. Lijinjiir aawan, ni tiwan ni faani binib na mu ga li bi paacham.

¹² “Nimina m̄m̄ok aa kaa kee n̄a buyoonn na, le bi ga chuu nimi, ki n̄a nimi falaa, ki di nimi n̄a mmeen aadir ni ki ji nimi tib̄ar, ki di nimi n̄a kiyondiik ponn ni. M pu, le bi ga di nimi siin bib̄arb ni ntim aaninkpiib aanimbiin ni ke bi ji nimi tib̄ar.

¹³ Nima le ga tii nimi nsan le ni tuk bi tib̄anyaan tee.

¹⁴ Ni di n̄a nisui ni man ke naan puen baa nisui ni ke ni ga len kinye?

¹⁵ M ga tuk nimi naah ga len pu na, aan nimi aadim ubaa taa ki n̄maa kpak nimi, kaan ki n̄maa len tibaa.

¹⁶ Nitetiib, ni ninatiib, ni ni-naabitiib, ni nidoyaab, ni nij̄otiib, ga kooch nimi. Le binib ga ku ni ponn ni bibaa.

¹⁷ Binib m̄m̄ok ga li nan nimi m pu.

¹⁸ Ni mu aan bee ȳoli; nimi aayikpirk kibaa le aan bee ȳoli.

¹⁹ Ni yaa ji lim̄ar falaa m̄m̄ok ponn ni kan, ni ga kan lim̄afal li kaa kpa ndoon na.”

*Baah ga bii Jerusalem aatiŋ pu na
(Matiu 24.15-21; Mak 13.14-19)*

²⁰ “Ni yaa kan but̄ob aajab si gob Jerusalem aatiŋ kan, ni li nyi man, naan yunn, le bi ga bii kitiŋ ngbaan doo.

²¹ N-yoonn ngbaan yaa nan fuu ni kan, binib bi bi Judea aatiŋ ponn ni na san buen n̄ijoo paab. Binib bi bi Jerusalem ponn ni na mu li nya ki ni. Binib bi bi itingbaan ni na, bi taa koo ni Jerusalem aatiŋ ni.

²² N-yoonn ngbaan le Uwumb̄ar ga daa Jerusalem aatiŋ aanib aatafal,

aan ni gbiin waagban aah n̄mee pu na m̄m̄ok.

²³ N-yoonn ngbaan, bipiib bi kpa n̄ipuu na, ni bipiib bi kpa mbim bi laa n̄aa libiil na ga li kpa kinimbaak; ba pu? Uwumb̄ar ga gee lin̄uul sakpen kitiŋ ngbaan aanib pu. Bi ga ji falaa pam.

²⁴ Bi ga di kijaak aajum ku bibaa, ki ga chuu bibaa mu tinaagbiir ki di buen n̄inibol m̄m̄ok aakaasisik ni. Le binib bi kaa ye Juu yaab na ga bii Jerusalem ki ti saa baayoonn aah ga doo pu na.”

*Yesu aah ga gir ni pu na
(Matiu 24.29-31; Mak 13.24-27)*

²⁵ “Lijinjiir aawan ga li bi nwiin, ni uŋmal, ni n̄in̄mabil ponn ni. Nnyusakpem ga n̄a tinyunkpenn sakpiin, ki faa kifuuk sakpen, ki n̄a binib ilandak. Baan ki li nyi baah ga n̄a pu na.

²⁶ Paacham aawan aan ki li bi mbam̄m. Nima le binib ga lik naah ga li bi pu dulnyaa wee ni na, ki ga san ijawaan ki ti fik.

²⁷ N-yoonn ngbaan le bi ga kan min Unib̄on Aabo bi n̄taalangbam ni ki choo, ki wiin chain, ki joo mp̄aon.

²⁸ Ni yaa kan tiwan nimina m̄m̄ok bi n̄ani kan, chuu nibaa man, ki p̄ok nitaakpab. Naan yunn le ni ga n̄mar.”

*Isui aayatan̄akl
(Matiu 24.32-35; Mak 13.28-31)*

²⁹ Yesu nan n̄akl bi liyatan̄akl ke, “Ni li lik bukpas̄om ni isui m̄m̄ok man.

³⁰ Ni yaa nan kan yaabon bi n̄ani tifar kan, ni bee ke ni yaa kpee siib kan, kiseek ga seer.

³¹ Kina na, ni yaa kan nimina bi n̄ani kan, ni bee ke ni yaa kpee siib kan, Uwumb̄ar aanaan ga fuu ni.

³² “M tuk nimi mbam̄on la, dan-dana aanib aan jer le tiwan nimina m̄m̄ok puen n̄a.

³³ Paacham ni taab ga jer. Maam̄obon ma aan jer.”

Yesu aagirndaal aab̄ar

³⁴ “Ni li nyi man, ki taa nyu ndaan gbii ki li kpa ndaan aaween, ki taa cha nimi aabimbin aab̄ar gbiin nimi

aalandak məmək, aan maagirndaal taa yuk nipobil.

³⁵ Maagirndaal kan, dulnyaa wee ni aanib məmək aapobil ga yuk ke gaawəb aah chuu upeel kan, upobil yukr pu na.

³⁶ Li nyi man n-yoonn məmək, ki mee Uwumbər u tii nimi mpəən ke ni nya falaa umək choo na ni, ki nan sil min Unibən Aabo aanimbiin ni.”

³⁷ Iwiin məmək le Yesu nan bi Uwumbər Aadichal ni, ki tuk binib Uwumbər aabər. Tinyer məmək le u buen Olif aasui aajool paab ki ti də geen.

³⁸ Kichakpinaanyeeek ni məmək le binib chaa u chee Uwumbər Aadichal ni, bi ti njun waah len pu na.

22

Baah kpokl ke bi ga ku Yesu pu na
(*Matiu 26.1-5; Mak 14.1-2; Jənn 11.45-53*)

¹ N-yoonn ngbaan, naa nan ki daa ke bi ji Lakr-jer aajim,* ki njm boroboro u kaa kpa nnyək na.

² Le Uwumbər aatotoorninkpiib, ni Uwumbər aakaal aaməmək nan kpokl baah ga nj pu ki ku Yesu na. Bi mu nan san binib na ijawaan.

Judas aah nan ban ke u kooh Yesu pu na
(*Matiu 26.14-16; Mak 14.10-11*)

³ Le kinimbəŋ koo Judas Iskariot aasui ni. Judas nan ye Yesu aadidiliib kipiik ni bilee na ponn ni ubaa.

⁴ Kinimbəŋ aah koo Judas aasui ni na, le u buen Uwumbər aatotoorninkpiib, ni Uwumbər Aadichal aakikiirb aaninkpiib chee, u ti kpokl bi waah ga nj pu ki di Yesu nj biŋaal ni na.

⁵ Le bi nan kpa mpopiin, ki puu tipuur ke bi ga tii u njimobil.

⁶ Le u kii, ki ban nsan mu u ga di Yesu nj biŋaal ni, buyoonn kinipaak ngbaan aa bi u chee na.

Baah toor njim ngbaan pu na
(*Matiu 26.17-25; Mak 14.12-21; Jənn 13.21-30*)

⁷ Lakr-jer aajim, buyoonn bi ga njm boroboro u kaa kpa nnyək na aawiin mu daal bi ga kər upihbo na,

⁸ le Yesu bui Piita ni Jənn, “Li cha ti gor njim ngbaan aajikaar aan ti ji.”

⁹ Le bi baa u, “Aa ban ke ti gor ti la chee?”

¹⁰ Le u bui bi, “Ni yaa koo kitiŋ ngbaan ni kan, uja u tu nnyun na ga ton nimi nsan ponn ni. Ni li dii u man, ki ti koo waah ga koo lidichal li ponn ni na,

¹¹ ki bui udichadaan na, ‘Uməmək bui ke u ni waadidiliib ga ji njim ngbaan aajikaar kiladiik ni?’

¹² Le u ga mək nimi paacham aadisakpeŋ ki bi puen toor ki na. Ni gor njim ngbaan aajikaar nima chee.”

¹³ Le bi buen, ki ti kan Yesu aah tuk bi ke bi ga kan pu na. Le bi gor njim ngbaan aajikaar.

Tidindaan aajim
(*Matiu 26.26-30; Mak 14.22-26; 1 Korint Yaab 11.23-25*)

¹⁴ Tijikaar aajim yoonn aah fuu ni na, le Yesu ni waadidiliib dan nan kal.

¹⁵ Le u bui bi, “Nnimbil nan man ke m ni nimi kpaan ji njim mue waahr aan m nin ji maafalaa ngbaan.

¹⁶ M tuk nimi la, maan ki ji njim mue ki ti saa buyoonn Uwumbər ga nan nj mu aah mək pu na waanaan ni.”

¹⁷ Yesu nan yoor kiyinyook, le ki doon Uwumbər, le ki bui bi, “Gaa man ki yakr təb.

¹⁸ M tuk nimi la, maan ki nyu njisubil aanyun ngbaan ki ti saa buyoonn Uwumbər aanaan ga fuu ni na.”

¹⁹ Le u yoor boroboro, le ki doon Uwumbər, ki gii, ki di tii waadidiliib ki bui bi, “Maawon le na. Nimi aatunwanbir pu le m tii tiwon tee. Ni li njm kina aan ki li teer mbər.”

²⁰ Baah jin tijikaar ngbaan ti doo na, le u yoor kiyinyook, ki doon Uwumbər, ki di tii bi, le ki bui bi, “Tiwanyukaan ngbaan ye maasin aaməkl la. Maasin ga nya nimi

* **22:1** : Israel yaab nan ji Lakr-jer aajim ke bi teer buyoonn Uwumbər nan nyan bi tinaagbiir ni, Ijpt aatiŋ ni na. Lik Nnyam 12.1-27.

aatunwanbir pu la. Maasin pu, le Uwumbər puu tipuupəln tii nimi.

²¹ “Lik, unii u ga kooh mi na, m ni uma le aanaal kpaan bi lisambil ni na.

²² Min Unibən Aabo ga sil kpo, Uwumbər aah nan len ke m ga kpo pu na. Tibəbir mu ga li bi uja u ga kooh mi na pu.”

²³ Le waadidiliib baa təb, “Ti ponn ni, ulau ga tee ŋa kina?”

Ulau ye uninyuun?

²⁴ Tə, Yesu aadidiliib nan kpak təb kinikpakpak ke ulau tee ye uninyuun bi ponn ni.

²⁵ Le u bui bi, “Dulnyaa wee ni aanibol aabərb yoor bibaa paacham la. Binib bi kpa tininkpir na, baanib yin bi baateterb la.

²⁶ Nimi, ni taa li bi kina man. Unii u ye uninyuun ni ponn ni na kan, u ŋa ubaa ke uwaatiir na. Unii u ye usaloln na kan, u ŋa ubaa ke nimək aatutunn na.

²⁷ Unii u ŋa tijikaar na, ni unii u ji na, ŋma jer uken? Naa ye unii u ji na aa? Mma kan, m bi ke ututunn na le ni ponn ni.

²⁸ “Tə, maah bi ntəŋ ni na, nimi le sil nchaŋ ni.

²⁹ M ga ŋa nimi bibərb ke Nte Uwumbər aah ŋa mi ubər pu na.

³⁰ Le ni ga ji tijikaar ki nyu nnyun m chee maanaan ni, ki kal ŋibərjal pu, ki ji Israel yaab aanibol kipiik ni ŋilee tibər.”

Yesu aah bui ke Piita ga nee u pu na (Matiu 26.31-35; Mak 14.27-31; Jənn 13.36-38)

³¹ Le Yesu bui Simonn Piita, “Simonn, Simonn, lik, kinimbəŋ kan nsan ke ki təŋ nimi, aan ni lir.

³² Le m mee Uwumbər tii si, aa taa di cha maasan. Aa yaa ki gir ni ki nan dii mi kan, pəən aanaabitiib aataakpab.”

³³ Le Piita bui u, “Ndindaan, m ga ŋmaa kpaan aa chee kiyondiik ni. M ni si ga ŋmaa kpaan ki kpo.”

³⁴ Le Yesu bui u, “Piita, m tuk si la, din, aa ga len nfum mutaa ke saa nyi mi, le ukooja nin wii.”

Litaakər ni kijaak aajuk aabər

³⁵ Tə, Yesu nan baa bi, “Maah nan tun nimi ki nan bui nimi ke ni taa li joo ŋimombil aataakər, ki taa li joo litaakər mu, ki taa li joo ŋinaatak na, ni nan lann nibaa aa?”

Le bi bui u, “Taa nan lann nibaa.”

³⁶ Le u bui bi, “Dandana wee, naa ki bi ke naah nan bi pu na. Unii u kpa ŋimombil aataakər na kan, u li joo li. Unii u kpa litaakər mu na kan, u li joo li. Unii u kaa kpa kijaak aajuk na kan, u di waabəkul kooh, ki daa kibaa.

³⁷ M tuk nimi la, ni ŋmee Uwumbər Aagban ponn ni ke bi ga ŋa mi ke baah ŋani titunwanbirdam pu na. Le bi ga sil ŋa mi kina. Baah nan ŋmee maabər pu na, ni məmək bi gbiini la.”

³⁸ Le bi bui u, “Ndindaan, lik, ti kpa kijaak aajum mulee la.”

Le u bui bi, “Ni ŋeer a.”

Yesu aah mee Uwumbər pu na (Matiu 26.36-46; Mak 14.32-42)

³⁹ Le u nyan nima, le ki buen Olif aasui aajool paab, waah chaa nima n-yoonn məmək pu na. Waadidiliib mu dii u.

⁴⁰ Waah ti fuu nima chee na, le u bui bi, “Ni li mee Uwumbər man, aan ki taa koo ntəŋ ni.”

⁴¹ Le u siir cha bi, ki foor siib, le ki gbaan kitiŋ ki mee Uwumbər ke,

⁴² “Nte, ni yaa ye saageehn kan, nyan mi falaa u choo na ni. Tə, ŋa saageehn, ki taa ŋa maageehn.”

⁴³ Le Uwumbər aatuun nyan ni paacham ki dan u chee ki nan pək utaakpab.

⁴⁴ Le Yesu aasui ponn ni wu ki ti nyan. Le u ki mee Uwumbər lini-maln. Le kitotoŋ naa u, ki ye nsin ki tuu lir kitiŋ.

⁴⁵ Le u mee Uwumbər ti doo, le ki fii, ki gir buen waadidiliib chee, ki ti mui bi də geen, mpombiin pu.

⁴⁶ Le u baa bi, “Ba ŋa ni də geen? Fiin, ki li mee Uwumbər man, aan ki taa koo ntəŋ ni.”

Baah chuu Yesu pu na (Matiu 26.47-56; Mak 14.43-50; Jənn 18.3-11)

⁴⁷ Waah laa bi len kina na, le kini-paak fuu ni bi chee. Judas u ye waadidiliib kipiik ni bilee ponn ni ubaa na, loln kinipaak ngbaan pu nsan, le ki buen Yesu chee ke u moor utakpilm.†

⁴⁸ Le Yesu baa u, “Judas, aa moor ntakpilm ke aa kooh min Unibən Aabo oo?”

⁴⁹ Yesu aadidiliib aah kan ke binib ngbaan ban bi chuu u na, le bi baa u, “Tidindaan, ti di kijaak aajum jan bi ii?”

⁵⁰ Le waadidiliib ponn ni ubaa di kijaak aajuk ki gaa per Uwumbər aatotoorninkpel aatutunn aatafagiir.

⁵¹ Le Yesu bui bi, “Di cha kina man,” le ki di unjaal meeh utafal le ki cha li pək.

⁵² Le Yesu baa Uwumbər aatotoorninkpiib, ni Uwumbər Aadichal ni aakikiirb, ni Juu yaab aaninkpiib bi dan bi nan chuu u na, “Ni joo kijaak aajum ni jagbaali mam ke ni nan chuu mi, ke maah ye ufifiir le na aa?”

⁵³ M nan bi ni chee Uwumbər Aadichal ni iwiin məmək, le naa nan chuu mi. Tə, dandana wee le ye n-yoonn mu Uwumbər siin ki tii nimi ni kinimbəŋ ki tun mbəmbəən aatuln na.”

Piita aah nee Yesu pu na
(*Matiu 26.57-58, 69-75; Mak 14.53-54, 66-72; Jənn 18.12-18, 25-27*)

⁵⁴ Le bi chuu Yesu ki di u buen Uwumbər aatotoorninkpel aadichal ni. Le Piita paa u pu ki bi dandar.

⁵⁵ Le bi tuur mmii lichiln ngbaan ni, ki ka gob mu. Piita mu nan ti kal bi chee ki ka bikaasisik ni.

⁵⁶ Mmii aah woln unimbil wəb na, le usapəən u ye ututunn na kan u, ki ka lik u sulm, le ki ti bui ke, “Uja umina mu nan bi Yesu chee.”

⁵⁷ Le u nee, ki bui u, “Upii, maa nyi u.”

⁵⁸ Le ni kpee siib, le unii uken mu kan u, ki mu bui u, “Aa mu ye bi ponn ni ubaa la.”

Le Piita bui u, “Uja, maa ye.”

⁵⁹ Le ni ki kpee siib, le uja uken bui ke, “Ni ye mbamən, uja wee mu nan

bi u chee. U mu ye Galilee aatiŋ aanii la.”

⁶⁰ Le Piita bui u, “Uja, maa nyi saah len pu na aatataa.”

Waah laa bi len kina na, libuul ngbaan ni, le ukooja wii.

⁶¹ Tidindaan nan fenn ki lik Piita. Le Piita teer Tidindaan aah ba tuk u pu na ke, “Din, aa ga len nfum mutaa ke saa nyi mi le ukooja nin wii.”

⁶² Le Piita nyan lipaal, ki ti wii pam.

Baah yook Yesu ki gbaa u pu na
(*Matiu 26.67-68; Mak 14.65*)

⁶³ Le bijab bi joo Yesu na ŋa u mbənyun, le ki gbaa u,

⁶⁴ ki di likekeln poo unimbil, le ki baa u, “Uwumbər aabənabr, ulau faa si?”

⁶⁵ le ki seei u ŋisiibil pam.

Juu yaab aaninkpiib aah jin Yesu tibər pu na

(*Matiu 26.59-66; Mak 14.55-64; Jənn 18.19-24*)

⁶⁶ Ki woln kitaak kichakpiik ni, le Juu yaab aaninkpiib, ni Uwumbər aatotoorninkpiib, ni Uwumbər aakaal aaməmək kuun ni təb chee, le ki di Yesu siin binimbiin ni,

⁶⁷ le ki baa u, “Aa ye Kristo u ga gaa timi lii na aa? Tuk timi.”

Le u bui bi, “M yaa tuk nimi kan, naan li pak maah len pu na.

⁶⁸ M mu yaa baa nimi mbaan kan, naan giin tii mi, [kaan di mi lii.]

⁶⁹ Dandana ki joo cha, min Unibən Aabo ga kal Uwumbər u yeh mpəən məmək na aanangii wəb.”

⁷⁰ Le bi məmək baa u, “Aa ye Uwumbər Aajapəən la aa?”

Le u bui bi, “Ni ye naah len pu na la.”

⁷¹ Le bi bui ke, “Taa ki ban seer-aadam. Timi tibaa ŋun waah len uməb ni pu na.”

23

Pailat aah jin Yesu tibər pu na
(*Matiu 27.1-2, 11-14; Mak 15.1-5; Jənn 18.28-38*)

† 22:47 : ...moor utakpilm: Israel yaab nan doon binaabitiib kina le ki mək ngeehn.

1 Bi məmək nan fii, le ki di Yesu buen kitiŋ ngbaan aaninkpel chee, bi nan yin u ke Pailat,

2 le ki piin ki bi galni u, ki bui ke, “Ti kan uja wee ŋmanni timi aanibol la. U tuk bi ke bi taa ki pa lampoo tii Ubər kpaan Siisa, ke uma ubaa le ye Kristo u ga gaa binib lii na, ki ye Ubər.”

3 Le Pailat baa u, “Aa ye Juu yaab aabər la aa?”

Le u bui u, “Saah len pu na, ni ye kina.”

4 Le Pailat bui Uwumbər aatoorninkpiib ni kinipaak ngbaan, “Maa kan uja wee aataani ubaa.”

5 Le bi moo galni u, ki bui ke, “U tuk binib waaliin la, le bi ŋma tijar. U nan piin Galilee aatiŋ ni, le ki bə dii Judea aatim məmək ni, ki nan fuu ni kitiŋ kee ni.”

Ubər Herod aah jin Yesu tibər pu na

6 Pailat aah ŋun kina na, le u baa bi, “U ye Galilee aatiŋ aanii la aa?”

7 Tə, Ubər Herod le nan joo Galilee aatiŋ aanib. Pailat aah ŋun ke Yesu nyan nima na, le u di u tun Herod chee. U mu nan bi Jerusalem aatiŋ ni n-yoonn ngbaan.

8 Ubər Herod aah kan Yesu na, le u kpa mpopiin sakpen. U nan ŋun waabər, ki ban u kan u ni yunn, ki mak ke u ga tun lijinjir aatuln aan u kan.

9 Le u baa Yesu mbaan pam. Yesu ma aa len tibaa.

10 Le Uwumbər aatotoorninkpiib, ni Uwumbər aakaal aaməmək mu si nima ki galni u mpəon pu.

11 Le Ubər Herod ni waatəb aajab lik u fam, ki ŋa u mbənyun, ki di kikipalk nyaan peen u, ki di u giin Pailat chee.

12 Liyaadaal ngbaan le Herod ni Pailat ki ŋa kijətiik. Bi nan ye təb aadim la.

*Baah len ke bi ga ku Yesu pu na
(Matiu 27.15-26; Mak 15.6-15; Jənn 18.39-19.16)*

13 Pailat nan yin Uwumbər aatoorninkpiib, ni Juu yaab aaninkpiib, ni kinipaak ngbaan,

14 le ki bui bi, “Ni joo ni uja wee m chee, ki bui ke u ŋmanni binib la. Le m jin u tibər ninimbil ni. Nimi aagalm ngbaan ponn ni, maa kan u ŋa tibaa.

15 Ubər Herod mu aa kan waataani, le u di u giin ni ti chee. Waa ŋa nibaa ni ŋeer u nkun.

16 M ga cha bi lue u ŋinaalab, le ki di u lii.”

[
17 Njim ngbaan məmək yoonn kan, see Pailat nyan unaagbiija ubaa lii.]

18 Le bi məmək kpaan ki teen ke, “Ku uja wee. Di Barabas di lii.”

19 Barabas nan tukni kitiŋ ngbaan aaninkpiib, ki ku binib, le bi lanj u kiyondiik ni.

20 Pailat nan ban u di Yesu lii, nima pu le u ki len kinipaak ngbaan chee.

21 Le bi ki teen ke, “Kpaa u ndəpuinkoo pu. Kpaa u ndəpuinkoo pu.”

22 Le Pailat baa bi, “Ba ŋa? U tun bakaa bayoo? Maa kan u ŋa nibaa ni ŋeer u nkun. M ga cha bi lue u ŋinaalab, le ki di u lii.”

23 Le bi beenin tar mpəon pu, “Kpaa u ndəpuinkoo pu.” Baah tar kina na, le bi nyan Pailat.

24 Le u kii ke u ga ŋa baah ban pu na,

25 le ki di Barabas u nan tukni kitiŋ ngbaan aaninkpiib ki ku binib, ki bi kiyondiik ni na lii, baah ban pu na, le ki di Yesu ŋa birjaal ni, bi ti ŋa u baah ban pu na.

*Baah kpaa Yesu ndəpuinkoo pu pu na
(Matiu 27.32-44; Mak 15.21-32; Jənn 19.17-27)*

26 Le butəb aajab di Yesu buen. Baah cha na, le bi ton uja u nyan ni ntingbaan ni na nsan ni. Bi nan yin u ke Simonn, u ye Sairene aatiŋ aanii na. Le bi chuu u ke u tun Yesu aadəpuinkoo ki li paan u pu.

27 Le kinipaak sakpen paa Yesu pu. Bi ponn ni bibaa ye bipiib bi wii ki kaani u pu na.

28 Le Yesu fenn ki toŋ bi, le ki bui bi, “Jerusalem aatiŋ aapiib, ni taa wii m

pu. Ni li wii nimi nibaa ni nimi aabim pu;

²⁹ ba pu? falaa aayoonn choo. N-yoonn ngbaan le bi ga len ke, 'Bipiinjooob bi kaa ma mbim kaa tii bi libiil na, bima le kpa mpopiin.'

³⁰ N-yoonn ngbaan le bi ga bui njijoo ni njigongon, 'Lir ti pu, ki biin ti pu.*'

³¹ Bi yaa di ndosoon na mmii ni aan mu gaa kan, ndakuun ga li bi kinye?†

³² Le bi di bakadam bilee kpee Yesu pu, ki di buen ke bi ti ku bi mu.

³³ Le bi ti fuu nibaa chee, bi yin nima chee "Kiyikpaŋ." Baah ti fuu nima na, le bi di u kpa ndapuinkoo pu, le ki di bakadam bilee na mu kpa idapuinkee pu. Bi kpa ubaa unangii wɔb, ki kpa uken unangan wɔb.

³⁴ Baah bi kpa Yesu ndapuinkoo pu na, le u bui ke, "Nte Uwumbɔr, di cha pinn bi. Baa nyi baah nani pu na."

Le butɔb aajab ngbaan yoor waawanpeenkaan bi ti yakr tɔb, le ki too inaan ke bi lik bimɔk aah ga kan ni na.

³⁵ Le kinipaak ngbaan si ki lik u. Le Juu yaab aaninkpiib sii u, ki bui ke, "U gaal biken le bi nmar; u yaa ye Kristo u ga gaa timi lii, aan Uwumbɔr nyan u na kan, u gaa ubaa mu lii."

³⁶ Butɔb aajab ngbaan mu nan na u mbɔnyun, ki di ndaan mu mɔn na nyunn u,

³⁷ le ki bui u, "Aa yaa ye Juu yaab aabɔr kan, gaa aabaa lii."

³⁸ Bi nan nmee kigban tam waadapuinkoo pu, uyil paab. Ni nmee ke, "Juu yaab Aabɔr le na."

³⁹ Le baah nan kpa bakadam bilee bi idapuinkee pu na ponn ni ubaa mu sii u, ki baa u, "Saa ye Kristo u ga gaa binib lii na aa? Gaa aabaa lii aan ki gaa ti mu lii."

⁴⁰ Le bakadaan uken na kae u, le ki bui u, "Saa san Uwumbɔr aa? Aa ni u kpaan kan ntafadaan mubaa la.

⁴¹ Timi le neer ntafadaan ngbaan. Bi na timi, timi aatun aah neer pu na la. Uma le aa na bakaa ubaa,"

⁴² le ki bui Yesu, "Ndindaan, aa yaa jin saanaan kan, aa teer mbɔr."

⁴³ Le Yesu bui u, "M tuk si mbamon la, din aa ga li bi m chee Paradais ni."‡

Yesu aah kpo pu na

(*Matu 27.45-56; Mak 15.33-41; Jonn 19.28-30*)

⁴⁴ Ni nan ye nwiin kaasisik ni. Le dulnyaa mɔk bɔln, ki ti saa nwiin aah kpar pu na.

⁴⁵ Nwiin aa ki wiin. Le likekeln li yakr Uwumbɔr aadiik ni nfum mulee na chuu kar paacham, ki ti saa kitin.

⁴⁶ Le Yesu teen mpɔn pu, le ki bui ke, "Nte Uwumbɔr, m di maawiin na aanaal ni la." Waah len kina na, le u kpo.

⁴⁷ Tɔ, butɔb aajab aaninkpel aah kan naah na pu na, le u nyun Uwumbɔr, le ki bui ke, "Uja ngbaan sil ye uninyaan la."

⁴⁸ Le kinipaak kimɔk kuun nima chee ke bi lik na aah kan tiwan ni mɔmɔk na na, bi nan kpa mpombiin ki labr kun.

⁴⁹ Le ujatiib mɔmɔk, ni bipiib bi nyan ni Galilee aatin ni ki dii u na si dandar, ki waa ni mɔmɔk.

Baah sub Yesu pu na

(*Matu 27.57-61; Mak 15.42-47; Jonn 19.38-42*)

⁵⁰⁻⁵¹ Uja ubaa nan bi, bi nan yin u ke Josef, u nyan ni Juu yaab aatin ki bi yin ki ke Arimatea na ni. U nan ye uninyaan la, ki kii Uwumbɔr aanaan aah ga fuu ni buyoonn na. U nan ye bibɔjirb aaninkpiib ponn ni ubaa la. Le waa kii baah kpo kl pu ki ku Yesu na.

⁵² Le u buen Pailat chee, ki ti bui u, "Di Yesu aawon tii mi."

⁵³ Le Pailat kii. Le u nyan waa-won ndapuinkoo pu, le ki di u poo likekenyaan ni, ki di u ti sub kitakpalun ni. Bi nan gbii kitakpalun ngbaan litakpasakpeln aasikakl ni la. Baa nan kee sub unii ubaa ki ponn ni.

⁵⁴ Ni nan ye kitaak ki ga woln Juu yaab aakpaakool daal na la.

* **23:30** : Lik Hosea 10.8. † **23:31** : Naatataa le ye ke, uninyaan yaa ji falaa kina kan, bibiindam ga li bi kinye? ‡ **23:43** : Paradais ye Uwumbɔr do paacham la.

⁵⁵ Le bipiib bi nan nyan Galilee aatin ni ki dii Yesu na paan Josef pu, le ki ti kan kitakpalun ngbaan, ki kan baah di Yesu aawon ki di na ki ponn ni pu na.

⁵⁶ Le bipiib ngbaan gir kun, ki ti ban tulalee ni nkpan mu nun mo na.

Juu yaab aakpaakool daal, le bi fuur, baakaal aah len pu na.

24

Yesu aah fikr nkun ni pu na
(*Matiu 28.1-10; Mak 16.1-8; Jonn 20.1-10*)

¹ Juu yaab aakpaakool aah jin ki woln kitaak na, le bipiib ngbaan yoor tulalee ni nkpan ngbaan bi ti toor Yesu aawon, ki di buen likaakul ngbaan chee kichakpinaanyeeek ni.

² Baah ti fuu nima na, le bi kan ke litakpal li bi nan di lej kitakpalun aamob na, aa ki bi.

³ Le bi koo, le kaa kan Tidindaan Yesu aawon.

⁴ Baa nyi baah ga li dak pu na. Libuul ngbaan ni le bijab bilee bi aawanpeenkaan wiin chain na sil bi chee.

⁵ Le ijawaan chuu bipiib ngbaan, le bi gbaan kitiŋ binimbiin ni. Le bijab ngbaan baa bi, “Ba pu ni ban unifuub bitekpiib ponn ni?”

⁶ Waa bi do. U fikr nkun ni a. Teer man waah nan tuk nimi pu buyoonn u nan laa bi Galilee ni na,

⁷ ke Uwumbor siin ke bi ga di uma Unibon Aabo, ki di na titunwanbirdam aanaal ni, bi ti kpaa u ndopuinkoo pu, ke iwiin itaa daal u ga fikr nkun ni.”

⁸ Le bipiib ngbaan teer waabor timina.

⁹ Le bi nyan kitakpalun ngbaan chee, ki gir kun, le ki di tibor timina tuk waakpambalb kipiik ni ubaa na, ni waadidiliib bi gur na momok.

¹⁰ Bipiib ngbaan aayimbil le nan ye Mari Magdalene, ni Joana, ni Mari u ye Jems aana na. Bi ni bipiib bi nan dii bi na nan di tibor timina tuk waakpambalb.

¹¹ Le waakpambalb aa pak baah len pu na. Bi dak ke ni ye kijork aaliin la.

¹² Le Piita fii ki san buen kitakpalun ngbaan chee, ki ti boon ki gbuun lik, le ki muin njikeken ngbaan baanja le do. Ni nan gar u pam. Le u gir kun.

Yesu aadidiliib ponn ni bilee aah kan u pu na

(*Mak 16.12-13*)

¹³ Liyaadaal ngbaan le bi ponn ni bilee cha kitiŋ ki bi yin ki ke Emaus na ni. Kitiŋ ngbaan ni Jerusalem aah daa tob chee pu na ye mal bilole la.

¹⁴ Baah cha na, le bi gbaa tob chee tibor, le ki len tiwan nimok na na.

¹⁵ Baah gbaa tob chee tibor kina na, le Yesu ubaa pii bi nsan ni, ki dii bi.

¹⁶ Le Uwumbor doj binimbil ke bi taa bee u.

¹⁷ Le u baa bi, “Naah chuun gbaa tob chee tibor ti na, ti ye bor bayaar, aan ninimbil wob bi gbilngbiln kina?”

¹⁸ Le bi ponn ni ubaa, bi nan yin u ke Kleopas, baa u, “Bicham bi bi Jerusalem ponn ni na, si baanja le aa nyi tibor ti na nima chee dandana na aa?”

¹⁹ Le u baa bi, “Tilabor?”

Le bi bui u, “Yesu u nan ye Nasaref aatiŋ aanii na aabor. U nan ye Uwumbor aabonabr la. U nan kpa mpoon ki tun lijnjiir aatun; waaliin mu nan kpa mpoon. U piir Uwumbor ni binib momok aasui.

²⁰ Le Uwumbor aatotoorninkpiib ni timi Israel yaab aaninkpiib di u na binib aanaal ni, ke u neer nkun. Le bi kpaa u ndopuinkoo pu.

²¹ Ti nan kpa limakl ke uma le ga gaa timi Israel yaab lii. Baah nan na u kina na, din le ye iwiin itaa.

²² Ti ponn ni bipiib bibaa mu tuk timi tibor ti gar timi sakpen na. Bi buen kitakpalun ngbaan chee kichakpinaanyeeek ni,

²³ kaa ti kan waawon, le ki gir ni ki nan tuk timi ke bi kan Uwumbor aatuuntiib bi tuk bi ke u fikr na.

²⁴ Le ti ponn ni bibaa buen kitakpalun ngbaan chee, ki ti kan ni bi ke

bipiib ngbaan aah len pu na. Uma le baa kan.”

²⁵ Le Yesu bui bi, “Nimi aalan par la. Naa gaa Uwumbər aabənabtiib aah nan len pu na məmək mala.

²⁶ Uwumbər le nan siin ke Kristo u ga gaa binib lii na ga ji falaa kina, le ki nin kan mpəən.”

²⁷ Le Yesu ɲeer waabər ti ɲmee Uwumbər Aagbaɲ ni na məmək tuk bi. Njan u tuk bi Moses aah nan ɲmee ti pu na, le ki nin tuk bi Uwumbər aabənabtiib məmək aah nan ɲmee ti pu na.

²⁸ Le bi duun baah cha kitinɲ ki na ni. Le Yesu ɲa ke waah ga piln jer le na.

²⁹ Le bi gaɲ u, “Doon ti chee. Kijook joor a. Naan yunn le ni ga mue.” Le u koo ni bi chee.

³⁰ Le bi ti kal ke bi ji tijikaar. Waah kal bi chee ke u ji tijikaar na, le u yoor boroboro, ki doon Uwumbər, ki gii, ki di tii bi.

³¹ Le Uwumbər likr binimbil ke bi bee u. Libuul ngbaan ni le baa ki kan u.

³² Le bi bui tɔb, “Waah dii timi nsan ni ki len ti chee ki ɲeer Uwumbər Aagbaɲ aaliin aatataa tuk timi na, tisui aa ba piin u pu sakpen aa?”

³³ Libuul ngbaan ni, le bi fii, ki gir buen Jerusalem, ki ti kan Yesu aakpambalb kipiik ni ubaa na, ni waa-didiliib biken kuun tɔb chee,

³⁴ ki bi len ke, “Tidindaan sil fikr nkun ni. Simonn le kan u.”

³⁵ Le waadidiliib bilee ngbaan mu tuk bi Yesu aah pii bi nsan ni pu na, ni baah bee u buyoonn u gii boroboro na.

Yesu aah di ubaa mək waadidiliib pu na

(Matiu 28.16-20; Mak 16.14-18; Jənn 20.19-23; Lituln 1.6-8)

³⁶ Baah len tɔb chee tibər kina na, libuul ngbaan ni le Yesu ubaa sil bikaasisik ni, le ki bui bi, “Ni li kpa nsuudoon man.”

³⁷ Le bipobil yuk; ijawaan chuu bi sakpen a. Bi nan dak ke bi kan utekpiir aawiin la.

³⁸ Le u baa bi, “Ba ɲa ni san ijawaan? Ba ɲa ni beeni nisui ni?”

³⁹ Lik ɲɲaal ni ntaa, ki bee ke m sil ye. Taln niɲaal ki di meeh mi ki lik man. Utekpiir aawiin aa kpa tinann ni ɲikpab ke naah kan m kpa pu na.”

⁴⁰ Waah len kina na, le u mək bi baah nan kpaa uɲaal ni utaa ponn ni ipiin pu na.

⁴¹ Bi nan kpa mpopiin sakpen, ki mu aa kee gaa kii mbaməm. Ni nan gar bi pam. Le u baa bi, “Tijikaar tibaa bi do oo?”

⁴² Le bi tii u lijangeln li bi pul li mmii ni na.

⁴³ Le u gaa, ki ɲman li binimbil ni.

⁴⁴ U nan bui bi, “Maabər timək ɲmee Moses aakaal ponn ni, ni Uwumbər aabənabtiib aagbann ni, ni Uwumbər aalahn aagbaɲ ni na, Uwumbər le siin ke ni məmək ga gbiin. Maah nan laa bi ni chee na, m nan tuk nimi kina la.”

⁴⁵ Le u woln binimbil ke bi bee Uwumbər Aagbaɲ aaliin aatataa,

⁴⁶ le ki bui bi, “Ni ɲmee ke Kristo u ga gaa binib lii na ga ji falaa, ki fikr nkun ni, iwiin itaa daal.

⁴⁷ Ni li mooni binib maayimbil pu, ke bi yaa kpeln baabimbil kan, Uwumbər ga di cha baatunwanbir pinn bi. Ni piin ki li mooni Jerusalem aatinɲ aanib ni, aan ki nin moon ɲinibol məmək mu ni.

⁴⁸ Nimi le ye maabər məmək aaseeraadam.

⁴⁹ Nte Uwumbər aah puu tipuur ti ke u ga tii nimi Waafuur Nyaan na, m ga tun ni Nfuur Nyaan ngbaan ni chee. Ni li bi Jerusalem ni ki ti saa bundaln ni ga kan mpəən mu ga nyan ni paacham na.”

Uwumbər aah di Yesu buen paacham pu na

(Mak 16.19-20; Lituln 1.9-11)

⁵⁰ Le Yesu di bi buen Betani aatinɲ chee. Baah ti fuu nima na, le u yoor uɲaal paacham, ki ɲa Uwumbər aanyoor ɲa bi pu.

⁵¹ Waah laa bi ɲani kina na, le u nyan bi chee, Uwumbər di u buen paacham.

⁵² Le bi gbaan kitin̄ ki doon u, ki
nin gir buen Jerusalem ni, ki kpa
mpopin̄ sakpen,

⁵³ ki pak Uwumbɔr, waadichal
ponn ni, n-yoonn mɔmɔk.

Tibɔnyaan ti JǾNN ŋmee ti na

Unii u biyin u ke Limɔboln na aabɔr

¹ Uwumbɔr aah kaa nan kee naan dulnyaa na, ubaa nan bi, bi yin u ke Limɔboln. U nan bi Uwumbɔr chee, ki bi ke Uwumbɔr aah bi pu na.

² U nan bi Uwumbɔr chee ki nyan ni mpiin la.

³ Uwumbɔr nan cha u naan tiwan mɔmɔk. Tiwan nibaa aa gur waa naan ni.

⁴ Uma le ye umɔfadaan. Limɔfal ngbaan tii binib nwiihn mu woln binibil na.

⁵ Nwiihn ngbaan wolni mbɔmbɔɔn ni. Mbɔmbɔɔn aa junn nwiihn ngbaan.

⁶ Uwumbɔr nan tun ni uja ubaa, bi nan yin u ke JǾnn.

⁷ U dan ke u nan tuk binib nwiihn ngbaan aabɔr, aan binib mɔmɔk ŋun waah len pu na, aan ki gaa nwiihn ngbaan.

⁸ JǾnn aa nan ye nwiihn ngbaan. U dan ke u nan tuk binib nwiihn ngbaan aabɔr la.

⁹ Nwiihn ngbaan le ye nwiihn bamɔnn, le ki dan dulnyaa wee ni ki nan woln binib mɔmɔk aanibil.

¹⁰ Baah yin u ke Limɔboln na nan naan dulnyaa, ki dan nan bi dulnyaa ni, le dulnyaa aanib aa bee u.

¹¹ U dan udo aatiŋ ni, le udo aatiŋ ni yaab yii u.

¹² Binib bimɔk gaa u na, u tii bi nsan ke bi kpaln Uwumbɔr aabim. Bima le ye binib bi gaa u ki kii na.

¹³ Baah kpaln Uwumbɔr aabim na, naa ye ke binibɔm le ma bi Uwumbɔr aamaal ni, kaa ye binibɔm aageehn pu. Uwumbɔr le ma bi waamaal ponn ni.

¹⁴ Baah yin u ke Limɔboln na nan kpaln unibɔn, ki nan bi tikaasisik ni. U gee binib chob, ki len ibamɔn baanja la. Le ti kan waah kpa

mpɔɔn pu na. Waah ye Uwumbɔr Aajapɔnbaal na, u kpa mpɔɔn ke Ute Uwumbɔr aah kpa pu na.

¹⁵ JǾnn nan tuk binib waabɔr, ki len ke, “M nan tuk nimi ke unii u ga paan ni mpuwɔb na jer mi; baah kaa nan kee ma mi na, u nan bi. Uma le na.”

¹⁶ Uwumbɔr aah bi pu na, u mu bi kina le chob. Le ti mɔmɔk gaa waabimbin. U ŋa Uwumbɔr aanyoor ŋa ti pu, ki beenin ŋani timi tinyoor n-yoonn mɔmɔk.

¹⁷ Uwumbɔr nan tuk Moses waakaal ke u di tuk timi. Yesu Kristo dan nan tuk timi Uwumbɔr aah gee timi pu na, ki tuk timi tibɔr ti ye mbamɔn na.

¹⁸ Ubaa aa kee kan Uwumbɔr. Ujapɔnbaal Yesu Kristo, u bi ke Ute Uwumbɔr aah bi pu na, ki bi u chee na, uma le tuk timi Uwumbɔr aah bi pu na.

JǾnn u nan muini binib nnyun ni na aah len pu na

(*Matiu 3.1-12; Mak 1.1-8; Luk 3.1-18*)

¹⁹ Juu yaab bi nan bi Jerusalem aatiŋ ni na nan tun ni Uwumbɔr aatotoorb ni Liifai yaab JǾnn chee ke bi ti baa u, “Aa ye ŋma?”

²⁰ Le JǾnn tuk bi mbamɔn, kaa gur tibaa. U nan tuk bi mbamɔn, ki len ke, “Maa ye Kristo u ga gaa binib lii na.”

²¹ Le bi ki baa u ke, “Aa ye ŋma? Aa ye Elaija aa?”

Le u bui bi, “Maa ye.”

Bi nan ki baa u ke, “Aa ye Uwumbɔr aabɔnabr u bi bui ke u ga dan aa?”

Le u bui bi, “Aayii.”

²² Nima pu na, bi nan ki baa u ke, “Aa ye ŋma? Tuk timi, aan ti ti tuk binib bi tun ni timi na. Aa ga len saabɔr ngbaan kinye?”

²³ U nan bui ke,

“M ye nneel mu tar nteersakpiin ni na ke:

‘Toor Uwumbɔr aasan man.’ ”*

Uwumbɔr aabɔnabr Aisaya nan len kina la.

²⁴ Binib bi nan baa JǾnn mbaan ngbaan na nyan ni Farisii yaab chee la.

* 1:23 : Lik Aisaya 40.3.

25 Le bi ki baa u ke, “Saah kaa ye Kristo u ga gaa timi lii na, kaa ye Elaija, kaa ye Uwumbər aabənabr ngbaan mu na, ba pu aa muini binib nnyun ni?”

26 Le u bui bi, “Mma muini binib nnyun ni la. Ubaa mu bi nikaasisik ni. Nimi le aa nyi u.

27 U ye unii u paan ni mpuwəb na. Maa ɲeer ke m chuu gbiln waanaatak aarmin tii u.”

28 Bi nan len təb chee tibər ngbaan Betani aatiɲ, ki bi Jəɔdann aaməɔdapuul, Jənn aah muini binib nnyun ni nin chee na ni.

Unii u ye Uwumbər Aapihbo na

29 Ki woln kitaak le Jənn kan Yesu choo u chee, le u bui ke, “Lik, Uwumbər Aapihbo u nyani dulnyaa ni aanib aatunwanbir na.

30 M nan len ke uja ubaa paan ni mpuwəb ki mu tee jer mi; baah kaa nan kee ma mi na, u nan bi. Uma le na.

31 Min mbaa aa nan nyi u; m muini binib nnyun ni ke nimi Israel yaab bee u la.”

32 Le Jənn jin seeraa ki tuk binib, “M kan Uwumbər Aafuur Nyaan nyan ni paacham ki naahn linanjel, ki nan təɲ u pu.

33 Min mbaa aa nan nyi u; Uwumbər u tun ni mi ke m nan muin binib nnyun ni na, uma le bui mi ke m ga kan Waafuur Nyaan sunn ni ki nan təɲ uja ubaa pu, ke uma le ye unii u ga gbiin binib Uwumbər Aafuur Nyaan na.

34 Le m kan kina, ki ji seeraa ki tuk binib ke uma le ye Uwumbər Aajapəɔn.”

Binib bi puen ɲa Yesu aadidiliib na

35 Ki woln kitaak le Jənn ni waa-didiliib bilee nan ki bi nima,

36 ki kan Yesu bi chuun nima. Jənn nan lik u, le ki len ke, “Lik, Uwumbər Aapihbo.”

37 Jənn aadidiliib bilee ngbaan ɲun waah len pu na, le ki di paan Yesu pu.

38 Le Yesu fenn, ki kan bi paan ni u pu. Le u baa bi, “Ni ban ba?”

Le bi baa u, “Uməməkr, aa koo la chee?”

39 Le u bui bi, “Dan ki nan ti lik man.” Le bi dii u ki ti kan waah koo nin chee na. Ni nan ye tikur tinaa aayoonn la, le bi nan doon udo liyaadaal ngbaan.

40 Bijab bilee bi nan ɲun Jənn aah len pu aan ki dii Yesu na, bi yin bi ponn ni ubaa ke Andru, u nan ye Simonn Piita aanaal na.

41 Libuul ngbaan ni le u buen ti kan ukpel Simonn, ki tuk u, “Ti kan Masiya u ga gaa timi lii na.” Masiya ni Kristo ye liyimbibaan la.

42 Le u di u dan Yesu chee.

Le Yesu lik Piita, ki bui u, “Bi yin si le ke Simonn, Jənn aajapəɔn. Bi ga li gur yin si ke Siifas la.” Siifas aatataa le ye ke “litakpal.” Siifas ni Piita ye liyimbibaan la.

Yesu aah yin Filip ni Natanael pu na

43 Ki woln kitaak le Yesu ban u buen Galilee aatiɲ ni, ki kan Filip, le ki bui u, “Li dii mi.”

44 Filip do le ye Betseda aatiɲ ni. U ni Andru ni Piita nyan ni kitinbaan ni la.

45 Filip mu nan ti kan Natanael le ki tuk u, “Ti kan unii u Moses ni Uwumbər aabənabtiib mu nan ɲmee waabər Uwumbər aakaal aagban ni na. Uma le ye Josef aajapəɔn Yesu, u ye Nasaref aatiɲ aanii na.”

46 Le Natanael baa u, “Tiwanyaan nibaa ga ɲmaa nyan ni Nasaref aatiɲ ni ii?”

Le Filip bui u, “Dan nan lik.”

47 Yesu nan waa Natanael choo u chee, le ki bui ke, “Lik, Israel aabobamənn. Nnyaməɔn aa bi u ni.”

48 Le Natanael baa u, “Aa ɲa kinye ki ti nyi mi?”

Le Yesu bui u, “Saah ba bi likakaln taab na, m puen kan si, Filip aa kee yin si.”

49 Le Natanael bui u, “Uməməkr, aa sil ye Uwumbər Aajapəɔn. Aa ye Israel yaab Aabərkpaa la.”

50 Le Yesu baa u, “Maah bui ke m kan si likakaln taab na, nima le cha

aa gaa mi ki kii ii? Aa ga kan lijnjiir aawan ki jer nimina.

⁵¹ M tuk nimi mbamɔn la, ni ga kan kitaapaak chuu piir, ki ga kan Uwumbɔr aatuuntiib cha paacham ki ki sunni, min Unibɔn Aabo pu.”

2

Yesu aah tun lijnjiir aatuln Kana aatiŋ ni pu na

¹ Iwiin itaa daal le bi nan ji ubɔndinn aajim Kana aatiŋ ki bi Galilee ni na. Yesu aana mu nan bi nima.

² Bi nan yin Yesu ni waadidiliib ke bi mu dan nan ji.

³ Ni nan bi cha, le ŋisubil aadaan na ti doo. Le Yesu aana bui u, “Baa ki kpa ndaan.”

⁴ Le Yesu bui u, “Nna, ni ye maabɔr aa? Maayoonn aa kee fuu.”

⁵ Le una bui bitutum na, “U yaa tuk nimi pu na kan, ni ŋa kina.”

⁶ Ikin sakpiin ilooob nan si nima. Galoŋ piitaa, bee moninko ga ŋmaa koo mubaa ponn ni. Juu yaab joo ikin ngbaan aanyun le finni bibaa, baakaal aah dii pu na.

⁷ Le Yesu tuk bitutum ngbaan, “Ban nnyun gbiin ikin ngbaan man.” Le bi ban nnyun gbiin i mɔmɔk paapaa.

⁸ Le u tuk bi ke bi kab ti tii njim aaninkpel. Le bi kab ti tii u.

⁹ Baah kab nnyun ngbaan ti tii u na, le mu kpaln ndaan. Le u wub lik, kaa nyi mu aah nyan nin chee na. Bitutum bi kab tii u na le nyi. Le u yin uja u din upii na,

¹⁰ ki nan bui u, “Binib mɔmɔk yaa ban bi tii ndaan kan, bi puen tii mu mɔ na la. Binib yaa nyan ti bab kan, le bi nin tii bi ndaan mu kaa mɔ na. Si ma kan, saah tii bi mu puwɔb na le mɔ ki jer saah puen tii bi mu na.”

¹¹ Nima le ye njan aajinjiir aatuln li Yesu tun na. U nan tun lituln ngbaan Kana aatiŋ ki bi Galilee ni na ni la. Le binib kan waah kpa Uwumbɔr aapɔn pu na. Le waadidiliib gaa u ki kii.

¹² Ubɔndinn aajim ngbaan aah doo na, le u ni una ni unaatiib ni waa-didiliib buen Kapenaum aatiŋ ni, ki ti ŋa iwiin ilee nima.

Yesu aah toor Uwumbɔr Aadichal pu na

(Matiu 21.12-13; Mak 11.15-17; Luk 19.45-46)

¹³ Ni nan gur siib ke Juu yaab ji Laker-ŋer aajim.* Le Yesu buen Jerusalem aatiŋ ni ¹⁴ ki ti koo Uwumbɔr Aadichal ni, le ki kan binib ka nima ki kooh inaaja, ni ipiih, ni ŋinanjel. Binib bi kpelni njimobil na mu ka nima.

¹⁵ Le u di iŋmin ŋa linaalab, ki di jenn nyan inaaja, ni ipiih ngbaan mɔmɔk lipaal, le ki labr binib bi kpelni njimobil na aateebul tiib chin, le njimobil yaa tɔb chee.

¹⁶ U nan tuk binib bi kooh ŋinanjel na, “Di ŋinanjel ngbaan nyan lipaal man. Ni taa ki di Nte Uwumbɔr Aadichal ŋa kinyan.”

¹⁷ Le waadidiliib teer ke ni njimee Uwumbɔr Aagban ni ke, “Uwumbɔr, maah neen saadichal pu na bi ke mmii le aah wu mponn ni na.” Le bi bee ke ni ye Yesu aabɔr la.

¹⁸ Le Juu yaab baa u, “Aa ga ŋa ba aajinjiir aawan ki mɔk timi ke aa kpa nsan ke aa ŋa saah ŋani pu na?”

¹⁹ Le u bui bi, “Gbaa wii Uwumbɔr Aadichal limina, aan m di iwiin itaa ki fiin li.”

²⁰ Le bi bui ke, “Njibin imonko ilee ni njilooob le bi nan di maa Uwumbɔr Aadichal ngbaan. Le aa bui ke aa ga di iwiin itaa fiin li ii?”

²¹ Tɔ, u mu aa nan len Uwumbɔr Aadichal aabɔr la. Uma ubaa aawon le u nan len.

²² N-yoonn mu u fikr nkun ni na, le waadidiliib teer ke u nan len kina. Le bi pak waah len pu na, ni Uwumbɔr Aagban aah len pu na.

Yesu nyi binib mɔmɔk aabimbin

²³ Yesu aah bi Jerusalem aatiŋ ni, njim ngbaan aayoonn na, le kinipaak

* **2:13** : Israel yaab nan ji Laker-ŋer aajim ke bi teer buyoonn Uwumbɔr nan nyan bi tinaagbiir ni, Ijpt aatiŋ ni na. Lik Nnyam 12.1-27.

kan waah tun lijnjiir aatun pu na, le ki gaa u ki kii.

²⁴ Uma aa tee gaa bi ki kii;

²⁵ ba pu? u nyi binib mɔmɔk aabimbin. Waa ban ke ubaa nyaa u binib aabɔr. Uma ubaa nyi binib aasui ni aabɔr.

3

Yesu aah tuk Nikodemus pu na

¹ Uja ubaa mu nan bi nima, bi nan yin u ke Nikodemus, u nan ye Farisii aanii la, ki ye Juu yaab aaninkpel ubaa.

² Le u buen Yesu chee kinyeek ki nan bui u ke, “Umɔmɔkr, ti nyi ke aa ye Umɔmɔkr u nyan ni Uwumbɔr chee na la; ba pu? ubaa aan ηmaa tun lijnjiir aatun ke saah tun pu na, see Uwumbɔr bi u chee.”

³ Le Yesu bui u, “M tuk si mbamɔn la, bi yaa kaa ma unii lelee kan, waan ηmaa koo Uwumbɔr aanaan ni.”

⁴ Nikodemus nan baa u, “Unii yaa por kan, bi ga ηa kinye ki ki ma u lelee? U ga ηmaa gir koo una aaponn ni aan bi ki ma u uu?”

⁵ Le Yesu bui u, “M tuk si mbamɔn la, Uwumbɔr Aafuur Nyaan yaa kaa ma unii lelee aan bi muin u nnyun ni kan, waan ηmaa koo Uwumbɔr aanaan ni.

⁶ Unibɔn aah ma u na ye unibɔn la. Uwumbɔr Aafuur Nyaan aah ma u na ye Uwumbɔr Aafuur Nyaan yoo la.

⁷ M tuk si la, see bi ki ma nima lelee. Maah tuk si pu na, taa cha ni gar nima.

⁸ Libuln daar cha laah ban nin chee na, le aa ηun laah kpa kifuuk pu na, kaa nyi laah nyan ni nin chee na, ki mu aa nyi laah cha nin chee na. Ni bi kina le ki tii unii umɔk Uwumbɔr Aafuur Nyaan ma u na.”

⁹ Le Nikodemus baa u, “Ni ga ηa kinye aan ki ηa kina?”

¹⁰ Le Yesu baa u, “Aa ye unii u mɔk Israel yaab Uwumbɔr aakaal na, le kaa bee maah len pu na aatataa aa?”

¹¹ M tuk si mbamɔn la, ti len taah nyi pu na la, ki tuk binib tinimbiil aah kan pu na, le naa gaa taah len pu na.

¹² M tuk nima dulnyaa wee ni aabɔr, le naa pak ti, ka m yaa tuk nima

paacham aabɔr kan, ni ga ηa kinye ki pak ti?

¹³ Ubaa aa kee buen paacham see min Unibɔn Aabo u [bi paacham ki] nyan ni paacham na.

¹⁴ “Moses aah nan di uwaa fin ndɔ pu ki di chɔɔn paacham nteersakpiin ni pu na, see bi di min Unibɔn Aabo mu chɔɔn paacham kina,

¹⁵ aan unii umɔk gaa mi ki kii na li kpa limɔfal li kaa kpa ndoon na.”

¹⁶ Uwumbɔr aah gee dulnyaa aanib sakpen pu na, nima le u di Ujapɔnbaal tii ni ke unii umɔk gaa u ki kii na taa kpo, u li kpa limɔfal li kaa kpa ndoon na.

¹⁷ Uwumbɔr tun ni Ujapɔn dulnyaa ni. Waa tun ni u ke u nan ji dulnyaa wee ni aanib tibɔr, u tun ni u ke u gaa bi lii la.

¹⁸ Unii umɔk gaa u ki kii na, Uwumbɔr aa len ke waabɔr bii. Unii umɔk kaa gaa u ki kii na, Uwumbɔr len ke waabɔr bii a. Waah kaa gaa Uwumbɔr Aajapɔnbaal ki kii na, nima le cha Uwumbɔr len ke waabɔr bii.

¹⁹ Uwumbɔr aah ga ji bi tibɔr pu na le ye ke nwiihn dan dulnyaa ni, le binib yii mu, le ki gee mbɔmbɔɔn ni; ba pu? baatuln aa ηan.

²⁰ Unii umɔk tun lituln li kaa ηan na, u nan nwiihn la, kaan dan nwiihn ponn ni, binib taa kan waah tun pu na.

²¹ Unii umɔk tun lituln li ηan na kan, u choo nwiihn ponn ni ke unii mɔmɔk nan kan waah tun pu na, ke u tun Uwumbɔr aah gee pu na la.

Jonn aah len Yesu aabɔr pu na

²² Yesu aah len tibɔr timina ki ti doo na, le u ni waadidiliib buen Judea aatiη ni, ki ti bi nima ki muini binib nnyun ni.

²³ Jonn mu nan bi muini binib nnyun ni. U nan bi Enonn aatiη ni, Salim aatiη chee, nnyun aah wiir nima chee pu na. Le binib choo u chee, le u muini bi nnyun ni.

²⁴ Baa nan kee chuu u ηa kiyondiik ni n-yoonn ngbaan.

²⁵ Le Jõnn aadidiliib ni Juu aanii ubaa nan kpak tɔb kinikpakpak, baah muini binib nnyun ni pu na pu.

²⁶ Le bi dan Jõnn chee ki nan tuk u, “Uməmɔkr, lik, unii u nan bi aa chee Jɔdann aamɔdapuul na, aan aa nan tuk binib waabər na, u mu gur bi muini binib nnyun ni, le binib məmɔk gur chaa u chee.”

²⁷ Le Jõnn bui bi, “Ubaa aan nmaa njanibaa see Uwumbər le tii u.

²⁸ Nimi nibaa njan m len ke maa ye Kristo u ga gaa binib lii na; Uwumbər tun ni mi ke m li ye Kristo aasaloln ki toor nsan tii u.

²⁹ Usapɔɔn yaa kun uchal do kan, uchal le yeh u. Le uchal aajɔ u si u chee ki njan waaneel na kpa mpopiin pam. Nima le cha m mu kpa mpopiin mbaməm.*

³⁰ Ni njan ke uma Kristo li moo kani mɔɔn, le m ma gur.”

Unii u nyan ni paacham na aabər

³¹ Uma u nyan ni paacham na le jer binib məmɔk. Unii u nyan ni dulnyaa ni na ye dulnyaa ni aanii la, ki len dulnyaa ni aabər la. Yesu u nyan ni paacham na le jer binib məmɔk.

³² U tuk binib waah kan pu na, ni waah njan pu na. Ubaa mu aa gaa waah len pu na.

³³ Unii umɔk gaa waah len pu na, u kii ke Uwumbər ye mbamɔndaan la.

³⁴ Yesu u Uwumbər tun ni u na le len uma Uwumbər aabər; ba pu? Uwumbər di Waafuur Nyaan mu kaa kpa njan na gbiin u.

³⁵ Uwumbər gee Ujapɔɔn Yesu ki di mɔɔn məmɔk njan unjaal ni.

³⁶ Unii umɔk gaa Uwumbər Aajapɔɔn ki kii na le kpa limɔfal li kaa kpa ndoon na. Unii umɔk kaa kii Uwumbər Aajapɔɔn aamɔb na, waan kan limɔfal li kaa kpa ndoon na. Uwumbər gee linjuul u pu n-yoonn mu kaa kpa ndoon na.

4

Yesu aah tuk Samaria aatinj aapii pu na

¹ Le Farisii yaab njan ke Yesu njan binib waadidiliib ki muini bi nnyun ni ki jer Jõnn aah njan pu na.

² Yesu ubaa mu aa muini binib nnyun ni. Waadidiliib na le muini bi.

³ Tɔ, waah bee ke Farisii yaab njan kina na, le u nyan Judea aatinj ni, ki ki gir buen Galilee aatinj ni.

⁴ Waah cha na, le u neen ke u dii Samaria* aatinj ni.

⁵ Le u ti fuu Samaria aatinj kibaa ni, bi yin ki ke Saika. Bukpaab bu Jakob nan di tii ujanɔɔn Josef na aa daa nima chee.

⁶ Jakob aanyunbun mu bi nima chee. Le Yesu aah chuun na, u bak a. Nima le u kal nnyunbun ngbaan aamɔgbeln pu. Nwiin nan bi kaasisik ni.

⁷ Le Samaria aapii ubaa dan u nan lu nnyun. Le Yesu bui u, “Pu mi nnyun m nyu.”

⁸ Waadidiliib na puun buen kitiin ponn ni bi ti daa tijikaar.

⁹ Le upii ngbaan bui u, “Aa ye Juu aanii la, m mu ye Samaria aapii la. Ba pu aa bui mi ke m tii si nnyun?” Juu yaab ni Samaria yaab aa kpaani tɔb chee, nima le cha u len kina.

¹⁰ Le Yesu bui u, “Aa yaa ba nyi Uwumbər aah tii binib pu na, ki yaa ba nyi unii u mee si nnyun na kan, aa ba ga bui u ke u tii si nnyun mu ye limɔfal aanyun na, le u ba ga tii si.”

¹¹ Le upii ngbaan bui u, “Maaninkpel, saa kpa goomaa, nnyunbun ngbaan nyoo, aa ga kan limɔfal aanyun ngbaan la chee?”

¹² Tiyaaja Jakob, ni ujanɔɔn, ni waawakor nan nyu nnyunbun ngbaan ni la. Uma le nan tii timi nnyunbun ngbaan. Aa jer uma la aa?”

¹³ Le Yesu bui u, “Unii umɔk nyu nnyun mue na, nnyunyuu ga ki chuun u.

¹⁴ Unii umɔk nyun maah ga tii u nnyun mu na, nnyunyuu aan ki chuun u. Maah ga tii u nnyun mu na, mu ga li ye nnyunbun mu bu u ponn ni kaan

* 3:29 : Uja ni usapɔɔn ngbaan si Yesu ni waanib aasisii la, Jõnn le ye uja.

* 4:4 : Samaria yaab ni Juu yaab aakaasisik ni aa nan mɔ.

foor na, mu ga tii u limɔfal li kaa kpa ndoon na.”

¹⁵ Le upii ngbaan bui u, “Maaninkpel, tii mi nnyun ngbaan aan nnyunyuu taa ki chuu mi, aan m taa ki dan do nan lu nnyun.”

¹⁶ Le Yesu bui u, “Li cha ki ti yin ni aachal, aan ki gir ni.”

¹⁷ Le u bui u, “Maa kpa chal.”

Le Yesu bui u, “Saah len ke saa kpa chal na, ni ye mbamɔn la.

¹⁸ Aa nan kpa chatiib biɲmu la. Saah bi uja u chee dandana na aachal aa ye u. Saah len pu na, aa len mbamɔn la.”

¹⁹ Le upii ngbaan bui u, “Maaninkpel, m bee ke aa ye Uwumbɔr aabɔnabr la.

²⁰ Timi Samaria yaab aayaajatiib nan dooni Uwumbɔr lijool limina paab la, le nimi Juu yaab ma bui ke ni ɲan ke binib li dooni Uwumbɔr Jerusalem aatiɲ ni.”

²¹ Le Yesu bui u, “Upii, pakn maah ga len pu na, n-yoonn choo, binib aan nan ki doon Tite Uwumbɔr lijool limina paab, ki mu aan ki doon u Jerusalem aatiɲ ni.

²² Nimi Samaria yaab dooni Uwumbɔr u naa nyi u na. Timi Juu yaab ma dooni Uwumbɔr u ti nyi u na la. Unii u ga gaa dulnyaa ni aanib lii na nyan ni Juu yaab aakaasisik ni la.

²³ N-yoonn choo, ki mu fuu ni a, le binib bi dooni Tite Uwumbɔr mbamɔm na ga li dooni u bisui ni, Waafuur Nyaan aapɔɔn pu. Uwumbɔr ban binib kina aaboln le bi li dooni u.

²⁴ Uwumbɔr ye kifuurk la. Le binib bimɔk dooni u na li dooni u bisui ni, Waafuur Nyaan aapɔɔn pu.”

²⁵ Le upii ngbaan bui u, “M nyi ke Masiya† u bi yin u ke Kristo na ga dan. U yaa fuu ni kan, u ga nan tuk timi tiwan mɔmɔk aah bi pu na.”

²⁶ Le Yesu bui u, “Min u bi len aa chee na, m ye uma.”

²⁷ Libuul ngbaan ni le waadidiliib fuu ni. Baah nan mui u ni upii bi len

tɔb chee tibɔr na,‡ le ni gar bi pam; ubaa mu aa baa upii ngbaan, “Aa ban ba?” kaa baa Yesu mu, “Ba pu aa len u chee tibɔr?”

²⁸ Le upii ngbaan di waanyunbuul siin, ki buen kitiɲ ni, ki ti bui binib ke,

²⁹ “Dan nan lik man uja u tuk mi maah nan tun pu na mɔmɔk na. Uja ngbaan ga li ye Kristo u ga gaa timi lii na la aa?”

³⁰ Le bi nyan kitiɲ ni ki cha u chee.

³¹ Upii ngbaan aah gir buen kitiɲ ni na, le Yesu aadidiliib nan bi ganɲi u ke, “Umɔmɔkr, ji tijikaar.”

³² Le u bui bi, “M kpa tijikaar ti naa nyi tibɔr na m ji.”

³³ Waah len kina na le waadidiliib baa tɔb, “Ubaa le taanin joo ni tijikaar nan tii u uu?”

³⁴ Le u bui bi, “Maajikaar le ye ke m ɲa Uwumbɔr u tun ni mi na aah gee pu na, ki tun waatuln doo.

³⁵ Ni ɲakl liyatanakl ke, ‘Ni gur inmal inaa le ni ɲeer lijikaacheel.’ Tɔ, m tuk nimi la, yaa lik man, tijikaar ɲeer licheel a.

³⁶ Unii u chee na ga kan tipar, ki ga di binib koon Uwumbɔr aanaan ni, aan bi kan limɔfal li kaa kpa ndoon na. Nima le ga cha unii u bun na, ni unii u chee na mɔmɔk li kpa mpopiin.

³⁷ Bi len ke ‘Ubaa bun, le uken chee,’ le ti gbii;

³⁸ ba pu? m tun nimi, ni ti chee tijikaar ti naa tun taatuln na. Biken aatuln pu, le ni jin tinyoor.”

³⁹ Le upii ngbaan tuk Samaria yaab bi bi kitiɲ ngbaan ni na ke Yesu tuk u waah nan tun pu na mɔmɔk, nima le cha bi ponn ni pam gaa Yesu ki kii.

⁴⁰ Le bi dan u chee, ki ganɲ u ke u li bi bi chee. Le u ɲa bi chee iwiin ilee.

⁴¹ Le binib bi gaa u ki kii waaliin pu na wiir ki jer binib bi gaa u ki kii upii ngbaan aaliin pu na.

⁴² Le bi tuk upii ngbaan, “Ti gaa u ki kii la; naa ki ye saaliin pu le ti gaa u ki kii. Timi tibaa ɲun waah len pu na, ki

† 4:25 : Hiibru aaliin ni, bi yin u ke Masiya, le ki yin u ke Kristo, Griik aaliin ni. Naatataa le ye ke “Unii u ga gaa binib lii na.” ‡ 4:27 : Juu yaab aabimbin aah nan bi pu na, uja ni upii u kaa ye upuu na aan gbaa tɔb chee tibɔr.

bee ke u sil ye Kristo u ga gaa dulnyaa ni aanib lii na.”

Yesu aah cha uninkpel ubaa aabo pɔɔk pu na

⁴³ Yesu aah bi bi chee iwiin ilee na, le u nyan nima ki buen Galilee aatin ni.

⁴⁴ Uma ubaa le len ke Uwumbɔr aabɔnabr ma kan, udo aatin ni aanib aan nyun u.

⁴⁵ Waah ti fuu Galilee aatin ni na le bi gaa u; ba pu? bi mu nan buen Jerusalem bi ti ji njim ngbaan, ki kan waah tun lijnjiir aatun njimɔk na, njim ngbaan yoonn.

⁴⁶ Le u ki dan Galilee aatin kibaa ni, bi yin ki ke Kana, waah nan cha nnyun kpahn ndaan nin chee na. Le ubɔrkpaan aakpambalb ponn ni ubaa bi Kapenaum aatin ni. Le u japɔɔn bun.

⁴⁷ Uninkpel ngbaan nan nun ke Yesu nyan ni Judea aatin ni ki bi Galilee aatin ni. Le u buen Yesu chee, le ki ti gan u ke u dan udo, ki nan cha u japɔɔn u ban u kpo na aaween sɔɔ.

⁴⁸ Le Yesu bui u, “Ni yaa kaa kan lijnjiir aatun kan, naan gaa mi ki kii.”

⁴⁹ Le uninkpel ngbaan bui u, “Ndindaan, dan mala. Aa yaa taan kan, aa ga nan mui maabo kpo a.”

⁵⁰ Le Yesu bui u, “Li dii saasan. Aa japɔɔn kan limɔfal la.”

Le uja ngbaan pak Yesu aah len pu na, ki labr kun.

⁵¹ Waah paan ni nsan pu na le waatutum tooh ni u nsan ni ki nan bui u ke waabo na kan limɔfal a.

⁵² Le u baa bi, “Bayoonn ni sɔɔ?” Le bi bui u, “Fen na, nwiin aah kpar buyoonn na, le uwon sɔɔ.”

⁵³ Le uja ngbaan mu bee ke n-yoonn mu Yesu fe bui u ke u japɔɔn kan limɔfal na le na. Kina pu le cha u ni waachiln ni aanib mɔmɔk gaa Yesu ki kii.

⁵⁴ Nimina le nan na lijnjiir aatun leler le u tun waah nyan ni Judea aatin ni ki bi Galilee ni na.

5

Yesu aah cha uja pɔɔk nnyunbun chee pu na

¹ Nee aapuwɔb le Juu yaab aajim mubaa nan bi. Le Yesu buen Jerusalem.

² Jerusalem ponn ni le nnyunbun mu waa na bi ipiih aabisamɔb chee. Juu yaab aaliin ponn ni bi yin nnyunbun ngbaan ke Betsata. Tinaamboln tinmu nan si gob nnyunbun ngbaan.

³ Le bibum wiir ki dɔ tinaamboln ngbaan ponn ni. Bi nan ye bijoom, ni biwɔb, ni binib bi aawon faan na, [ki dɔ kii buyoonn nnyun ga fii yey na;

⁴ ba pu? nwiin nwiin le Uwumbɔr aatuun ubaa sunn ni ki nan koo nnyunbun ni, ki ti kur nnyun. Bundaln u yaa ti dan nan kur nnyun na kan, ubun u puen koo nnyun ni na kan, le u pɔɔk.]

⁵ Le uja ubaa bi nima ki bun njibin piitaa ni njiniin.

⁶ Le Yesu kan u, u dɔ nima, le ki bee ke u bun ni yunn. Le u baa u, “Aa ban aa pɔɔk aa?”

⁷ Le u bui u, “Ndindaan, nnyun yaa fii yey kan, maa kpa unii u ga di mi koon nnyun ni na. M yaa ban m koo nnyun ni kan, le ubaa puen mi ki koo.”

⁸ Le Yesu bui u, “Fiin ki yoor saawandookaan ki li chuun.”

⁹ Libuul ngbaan ni le u pɔɔk, le ki yoor waawandookaan, ki bi chuun.

Liyaadaal ngbaan nan ye Juu yaab aakpaakool daal la.

¹⁰ Nima pu le Juu yaab bui uja u pɔɔk na, “Din ye likpaakool la. Saah yoor saawandookaan na, aa bii timi aakaal.”

¹¹ Le u bui bi, “Uja u tii mi laafee na, uma le bui mi ke m yoor maawandookaan ki li chuun.”

¹² Le bi baa u, “Nma ye u bui si ke aa yoor saawandookaan ki li joo chuun na?”

¹³ Le uja u pɔɔk na aa nyi unii u ye na; ni ba ye kinipaak ni la, le Yesu nyan nima ki buen.

¹⁴ Nee aapuwɔb le Yesu kan u Uwumbɔr Aadichal ni le ki bui u, “Lik, aa pɔɔk a. Aa taa ki tun titunwanbir

aan ki taa ki kan falaa u jer saah kan u na.”

¹⁵ Le uja ngbaan buen ti tuk Juu yaab ke Yesu le ye uja u cha u pɔk na.

¹⁶ Nima pu le Juu yaab nan muk Yesu, ke ba ɲa u tii ubun laafee likpaakool daal.

¹⁷ Le Yesu bui bi, “Nte Uwumbɔr beenin tun lituln le ki nan saa dandana wee, le m mu bi tun.”

¹⁸ Waah len kina na, le Juu yaab moo ban bi ku u; ba pu? naa ye waah bii likpaakool daal aakoobil na baanja, u yin Uwumbɔr ke Ute. Waah yin u ke Ute na, u di ubaa ɲan Uwumbɔr la.

Yesu aah kpa tininkpir pu na

¹⁹ Le Yesu bui bi, “M tuk nimi mbamɔn la, min Uwumbɔr Aajapɔɔn aa ɲmaa ɲa nibaa mbaa pu. Maah kan Nte Uwumbɔr aah ɲani pu na, le m ɲani; waah ɲani pu na, le min Ujapɔɔn mu ɲani kina;

²⁰ ba pu? Nte Uwumbɔr gee mi Ujapɔɔn, ki mɔk mi waah tun pu na mɔmɔk. U ga mɔk mi lituln li jer limina na ke m tun, aan ni moo gar nimi.

²¹ Nte Uwumbɔr aah fikr binib bi kpo na nkun ni, ki tii bi limɔfal pu na, kina le min Ujapɔɔn mu tii maah lee bi na limɔfal.

²² Nte Uwumbɔr aa ji unii ubaa tibɔr, u cha min Ujapɔɔn le ji binib mɔmɔk aabɔr;

²³ aan binib mɔmɔk nyun min Ujapɔɔn ke baah nyun Nte Uwumbɔr pu na. Unii umɔk kaa nyun min Uwumbɔr Aajapɔɔn na, waa nyun Uwumbɔr u tun ni mi na le na.

²⁴ “M tuk nimi mbamɔn la, unii umɔk ɲun maaliin ki gaa Uwumbɔr u tun ni mi na ki kii na, u kpa limɔfal li kaa kpa ndoon na. Uwumbɔr aan ji u tibɔr. U nyan nkun ni, ki kan limɔfal a.

²⁵ M tuk nimi mbamɔn la, n-yoonn choo, ki mu fuu ni a, le binib bi kpo na ga ɲun min Uwumbɔr Aajapɔɔn aaneel pu, le bi ɲun na ga kan limɔfal.

²⁶ Nte Uwumbɔr ye Umɔfadaan la, le ki ɲa min Ujapɔɔn mu Umɔfadaan,

²⁷ ki tii mi mpɔɔn ke m ji binib tibɔr; ba pu? m ye Unibɔn Aabo la.

²⁸ Ni taa cha nimina gar nimi man. N-yoonn choo, le binib bimɔk bi ɲikaakul ni na ga ɲun maaneel pu,

²⁹ ki nyan ni. Binib bi nan tun lituln li ɲan dulnyaa wee ni na ga fikr ki kan limɔfal li kaa kpa ndoon na. Binib bi nan tun lituln li kaa ɲan na ga fikr ki kan ntafadaan.”

Tiwan ni mɔk ke Yesu sil nyan ni Uwumbɔr chee na

³⁰ “Maa ɲmaa ɲa nibaa mbaa pu. M ji binib tibɔr; Uwumbɔr aah tuk mi pu na la. Maah ji bi tibɔr pu na, ni ɲan; ba pu? maa ban maageehn, m ban Uwumbɔr u tun ni mi na aageehn la.

³¹ “M yaa tuk nimi maah ye pu na kan, ni ga len ke taa gbii.

³² Ubaa mu bi ki len maah ye pu na. Uma le ye Uwumbɔr. M nyi ke waah len pu na, ti gbii.

³³ Ni nan tun binib Jɔnn chee. U mu nan tuk nimi maah ye pu na, ki tuk nimi mbamɔn.

³⁴ Naa ye ke m ban unibɔn aaseeraa la. M ban ke ni ɲmar, nima le cha m teer nimi Jɔnn aah len pu na.

³⁵ Jɔnn nan bi ke karyaa u gaal mmii ki wiin na la. Ni nan gee ke ni li bi waawiihn ni, ni yunn siib, ki nan kpa mpopiin.

³⁶ Jɔnn nan tuk nimi maah ye pu na. Tiwan nibaa mu bi ki ji seeraa ki tii mi, ki jer Jɔnn aaseeraa. Nte Uwumbɔr tii mi lituln ke m tun li ki doo. Lima le m tun. Lituln ngbaan le ji seeraa ki tii mi ke Nte Uwumbɔr tun ni mi dulnyaa wee ni.

³⁷ Nte Uwumbɔr u tun ni mi na, uma ubaa le ji seeraa ki tii mi. Naa kee ɲun waaneel, ki mu aa kee kan unimbil wɔb.

³⁸ Waaliin aa bi nisui ni; u tun ni mi ni chee, le naa pak maah len pu na; nima le mɔk ke waaliin aa bi nisui ni.

³⁹ Ni karni Uwumbɔr Aagbanj ke ni bee kaah len pu na; ba pu? ni dak ke ni ga kan limɔfal li kaa kpa ndoon na ki ponn ni. Kigbanj ngbaan len maabɔr le na.

40 Le naa kii ke ni dan m chee, aan ki kan limɔfal.

41 “U nyuŋni mi na aa ye unibɔn.

42 M nyi nimi ke naa gee Uwumbɔr.

43 M dan ni chee Nte Uwumbɔr aayimbil pu, le naa gaa mi. Ubaa mu yaa dan ni chee uma ubaa aayimbil pu kan, ni ga gaa uma.

44 Ni nyuŋni tɔb la, kaa ban ke Uwumbɔr, u ye Uwumbɔr baan na, li nyuŋni nimi. Ni ga ŋa kinye aan ki gaa mi ki kii?

45 Ni taa dak ke m ga bii nimi Nte Uwumbɔr chee. Ubaa le bi ki ga bii nimi. Uma le ye Moses. Ni mak ke ni ga ŋmar waamɔbon pu.

46 Tɔ, ni yaa ba pak waamɔbon kan, ni ba ga pak m mu aaliin; ba pu? maabɔr le u ŋmee.

47 Ni yaa kaa pak waah ŋmee pu na kan, ni ga ŋa kinye ki pak maah len pu na?”

6

Yesu aah kpiin binib ŋichur ŋiŋmu pu na

(Matiu 14.13-21; Mak 6.30-44; Luk 9.10-17)

1 Yesu aah len kina ki ti doo na, le u puur Galilee Aanyusakpem. Bi yin mu ke Galilee, le ki ki yin mu ke Tiberias.

2 Kinipaak nan dii u. Bi kan waah tun lijnjiir aatun ki tii bibum laafee pu na, nima le cha bi dii u.

3 Le u jon lijool paab, le u ni waadidiliib kal kitin nima.

4 Ni nan gur siib Juu yaab ji njim mu bi yin mu ke Lakr-jer aajim na.*

5 Le Yesu jaar lik, le ki kan kinipaak choo u chee. Le u baa Filip, “Ti ga daa tijikaar la chee aan binib ngbaan ji?”

6 Uma ubaa nyi waah ga ŋa pu na, le ki baa Filip kina ke u lik ke u ga len kinye.

7 Le Filip bui u, “Ti yaa di iwiin ikui ilee aapal daa tijikaar kan, taan fuu bi mɔmɔk kan siisii ki ji.”

8 Le waadidiliib ponn ni ubaa, bi yin u ke Andru aan u ye Simonn Piita aanaal na, bui u ke,

9 “Unachipɔnbo ubaa bi do ki joo ŋiboroboro kpin ŋiŋmu ni njanbim mulee; binib ngbaan mu aah wiir pu na, nimina ga ŋa bi ba?”

10 Le Yesu bui bi, “Cha binib ngbaan kal kitin.” Timosɔnn nan wiir nima chee. Le bi kal kitin. Bijab ga nan li fuu ŋichur ŋiŋmu.

11 U nan yoor ŋiboroboro kpin ŋiŋmu ngbaan, le ki doon Uwumbɔr, ki geei geei ki tii binib bi ka kitin na, le ki geei geei njanbim mulee na mu, ki tii bi, bimɔk aah ban pu na.

12 Le bi mɔmɔk ŋman ki ti bab. Baah ŋman ki ti bab na, le u bui waadidiliib, “Kuun ni baah ŋman gur ni na man, nibaa taa bii.”

13 Baah ŋman ŋiboroboro kpin ŋiŋmu ki ti bab ki gur ni na, bi nan kuun ni gbiin tibɔkur kipiik ni tilee la.

14 Binib ngbaan aah kan Yesu aah tun lijnjiir aatun ngbaan pu na, le bi bui ke, “Uja wee sil ye Uwumbɔr aabɔnabr u bi nan len ke u ga dan dulnyaa wee ni na la.”

15 Yesu nan bee ke bi ban bi chuu u mpɔɔn ki di ŋa baabɔr. Nima pu le u nyan bi chee, ki ki buen lijool ngbaan paab ubaa.

Yesu aah chuun nnyun pu pu na

(Matiu 14.22-33; Mak 6.45-52)

16 Kijook aah joor na, le waadidiliib buen nnyusakpem ni,

17 ki ti koo buŋɔb ni, ki cha nnyusakpem aadapuul, Kapenaum aatin ni. Waa nan kee fuu bi chee, le ni mue.

18 Le libuln daar ki pɔɔ sakpen, le tinyunkpenn feeni.

19 Baah ŋaal buŋɔb ki pii mal bitaa, bee binaa na, le bi kan u chuun nnyun pu ki choo, ki duun ni baanɔb chee. Le ijawaan chuu bi.

20 Le u bui bi, “Min ye. Taa san ijawaan man.”

21 Waah len kina na, le bi nan kpa mpopiin ki yoor u ŋa buŋɔb na ni. Libuul ngbaan ni le bi fuu baah cha kitin ki ni na.

* 6:4 : Israel yaab nan ji Lakr-jer aajim ke bi teer buyoonn Uwumbɔr nan nyan bi tinaagbiir ni, Ijpt aatin ni na. Lik Nnyam 12.1-27.

Kinipaak ngbaan aah ban Yesu pu na

²² Ki woln kitaak le kinipaak ki gur nnyusakpem aadapuul na kan ke buṅɔb bubaa aa ki bi bi chee nima, ki nyi ke buṅɔb bubaa baanja le fe bi nima, ki nyi ke Yesu aa fe koo buṅɔb ngbaan ni, waadidiliib chee, bi fe buen bibaa la.

²³ Le inṅɔi nyan ni Tiberias aatiṅ ni, ki duun ni nin chee Yesu fe doon Uwumbɔr ki tii bi tijikaar bi ji na.

²⁴ Kinipaak ngbaan kan ke Yesu ni waadidiliib aa ki bi. Nima pu le bi koo inṅɔi ni, ki cha nnyusakpem aadapuul, Kapenaum aatiṅ ni, bi ti ban Yesu.

Yesu le ye limɔfal aajikaar

²⁵ Le bi ti kan u nnyusakpem aadapuul, le ki baa u ke, “Umɔmɔkr, aa fuu ni do bayoonn?”

²⁶ Le u bui bi, “M tuk nimi mbamɔn la, naah fe jin tijikaar bab na, nima le ni ban mi, naa ye ke ni bee lijnjiir aatun ngbaan aatataa la.

²⁷ Ni taa cha ninimbil li man tijikaar ti ga bii na pu. Ninimbil li man tijikaar ti ga tii nimi limɔfal li kaa kpa ndoon na pu. Min Unibɔn Aabo le ga tii nimi tijikaar ngbaan; ba pu? min Unibɔn Aabo le Nte Uwumbɔr mɔk ke m ye Waanii.”

²⁸ Le bi baa u, “Ti ga ṅa kinye aan ki tun Uwumbɔr aatuln waah ban pu na?”

²⁹ Le Yesu bui bi, “Ni gaa mi, u Uwumbɔr tun ni na, ki kii man. Uwumbɔr aatuln le na.”

³⁰ Le bi baa u, “Aa ga tun lijnjiir aatuln bayaar, aan ti kan ki pak saah len pu na? Aa ga tun bayaar?”

³¹ Tiyaajatiib nan ji tijikaar ti bi yin ti ke mana na, nteersakpiin ni; ni ṅmee Uwumbɔr Aagban ni ke, ‘U tii bi tijikaar ti nyan ni paacham na ke bi ji.’”†

³² Le Yesu bui bi, “M tuk nimi mbamɔn la, naa ye Moses le nan tii bi tijikaar ti nyan ni paacham na. Nte Uwumbɔr le tii nimi tijikaar bamɔnn ti nyan ni paacham na.

³³ Tijikaar ti Uwumbɔr tii nimi na le ye tijikaar ti nyan ni paacham ki tii dulnyaa ni aanib limɔfal li kaa kpa ndoon na.”

³⁴ Le bi bui u, “Tidindaan, li tii timi tijikaar ngbaan n-yoonn mɔmɔk.”

³⁵ Le u bui bi, “Min le ye limɔfal aajikaar. Unii umɔk dan m chee na kan, nkon aan ki chuu u. Unii umɔk gaa mi ki kii na, nnyunyuu aan ki chuu u.

³⁶ M nan tuk nimi ke ni kan mi, ki mu aa gaa mi ki kii.

³⁷ Binib bimɔk Uwumbɔr di bi tii mi na, bi ga dan m chee. Unii umɔk dan m chee na, maan yii u, m ga gaa u.

³⁸ M nyan ni paacham ke m nan ṅa Uwumbɔr u tun ni mi na aageehn la. Maa dan m nan ṅa mbaa aageehn.

³⁹ Uwumbɔr aah tii mi binib bimɔk na, u ban ke m taa cha bi ponn ni ubaa wɔṅ. U ban ke m fikr bi mɔmɔk nkun ni, kookoo aataadaal. Waageehn le na.

⁴⁰ U ban ke unii umɔk bee ke m ye Ujapɔɔn, ki gaa mi ki kii na, u li kpa limɔfal li kaa kpa ndoon na. Le m ga fikr u nkun ni, kookoo aataadaal. Nte Uwumbɔr aageehn le na.”

⁴¹ Le Juu yaab ṅul u pu, ke ba ṅa u bui ke u ye tijikaar ti nyan ni paacham na.

⁴² Le bi baa tɔb ke, “Uja wee aa ye Josef aajapɔɔn Yesu uu? Ti nyi ute ni una. Ba ṅa u len ke u nyan ni paacham?”

⁴³ Le Yesu bui bi, “Ni taa ṅulni tɔb chee man.

⁴⁴ Unii ubaa aan ṅmaa dan m chee see Nte Uwumbɔr u tun ni mi na daa foor ni u m chee. Unii umɔk dan m chee na le m ga fikr u nkun ni, kookoo aataadaal.

⁴⁵ Uwumbɔr aabɔnabtiib nan ṅmee ke Uwumbɔr ga mɔk bi mɔmɔk waasan.‡ Unii umɔk ṅun Nte Uwumbɔr aah len pu na, ki bae waakaal na, u ga dan m chee.

⁴⁶ Ubaa aa kee kan Nte Uwumbɔr. Min u nyan ni u chee na baanja le kan u.

† 6:31 : Lik Nnyam 16.4, 15; Ilahn 78.24. ‡ 6:45 : Lik Aisaya 54.13.

47 M tuk nimi mbamɔn la, unii umək gaa mi ki kii na kpa limɔfal li kaa kpa ndoon na.

48 Min le ye limɔfal aajikaar.

49 Niyaajatiib bi nan jin mana ngbaan nteersakpiin ni na, bi kpo a.

50 Unii umək ji tijikaar ti nyan ni paacham na aan kpo.

51 Min le ye tijikaar ti nyan ni paacham ki tii binib limɔfal na. Unii yaa ji tijikaar ngbaan kan, u ga li bi n-yoonn mu kaa kpa ndoon na. Tijikaar ti m ga tii u na, tima le ye maawon. M ga di maawon tii dulnyaa ni aanib, aan bi kan limɔfal.”

52 Waah len kina na, le Juu yaab kpak tɔb kinikpakpak, “Uja ngbaan ga ŋa kinye ki tii timi waawon, aan ti ji?”

53 Le u bui bi, “M tuk nimi mbamɔn la, ni yaa kaa ji min Unibɔn Aabo aawon, kaa nyu maasin kan, naa kpa limɔfal li kaa kpa ndoon na.

54 Unii umək ji maawon ki nyu maasin na, u kpa limɔfal li kaa kpa ndoon na, le m ga nan fikr u nkun ni, kookoo aataadaal.

55 Maawon ye tijikaar bamɔnn la. Maasin ye tiwanyukaan bamɔnn la.

56 Unii umək ji maawon ki nyu maasin na, u bi m ni, le m mu bi u ni.

57 Nte Uwumbɔr u ye limɔfal daan ki tun ni mi na, u pu le m kpa limɔfal. Unii umək ji mi na, m pu le u mu ga li kpa limɔfal.

58 Timina le ye tijikaar ti nyan ni paacham na. Unii umək ji ti na ga li bi, ki nan saa n-yoonn mu kaa kpa ndoon na. Tijikaar timina aa bi ke tijikaar ti niyaajatiib nan jin ti na; tijikaar ngbaan aa nan tii bi limɔfal li kaa kpa ndoon na.”

59 Yesu nan bi mmeen aadiik ni, Kapenaum aatiŋ ni, le ki len kina.

Limɔfal li kaa kpa ndoon na aabɔr

60 Binib bi dii u na aah ŋun kina na, le bi ponn ni pam bui ke, “Ti ye tibɔr ti pɔɔ na la. Ubaa aa ŋmaa pel ti.”

61 Le u bee usui ni ke bi ŋulni tibɔr ngbaan pu, le ki baa bi, “Timina le kiir nimi maasan ni ii?”

62 Ni yaa ti kan min Unibɔn Aabo gir buen paacham maah nan bi nin chee na kan, ni ga len kinye?

63 Uwumbɔr Aafuur Nyaan le tii binib limɔfal. Tiwon aa kpa tinyoor tibaa. Tibɔr ti m len ni chee na le tii nimi Nfuur Nyaan ni limɔfal.

64 Ni ponn ni bibaa mu aa gaa mi ki kii.” Yesu aah nan piin waatun buyoonn na, u nan nyi binib bi kaa gaa u ki kii na, ki nyi udaan u ga nan di u kooh waadim pu na.

65 Le u ki bui bi, “Nima le cha m tuk nimi ke ubaa aa ŋmaa dan m chee, see Nte Uwumbɔr cha u dan.”

66 Nee aapuwɔb le binib bi dii u na ponn ni pam gir puwɔb kaa ki dii u.

67 Le u baa waadidiliib kipiik ni bilee na, “Ni mu ga buen cha mi ii?”

68 Le Simonn Piita bui u, “Ndinnaan, ti ga buen ŋma chee? Sin le kpa limɔfal li kaa kpa ndoon na aaliin.

69 Ti pak saah len pu na, ki bee ke aa ye Uwumbɔr Aanii u ye Chain na la.”

70 Le u bui bi, “M nyan nimi binib kipiik ni bilee, le ni ponn ni ubaa ye kinimbɔŋ aanii.”

71 U len Judas u ye Simonn Iskariot aajapɔɔn na aabɔr la; uma Judas mu nan ye waadidiliib kipiik ni bilee na ponn ni ubaa, u ga nan di Yesu kooh waadim pu na.

7

Yesu ni unaatiib aah len tɔb chee tibɔr pu na

1 Nee aapuwɔb le Yesu bɔ dii Galilee aatingbaan ni. Waa gee u bɔ dii Judea aatingbaan ni; ba pu? Juu yaab bi bi nima na ban ke bi ku u la.

2 Ni nan gur siib, Juu yaab ji njim mu bi yin mu ke Tikakar Aajim na.*

3 Le unaatiib bui u, “Siir do, ki li cha Judea aatiŋ ni, aan binib bi dii si na mu ti kan saah tun lijnjiir aatun pu na.

4 Unii u ban u li kpa liyimbil na, waan bɔr waah tun pu na. Aa yaa tun

* 7:2 : Lik Liifai Yaab 23.34; Ikaal 16.13.

lijinjiir aatun kan, cha binib məmək kan saah tun pu na.”

⁵ Unaatiib mu aa nan gaa u ki kii.

⁶ Le u bui bi, “Maayoonn aa kee fuu. Nimi aayoonn bi n-yoonn məmək la.

⁷ Dulnyaa aanib aa nmaa li nan nimi. Bi nan mi la; ba pu? m tuk bi ke baatuln aa njan.

⁸ Ni li cha ti ji njim ngbaan. Maan kee buen; maayoonn aa kee fuu.”

⁹ U nan len bi chee kina, ki gaar Galilee aatiŋ ni.

Yesu aah jin njim ngbaan pu na

¹⁰ Unaatiib aah buen bi ti ji njim ngbaan na, le u mu paan. Waa dii njan binib aanibil ni, ubaa aa nyi ubər.

¹¹ Le Juu yaab aaninkpiib ban u binib bi ji njim na ponn ni, ki baa ke u bi la.

¹² Le kinipaak na looni len waabər tɔb chee. Bibaa len ke u ye unibamənn la. Biken len ke waa ye, u nmanni binib la.

¹³ Ubaa mu aa len waabər lipaal; bi san Juu yaab aaninkpiib ijawaan la.

¹⁴ Njim ngbaan aakpaakool aakaasisik ni le Yesu koo Uwumbər Aadichal ni, le ki tuk binib Uwumbər aabər.

¹⁵ Le ni gar Juu yaab aaninkpiib, ke uja ngbaan aa bae mbaem; u nja kinye ki nyi kigban?

¹⁶ Le u bui bi, “Maah mək binib na, naa ye min mbaa aaməkm, ni ye Uwumbər u tun ni mi na aaməkm la.

¹⁷ Unii ubaa yaa ban ke u nja Uwumbər aageehn kan, u ga bee ke maah mək binib pu na, ni ye Uwumbər aaməkm la, naa ye min mbaa aaməkm.

¹⁸ Unii u len ubaa pu na, u ban ke binib nyuŋ u la. Unii u ban ke binib nyuŋ unii u tun ni u na, uma le ye mbaməndaan, kaa nmanni binib.

¹⁹ Moses nan tii nimi nkaal. Ni ponn ni ubaa aa dii nkaal ngbaan. Ba nja ni ban ni ku mi?”

²⁰ Le kinipaak ngbaan bui u, “Aa kpa kinimbəŋ la. Nma ban u ku si?”

²¹ Le u bui bi, “Maah tun lijinjiir aatuln libaa likpaakool daal na, le ni gar ni məmək.

²² Moses nan tii nimi nkaal ke ni li geei nchakpan. Tɔ, naa ye Moses le puen tii nimi nkaal ngbaan, niyaa-jatiib le nan puen tii nimi. Likpaakool daal, ubo u njeer ni gii uchakpaln na kan, ni geei la.

²³ Ni geei ubo aachakpaln likpaakool daal ke ni taa bii Moses aakaal. Le maah cha ubun aawon məmək pək likpaakool daal na, ni geei linjuul m pu uu?

²⁴ Ni taa bii unii, kaa nyi tibər ti bi usui ni na. Puen bee tiwan ni bi usui ni na, aan ki nin len waabər mbaməm.”

Baah len Yesu aabər tɔb chee pu na

²⁵ Yesu aah len kina na, le Jerusalem yaab bibaa baa ke, “Uja wee le bi ban bi ku u na aa?

²⁶ Lik waah len binib aanibil ni pu na, le ubaa aa len tibaa. Ni ye ke timi aaninkpiib sil nyi ke u ye Kristo u ga gaa timi lii na aa?

²⁷ Kristo na yaa fuu ni kan, ubaa aan bee waah nyan nin chee na. Uja wee ma kan, ti məmək nyi waah nyan nin chee na.”

²⁸ Yesu nan bi Uwumbər Aadichal ni, ki bi tuk binib waaliin, le ki len mpəon pu, “Ni sil nyi mi ii? Ni nyi maah nyan nin chee na aa? Maa dan mbaa pu. U tun ni mi na ye mbaməndaan la. Le naa nyi u.

²⁹ Min le nyi u; uma le tun ni mi. M nyan ni u chee la.”

³⁰ Waah len kina na, le bi ban bi chuu u. Ubaa mu aa nja u nibaa; ba pu? waayoonn aa nan kee fuu.

³¹ Kinipaak ngbaan ponn ni binib pam le gaa u ki kii, le ki bui ke, “Kristo yaa fuu ni kan, waan tun lijinjiir aatun ki jer uja ngbaan aah tun pu na.”

Baah ban ke bi chuu Yesu pu na

³² Farisii yaab nan njan kinipaak ngbaan looni len Yesu aabər kina. Le bi ni Uwumbər aatotoorninkpiib tun baatutum ke bi ti chuu ni u.

33 U nan bui kinipaak ngbaan, “M ga li bi ni chee ni yunn siib, le ki nin gir buen u tun ni mi na chee.

34 Ni ga nan ban mi, kaan kan mi. Maah ga ti li bi nin chee na, naan nmaa buen nima chee.”

35 Juu yaab nan baa tɔb ke, “Uja ngbaan ga buen la chee, aan taan kan u? U ga buen Juu yaab aah yaa nin chee Griik yaab aatingbaan ni na, ki ti tuk Griik yaab Uwumbɔr aabɔr aa?

36 U len ke ti ga ban u, kaan kan u, kaan nmaa buen waah ga li bi nin chee na. Waah len pu na aatataa ye kinye?”

Limɔfal aanyun aabɔr

37 Bundaln njim ga doo na, liyaadaal le nan ye njim sakpem. Liyaadaal ngbaan le Yesu sil ki len mpɔɔn pu, “Nnyunyuu yaa chuu u na kan, udaan dan m chee ki nan nyu.

38 Uwumbɔr Aagban len ke, ‘Unii umɔk gaa mi ki kii na, limɔfal aanyun ga puu nyan ni usui ni.’ ”

39 Waah len pu na aatataa le ye ke binib bi gaa u ki kii na, bi ga gaa Uwumbɔr Aafuur Nyaan. N-yoonn ngbaan Uwumbɔr aa nan kee tii binib Waafuur Nyaan; ba pu? waa nan kee yoor Yesu paacham.

Kinipaak ngbaan aah len Yesu aabɔr tɔb chee pu na

40 Kinipaak ngbaan aah nyan Yesu aah len pu na, le bibaa bui ke, “Uja ngbaan sil ye Uwumbɔr Aabɔnabr na la.”

41 Bibaa mu bui ke u ye Kristo u ga gaa binib lii na la.

Biken mu bui ke, “Waa ye, ke Kristo aan nyan ni Galilee aatin ni.

42 Uwumbɔr Aagban len ke u ga li ye tiyaaja David aayaabil, ki ga nyan ni Betlehem aatin ni, kitin ki ye David do na.”

43 Kinipaak ngbaan mɔk aamɔi nan bi ibaaba la le Yesu aabɔr pu.

44 Bibaa mu nan ban bi chuu u mpɔɔn. Ubaa mu aa na u nibaa.

Juu yaab aaninkpiib aah kaa gaa Yesu ki kii pu na

45 Uwumbɔr aatotoorninkpiib ni Farisii yaab aah tun bitutum ke bi ti chuu ni Yesu na, le bitutum ngbaan gir ni bi chee. Le bi baa bi, “Ba naa chuu ni u?”

46 Le bi bui bi, “Unii ubaa aa kee len ke waah len pu na.”

47 Le Farisii yaab na baa bi, “U nmann ni mu la aa?”

48 Timi Farisii yaab ni nimi aaninkpiib ponn ni ubaa gaa u ki kii ii?

49 Kinipaak bi kaa nyi Uwumbɔr aakaal na ma kan, tibɔbir bi bi pu la.”

50 Nikodemus u nan buen Yesu chee kinyeek na, u mu nan ye Farisii yaab ponn ni ubaa, le ki baa bi,

51 “Timi aakaal aah dii pu na, ti ga nmaa bii unii kaa puen jin u tibɔr ki bee waah tun pu na aa?”

52 Le Farisii yaab na baa u, “Aa mu nyan ni Galilee aatin ni la aa? Aa yaa karn Uwumbɔr Aagban ni kan, aa ga bee ke Uwumbɔr aabɔnabr ubaa aa nyan ni nima.”

[
53 Le bi mɔmɔk kun.

8

Upii u na kidagook na

1 Yesu nan buen lijool libaa paab, bi yin li ke Olif aasui aajool.

2 Le ki woln kitaak kichakpinaanyeek ni, le u gir buen Uwumbɔr Aadichal ni. Le kinipaak kuun u chee, le u kal ki tuk bi Uwumbɔr aabɔr.

3 Le Uwumbɔr aakaal aamɔmɔkb ni Farisii yaab joo ni upii u bi pii u, u bi nani kidagook na, le ki di u siin kinipaak ngbaan aanimbiin ni,

4 ki bui Yesu, “Umɔmɔkr, upii wee bi nani kidagook, le bi pii u.

5 Moses aakaal len ke unii yaa na kina kan, bi yur u nɔtakpal ki ku u, tɔ, aa len waabɔr kinye?”

6 Baah baa Yesu kina na, bi nan bi tɔjni u ke bi kan waataani aan ki galn u. Le u boon ki joo unanbil nmee kitin.

7 Bi nan beenin baa u, le u yaar ki bui bi, “Ni ponn ni u kaa kpa taani na kan, u puen mee upii wee litakpal,”

8 ki ki boon ki joo unjanbil ki ηmee kitij.

9 Baah ηjun u len kina na, le bi məmək bolni ubaabaa; [ba pu? baalandak galn bi]. U ye uninkpel na puen boln siir, le bi məmək bolni ubaabaa, ki ti cha upii ngbaan si Yesu aanimbiin ni.

10 Le Yesu jaar ki baa u, “Upii, bi bi la chee? Ubaa aa galn si ii?”

11 Le u bui u, “Ndindaan, ubaa aa galn mi.”

Le Yesu bui u, “M mu aan galn si. Li cha, ki taa ki tun titunwanbir.”]

Yesu le ye dulnyaa ni aawiihn

12 Yesu nan ki len kinipaak ngbaan chee ki bui bi, “Min le ye dulnyaa ni aawiihn ki wolni binib aanimbiil. Unii umək dii mi na aan li bi mbəmbəən ni. U ga li kpa liməfal, ki ga li bi nwiihn ni.”

13 Waah len kina na, le Farisii yaab bui u, “Aa ji seeraa ki tii aabaa la. Saaseeraa aa ye mbamən.”

14 Le u bui bi, “M yaa ji seeraa ki tii mbaa kan, maaseeraa ye mbamən; ba pu? m nyi maah nyan ni nin chee na, ki nyi maah cha nin chee na mu. Nimi le aa nyi maah nyan ni nin chee na, kaa nyi maah cha nin chee na mu.”

15 Ni len maabər binibəm aah len tibər pu na la. Maa len unii ubaa aabər.

16 M yaa len binib aabər kan, m len mbamən la; ba pu? naa ye min baanja le len baabər, m ni Uwumbər u tun ni mi na le len.

17 Nimi aakaal ponn ni, ni ηmee ke binib bilee yaa ji seeraa ki len tibəbaan kan, baaseeraa ye mbamən la.

18 M ji seeraa ki tii mbaa la. Nte u tun ni mi na mu ji seeraa ki tii mi.”

19 Le bi baa u, “Aate bi la?”

Le u bui bi, “Naa nyi mi, kaa nyi Nte mu. Ni yaa ba nyi mi kan, ni ba ga li nyi Nte mu.”

20 Waah len kina na, u nan bi Uwumbər Aadichal ni, baah tii Uwumbər ηimobil nin chee na. Le ubaa aa chuu u; ba pu? waayoonn aa kee fuu.

Yesu aah sur Juu yaab pu na

21 Le u ki tuk bi, “M ga buen nibaa chee. Ni ga ban mi, kaan kan mi, ki ga nan kpo; le Uwumbər aan di cha pinn nimi. Maah cha nin chee na, naan ηmaa buen nima chee.”

22 Le Juu yaab baa təb, “U ga ku ubaa la aa? U len ke waah cha nin chee na, taan ηmaa buen nima chee.”

23 Le u bui bi, “Ni nyan ni taab, le m ma nyan ni paacham. Ni ye kitij pu yaab la. Maa ye kitij pu yoo.”

24 Nima le cha m tuk nimi ke ni ga kpo, le Uwumbər aan di cha pinn nimi; ba pu? ni yaa kaa gaa mi ki kii ke m ye maah tuk nimi pu na kan, ni ga kpo, le Uwumbər aan di cha pinn nimi.”

25 Le bi baa u, “Aa ye ηma?”

Le u bui bi, “Maah tuk nimi n-yoonn məmək pu na, m ye kina la.”

26 M ga ηmaa len tibər sakpenn ti ga bii nimi na. U tun ni mi na ye ubaməndaan la. Le m ηjun waah len pu na, ki tuk dulnyaa ni aanib.”

27 Yesu aah len kina na, baa bee ke u len Ute Uwumbər aabər la.

28 Nima pu le u bui bi, “Ni yaa nan yoor min Unibən Aabo kitij paacham kan, ni ga bee ke m ye maah ye u na. Ni ga bee ke maa tun nibaa mbaa pu. M len Nte Uwumbər aah tuk mi pu na la.”

29 U tun ni mi na bi m chee la. Waa cha m bi mbaa; ba pu? n-yoonn məmək m tun lituln li piir usui na la.”

30 Yesu aah len kina na, le binib pam gaa u ki kii.

Titunwanbir aah chuu binib tinaagbiir pu na

31 Le u tuk Juu yaab bi gaa u ki kii na, “Ni yaa beenin joo maaməbon kan, ni sil ye maadidiliib la.”

32 Le ni ga li beer tibəbamənn. Tibəbamənn tee le ga nya nimi tinaagbiir ni.”

33 Le bi bui u, “Ti ye Abraham aayaabitiib la. Ubaa aa kee chuu timi tinaagbiir. Ba ηa aa bui ke ti ga nya tinaagbiir ni?”

34 Le u bui bi, “M tuk nimi mbamən la, unii umək tun titunwanbir na kan, u ye titunwanbir aanaagbiija la.”

³⁵ Unaagbiija aan li bi udindaan do n-yoonn məmək. Udindaan aajapəən ma ga li bi n-yoonn məmək.

³⁶ Nima pu na, min Uwumbər Aajapəən yaa nyan nimi tinaagbiir ni kan, ni ga sil nya tinaagbiir ni.

³⁷ M nyi ke ni ye Abraham aayaabitiib, le ki tee ban ni ku mi. Ni yii maaliin la. Nima le cha ni ban ni ku mi.

³⁸ M tuk nimi maah kan Nte Uwumbər chee pu na la. Ni mu ɲani naah ɲun nite chee pu na la.”

³⁹ Le bi bui u, “Tite le ye Abraham.”

Le u bui bi, “Ni yaa ba ye Abraham aabibaməm kan, ni ba ga tun waah nan tun pu na.

⁴⁰ M ɲun tibəbamənn Uwumbər chee, le ki tuk nimi. Le ni ban ni ku mi. Abraham aa nan ɲani kina.

⁴¹ Ni ɲani ke nite aah ɲani pu na la.”

Le bi bui u, “Taa ye mbənbim. Tite ye ubaa la. Uma le ye Uwumbər.”

⁴² Le u bui bi, “Nite yaa ba sil ye Uwumbər kan, ni ba ga li gee mi; ba pu? m nyan ni u chee le ki dan do. Maa dan mbaa pu. Uma le tun ni mi.

⁴³ Ba ɲa naa bee maah len pu na aatataa? Ni ye ke naa gee ke ni ɲun maaliin la.

⁴⁴ Kinimbəɲ aabim le ye nimi, kima le ye nite. Le ni ban ni li ɲani kaah gee pu na. Dulnyaa aah nan piin buyoonn ki nan saa dandana na, ki ye unikur la. Kaa len ibamən. Mbamən aa bi ki ni. Ki yaa len inyamən kan, ki len tibər ti bi ki ni na la. Ki ye unyaməndaan la. Kima le naan inyamən.

⁴⁵ M ma len ibamən la. Nima le cha naa pak maaliin.

⁴⁶ Ni ponn ni, ɲma ga ɲmaa mək maatunwanbir? M len ibamən la. Ba ɲa naa pak maah len pu na?

⁴⁷ Unii umək ye Uwumbər yoo na kan, uma le ɲun waaliin. Nimi le aa ɲun waaliin. Ba pu? Naa ye waanib. Nima le cha naa ɲun waaliin.”

Unii umək kii Yesu aabər na aan kpo

⁴⁸ Le bi bui u, “Taah len ke aa ye Samaria aatiɲ aanii ki kpa kinimbəɲ na, ti len mbamən la.”

⁴⁹ Le u bui bi, “Maa kpa kinimbəɲ. M nyuɲ Nte Uwumbər la. Le ni sii mi.

⁵⁰ Min le aa nyuɲni mbaa; Uwumbər le nyuɲni mi. Uma le ga ji binib tibər.

⁵¹ M tuk nimi mbamən la, unii yaa joo maaliin kan, waan kpo.”

⁵² Le bi bui u, “Dandana wee ti bee ke aa kpa kinimbəɲ la. Tiyaaja Abraham nan kpo. Uwumbər aabənbatiib mu nan kpo, le aa len ke unii yaa joo saaliin kan, waan kpo.

⁵³ Aa jer tiyaaja Abraham la aa? U nan kpo. Uwumbər aabənbatiib mu nan kpo. Aa len ke aa ye ɲma?”

⁵⁴ Le u bui bi, “M yaa nyuɲni mbaa kan, ni ye fam la; Nte le nyuɲni mi. Uma le ni len ke u ye nimi Aawumbər.

⁵⁵ Le naa nyi u. Min le nyi u. M yaa len ke maa nyi u kan, m ga li ye unyaməndaan la, ke naah ye binyaməndam pu na. M sil nyi u, ki joo waaliin.

⁵⁶ Niyaaaja Abraham nan məni; ba pu? u ga nan kan buyoonn m ga dan na. Waah sil kan n-yoonn mue na, nima le u nan kpa mpopiin.”

⁵⁷ Le bi baa u, “Saa ye ɲibin piinmu aanii, ki bui ke aa nyi Abraham aa?”

⁵⁸ Le u bui bi, “M tuk nimi mbamən la, baah kaa nan kee ma Abraham buyoonn na, m nan bi.”

⁵⁹ Le bi yoor ɲitakpal bi ti mae u. Le u miln ki nyan Uwumbər Aadichal ni.

9

Yesu aah likr ujoon aanimbiil pu na

¹ Waah chuun cha na, le u kan ujoon ubaa. Baah ma u na, u nan ye ujoon la.

² Le Yesu aadidiliib baa u, “Uməməkɾ, uja ngbaan le tun titunwanbir; aan ute ni una le tun, aan bi ma u ujoon.”

³ Le Yesu bui bi, “Naa ye uja ngbaan aatunwanbir pu, ki mu aa ye ute, bee una aatunwanbir pu. U ye ujoon aan binib kan Uwumbər aah ga tun lijinjiir aatuln pu ki tii u na.

⁴ Ni ɲan ke ti tun Uwumbər u tun ni mi na aatuln nwiihn aah laa bi pu na;

mbəmbəən choo, le ubaa aan ki ŋmaa tun.

⁵ Maah laa bi dulnyaa ni na, m ye dulnyaa ni aawiihn ki wolni binib aanimbil la.”

⁶ Waah len kina ki ti doo na, le u tii timətan lii kitin, ki di unjaal lee, le ni ŋa titan, le ki di pəl ujoon ngbaan aanimbil,

⁷ ki bui u, “Li cha ki ti finn aanimbil nnyunbun mu bi yin mu ke Siloam na ni.” Siloam aatataa le ye ke “Bi tun u.” Le ujoon ngbaan buen ti finn unimbil, le unimbil likr, le u gir ni.

⁸ Le udoyaab, ni binib bi nyi ke u ye uwanmeer na baa təb, “Naa ye uja wee le nan ka ki mee na aa?”

⁹ Bibaa bui ke u ye. Biken mu bui ke bi naahn la, waa ye.

Le uma ubaa bui ke u ye.

¹⁰ Le bi baa u, “Aa ŋa kinye aan ki likr?”

¹¹ Le u bui bi, “Uja u bi yin u ke Yesu na, uma le nan di titan pəl nnimbil, le ki bui mi ke m li cha Siloam aanyunbun ni ki ti finn nnimbil. Le m buen ti finn, le nnimbil likr.”

¹² Le bi baa u, “U bi la chee?”

Le u bui bi, “Maa nyi.”

Farisii yaab baa u waah ŋa pu aan ki likr na

¹³ Le bi di u buen Farisii yaab chee.

¹⁴ Bundaln Yesu ŋa titan ki likr unimbil na nan ye Juu yaab aakpaakool daal la.

¹⁵ Le Farisii yaab baa uja u nan ye ujoon na, “Aa ŋa kinye aan ki ti likr?” Le u bui bi, “U di titan le pəl nnimbil, le m finn, le nnimbil likr.”

¹⁶ Le Farisii yaab bibaa bui ke, “Uja ngbaan aa joo likpaakool daal aakaal, nima le mək ke waa nyan ni Uwumbər chee.”

Le biken mu bui ke, “Unii yaa ye utunwanbirdaan kan, u ga ŋa kinye ki tun lijinjiir aatuln ke waah tun pu na?” Le bi məmək aaməi nan bi ibaabaa.

¹⁷ Le bi ki baa uja u nan ye ujoon na, “Waah likr aanimbil na, aa len waabər kinye?”

Le u bui bi, “U ye Uwumbər aabənbr la.”

¹⁸ Le baa pak ke u nan ye ujoon le ki likr. Le bi yin ni ute ni una,

¹⁹ ki nan baa bi, “Nijapəən le na aa? Naah ma u na, u ye ujoon la aa? tə, u ŋa kinye ki likr dandana wee?”

²⁰ Le ute ni una bui bi, “Ti nyi ke tijapəən ye. Taah nan ma u na, u ye ujoon la.

²¹ Ti mu aa nyi waah ŋa pu ki likr dandana wee na, ki mu aa nyi udaan u likr unimbil na. U mu aa ki ye ubo. Baa u man. U ga tuk nimi waabər.”

²² Budabu cha bi len kina na le ye ke bi san Juu yaab aaninkpiib ijawaan; ba pu? Juu yaab aaninkpiib nan puun len ke unii yaa bui ke Yesu le ye Kristo u ga gaa binib lii na kan, bi ga nyan udaan mmeen aadiik ni.

²³ Nima le ute ni una bui ke, “Waa ki ye ubo. Baa u man.”

²⁴ Le Farisii yaab ki yin uja u nan ye ujoon na, le ki nan bui u, “Nyuŋ Uwumbər. Ti nyi ke uja ngbaan le ye titunwanbirdaan.”

²⁵ Le u bui bi, “Maan ŋmaa bee ke u ye titunwanbirdaan, bee waa ye. Maah nyi ni na le ye ke m nan ye ujoon la. Dandana wee nnimbil likr a.”

²⁶ Le bi baa u, “U ŋa kinye aan ki likr aanimbil?”

²⁷ Le u bui bi, “Dandana wee le m tuk nimi. Le naa gee ke ni ŋun. Ba pu ni ban ke m ki gir tuk nimi? Ni mu ban ke ni ŋa waadidiliib la aa?”

²⁸ Waah len kina na, le bi sii u, ki bui u, “Aa ye waadidiir la. Tima kan, ti ye Moses aadidiliib la.

²⁹ Ti nyi ke Uwumbər nan len Moses chee tibər. Uja ngbaan ma kan, taa nyi waah nyan nin chee na.”

³⁰ Le u bui bi, “U likr nnimbil la. Le naa nyi waah nyan nin chee na. Ni gar mi pam.

³¹ Ti nyi ke Uwumbər aan ŋun titunwanbirdam aameen. Unii yaa dii Uwumbər ki ŋa Uwumbər aageehn kan, uma le Uwumbər ga ŋun waameen.

³² Dulnyaa aah piin ki nan saa din na, baa kee ŋun ke unii likr unii u bi ma u ijoon ni na aanimbil.

³³ Uja ngbaan yaa kaa nyan ni Uwumbər chee kan, waa ba ga ŋmaa ŋa nibaa.”

³⁴ Le bi bui u, “Bi ma si aa ye titunwanbirdaan la. Aa ye ŋma ki mək timi?” le ki jenn nyan u mmeen aadiik ni.

Yesu aah wolni binib aanimbil pu na

³⁵ Yesu nan ŋun ke bi nyan u. Le u ti kan u, le ki baa u, “Aa gaa Uwumbər Aajapɔɔn ki kii ii?”

³⁶ Le u baa u, “Ndindaan, ŋma ye Uwumbər Aajapɔɔn? Tuk mi aan m gaa u ki kii.”

³⁷ Le Yesu bui u, “Aa waa u. Uma le len aa chee tibər na.”

³⁸ Le u bui u, “Ndindaan, m gaa si ki kii,” le ki gbaan unimbiin ni, ki pak u.

³⁹ Le Yesu bui ke, “M dan dulnyaa wee ni, m nan ji binib tibər, ki woln binib bi aanimbil aa woln na aanimbil, ki jəb binib bi aanimbil woln na aanimbil.”

⁴⁰ Le Farisii yaab bi bi u chee na ŋun waah len pu na, le ki baa u, “Ti mu aanimbil aa woln aa?”

⁴¹ Le u bui bi, “Ninimbil yaa kaa ba woln kan, naa ba ga li kpa ngalm. Le ni len ke ninimbil woln, nima pu le ni kpa ngalm.”

10

Ipiih aabəkpuŋ aayataŋakl

¹ “M tuk nimi mbamɔn la, unii u loon ki koo ipiih aabəkpuŋ ni, kaa dii mbisaməb na, u ye unaayuk la, ki ga peel ipiih mpɔɔn.

² Unii u dii mbisaməb koo ni na, uma le ye upihdaan.

³ Unii u kii mbisaməb na ga piir tii u. Le ipiih ŋun waaneel. U yin uma ubaa aapiih aayimbil, le i nyan ni.

⁴ U yaa nyan waapiih məmək kan, le u loln nsan, le i paa u pu; ba pu? i nyi waaneel.

⁵ Yaan dii uniyayan. I ga san u chee; ba pu? yaa nyi waaneel.”

⁶ Yesu ŋak bi liyataŋakl ngbaan, le baa bee laatataa.

Yesu aah ye upihdaanya pu na

⁷ Baah kaa bee liyataŋakl ngbaan aatataa na, le u ki bui bi, “M tuk nimi mbamɔn la, min le ye ipiih aabəkpuŋ aabisaməb.

⁸ Binib bimək puen mi ki dan na, bi nan ye binaayukb la, ki nan ban bi peel ipiih mpɔɔn. Ipiih aa nan pel baaneel.

⁹ Min le ye Uwumbər aanaan ni aabisaməb. Unii yaa dii mi ki koo ni kan, u ga ŋmar, ki ga koo ki nya ki gir koo, ki ga kan timosoon la.*

¹⁰ Unaayuk yaa dan kan, u ban ke u su ipiih, ki ku i, ki bii i la. M dan m nan tii binib liməfal li kaa kpa ndoon na la.

¹¹ “Min le ye upihdaanya na. Upihdaanya ga ŋmaa kpo waapiih pu.

¹² Unii u kpa ipiih ŋimombil pu, kaa ye upihdaan na, u yaa kan lisapol choo kan, u ga san cha i. Lisapol ga chur i, ki cha i yaa.

¹³ U kpa ipiih ŋimombil pu la. Utafal aa bi i ni. Nima le cha u san cha i.

¹⁴ Min le ye upihdaanya na, ki nyi maapiih. Le maapiih mu nyi mi,

¹⁵ ke Nte Uwumbər aah nyi mi pu na, kina le m mu nyi u. Le m ga kpo maapiih pu; ba pu? m ye upihdaanya na la.

¹⁶ M kpa ipiih iken i kaa ye kibəkpuŋ kee ponn ni aapiih na. M ga li joo ni i mu. Le i ga ŋun maaneel. I məmək ga ŋa ipihbaan la, ki ga li kpa upihdaan ubaa la.

¹⁷ “M ga di maaməfal bil maanib pu, ki ga fikr nkun ni. Nima le cha Nte Uwumbər gee mi.

¹⁸ Ubaa aan nyan maaməfal m chee. M ga di li bil maageehn pu la. M kpa mpɔɔn ke m di li bil, ki kpa mpɔɔn ke m ki yoor li. Nte Uwumbər le tuk mi ke m ŋa kina.”

¹⁹ Yesu aah len kina ki ti doo na, le Juu yaab aaməi bi ibaabaa.

²⁰ Bi ponn ni pam nan bui ke, “Tiyayaar le joo u. U waar la. Ba ŋa ni pel waah len pu na?”

* 10:9 : Naatataa le ye ke binib bi dii Yesu na kan lifuur ni liməfal aajikaar.

21 Le biken mu len ke waah len pu na, naa ye unii u tiyayaar joo u na aaliin, ke unii u tiyayaar joo u na aan nmaa likr bijoom aanimbil.

Juu yaab aah yii Yesu pu na

22 N-yoonn ngbaan le Juu yaab ji njim Jerusalem ponn ni, ki teer baah nan toor Uwumbor Aadichal buyoonn na. Ni nan ye kakab aayoonn la.

23 Le Yesu nan bi chuun Solomon aakaakpaak ki bi Uwumbor Aadichal ni na ni.

24 Le Juu yaab kuun ki si gob u, le ki baa u, “Aa ga cha ti li joo beeni ni yunn aa? Aa yaa ye Kristo u ga gaa timi lii na kan, tuk timi mbamɔn.”

25 Le u bui bi, “M nan tuk nimi, le naa pak maah len pu na. M tun lituln Nte Uwumbor aayimbil pu. Lituln ngbaan le mɔk maah ye udaan u na.

26 Nimi, naa ye maanib. Nima le cha naa pak maah len pu na.

27 Maanib nɔn maaneel, le m nyi bi, le bi dii mi.

28 M tii maanib limɔfal li kaa kpa ndoon na. Baan kpo, ubaa mu aan nmaa nyan bi nɔaal ni.

29 Nte Uwumbor u di bi tii mi na aapɔn jer mpɔn mɔmɔk. Ubaa aan nmaa nyan bi uma Uwumbor aanjaal ni.

30 M ni Nte Uwumbor ye unibaan la.”

31 Waah len kina na, le Juu yaab ki yoor nɔtakpal bi ti mae u.

32 Le u bui bi, “M tun litunyaan pam Nte Uwumbor aapɔn pu ninimbil ni. Lilatuln pu ni ban ni mae mi nɔtakpal?”

33 Le Juu yaab bui u, “Naa ye litunyaan pu le cha ti ban ti mae si nɔtakpal. Aa sii Uwumbor la. Aa po ye unibɔn, le ki len ke aa ye Uwumbor la.”

34 Le u bui bi, “Ni nɔmee nimi aakaal ponn ni ke Uwumbor len ke, ‘Ni ye maabim la.’ Ubaa aan nmaa nɔ Uwumbor aaliin yɔli.

35 Waah di waaliin nɔ binib bi aanjaal ni na, u bui ke bi ye waabim.

36 M ma kan, Uwumbor nyan mi ki tun ni mi dulnyaa wee ni, le maah len

ke m ye Ujapɔn na, ni bui ke m sii u uu?”

37 M yaa kaa tun Nte Uwumbor aatuln kan, ni taa pak maah len pu na.

38 Ni yaa kaa pak maah len pu na kan, ni gaa mi ki kii Uwumbor aatuln li m tun na pu, aan ki bee mbamɔm ke Nte Uwumbor bi m ni, m mu bi u ni.”

39 Waah len kina na, le bi ki ban bi chuu u mpɔn, le u miln bi chee.

40 Le u ki puur Jɔɔdann aamɔɔdapuul, le ki ti fuu nin chee Jonn nan muin binib nnyun ni njan na, ki nan bi nima.

41 Le kinipaak dan u chee, ki nan bui ke, “Jonn aa nan tun lijnɔjir aatuln; tɔ, u mu aah len uja wee aabɔr ti na mɔmɔk gbii.”

42 Le binib gaa u ki kii nima chee, ki wiir.

11

Lasarus aah nan kpo pu na

1 Tɔ, uja ubaa nan bi, le ki bun, bi nan yin u ke Lasarus. U ni uninkpatiib Mari ni Mata nan bi kitiɔ kibaa ni, bi yin ki ke Betani.

2 Mari ngbaan le ye upii u nan di tulalee kpir Tidindaan aataa pu, ki di waayikpir per na. Uma le aaninja Lasarus nan bun.

3 Waah bun na, le uninkpatiib tun unii u ti tuk Yesu, “Tidindaan, unii u aa gee u na bun.”

4 Yesu aah nɔn kina na, le u bui ke, “Iween ngbaan aadoon aan li ye nkun. Yaadoon le ga cha binib nyun Uwumbor aan ki nyun min Ujapɔn mu.”

5 Tɔ, Yesu nan gee Mata, ni unaal, ni Lasarus.

6 Waah nɔn ke u bun na, le u gaar waah bi nin chee na iwiin ilee.

7 Iwiin ilee ngbaan aah jer na, le u bui waadidiliib, “Cha ti ki gir buen Judea aatin ni man.”

8 Le waadidiliib baa u, “Umɔmɔkr, naa ye dandana le Juu yaab ban bi mae si nɔtakpal nima aa? Le aa ki ban aa gir buen nima aa?”

9 Le u baa bi, “Nwiin mubaa aa ye tikur kipiik ni tilee ee? Unii yaa chuun nwiin pu kan, waan gbeer ki

lir; ba pu? dulnyaa ni aawiihn le cha u waa.

¹⁰ Unii mu yaa chuun kinyeek kan, u ga gbeer ki lir; ba pu? nwiihn aa ki bi u chee.”

¹¹ Yesu aah len kina ki ti doo na, le u ki len ke, “Tijɔ Lasarus dɔ geen. M cha m ti finn u la.”

¹² Le waadidiliib bui u, “Tidindaan, u yaa geen le kan, u ga pɔɔk.”

¹³ Yesu mu aah len pu na le ye ke u kpo a. Waadidiliib ma nyi ke waah len pu na le ye ke u dɔ geen ngeenbamɔm la.

¹⁴ Nima le Yesu nin tuk bi chob chob, “Lasarus kpo a.

¹⁵ Ni ŋa mi mpopiin maah kaa nan bi u chee aan u kpo na; ba pu? nima le ga cha ni moo gaa mi ki kii. Cha ti li cha u chee man.”

¹⁶ Le waadidiliib ponn ni ubaa, u bi yin u ke Tomas ki ki yin u ke Kijaan* na le bui biken, “Cha ti mu dii u man, bi yaa ti ku u kan, ti mu kpo u chee.”

U fikr binib nkun ni na le ye Yesu

¹⁷ Le bi buen. Yesu aah ti fuu Betani aatin ni na, le bi bui u, “Taah sub Lasarus na, iwiin inaa le na.”

¹⁸ Jerusalem ni Betani aa daa tɔb, naa pii mal bilee.

¹⁹ Juu yaab pam le nan nyan nima, ki dan Mata ni Mari chee, bi nan sɔŋ bisui, bininja aah kpo pu na.

²⁰ Le Mata ŋun ke Yesu choo, le u tooh u nsan ni. Mari ma beenin ka kidiik ni.

²¹ Le Mata ti bui Yesu, “Ndindaan, aa yaa ba bi do kan, nninja aa ba ga kpo.

²² Dandana wee mu, m nyi ke aa yaa mee Uwumbɔr tiwan nimɔk pu na kan, u ga tii si.”

²³ Le Yesu bui u, “Aaninja ga fikr nkun ni.”

²⁴ Le Mata bui u, “M nyi ke u ga nan fikr nkun ni, kookoo aataadaal, bundaln binib mɔmɔk ga fikr nkun ni na.”

²⁵ Le Yesu bui u, “U fikr binib nkun ni, ki tii bi limɔfal na le ye min. Unii

* **11:16** : Kijaan: Baaliin ni, bi yin u ke Didimus la. Naatataa le ye ke unii u ga gaa binib lii na.

umɔk gaa mi ki kii na, u yaa kpo kan, u ga li kpa limɔfal.

²⁶ Unii umɔk bi ki gaa mi ki kii na, waan kpo. Aa pak maah len pu na aa?”

²⁷ Le u kii ke, “Een, Ndindaan, m pak ke aa ye Uwumbɔr Aajapɔɔn. Aa ye Kristo† u bi nan len ke u ga dan dulnyaa ni na.”

Yesu aah wii pu na

²⁸ Mata aah len kina na, le u buen ti loon yin unaal Mari, le ki bui u, “Umɔmɔkr fuu ni, ki yin si.”

²⁹ Mari aah ŋun kina na, le u kpaan fii mala, ki buen u chee;

³⁰ Yesu aa nan kee fuu ni kitiŋ ni, u nan laa bi nsan ni, Mata aah tooh u nin chee na.

³¹ Juu yaab bi nan bi lidichal ni Mari chee ke bi sɔŋ usui na aah kan ke u kpaan fii nyan lipaal na, le bi mu fii paan u pu. Bi nan nyi ke u cha likaakul chee le u ti wii.

³² Le u ti fuu Yesu aah bi nin chee na. Waah kan u na, le u gbaan unimbiin ni, ki bui u, “Ndindaan, aa yaa ba bi do kan, nninja aa ba ga kpo.”

³³ Le Yesu kan ke u bi wii. Juu yaab bi mu dii u na, mu bi wii. Le usui bii. Le u fuur kaa lii u ponn ni,

³⁴ le ki baa bi, “Ni sub u la chee?” Le bi bui u, “Ndindaan, dan nan lik.”

³⁵ Le Yesu wii.

³⁶ Le Juu yaab bui ke, “Lik waah gee u sakpen pu na.”

³⁷ Le bibaa mu bui ke, “Uja u likr ujoon aanimbil na, waa ba ga ŋmaa cha Lasarus taa kpo oo?”

Yesu aah fikr Lasarus nkun ni pu na

³⁸ Le Yesu ki fuur kaa lii u ponn ni, le ki ti fuu likaakul na chee. Ni nan ye kitakpadandan aakaakul la. Le litakpal lek mbisamɔb.

³⁹ Le u bui bi, “Chuu lekr litakpal na man.”

Mata, u ye uja u kpo na aaninkpan na nan bui u, “Ndindaan, waah kpo na, iwiin inaa din. Naah saa pu na, u ga li nuŋ a.”

† **11:27** : Hiibru aaliin ni, bi yin Kristo ke Masiya.

⁴⁰ Le Yesu baa u, “Maa tuk si ke aa yaa gaa mi ki kii kan, aa ga kan Uwumbər aah kpa mpəən pu na aa?”

⁴¹ Waah len kina na, le bi chuu lekr litakpal na. Le u waan lik paacham ki bui ke, “Nte Uwumbər, maah len aa chee pu na, aa n̄un la. Nima le m dooni si.

⁴² M nyi ke n-yoonn məmək aa n̄un maah len aa chee pu na. Kinipaak ki si do na pu, le m len kina, ke bi pak ke sin le tun ni mi.”

⁴³ Waah len kina na, le u teen mpəən pu, “Lasarus, nya ni.”

⁴⁴ Le utekpiir ngbaan fikr, ki nyan ni likaakul ni. Likekeln beenin poo uñaal, ni utaa, ni unimbil wəb. Le Yesu bui bi, “Chuu poor likekeln ngbaan man, ki cha u li cha.”

Baah kpokl ke bi ga ku Yesu pu na (Matiu 26.1-5; Mak 14.1-2; Luk 22.1-2)

⁴⁵ Tə, Juu yaab bi dii Mari ki kan Yesu aah tun lijn̄jiir aatun ngbaan pu na, bi ponn ni pam le nan gaa u ki kii.

⁴⁶ Bi ponn ni bibaa mu nan buen Farisii yaab chee ki ti tuk bi waah n̄a pu na.

⁴⁷ Farisii yaab aah n̄un kina na, le bi ni Uwumbər aatotoorninkpiib yin bibəjirb aaninkpiib, le bi kuun ni bi chee. Le bi baa bi, “Ti ga n̄a kinye? Uja ngbaan tun lijn̄jiir aatun pam.

⁴⁸ Ti yaa cha u beenin n̄ani kina kan, binib məmək ga gaa u ki kii, le Rom yaab ga dan nan bii timi aatin̄, ki kuln̄ timi aatimbol aanib məmək.”

⁴⁹ Bi yin bi ponn ni ubaa ke Kayafas; uma le nan ye Uwumbər aatotoorninkpel libiln̄ ngbaan; le u bui biken, “Naa nyi nibaa,

⁵⁰ kaa nyi ke ni n̄an ke uja ubaa kpo binib məmək pu, aan litimbol ngbaan məmək taa kuln̄.”

⁵¹ Waah len pu na, naa ye ubaa pu le u len. U nan ye Uwumbər aatotoorninkpel le libiln̄ ngbaan. Nima pu na, Uwumbər Aafuur Nyaan nan cha u len ke Yesu ga kpo litimbol ngbaan aanib məmək pu.

⁵² Naa ye litimbol ngbaan baanja pu le u ga kpo. U ga kpo ki kuun Uwumbər aanib bi yaa ki bi n̄ipepel məmək ni na, ki kpaan bi ke bi n̄a unibaan.

⁵³ Uwumbər aatotoorninkpel ngbaan aah len kina na, liyaadaal ngbaan ki joo cha, bi nan kpokl baah ga n̄a pu ki ku Yesu na.

⁵⁴ Nima pu le Yesu aa nan ki chuun mpaan pu Juu yaab aatin̄ ni. U nan nyan nima ki buen kitiñ kibaa ni, bi yin ki ke Efraim, le u ni waadidiliib ti bi nima. Kaa daa nteersakpiin chee.

⁵⁵ Tə, ni nan gur siib le Juu yaab ji njim mu bi yin mu ke Lakr-jer aajim na.† Njim aawiin aa nan kee fuu, le kinipaak nyan itingbaan ni ki buen Jerusalem, bi ti n̄a bibaa chain.

⁵⁶ Le bi ban Yesu. Baah si Uwumbər Aadichal ni na, le bi baa təb, “Ni dak kinye? U ga tee dan njim mue ni aan waan dan?”

⁵⁷ Le Uwumbər aatotoorninkpiib ni Farisii yaab nan bui bi ke unii ubaa yaa nyi waah bi nin chee na kan, u mək bi, aan bi buen ti chuu u.

12

Upii ubaa aah nyun̄ Yesu pu na (Matiu 26.6-13; Mak 14.3-9)

¹ Tə, ni nan gur iwiin iloob le Juu yaab ji Lakr-jer aajim ngbaan, le Yesu buen Betani aatin̄ ni. Lasarus, u Yesu nan fikr u nkun ni na, mu nan bi nima.

² Le bi n̄a tijikaar ti n̄an na nima tii Yesu. Mata nan yoor tijikaar ngbaan siin bi. Lasarus nan ye binib bi nan ji Yesu chee tijikaar na ponn ni ubaa.

³ Le Mari yoor tulalee u kpa kidaak sakpen na kpalba ubaa, ki di n̄mir Yesu aataa, ki di uyikipir per utaa. Tulalee ngbaan aah nu mə na, waabaam gaa kidiik ni. Bi yin tulalee ngbaan ke naad.

⁴ Le Yesu aadidiliib ponn ni ubaa, bi yin u ke Judas Iskariot, u ga nan kooh Yesu na, baa ke,

† 11:55 : Israel yaab nan ji Lakr-jer aajim ke bi teer buyoonn Uwumbər nan nyan bi tinaagbiir ni, Ijijt aatin̄ ni na. Lik Nnyam 12.1-27.

⁵ “Ba ɲa baa di tulalee ngbaan kooɲ ki kan ɲimombil ɲi ɲeer iwiin ikui itaa aapal ki di tii bigiim?”

⁶ Judas aatafal aa nan bi bigiim ni. U nan ye unaayuk la, ki nan ye unii u joo ɲimombil aataakɔr na, ki su baah di ɲimombil ɲi ɲa li ponn ni na. Nima le cha u len kina.

⁷ Le Yesu bui Judas, “Di cha Mari. U joo tulalee wee u toor mi kiir maasub daal la.

⁸ Bigiim ga li bi ni chee n-yoonn mɔmɔk. Mma aan li bi ni chee n-yoonn mɔmɔk.”

Baah kpokl ke bi ga ku Lasarus pu na

⁹ Tɔ, Juu yaab pam nan ɲun ke Yesu bi Betani aatiɲ ni, le ki choo u chee. Naa ye Yesu baanja pu le bi dan. Bi nan ban bi kan Lasarus, u Yesu nan fikr u nkun ni na mu.

¹⁰ Nima pu le Uwumbɔr aato-toorninkpiib kpokl ke bi ga ku Lasarus mu;

¹¹ ba pu? u pu le Juu yaab pam gaa Yesu ki kii, kaa ki dii bima Uwumbɔr aatotoorninkpiib.

Jerusalem aanib aah nyun Yesu pu na

(Matiu 21.1-11; Mak 11.1-11; Luk 19.28-40)

¹² Ki woln kitaak le kinipaak ki bi Jerusalem ke bi ti ji njim na ɲun ke Yesu choo.

¹³ Le bi yoor tibɔkpafar ki ti tooh u nsan ni, le ki tar, “Hosiana,* Uwumbɔr ɲa tinyoor ɲa unii u choo waayimbil ni na pu. Uwumbɔr ɲa tinyoor ɲa Israel yaab Aabɔrkpaan pu.”†

¹⁴ Le Yesu kan ubonsal ki diɲ u pu ke Uwumbɔr Aagban aah len pu na ke,

¹⁵ “Sionn aatiɲ aanib, taa san ijawaan man.

Lik man, nimi Aabɔrkpaan choo ki dik ubon u laa diin na pu.”

¹⁶ Kinipaak ngbaan aah tooh Yesu nsan pu kina na, n-yoonn ngbaan le waadidiliib aa bee naatataa. Uwumbɔr aah yoor Yesu paacham na, n-yoonn ngbaan le bi teer ke ni

ɲmee Uwumbɔr Aagban ni ke bi ga ɲa u kina, le ki teer kinipaak ngbaan aah nan ɲa u pu na.

¹⁷ Kinipaak ki nan bi Yesu chee bundaln u yin Lasarus ke u nyan likaakul ni ki fikr u nkun ni na le nan mooni tibɔr ngbaan.

¹⁸ Le binib pam ɲun waah tun lijinjiiir aatuln ngbaan pu na. Nima le cha bi tooh u nsan ni.

¹⁹ Farisii yaab aah kan kina na, le bi bui tɔb, “Ni kan aa? Taa ki kpa tinyoor tibaa. Dulnyaa ni aanib mɔmɔk dii uma la.”

Griik yaab bibaa aah ban Yesu pu na

²⁰ Binib bi dan Jerusalem bi nan ji njim ngbaan ki doon Uwumbɔr na, bi ponn ni bibaa nan ye Griik yaab.

²¹ Le bi dan Filip chee. Filip nan ye Betseda aatiɲ ki bi Galilee aatiɲ ni na aanii la. Le bi bui u, “Uninkpel, ti ban ti kan Yesu.”

²² Le Filip buen ti tuk Andru. Le bi mɔmɔk bilee buen ti tuk Yesu.

²³ Le u bui bi, “Buyoonn Uwumbɔr ga yoor min Unibɔn Aabo paacham na fuu ni a.

²⁴ M tuk nimi mbamɔn la, bi yaa di lidibil libaa bun kan, li ga kpo le ki nin ɲa tijikaar sakpen; bi yaa kaa di li bun kan, laan kpo, ki mu aan ɲa tijikaar, li ga li ye libil libaa la.

²⁵ Unii umɔk gee waamɔfal ki jer min Yesu na, waamɔfal ga bee yɔli la. Unii umɔk gee min ki jer waamɔfal dulnyaa wee ni na, u ga li kpa limɔfal li kaa kpa ndoon na, kaan bee yɔli.

²⁶ Unii yaa ban ke u tun lituln tii mi kan, udaan li dii mi. Maah bi nin chee na, maatutunn mu ga li bi nima. Unii yaa tun lituln tii mi kan, Nte Uwumbɔr ga nyun udaan.”

Yesu aah len waakun aabɔr pu na

²⁷ “Dandana, nsui bii sakpen a. M ga len kinye? M ga len ke, ‘Nte, nyan mi falaa u choo na ni ii?’ Maan len kina; ba pu? ɲitaa ɲi pu m dan dulnyaa wee ni na le ye ke m ji falaa ngbaan.

²⁸ Nte, cha binib nyun si.”

* **12:13** : Hosiana aatataa le ye ke “Gaa timi lii.” † **12:13** : Lik Ilahn 118.25, 26.

Waah len kina na, le nneel nyan ni paacham ki len ke, “M cha bi nyun mi, ki ga ki cha bi nyun mi.”

²⁹ Kinipaak ki si u chee ki nun nneel ngbaan pu na, bi ponn ni bibaa nan bui ke utaal le gbenni, biken mu bui ke Uwumbor aatuun le len u chee.

³⁰ Le u bui bi, “Nneel ngbaan aa len m chee min baanja pu la. Mu len ni mu pu la.

³¹ Dandana wee, Uwumbor ga ji dulnyaa wee ni aanib tibor, ki ga jenn nyan kinimbora ki ye dulnyaa aanib aayidaan na, ki na ki yoli.

³² Bi yaa yoor mi kitin paacham kan, m ga daa foor binib momok dan mbaa chee.”

³³ U nan len kina ke bi bee waah ga kpo pu na.

³⁴ Le kinipaak ngbaan bui u, “Ti nun Uwumbor Aagban len ke Kristo u ga gaa timi lii na ga li bi n-yoonn momok. Aa na kinye ki len ke bi ga yoor Unibon Aabo kitin paacham? Nma ye Unibon Aabo ngbaan?”

³⁵ Le u bui bi, “Min u ye nwiihn na, maan ki li bi nikaasisik ni, ni yunn. Dii nwiihn mu aah laa bi pu na man, aan mbombon taa pii nimi. Unii umok chuun mbombon ni na kan, waa nyi waah cha niwab na.

³⁶ Buyoonn min u ye nwiihn na laa bi ni chee na, gaa mi ki kii man, aan ki na nwiihn ni aabim.”

Juu yaab aah kaa gaa Yesu ki kii pu na

Yesu aah len kina na, le u nyan nima ki bor ke bi taa ki kan u.

³⁷ U nan tun lijnjiir aatun pam binibil ni. Bi mu aa nan gaa u ki kii.

³⁸ Baa gaa u ki kii, aan ni gbiin Uwumbor aabonabr Aisaya aah nan len pu na ke,

“Uwumbor, nma pak taah len pu na?

Nma bee saah kpa mpoon pu na?”‡

³⁹ Aisaya aah len kina na, le baa nmaa gaa Yesu ki kii; Aisaya mu ki len ke,

⁴⁰ “Uwumbor job binibil ke bi taa li waa;

ki cha bitafal paa, bi taa bee waaliin aatataa,

ki taa fenn dan uwob ke u tii bi laafee.”§

⁴¹ Aisaya nan len kina; ba pu? u nan kan Yesu aah nyuun sakpen pu na, le ki len waabor.

⁴² To, Juu yaab aaninkpiib pam nan gaa Yesu ki kii; Farisii yaab pu, le baa len lipaal ke bi gaa u ki kii. Bi yaa len ke bi gaa u ki kii kan, Farisii yaab ngbaan ga nyan bi mmeen aadiik ni.

⁴³ Nima le mok ke Juu yaab aaninkpiib ngbaan gee binib aapak ki jer Uwumbor yaan.

Tibor aajim aah ga li bi pu na

⁴⁴ Le Yesu teen ke, “Unii umok gaa mi ki kii na kan, naa ye min baanja le u gaa ki kii, u gaa u tun ni mi na mu ki kii.

⁴⁵ Unii umok kan mi na kan, u kan Uwumbor u tun ni mi na mu.

⁴⁶ M ye nwiihn le ki dan dulnyaa ni ke m nan woln binib aanibil, aan unii umok gaa mi ki kii na kan, waan ki li bi mbombon ni.

⁴⁷ Unii yaa nun maaliin, ki yaa kaa kii i kan, maan ji u tibor; maa dan ke m nan ji dulnyaa ni aanib tibor, m dan ke m gaa bi lii la.

⁴⁸ Unii umok yii mi, kaa gaa maaliin na kan, tiwan nibaa bi ki ga mok ke waabor bii a. Kookoo aataadal kan, maaliin le ga mok ke waabor bii,

⁴⁹ ba pu? maa len mbaa pu. Nte Uwumbor u tun ni mi na, uma le tuk mi maah ga len pu na.

⁵⁰ M bee ke unii umok kii waaliin na ga li kpa limofal li kaa kpa ndoon na. Nima pu na, waah tuk mi pu na, m len kina la.”

13

Yesu aah finn waadidiliib aataa pu na

¹ Ni nan ye kitaak ki ga nan ji aan ki woln Laker-ger aajim* daal na. Le Yesu nyi ke ni neer u nya dulnyaa wee ni, ki buen Ute Uwumbor chee.

‡ 12:38 : Lik Aisaya 53.1. § 12:40 : Lik Aisaya 6.10. * 13:1 : Israel yaab nan ji Laker-ger aajim ke bi teer buyoonn Uwumbor nan nyan bi tinaagbiir ni, Ijpt aatin ni na. Lik Nnyam 12.1-27.

N-yoonn məmək u nan gee waanib bi bi dulnyaa ni na. U gee bi mbaməm ki ti saa ndoon.

² Le ni ɲeer bi ji kijook aajikaar. Le kinimbəŋ dan nan koo Judas Iskariot u ye Simonn aajapəən na aasui ni ke u kooh Yesu.

³ Yesu nyi ke Ute Uwumbər tii u mpəən məmək, ki nyi ke u nyan ni Uwumbər chee, ki ga ki gir buen u chee la.

⁴ U ni waadidiliib nan kal ke bi ji tijikaar, le u fii sil, ki chuu peer waawanpeenkaan, ki di linaapuul buu uchaŋ ni,

⁵ le ki ban nnyun ɲa lisambil ni, ki piin ki bi finni waadidiliib aataa, ki joo linaapuul li bi uchaŋ ni na per bitaa.

⁶ Waah ti fuu Simonn Piita chee na le Simonn Piita bui u, “Ndindaan, sin le tee labr finn ntaa aa?”

⁷ Le Yesu bui u, “Dandana, saa bee maah ɲani pu na aatataa. N-yoonn choo le aa ga nan bee.”

⁸ Le Piita bui u, “Saan finn ntaa daalbaadaal.”

Le Yesu bui u, “M yaa kaa finn aataa kan, saan ki li ye maanii.”

⁹ Le Simonn Piita bui u, “Ndindaan, kina kan, taa finn ntaa baanja. Finn ɲjaal ni n-yil mu.”

¹⁰ Le Yesu bui u, “Unii yaa fu nnyun kan, waan ki li ban u finn uwon, see utaa baanja le u ga finn; ba pu? uwon məmək bi chain. Tɔ, nimi le bi chain; ni mu aa ye ni məmək.”

¹¹ Yesu nyi ke udaan u ga kooh u na bi bi ponn ni, nima le cha u len ke naa ye bi məmək le bi chain.

¹² Waah finn bitaa ti doo, ki ki peen waawanpeenkaan, ki gir kal waakakaa chee na, le u baa bi, “Ni bee maah ɲa pu na aatataa aa?”

¹³ Ni yin mi ke Uməməkr, ki ki yin mi ke Nidindaan. Ni len mbamən la; ba pu? m ye kina la.

¹⁴ Tɔ, min u ye Nidindaan ni nimi Aaməməkr na aah finn nitaa pu na, ni ɲan ke ni mu li finni tɔb aataa kina.

¹⁵ M mək nimi liməkl la, ke ni mu li ɲani tɔb ke maah ɲa nimi pu na.

¹⁶ M tuk nimi mbamən la, unaagbi-ija ubaa aa jer udindaan. Unii u bi tun ni u na ubaa aa jer unii u tun u na.

¹⁷ Ni yaa bee maah len pu na aatataa, ki yaa ɲani kina kan, ni ga li kpa mpopiin.

¹⁸ “Maa len ni məmək pu. M nyi maah nyan bi na aasui ni aah bi pu na, ki nyan nimi ke ni gbiin Uwumbər Aagban aah len pu na ke, ‘M ni unii u kpaan ni ji lisambil ni na, uma le fii sil m pu.’†

¹⁹ M tuk nimi tiwan ni kaa kee ɲa na aabər dandana, ke ni yaa nan ɲa kan, ni ga pak ke m ye maah ye u na.

²⁰ M tuk nimi mbamən la, unii yaa gaa maah ga tun unii u na, u gaa mi le na. Unii yaa gaa mi kan, u gaa Uwumbər u tun ni mi na le na.”

Yesu aah tuk bi ke bi ponn ni ubaa ga kooh u pu na

(Matiu 26.20-25; Mak 14.17-21; Luk 22.21-23)

²¹ Yesu aah len kina na, le usui bii sakpen. Le u bui bi, “M tuk nimi mbamən la, ni ponn ni ubaa ga kooh mi.”

²² Le waadidiliib lik tɔb, kaa bee waah len u na.

²³ Waadidiliib ponn ni ubaa, u Yesu gee u na nan ka gbək u ki ji tijikaar.

²⁴ Le Simonn Piita di ɲjaal mək u ke u baa Yesu ke u len ɲma.

²⁵ Le u didiir ngbaan foor duun Yesu ki baa u, “Ndindaan, ɲma ye?”

²⁶ Le Yesu bui u, “M yaa war bisaa, ki di ɲa tikpin ni, ki di tii u na kan, uma le na.” Waah len kina na, le u war bisaa ki di ɲa tikpin ni, ki di tii Judas, u ye Simonn Iskariot aajapəən na.

²⁷ Judas aah gaa bisaa ngbaan na, le kinimbəŋ koo usui ni. Le Yesu bui u, “Saah ga ɲa pu na kan, ɲa mala.”

²⁸ Binib bi nan bi ji tijikaar na ponn ni ubaa aa nyi ɲitaa ɲi pu Yesu tuk u kina na.

²⁹ Judas le joo ɲimombil aataakər. Nima pu le bibaa dak ke Yesu tuk u ke u buen ti daa baah ban njim aajikaar

† 13:18: Lik Ilahn 41.9.

ti na la. Le biken mu dak ke Yesu tuk u ke u buen ti tii bigiim le njimobil.

³⁰ Judas aah gaa bisaa ngbaan na, libuul ngbaan ni le u nyan kidiik ni. Ni nan ye kinyeek la.

Yesu aah tii bi nkaal pɔɔn pu na

³¹ Judas aah nyan na, le Yesu bui bi, “Dandana, Uwumbɔr ga nyun min Unibɔn Aabo. M pu, le binib ga nyun Uwumbɔr.

³² Bi yaa nyun Uwumbɔr m pu kan, Uwumbɔr mu ga nyun mi ubaa chee. U ga nyun mi dandana wee la.

³³ Maabim, m ga li bi ni chee ni yunn siib la. Ni ga li ban mi. Maah nan tuk Juu yaab pu na, kina le m ki tuk ni mu dandana, ke naan njmaa buen maah cha nin chee na.

³⁴ M tii nimi nkaal pɔɔn la, ke ni li gee tɔb. Maah gee nimi pu na, ni mu li gee tɔb kina.

³⁵ Ni yaa gee tɔb kan, nima le ga cha binib mɔmɔk bee ke ni ye maa-didiliib.”

Yesu aah bui ke Piita ga nee u pu na (Matiu 26.31-35; Mak 14.27-31; Luk 22.31-34)

³⁶ Le Simonn Piita baa u, “Ndindaan, aa ga buen la chee?”

Le Yesu bui u, “Maah cha nin chee na, saan njmaa dii mi dandana. N-yoonn choo, le aa ga nan buen.”

³⁷ Le Piita baa u, “Ndindaan, ba pu maan njmaa dii si dandana? M ga njmaa kpo aa pu.”

³⁸ Le Yesu baa u, “Aa ga sil njmaa kpo m pu uu? M tuk si mbamɔn la, aa ga len nfum mutaa ke saa nyi mi, le ukooja nin wii.”

14

Yesu le ye nsan mu cha Uwumbɔr chee na

¹ “Ni taa cha ilandak li muk nimi. Ni gaa Uwumbɔr ki kii man, ki gaa m mu ki kii man.

² Tidir wiir Nte Uwumbɔr do. Ti yaa kaa ba wiir kan, m ba ga tuk nimi. M cha m ti toor nkookoo yaan ki kiir nimi la.

³ M yaa buen ti toor nkookoo yaan ki kiir nimi kan, m ga gir ni, ki nan

yoor nimi buen mbaa chee, ni ti li bi maah ga li bi nin chee na.

⁴ Ni nyi maah cha nin chee na aasan.”

⁵ Le Tomas bui u, “Ndindaan, taa nyi saah cha nin chee na. Ti ga nj kinye ki li nyi nsan mu cha nima na?”

⁶ Le Yesu bui u, “Min le ye nsan ngbaan, ni mbamɔn, ni limɔfal. Ubaa aan dan Nte Uwumbɔr chee, see u dii mi.

⁷ Ni yaa ba nyi mi kan, ni ba ga li nyi Nte Uwumbɔr mu. Dandana ni nyi u, ki kan u.”

⁸ Le Filip bui u, “Ndindaan, mɔk timi Aate. Nima le tinimbil ga gbiin.”

⁹ Le Yesu baa u, “Filip, m bi ni chee ni yunn kina, le saa bee mi ii? Unii umɔk kan mi na, u kan Nte Uwumbɔr mu le na. Ba pu aa bui mi ke m mɔk nimi Nte?”

¹⁰ M bi Nte Uwumbɔr ni, Nte Uwumbɔr mu bi m ni. Saa pak kina aa? Maah tuk nimi iliin i na, maa len mbaa pu. Nte Uwumbɔr u bi m ni na le cha m tun waatuln.

¹¹ “Ni li pak ke m bi Nte Uwumbɔr ni, Nte Uwumbɔr mu bi m ni. Ni yaa kaa pak maah len pu na kan, gaa mi ki kii lituln ngbaan pu man.

¹² M tuk nimi mbamɔn la, unii umɔk gaa mi ki kii na kan, u ga tun lituln ke maah tun pu na. U mu ga tun lituln li jer lituln ngbaan na; ba pu? m cha Nte Uwumbɔr chee la.

¹³ Ni yaa mee Uwumbɔr tiwan nimɔk maayimbil pu na kan, m ga nj naah ban pu na tii nimi, aan binib nyun Uwumbɔr, min Ujapɔɔn pu.

¹⁴ Ni yaa mee mi tiwan maayimbil pu kan, m ga nj naah ban pu na tii nimi.”

Uwumbɔr Aafuur Nyaan aah ga fuu ni pu na

¹⁵ “Ni yaa gee mi kan, ni ga kii maamɔb,

¹⁶ le m ga mee Nte Uwumbɔr, le u ga tii nimi Uteter uken, u li bi ni chee n-yoonn mɔmɔk.

¹⁷ Uma le ye Uwumbɔr Aafuur Nyaan mu ye mbamɔn na. Dulnyaa aanib aa njmaa gaa mu; ba pu? baa waa mu, ki mu aa nyi mu. Nimi le nyi

mu; ba pu? mu bi ni chee, ki ga li bi ni ni.

¹⁸ “Maan di nimi lii nibaa. M ga gir ni ni chee.

¹⁹ Ni gur siib le dulnyaa aanib aan ki kan mi. Nimi le ga kan mi. Maah kpa limɔfal na, nima pu le ni mu ga li kpa limɔfal.

²⁰ Liyaadaal ngbaan le ni ga bee ke m bi Nte Uwumbɔr ni, le ni mu bi m ni, le m mu bi ni ni.

²¹ “Unii umɔk nyi maakaal ki kii mu na, uma le gee mi. Unii yaa gee mi kan, Nte Uwumbɔr ga li gee udaan ngbaan. M mu ga li gee u, ki ga di mbaa mɔk u.”

²² Le Judas uken na, naa ye Judas Iskariot, baa u, “Ndindaan, ba pu aa ga di aabaa mɔk timi, kaan di mɔk dulnyaa ni aanib?”

²³ Le Yesu bui u, “Unii yaa gee mi kan, u ga kii maaliin, le Nte Uwumbɔr ga li gee u, le ti ga dan u chee, ki ga li bi u chee.

²⁴ Unii yaa kaa gee mi kan, waan kii maaliin. Maah tuk nimi iliin i na aa ye maaliin, i ye Uwumbɔr u tun ni mi na aaliin la.

²⁵ “Maah laa bi ni chee na, le m tuk nimi tibɔr timina.

²⁶ Nte Uwumbɔr ga tun ni Uteter, maayimbil pu. Uteter ngbaan ye Waafuur Nyaan la. Uma le ga mɔk nimi tibɔr mɔmɔk aatataa, ki ga teer nimi maah tuk nimi tibɔr timɔk na.

²⁷ “M tii nimi nsuudoon la. Maah kpa nsuudoon pu na, kina le m tii nimi. Dulnyaa aawan aa ηmaa tii nimi nsuudoon ke maah tii nimi pu na. Ni taa cha ilandak li muk nimi, ki taa san ijawaan man.

²⁸ Ni ηun m len ke m ga buen ki ga ki gir ni, ni chee. Ni yaa gee mi kan, ni ba ga li kpa mpopiin ke m buen Nte Uwumbɔr chee; ba pu? Nte jer mi.

²⁹ M tuk nimi tiwan ni kaa kee ηa na aabɔr dandana, ke ni yaa nan ηa kan, ni gaa mi ki kii.

³⁰ Maan ki len ni chee tibɔr ni yunn; ba pu? dulnyaa wee aayidaan kinimbɔŋ le choo. Ki mu aan ηmaa ηa mi nibaa.

³¹ M ban ke dulnyaa ni aanib bee ke m gee Nte Uwumbɔr, nima le m ηani waah tuk mi pu na mɔmɔk.

“Fiin, ti li cha man.”

15

Yesu aah ye lisupuul bamɔnn pu na

¹ “Min le ye ndaan aasubil aasupuul bamɔnn na. Nte Uwumbɔr le ye ukpaal u lik busub ngbaan na.

² Ibon imɔk bi m pu kaa lu ηisubil na, u ga per i lii. Ibon imɔk lu ηisubil na, u ga toor i, i moo lu ηisubil.

³ Maah tuk nimi maaliin na, ima le toor nimi aabimbin.

⁴ Ni li kpaan m chee man, m mu kpaan ni chee. Mbon yaa bi mubaa, kaa tuu busub pu kan, mu aan ηmaa lu ηisubil. Kina le ni mu yaa kaa kpaan m chee kan, naan ηmaa li ηani tinyoor tii Uwumbɔr.

⁵ “Min le ye lisupuul ngbaan. Le ni ye ibon. Unii umɔk kpaan m chee, m mu kpaan u chee na, udaan ngbaan ηani tinyoor sakpen tii mi; ni mu yaa kaa kpaan m chee kan, naan ηmaa ηa nibaa.

⁶ Unii yaa kaa kpaan m chee kan, u ga ηa yɔli ke mbon mu kaa tuu busub pu na aah kuur pu na la. Le Uwumbɔr ga mee u lii ke binib aah peei ibokuun pu ki joo tuur mmii na. ⁷ Ni yaa kpaan m chee, ki yaa joo maaliin nisui ni kan, mee Uwumbɔr naah ban pu na man, le u ga ηa kina tii nimi.

⁸ Ni yaa ηani tinyoor sakpen tii Nte Uwumbɔr kan, nima le ga nyun u, ki ga mɔk ke ni sil ye maadidiliib.

⁹ Nte Uwumbɔr aah gee mi pu na, kina le m mu gee nimi. Ni li beenin ye maah gee bi na.

¹⁰ M ηani Nte Uwumbɔr aah tuk mi pu na, le u beenin gee mi. Ni mu yaa ηani maah tuk nimi pu na kan, m mu ga li beenin gee nimi.

¹¹ “M tuk nimi tibɔr timina ke ni li kpa mpopiin ke maah kpa pu na. M ban ke ni li kpa mpopiin mbamɔm.

¹² Maakaal le ye ke ni li gee tɔb ke maah gee nimi pu na.

¹³ Unii yaa kpo ujɔtiib pu kan, ubaa aa ki bi, ki kpa ngeehm ki ti jer kina.

¹⁴ Ni yaa ɲani maah tuk nimi pu na kan, ni ye ɲjɔtiib la.

¹⁵ Maan ki yin nimi ke bitutum; m yin nimi ke ɲjɔtiib la. Ututunn aa nyi udindaan aabɔr mɔmɔk; m tuk nimi tibɔr timɔk m ɲun Nte Uwumbɔr chee na.

¹⁶ Nimi le aa nyan mi. Min le nyan nimi, ki siin ke ni li ɲani tinyoor ti ga li bi n-yoonn mu kaa kpa ndoon na, ke ni yaa mee Nte Uwumbɔr tiwan maayimbil pu kan, u ga tii nimi.

¹⁷ Ni li gee tɔb. Maah tii nimi nkaal mu na le na.”

Dulnyaa aanib aah ga li nan Yesu aanib pu na

¹⁸ “Dulnyaa aanib yaa nan nimi kan, ni li nyi ke bi puen nan mi la, le ki nin nan ni mu.

¹⁹ Ni yaa ba ye dulnyaa yaab kan, dulnyaa yaab ba ga li gee nimi ke baah gee tɔb pu na; ni mu aa ye dulnyaa yaab. M nyan nimi dulnyaa ni aanib aakaasisik ni, nima le cha dulnyaa yaab nan nimi.

²⁰ Teer man maah nan tuk nimi pu na ke, ‘Unaagbiija ubaa aa jer udindaan.’ Bi yaa nan ɲa mi falaa kan, bi ga ɲa ni mu falaa. Bi yaa nan kii maaliin kan, bi ga kii nimi aaliin mu.

²¹ Baa nyi Uwumbɔr u tun ni mi na. Nima le bi ga ɲa nimi falaa m pu.

²² M yaa kaa ba dan dulnyaa ni ki nan tuk bi maabɔr kan, baa ba ga li kpa taani; naah bi pu na, bi kpa taani; ba pu? maah tuk bi maabɔr na, baan ki ɲmaa len ke baa nyi ti.

²³ Unii yaa nan mi kan, naa ye min baanja le u nan, u nan Nte Uwumbɔr mu la.

²⁴ M tun lijnjiir aatun binimbil ni. Ubaa aa ki bi, ki ga ɲmaa tun lijnjiir aatun kina. M yaa kaa ba tun lijnjiir aatun ngbaan binimbil ni kan, baa ba ga li kpa taani; naah bi pu na, bi kpa taani; ba pu? bi kan maah tun pu na, ki nan m ni Nte Uwumbɔr mɔk.

²⁵ Bi nan timi kina ke ni gbiin Uwumbɔr Aagban aah len pu na ke, ‘Bi po nan mi fam la, naa ye ke m ɲa bi nibaa.’*

²⁶ “Tɔ, Uteter na ga fuu ni. Uma le ye Nte Uwumbɔr Aafuur Nyaan mu ye mbamɔn, ki nyan ni Uwumbɔr chee na. Min le ga tun ni mu ni chee. Muma le ga nan tuk nimi maabɔr.

²⁷ Ni mu ga tuk binib maabɔr; ba pu? ni nan bi m chee, maah piin maatuln buyoonn ki nan saa dandana na.

16

¹ “M tuk nimi binib aah ga nan ɲa nimi falaa pu na, ke ni yaa nan ɲa kan, ni taa gir puwɔb.

² Bi ga nyan nimi mmeen aadir ni; n-yoonn mbaa mu choo, unii yaa ku nimi kan, u ga li dak ke u tun Uwumbɔr aatuln le na.

³ Baa nyi Nte Uwumbɔr, kaa nyi m mu. Nima le ga cha bi ɲa nimi kina.

⁴ M tuk nimi baah ga ɲa nimi pu na, ke n-yaayoonn yaa nan fuu ni kan, ni ga teer ke m nan tuk nimi kina.”

Uwumbɔr Aafuur Nyaan aatuln

“Maah nan bi ni chee na, nima le cha maa nan puen tuk nimi tibɔr tee.

⁵ Dandana, m ga ki gir buen u tun ni mi na chee, le ni ponn ni ubaa aa baa mi ke m cha la chee.

⁶ Maah bui ke m ga buen cha nimi na, nima pu le nisui bii sakpen.

⁷ M tuk nimi mbamɔn la, m yaa buen kan, ni ɲan ki tii nimi; ba pu? m yaa kaa buen kan, Uteter ngbaan aan dan. M yaa buen kan, m ga tun ni u ni chee.

⁸ U yaa fuu ni kan, u ga mɔk dulnyaa ni aanib ke bi ye titunwanbirdam, ki ga mɔk bi ke m ye uninyaan la, ki ga mɔk bi ke Uwumbɔr ga ji bi tibɔr.

⁹ U ga mɔk bi ke bi ye titunwanbirdam; ba pu? baa gaa mi ki kii.

¹⁰ U ga mɔk bi ke m ye uninyaan la; ba pu? m ga buen Nte Uwumbɔr chee, le naan ki kan mi.

¹¹ U ga mɔk bi ke Uwumbɔr ga ji bi tibɔr; ba pu? u jin kinimbɔn ki ye dulnyaa wee ni aayidaan na tibɔr.

* 15:25 : Lik Ilahn 35.19; 69.4.

12 “M kpa tibər pam ki ga tuk nimi; ti mu ye nnan aabər la, naan ɲmaa gaa ti dandana.

13 Uwumbər Aafuur Nyaan mu ye mbamən na yaa nan fuu ni kan, mu ga tuk nimi mbamən məmək; mu aan len mubaa pu; mu aah ɲun Uwumbər chee ti na, tima le mu ga len, ki ga tuk nimi budabu ga nan ɲa n-yoonn mu choo na na.

14 Mu ga nyun mi; mu ga di maabər tuk nimi.

15 Nte Uwumbər aabər məmək ye maabər la. Nima le cha m bui nimi ke mu ga di maabər tuk nimi.”

Mpombiin ni mpopiin pu

16 “Ni yaa kpee siib kan, naan ki kan mi. Le ni ki kpee siib kan, ni ga ki kan mi.”

17 Le waadidiliib bibaa baa tɔb, “Waah len pu na aatataa ye kinye? U bui ke ni yaa kpee siib kan, taan ki kan u, ni ki kpee siib kan, ti ga ki kan u, ki bui ke u ga buen Ute Uwumbər chee.

18 ‘Ni kpee siib’ aatataa ye kinye? Taa nyi waah len pu na aatataa.”

19 Le u bee ke bi ban bi baa u tibər ngbaan aatataa. Le u bui bi, “M len ke ni yaa kpee siib kan, naan ki kan mi, ni ki kpee siib kan, ni ga ki kan mi. Ni baa tɔb maah len pu na aatataa la aa?

20 M tuk nimi mbamən la, nimi le ga li kaani ki wii; dulnyaa aanib ma ga li kpa mpopiin. Ni ga li kpa mpombiin; nimi aapombiin ngbaan mu ga nan kpaln mpopiin.

21 Upii yaa ban u maa ubo kan, u ga li kpa mpombiin waafalaa pu. U ti ma ubo doo kan, waan ki teer falaa ngbaan aabər, u ga li kpa mpopiin la; ba pu? unipɔɔn koo ni udo.

22 Ni bi kina le ni mu chee. Dandana, ni kpa mpombiin la. M ni nimi ga nan ki kan tɔb, le ni ga li kpa mpopiin. Ubaa aan ɲmaa nyan mpopiin ngbaan nisui ni.

23 “Liyaadaal ngbaan, naan ki baa mi tiwan nibaa pu. M tuk nimi mbamən la, ni yaa mee Nte Uwumbər tiwan nimək maayimbil pu na kan, u ga tii nimi.

24 Naa kee mee Uwumbər tiwan nibaa maayimbil pu, ki nan saa din. Ni li mee u, le ni ga kan, ki li kpa mpopiin mbaməm.”

Yesu aah nyan dulnyaa pu na

25 “M ɲakl ɲiyatanak le ki tuk nimi tibər timina. N-yoonn choo, maan ki ɲakl ɲiyatanak tuk nimi. M ga di iliin i diin na le tuk nimi Nte Uwumbər aabər.

26 Liyaadaal ngbaan le ni ga mee Uwumbər maayimbil pu. Maa len ke m ga mee Nte Uwumbər ki tii nimi;

27 uma ubaa le gee nimi; ba pu? ni gee mi, ki pak ke m nyan ni u chee.

28 Tɔ, m nyan ni Nte Uwumbər chee, le ki dan dulnyaa ni. Dandana, m ga nya dulnyaa ni, ki gir buen Nte Uwumbər chee.”

29 Le waadidiliib bui u, “Dandana, aa len iliin i diin na. Saa ki ɲakl ɲiyatanak.

30 Dandana ti bee ke aa nyi tiwan məmək. Binib aa kee baa si, le aa bee baah ban bi baa si pu na. Nima le cha ti pak ke aa nyan ni Uwumbər chee.”

31 Le u baa bi, “Ni sil gaa mi ki kii dandana wee la aa?

32 N-yoonn mbaa choo, ki mu fuu ni a, le ni məmək ga yaa, ki kun, ki cha mi mbaa; m mu aa bi mbaa, Nte Uwumbər bi m chee.

33 M tuk nimi tibər timina ke ni li kpa nsuudoon m pu. Ni ga kan falaa dulnyaa ni. Ni li kpa lipobil man; ba pu? m nyan dulnyaa a.”

17

Yesu aah mee Uwumbər tii waadidiliib pu na

1 Yesu aah len kina na, le u waan lik paacham, ki bui ke, “Nte Uwumbər, n-yoonn fuu ni a. Nyun min Aajapɔɔn, le m mu nyun si Nte;

2 ba pu? aa ɲa mi binib məmək Aadindaan ke m di limɔfal li kaa kpa ndoon na, ki di tii saah tii mi binib bi na məmək.

3 Sin baanja le ye Uwumbər bamənn. Binib bi nyi si, ki nyi mi Yesu Kristo u aa tun ni u na, bima le kpa limɔfal li kaa kpa ndoon na.

⁴ M nyuŋ si dulnyaa wee ni; m tun saah tii mi lituln li na ki doo.

⁵ Nte Uwumbɔr, dulnyaa aah kaa nan kee bi buyoonn na, m nan bi aa chee, le aa nyuŋ mi. Nte, ki nyuŋ mi kina aa chee.

⁶ “M mɔk bijab bimina saah bi pu na. Aa nyan bi dulnyaa ni aanib ponn ni ki di tii mi la. Bi nan ye saanib la, le aa di bi tii mi, le bi joo saaliin.

⁷ Dandana bi bee ke saah tii mi tiwan nimɔk na, ni nyan ni aa chee la;

⁸ ba pu? m tuk bi saah tuk mi tibɔr ti na, le bi gaa ti, ki nyi ke ni ye mbamɔn ke m nyan ni aa chee, ki pak ke si le tun ni mi.

⁹ “M mee si tii bi. Maa mee si tii dulnyaa aanib. M mee si tii binib bi aa tii mi na la; ba pu? bi ye saanib la.

¹⁰ Maanib mɔmɔk ye saanib la. Le saanib mu ye maanib. Le bi nyuŋ mi.

¹¹ Dandana, m choo aa chee la. Maan ki li bi dulnyaa ni; bima le ga li bi dulnyaa ni. Nte Uwumbɔr u ye chain na, aa tii mi saayimbil. Cha liyimbil ngbaan aapɔɔn li lik bi, bi li ye unibaan ke m ni si aah ye unibaan pu na.

¹² Maah bi bi chee buyoonn na, m lik bi saayimbil li aa tii mi na aapɔɔn pu la. M lik bi, le bi ponn ni ubaa aa bee yɔli, see nifam na baanja. Waah bee fam na, ni gbiin Uwumbɔr Aag-baŋ aah len pu na.

¹³ Dandana m choo aa chee la. Maah laa bi dulnyaa ni na, nima le m len aa chee tibɔr timina ke bi li kpa mpopiin ke maah kpa pu na.

¹⁴ M tuk bi saaliin. Maah kaa ye dulnyaa yoo na, kina le bi mu aa ye dulnyaa yaab. Nima le cha dulnyaa aanib nan bi.

¹⁵ Maa mee si ke aa nyan bi dulnyaa ni. M mee si ke aa taa cha kinimbɔŋ ŋa bi nibaa.

¹⁶ Maah kaa ye dulnyaa yoo na, kina le bi mu aa ye dulnyaa yaab.

¹⁷ Ŋa bi chain. Cha saaliin i ye mbamɔn na ŋa bi chain.

¹⁸ Saah tun ni mi dulnyaa wee ni pu na, kina le m mu tun bi dulnyaa ni.

¹⁹ Bi pu le m di mbaa tii si ke bi mu li ye saanib bi bi chain mbamɔm na.

²⁰ “Maa mee si tii bijab bimina baanja. M mee si tii binib bi ga gaa mi ki kii baaliin pu na la.

²¹ M mee si ke bi mɔmɔk li ye unibaan. Nte Uwumbɔr, aa bi m ni, le m mu bi aa ni. Cha bi mu li bi ti ni, aan dulnyaa ni aanib pak ke aa sil tun ni mi.

²² Saah tii mi saabimbinyaan pu na, kina le m mu tii bi, aan bi li ye unibaan ke m ni si aah ye unibaan pu na.

²³ M bi bi ni, le aa mu bi m ni, ke bi kpaan unibaan mbamɔm, aan dulnyaa ni aanib bee ke aa tun ni mi, ki bee ke aa gee saanib ke saah gee mi pu na.

²⁴ “Nte Uwumbɔr, saah tii mi binib bi na, m ban bi mu li bi maah bi nin chee na, ki kan saah nyuŋ mi pu na; saah kaa nan kee naan dulnyaa buyoonn na, aa nan gee mi.

²⁵ Nte Uwumbɔr u ŋani ni ŋan na, dulnyaa aanib aa nyi si. Min le nyi si. Binib bimina mu bee ke aa tun ni mi la.

²⁶ M mɔk bi saah bi pu na, ki ga li beenin mɔk bi, ke bi mu li gee tɔb ke saah gee mi pu na, aan m mu li bi bi ni.”

18

Baah chuu Yesu pu na

(*Matiu 26.47-56; Mak 14.43-50; Luk 22.47-53*)

¹ Yesu aah len kina ki ti doo na, le u ni waadidiliib puur nkpen mu bi yin mu ke Kidronn na. Isui i lu ŋisubil jikee na aasaak kibaa bi nima chee. Le bi koo kisaak ngbaan ni.

² Le Judas, u ga kooh Yesu na, mu nyi nima chee; Yesu ni waadidiliib nan kuuni nima chee kpala kpala.

³ Le Judas nan di butɔb aajab ni bitutum bi nyan ni Uwumbɔr aato-toorninkpiib ni Farisii yaab chee na, ki buen kisaak ngbaan ni bi ti chuu Yesu. Bi nan joo ni karya mam, ni tijawan.

⁴ Le Yesu nyi budabu ga ŋa u na. Le u tooh bi nsan ni, le ki ti baa bi, “Ni ban ŋma?”

⁵ Le bi bui u, “Ti ban Yesu u ye Nasaref aatiŋ aanii na la.”

Le u bui bi, “Min ye.”

Judas u kooh u na mu nan si butəb aajab ngbaan chee.

⁶ Yesu aah len ke uma ye na, le bi sur puwəb, ki lir kitiŋ.

⁷ Nima le u ki baa bi, “Ni ban ŋma?”

Le bi bui ke, “Yesu u ye Nasaref aatiŋ aanii na.”

⁸ Le u bui bi, “M tuk nimi ke min ye. Ni yaa ban mi kan, ni cha maadidiliib na li cha.”

⁹ U len kina ke ni gbiin waah len pu na, ke Uwumbər aah tii u binib bi na, waa cha bi ponn ni ubaa bee fam.

¹⁰ Le Simonn Piita joo kijaak aajuk, le ki di gaa per Uwumbər aatotoorninkpel aanaagbiija aatafagiir. Bi yin unaagbiija ngbaan ke Malkus.

¹¹ Le Yesu bui Piita, “Di saajuk ngbaan fu kijuchook ni. M taa ji falaa u Nte Uwumbər siin mi na aa?”

Baah di Yesu buen uninkpel Anas chee pu na

¹² Le butəb aajab, ni baaninkpel, ni bitutum ngbaan chuu Yesu ki buu uŋaal,

¹³ le ki pue di u buen Anas chee. Anas nan ye Kayafas aachool la. Kayafas nan ye Uwumbər aatotoorninkpel le libiln ngbaan,

¹⁴ ki ye uja u nan tuk Juu yaab ke ni ŋan ke unibaan kpo binib məmək pu na.

Piita aah nee Yesu pu na
(*Matiu 26.69-70; Mak 14.66-68; Luk 22.55-57*)

¹⁵ Baah di Yesu buen na, le Simonn Piita ni Yesu aadidiir ubaa paan u pu. Uwumbər aatotoorninkpel nyi Yesu aadidiir ngbaan. Nima le u dii Yesu ki koo ni Uwumbər aatotoorninkpel aachiln ni.

¹⁶ Le Piita nan sil mbisaməb chee lipaal. Le Yesu aadidiir u Uwumbər aatotoorninkpel nyi u na buen ti len usapəən u si kii mbisaməb na chee, le ki di Piita koo ni.

¹⁷ Le usapəən ngbaan baa Piita, “Aa mu ye uja ngbaan aadidiir ubaa la aa?”

Le u bui u, “Maa ye.”

¹⁸ Tiwoor nan bi. Le Uwumbər aatotoorninkpel aatutum, ni Juu yaab aatutum nan di nkoon tuur mmii, ki si wol. Le Piita mu si bi chee, ki si wol mmii.

Uwumbər aatotoorninkpel aah jin Yesu tibər pu na

(*Matiu 26.59-66; Mak 14.55-64; Luk 22.66-71*)

¹⁹ Le Uwumbər aatotoorninkpel baa Yesu waadidiliib aabər, ki baa u waah mək binib pu na aabər.

²⁰ Le Yesu bui u, “N-yoonn məmək, le m len binib məmək aanimbil ni, ki tuk bi Uwumbər aaliin, mmeen aadir ni, ni Uwumbər Aadichal ni, Juu yaab məmək aah kuuni nin chee na. Maa len tibər tibaa libəəl ni.

²¹ Ba ŋa aa baa mi? Baa binib bi ŋun maah len pu na ke m tuk bi kinye. Bi nyi maah len pu na.”

²² Yesu aah len kina na, le ututunn u si u chee na di uŋaal faa u, le ki baa u, “Uwumbər aatotoorninkpel chee le aa len kina aa?”

²³ Le Yesu bui u, “M yaa len tibəbir kan, mək binib ngbaan taah bir pu na. Maah len pu na yaa ŋan kan, ba ŋa aa faa mi?”

²⁴ Le Anas di Yesu tun Kayafas u ye Uwumbər aatotoorninkpel na chee. Tikululn beenin buu uŋaal.

Piita aah ki nee Yesu pu na
(*Matiu 26.71-75; Mak 14.69-72; Luk 22.58-62*)

²⁵ Simonn Piita aah si wol mmii pu na, le bi baa u, “Aa mu ye waadidiliib ponn ni ubaa la aa?”

Le u nee ki bui ke waa ye.

²⁶ Le Uwumbər aatotoorninkpel aanaagbiib ponn ni ubaa, u ye uja u Piita gaa per utafal na aana aabo ubaa na, baa u, “Maa ba kan si Yesu chee kisaak ngbaan ni ii?”

²⁷ Le Piita ki nee. Libuul ngbaan ni le ukooja wii.

Pailat aah jin Yesu tibər pu na
(*Matiu 27.1-2, 11-14; Mak 15.1-5; Luk 23.1-5*)

²⁸ Le bi di Yesu nyan Kayafas aadichal ni, ki di u buen kitiŋ ngbaan

aaninkpel aadichal ni, bi yin u ke Pailat. Ni nan ye lichakpitaawoln la. Juu yaab aaninkpiib nan ban ke bi li bi chain ki ji Lakr-jer aajim,* nima le baa nan koo ni lidichal ngbaan ni.

²⁹ Nima pu le Pailat nyan lipaal bi chee, ki ti baa bi, “Ni galn uja ngbaan kinye?”

³⁰ Le bi bui u, “Uja ngbaan yaa kaa ba ye bakadaan kan, taa ba ga chuu u nja aanjaal ni.”

³¹ Le Pailat bui bi, “Nimi nibaa gaa u ki ti ji u tibor, nimi aakaal aah dii pu na.”

Le bi bui u, “Taa kpa nsan ti ku unii.”

³² Baah len kina na, ni gbiin Yesu aah nan len pu ki mək binib waah ga nan kpo pu na.

³³ Le Pailat ki labr koo lidichal na ni, le ki yin Yesu, ki nan baa u, “Sin le ye Juu yaab aabor aa?”

³⁴ Le Yesu baa u, “Saah len pu na, aa len aabaa pu le aan binib le tuk si ke m ye Juu yaab aabor.”

³⁵ Le Pailat baa u, “M ye Juu yaab aanii la aa? Sin aabaa aanib ni Uwumbor aatotoorninkpiib le di si nja njaal ni. Aa nja ba?”

³⁶ Le Yesu bui u, “Maanaan aa ye dulnyaa wee ni aanaan. Maanaan yaa ba ye dulnyaa wee ni aanaan kan, maadidiliib ba ga jan kijaak, Juu yaab taa nmaa chuu mi. Maanaan aa ye dulnyaa wee ni aanaan.”

³⁷ Le Pailat baa u, “Aa sil ye ubor la aa?”

Le Yesu bui u, “Ni ye saah len pu na. M dan dulnyaa wee ni ke m nan tuk binib mbamən la. Nima le cha bi ma mi. Unii umək ban mbamən na kan, u ga kii maah len pu na.”

³⁸ Le Pailat baa u, “Mbamən ye kinye?”

*Baah len ke bi ga ku Yesu pu na
(Matiu 27.15-31; Mak 15.6-20; Luk 23.13-25)*

Pailat aah len kina na, le u ki nyan lipaal Juu yaab chee, ki ti bui bi, “Maa kan waataani ubaa.”

³⁹ Nimi aakaal le ye ke m nyan unaagbiija ubaa lii Lakr-jer aajim yoonn. Ni ban ke m di Yesu, u ye Juu yaab Aabor na lii ii?”

⁴⁰ Le bi teen, “Taa di uja ngbaan lii. Di Barabas lii.” Barabas nan ye ufifiir la.

19

¹ Le Pailat di Yesu nja waatob aajab aanjaal ni ke bi lue u njinaalab.

² Le bi luu ikokon aayikpupuk ki di chin u, ki di libəkumaln peen u,

³ le ki choo ki nan dooni u, ki bui u, “Juu yaab Aabor, aa doon aa?” le ki joo biḅaal gbaa u.

⁴ Le Pailat ki nyan lipaal, ki ti bui Juu yaab, “M ga di u nyan ni lipaal ni chee, aan ni bee ke maa kan waataani ubaa.”

⁵ Le Yesu nyan ni lipaal, ki beenin chik ikokon aayikpupuk ki pee libəkumaln ngbaan. Le Pailat bui bi, “Lik man, uja ngbaan sɔ.”

⁶ Uwumbor aatotoorninkpiib ni baatutum aah kan u na, le bi teen ke, “Kpaa u ndəpuinkoo pu, kpaa u ndəpuinkoo pu.”

Le Pailat bui bi, “Nimi nibaa kpaa u ndəpuinkoo pu man. Maa kan waataani ubaa.”

⁷ Le bi bui u, “Ti kpa nkaal la. Nkaal ngbaan aah dii pu na, u njeer nkun; ba pu? u len ke u ye Uwumbor Aajapɔn la.”

⁸ Pailat aah njan ke Yesu bui ke u ye Uwumbor Aajapɔn na, le ijawaan moo chuu u.

⁹ Le u ki gir koo lidichal ngbaan ni, ki ti baa Yesu, “Aa nyan ni la chee?”

Le Yesu aa len tibaa.

¹⁰ Le Pailat baa u, “Saan gar mi tibaa aa? Li nyi. M kpa mpɔn, ki ga nmaa di si lii, ki kpa mpɔn ki ga nmaa kpaa si ndəpuinkoo pu.”

¹¹ Le Yesu bui u, “Uwumbor yaa kaa tii si mpɔn kan, saan nmaa li kpa mpɔn ki nja mi nibaa. Nima pu na, unii u di mi nja aanjaal ni na, waatunwanbir jer siyaan.”

* **18:28** : Israel yaab nan ji Lakr-jer aajim ke bi teer buyoonn Uwumbor nan nyan bi tinaagbiir ni, Ijipt aatiḅ ni na. Lik Nnyam 12.1-27.

12 Waah len kina na, nima le Pailat ban ke u di u lii; le Juu yaab teen ke, “Aa yaa di uja ngbaan lii kan, saa ye Ubər̀kpaan Siisa aajə; unii umək len ke u ye ubər̀ na, u ye Siisa aadin la.”

13 Pailat aah n̄un kina na, le u ki nyan Yesu lipaal ki ti kal ubəjir aajal pu, bi yin nima chee ke “Ntakpateer paab.” Juu yaab aaliin ponn ni, bi yin nima chee ke “Gabata.”

14 Ni nan ye Lakr-jer aajim yoonn la. Liyaadaal ngbaan nan ye kitaak ki ga ji ki woln Juu yaab aakpaakool daal na la. Ni nan ye kichakpiik ni, ki naahn tikur tiloob yoonn. Le Pailat bui Juu yaab, “Lik man, nimi aabər̀ sɔ.”

15 Le bi teen, “Nyan u nima, nyan u nima, kpa a u ndəpuinkoo pu.”

Le Pailat baa bi, “M di nimi aabər̀ kpa a ndəpuinkoo pu uu?”

Le Uwumbər̀ aatotoorninkpiib bui u, “Taa ki kpa ubər̀ ubaa ki kpee Siisa pu.”

16 Baah len kina na, le u di Yesu ɲa biɲaal ni, bi ti kpa a u ndəpuinkoo pu.

Baah kpa a Yesu ndəpuinkoo pu pu na

(Matiu 27.32-44; Mak 15.21-32; Luk 23.26-43)

Le bi gaa u,

17 ki cha u yoor waadəpuinkoo, le bi di u nyan kitiɲ ponn ni, ki buen nibaa chee, bi yin nima chee ke “Kiyikpaɲ aapepel.” Juu yaab aaliin ponn ni, bi yin nima chee ke “Golgota.”

18 Le butəb aajab ngbaan kpa a u ndəpuinkoo pu nima chee, le ki kpa a bijab bilee mu idəpuinkee pu. Bi kpa a ubaa unɲangan wəb, ki kpa a uken unɲangii wəb. Le Yesu nan bi bikaa-sisik ni.

19 Pailat nan ɲmee ɲɲmeen ke, “Yesu u ye Nasaref aatiɲ aanii, ki ye Juu yaab Aabər̀ na,” le ki di ɲɲmeen ngbaan tam waadəpuinkoo pu.

20 Ni ɲmee Juu yaab aaliin ponn ni, ni Rom yaab aaliin ponn ni, ni Griik yaab aaliin ponn ni. Baah nan kpa a Yesu ndəpuinkoo pu nin chee na aa daa kitiɲ ni, nima pu na, Juu yaab pam le nan karn ɲɲmeen ngbaan.

21 Le Juu yaab aatotoorninkpiib bui Pailat, “Taa ɲmee ke u ye Juu yaab Aabər̀. Nmeen ke uma le len ke u ye Juu yaab Aabər̀.”

22 Le Pailat bui bi, “Maah ɲmee pu na, ni ɲmee a.”

23 Le butəb aajab bi kpa a u ndəpuinkoo pu na yakr waawan-peenkaan nfum munaa, bima binib binaa; le ki yoor waakpalk mu. Kikpalk ngbaan nan ye litamuln, kaa kpa baah ɲal nin chee na.

24 Nima pu le bi bui təb, “Taa cha ti kar kikpalk ngbaan. Cha ti too inaan, ki lik ke ulau ga ji ki.” Baah ɲa pu na, ni gbiin Uwumbər̀ Aagbaɲ aah len pu na ke:

“Bi di maawanpeenkaan yakr tii təb, ki too inaan maakpalk pu.”*

Nima le cha butəb aajab ngbaan ɲa kina.

25 Le Yesu aana, ni unawaa, ni Mari u ye Klopas aapuu na, ni Mari Magdalene, nan si gbək Yesu aadəpuinkoo.

26 Le Yesu kan una ni waadidiir u u gee u na si gbək u. Le u bui una, “Nna, lik, aajapəən sɔ,”

27 le ki bui waadidiir ngbaan mu, “Lik, aana sɔ.” Liyaadaal ngbaan, le udidiir ngbaan di Yesu aana koon waachiln ni.

Yesu aah kpo pu na

(Matiu 27.45-56; Mak 15.33-41; Luk 23.44-49)

28 Le Yesu bee ke u tun waatuln doo a. Le u bui ke, “Nnyunyuu chuu mi.” Waah len kina na, ni gbiin Uwumbər̀ Aagbaɲ aah len pu na.

29 Le tiwanyukaan ni məən na gbii lisambil ki si nima chee. Le bi di nkiisuk bən ni ni, ki di ɲa ndə pu, ki di ɲa uməb ni ke u moor.

30 Waah moor ni na, le u bui ke, “Maatuln doo a,” le ki gaa tiin, ki cha waawiin nyan, le u kpo.

Baah saa Yesu aasikakl pu na

31 Ni nan ye kitaak ki ga woln Juu yaab aafuur daal na la. Likpaakool daal ngbaan nan ye nwiin sakpiin daal la. Nima le Juu yaab aa ban ke ɲinikpol li beenin bi idəpuinkee pu

* 19:24 : Lik Ilahn 22.18.

likpaakool daal. Nima le bi bui Pailat ke u cha waajab ti gbaa kool bitaa, aan bi kpo mala, aan bi chuu nyan bi idɔpuinkee pu.

³² Le waajab dan nan gbaa kool bijab bi lee idɔpuinkee pu Yesu chee na aataa. Bi gbaa kool ubaa aataa, ki ti gbaa koo uken mu aataa.

³³ Baah ti fuu Yesu chee na, bi mui u kpo a, nima le baa gbaa kool utaa.

³⁴ Le butɔb aaja ubaa di kigbalk saa Yesu aasikakl. Libuul ngbaan ni, le nsin ni nnyun nyan.

³⁵ Uja u kan kina na tuk binib waah kan pu na, aan ni mu tii naadii. Waah len pu na, ti gbii. U nyi ke u len mbamɔn la.

³⁶ Bi ɲa Yesu kina ke ni gbiin Uwumbɔr Aagbanj aah len pu na ke, “Waakpab ponn ni libaa aan koo.”†

³⁷ Uwumbɔr Aagbanj ki len ke, “Bi ga lik uja u bi saa u na.”‡

Baah sub Yesu pu na

(*Matiu 27.57-61; Mak 15.42-47; Luk 23.50-56*)

³⁸ Tɔ, Josef, u nan ye Arimatea aatinj aanii na, mu nan bi nima. U nan ye unii u dii Yesu na, ki mu san Juu yaab ijawaan, kaa cha binib nyi. Uja ngbaan nan buen ti mee Pailat ke u cha u nyan Yesu aawon ndɔpuinkoo pu. Le Pailat kii. Le u buen ti nyan u ndɔpuinkoo pu.

³⁹ Nikodemus, u nan dan Yesu chee njan kinyeek na, mu nan fuu ni, ki joo ni tulalee. Ni nan ye tulalee u bi yin u ke mir na, ni tulalee u bi yin u ke alos na, aan bi di ɲmal tɔb ni la. Tulalee ngbaan aanyunyuun ga pii bɔtɔmɔn.

⁴⁰ Le bi di likekenyaan ni tulalee ngbaan poo Yesu aawon. Juu yaab yaa ban bi sub linikpol kan, bi ɲani kina la.

⁴¹ Baah kpaa Yesu nin chee na, ɲisubil aasui aasaak kibaa nan bi nima. Bi nan gbii kitakpalunj kibaa nima chee. Baa nan kee sub unii ubaa ki ponn ni.

⁴² Kitakpalunj ngbaan aah kaa daa nima chee na, le bi di Yesu aawon ti

sub ki ponn ni. Ni nan ye kitaak ki ga woln Juu yaab aakpaakool daal na la.

20

Yesu aa ki bi likaakul na ni
(*Matiu 28.1-8; Mak 16.1-8; Luk 24.1-12*)

¹ Juu yaab aakpaakool daal aah jin ki woln kitaak na, le Mari Magdalene buen likaakul ngbaan chee. Ni nan ye lichakpitaawoln, ki laa bɔɔn. Waah ti fuu likaakul chee na, le u kan ke litakpal li bi nan di lenj likaakul aamɔb na, aa ki bi.

² Le u san buen Simonn Piita ni Yesu aadidiir uken u Yesu gee u na chee, le ki ti bui bi, “Bi nyan Tidindaan aawon likaakul ni a. Taa nyi baah di ti ɲa nin chee na.”

³ Le Piita ni Yesu aadidiir uken ngbaan fii san buen likaakul ngbaan chee.

⁴ Le Yesu aadidiir uken ngbaan san jer Piita ki puen fuu li chee,

⁵ le ki ti boon ki gbuun lik, ki mui ɲikeken ngbaan le dɔ. Waa koo likaakul na ni.

⁶ Le Simonn Piita, u paan ni puwɔb na mu fuu ni, le ki koo likaakul na ni, ki mui ɲikeken ngbaan dɔ.

⁷ U mui likekeln li bi nan di poo uyil na kpab, ki dɔ libaa.

⁸ Le Yesu aadidiir u puen fuu ni likaakul chee na mu koo, ki kan, le ki tii naadii.

⁹ Baa nan kee bee Uwumbɔr Aagbanj aah len pu na aatataa, ke Yesu ga fikr nkun ni.

¹⁰ Le bi gir kun.

Yesu aah di ubaa mɔk Mari Magdalene pu na

(*Matiu 28.9-10; Mak 16.9-11*)

¹¹ Tɔ, Mari nan beenin si likaakul na chee ki wii. Waah si wii na, le u boon ki gbuun lik li ponn ni,

¹² le ki kan Uwumbɔr aatuuntiib bilee bi pee tiwanpiln na ka Yesu aawon aah ba dɔ nin chee na. Ubaa nan ka uyil aah ba bi ni wɔb na, le uken mu ka utaa aah ba bi ni wɔb na.

¹³ Le bi baa u, “Upii, ba ɲa si aa wii?”

† 19:36 : Lik Nnyam 12.46; Nkahn 9.12; Ilahn 34.20. ‡ 19:37 : Lik Sekaria 12.10.

Le u bui bi, “Bi nyan Ndindaan aawon la. Maa nyi baah di ti ŋa nin chee na.”

¹⁴ Waah len kina na, le u fenn lik upuwɔb, ki mui Yesu si, kaa nyi ke Yesu ye.

¹⁵ Le Yesu baa u, “Upii, ba ŋa si aa wii? Aa ban ŋma?”

Mari nan nyi ke uja u kii kisaak na ye. Le u bui u, “Maaninkpel, aa yaa di waawon ŋa nin chee na kan, mɔk mi, m ti yoor.”

¹⁶ Le Yesu bui u ke, “Mari.”

Le u fenn, ki bui u Juu yaab aaliin ni ke, “Raboni.” Naatataa le ye ke “Umɔmɔkr.”

¹⁷ Le Yesu bui u, “Taa meeh mi. Maa kee buen paacham, Nte Uwumbɔr chee. Li cha ki ti tuk nnaabitiib ke m cha paacham, Nte u ye Maawumbɔr na chee la, u ye ni mu Aate, ki ye ni mu Aawumbɔr na.”

¹⁸ Le Mari Magdalene buen ti tuk bi, “M kan Tidindaan a,” le ki tuk bi Yesu aah tuk u tibɔr ti na.

Yesu aah di ubaa mɔk waadidiliib pu na

(*Matiu 28.16-20; Mak 16.14-18; Luk 24.36-49*)

¹⁹ Tɔ, Juu yaab aakpaakool daal aah jin ki woln kitaak na aajook le Yesu aadidiliib bi kidiik ni, ki lan; ba pu? bi nan san Juu yaab ijawaan. Le Yesu dan nan sil bikaasisik ni, le ki bui bi, “Ni li kpa nsuudoon man.”

²⁰ Waah len kina na, le u taln unjaal ki mɔk bi baah nan kpa unjaal ponn ni ipiin pu na, le ki mɔk bi baah nan saa usikakl kigbalk pu na. Waadidiliib aah kan u na, le bi kpa mpopiin pam.

²¹ Le u ki bui bi, “Ni li kpa nsuudoon man. Nte Uwumbɔr aah tun ni mi pu na, kina le m mu tun nimi.”

²² Waah len kina na, le u fuur lii bi pu, le ki bui bi, “Gaa Uwumbɔr Aafuur Nyaan man.

²³ Ni yaa di cha pinn binib baatunwanbir kan, bi ga kan chapinn. Ni yaa kaa di cha pinn bi kan, baan kan chapinn.”

Yesu aah tuk Tomas pu na

²⁴ Tomas, u bi yin u ke Kijaan, aan u ye Yesu aadidiliib kipiik ni bilee ponn ni ubaa na, aa nan bi bikaasisik ni buyoonn Yesu dan na.

²⁵ Le Yesu aadidiliib biken tuk u, “Ti kan Tidindaan a.”

Le u bui bi, “M yaa kaa kan baah nan kpa unjaal ponn ni ipiin pu na aabue, ki di ŋanbik baan ŋibue ngbaan ponn ni, ki di ŋjaal baan baah nan saa usikakl kigbalk pu na aabuer ponn ni kan, maan pak naah len pu na.”

²⁶ Tɔ, le iwiin iniin jer. Le Yesu aadidiliib nan ki bi kidiik ni. Tomas mu nan bi bi chee. Bi nan lan kidiik a. Le Yesu dan nan sil bikaasisik ni, le ki bui ke, “Ni li kpa nsuudoon man,”

²⁷ le ki bui Tomas, “Di aanbik baan ŋjaal aabue ponn ni, ki di aanjaal baan nsikakl aabuer mu ponn ni, aan ki gaa mi ki kii, aan ki taa ki beeni.”

²⁸ Tomas nan bui u, “Aa ye Ndindaan ni Maawumbɔr la.”

²⁹ Le Yesu bui u, “Saah kan mi na le aa gaa mi ki kii. Uwumbɔr aanyoor bi binib bi kaa kan mi aan ki gaa mi ki kii na pu.”

Nitaa ŋi pu bi ŋmee kigban kee na

³⁰ Tɔ, Yesu nan tun lijnjiir aatun ŋiken pam waadidiliib aanimbil ni. Ni mɔmɔk mu aa bi kigban kee ni.

³¹ Bi ŋmee nimina ke ni pak ke Yesu le ye Kristo u gaa timi lii na, ki ye Uwumbɔr Aajapɔn. Ni yaa gaa u ki kii kan, u pu le ni ga li kpa limɔfal.

21

Yesu aah ki di ubaa mɔk waadidiliib pu na

¹ Nee aapuwɔb le Yesu di ubaa mɔk waadidiliib nnyusakpem chee, bi yin mu ke Tiberias (ki ki yin mu ke Galilee). Kina le u nan di ubaa mɔk bi.

² Simonn Piita ni Tomas u bi yin u ke Kijaan na, ni Natanael u nyan ni Kana aatin ki bi Galilee aatin ni na, ni Sebedee aajapɔtiib bilee na, ni Yesu aadidiliib bilee biken nan bi tɔb chee.

³ N-yoonn ngbaan le Simonn Piita bui bi, “M cha m ti chur ijan la.”

Le bi bui u, “Ti mu ga dii si.” Le bi buen ti koo buɲɔb ni, ni di ti woln, baa kan nibaa.

⁴ Nwiin aah laa puu ni na, le Yesu sil nnyun aagbaan. Bididiliib ngbaan aa nan nyi ke Yesu ye.

⁵ Le u baa bi, “Binachipɔm, naa kan ijan aa?”

Le bi bui u, “Taa kan.”

⁶ Le u bui bi, “Di kipɔɔk ngbaan di mee buɲɔb aanɲangii wɔb man, le ni ga kan.” Le bi mee ki chuu ijan pam, le kaa ŋmaa yoor.

⁷ Le Yesu aadidiir u Yesu gee u na bui Piita, “Tidindaan ye.” Baah nan bi ban ijan na, bi nan yii ŋikpatambinn baanja la. Simonn Piita aah ŋun ke Tidindaan ye na, le u yoor waabɔkul ki di peen, le ki lir nnyun ni ki cha u chee.

⁸ Waadidiliib bi gur na nan bi buɲɔb ngbaan ni ki dar kipɔɔk ki gbii ijan na, ki choo nnyun aagbaan. Nnyun aagbaan aa nan daa. Ni naahn ŋisanj ikui ilee la.

⁹ Baah ti fuu nnyun aagbaan ki nyan buɲɔb ni na, bi mui nkoon aamii bi, ujan pu mu ni, le boroboro mu bi.

¹⁰ Le Yesu bui bi, “Li joo ni naah chuu ijan i na ngem.”

¹¹ Le Simonn Piita ki koo buɲɔb na ni ki ti gbiln kipɔɔk na, ki joo dar cha n-gbaan. Kipɔɔk ngbaan nan gbii ijan sakpiin. Ijan ngbaan nan ye nkub ni piiŋmu ni itaa. Yaah po wiir kina na, kipɔɔk ngbaan aa nan kar.

¹² Le Yesu bui bi, “Dan nan ji man.” Waadidiir ubaa aa nan kaa u baa u, “Si ŋma ye?” ba pu? bi nyi ke Tidindaan ye.

¹³ Le Yesu dan nan yoor boroboro ni ijan ki di tii bi.

¹⁴ Yesu aah nan fikr nkun ni ki joo ubaa mɔk waadidiliib na, nimina le nan ŋa taataa.

Yesu aah tuk Piita pu na

¹⁵ Baah jin tijikaar ngbaan doo na, le Yesu baa Simonn Piita, “Simonn, Jɔnn aajapɔɔn, aa gee mi ki jer tiwan nimina aa?”

Le u bui u, “Ndindaan, een, aa nyi ke m gee si.”

Le Yesu bui u, “Kpiin maapihbi,”

¹⁶ le ki ki baa u lelee, “Simonn, Jɔnn aajapɔɔn, aa gee mi ii?”

Le u ki bui u, “Ndindaan, een, aa nyi ke m gee si la.”

Le Yesu bui u, “Li kii maapiih,”

¹⁷ le ki ki baa u taataa, “Simonn, Jɔnn aajapɔɔn, aa gee mi ii?”

Le Simonn Piita aasui bii; ba pu? u nan baa u nfum mutaa mɔk, “Aa gee mi ii?” Le u bui u, “Ndindaan, aa nyi tiwan mɔmɔk. Aa nyi ke m gee si.”

Le Yesu bui u, “Kpiin maapiih.”

¹⁸ M tuk si mbamɔn la, saah nan ye unachipɔɔn na, aa nan peeni saawan-peenkaan, ki chaa saah gee nin chee na. Aa yaa ti por kan, aa ga taln aanjaal, unii ubaa le ga peen si, ki yoor si buen saah kaa gee nin chee na.”

¹⁹ U nan bui Piita kina ke u mɔk u, uma Piita aah ga kpo ki nyun Uwumbɔr pu na. Waah len kina na, le u bui u, “Li dii mi.”

²⁰ Le Piita fenn upuwɔb, ki kan Yesu aah gee waadidiir u na paa ni bi pu. Waadidiir ngbaan ye unii u nan foor duun Yesu, baah nan bi ji tijiir buyoonn na, ki nan baa u ke, “Ndindaan, ŋma ga kooh si?” na.

²¹ Piita aah kan u paani bipuwɔb na, le u baa Yesu, “Ndindaan, ba ga ŋa uja wee?”

²² Le Yesu bui u, “M yaa gee ke u li bi ki nan saa buyoonn m ga nan gir ni na kan, ti ye saabɔr aa? Li dii mi.”

²³ Nima le Yesu aanib bui ke waadidiir ngbaan aan kpo. Yesu ma aa bui ke waan kpo, u po bui le ke, “M yaa gee ke u li bi ki nan saa buyoonn m ga nan gir ni na kan, ti ye saabɔr aa?”

²⁴ Waadidiir ngbaan le ye unii u tuk binib tibɔr tee, ki ŋmee ti kigbanj kee ni na. Ti bee ke waah len pu na gbii.

²⁵ Tiwan pam aabɔŋ le Yesu ŋa, bi mu aa ŋmee ni mɔmɔk. Bi yaa ba ŋmee ni mɔmɔk kan, maa dak ke bi ba ga kan mpaan dulnyaa ni ki bil baah ŋmee tigbann ti na.

Yesu Aakpambalb aah tun LITULN pu na

¹ Njɔ Teofilus, min Luk nan ηmee njan aagban ke m tuk si Yesu aah nan ηa pu na mɔmɔk, ni waah mɔk binib pu na mɔmɔk, n-yoonn mu u nan piin waatuln

² ki ti saa n-yoonn mu Uwumbɔr di u buen paacham na. Waah nan bi dulnyaa wee ni na, le u lee waakpambalb. Uwumbɔr Aafuur Nyaan aapɔɔn pu le u nan tuk waakpambalb ngbaan baah ga ηa pu na, le Uwumbɔr nin di u buen paacham.

³ Waah kpo ki fikr nkun ni na, le u di ubaa mɔk bi n-yoonn n-yoonn, le ki ti saa iwiin imonko ilee, ki mɔk bi chain ke u sil kpa limɔfal. Binimbil nan kan u. Le u len bi chee, ki tuk bi Uwumbɔr aanaan aah bi pu na.

⁴ Waah nan laa bi bi chee na, le u bui bi, “Ni taa nya Jerusalem ni. Ni li bi nima, ki ti saa bundaln Nte Uwumbɔr ga tii nimi Waafuur Nyaan, waah nan puu tipuur ti na. Ni nan ηun tipuur ngbaan pu m chee la.

⁵ Mbamɔn, Jɔnn nan muin binib nnyun ni. Naan ki yunn, le m ga di Uwumbɔr Aafuur Nyaan gbiin nimi.”

Uwumbɔr aah di Yesu buen paacham pu na

⁶ Yesu aakpambalb aah kuun u chee na, le bi baa u, “Tidindaan, dandana wee, aa ga nyan timi Israel yaab timi aadim aanaal ni, ki ki giin timi aanaan tii timi ii?”

⁷ Le Yesu tuk bi, “Bundaln Nte Uwumbɔr ga ηa waah ban pu na, aa ye nimi aabɔr. Ti bi u chee la.

⁸ Waafuur Nyaan yaa nan gbiin nimi kan, ni ga li kpa waapɔɔn, ki ga li ye maaseeraadam Jerusalem ponn ni, ni Judea aatim mɔmɔk ni, ni Samaria aatim ni, ni dulnyaa aanaan mɔmɔk ni.”

⁹ Waah len kina na, le Uwumbɔr di u buen paacham, binimbil ni. Le ntaalangbam biin u pu. Baa ki waa u.

¹⁰ Le bi beenin si lik waah cha paacham pu na. Libuul ngbaan ni, le bijab bilee nan sil bi chee,* ki pee ηikekepiin,

¹¹ ki baa bi, “Galilee aanib, ba pu ni si lik paacham kina? Yesu, u Uwumbɔr nyan u ni chee buen paacham na, u ga gir ni. Ni kan waah buen pu na. Kina, le u ga nan ki gir ni.”

Baah nyan unii ke u len Judas aalelen pu na

¹² N-yoonn ngbaan, Yesu aakpambalb nan bi lijool libaa paab, bi yin li ke Olif aasui aajool. Naa daa Jerusalem. Ni naahn limalgeln la. Le bi nyan nima, ki gir buen Jerusalem.

¹³ Baah ti fuu Jerusalem na, le bi koo baah koo kidiik ki ponn ni na. Kidiik ngbaan nan ye paacham aadiik la. Le Piita, ni Jɔnn, ni Jems, ni Andru, ni Filip, ni Tomas, ni Batolomiu, ni Matiu, ni Jems u ye Alfeus aajapɔɔn na, ni Simonn u nan ban u kuln waatinj aadim na, ni Judas u ye Jems aajapɔɔn na, mɔmɔk nan bi kidiik ngbaan ni.

¹⁴ Le bi ni Mari u ye Yesu aana na, ni bipiib bibaa, ni Yesu aanaatiib, mɔmɔk kuuni tɔb chee, ki kpaani kimɔbaan, ki mee Uwumbɔr n-yoonn mɔmɔk.

¹⁵ N-yoonn ngbaan, le binib bi dii Yesu na nan kuun tɔb chee. Bi ga nan li fuu binib nkub ni moninko. Le Piita fii sil bikaasisik ni, ki bui bi,

¹⁶ “Nnaabitiib, n-yaayoonn na, Uwumbɔr Aafuur Nyaan nan cha Ubɔr David len Judas aabɔr. Ni ηmee Uwumbɔr Aagban ponn ni. Naah ηmee pu Uwumbɔr Aagban ponn ni na, see ni ηa kina. Judas le nan mɔk binib Yesu aah bi nin chee na, le bi ti chuu u.

¹⁷ Judas nan ye timi Yesu aakpambalb ponn ni ubaa la. Yesu nan nyan u, ke u tun Uwumbɔr aatuln ti chee.”

* **1:10** : Bijab bilee ngbaan nan ye Uwumbɔr aatuuntiib la.

18 U ŋa tiwan ni kaa ŋan na, le ki kan ŋimombil, ki daa bukpaab. Le u lir kitiŋ bukpaab ngbaan ponn ni, ki kpo. Upuul nan puu, le tineer məmək nyan.

19 Binib bimək bi Jerusalem na nan ŋun waabər. Nima pu na, baaliin ponn ni, bi yin bukpaab ngbaan ke Akeldama aakpaab. Naatataa le ye ke “Nsin aakpaab.”

20 “N-yaayoonn na, Ubər David nan ŋmee Judas aabər, Uwumbər aalahn aagbaŋ ponn ni ke,

‘Taa cha tiwan nibaa ki li bi waadichal ni.

Taa cha unii ubaa ki li bi li ponn ni.’ †

U nan ki ŋmee Judas aabər ke, ‘Cha unii uken leŋ waaleleŋ.’ ‡

21-22 Piita nan ki len ke, “Nima pu na, ni ŋeer ke unii ubaa ki kpee ti pu, ki li ye seeraadaan, ki tuk binib ke Tidindaan Yesu fikr nkun ni. Ti ban unii u nan chuun ŋisachun ti ni Tidindaan Yesu chee, n-yoonn mu Jənn nan muin Yesu nnyun ni na, ki ti saa bundaln Uwumbər nyan Yesu ti chee ki di u buen paacham na.”

23 Piita aah len kina na, le bi nyan bijab bilee. Bi yin ubaa ke Josef Basabas Justus ki yin uken ke Matias.

24-25 Le bi mee Uwumbər ke, “Tidindaan, aa nyi binib məmək aasui ni aah bi pu na. Mək timi unii u aa lee u na bijab bilee ngbaan ponn ni aan u li ye saakpambal ki gaa lituln li Judas nan di cha ki buen nin chee ŋeer u na.”

26 Baah mee Uwumbər doo na, le bi di ŋitakpabil tii bi, ke bi lik baah ga lee uja u na. Nimina nan mək bi ke bi ga lee Matias la. Le bi di u kpee Yesu aakpambalb kipiik ni ubaa na pu.

2

Uwumbər Aafuur Nyaan aah nan fuu ni pu na

1 Juu yaab aawinyaan mubaa nan saa. Bi yin mu ke Pentekost daal. Le binib bi dii Yesu na məmək bi kidiik kibaa ni.

2 Libuul ngbaan ni, le bi ŋun kifuuk nyan ni kitaapaak. Ni nan bi ke libuln pəpəəl aah kpa kifuuk pu na, ki nan gbiin lidichal li bi ka li ponn ni na.

3 Le bi kan tiwan nibaa, ni bi ke imiigaal na, ki nan təŋ bi məmək aayil paab.

4 Le Uwumbər Aafuur Nyaan gbiin bi məmək. Le bi len iliin yayan, Uwumbər Aafuur Nyaan aah cha bi len pu na.

5 N-yoonn ngbaan le Juu yaab nan bi Jerusalem ni. Bi nan ye binib bi pak Uwumbər na, ki nyan ni ŋinibol məmək ponn ni dulnyaa wee ponn ni.

6 Le bi ŋun Yesu aanib len iliin yayan. Le bi kuun ni nima, ki wiir. Le bi məmək ŋun bi len baaliin ibaabaa. Le ni muk bi nima chee, ki gar bi pam.

7 Le bi bui ke, “Bijab bi len kina na məmək ye Galilee aatiŋ aanib la.

8 Bi ŋa kinye aan ki len timi aaliin aabəŋ kina? Ti ŋun bi len ti məmək aaliin ibaabaa la.

9 Timi bibaa nyan ni Patia aatiŋ ni, bibaa mu nyan ni Media aatiŋ ni, bibaa mu nyan ni Elam aatiŋ ni, bibaa mu nyan ni Mesopotamia aatiŋ ni, bibaa mu nyan ni Judea aatiŋ ni, bibaa mu nyan ni Kapadosia aatiŋ ni, bibaa mu nyan ni Pontus aatiŋ ni, bibaa mu nyan ni Asia aatiŋ ni,

10 bibaa mu nyan ni Frijia aatiŋ ni, bibaa mu nyan ni Pamfilia aatiŋ ni, bibaa mu nyan ni Ijpt aatiŋ ni, bibaa mu nyan ni Libia aatiŋ mu bi Sairene aatiŋ chee na, bibaa nan ye Juu yaab, ni Biniyayam bi kpeln bibaa ki dii Juu yaab aasan na, ki nyan ni Rom aatiŋ ni na,

11 bibaa mu nyan ni Krete aatiŋ ni, bibaa mu nyan ni Arabia aatiŋ ni. Ti məmək ŋun bi len timi aaliin ki mooni Uwumbər aah tun lijnjiir aatun pu na.”

12 Le ni gar bi məmək, ki cha bilan ŋmal. Le bi baa təb, “Naatataa ye kinye?”

13 Le bibaa mu ŋani bi mbənyun ki bui ke bi nyan ndaan le ki gbii.

† 1:20 : Lik Ilahn 69.25. ‡ 1:20 : Lik Ilahn 109.8.

Piita aah tuk bi Uwumbər aaliin pu na

¹⁴ Le Piita ni Yesu aakpambalb kipiik ni ubaa na fii sil. Le Piita len mpəən pu, ki tuk kinipaak ngbaan, “Nnaabitiib, Juu yaab, ni nimi bimək bi Jerusalem ni na, ni li pel mbaməm, ki n̄un maah ga len pu na.

¹⁵ Ni dak ke binib ngbaan nyun ndaan gbii la. Baa nyun. Dandana, ni ye tikur tiwae kichakpiik ni la. Nima pu na, baa nyun ndaan.

¹⁶ Baah len iliin yayan pu na, ni ye Uwumbər aabənabr Joel aah nan len pu na la. Joel nan len ke Uwumbər len ke:

¹⁷ ‘N-yoonn mu choo na,
m ga di Maafuur Nyaan n̄a binib məmək pu.

Nijapətiib ni nibisatiib ga nabr min Uwumbər aah len pu na.

Nimi aanachipəm ga kan lijinjiir aawan.

Nimi aaninkpiib ga dan̄ tidan̄.

¹⁸ N-yoonn ngbaan, m ga nan di Maafuur Nyaan n̄a maanaagbiijab ni maanaagbiipiib mu pu,
le bi ga nabr maah len pu na.

¹⁹ M ga n̄a lijinjiir aatun kitaapaak ni, ni kitiŋ pu;
nsin, ni mmii, ni in̄manyuu ga li bi;

²⁰ nwiin ga bəl̄n, le un̄mal mann ke nsin na,
waahr aan Uwumbər aawiin daal nin fuu ni.

Mu ga li ye nwiin sakpiin mu kpa liyimbil na.

²¹ Liyaadaal ngbaan, unii umək mee Uwumbər na le ga n̄mar.’ ”*

²² Tɔ, Piita ki len ke, “Israel yaab, li pel man. Uwumbər ban ke u mək binib ke uma le tun ni Yesu, u ye Nasaref aatiŋ aanii na. Nima pu le u cha u n̄ani lijinjiir aatun, ni lituln li kpa liyimbil na, nimi ponn ni. Nimi nibaa nyi kina.

²³ Uwumbər aageehn pu le bi nan di Yesu n̄a niŋaal ni. Uwumbər nan nyi ke bi ga n̄a kina. Le ni di u n̄a

mbiindam aaŋaal ni ke bi ti kpa u ndəpuinkoo pu, ki ku u. Nima pu na, nimi le ku u.

²⁴ Uwumbər le fikr u nkun ni ki bii nkun aapəən, kaa cha nkun joo u.

²⁵ Ubər David nan len Yesu aabər ke,
‘M nan kani Tidindaan m chee n-yoonn məmək.

U bi n̄n̄angii wəb, ki biin m pu,
ke tiwan nibaa taa muk mi.

²⁶ Nima pu na, m kpa mpopiin, ki len mpopiin aaliin,

²⁷ le ki kpa limakl ke saan cha maawiin bee kitekpiitiŋ ni.

M ye saabo u ye chain na, le saan cha maawon bur.

Nima le m bi dulnyaa wee ni ki kpa nsuudoon.

²⁸ Aa nan mək mi liməfal aasan.

Saah bi m chee pu na, le m kpa mpopiin pam.’ ”†

²⁹ Le Piita ki len ke, “Nnaabitiib, m ban m tuk nimi tiyaaja David aabər chain la. U nan kpo, le bi sub u. Din pu na, waakaakul bi do.

³⁰ U nan ye Uwumbər aabənabr ubaa la, ki nyi ke Uwumbər puu tipuur ke u ga n̄a uma David uyaabil ubaa ubər, ke uma David aah ye ubər pu na.

³¹ David nan nyi Uwumbər aah ga n̄a pu na. Nima pu na, u nan len ke Uwumbər ga nan fikr Kristo u gaa timi lii na nkun ni, kaan cha u bee kitekpiitiŋ ni. Waawon aa bur.

³² Uwumbər fikr Yesu nkun ni. Tinimbil kan u, le ti tuk binib.

³³ Uwumbər nyun̄ Yesu, ki di u kaan un̄angii wəb. U gaa Nfuur Nyaan Ute Uwumbər chee, uma Uwumbər aah nan puu tipuur ti ke u ga tii u na. Naah kan pu na, ni naah n̄un pu dandana wee na, ye Uwumbər Aafuur Nyaan le u di n̄a ti ni.

³⁴ David aa nan buen paacham. U mu nan len ke,
‘Uwumbər bui Ndindaan ke: Kal n̄n̄angii wəb,

³⁵ ki ti saa buyoonn m ga nyan̄ saadim məmək na.’ ”‡

* 2:21 : Lik Joel 2.28-32. † 2:28 : Lik Ilahn 16.8-11. ‡ 2:35 : Lik Ilahn 110.1.

³⁶ Le Piita ki len ke, “Israel yaab məmək, m ban ke ni sil bee ke ni ye Yesu aabər le m len. Nimi le kpa a u ndəpuinkoo pu. Uwumbər le mək ke uma Yesu le ye Kristo u gaa timi lii na, ki ye Tidindaan.”

³⁷ Kinipaak ngbaan aah ŋun Piita aah len pu na, le ni muk bi sakpen. Le bi baa Piita ni Yesu aakpambalb biken na, “Tinaabitiib, ti ga ŋa kinye?”

³⁸ Le Piita bui bi, “Ni məmək kpeln nimi aabimbin, ki cha ti muin nimi nnyun ni, Yesu Kristo aayimbil pu. Le Uwumbər ga di cha nimi aatunwanbir pinn nimi, ki tii nimi ipiin i ye Waafuur Nyaan na.

³⁹ Tidindaan Uwumbər nan puu tipuur ke u ga di Waafuur Nyaan tii nimi, ni nimi aabim, ni binib bi bi ni daa na: u ga tii binib bi u ga yin bi na məmək.”

⁴⁰ Le Piita di tibər ti wiir na tuk bi Yesu aabər, le ki sur bi ki bui bi, “Pəon nibaa man ki ŋmar, ki nya ntafadaan mu ga pii titunwanbirdam ngbaan na ni.”

⁴¹ Le bi muin binib bi gaa Piita aah len pu na nnyun ni. Liyaadaal ngbaan le binib ŋichur ŋitaa ŋmar, ki kpee bi pu.

⁴² Binimbil nan man ke bi bae Yesu aabər, waakpambalb chee. Bi məmək nan kpaan kiməbaan, ki ji təb chee tijikaar, ki kpaani təb chee ki mee Uwumbər.

Yesu aanib aabimbin aah nan bi pu na

⁴³ Uwumbər nan cha Yesu aakpambalb tun lijnjiir aatun pam. Nima pu na, binib məmək nan san Uwumbər.

⁴⁴ Le binib bimək gaa Yesu ki kii na kpaan təb chee, ki di baawan yakr təb.

⁴⁵ Binib nan kooh baah kpa tiwan ni na, ki di ŋimombil ngbaan yakr təb, baah ban pu na.

⁴⁶⁻⁴⁷ Idaa məmək bi nan kuuni Uwumbər Aadichal ni, ki kpaani bido ki ji tijikaar, ki pak Uwumbər, ki kpa mpopiin, ni tibulchinn. Le binib məmək pak bi. Tidindaan nan joo

binib bi ŋmar na kpa e waanib pu idaa məmək la.

3

Baah cha uwəb pəək pu na

¹ Daalbaadaal, tikur titaa yoonn, Piita ni Jənn nan buen Uwumbər Aadichal ni. Ni nan ye limeel yoonn la.

² Uja ubaa nan bi nima ki ye uwəb. Baah nan ma u na, u nan ye uwəb la. Bi nan yoor u kaani Uwumbər Aadichal aabisaməb chee idaa məmək. Bi yin mbisaməb ngbaan ke “Mbisaməb Nyaan.” Bi nan joo u kaani nima chee ke u li mee binib bi koo ni Uwumbər Aadichal ni na, ke bi tii u ŋimombil.

³ Le u kan Piita ni Jənn bi koo Uwumbər Aadichal ni. Waah kan bi na, le u mee bi ke bi tii u tiwan.

⁴ Le Piita ni Jənn lik u. Le Piita bui u, “Lik timi.”

⁵ Le u lik bi, ki dak ke bi ga tii u tiwan la.

⁶ Le Piita bui u, “Maa kpa ŋimombil. M ga tii si maah kpa ni na la. Yesu Kristo u ye Nasaref aatiŋ aanii na aayimbil pu, m tuk si la, fii chuun.”

⁷ Le Piita chuu unŋangii, ki fiin u. Le u fii sil. Libuul ngbaan ni, le utaagben pəək.

⁸ Le u fii yuk, ki sil utaa pu, ki piin ki chuun gonni, le ki dii bi, ki koo Uwumbər Aadichal ni, ki bi chuun, ki yukr, ki pak Uwumbər.

⁹ Le kinipaak məmək kan u bi chuun ki pak Uwumbər.

¹⁰ Le bi bee ke u ye uwanmeer u nan ka Uwumbər Aadichal aabisaməb nyaan chee na. Waah pəək na, le ni gar bi pam.

Piita aah tuk binib Uwumbər Aadichal ni pu na

¹¹ Uja ngbaan aah laa joo Piita ni Jənn na, le binib ngbaan məmək san buen bi chee kikaakpaak kibaa ni, bi yin ki ke “Solomonn aakaakpaak.” Ni nan gar bi pam.

¹² Tə, Piita aah kan bi na, le u baa bi, “Israel yaab, ba pu ni gar nimi? Ba pu ni lik timi kina? Ni dak ke ni ye tibaa aapəon le cha uja wee pəək aa? Ni dak

ke ni ye timi aabimbin mu bi chain na pu uu? Ni mu aa ye kina.

¹³ Uwumbər le cha u pəək. Abraham, ni Aisak, ni Jakob Aawumbər, u ye tiyaajatiib Aawumbər na, nyuŋ Waabo Yesu la. Nimi le nan di Yesu kooh, le ki yii u Pailat chee. Pailat nan ban u di u lii, le naa kii.

¹⁴ Yesu le ye unii u Uwumbər nyan u aan u ye uninyaan na. Le ni yii u, ki bui Pailat ke u di unikur lii.

¹⁵ Ni ku Yesu u tii timi liməfal na. Le Uwumbər fikr u nkun ni. Timi le ye waaseeraadam ke u fikr nkun ni a.

¹⁶ Ni kan uja wee, ki bee u. Yesu aayimbil le kpa mpəən, le ki cha u pəək. Waah ŋa Yesu aayimbil naadii pu na, nima le cha u pəək. U gaa Yesu ki kii, le uma Yesu tii u laafee ninimbil ni.

¹⁷ “Nnaabitiib, m nyi ke ni ni nimi aaninkpiib aah ku Yesu pu na, naa nyi naah tun lituln li na.

¹⁸ N-yaayoonn na, Uwumbər nan cha waabənabtiib məmək len ke Waanii Kristo* ga nan ji falaa. Baah len pu na, le Uwumbər cha ni ŋa kina.

¹⁹ Nima pu na, kpeln nimi aabimbin man, ki dii Uwumbər aasan. Ni yaa ŋa kina kan, Uwumbər ga di cha pinn nimi aatunwanbir, ki tii nimi lifuur,

²⁰ ki ki tun ni Yesu ni chee, aan ni ŋmar. Uma le ye Kristo, u Uwumbər nan puu tipuur ke u ga tii nimi na.

²¹ Uma Yesu le ga li bi Uwumbər do ki ti saa n-yoonn mu Uwumbər ga toor tiwan məmək na. N-yaayoonn na, Uwumbər aabənabtiib bi bi chain na nan len tibər timina.

²² Uwumbər aabənabr Moses nan len ke, ‘Nidindaan Uwumbər ga tun ni ubənabr ubaa ni chee, ke waah tun ni mi pu na. U mu ga li ye ninaabitiib ponn ni ubaa la. Li keei waah ga len tibər ti na məmək man.

²³ Unii umək kaa kii ubənabr ngbaan aah ga len pu na, Uwumbər ga yakr u, ki nyan ni u waanib ponn ni, ki ku u.’†

²⁴ Uwumbər aabənabtiib bimək nan len tibər na, Samuel ni bibənabr

bi mu nan paan ni u pu na, mu nan len tibər timina.

²⁵ Nimi le ye bibənabtiib ngbaan aayaabitiib. Uwumbər nan puu tipuur tii niyaajatiib. Nimi le yeh tipuur ngbaan. Uwumbər nan tuk Abraham ke u ga ŋa tinyoor ŋa ŋinibol ŋimək bi dulnyaa wee ni na pu, uma Abraham aayaabil pu.‡

²⁶ Nima pu na, Uwumbər nan nyan Waabo, ki nan tun ni u ni chee njan, ke u nan ŋa nimi tinyoor; u cha ni di cha nimi aatunwanbir; tinyoor ngbaan le na.”

4

Juu yaab aaninkpiib aah jin Piita ni Jənn tibər pu na

¹⁻² Piita ni Jənn nan laa beenin len tibər kinipaak ngbaan chee, ki tuk bi ke Yesu fikr nkun ni a, ke waah fikr nkun ni na, binib bi kpo na mu ga nan fikr nkun ni. Le Uwumbər aatotoortiiib, ni Uwumbər Aadichal aakikiirb aaninkpel, ni Sajusii yaab mu fuu ni nima, kaa gee Piita ni Jənn aah tuk kinipaak ngbaan pu na,

³ le ki gee liŋuul bi pu, ki chuu bi, ki di ŋa kiyondiik ni. Naah ye kijook na, le bi cha bi bi kiyondiik ni, ki ti woln kitaak.

⁴ Binib bi ŋun Piita ni Jənn aah len pu na, bi ponn ni pam nan gaa Yesu ki kii. Bijab bi gaa u ki kii na ga nan li fuu ŋichur ŋiŋmu.

⁵ Naah woln kitaak na, le Juu yaab aayidam, ni bibəjirb aaninkpiib, ni Uwumbər aakaal aaməməkɓ nan kuun Jerusalem ponn ni.

⁶ Bi ni Uwumbər aatotoorninkpel u bi yin u ke Anas na, ni Kayafas, ni Jənn, ni Aleksanda, ni utotoorninkpel do yaab biken, nan kuun təb chee.

⁷ Le bi cha Piita ni Jənn sil binimbiin ni, le ki baa bi, “Ni ŋa kinye aan ki cha uwəb ngbaan pəək? Ni kpa ba aapəən? Ni di ŋma aayimbil ki tii u laafee?”

* **3:18** : Hiibru aaliin ni, bi yin Kristo ke Masiya. Naatataa le ye ke unii u ga gaa binib lii na. † **3:23** : Lik Ikaal 18.15, 18, 19. ‡ **3:25** : Lik Mpiin 22.18; 26.4.

⁸ Le Uwumbər Aafuur Nyaan fir Piita pu. Le u bui bi, “Juu yaab aayidam, ni bibəjirb aaninkpiib,

⁹ taah ter uwəb ngbaan na, le ni ji timi tibər din, ki baa timi ke ti ɲa kinye ki cha u pəək.

¹⁰ M ban ke nimi ni Juu yaab biken məmək bee ke Yesu Kristo, u ye Nasaref aatiɲ aanii na, waayimbil aapəən le cha uja wee pəək. Uma Yesu pu, le u kpa laafee mbaməm, ki si ninimbiin ni. Nimi le kpa Yesu ndəpuinkoo pu, le Uwumbər fikr u nkun ni.

¹¹ Yesu aabər ɲmee Uwumbər Aagban ni ke,

‘Litakpal li bidimaab yii li na,

lima le ye litakpajal.’*

¹² Uma Yesu pu, le ti ga ɲmar. Uwumbər di Yesu aayimbil tii timi, ke ti ɲmar. Ubaa aa bi dulnyaa wee ni ki ga ɲmaa gaa timi lii, see Yesu baanja. Uma baanja pu, le ti ga ɲmar.”

¹³ Bininkpiib ngbaan nan bee ke Piita ni Jənn aa ye binib bi nyuun na, kaa bae mbaem, le ki kpa lipobil ki len. Baah kpa lipobil pu na, le ni gar bininkpiib ngbaan. Bi bee ke bi nan ye Yesu aajətiib la.

¹⁴ Bi kan uja u Piita ni Jənn cha u pəək na si bi chee. Nima pu na, baa nan ki ɲmaa kpak bi.

¹⁵ Le bi tuk bi ke bi nya kidiik ngbaan ni. Baah nyan kidiik ngbaan ni na, le bininkpiib ngbaan kpokl təb baah ga ɲa pu na,

¹⁶ ki baa təb, “Ti ga ɲa bijab ngbaan kinye? Binib bimək bi Jerusalem ni na nyi ke bi tun lijinjir aatuln li kpa liyimbil na. Taan ɲmaa nee.

¹⁷ Ti mu aa ban ke tibər ngbaan ki moon. Nima pu na, cha ti faan bijab ngbaan aan bi taa ki tuk binib Yesu aabər, ki taa ki pur waayimbil.”

¹⁸ Le bi yin bi ke bi gir koo ni, le ki nan kpa bi pu ke bi taa ki tuk binib Yesu aabər, ki taa ki pur waayimbil.

¹⁹ Le Piita ni Jənn bui bi, “Ti yaa kii nimi aaməb, bee ti yaa kii Uwumbər

aaməb le kan, nilani ɲan Uwumbər chee? Ni dakl ki lik.

²⁰ Ti ga li beenin tuk binib taah kan pu na, ni taah ɲun pu na. Taan ɲmaa yii.”

²¹ Baah len kina na, le bininkpiib ngbaan ki faan bi, le ki di bi lii. Kinipaak ngbaan pu le baa ɲmaa daa bitafal. Kinipaak ngbaan məmək nan bi nyuɲni Uwumbər, lijinjir aatuln ngbaan pu.

²² Uja u bi cha u pəək na nan jer ɲibin imonko ilee aanii. Nima pu le ni gar kinipaak ngbaan məmək.

Yesu aanib aah mee Uwumbər ke u tii bi lipobil pu na

²³ Baah di Piita ni Jənn lii na, le bi gir buen bijətiib chee, ki ti tuk bi Uwumbər aatotoorninkpiib ni Juu yaab aaninkpiib aah tuk bi pu na məmək.

²⁴ Baah ɲun kina na, le bi məmək kpaan kiməbaan, ki mee Uwumbər, ki len ke, “Mpəənsakpiindaan, sin le nan naan paacham, ni kitiɲ, ni nnyusakpem, ni tiwan nimək bi ni məmək ponn ni na.

²⁵ N-yaayoonn na, aa nan cha tiyaaaja Ubər David len saabər. U nan ye saatutunn la. Saafuur Nyaan aapəən pu le u nan len ke,

‘Binib bi kaa ye Juu yaab na gee liɲuul fam la.

ɲinibol mu dakl ilandak i kaa kpa tinyoor na.

²⁶ Dulnyaa wee ni aabərɲb gor bibaa, binib aayidam kuun təb chee, bi ti jan Uwumbər ni Waanii Kristo kijaak.’†

²⁷ Tə, David aah nan len pu na, ni ye mbamən la. Ubər Herod, ni Pontius Pailat, ni Juu yaab, ni binib bi kaa ye Juu yaab na nan kuun kitiɲ kee ponn ni, ke bi nan ku Saatutunn Yesu u ye chain na. Uma le aa nyan ke u gaa timi lii.

²⁸ Bi nan kuun bi ti ɲa saah nan len ke bi ga ɲa pu na. Saapəən, ni saageehn pu, le aa nan siin ke bi ga ɲa kina.

* 4:11 : Lik Ilahn 118.22. † 4:26 : Lik Ilahn 2.1-2.

²⁹Uwumbər, lik baah faani timi nfaan pu na. Ter timi saatutum, ki tii timi lipobil, aan ti di tuk binib saabər.

³⁰Di saapəən tii bibum laafee. Cha ti tun lijnjiir aatun, ki mək binib ke Saabo Yesu u ye chain na aayimbil kpa mpəən.”

³¹Baah mee Uwumbər doo na, le baah bi kidiik ki ponn ni na den. Le Uwumbər Aafuur Nyaan gbiin bi məmək. Le bi kan lipobil, le ki tuk binib Uwumbər aabər.

Yesu aanib aah di baawan yakr təb pu na

³²Binib bimək nan gaa Yesu ki kii na nan kpaan kiməbaan, ni nlandakbaan. Ubaa aa len ke waawan nibaa le ye uyaan. Le bi məmək yakr baawan məmək, ki di tii təb.

³³Le Yesu aakpambalb kpa mpəən ki jin seeraa ke Tidindaan Yesu sil fikr nkun ni. Le Uwumbər ter bi məmək sakpen.

³⁴⁻³⁵Binib nan kooh baah kpa tisar ni njidichal ni na, ki joo ni njimobil ni bi kan na, ki nan di tii Yesu aakpambalb. Le bi yakr tii bimək aah ban pu na. Ubaa aa ki bi bi ponn ni ki lann nibaa.

³⁶Uja ubaa nan bi bi ponn ni, bi yin u ke Josef, le Yesu aakpambalb duln u ke Banabas. Naatataa le ye ke, “U səni binib aasui na”. U nan ye Liifai yaab aanii ubaa la. Bi nan ma u Saiprus aatiŋ ni la.

³⁷U nan kpa kisaak, ki kooh, ki di njimobil ni u kan na, ki nan tii Yesu aakpambalb.

5

Ananias ni upuu Safaira aah ŋa pu na

¹Uja uken nan bi nima, bi nan yin u ke Ananias, ki yin upuu ke Safaira. U nan kpa kisaak, ki kooh ki, ki kan njimobil,

²ki di ngem nan tii Yesu aakpambalb, ki gur ubaa mu ngem. Upuu mu nan nyi waah ŋa pu na.

³Le Piita baa u, “Ananias, ba ŋa aa cha kinimbəŋ koo aasui ni, ki cha aa

ban ke aa ŋmann Uwumbər Aafuur Nyaan, ki gur aabaa njimobil ngem?

⁴Kisaak ngbaan aah nan bi aa chee na, ki nan ye siyaan la. Saah kooh ki na, njimobil ngbaan mu ye siyee la. Ba ŋa aa dak aasui ni ke aa ga ŋa kina? Saa mən nnyamən ki tuk binib baanja. Uwumbər le aa mən nnyamən tuk u.”

⁵Ananias aah ŋun waah len pu na, le u kpo ki lir kitin. Le ijawaan chuu binib bimək ŋun tibər ngbaan na.

⁶Le binachipəm nan di likekeln poo u, ki yoor u nyan lipaal, ki ti di sub.

⁷Ni nan kpee siib, le upuu mu koo ni, kaa nyi tibər ngbaan.

⁸Le Piita baa u, “Naah kooh kisaak ngbaan na, njimobil ngbaan məmək le na aa?”

Le u kii ke, “Een, ŋima le na.”

⁹Le Piita baa u, “Ba ŋa aa ni aachal məmək kpaan kiməbaan ke ni ga tən Uwumbər Aafuur Nyaan? Lik, binachipəm bi sub aachal na fuu ni mbisaməb. Le bi ga yoor aa mu ki nya lipaal.”

¹⁰Libuul ngbaan ni, le u mu kpo, ki lir kitin, unimbiin ni. Le binachipəm ngbaan koo ni ki kan u kpo a. Le bi yoor u mu, ki ti di sub uchal chee.

¹¹Le Yesu aanib məmək, ni binib bimək ŋun tibər ngbaan na san ijawaan sakpen.

Yesu aakpambalb aah tun lijnjiir aatun pu na

¹²Yesu aakpambalb nan tun lijnjiir aatun pam. Lijnjiir aatun ngbaan le mək binib ke Uwumbər bi bi chee. Le binib bimək gaa Yesu ki kii na kuun təb chee, Solomonn aakaakpaak ni, Uwumbər Aadichal ni.

¹³Binib bi kaa gaa Yesu ki kii na aa nan kaar ke bi li kpaani bi chee. Binib məmək mu nan pak bi.

¹⁴Binib pam nan gaa Tidindaan ki kii, ki kpaie n-yoonn məmək, ki kpaani bi chee. Bi nan ye bijab ni bipiib mu, ki wiir.

¹⁵Yesu aakpambalb aah tun lijnjiir aatun pu na, le binib yoor bibum paan ikan pu, ni tiwandookaan pu, ki

di kaan nsan ni, ki ban ke Piita yaa chuun jer kan, waajunjuu pinn jer bi pu, ki cha bi pɔɔk.

¹⁶ Le kinipaak mu nyan ni Jerusalem aatingbaan ni, ki joo ni bibum, ni binib bi tiyayaar joo bi na. Le Yesu aakpambalb cha bi mɔmɔk pɔɔk.

Baah ŋa Yesu aakpambalb falaa pu na

¹⁷ Le Uwumbɔr aatotoorninkpel, ni binib bimɔk dii u ki nan ye Sajusii yaab na, nan kpa lipiipoln Yesu aakpambalb pu,

¹⁸ le ki dan nan chuu bi, ki di lan kiyondiik ni.

¹⁹ Kinyeek ngbaan le Uwumbɔr aatuun dan nan chuu piir kiyondiik aajaalen, le ki nyan bi, ki bui bi,

²⁰ “Li cha ti sil Uwumbɔr Aadichal ni, ki tuk binib limɔfal ngbaan aabɔr mɔmɔk.”

²¹ Le bi kii Uwumbɔr aatuun ngbaan aamɔb. Kichakpinaanyeek ni, le bi koo ni Uwumbɔr Aadichal ni, ki nan tuk binib limɔfal aabɔr na.

Le Uwumbɔr aatotoorninkpel, ni binib bi dii u na dan nan yin bibɔjirb aaninkpiib, ni Juu yaab aaninkpiib mɔmɔk, le ki tun bikikiirb, ke bi buen kiyondiik ni ki ti li joo ni Yesu aakpambalb.

²² Baah ti fuu nima kaa kan bi na, le bi labr ki nan tuk bibɔjirb aaninkpiib,

²³ “Ti fuu kiyondiik ni, ki kan ni lak mbamɔm. Bikikiirb mu si kii jaalen mam chee. Le ti chuu piir kidiik, kaa kan unii ubaa ni ni.”

²⁴ Uwumbɔr Aadichal aakikiirb aaninkpel, ni Uwumbɔr aatotoorninkpiib aah ŋun kina na, le ni muk bi pam. Baa ki nyi baah ga ŋa pu na.

²⁵ N-yoonn ngbaan le unii ubaa koo ni, ki nan bui bi, “Lik, bijab bi ni di ŋa kiyondiik ni na bi Uwumbɔr Aadichal ni, ki bi tuk binib Yesu aabɔr.”

²⁶ Le Uwumbɔr Aadichal aakikiirb ni baaninkpel buen ti joo ni Yesu aakpambalb ngbaan. Bi nan joo ni bi suuna, kaa chuu bi mpɔɔn; ba pu? bi san ijawaan ke kinipaak na ga mae bi ŋitakpal.

²⁷ Baah joo ni Yesu aakpambalb kidiik ponn ni na, le bi di bi siin bibɔjirb aaninkpiib aanimbiin ni. Le Uwumbɔr aatotoorninkpel bui bi,

²⁸ “Ti tuk nimi ke ni taa ki tuk binib Yesu aabɔr, ki taa ki pur waayimbil. Le ni beenin mooni waabɔr Jerusalem mɔmɔk ni, ki len ke waasin bi tiŋaal ni la.”

²⁹ Le Piita ni Yesu aakpambalb biken na bui bi, “Ni ye ke ti kii Uwumbɔr aamɔb la, naa ye binib aamɔb.

³⁰ Nimi le kpa Yesu ndɔpuinkoo pu, ki ku u. Le tiyaaajatiib Aawumbɔr fikr u nkun ni,

³¹ ki nyuu u, ki di u kaan unangii wɔb, u li ye timi Aayidaan u gaal timi lir, ki tii timi Israel yaab nsan ke ti kpeln timi aabimbin na, aan Uwumbɔr di cha timi aatunwanbir pinn timi.

³² Timi ni Uwumbɔr Aafuur Nyaan le ye Yesu aaseeraadam ki tuk binib tibɔr ngbaan. U di Waafuur Nyaan tii binib bi kii waamɔb na.”

³³ Bibɔjirb aaninkpiib aah ŋun baah len pu na, le bi gee linjuul sakpen, ki ban bi ku bi.

³⁴ Le bibɔjirb aaninkpiib ponn ni ubaa fii sil binimbiin ni. Bi nan yin u ke Gamaliel. U nan ye Farisii yaab aanii ubaa la, ki mu ye Uwumbɔr aakaal aamɔmɔkb aaninkpel, ki kpa liyimbil Juu yaab mɔmɔk chee. Le u tuk bi ke bi di Yesu aakpambalb ngbaan nyan lipaal siib.

³⁵ Baah nyan lipaal na, le u bui bi, “Israel yaab, ni li nyi naah ga ŋa bijab ngbaan pu na.

³⁶ N-yaayoonn na, uja ubaa nan bi, bi yin u ke Tudas. U nan yoor ubaa ke uma le ye uninyuun, le bijab ikui inaa nan dii u. Binib nan ku u, le bijab bimɔk dii u na nan yaa, ki bee fam.

³⁷ Uja umina aayoonn aah jer na, le Galilee aatiŋ aanii ubaa nan yoor ubaa paacham, bi yin u ke Judas. U nan bi buyoonn bi nan chuun kahn binib na. Kinipaak nan dii u. Le bijab ku u mu. Waadidiliib bimɔk dii u na mu yaa.

³⁸ Nima le m tuk nimi, nyan ninjaal bijab ngbaan aabər ni, ki taa ɲa bi nibaa. Baah kpokl pu na, ni baah tun lituln pu na, yaa ye binibəm aatuln kan, li ga bee yoli.

³⁹ Ni yaa ye Uwumbər aatuln kan, naan ɲmaa nyan bi. Ni yaa jan bi kijaak kan, ni li nyi man, nibaakan, ni ga kan ke ni jan Uwumbər le kijaak.”

Bi nan kii Gamaliel aah len pu na.

⁴⁰ Le bi yin Yesu aakpambalb ngbaan, ke bi gir koo ni, le ki gbaa bi, ki tuk bi ke bi taa ki tuk binib Yesu aabər daalbaadaal, ki taa ki pur waayimbil, le ki di bi lii.

⁴¹ Le Yesu aakpambalb ngbaan siir bi chee, ki nan kpa mpopiin; ba pu? Uwumbər pak bi ke bi ye binib bi ga ɲmaa ji iniməon Yesu aayimbil pu na.

⁴² Idaa məmək le bi chaa Uwumbər Aadichal ni, ni binib do, ki ti tuk binib Uwumbər aabər ki mooni tibənyaan tee, ke Yesu le ye Kristo u gaa binib lir na.

6

Baah nyan biteterb bilole pu na

¹ Binib nan gaal Yesu ki keei idaa məmək ki kpae waadidiliib pu. N-yoonn ngbaan le Juu yaab bi len Griik aaliin na ɲulni Juu yaab bi len Juu aaliin na pu, le ki bui ke baah yakr tijikaar idaa məmək na, bi sulni baakpopiib bər.

² Le Yesu aakpambalb kipiik ni bilee na yin Yesu aadidiliib məmək, ki nan bui bi, “Naa ɲan ti li yakr tijikaar ki di cha Uwumbər aaliin.

³ Nnaabitiib, nima pu na, ni nyan ni ponn ni bijab bilole bi gbiin Uwumbər Aafuur Nyaan, ki kpa nlan mbaməm, ki kpa liyimbil na, ki cha bi li ye lituln ngbaan aaninkpiib.

⁴ Tima aanimbil ga li man limeel, ni Uwumbər aabər aamoon pu la.”

⁵ Yesu aakpambalb aah len pu na, le ni piir bi məmək aasui. Le bi nyan uja ubaa, bi yin u ke Stiifen, u gaa Yesu ki kii mbaməm ki gbii Uwumbər Aafuur Nyaan na. Bi nan nyan Filip, ni Prokorus, ni Nikanor, ni Timonn, ni Pamenas, ni Nikolas, u nan ye Antiok aatiɲ aanii na mu. Nikolas aa

nan ye Juu aanii. U nan kpeln le ki dii Juu yaab aasan.

⁶ Le bi nyan bijab bilole bimina, ki cha bi sil Yesu aakpambalb aanimbiiin ni. Le bi mee Uwumbər tii bi, ki di binjaal paan bi pu.

⁷ Le Uwumbər aabər nan mooni ɲipepel məmək. Le binib moo gaal Yesu ki keei, ki kpae waadidiliib pu ki wiir, Jerusalem ponn ni. Uwumbər aatotoorb pam mu nan gaa Yesu aabənyaan tee ki kii.

Baah chuu Stiifen mpəon pu na

⁸ Uwumbər nan ter Stiifen mbaməm, ki tii u mpəon sakpen, ki cha u tun lijiniir aatun Juu yaab aakaasisik ni.

⁹ Le Juu yaab bibaa fi ki kpak u. N-yoonn mubaa, Juu yaab ngbaan nan ye binaagbiib, ki nan gaa bibaa. Bi nyan ni Sairene aatiɲ ni, ni Aleksandria aatiɲ ni, ni Silisia aatiɲ ni, ni Asia aatiɲ ni. Bijab ngbaan le kpak Stiifen kinikpakpak.

¹⁰ Uwumbər Aafuur Nyaan aah tii Stiifen nlan sakpen pu na, baa ɲmaa len ki nyan u.

¹¹ Nima pu le bi tii bijab bibaa ɲimombil ke bi məlɲ inyamən paan u. Le bijab ngbaan len ke bi ɲun u sii Moses ni Uwumbər.

¹² Baah len pu na, le Juu yaab, ni baaninkpiib, ni Uwumbər aakaal aaməmək b gee liɲuul Stiifen pu. Bi dan nan chuu u mpəon, ki di u siin bibəjirb aaninkpiib aanimbiiin ni,

¹³ le ki joo ni binib bi ga məlɲ inyamən paan u na. Le bi len ke, “N-yoonn məmək uja wee bii Moses aakaal, ki seei Uwumbər Aadichal.

¹⁴ Ti ɲun u len ke Yesu, u ye Nasaref aatiɲ aanii na, ga gbaa wii Uwumbər Aadichal ngbaan, ki kpeln Moses aah nan tii timi ikaal i məmək na.”

¹⁵ Le bibəjirb aaninkpiib məmək lik Stiifen ki kan ke unimbil wəb wiin chain ke Uwumbər aatuun aanimbil wəb na.

7

Stiifen aah len pu na

1 Uwumbər aatotoorninkpel nan baa Stiifen, “Baah len pu na, ti gbii ii?”

2 Le Stiifen bui ke, “Ntetiib ni nnaabitiib, ni li pel man. Uwumbər u nyuun na nan dan tiyaaja Abraham chee. Waah nan dan u chee na, u nan laa bi Mesopotamia aatiŋ ni, kaa kee buen Harann aatiŋ ni, ke u ti kal nima.

3 Le Uwumbər bui u, ‘Nya aado yaab aatiŋ ni, ni saanib chee, ki li cha maah ga mək si kitiŋ ki na ponn ni.’*

4 Nima pu le u fii Kaldii yaab aatiŋ ni, ki buen Harann aatiŋ ni, ki nan ti bi nima. Waah bi nima na, le ute kpo. Ute aah kpo na, le Uwumbər nyan u nima chee, ki di u dan taah bi kitiŋ ki ponn ni dandana wee na.

5 N-yoonn ngbaan, Uwumbər aa nan tii u kitiŋ kibaa do chee na. Waa nan po tii u lisaŋ libaa. U nan puu tipuur tii u ke u ga di kitiŋ kee tii u ni uyaabitiib. N-yoonn mu Uwumbər nan puu tipuur tee tii u na, Abraham aa nan kee kpa ubo.

6 Le Uwumbər bui u, ‘Aayaabitiib ga li ye bicham kitiyayan ponn ni. Kitiŋ ngbaan aanib ga di bi ŋa binaagbiib, ki ŋa bi bakaa ŋibin ikui inaa.

7 Kitiŋ ngbaan aanib aah ga di bi ŋa binaagbiib na, le m ga daa bitafal. N-yoonn ngbaan le aayaabitiib ga nya kitiŋ ngbaan ni, ki dan kitiŋ kee ponn ni, ki nan li dooni mi do chee na.’†

8 Le Uwumbər puu tipuur tii Abraham, ki tii u nkaal, ke u ni uyaabitiib məmək gii ŋichakpan, aan ni mək ke bi kii uma Uwumbər aah puu tipuur ti na. Le Abraham ma ubijabo, ki yin u ke Aisak, le ki gii uchakpaln, u nan laa ye iwiin iniin aabo la. Le Aisak ma waabo Jakob. Jakob mu ma japətiib kipiik ni bilee bi ye tiyaajaninkpiib na. Le bi məmək gii ŋichakpan.

9 “Le Jakob aajapətiib nan kpa lipiipoln binaal Josef pu, ki di u kooh binib pu, u li ye unaagbiija kitiŋ kibaa ponn ni, bi yin ki ke Ijpt. Le Uwumbər mu nan bi u chee,

10 ki ter u, ki nyan u waafalaa məmək ponn ni. N-yoonn ngbaan Faro nan ye Ijpt aatiŋ aabər. Le Uwumbər tii Josef nlan, ki cha Faro gee waabər. Le Faro di u ŋa kitiŋ ngbaan aayidaan, ni waachiln aayidaan.

11 N-yoonn ngbaan le nkon lir Ijpt aatiŋ ni, ni Kanaann aatiŋ ni. Binib nan kan falaa sakpen. Tiyaajatiib nan bi Kanaann aatiŋ ni. Baa nan kan tijikaar.

12 Le bite Jakob ŋun ke tijikaar bi Ijpt aatiŋ ni. Nima pu na, u nan cha ujaapətiib buen nima chee bi ti daa tijikaar. Le bi buen ti daa, ki gir ni, ki ki buen lelee.

13 Baah buen lelee na, le Josef ti di ubaa mək bi, le ki di waamaal mu mək Ubər Faro,

14 le ki tun bi ute Jakob chee, ke bi ti yin ni u ni waamaal məmək, bi dan u chee Ijpt aatiŋ ni. Bi nan ye binib imonko itaa ni kipiik ni biŋmu la.

15 Le bi məmək buen u chee Ijpt aatiŋ ni, ki nan bi nima kina ki ti kpo.

16 Baah kpo na, le bi yoor bi ki di dan Sekem aatiŋ ki bi do chee na ni, ki ti di bi sub. Bi nan sub bi nfal mu Abraham nan di ŋimobil daa Hamor yaab chee na ponn ni la.

17 “Tə, Uwumbər nan puu tipuur tii Abraham. Le n-yoonn mu u ga ŋa waah puu tipuur ti na peen ni. N-yoonn ngbaan le Israel yaab too pər kpee Ijpt aatiŋ ni.

18 Ni nan yunn pam, le ubər kpaan u kaa nan nyi Josef aabər na jin nnaan Ijpt aatiŋ ni.

19 Le u nan ŋmanni tiyaajatiib ki ŋani bi bakaa, le ki tuk waanib ke bi di tiyaajatiib aabim mee timoor ni aan bi kpo.

20 N-yoonn ngbaan le bi ma Moses, u nan ye ubo u ŋan sakpen na la. Le bi kpiin u ute do iŋmal itaa.

21 Waah ŋa iŋmal itaa aabo na, le bi di u bil timoor ni. Le Faro aabisal ti kan u, ki yoor u, ki kpiin u, ki di u ŋa waabo.

* 7:3 : Lik Mpiin 12.1. † 7:7 : Lik Mpiin 12.7; 15.13-14; 17.8; Nnyam 3.12.

22 Le bi mək u Ijpt yaab aalan aabəŋ aabəŋ. Le u kpəln unii u nyi tibər na, ki tun lituln li kpa liyimbi na.

23 “Waah ŋa ŋibin imonko ilee aaja na, u nan ban ke u mann unaabitiib Israel yaab.

24 Le u mann bi, ki kan Ijpt aanii ubaa ŋa Israel aanii ubaa bakaa. Le u buen ti ter Israel yaab aanii ngbaan, ki gbaa Ijpt aanii ngbaan teen ki ku u.

25 U nan dakl ke unaabitiib ga bee ke Uwumbər ga cha u nyan bi baadim aanaal ni. Le baa bee.

26 Le ni woln le u ti kan Israel yaab bilee bi jaa. U nan ban ke u par bi, le ki bui bi, ‘Njətiib, ni ye naabitiib la. Ba ŋa ni ŋani təb bakaa?’

27 Le unii u ŋa unjeen aatə bakaa na nan tur Moses foor bibaa chee, ki bui u, ‘Ŋma ŋa si timi aayidaan ni ubəjir?’

28 Aa ban ke aa ku mi ke saah fe ku Ijpt aaja na pu na la aa?†

29 Waah len kina na, le Moses san nyan Ijpt aatiŋ ni, ki buen Midiann aatiŋ ni, ki nan ti ye uchaan nima. Le upuu ma mbijabim bilee nima.

30 “Ŋibin imonko ilee aah jer na, le Uwumbər aatuun di ubaa mək Moses. N-yoonn ngbaan le Moses nan bi nteersakpiin ni, lijoor li bi yin li ke Sainai na chee. Uwumbər aatuun ngbaan nan bi mmii ponn ni, busub bu bi ke bu aah gaal mmii le na pu.

31 Moses aah kan ni na, le ni gar u pam. Le u foor mal mmii ngbaan u ti lik. Waah foor mal mu na, le u ŋun Uwumbər aaneel len ke,

32 ‘Min le ye aayaajatiib Abraham, ni Aisak, ni Jakob Aawumbər.’ Ijawaan chuu Moses, le uwon gbaa. Waa ki kaa u ki lik.‡

33 Le Uwumbər bui u, ‘Saah si nin chee na ye kitin ki bi chain na la. Chuu takl saanaatak ngbaan.

34 M kan maanib Israel yaab aah bi ji falaa sakpen Ijpt aatiŋ yaab aanaal ponn ni pu na, ki ŋun baah wii pu na,

le m sunn ni ke m nan gaa bilii. Li pel, m ga tun si Ijpt aatiŋ ni, aa ti nyan bi nima chee.’*

35 “Tə, Moses le ye unii u Israel yaab nan yii u, ki bui u ke, ‘Ŋma ŋa si timi aayidaan ni ubəjir?’ Uma le Uwumbər nan tun waatuun u chee, busub bu bi ke bu aah gaal mmii le na pu, u ti tuk u ke u buen ti nyan ni waanib tinaagbiir ni, ki li joo ni bi.

36 Uma Moses le nyan bi Ijpt aatiŋ ni, ki tun lijinjiir aatun nima chee, ni Liməkal Aanyusakpem† ni, le ki ti nin tun lijinjiir aatun timoor ni, ŋibin imonko ilee.

37 Uma Moses le tuk Israel yaab,‡ ‘Uwumbər ga tun ni ubənabr ubaa ni chee, ke waah tun ni mi pu na. U mu ga li ye ninaabitiib ponn ni ubaa la.’

38 Uma Moses, ni tiyaajatiib, ni Uwumbər aatuun nan bi nteersakpiin ni, Sainai aajool chee, le Uwumbər aatuun len u chee tibər lijoor ngbaan paab, ki tuk u liməfal aabər ke u nan tuk timi.

39 “Le tiyaajatiib aa gee ke bi kii waaməb. Bi yii u, ki ban ke bi ki labr buen Ijpt aatiŋ ni,

40 le ki bui Moses aanaal Aaronn, ‘Maa ŋiwaa tii timi, ti li dii ŋi. Moses u nyan ni timi Ijpt aatiŋ ni na, taa ki nyi waah bi niwəb na.’§

41 N-yoonn ngbaan le bi di salmaa məə unaabo, le ki toor kitork tii u. Baah məə unaabo ngbaan na, le bi jin ŋjim ki məəni sakpen.

42 Le Uwumbər daak bi chee, le ki siir cha bi, le bi dooni ŋinmabil ŋi bi ki-taapaak na. Uwumbər aabənabr nan ŋmee tibər ngbaan Uwumbər Aagban ponn ni, ke Uwumbər len ke,

‘Israel yaab, ni nan kər tiwakor ki toor kitork ŋibin imonko ilee timoor ni. Naah toor kitork na, ni toor tii min aa? Aayii.

43 Ni nan yoor liwaal li bi yin li ke Molek na aabool,

‡ 7:28 : Lik Nnyam 2.14. § 7:32 : Lik Nnyam 3.6. * 7:34 : Lik Nnyam 3.1-10. † 7:36 : Liməkaal Aanyusakpem—bi ki yin mu ke Nnyusakpem Mamam la. ‡ 7:37 : Lik Ikaal 18.15, 18. § 7:40 : Lik Nnyam 32.1. * 7:43 : Refann nan ye n-yaayoonn na aawaal li bi nan len ke lima le joo liŋmabil li bi yin li ke Saturin na. Binib bi kaa dii Uwumbər na nan dooni liwaal ngbaan.

ni liwaal Refann* li ye liŋmabil
aanaŋ na.

Ni nan mɔɔ ŋiwaa ŋimina, ke ni li
dooni ŋi.

Nima pu na, m ga di nimi buen
tinaagbiir ni,

kitiŋ ki bi Babilon aatiŋ aapuwɔb
na ni.†

44 “Tɔ, tiyaajatiib nan joo ngban aabool timoor ni. Uwumbɔr nan joo ubaa mɔk bi libool ngbaan ponn ni la. U nan tuk Moses waah ga ŋa pu ki ŋa libool ngbaan na. Le Moses ŋa li Uwumbɔr aah mɔk u pu na.

45 Tiyaajatiib nan di libool ngbaan tii baabim. Baabim ni baayidaan Josua mu nan yoor libool ngbaan, le ki buen bi ti gaa kitiŋ ki Uwumbɔr jenn binib nima na. Le libool ngbaan nan bi nima, ki ti saa Ubɔr David aayoonn.

46 Uwumbɔr nan gee Ubɔr David. Le David nan ban ke u maa lidichal tii Uwumbɔr, u nan ye uyaaja Jakob Aawumbɔr na. David mu aa nan maa lidichal tii Uwumbɔr.

47 Ujapɔɔn Solomon le nan maa lidichal tii Uwumbɔr.

48 “Tɔ, Uwumbɔr u kaa kpa ŋeen aatɔ na aa bi binib aah maa ŋidichal ŋi na ponn ni baanja. Uwumbɔr aabɔnabr nan len ke Uwumbɔr len ke,

49 ‘Kitaapaak le ye maabɔrjal,
le kitiŋ ye ntaa aah taa ni pu na:
ni ga maa ba aadichal aaboln ki tii
mi?

Ba aapaan ni ga kan tii mi aan m
li koo nima?

50 Min mbaa le nan naan tiwan nima
mɔmɔk.’”‡

51 Tɔ, Stiifen nan ki len ke, “Nitafal pɔɔ, naa dii Uwumbɔr aasan nisui ni, kaa pel waaliin. N-yoonn mɔmɔk ni ban ni yii Uwumbɔr Aafuur Nyaan, ke niyaajatiib aah nan yii mu pu na.

52 Niyaajatiib nan muk Uwumbɔr aabɔnabtiib mɔmɔk, le ki ku binib bi tuk bi ke Uwumbɔr Aatutunyaan ga dan na. U fuu ni, le ni kooh u, ki ku u.

53 Uwumbɔr nan tun ni waatuuntiib bi nan tii nimi waakaal. Le ni yii, kaa kii nkaal ngbaan.”

Baah mae Stiifen ŋitakpal ki ku u pu na

54 Stiifen aah len kina na, le liŋjuul chuu binib ngbaan, le bi ŋmɔ ŋinyin.

55 Le Stiifen u Uwumbɔr Aafuur Nyaan gbii u na, waan lik paacham, le ki kan Uwumbɔr aah wiin chain pu na, le ki kan Yesu si unŋangii wɔb.

56 Le u bui ke, “Lik, m kan kitaapaak chuu piir, ki kan Unibɔn Aabo na si Uwumbɔr aanaŋangii wɔb.”

57 Waah len kina na, le bi teen mpɔɔn pu, ki di biŋaal ŋeeb bitafal, le ki kpaan ber bi ti chuu u,

58 ki nyan u kitiŋ ponn ni, ki di buen n-gbaan, ki ti mae u ŋitakpal. Le biseeraadam ngbaan chuu peer baabɔkul, ki di bil unachipɔɔn ubaa chee, bi yin u ke Sɔɔl.

59 Le bi mae Stiifen ŋitakpal u ti kpo. Baah bi mae u ŋitakpal na, le u mee Tidindaan ke, “Tidindaan Yesu, gaa maawiin,”

60 le ki gbaan utaaŋaayil pu, le ki teen mpɔɔn pu, “Tidindaan, taa teen bi baah ŋa bakaa u na.” Waah len kina na, le u kpo.

8

Sɔɔl aah ŋa Yesu aanib falaa pu na

1 Baah ku u pu na, le Sɔɔl kii. Liyaadaal ngbaan le bi piin ki bi muk Yesu aanib bi bi Jerusalem ni na, ki ŋa bi falaa sakpen. Nima pu na, bi mɔmɔk nan yaa, ki buen Judea ni Samaria aatim mɔmɔk ponn ni. Yesu aakpambalb baanja le nan gur Jerusalem ponn ni, kaa yaa.

2 Le bijab bi san Uwumbɔr na sub Stiifen ki wii mpɔɔn pu.

3 Le Sɔɔl pɔɔn ubaa, u ti bii Yesu aanib ki ŋa bi fam. U nan koo ŋidichal ŋidichal ponn ni ki ban bi, ki chuu nyan bijab ni bipiib mpɔɔn, ki ti di ŋa kiyondiik ni.

Filip aah buen Samaria aatiŋ ni pu na

4 Tɔ, binib bi dii Yesu na nan yaa koo ntim mɔmɔk ni, le ki tuk binib waabɔnyaan.

† 7:43 : Lik Amos 5.25-27. ‡ 7:50 : Lik Aisaya 66.1-2.

⁵ Le Filip buen Samaria aatin ni ki ti tuk binib Kristo u gaa binib lii na aabɔr,

⁶ ki tun lijnjiir aatun. Baah kan lijnjiir aatun ngbaan ki n̄un waah len pu na, le kinipaak pel waabɔr ngbaan mbamɔm.

⁷ U nan nyan tiyayaar binib pam ponn ni, le ti teen mpɔɔn pu, ki nyan biwon ni. Le binib bi aawon faan na, ni biwɔb mu pam kan laafee.

⁸ Nima pu le Samaria aatin aanib nan kpa mpopiin sakpen.

⁹ Le uja ubaa nan bi nima bi nan yin u ke Simonn; u nan ye ubɔɔ la, ki tun lijnjiir aatun ni gar Samaria aatin aanib na pam, le ki yoor ubaa ke uma le ye uninyuun.

¹⁰ Le binib mɔmɔk, bigiim ni bipɔɔndam kii tii u, ki len ke u kpa Uwumbɔr aapɔɔn, ki yin u ke Mpɔɔn Sakpiindaan.

¹¹ U nan tun inyɔk aatun ni yunn, ki cha ni gar binib pam. Nima pu na, bi nan kii tii u.

¹² Le Filip dan nan tuk bi Uwumbɔr aanaan aabɔnyaan, ni Yesu Kristo aabɔnyaan ngbaan. Le bi kii waah len pu na. Baah kii waah len pu na, le u muin bi nnyun ni, bijab ni bipiib mɔk.

¹³ Le Simonn, u ye ubɔɔ ngbaan na, mu kii Filip aah len pu na. Le Filip muin u nnyun ni. Le u dii Filip idaa mɔmɔk, ki kan u tun lijnjiir aatun pam. Le ni gar u ki ti nyan.

¹⁴ Le Yesu aakpambalb bi bi Jerusalem ni na n̄un ke Samaria aatin aanib gaa Uwumbɔr aaliin. Baah n̄un kina na, le bi cha Piita ni Jɔnn buen bi chee.

¹⁵ Le Piita ni Jɔnn ti fuu nima, ki mee Uwumbɔr tii binib bi gaa Uwumbɔr aaliin na, ke u tii bi Waafuur Nyaan.

¹⁶ Waafuur Nyaan aa nan kee sunn ni bi ponn ni ubaa pu. Filip nan muin bi nnyun ni baanja, Tidindaan Yesu aayimbil pu la.

¹⁷ Nima pu na, Piita ni Jɔnn nan mee Uwumbɔr tii bi, le ki di binjaal paan bi pu. Baah n̄a kina na, le

Uwumbɔr Aafuur Nyaan gbiin binib ngbaan.

¹⁸ Le Simonn kan ke Yesu aakpambalb aah di binjaal paan binib pu na, Uwumbɔr tii binib ngbaan Waafuur Nyaan. Waah kan kina na, le u ban ke u pa bi n̄imombil,

¹⁹ bi tii u mpɔɔn mumina, ke u yaa di unjaal paan binib pu kan, bi ga kan Uwumbɔr Aafuur Nyaan.

²⁰ Le Piita baa u, “Aa dak ke aa ga n̄maa di n̄imombil daa Uwumbɔr aapiin aa? Saah dak pu na, naa n̄an. Aa ni saamombil bee fam.

²¹ Aasui aa n̄an Uwumbɔr chee. Aanjaal aa bi waabɔnyaan ni.

²² Kpel̄n aapobil, ki di cha saatunwanbir ngbaan, ki mee Uwumbɔr ke u di cha saalandakbir pinn si.

²³ M kan ke aasui to sakpen a. Titunwanbir le joo si.”

²⁴ Le Simonn bui Piita ni Jɔnn, “Mee Uwumbɔr tii mi, aan saah len tibɔr ti na, ti taa pii mi.”

²⁵ Tɔ, Piita ni Jɔnn nan tuk Samaria aatin aanib Tidindaan aabɔr, ki sur bi mbamɔm, le ki nin gir buen Jerusalem. Baah chuun ki cha na, le bi bɔ dii Samaria aatim pam ponn ni, ki tuk binib Yesu aabɔnyaan.

Itiopia aatin aaninkpel aah gaa Yesu ki kii pu na

²⁶ N-yoonn ngbaan le Uwumbɔr aatuun tuk Filip ke u gor ki dii n̄nangii wɔb, ki dii timoor ni aasan mu nyan Jerusalem ki cha Gasa aatin ni na. Dandana wee, nsan ngbaan n̄a nsankpok a.

²⁷⁻²⁸ Le Filip fii ki cha. Uja ubaa nan ka itaan aah dar tɔroku sakpiin u na ponn ni, nsan ni. U nan ye Itiopia aatin aanii la, ki mu ye unii u bi lee nyan n̄ikookpimbil na, ki mu ye uninyuun la. Uma le nan lik Itiopia aatin aamombil mɔmɔk, ki kpa mpɔɔn sakpen, ki tun lituln tii Itiopia aabɔrpii, u bi yin u ke Kandake na. Uja ngbaan nan dan Jerusalem u nan doon Uwumbɔr, ki labr cha, ki laa beenin bi nsan ni. Filip aah kan u na, u nan bi

waatɔroku sakpiin ponn ni, ki karni kigban̄ ki Uwumbɔr aabɔnabr Aisaya nan n̄mee ki na.

²⁹ Le Uwumbɔr Aafuur Nyaan tuk Filip ke u li cha tɔroku ngbaan chee.

³⁰ Le Filip san buen u chee ki ti n̄un u bi karni kigban̄ ki Uwumbɔr aabɔnabr Aisaya nan n̄mee ki na. Le Filip baa u, “Saah bi karni kigban̄ ki na, aa bee naatataa aa?”

³¹ Le u bui ke, “Unii yaa kaa mɔk mi kan, m ga n̄a kinye ki bee?” le ki tuk Filip ke u koo ni u chee ki nan kal tɔroku na ponn ni.

³² Tɔ, waah bi karni Uwumbɔr Aagban̄ ponn ni nin chee na n̄mee ke,

“Bi yaa chuu upiih bi ti kɔr u kan, waa wii.

Bi yaa chee upihbo aakokor pu kan, u mu aa wii.

U mu bi kina la.

Baah chuu u mpɔɔn pu na,

waa len tibaa ke u nyan ubaa tibɔr ngbaan ni.

³³ Bi nan di u n̄a bibɔjirb chee, ki mɔln inyamɔn paan u,

ki jinn u inimɔɔn.

Bi nan ku u, le unii ubaa aan n̄maa len uyaabitiib pu.”*

³⁴ Tɔ, le uja ngbaan baa Filip, “Uwumbɔr aabɔnabr aah nan len pu na, u len n̄ma aabɔr? U len ubaa aabɔr le aan u len uken aabɔr la?”

³⁵ Le Filip tuk u n̄n̄meen ngbaan aatataa, ke ni ye Yesu aabɔr la, le ki tuk u tibɔnyaan na.

³⁶ Baah bi tɔroku na ponn ni ki cha na, le bi ti fuu nkpen mubaa ni, le ki kan nnyun dɔ. Le uja ngbaan bui Filip, “Lik, nnyun sɔ. Aa ga n̄maa muin mi nnyun ni dandana wee ee?”

[³⁷ Le Filip bui u, “Aa yaa gaa Yesu ki kii mbamɔm kan, m ga n̄maa muin si nnyun ni.”

Le u bui u, “M pak ke Yesu Kristo ye Uwumbɔr Aajapɔɔn la.”]

³⁸ Le u cha waatɔroku sil. Le u ni Filip mɔmɔk bilee sunn sil ni kitiŋ, ki koo nnyun ni. Le Filip muin u nnyun ngbaan ni.

³⁹ Le bi nyan ni nnyun ni. Baah nyan ni nnyun ni na, le Uwumbɔr Aafuur Nyaan yoor Filip, ki di u buen. Uja ngbaan aa ki kan u. Le u ki koo waatɔroku ponn ni, ki cha, ki nan kpa mpopiin pam.

⁴⁰ Binib nan kan Filip kitiŋ kibaa ni, bi yin ki ke Asotus. Le u bɔ dii ntim mɔmɔk ni, nima chee, ki tuk binib Yesu aabɔnyaan, le ki ti fuu Siisarea aatiŋ ni.

9

Sɔɔl aah gaa Yesu ki kii pu na (Lituln 22.6-16; 26.12-18)

¹⁻² Sɔɔl ma nan beenin kpa liŋuul Tidindaan aadidiliib pu, ki ban ke u chuu bi ki ku bi. U nan ban ke u buen Damaskus aatiŋ ni, ki ti ban bi, bijab ni bipiib mɔmɔk, ki chuu bi mpɔɔn, ki di tikululn buu bi, ki di gir dan Jerusalem. Le u buen Uwumbɔr aatotoorninkpel chee, ke u n̄mee kigban̄ tii u. U yaa ti fuu Damaskus aatiŋ ni kan, u ga di kigban̄ ngbaan mɔk mmeen aadir aaninkpiib, ke bi cha u chuu binib bi dii Yesu aasan na.

³ Tɔ, le u siir ki cha. Waah laa bi nsan ni ki ti peen Damaskus aatiŋ ni na, libuul ngbaan ni le nwiihn nyan ni paacham, ki woln ki mann gonn u.

⁴ Le u lir kitiŋ, ki n̄un nneel len ke, “Sɔɔl, Sɔɔl, ba n̄a aa n̄ani mi falaa?”

⁵ Le Sɔɔl baa u, “Ndindaan, n̄ma ye?”

Le u bui u, “Min le ye Yesu, u aa n̄a u falaa na.

⁶ Fii sil, ki li cha kitiŋ ngbaan ni. Aa yaa ti fuu kan, bi ga tuk si saah ga n̄a pu na.”

⁷ Binib bi nan dii Sɔɔl na si n̄min, kaa n̄maa len tibaa. Bi n̄un nneel len, kaa waa unii.

⁸ Le Sɔɔl fii sil, ki likr unimbil, kaa ki waa. Le bi chuu un̄jaal, ki dar u cha Damaskus aatiŋ ni.

⁹ Waa nan waa ki ti saa iwiin itaa, kaa ki ji, kaa ki nyu mu.

¹⁰ Le Yesu aadidiir ubaa nan bi Damaskus aatiŋ ni, bi nan yin u ke Ananias. Le Tidindaan len u chee tidan̄ ponn ni, ki bui u, “Ananias.”

Le u bui ke, “Ndindaan, m sɔ.”

* 8:33 : Lik Aisaya 53.7-8.

11 Le Tidindaan bui u, “Fiin, ki li cha nsan mu bi yin mu ke Nsan Mu Tok na ni, ki li cha Judas do, ki li ban uja u bi yin u ke Səəl, aan u ye Tasus aatin aanii na. U bi mee Uwumbər,

12 le ki dan tidan ki kan uja u bi yin u ke Ananias na koo ni u chee, ki nan di unjaal paan u pu, ke unimbil ki likr.”

13 Le Ananias bui ke, “Ndindaan, binib pam tuk mi uja ngbaan aabər, ke u nani saanib bakaa sakpen Jerusalem ponn ni.

14 U fuu ni do, ki kpa nsan mu Uwumbər aatotoorninkpiib tii u ke u chuu saanib məmək, ki buu bi tikululn na.”

15 Le Tidindaan bui u, “Li cha u chee. M nyan u la, u ti li joo maabər tuk bibər, ni Juu yaab, ni binib bi kaa ye Juu yaab na, ki cha bi bee mbər.

16 Min mbaa ga mək u waah ga ji falaa u məmək maayimbil pu na.”*

17 Le Ananias fii ki buen Judas do, ki ti koo Səəl chee, ki di unjaal paan u pu, le ki bui u, “Nna aabo Səəl, Tidindaan le tun ni mi aa chee. Yesu u di ubaa mək si, saah bi nsan ponn ni ki choo na, uma le tun ni mi, ke m cha aa ki likr, ki gbiin Uwumbər Aafuur Nyaan.”

18 Waah len kina na, libuul ngbaan ni le tiwan ni naahn tjanpəkr na nyan Səəl aanimbil ni. Le unimbil ki likr, le u fi sil. Le bi muin u nnyun ni.

19 Le u jin tijikaar, ki ki kan mpəən.

Səəl aah moon Uwumbər aabər Damaskus aatin ni pu na

Səəl nan laa bi Yesu aadidiliib chee iwiin ilee, Damaskus aatin ni.

20 Libuul ngbaan ni le u koo mmeen aadir ni, ki ti tuk binib Yesu aabər, ke u ye Uwumbər Aajapəən la.

21 Le ni gar binib bimək nyan waah len pu na. Le bi baa təb, “Naa ye uja ngbaan le nan nja Yesu aanib falaa Jerusalem ponn ni ii? U dan do, ke u nan chuu bi, ki di tikululn buu bi, ki di bi buen Jerusalem, ki ti di bi nja Uwumbər aatotoorninkpiib aajaal ni.”

22 Səəl nan moo kani mpəən u di tuk binib Yesu aabər, le ki len ki nyan Juu yaab bi bi Damaskus aatin ni na, ki mək bi ke Yesu sil ye Kristo u gaa binib lii na.

23 Ni nan nja iwiin ilee, le Juu yaab kuun təb, ki kpokl baah ga nja pu ki ku Səəl na.

24 Idaa məmək, kinyeek ni nwiin pu, le bi ka kii kitin ngbaan aagoln aabisaməb chee, ke Səəl yaa nan nyan ni kan, bi chuu u ki ti ku u. Le Səəl nyan baah kpokl pu na.

25 Kitin ngbaan aagoln nan kpa takolu mam. Le Səəl aadidiliib yoor u nja kibəəkuuk sakpen ponn ni, ki di u dii takolu nyan.

Baah nan muk Səəl Jerusalem ni pu na

26 Le Səəl buen Jerusalem. Waah ti fuu nima na, le u ban u kpaan Yesu aadidiliib chee. Le bi san u ijawaan, kaa pak ke u ye Yesu aadidiir ubaa.

27 Le Banabas dan nan di u buen Yesu aakpambalb chee, ki ti tuk bi ke Səəl nan kan Tidindaan nsan ni, ke Tidindaan nan len u chee, ke Səəl nan kpa lipobil ki di Yesu aabər tuk binib bi bi Damaskus aatin ni na.

28 Banabas aah tuk bi kina na, le bi cha Səəl kpaan bi chee. Le u dii bi baah cha nin chee na Jerusalem ponn ni, ki kpa lipobil u tuk binib Tidindaan aabər.

29 N-yoonn, n-yoonn le u ni Juu yaab bi len Griik aaliin na kpak təb kinikpakpak, le bi ban bi ku u.

30 Le Yesu aanib nyan ke bi ban bi ku u. Baah nyan kina na, le bi yoor u buen Siisarea aatin ni, ki cha u kun Tasus aatin ni.

31 Nima pu na, Yesu aanib bi nan bi Judea aatim ni, ni Galilee aatim ni, ni Samaria aatim ni na nan gaa bibaa. Unii ubaa aa ki muk bi. Le bi moo bae Tidindaan aaliin n-yoonn məmək, ki pak u. Le Uwumbər Aafuur Nyaan ter bi, ki cha binib moo kpee bi pu.

Piita aah tun lijnjiir aatun pu na

32 Tə, Piita nan bə dii ntim məmək ponn ni nima chee. U nan buen Lida

* 9:16 : Lik Kolose Yaab 1.24.

aatiŋ mu ni, ki mann Uwumbər aanib bi bi nima na.

³³ Waah bi nima na, le u kan uja ubaa, bi yin u ke Eneas, u nan ye uja u aawon faan na la. Njibin njiniin u po dɔ kidiik ni la, kaa ŋmaa fii.

³⁴ Le Piita bui u, “Eneas, Yesu Kristo tii si laafee dandana wee. Fii sil, ki kpab saawandookaan.” Libuul ngbaan ni, le u kpaan fii sil.

³⁵ Le binib bimək bi Lida aatiŋ ni, ni Saronn aatiŋ ni na kan u, ki kpeln baabimbin, ki dii Tidindaan aasan.

³⁶ Kitiŋ kibaa mu bi, ki bi gbək nima chee, bi yin ki ke Jɔpa. Upii u dii Yesu aasan na nan bi nima, bi yin u ke Tabita. Griik aaliin ponn ni, bi yin u ke Dokas. Waayimbil aatataa le ye ke upeeyun. U nan ye litunyaandaan la.

³⁷ N-yoonn ngbaan le u buŋ, ki kpo. Le bi fu linikpol ngbaan nnyun, ki di u ti bil paacham aadiik ni.

³⁸ Jɔpa aatiŋ, ni Lida aatiŋ aa daa tɔb. Le Yesu aadidiliib bi bi Jɔpa aatiŋ ni na ŋun ke Piita bi Lida aatiŋ ni. Le bi tun bijab bilee, ke bi ti yin ni Piita, ke u pɔɔn ubaa ki dan mala.

³⁹ Le Piita fii dii bi. Waah ti fuu ni nima na, le bi di u buen paacham aadiik ngbaan ni. Le bikpopiib kuun nima, ki si Piita chee, ki wii, le ki mək u njibəkul ŋi Dokas nan ŋa tii bi, waah nan bi na.

⁴⁰ Le Piita jenn nyan bi məmək kidiik ngbaan ni, le ki gbaan utaaŋaayil pu, ki mee Uwumbər, le ki lik linikpol ngbaan ki len ke, “Tabita, fii sil.” Le u likr unimbil. Waah kan Piita na, le u fii kal.

⁴¹ Le Piita chuu uŋaal, ki ter u, u fii sil, le ki yin Uwumbər aanib ni bikpopiib ngbaan, ki di u mək bi, ke u fikr a.

⁴² Le binib bimək bi Jɔpa aatiŋ ni na ŋun tibər ngbaan. Nima pu na, binib pam nan gaa Tidindaan ki kii.

⁴³ Piita nan bi Jɔpa aatiŋ ni, ki yunn. U nan koo uja u bi yin u ke Simonn, aan u ye ugbanjab na do la.

10

Uninkpel Konelius aah yin Piita pu na

¹ Tɔ, uja ubaa nan bi Siisarea aatiŋ ni, bi nan yin u ke Konelius. U nan ye butɔb aajab nkub aaninkpel la. Bi yin butɔb aajab ngbaan ke “Itali aatiŋ aajab.”

² Konelius nan ye uninyaan la. U ni waachiln ni aanib məmək pak Uwumbər. U nan ŋani Juu yaab aagiim tiŋann sakpen, ki mee Uwumbər idaa məmək la.

³ Le kijook wɔb, tikur titaa aayoonn, u dan tidaŋ ki kan Uwumbər aatuun koo ni u chee ki nan bui ke, “Konelius.”

⁴ Waah kan Uwumbər aatuun ngbaan na, le u san ijawaan, ki baa u, “Maaninkpel, aa ban ba?”

Le Uwumbər aatuun ngbaan bui u, “Uwumbər ŋun saameen, ki nyi saah ter bigiim pu na, ki teer aa bɔr.

⁵ U ban ke aa cha bijab bibaa buen Jɔpa aatiŋ ni, ki ti yin ni uja ubaa, bi yin u ke Simonn Piita.

⁶ U koo ugbanjab ubaa aadichal ni, bi yin u ke Simonn. Waadichal bi nnyusakpem na aagbaan.”

⁷ Le Uwumbər aatuun ngbaan ki gir buen. Waah buen na, le Konelius yin waatutum ponn ni bilee, ni butɔb aaja u ye uninyaan ki bi u chee idaa məmək ki tun lituln tii u na.

⁸ Konelius nan tuk bi waah kan pu na məmək, le ki tun bi, ke bi buen Jɔpa aatiŋ ni.

⁹ Naah woln kitaak na, le bi bi nshan ni, ki peen Jɔpa aatiŋ ni. Nwiin kaa-sisik ni, le Piita jon kidiik paab* u ti mee Uwumbər.

¹⁰ Le nkon chuu u, le u ban u ji tijikaar. Baah bi mən bisaa ke bi tii u na,

¹¹ le u dan tidaŋ ki kan kitaapaak chuu piir, ki kan tiwan nibaa sunn ni kitiŋ. Ni nan naahn likekeln ki pee. Le bi joo ikekefeen inaa pu, ki sunn ni kitiŋ.

* **10:9** : Bi yaa maa kidiik kan, baa di timoor pinn ki, kaa maa lidikokoln. Bi nan di idɔ paan puln tidir paab, le ki di titan pɔr biin. Bi nan maa njibimbin le ki taa joi kidiik aapaacham.

12 Ipeel, ni iwaa, ni tiwan nimək baar kitiŋ na, ni inyoon məmək aabəŋ nan bi likekeln ngbaan pu.

13 Le nneel len ke, “Piita, fii, ki ku ki ŋmə.”

14 Le Piita bui ke, “Ndindaan, aayii. Maa kee ŋman tiwan ni kə ke nee na.”

15 Le nneel ngbaan ki len ke, “Uwumbər yaa len ke aa ga ŋmaa ji tiwan ni na kan, aa taa bui ke ni kə.”

16 Le ni ŋa kina nfum mutaa. Le tiwan ngbaan gir buen paacham.

17 Le Piita dakl lik ke u bee lijinjiiir aawan ngbaan aatataa. Ni nan ŋa u ilandak. N-yoonn ngbaan binib bi nyan ni Konelius do na baa binib, ki bee Simonn do, ki si mbisaməb chee,

18 le ki teen ke, “Simonn Piita bi do oo?”

19 Le Piita laa beenin bi kidiik paab, ki bi dak lijinjiiir aawan ngbaan aatataa. Le Uwumbər Aafuur Nyaan bui u, “Lik, bijab bitaa fuu ni do, ki ban si. Min le tun ni bi.

20 Fii ki sunn ni, ki dii bi, ki taa joo beeni.”

21 Le Piita sunn ni kitiŋ, ki bui bijab ngbaan, “Min le ye unii u ni ban na. Ni chuun kinye?”

22 Le bi bui u, “Konelius, u ye butəb aajab nkub aaninkpel na le tun ni timi. U ye unibamənn u pak Uwumbər na. Juu yaab məmək pak u sakpen. Le Uwumbər aatuun mubaa tuk u ke u yin si, ke aa dan udo, u nan pel saah ga len pu na.”

23 Le Piita bui bi ke bi koo ni, le ki chann bi tichann. Le bi doon udo.

Naah woln kitaak na, le u gor ki dii bi. Le Yesu aanib bi nan bi Jəpa aatiŋ ni na bibaa mu dii u.

24 Ki woln kitaak, le bi fuu Siisarea aatiŋ ni. Le Konelius nan yin waa-maal, ni ujtiiib dan udo, ki nan ka kii Piita. Le Piita ti fuu ki koo bi chee.

25 Waah koo ni na, le Konelius dan nan gbaan unimbiin ni, ki doon u.

26 Le Piita fiin u, ki bui u, “Fii sil. M po ye unibən la.”

27 Piita nan beenin bi len u chee le ki ti koo kidiik ni, ki kan binib pam kuun nima chee.

28 Le Piita bui bi, “Ni nyi ke timi Juu yaab aakaal aa kii ke ti mann binib bi

kaa ye Juu yaab na, kaa kii ke ti kpaan bi chee. Le Uwumbər mu mək mi ke m taa li dak ke unii ubaa kə.

29 Nima pu na, naah yin mi pu na, le m dan, kaa yii. Ni yin mi ba pu?”

30 Le Konelius bui u, “Daanab na, tikur titaa kijook wəb, kinakokoona, le m nan bi maadiik ni, ki bi mee Uwumbər. Maah bi mee Uwumbər na, le m kan uja u pee likekeln li wiin chain na si nnimbiin ni

31 ki bui ke, ‘Konelius, Uwumbər ŋun saameel, ki teer saah ter bigiim pu na.

32 U ban ke aa cha binib buen Jəpa aatiŋ ni, bi ti yin ni uja u bi nima aan bi yin u ke Simonn Piita na, ke u koo ugbanjab ubaa do, bi yin u ke Simonn na. Waadichal bi nnyusakpem na aagbaan.’

33 Waah tuk mi kina na, libuul ngbaan ni le m tun binib bi ti yin si. Saah dan pu na, ni ŋan. Dandana wee, ti məmək bi do, Uwumbər aanimbiin ni. Ti ban ti ŋun tibər ti Tidindaan tuk si ke aa tuk timi na.”

Piita aah tuk Konelius mam Uwumbər aabər pu na

34 Le Piita bui bi, “M bee ke ni ye mbamən ke Uwumbər aa pak ubaa ki jer uken. U po pak ti məmək la.

35 Njinibol məmək ponn ni, unii yaa bi, ki pak Uwumbər ki tun lituln li ŋan na kan, u piir Uwumbər aasui.

36 Ni nyi ke Uwumbər tuk Israel yaab tibənyaan. Tibənyaan tee le ye ke Uwumbər ga tii bi nsuudoon Yesu Kristo pu. Uma le ye ti məmək Aadindaan.

37 Jənn nan tuk binib ke bi yaa kpeln baabimbin kan, u ga muin bi nnyun ni. N-yoonn ngbaan aah jer na, le Yesu u ye Nasaref aatiŋ aanii na piin ki bi tun waatuln Galilee aatim ni, ki bə dii Judea aatim məmək ni.

38 Ni nyi waabər. Uwumbər nan nyan u, ki di Waafuur Nyaan gbiin u ki tii u mpəən, ki nan bi u chee. Uwumbər aah bi u chee na, le u buen ŋipepel məmək, ki tun lituln li ŋan na, ki cha binib bimək nan bi kinimbəŋ aanaal ni na pək.

39 Ti kan waah nani tiwan nimək Jerusalem ni Juu yaab aatim məmək ponn ni na. Le bi kpa a u ndəpuinkoo pu, ki ku u.

40 Iwiin itaa daal, le Uwumbər fikr u nkun ni, ki cha binib kan u.

41 Naa ye binib məmək le kan u. Uwumbər nyan timi le ke ti kan u, ki li ye waaseeraadam. Waah fikr nkun ni na, ti ni u kpaan jin tijikaar, ki kpaan ki nyu nnyun.

42 U tuk timi ke ti buen nipepel məmək, ki ti tuk binib waabər, ki ji seeraa ke Uwumbər nyan u, u ti ji binifuub ni bitekpiib tibər.

43 N-yaayoonn na, Uwumbər aabənabtiib məmək nan len Yesu aabər, ke unii umək gaa u ki kii na, Uwumbər ga di cha pinn u, uma Yesu aayimbil pu.”

44 Tə, Piita aah laa bi len kina na, le Uwumbər Aafuur Nyaan sunn ni ki nan gbiin binib bimək nyan waah len pu na.

45 Yesu aanib bi nyan Jopa ki dii Piita na nan ye Juu yaab, le ni gar bi pam, ba pu? Uwumbər di Waafuur Nyaan tii binib bi kaa ye Juu yaab na mu,

46 le bi nyan bi len iliin yayan ki nyunni Uwumbər.

47 Tə, Piita bui ke, “Uwumbər di Waafuur Nyaan tii binib bimina, ke waah tii timi pu na. Ubaa ga nmaa len ke ti taa muin bi nnyun ni ii?”

48 Waah len kina na, le u bui bi ke bi muin bi nnyun ni, Yesu Kristo aayimbil pu. Tə, Konelius mam nan gan Piita ke u nja bi chee iwiin ilee.

11

Piita aah tuk Yesu aanib tibər ngbaan pu na

1 Yesu aakpambalb ni Judea aatin aanib bi nan gaa Yesu ki kii na, nan nyan ke binib bi kaa ye Juu yaab na mu gaa Uwumbər aabər.

2 Le Juu yaab bibaa len ke binib bi kaa ye Juu yaab na yaa gaa Uwumbər aabər kan, ni nan ke bi gii njichakpan. Le Piita ki gir buen Jerusalem. Waah

ti fuu nima na, le Juu yaab ngbaan kpak u kinikpakpak,

3 ke ba nja u mann binib bi kaa ye Juu yaab na, ki jin bi chee tijiir, Juu yaab aah kə pu na.

4 Le Piita njeer tibər məmək aah piin ki ti saa pu na, ki tuk bi:

5 “M nan bi Jopa aatin ni, ki bi mee Uwumbər, le ni nja mi ke tidan pu na, le m kan tiwan nibaa nyan ni paacham. Ni naahn likekeln, ki pee. Le bi joo ikekefeen inaa pu, ki sunn ni kitiin m chee.

6 Le m lik ni mbaməm, ki kan tiwakor, ni ipeel, ni iwaa, ni tiwan nimək baar kitiin na, ni inyoon, ni pu.

7 Le m nyan nneel len ke, ‘Piita, fii, ki ku ki njo.’

8 Le m len ke, ‘Ndindaan, aayii. Maa kee nman tiwan ni kə ke nee na.’

9 Le nneel ngbaan ki len paacham ke, ‘Uwumbər yaa len ke aa ga nmaa ji tiwan ni na kan, aa taa bui ke ni kə.’

10 Le ni nja kina nfum mutaa. Le tiwan ngbaan ki gir buen paacham.

11 Libuul ngbaan ni le bijab bitaa fuu ni maah bi lidichal li ni na aabisaməb chee. Bi nan nyan ni Siisarea aatin ni la. Konelius le tun ni bi, ke bi nan yin mi.

12 Le Uwumbər Aafuur Nyaan bui mi, ‘Dii bi, ki taa joo beeni.’ Le m dii bi. Le Yesu aanib biloob bimina mu dii mi, le ti buen Siisarea aatin ni, ki ti fuu ki koo Konelius do.

13 Le Konelius tuk timi ke u nan kan Uwumbər aatuun si udo ki tuk u ke u cha binib buen Jopa aatin ni, ki ti yin uja ubaa, bi yin u ke Simonn Piita,

14 u ga tuk u tibər ti ga cha u ni waachiln ponn ni aanib məmək nman na.

15 Le m piin ki bi tuk bi Yesu aabər. Maah laa bi tuk bi na, le Uwumbər Aafuur Nyaan sunn ni bi pu, ke mu aah nan sunn ni ti pu njan pu na.

16 Le m teer ke Tidindaan nan tuk timi ke, ‘Jonnan muin binib nnyun ni. Mma ga gbiin nimi Uwumbər Aafuur Nyaan.’

17 Tə, Uwumbər di Waafuur Nyaan tii timi bi gaa Tidindaan Yesu Kristo ki kii na, le ki tii binib bi kaa ye Juu

yaab na mu, ke waah tii timi pu na. M mu ye ŋma ki ga ŋmaa yii Uwumbər?”

¹⁸ Juu yaab ngbaan aah ŋun Piita aah len pu na, le baa ki kpak u. Bi nan nyuŋ Uwumbər, le ki bui ke, “Kina pu na, Uwumbər cha binib bi kaa ye Juu yaab na mu kpeln baabimbin ki kan liməfal.”

Binib aah gaa Yesu ki kii Antiok aatiŋ ni pu na

¹⁹ Tə, binib bi ku Stiifen na nan muk Yesu aanib ki ŋani bi falaa. Le bi yaa, ki buen ntim məmək ni, ki ti saa Fonisia aatiŋ ni, ni Saiprus aatiŋ ni, ni Antiok aatiŋ ni, ki joo Yesu aabər tuk Juu yaab baanja.

²⁰ Le Yesu aanib bibaa, bi nyan ni Saiprus aatiŋ ni, ni Sairene aatiŋ ni na mu buen Antiok aatiŋ ni, ki ti tuk binib bi kaa ye Juu yaab na mu Tidindaan Yesu aabənyaan.

²¹ Tidindaan aapəɔn nan bi bi chee, le binib pam gaa Tidindaan ki kii, ki kpeln baabimbin, ki dii waasan.

²² Yesu aanib bi nan bi Jerusalem na ŋun bi pu. Nima pu le bi tun Banabas ke u buen Antiok aatiŋ ni.

²³⁻²⁴ U nan ye unibamənn, ki gaa Yesu ki kii mbaməm, ki gbii Uwumbər Aafuur Nyaan. Le u di ti fuu nima. Waah ti fuu nima, ki kan Uwumbər aah san binib ngbaan kinimbaak pu pu na, le ni ŋa u mpopiin. Le u sur bi məmək ke bi cha binimbil li man bi dii Tidindaan aasan mbaməm. Le binib pam gaa Tidindaan ki kii ki kpee waanib pu.

²⁵ Le Banabas buen Tasmus aatiŋ ni, u ti ban Səəl,

²⁶ le ki ti kan u, ki di u dan Antiok aatiŋ ni. Libiməln le Banabas, ni Səəl, ni Yesu aanib nan kuuni nima chee; le bi tuk binib pam Uwumbər aabər, Antiok aatiŋ ni, le bi naan Yesu aadidiliib liyimbil lee, ke Kristo Yaab.

²⁷ N-yoonn ngbaan le Uwumbər aabənbatiib bibaa nyan ni Jerusalem, ki dan Antiok aatiŋ ni.

²⁸ Bi yin ubaa ke Agabus. Le Uwumbər Aafuur Nyaan cha u len

ke nkon sakkem ga lir dulnyaa wee ponn ni. Ubər kpaan Klədius aayoonn le mu nan lir.

²⁹ Agabus aah len kina na, le Yesu aadidiliib len ke bi məmək ga tii ŋimombil, baah ga ŋmaa tii pu na, ki di tii Yesu aanib bi bi Judea aatiŋ ni na.

³⁰ Le bi məmək tii kina. Le Banabas ni Səəl di ŋimombil ngbaan buen Judea, ti di tii Yesu aanib aaninkpiib.

12

Ubər Herod aah ŋa Yesu aanib falaa pu na

¹ N-yoonn ngbaan le Ubər Herod piin ki bi ŋani Yesu aanib bibaa falaa.

² U cha binib di kijaak aajuk ku Jems u ye Jənn aakpel na.

³ Waah ŋa kina na, le ni piir Juu yaab aasui. Nima pu le u cha binib chuu Piita mu. Ni nan ye n-yoonn mu Juu yaab ji Lakr-jer aajim* ki ŋmə boroboro u kaa kpa nnyək na.

⁴ Baah chuu Piita na, le bi di u ŋa kiyondiik ni. Le butəb aajab kipiik ni biloob si kii u. Binaa yaa kiir ki ti saa tikur titaa kan, le binaa mu nan gaa. Ubər Herod nan len ke Lakr-jer aajim ngbaan yoonn yaa jer kan, u ga nyan Piita kiyondiik ni, ki di u siin Juu yaab aanimbiin ni, ki ji u tibər.

⁵ Piita aah laa bi kiyondiik ni na, le Yesu aanib mu nan bi mee Uwumbər linimaln, ki tii u.

Uwumbər aatuun aah nyan Piita kiyondiik ni pu na

⁶ Kinyeek ngbaan yaa woln kan, Ubər Herod ga nyan Piita ki ji u tibər. Le Piita də geen bikikiirb bilee aakaasisik ni. Bi nan di tikululn buu uŋaal məmək ilee, ki di tibaa gbın dar ukikiir wee, ki di tiken gbın dar uken. Le bikikiirb biken si kii mbisaməb chee.

⁷ Kinyeek ngbaan, le Tidindaan aatuun dan ki nan sil u chee. Le nwiihn woln kidiik ponn ni. Le u gbaa finn Piita, ki bui u ke, “Fii sil mala mala.” Waah len kina na, le tikululn ngbaan chuu leer lir.

* **12:3** : Israel yaab nan ji Lakr-jer aajim ke bi teer buyoonn Uwumbər nan nyan bi tinaagbiir ni, Ijpt aatiŋ ni na. Lik Nnyam 12.1-27.

⁸ Le Tidindaan aatuun ngbaan bui u, “Di saagbapapaln buu aachan, ki di saanaatak tan.” Le Piita na kina. Le u ki bui u, “Di saakekeln peen, ki dii mi.”

⁹ Le Piita dii u ki buen, ki dak ke ni ye tidaŋ la. Waa dak ke ni sil ye ibamɔn.

¹⁰ Baah cha na, le bi jer ukikiir ubaa, ki ki foor, le ki ki jer uken, ki ti fuu tikur ajaalen u lek lipaal aabisamɔb na. Le jaalen ngbaan piir ubaa pu. Le bi nyan, ki bɔ dii nyan mubaa. Libuul ngbaan ni le Tidindaan aatuun ngbaan buen, ki cha Piita.

¹¹ Le Piita aanimbil woln. Le u len ke, “M bee ke ni sil na kina. Tidindaan tun ni waatuun ke u nan nyan mi Ubɔr Herod aanaal ni, ki nyan mi Juu yaab aah ban bi na mi pu na ni.”

¹² Tɔ, Piita nan bee waabɔr aah bi pu na, le ki buen Mari, u ye Jɔnn Mak aana na do. Kinipaak nan bi nima, ki bi mee Uwumbɔr.

¹³ Le Piita kpaar lipaal ajaalen. Le ututunn u ye upii aan bi yin u ke Roda na, dan nan lik udaan u kpaar jaalen na,

¹⁴ le ki bee Piita aaneel. Le ni na u mpopiin sakpen. Le u gir buen biken chee, kaa piir jaalen, ki ti tuk bi ke Piita si lipaal.

¹⁵ Le bi tuk u ke u waar la. Le u beenin len ke ni ye mbamɔn. Le bi bui u ke ni ga li ye Piita aawiin la.

¹⁶ Le Piita beenin si kpaar jaalen. Le bi piir jaalen, ki kan u. Baah kan u na, le ni gar bi sakpen.

¹⁷ Le Piita yoor unaaal ki nyii bi pu, ke bi nmin, le ki tuk bi Tidindaan aah na pu ki nyan u kiyondiik ni na, ki bui bi ke bi tuk Jems ni Yesu aanib biken. Piita aah len kina na, le u siir buen nibaa chee.

¹⁸ Kitaak aah woln na, le bikikiirb ngbaan aapobil yuk. Le bi baa tɔb budabu na Piita na.

¹⁹ Le Ubɔr Herod bui bi ke bi ban u. Le bi ban u, kaa kan u. Le Herod yin bikikiirb ngbaan, ki nan baa bi tibɔr

ngbaan, le ki len ke baabɔr bii, ki ku bi.

Tɔ, Herod nan nyan Judea aatin ni, ki buen Siisarea aatin ni, ki ti yunn nima siib.

Ubɔr Herod aah kpo pu na

²⁰ Herod nan gee linjuul ki na Taya aatin aanib, ni Saidonn aatin aanib pu. Le bi mɔmɔk kuun ki buen u chee. Bi nan puen buen uja ubaa chee la. Bi yin u ke Blastus, u ye Herod aatutum aaninkpel la. Le Taya aanib ni Saidonn aanib buen u chee bi ti jɔnn u kijɔtiik, le ki nin buen Ubɔr Herod chee, ki ti mee u ke u taa cha bi li kpa kijaak. Bi gaal baajikaar Ubɔr Herod aatin ni la. Nima pu na, baa ban ke bi li kpa kijaak.

²¹ Le Herod siin nwiin mundaln bi ga kuun tɔb na. Liyaadaal le u di waabɔrkekeln peen, ki kal waabɔrjal pu, le ki len bi chee tibɔr.

²² Waah len tibɔr pu na, le bi mɔmɔk tar ke, “Ni ye Uwumbɔr aaneel la, naa ye unibɔn.”

²³ Tɔ, libuul ngbaan ni le Tidindaan aatuun cha iween chuu u; ba pu? waa tii Uwumbɔr lisil. Le njkpaambil njman u, le u kpo.

²⁴ Tɔ, Uwumbɔr aabɔr nan moo mooni njipepel mɔmɔk. Le binib too kpaie ki gaal i.

²⁵ Banabas ni Sɔal ma kan, baah nan di njimobil tii Yesu aanib aaninkpiib na, le bi di Jɔnn Mak nyan Jerusalem ni, ki labr buen Antiok aatin ni.

13

Uwumbɔr Aafuur Nyaan aah nyan Banabas ni Sɔal pu na

¹ Yesu aanib bibaa nan bi Antiok aatin ni. Bi ponn ni bibaa nan ye Uwumbɔr aabɔnabtiib, bibaa mu nan ye Yesu aabɔr aamɔmɔkb. Bi yin ubaa ke Banabas, ki yin uken ke Simeonn, ki ki yin u ke Unibɔmbɔn,* ki yin uken ke Lusius, u nan ye Sairene aatin aanii na, ki yin uken ke Manaenn u Ubɔr Herod aate nan kpiin u na, ki yin uken ke Sɔal.

* 13:1 : Baaliin ni, bi yin Unibɔmbɔn ke Niger.

² Le bi məmək dooni Uwumbər ki lul buməb. Baah ɲani kina na, le Uwumbər Aafuur Nyaan tuk bi ke bi nya Banabas ni Səəl bi ti tun waah siin bi lituln li na.

³ Le Yesu aanib lul buməb, ki mee Uwumbər, ki di biɲaal paan bi pu, le ki cha bi buen.

Banabas ni Səəl aah ɲa pu Saiprus aatiɲ ni na

⁴ Tə, Uwumbər Aafuur Nyaan aah tun Banabas ni Səəl pu na, le bi buen, ki ti fuu kitiɲ kibaa ni, bi yin ki ke Selusia, le ki koo buɲəb ni, ki puur ki ti fuu lidikl pu, bi yin lidikl ngbaan ke Saiprus,

⁵ le ki fuu kitiɲ ki bi lidikl ngbaan paab na, bi yin ki ke Salamis. Baah fuu nima na, le bi koo Juu yaab aameen aadir ni, ki tuk binib Uwumbər aabər. Jənn Mak mu nan dii bi, ki ter bi.

⁶ Le bi ki buen lidikl ngbaan aapepel liken wəb, ki ti fuu kitiɲ kibaa ni, bi yin ki ke Pafos. Baah ti fuu nima na, le bi kan ubəə ubaa, bi yin u ke Bariyesu. U nan ye Juu yaab aanii le ki ɲmann ke u ye Uwumbər aabənbr la.

⁷ Lidikl ngbaan aatim aaninkpel mu nan bi nima, bi yin u ke Sejius Pəəlus. U nan ye unii u kpa nlan na la. Ubəə ngbaan aajə le nan bi na. Le uninkpel ngbaan yin Banabas ni Səəl ke bi dan u chee, ki ban u ɲun Uwumbər aabər.

⁸ Ubəə ngbaan aayimbil leler nan ye Elimas la. Elimas aatataa le ye ke ubəə. Le u kpa Banabas ni Səəl kinikpakpak, ki pəəni ubaa ke uninkpel ngbaan taa gaa Yesu ki kii.

⁹ Le Uwumbər Aafuur Nyaan fir Səəl, u bi duln u ke Pəəl na pu, le u lik Elimas mbaməm,

¹⁰ le ki bui u, “Sin u ye kinimbəɲ aajapəəna, aa ye litunyaan məmək aadin la, ki ɲmanni binib n-yoonn məmək, ki kpa mbiin sakpen, ki ban aa bii Tidindaan aasan mu tok na.

¹¹ Uwumbər ga daa aatafal, ki cha aa jəb, kaan ki li waa, ki ti saa n-yoonn mu Uwumbər gee na.”

Libuul ngbaan ni le likpakpal bəmbəln biin unimbil pu, le u jəb, ki chuun mann gonni ki ban unii u ga chuu uɲaal ki dar u na.

¹² Uninkpel ngbaan aah kan kina, ki bae Tidindaan aah bi pu na, le ni gar u pam. Le u gaa Yesu ki kii.

Pəəl aah moon Uwumbər aabər Antiok aatiɲ ni pu na

¹³ Pəəl mam nan nyan Pafos aatiɲ ni, le ki koo buɲəb ni, ki ti puur, ki ti fuu kitiɲ kibaa ni, bi yin ki ke Pega, ki bi Pamfilia aapepel ni la. Baah ti fuu nima na, le Jənn Mak gir buen Jerusalem ki cha bi.

¹⁴ Le bi nyan Pega aatiɲ ni, ki buen ti fuu Antiok aatiɲ ki bi Pisidia aapepel ni na. Juu yaab aakpaakool daal, le bi koo kal mmeen aadiik ni.

¹⁵ Le unii ubaa karn Uwumbər Aagban ponn ni. U karn Moses ni Uwumbər aabənbatiib aah nan ɲmee pu na. Waah karn doo na, le mmeen aadiik aaninkpiib tun unii bi chee, ke u ti tuk bi ke bi yaa ban bi tuk binib tibər ti ga pəək bitaakpab na kan, bi tuk bi.

¹⁶ Le Pəəl fii sil ki yoor uɲaal ki len ke, “Israel yaab, ni nimi bi kaa ye Israel yaab ki pak Uwumbər na, li pel man:

¹⁷ Timi Israel yaab Aawumbər nan nyan tiyaajatiib. Bi nan ye bicham le Ijpt aatiɲ ni. Baah bi nima na, le Uwumbər ter bi, ki cha bi pər. Le Uwumbər nyan bi Ijpt aatiɲ ni, ki mək Ijpt aatiɲ aanib waapəən sakpiin.

¹⁸ Nibin imonko ilee le Uwumbər kpiin tiyaajatiib timoor ni,

¹⁹ le ki nin jenn nyan ɲinibol ɲilole Kanaann aatiɲ ni, ki di kitiɲ ngbaan yakr ke lifaal na tii bi. Buyoonn bi nan koo Ijpt aatiɲ ni na, ki ti saa bundaln bi nan gaa Kanaann aatiɲ na, nan ye ɲibin ikui inaa ni piinmu la.

²⁰ “N-yoonn ngbaan le u tii bi bibəjirb, bi li joo bi, ki ti saa waabənbr Samuel aayoonn.

²¹ N-yoonn ngbaan le bi len ke bi ban ubər, u li joo bi. Baah len kina na, le Uwumbər nyan Səəl, u nan ye Kis

aajapɔɔn na, u li ye baabɔr. U nan ye Benjamins aanibol ponn ni aanii, ki nan joo bi ŋibin imonko ilee la.

²² Nee aapuwɔb le Uwumbɔr nyan u bi chee, ki di David ŋa baabɔr, ki len ke, 'David u ye Jese aajapɔɔn na bi maah gee pu na. U ga li ŋani maah gee pu na mɔmɔk.'

²³ Tɔ, Uwumbɔr nan puu tipuur ke u ga tun unii Israel yaab chee, ke u gaa bi lii. Yesu le u tun ni u bi chee, ke u gaa bi lii. Uma le ye Ubɔr David aayaabil ubaa.

²⁴ Jɔnn u nan muini binib nnyun ni na nan loln nsan ki fuu ni, le Yesu nin paan ni. Yesu aah kaa nan kee piin waatuln na, le Jɔnn tuk Israel yaab ke bi yaa kpeln baabimbin kan, u ga muin bi nnyun ni.

²⁵ Jɔnn aah kaa nan kee tun waatuln doo na, le u baa bi, 'Ni dak ke m ye ŋma? Maa ye Kristo u ga gaa binib lii na. Uma le paan ni mpuwɔb. Maa ŋeer m chuu gbiln waanaatak aarmin.'

²⁶ Tɔ, Pɔɔl nan ki bui bi, "Nnaabitiib, Abraham aayaabitiib, ni binib bi kaa ye Juu yaab ki pak Uwumbɔr na, timi chee le Uwumbɔr nan tun ni tibɔnyaan ke u ga gaa timi lii.

²⁷ Binib bi bi Jerusalem ni na, ni baaninkpiib aa nyi ke Yesu le ga gaa bi lii. Likpaakool mɔmɔk daal, bi karni Uwumbɔr Aagban ponn ni, Uwumbɔr aabɔnabitiib aah nan len pu na, kaa bee naatataa. Le bi jin Yesu tibɔr ki len ke waabɔr bii. Uwumbɔr aabɔnabitiib nan len ke bi ga ŋa kina.

²⁸ Juu yaab nan mee Pailat nsan ke bi ku Yesu. Bi mu aa kan waataani ki ga ŋmaa len ke u ŋeer bi ku u.

²⁹ Ni ŋmee Uwumbɔr Aagban ponn ni baah ga nan ŋa Yesu pu ki ku u na. Le bi nan ŋani naah ŋmee pu na mɔmɔk, le ki nyan u ndɔpuinkoo pu, ki di u sub kitakpaluŋ ni.

³⁰ Le Uwumbɔr fikr u nkun ni.

³¹ Le u di ubaa mɔk binib bi nan dii u Galilee ki nan saa Jerusalem na. Le bi kan u iwiin pam. Dandana wee,

bima le ye waaseeraadam, ki tuk Juu yaab waabɔr.

³²⁻³³ Timi le joo ni tibɔnyaan ngbaan nan tuk nimi. Uwumbɔr nan puu tipuur tii tiyaajatiib. Timi le ye tiyaajatiib aayaabitiib. Waah puu tipuur ti tii tiyaajatiib na, u gbiin tipuur ngbaan dandana wee tii timi, ki fikr Yesu nkun ni. Uwumbɔr aalahn aagban ponn ni, ŋiyil ŋilee, le Uwumbɔr len Yesu chee ke,

'Sin le ye Maabo, din wee le m ma si.' †

³⁴⁻³⁵ Tɔ, Uwumbɔr ki bui ke:

'M ga sil ŋa tinyoor ti bi chain na ŋa ni pu,

ke maah puu tipuur tii Ubɔr David pu na.' ‡

Uwumbɔr ki len kigban kibaa ponn ni:

'Maan cha maabo u ye chain na aawon bur.' §

Tɔ, Pɔɔl nan ki len ke, "Uwumbɔr aah len pu na, naatataa le ye ke u fikr Yesu nkun ni. Waan ki kpo. Waawon aan bur.

³⁶ Ubɔr David aah nan bi na, u nan tun Uwumbɔr aatuln, le ki ti kpo. Le bi sub u uyaajatiib chee, le u bur.

³⁷ Yesu u Uwumbɔr fikr u nkun ni na, uma aawon aa bur.

³⁸⁻³⁹ Tijotiib, ti tuk nimi ke Uwumbɔr ga di cha nimi aatunwanbir pinn nimi Yesu pu. Binib bimɔk gaa Yesu ki kii na, Uwumbɔr ga di cha pinn bi, ki nyan bi baatunwanbir ni. Moses aakaal aa ŋmaa di cha pinn binib, kaa ŋmaa nyan bi baatunwanbir ni. Ti ban ke ni li nyi tibɔr timina mbamɔm.

⁴⁰⁻⁴¹ Uwumbɔr aabɔnabitiib nan len ke Uwumbɔr len ke:

'Mbɔnyundam, lik, m bi tun lituln libaa nimi aayoonn.

Unii yaa tuk nimi ke m tun lituln limina kan,

naan tii naadii la.

Cha ni gar nimi man, aan ki bee yɔli.' **

Tɔ, Pɔɔl nan ki tuk bi, "Ni li nyi aan Uwumbɔr aabɔnabitiib aah len pu na, ni taa ŋa nimi."

⁴² Pɔɔl aah len doo na, le u ni Banabas nyan ni mmeen aadiik ni. Baah

† 13:32-33 : Lik Ilahn 2.7. ‡ 13:34-35 : Lik Aisaya 55.3. § 13:34-35 : Lik Ilahn 16.10. * 13:40-41 : Lik Habakuk 1.5.

nyan ni na, le binib bui bi ke likpaakool li choo na daal bi ki gir ni, ki nan ki tuk bi tibər ngbaan.

⁴³ Binib məmək aah nyan mmeen aadiik ni na, le Juu yaab, ni binib bi nan kpeln ki dii Juu yaab aasan na pam nan dii Pəol ni Banabas. Le Pəol ni Banabas len bi chee ki tuk bi ke Uwumbər aah san bi kinimbaak pu na, bi li beenin dii waasan.

⁴⁴ Tə, likpaakool li paan ni na daal, le binib bimək bi kitin ngbaan ni na nan kuun ni bi nan n̄un Tidindaan aabər. Ubaabaa baanja le nan gur linampal.

⁴⁵ Juu yaab aah kan kinipaak ngbaan kuun kina na, le bi kpa lipiipoln sakpen, ki kpa Pəol kinikpakpak, ki seei u.

⁴⁶ Le Pəol ni Banabas kpa lipobil ki bui Juu yaab ngbaan, “Ni n̄an ke ti puen tuk nimi Uwumbər aabər. Le ni yii, kaa kii, kaa dak ke ni n̄eer ni kan liməfal li kaa kpa ndoon na. Kina pu na, ti ga di cha nimi, ki tuk binib bi kaa ye Juu yaab na Uwumbər aabər.

⁴⁷ Uwumbər tuk timi waagban ponn ni ke ti n̄a kina. U nan len ke, ‘M nyan si la, ke aa woln binib bi kaa ye Juu yaab na aanimbil, ki tii dulnyaa wee ni aanib məmək nsan ke bi n̄mar.’”†

⁴⁸ Tə, binib bi kaa ye Juu yaab na aah n̄un baah len pu na, le bi kpa mpopiin sakpen, le ki bui ke Uwumbər aabər n̄an sakpen a. Le binib bi Uwumbər nyan bi ke bi kan liməfal li kaa kpa ndoon na gaa Yesu ki kii.

⁴⁹ Le Uwumbər aabər moon itingbaan məmək ni.

⁵⁰ Le bipiib bi kpa mpəon ki pak Uwumbər na bi kitin ngbaan ponn ni. Kitin ngbaan aaninkpiib mu nan bi. Le Juu yaab n̄a, ki cha bi n̄ma tijar Pəol ni Banabas pu, ki n̄a bi falaa, ki nyan bi baatin ni.

⁵¹ Le Pəol ni Banabas kpaar bitaa aatatan lii nima, ni ye nsurm le ki tii bi, ki nyan ni nima, ki buen kitin kibaa ni, bi yin ki ke Ikonium.

⁵² Le Uwumbər Aafuur Nyaan gbiin binib bi gaa Yesu ki kii Antiok aatin ni na. Le bi nan kpa mpopiin pam.

14

Pəol mam aah buen Ikonium aatin ni pu na

¹ Pəol ni Banabas nan ti fuu Ikonium aatin ni, ki koo mmeen aadiik ni, ki kpa mpəon ki tuk binib Uwumbər aabər. Nima pu na, binib pam nan gaa Yesu ki kii, bi ye Juu yaab, ni bi kaa ye Juu yaab na mu.

² Le Juu yaab bibaa yii Uwumbər aabər, ki bii Yesu aanib, ki cha binib bi kaa ye Juu yaab na bibaa gee linjuul bi pu.

³ Le Pəol ni Banabas nan bi nima ki yunn, ki nan kpa lipobil ki tuk binib Tidindaan aabər, ke u gee bi. Le Tidindaan cha bi tun lijinjiir aatun, ki mək ke baah len pu na, ti gbii.

⁴ Le kitin ngbaan aanib aa kpa kiməbaan. Bibaa nan si Juu yaab aapuwəb, biken mu si Yesu aakpambalb aapuwəb.

⁵ Le Juu yaab ni baaninkpiib, ni binib bi kaa ye Juu yaab na bibaa kpokl ke bi ga n̄a Yesu aakpambalb bakaa ki mae bi n̄itakpal.

⁶ Le Yesu aakpambalb n̄un baah ban bi n̄a bi pu na, ki san n̄mar, ki buen Listra aatin ni, ni Debe aatin ni, ni itingbaan i bi nima na. Listra aatin, ni Debe aatin məmək bi Likonia aapepel ni la.

⁷ Le bi tuk nima chee aanib tibənyaan ngbaan.

Baah mae Pəol n̄itakpal Listra aatin ni pu na

⁸ Uja ubaa nan bi Listra aatin ni, le utaafar faan. Una aah nan ma u na, u nan ye uwəb la. Waa nan chuun.

⁹ U nan ka pel Pəol aah len pu na, le Pəol bee ke u gaa Yesu ki kii, nima le u ga n̄maa tii u laafee. Le Pəol lik u sulm,

¹⁰ ki len mpəon pu, “Fii sil aataa pu.” Le uja ngbaan fii yuk sil, le ki chuun gonni.

† 13:47 : Lik Aisaya 49.6.

11 Le kinipaak ngbaan kan Pɔɔl aah ɲa pu na. Le bi teen Likonia aatin aanib aaliin ponn ni, “Niwaa le kpaln binib ki dan ti chee do.”

12 Le bi yin Banabas ke Seus.* Pɔɔl nan len tibər jer Banabas. Nima pu le bi yin u ke Hemes.†

13 Liwaal Seus aadichal nan bi kitin ngbaan aagoln aabisamɔb chee la. Le unii u toor kitork tii liwaal ngbaan na joo ni inaaja ni nsupuun ki di dan kitin ngbaan aagoln aabisamɔb chee. U ni kinipaak ngbaan nan ban ke bi toor kitork tii Uwumbər aakpambalb Banabas ni Pɔɔl la.

14 Le Banabas ni Pɔɔl ɲun baah ban bi ɲa pu na. Baah ɲun kina na, le bi chuu kar baabəkur, le ki san koo kinipaak ngbaan aakaasisik ni, ki tar ke,

15 “Njɔtiib, ba pu ni ɲani kina? Ti po ye binibəm ke naah ye pu na la. Ti dan ti nan tuk nimi tibɔnyaan la. Di cha man, ki taa ki dii ɲiwaa man. Nj ye fam la. Ni li dii Uwumbər u fu na. Uma le nan naan paacham ni kitin, ni nnyusakpem, ni tiwan mɔmɔk.

16 N-yaayoonn na, u nan cha ɲinibol mɔmɔk ɲani baah gee pu na.

17 N-yoonn mɔmɔk u mu ɲani nimi tinann, ki tii nimi utaal, ki cha tijikaar ɲani, ki kpiini nimi, ki cha ni kpa mpopiin, u mɔk nimi ke u bi.”

18 Le Pɔɔl ni Banabas len kina ki pɔɔni bibaa ke bi taa cha kinipaak ngbaan toor kitork ngbaan tii bi, le baa ki toor ki tii bi.

19 Le Juu yaab bibaa nyan ni Antiok aatin ni, ni Ikonium aatin ni, ki dan Listra aatin ni, bi nan bii Pɔɔl ni Banabas ki cha binib gee liɲuul bi pu. Le bi mae Pɔɔl ɲitakpal, ki dar fuul u nyan kitin ni, ki ti di bil, ki dak ke u kpo, le ki siir cha u.

20 Le Yesu aadidiliib dan nan sil gob u. Baah sil gob u na, le u fii sil, ki labr buen kitin ngbaan ni.

Pɔɔl mam aah labr buen Antiok aatin ni pu na

* 14:12 : Seus nan ye liwaal sakpeln libaa la. † 14:12 : Hemes nan ye liwaal li bi bui ke li len tibər sakpen na la.

Kitaak aah woln na, le Pɔɔl ni Banabas siir buen Debe aatin ni,

21 ki ti tuk nima chee aanib tibɔnyaan ngbaan. Le binib pam gaa ti, ki dii Yesu aasan. Le Pɔɔl ni Banabas nyan nima ki ki labr buen Listra aatin ni, ni Ikonium aatin ni, ni Antiok aatin ki bi Pisidia aapepel ni na.

22 Baah dii ntim ngbaan ni na, le bi pɔɔk Yesu aanib aataakpab, ki toor tuk bi Uwumbər aabər, le ki tuk bi ke bi sil Yesu aachan ni, ke binib yaa ban bi koo Uwumbər aanaan ni kan, bi ga ji falaa sakpen le ki nin koo ni.

23 Ntim mɔmɔk ni, bi nan leer Yesu aanib ponn ni bininkpiib ke bi li joo bi, le ki lul bumɔb, ki mee Uwumbər tii bi. Baah gaa Tidindaan ki kii na, le bi di bi ɲa unjaal ponn ni, ke u li lik bi.

24 Le bi bɔ dii Pisidia aatim ponn ni, ki ti ki fuu Pamfilia aapepel ni,

25 le ki ti fuu Pega aatin ni, ki tuk binib Yesu aabər, le ki buen Atalia aatin ni.

26 Baah ti fuu nima na, le bi koo buɲɔb ni, ki puur nnyusakpem ki gir buen Antiok aatin ni, kitin ki bi nan nyan ni ki ni na. Baah nan ban bi nyan kitin ngbaan ponn ni na, Yesu aanib nan mee Uwumbər tii bi, ki di bi ɲa unjaal ni, ke u ter bi waatuln ponn ni. Baah ti tun lituln ngbaan doo na, le bi ki gir ni nima.

27 Baah fuu ni na, le bi yin Yesu aanib ke bi kuun ni, le ki tuk bi tiwan nimɔk Uwumbər cha bi ɲa na, ki tuk bi waah ɲa pu ki tii binib bi kaa ye Juu yaab na nsan ke bi gaa Yesu ki kii na.

28 Pɔɔl ni Banabas nan ti bi nima, Yesu aadidiliib chee, ki yunn.

15

Baah kuun Jerusalem ponn ni pu na

1 Tɔ, bijab bibaa nan nyan ni Judea aatin ni, ki dan Antiok aatin ni, le ki nan tuk Yesu aanib ke bi yaa kaa gi ɲichakpan, Moses aakaal aah mɔk pu na kan, baan ɲmar.

² Le bijab ngbaan kpak Banabas ni Pɔɔl kinikpakpak sakpen tibɔr ngbaan pu. Nima pu na, bi mɔmɔk nan kii ke bi ga tun Pɔɔl ni Banabas ni binib bibaa aan bi buen Jerusalem, ki ti baa Yesu aakpambalb ni Yesu aanib aaninkpiib bi bi nima na, ki lik.

³ Yesu aanib nan ter bi, le bi gor ki buen. Baah cha na, le bi bɔ dii Fonisia aatim ni, ni Samaria aatim ni, ke bi ti mann Yesu aanib, ki tuk bi ke binib bi kaa ye Juu yaab na mu gaa Yesu ki kii. Le ni tii bi mɔmɔk mpopiin sakpen.

⁴ Le Pɔɔl ni Banabas ti fuu Jerusalem. Baah ti fuu nima na, le Yesu aanib ni baaninkpiib ni Yesu aakpambalb doon bi ni mpopiin. Le Pɔɔl ni Banabas tuk bi tiwan nimɔk Uwumbɔr cha bi ɲa na, ki tuk bi waah ter bi pu na.

⁵ Le Farisii yaab bibaa, bi dii Yesu na, fii sil, le ki len ke binib bi kaa ye Juu yaab na yaa dii Yesu kan, ni ɲan ke bi gii ɲichakpan, ki kii Moses aakaal.

⁶ Le Yesu aakpambalb ni Yesu aanib aaninkpiib kuun tɔb chee, ke bi kpokl tibɔr ngbaan.

⁷ Baah kpokl ki ti yunn na, le Piita fii sil ki bui ke, “Nnaabitiib, ni nyi ke n-yoonn mu jer na Uwumbɔr nan lee mi ni ponn ni, ke m buen binib bi kaa ye Juu yaab na chee, ki ti tuk bi tibɔnyaan ngbaan, aan bi ɲun ki gaa Yesu ki kii.

⁸ Uwumbɔr u nyi binib mɔmɔk aasui ni aah bi pu na nan di Waafuur Nyaan tii binib bi kaa ye Juu yaab na, ke waah tii timi pu na.

⁹ Waah ɲa kina na, u mɔk ke u pak binib bi kaa ye Juu yaab na mu. Waa yakr timi. U po dak ke binib mɔmɔk ye tiwanbaan la. Baah gaa u ki kii na, le u finn bisui ni titunwanbir.

¹⁰ Nima pu na, ba pu ni muk bi, ki tɔɲni Uwumbɔr? Timi ni tiyaajatiib aah nan ban ti dii Moses aakaal na, ni nan pɔɔ ti chee. Taa ɲmaa dii. Ni bi ke lituln li nyuun na la. Ba pu ni ban ke Yesu aadidiliib ngbaan dii kina?

¹¹ Binib bi kaa ye Juu yaab na yaa gaa Tidindaan Yesu ki kii kan, waan-

imbaasaln pu le u ga gaa bi lii. Kina le u ga gaa ti mu lii.”

¹² Piita aah len kina na, le bi mɔmɔk ɲmin, ki pel Banabas ni Pɔɔl aah len pu na. Le bi tuk bi Uwumbɔr aah ɲa pu ki cha bi tun lijinjiir aatun binib bi kaa ye Juu yaab na aakaasisik ni na.

¹³ Banabas ni Pɔɔl aah len ti doo na, le Jems bui ke, “Nnaabitiib, li pel man.

¹⁴ Dandana wee, Simonn Piita tuk timi Uwumbɔr aah ɲa pu njan na, ki mɔk ke utafal bi binib bi kaa ye Juu yaab na ni, ki lee bi ponn ni binib bibaa, ke bi li ye waanib.

¹⁵ Uwumbɔr aabɔnabitiib nan len ke u ga ɲa kina. Ni ɲmee Uwumbɔr Aagban ponn ni ke

¹⁶ ‘Uwumbɔr len ke: Ubɔr David aanaan aah lir na, m ga gir ni aan ki nan fin waanaan ngbaan.

M ga ɲa mu nnaanpɔm, ki cha mu sil mbamɔm.

¹⁷ Nima pu na, binib bi gur na ga li ban min Uwumbɔr.

ɲinibol ɲimɔk ye maanib na ga li ban mi.

¹⁸ Uwumbɔr le len kina.

N-yaayoonn na ki joo cha,

u nan tuk binib tibɔr timina.’ ”*

¹⁹ Jems nan ki bui ke, “M dak ke ti taa ki muk binib bi kaa ye Juu yaab ki kpeln baabimbin ki dii Uwumbɔr aasan na.

²⁰ Cha ti ɲmee kigban tii bi, ki tuk bi ke bi taa ki ɲmɔ kitork aanann, ki taa ki gɔr kidagook, ki taa ki ɲmɔ tiwan ni bi tab ku ni na, ki taa ki ɲmɔ nsin.

²¹ Tiyaajatiib yoonn ki di nan saa din, bi tuk binib Moses aakaal ntim mɔmɔk ponn ni. Likpaakool daal mɔmɔk bi po karni Moses aakaal mmeen aadir ni.”

Baah ɲmee kigban ngbaan pu na

²² Jems aah len ti doo na, le Yesu aakpambalb, ni Yesu aanib mɔmɔk, ni baaninkpiib kpokl ke bi ga nya bi ponn ni bijab bibaa, ki di kpee Pɔɔl ni Banabas pu, ki tun bi Antiok aatin ni, bi ti di kigban ngbaan tii bi. Le bi nyan bijab bilee. Bi yin ubaa ke Judas

* 15:18 : Lik Amos 9.11-12.

Basabas, ki yin uken ke Sailas. Bijab bilee ngbaan nan ye biyidam le Yesu aanib ponn ni.

²³ Le bi ηmee kigban̄ ki di tun bi, bi di buen ti tii binib bi kaa ye Juu yaab na. Bi ηmee ke:

“Tinaabitiib bi kaa ye Juu yaab ki bi Antiok aatin̄ ni, ni Siria aatin̄ ni, ni Silisia aatin̄ ni na, ti dooni nimi. Timi Yesu aakpambalb, ni Yesu aanib aaninkpiib dooni nimi.

²⁴ Ti ηun ke bijab bibaa nyan ti ponn ni, ki dan ni chee, ki ti tuk nimi tibər ti muk nimi ki ηa nimi ilandak na. Taa nan tuk bi ke bi tuk nimi kina.

²⁵ Nima pu na, ti kuun təb ki kpaan kiməbaan, ki nyan ti ponn ni bijab bilee, ke ti tun ni bi ni chee. Bi ni tijətiib Banabas ni Pəəl, bi ti gee bi na, le ti ga tun ni bi ni chee.

²⁶ Banabas ni Pəəl nan di baaməfal paan talmaa Tidindaan Yesu Kristo pu.

²⁷ Bijab bi ti nyan bi na le ye Judas ni Sailas. Bi mu ga tuk nimi tibər ngbaan aah ηmee pu na.

²⁸ Ti ni Uwumbər Aafuur Nyaan kpaan kiməbaan, kaa ban ti di nkaal mu pəə na kpee nimi.

²⁹ Ni ηan ke ni taa ki ηmə kitork aanann, ki taa ki ηmə nsin, ki taa ki ηmə tiwan ni bi tab ku ni na, ki taa ki gər kidagook. Ni yaa kii kina kan, nima le ηan. Uwumbər ter nimi.”

³⁰ Le bi di kigban̄ ngbaan tii Banabas mam, ke bi di buen Antiok aatin̄ ni. Baah ti fuu nima na, bi nan kuun ni Yesu aanib məmək, ki di kigban̄ ngbaan tii bi.

³¹ Baah karn kigban̄ ngbaan ponn ni na, le ni ηa bi mpopiin. Ni nan ye tibər ti pəək bitaakpab na la.

³² Le Judas ni Sailas, bi ye Uwumbər aabənabtiib na, tuk bi Uwumbər aabər pam ki pəək bitaakpab, ki ter bi, bi li dii mbaməm.

³³ Bi nan yunn nima siib. Baah nan yunn nima siib na, le bi chəi bi, ki gir buen Yesu aakpambalb chee. [

³⁴ Sailas ma nan gaar Antiok aatin̄ ni.]

³⁵ Pəəl ni Banabas nan ti bi Antiok aatin̄ ni, ni yunn siib. Le bi ni binib pam tuk binib Tidindaan aabənyaan, ki mək bi baah ga dii u mbaməm pu na.

Pəəl ni Banabas aah yakr təb chee pu na

³⁶ Naah yunn siib na, le Pəəl bui Banabas, “Cha ti gir buen taah nan tuk binib Tidindaan aabər ntim mu məmək ni na, ki ti mann Yesu aanib ki lik ke bi joo Yesu aabər kinye?”

³⁷ Le Banabas ban ke Jənn Mak dii bi.

³⁸ Le Pəəl aa kii; ba pu? baah nan bi Pamfilia aatin̄ ni na, Jənn Mak nan labr kun ki cha bi, kaa ki ter bi lituln na ponn ni. Nima pu na, Pəəl aa nan kii ke u ki dii bi.

³⁹ Le Pəəl ni Banabas kpak kinikpakpak ki yakr təb chee, kaa ki dii təb. Le Banabas ni Jənn Mak koo bujəb ni, ki buen lidikl libaa pu, bi yin li ke Saiprus.

⁴⁰ Le Pəəl nyan Sailas ke u dii u. Le Yesu aanib mee Uwumbər tii bi, ki di bi ηa Uwumbər aajaal ni, u ter bi. Le bi buen,

⁴¹ ki bə dii Siria aatim ni, ni Silisia aatim ni, ki pəək Yesu aanib aataakpab, ki toor tuk bi Uwumbər aaliin.

16

Timoti aah dii Pəəl ni Sailas pu na

¹ Pəəl mam nan ti fuu Debe aatin̄ ni, ni Listra aatin̄ ni. Le Yesu aadidiir ubaa nan bi nima. Bi yin u ke Timoti. Una nan ye Juu yaab aabo la, ki mu gaa Yesu ki kii. Ute nan ye Griik aanii la.

² Yesu aanib bimək bi Listra aatin̄ ni, ni Ikonium aatin̄ ni na məmək nan pak Timoti.

³ Le Pəəl ban ke Timoti li dii u. Juu yaab bimək bi nima na nan nyi ke Timoti aate ye Griik aanii la. Nima pu na, Pəəl nan gii Timoti aachakpaln ke Juu yaab aah geei pu na, le ki cha u dii bi.

⁴ Le bi bə dii ntim ngbaan ponn ni, ki mann Yesu aanib. Pəəl mam aah nan bi Jerusalem ni na, le Yesu aakpambalb, ni Yesu aanib aaninkpiib bi

nan bi nima na nan kpokl, binib bi kaa ye Juu yaab ki dii Yesu na aah ga ŋa pu na. Le Pɔɔl tuk bi baah nan kpokl ki len pu na, ke bi kii kina.

⁵ Nima pu na, Yesu aanib aataak-pab nan pɔɔk waasan ni. Idaa mɔmɔk le binib biken mu gaal u ki kii, ki kpaɛ waanib pu.

Pɔɔl aah dan tidan Troas aatin ni pu na

⁶ Uwumbɔr Aafuur Nyaan aa nan kii ke Pɔɔl mam buen Asia aatin ni ki ti tuk binib Yesu aabɔr. Le bi bɔ dii Frijia aatim ni, ni Galasia aatim ni,

⁷ ki ti fuu Misia aatin mɔk, ki ban bi buen Bitinia aatim ni. Le Yesu Aafuur Nyaan aa kii.

⁸ Le bi bɔ dii Misia aatim ni, ki ti fuu Troas aatin ni.

⁹ Kinyeek ngbaan le Pɔɔl dan tidan ki kan Masedonia aatin aanii ubaa si u chee ki ganɔni u ke u dan Masedonia aatim ni ki nan ter bi.

¹⁰ Pɔɔl aah dan tidan ngbaan kina na, le min Luk ni Pɔɔl mam gor ke ti buen Masedonia aatim ni. Ti nan bee ke Uwumbɔr le yin timi ke ti buen ki ti tuk kitiŋ ngbaan aanib tibɔnyaan na.

Upii Lidia aah gaa Yesu ki kii pu na

¹¹ Ti nan koo bunɔb, Troas aatin ni, ki puur nnyusakpem na ki ti jer lidikl libaa, bi yin li ke Samotres. Naah woln kitaak na, le ti fuu Neapolis aatin ni.

¹² Le ti nyan bunɔb ni, ki chuun kitiŋ ki ti fuu Filipi aatin ni. Ki ye Masedonia aatin kibaa, ki ye kitisakpen. Rom yaab nan bi nima, ki joo kitiŋ ngbaan. Ti nan bi kitiŋ ngbaan ponn ni, ki pii iwiin ilee.

¹³ Juu yaab aakpaakool daal, le ti nyan kitiŋ ngbaan ponn ni, ki buen limɔɔl aagbaan. Ti nan dak ke likpaakool daal mɔmɔk Juu yaab kuuni nima ke bi mee Uwumbɔr. Le ti kan bipiib kuun nima. Le ti kal ki tuk bi Uwumbɔr aaliin.

¹⁴ Upii ubaa nan bi nima ki ŋun taah len pu na. Bi nan yin u ke Lidia. U nan ye Tiataira aatin aapii la, ki chuun kooh ŋitanyaan aakeken ŋi kpa kidaak na. U nan ye upii u pak Uwumbɔr na

la. Le Tidindaan piir usui ke u pel mbamɔm, ki gaa Pɔɔl aah len pu na.

¹⁵ Le bi muin u ni waachiln ni aanib nnyun ni. Le u tuk timi, “Ni yaa dak ke m sil gaa Tidindaan ki kii kan, ni dan nan mann mi, ki li bi ndo.” Le u ganɔ timi, le ti buen.

Baah di Pɔɔl mam ŋa kiyondiik ni pu na

¹⁶ Ti nan ki buen baah mee Uwumbɔr nin chee na. Taah cha na, le usapɔɔn ubaa ton timi nsan ni. U nan ye unaagbiibo la. Bininkpiib nan dii u, ki cha u tuk binib tiwan ni choo ki ga nan ŋa na aabɔr. Waah ŋani kina na, le u kan ŋimombil pam ki tii udindatiib.

¹⁷ Le u paan ni ti ni Pɔɔl aapuwɔb, ki tar ke, “Bijab bimina le ye Uwumbɔr u kaa kpa ŋeen aatɔ na aanaagbiib. Bi tuk nimi naah ga ŋa pu ki ŋmar na.”

¹⁸ Usapɔɔn ngbaan nan ŋani kina iwiin mɔmɔk. Waah ŋani kina na, le Pɔɔl gee liŋuul, ki fenn lik u, ki tuk bininkpiib bi dii u na, “M tuk nimi Yesu Kristo aayimbil pu, nya u ni man.” Libuul ngbaan ni le bininkpiib ngbaan nyan u ni.

¹⁹ Tɔ, bininkpiib ngbaan aah nyan u ni na, le udindatiib gee liŋuul. Bi bee ke waan ki kan ŋimombil tii bi. Le bi chuu Pɔɔl ni Sailas ki dar bi mpɔɔn, ki di buen kitiŋ ngbaan aabɔjirb aanimbiin ni,

²⁰ ki ti len ke, “Bijab bimina ye Juu yaab, ki muk do aanib,

²¹ ki tuk bi nkaal mubaa. Taah ye Rom yaab na, naa ŋan ke ti gaa nkaal mue ki dii mu.”

²² Baah len kina na, le kinipaak ngbaan mu gee liŋuul Pɔɔl ni Sailas pu.

Le bibɔjirb ngbaan chuu peer baawan, ki tuk baatutum ke bi di ŋidabil gbaa bi.

²³ Le bi gbaa bi pam, ki tur bi ti ŋa kiyondiik ni, ki tuk kiyondiik aaninkpel ke u li kii bi mbamɔm.

²⁴ Baah tuk u kina na, le u tur bi ŋa ponn ni aadiik ni, kiyondiik ni, ki baa bi ŋibaa.

25 Kinyetaasiik le Pɔɔl ni Sailas bi mee Uwumbɔr, ki gaa ilahn ki pak u. Le binaagbiib biken ka pel.

26 Libuul ngbaan ni le kitin den sakpen, ki cha kiyondiik aadinyikl mu den. Libuul ngbaan ni le kiyondiik aajaalen mam mɔmɔk chuu piir. Le binaagbiib mɔmɔk aakululn chuu gbiln lir.

27 Le kiyondiik aaninkpel finn, ki kan ke jaalen mam mɔmɔk piir a. U nan dak ke binaagbiib mɔmɔk nyan a. Le u yoor waajaak aajuk ke u ku ubaa.

28 Le Pɔɔl teen ke, “Taa ku aabaa. Ti mɔmɔk bi do.”

29 Le kiyondiik aaninkpel teen ke, “Li joo ni karyaa,” ki san koo ni, le ki nan gbaan Pɔɔl ni Sailas aanimbiin ni, le uwon gbaa.

30 Le u nyan bi lipaal, ki baa bi, “Ndindatiib, m ga ɲa kinye aan ki ɲmar?”

31 Le bi bui u, “Aa yaa gaa Tidindaan Yesu ki kii kan, aa ga ɲmar, le saachiln ponn ni aanib mu ga ɲmar.”

32 Le bi tuk u ni waachiln ni aanib mɔmɔk Tidindaan aabɔr.

33 N-yoonn ngbaan le u di nnyun char baabuun ngbaan, baah fe gbaa lakr bi pu na. Le bi muin u ni waachiln ni aanib mɔmɔk nnyun ni.

34 Le u di Pɔɔl ni Sailas buen waadichal ni, ki ti tii bi tijikaar ke bi ji. U ni waachiln ni aanib aah nan gaa Uwumbɔr ki kii na, ni ɲa bi mpopiin pam.

35 Naah woln kitaak na, le bibɔjirb ngbaan tun baatutum ke bi buen ti tuk kiyondiik ni aaninkpel ke u di bijab na lii aan bi li cha.

36 Le kiyondiik aaninkpel tuk Pɔɔl, “Bibɔjirb ngbaan len ke m di aa ni Sailas lii, ni li cha. Ni nya suuna ki li cha.”

37 Le Pɔɔl aa kii kina. U nan bui bitutum ngbaan, “Bibɔjirb ngbaan aah ɲa pu na, naa ɲan. Timi tibaa mu po ye Rom yaab la. Baa jin timi tibɔr, kaa kan timi aataani, le ki gbaa timi binib aanimbiil ni, ki di timi lan kiyondiik ni. Baah ɲa timi Rom yaab kina na, naa ɲan. Dandana wee, bi ban ke ti

li cha, ubaa taa li nyi. Taan kii kina. Cha bibɔjirb ngbaan bibaa dan nan nyan timi.”

38 Le bitutum ngbaan buen ti tuk bibɔjirb ngbaan Pɔɔl aah len pu na. Baah ɲun ke Pɔɔl ni Sailas ye Rom yaab na, le ijawaan chuu bi.

39 Le bi buen Pɔɔl ni Sailas chee ki ti sɔɲ bisui, ki nyan bi kiyondiik ni, le ki ganj bi ke bi nya kitin ngbaan ni.

40 Le Pɔɔl ni Sailas siir nima chee, ki buen Lidia aadichal ni, ki ti doon Yesu aanib, ki len bi chee ki pɔɔk bitaakpab, le ki nin siir nima.

17

Binib aah ɲma tijar Tesalonika aatinj ni pu na

1 Baah siir nima na, le bi bɔ dii Amfipolis aatinj ni, ni Apolonia aatinj ni, le ki ti fuu Tesalonika aatinj ni. Juu yaab aameen aadiik nan bi nima.

2 Le Pɔɔl ti koo mmeen aadiik ngbaan ni, waah ti ɲani pu ɲikpaakoo mɔmɔk na. U nan di ɲikpaakoo ɲitaa le tuk bi Uwumbɔr Aagbanj aah len pu na aatataa,

3 ki mɔk bi ke ni ye Kristo u gaa binib lii na aabɔr, ke Uwumbɔr Aagbanj len ke see Kristo na jin falaa, ki kpo, ki fikr nkun ni, le ki len ke waah tuk bi Yesu u aabɔr na, uma le ye Kristo ngbaan.

4 Le Juu yaab bibaa, ni Griik yaab bi pak Uwumbɔr na ponn ni pam, ni bipiib bi ye mpɔɔndam na kii tii Pɔɔl aah len pu na, ki kpaan u ni Sailas chee.

5 Le Juu yaab bi kaa kii tii u na nan kpa lipiipoln u pu, ki kuun ni binib bi kaa ɲan, kaa bi tibɔr tibaa ni na, ki cha kitin ngbaan aanib mɔmɔk gee linjuul, ki kpa kifuu, ki ɲma tijar, le ki buen uja u bi yin u ke Jasonn na do, ki ban bi koo ni. Le waa kii. Le bi koo mpɔɔn, ki ti bi ban Pɔɔl ni Sailas, ke bi nyan bi buen kinipaak ngbaan chee,

6 le kaa kan bi. Baah kaa kan bi na, le bi chuu Jasonn ni Yesu aanib bibaa mpɔɔn, ki di buen kitin ngbaan aaninkpiib chee, le ki ti teen ke, “Pɔɔl

mam bi muk binib ntim məmək ponn ni na dan do mu,

⁷ le Jasonn cha bi bi udo. Bi bii Ubər kpaan Siisa aakaal məmək ki len ke ubər uken bi, bi yin u ke Yesu.”

⁸ Juu yaab aah len kina na, le kini-paak, ni kitin ngbaan aaninkpiib gee lijuul Pɔɔl ni Sailas pu.

⁹ Le bi cha Jasonn mam pan njimobil ke bi di bi lii. Le bi pan, le bi di bi lii.

Berea aatin aanib aah gaa Yesu aabər pu na

¹⁰ Kinyeek ngbaan le Yesu aanib cha Pɔɔl ni Sailas siir buen Berea aatin ni. Baah ti fuu na, le bi buen Juu yaab aameen aadiik ni.

¹¹ Le binib bi bi nima na pel Pɔɔl aah len pu na. Binib ngbaan ye binib ki jer Tesalonika aatin ni yaab. Le binimbil man Pɔɔl aah len pu na pu. Idaa məmək bi nan kpar Uwumbər Aagban ponn ni, ki karni ke bi lik ke ti gbii aan taa gbii.

¹² Nima pu na, bi ponn ni pam nan gaa Yesu ki kii. Griik yaab bi nan ye bininyuum na, bijab ni bipiib, mu gaa u ki kii ki wiir.

¹³ Le Juu yaab bi bi Tesalonika aatin ni na njun ke Pɔɔl bi Berea aatin ni ki bi tuk binib Uwumbər aabər. Le bi mu buen nima ki ti cha kinipaak na njma tijar Pɔɔl pu.

¹⁴ Libuul ngbaan ni, le Yesu aanib cha Pɔɔl siir buen ki dii nsan mu cha nnyusakpem aagbaan na. Sailas ni Timoti ma nan bee Berea aatin ni.

¹⁵ Le Yesu aanib bi cheen Pɔɔl na nan cheen u ti saa Atens aatin ni. Le Pɔɔl tuk bi ke bi ti tuk Sailas ni Timoti ke bi chuun mala ki dan u chee. Waah tuk bi kina na, le binib bi cheen u na gir buen Berea aatin ni.

Pɔɔl aah moon Yesu aabər Atens aatin ni pu na

¹⁶ Le Pɔɔl ti bi Atens aatin ni, ki ka kii Sailas ni Timoti. Waah bi nima na,

le u kan njwaa pam kitin ngbaan ponn ni. Le ni bii usui sakpen.

¹⁷ Likpaakool daal le u koo mmeen aadiik ni, ki tuk Juu yaab, ni binib bi pak Uwumbər na Yesu aabər. Le bi gbaa tɔb chee tibər ngbaan. Idaa məmək u nan chaa kinyan ni, ki ti tuk binib bi bi nima na Yesu aabər. Le u ni bi gbaa tɔb chee tibər ngbaan.

¹⁸ Binib bibaa mu nan bi kitin ngbaan ponn ni. Bi yin bibaa ke Epikurus* aanib, ki yin bibaa mu ke Stoik† aanib. Baah njun Pɔɔl aah len pu na, le bibaa baa tɔb, “Ulambidaan ngbaan len kinye?”

Le bibaa mu bui ke bi dak ke u len njwaa yayan njibaa aabər la. Pɔɔl ma nan bi len Yesu aabənyaan, ke u fikr nkun ni.

¹⁹ Bi nan yin kitin ngbaan aaninkpiib ke Areopagus‡ aanib. Le bi di Pɔɔl buen bininkpiib ngbaan chee, le ki ti bui u ke waah tuk binib tibəchann ti na, bi ban ke u tuk bi mu, bi bee,

²⁰ ke waah len pu na, ni gar bi, bi ban ke u tuk bi mu taatataa.

²¹ Atens aatin aanib, ni bicham bi nan bi nima na, nan gee ke bi li kuun ni ki gbaa tɔb chee tibəchann n-yoonn məmək. Nima pu le bi ban bi njun Pɔɔl jaar mu.

²² Le Pɔɔl sil bikaasisik ni, ki len ke, “Atens aatin aanib, m bee ke nitafal bi njwaa aabər ni pam.

²³ M chuun nimi aatin ponn ni ki kan naah dooni njwaa pu na, le ki kan bi nan njmee njmeen naah toor kitork nin chee na. Bi njmee ke, “Taah kaa nyi Uwumbər u na.’ Ni dooni Uwumbər, ki mu aa nyi u. Waabər le m ban m tuk nimi dandana wee.

²⁴ Uwumbər nan naan dulnyaa wee, ni tiwan nimək bi ni ponn ni na. Uma le ye paacham ni taab Aadindaan. Waa bi liwaal aadiik ni.

²⁵ Uma ubaa le tii binib məmək liməfal, ni libuln li ti fuur na, ni tiwan

* **17:18** : Epikurus yaab nan ye binib bi dii Griik aalandaan ubaa aaməkm na la. Uma le nan mək ke mpopiin ye liməfal aawanyaan kpaan la. † **17:18** : Stoik aanib nan dii Griik yaab aalandaan u nan bi n-yaayoonn na aaməkm na la. U nan mək ke aa yaa ban mpopiin kan, aatafal taa li bi mməon, ni iween ni. ‡ **17:19** : Areopagus ye ligongoln libaa, le ki bi Atens aatin ni. Nima chee le kitin ngbaan ni aaninkpiib nan kaa ki njani baakuun. Kina pu na, bi nan yin bininkpiib ngbaan ke Areopagus aanib la.

məmək. Waah ban pu na, u kpa. Unii yaa tun lituln tii uma Uwumbər kan, naa kpaee Uwumbər nibaa.

²⁶ Njan u nan naan uja ubaa, uma le ye ɲinibol məmək aayaaja. Uma Uwumbər le cha ɲinibol məmək bi dulnyaa wee məmək ponn ni. U nan siin n-yoonn mu binib məmək ga li bi na, ki siin nin chee bi məmək ga li bi na.

²⁷ Waah nan naan binib na, u ban ke bi li ban u. U dak ke nibaakan bi ga baa ki ban u, ki kan u. Waa daa unii ubaa chee. U po mal timi la.

²⁸ Uma pu le ti fu, ki chuun, ki bi. N-yaayoonn na, nimi aalankpalb bibaa nan len ke, 'Ti ye Uwumbər aabim la.' Baah len pu na, ti gbii.

²⁹ Taah ye Uwumbər aabim na, taa cha ti li dak ke Uwumbər aabimbin bi ke ɲiwaa na. ɲiwaa po ye ɲitakpal le bi kp̄ii ɲi, bee salmaa, bee tikunabr le bi di m̄ə ɲi.

³⁰ Binib aah kaa nan kee nyi Uwumbər aasan buyoonn na, waa nan gar baah ɲani pu na. Dandana wee le u len ke u ban ke binib bimək bi dulnyaa wee məmək ponn ni na kp̄eln baabimbin ki dii waasan.

³¹ Ba pu? u siin nwiin bundaln u ga ji binib məmək tibər na, ki ti saa baah ɲa ki ɲeer pu na. U nyan uja u ga ji binib tibər na. U nan fikr uja ngbaan nkun ni, nima le ye liməkl tii binib məmək."

³² Binib ngbaan aah ɲun P̄əl len ke Uwumbər fikr unii nkun ni na, le bibaa ɲani u mb̄onyun. Le bibaa mu len ke bi ban bi ki ɲun tibər ngbaan.

³³ Le P̄əl siir nima ki buen.

³⁴ Le bijab bibaa gaa Yesu ki kii, ki kpaan P̄əl chee. Bi yin ubaa ke Dionisius, u nan ye Areopagus aanii ubaa na. Uken mu nan ye upii u bi yin u ke Damaris na. Binib biken mu nan gaa Yesu ki kii.

18

P̄əl aah moon Yesu aabər Korint aatiŋ ni pu na

¹ P̄əl nan siir Atens aatiŋ ni, ki di buen Korint aatiŋ ni.

² Waah bi nima na, le u kan Juu yaab aaja ubaa, bi yin u ke Akuila. Bi nan ma u Pontus aatiŋ ni la. Bi yin upuu ke Prisila. Bi nan bi Itali aatisakpeŋ Rom ni. Le Ubərkaan Kl̄odius nan siin nkaal ke Juu yaab məmək nya Rom aatiŋ ponn ni. Nima pu le Akuila ni Prisila nan nyan nima, ki dan Korint aatiŋ ni. Bi nan fuu ni naa yunn, le P̄əl nan ti kan bi.

³ Uja ngbaan ni upuu nan jab igban le ki gaal ɲiboo. Baatuln le nan bi na. P̄əl aatuln ni baatuln kpaal la. Nima pu le u nan ti bi bido. Le bi tun lituln ngbaan t̄əb chee.

⁴ Likpaakool daal məmək kan, P̄əl nan chaa mmeen aadiik ni. Juu yaab ni Griik yaab mu nan bi nima. Le u ni bi gbaa t̄əb chee Yesu aabər. Le u p̄əni ubaa ki ban ke bi gaa Yesu ki kii.

⁵ Sailas ni Timoti nan nyan ni Masedonia aatim ni, ki fuu ni P̄əl chee. Baah fuu ni na, le P̄əl mooni Yesu aabər linimaln, kaa ki tun lituln liken. U nan ɲeer tuk Juu yaab ke Yesu le ye Kristo u gaa binib lii na.

⁶ Le bi kpak u kinikpakpak, ki seei u. Baah ɲa kina na, le P̄əl chuu waakekeln gbuk ki nyan kitangbaak, ni ye nsurm le ki tii bi, le ki bui bi, "Ni yaa kaa ɲmar kan, nimi aasin ga li bi nimi nibaa aanaal ni la, naa ye maataani. M ga di cha nimi, ki tuk binib bi kaa ye Juu yaab na le Yesu aabər."

⁷ Le u siir cha bi, ki buen unii ubaa do, bi yin u ke Titius Justus, u nan ye unii u pak Uwumbər na. Udo ni mmeen aadiik si gbək t̄əb la.

⁸ Mmeen aadiik aaninkpel u bi yin u ke Krispus na, ni waachiln ni aanib məmək gaa Tidindaan ki kii. Le Korint aatiŋ aanib pam mu ɲun Yesu aabər, ki gaa u ki kii. Le bi muin bi nnyun ni.

⁹ Kinyeek kibaa daal, le P̄əl dan tidan, le Tidindaan bui u, "Taa ki san ijawaan. Aa li beenin tuk binib tib̄nyaan ngbaan. Taa di cha.

¹⁰ M bi aa chee. Ubaa aan ɲmaa ɲa si nibaa. Kitiŋ kee ponn ni, binib pam ye maanib la."

¹¹ Kina pu na, Pɔɔl nan bi nima ki ti saa libiln libaa ni ligeln, ki tuk binib Uwumbɔr aabɔr.

¹² Korint aatiŋ nan bi Akaya aapel ni la. Akaya ngbaan mɔmɔk aaninkpel nan ye uja u bi yin u ke Galio na. Waayoonn ngbaan le Juu yaab kuun ki nan chuu Pɔɔl, ki di u buen uma Galio aanimbiin ni,

¹³ ki len ke Pɔɔl tuk bi baah ga ŋa pu ki doon Uwumbɔr na, kaa tuk bi mbamɔm, ke u bii baatiŋ aakaal la.

¹⁴ Pɔɔl aah ban ke u len na, le Galio tuk Juu yaab, “U yaa ba ŋa bakaa ni kinimbɔŋ kibaa kan, m ba ga ji u tibɔr. U mu aa ŋa nibaa.”

¹⁵ Nimi Juu yaab, ni kpak tɔb iliin pu, ni binib aabɔr pu, ni nimi aakaal pu la. Ni bi ni chee la, naa ye maabɔr. Maan ji tibɔr ngbaan.”

¹⁶ Le u jenn nyan bi bibɔjirb aadiik ni.

¹⁷ Le bi mɔmɔk chuu mmeen aadiik aaninkpel u bi yin u ke Sosenes na, le ki gbaa u libɔjil aadiik chee. Le Galio aatafal aa nan bi ni ponn ni.

Pɔɔl mam aah gir buen Antiok aatiŋ ni pu na

¹⁸ Pɔɔl nan bi Korint aatiŋ ni ki yunn. Waah bi nima ki yunn na, le u chɔi Yesu aanib. Le u ni Prisila ni Akuila buen Senkrea aatiŋ ni. Pɔɔl aah ti bi nima na, le u kuu uyikpir lii. Ni mɔk ke waah nan puu tipuur ti tii Uwumbɔr na le na. Le bi nan ti koo buŋɔb ni, ke bi puur nnyusakpem na ki buen Siria aatim ponn ni.

¹⁹ Le bi ti fuu Efesus aatiŋ ni, ki nyan buŋɔb na ni. Le Pɔɔl buen mmeen aadiik ni. Le u ni Juu yaab ti gbaa tɔb chee Yesu aabɔr.

²⁰ Le bi ban ke u yunn bi chee. Le waa kii,

²¹ le ki chɔi bi, ki tuk bi ke Uwumbɔr yaa kii kan, u ga ki gir ni bi chee. Le u ki labr ti koo buŋɔb ni, ki cha Prisila ni Akuila nima, ki buen, ki ti fuu Siisarea aatiŋ ni.

²² Waah ti fuu nima na, le u nyan buŋɔb na ni, ki buen Jerusalem, ki ti doon Yesu aanib bi nan bi nima na, le ki nyan buen Antiok aatiŋ ni,

²³ ki ti yunn nima siib, le ki bɔ dii Galasia aatim ni, ni Frijia aatim ni, ki mann Yesu aanib, ki pɔɔk bitaakpab.

Uja u bi yin u ke Apolos na aabɔr

²⁴ Juu yaab aanii ubaa nan bi, bi yin u ke Apolos. Bi nan ma u Aleksandria aatiŋ ni la. Le u dan Efesus aatiŋ ni. U nan ye unii u nyi tibɔr aalem na, ki nyi tibɔr ti ŋmee Uwumbɔr Aagbaŋ ni na mbamɔm.

²⁵ Binib nan tuk u Tidindaan Yesu aasan aabɔr, le unimbil man tibɔr ngbaan pu. U nan len binib chee, ki tuk bi Yesu aabɔr mbamɔm. U mu aa nyi Yesu aah gbiini binib Uwumbɔr Aafuur Nyaan pu na. U po nyi Jɔnn aah nan muini binib nnyun ni pu na la.

²⁶ Le Apolos koo mmeen aadiik ni, ki tuk binib Yesu aabɔr ni lipobil. Le Prisila ni Akuila ŋun waah tuk bi pu na. Baah ŋun na, le bi di u di buen bido, ki ti toor tuk u Uwumbɔr aasan aabɔr mbamɔm.

²⁷⁻²⁸ Tɔ, Apolos nan ban ke u buen Akaya aatim ni. Le Yesu aanib bi bi Efesus aatiŋ ni na ter u, ke u buen, le ki ŋmee kigbaŋ tii u ke u ti tii Yesu aanib bi bi Akaya aatim ni na, ke bi chann u tichann. Waah ti fuu nima na, le Juu yaab bi bi nima na nan kpak u kinikpakpak. Le u len tibɔr nyan bi, ki mɔk bi binib aanimbil ni ke Uwumbɔr Aagbaŋ len ke Yesu sil ye Kristo u gaa binib lii na. Apolos aah ŋa kina na, u nan ter binib bi kan Uwumbɔr aanimbaasaln ki gaa Yesu ki kii na.

19

Pɔɔl aah moon Yesu aabɔr Efesus aatiŋ ni pu na

¹ N-yoonn mu Apolos nan laa bi Korint aatiŋ ni na, le Pɔɔl bɔ dii ŋijoo aatiŋ ni, ki ti fuu Efesus aatiŋ ni. Waah ti fuu nima na, le u kan Yesu aanib bibaa.

² Le u baa bi, “Naah gaa Yesu ki kii na, ni gbii Uwumbɔr Aafuur Nyaan aa?”

Le bi bui u, “Taa kan, ki mu aa ŋun ke Uwumbɔr Aafuur Nyaan bi.”

³ Le Pɔɔl baa bi, “Ni yaa ye kina kan, bi muin nimi nnyun ni kinye?”

Le bi bui u, “Bi muin timi nnyun ni ke Jɔnn aah nan nani pu na la.”

⁴ Le Pɔɔl bui bi, “Jɔnn nan muin binib bi kpeln baabimbin na nnyun ni, ki tuk bi ke bi gaa unii u ga paan ni upuwɔb na ki kii. Uma le bi yin u ke Yesu.”

⁵ Pɔɔl aah tuk bi kina na, le bi cha u muin bi nnyun ni, Tidindaan Yesu aayimbil pu.

⁶ Le u di unjaal paan bi pu. Le Uwumbɔr Aafuur Nyaan sunn ni bi pu. Le bi len iliin yayan, le ki nabr Uwumbɔr aah len pu na.

⁷ Bi ga nan li fuu bijab kipiik ni bilee.

⁸ Likpaakool mɔmɔk daal kan, Pɔɔl nan chaa mmeen aadiik ni, ki ti saa inmal itaa, ki len binib chee ni lipobil, le ki tuk bi Uwumbɔr aanaan aabɔr. Le bi ni Pɔɔl gbaa tɔb chee tibɔr ngbaan. Pɔɔl nan pɔɔni ubaa ke u mɔk bi ke waah len ti na gbii.

⁹ Le bi ponn ni bibaa aatafal pɔɔ. Baa kii tii waaliin, le ki len tibɔr ti kaa nan na Tidindaan aasan pu, kini-paak aanimbil ni. Kina pu le Pɔɔl siir cha bi, ki di binib bi dii Yesu aasan na buen uja u bi yin u ke Tiranus na aadisakpen ki ponn ni binib nmaa kuun ni na. Idaa mɔmɔk le u ni binib gbaa tɔb chee Yesu aabɔr nima.

¹⁰ U nan nani kina ki ti saa njibin njilee. Waah na kina njibin njilee ngbaan pu na, le Asia aatinj aanib mɔmɔk, bi ye Juu yaab na, ni bi kaa ye Juu yaab na mɔmɔk nun Tidindaan aabɔr.

Skefa aajapɔtiib aabɔr

¹¹ Uwumbɔr nan cha Pɔɔl tun lijinjiiir aatun ki ti nyanj. Binib aa nan kee kan kina.

¹² Le bi yoor Pɔɔl aakekengen ni u joo per unimbil wɔb na, ni njikeken ni u joo biini unimbiin ni na, ki ti di paan bibum pu, ni tiyayaar aah joo bi na mu pu. Baah nani kina na, libuul ngbaan ni le bi pɔɔk.

¹³⁻¹⁴ Tɔ, Juu yaab aanii ubaa mu nan bi nima. Bi yin u ke Skefa. U nan ye Uwumbɔr aatotoorninkpel

ubaa la, ki nan kpa japɔtiib bilole. Ujapɔtiib nan chuun chaa ntim ntim ponn ni, ki nyani tiyayaar binib ni. Le bi ban ke bi di Tidindaan Yesu aayimbil nyan tiyayaar uja ubaa ni, le ki bui tiyayaar ngbaan, “M tuk nimi Yesu u Pɔɔl mooni waabɔr na aayimbil pu, nya li cha man.”

¹⁵ Le tiyayaar ngbaan bui bi, “M nyi Yesu, ki nyi Pɔɔl. Nimi ma kan, nma ye nimi?”

¹⁶ Le uja u tiyayaar joo u na nan chuu bi, ki gbaa lakr bi, ki gaa baawanpeenkaan ki nyanj bi. Le bi mɔmɔk san binjmeen ki nyan udo.

¹⁷ Le Efesus aatinj aanib bi ye Juu yaab na, ni bi kaa ye Juu yaab na mɔmɔk nun tibɔr ngbaan. Le ijawaan chuu bi mɔmɔk. Le bi nyunj Tidindaan Yesu.

¹⁸⁻¹⁹ Le binib bi gaa Yesu ki kii na pam nan dan Pɔɔl chee, ki nan kpiir ki tuk u binib aanimbil ni, baah nan nani inyɔk pu na. Bi ponn ni pam nan kpa inyɔk aagbann. Le bi di inyɔk aagbann ngbaan see mmii ni, binib mɔmɔk aanimbil ni. Le bi kahn inyɔk aagbann ngbaan aadaak, le ni ye iwiin njichur piinjmu aapal.

²⁰ Le Tidindaan aaliin moo moon njipepel mɔmɔk, ki moo kan mpɔɔn.

Binib aah nma tijar Efesus aatinj ni pu na

²¹ Nee aapuwɔb, le Pɔɔl nan ban ke u bɔ dii Masedonia aatim ni, ni Akaya aatim ni, ki nin buen Jerusalem. Le u na nlandak ke u yaa buen Jerusalem aatinj ni kan, u ga ti buen Rom aatinj mu ni.

²² Le u nyan binib bi ter u na ponn ni bilee, bi yin ubaa ke Timoti, ki yin uken ke Erastus, le ki cha bi loln u pu nsan ki cha Masedonia aatinj ni. Uma Pɔɔl nan laa beenin bi Asia aatinj ni, ki yunn siib.

²³ N-yoonn ngbaan, le Efesus aatinj aanib nma tijar Tidindaan aasan pu.

²⁴ Unii ubaa nan bi nima, bi yin u ke Demetrius. U nan di tikunabr le mɔɔ njidichal waatiir ni bi ke liwaal li bi yin li ke Atemis na aadichal na, aan ki joo

kooh binib pu. Le binib pam mu tun lituln ngbaan, ki kan tinyoor pam.

²⁵ Le Demetrius kuun binib bimək tun lituln ngbaan na, ki bui bi ke, “Njətiib, ni nyi ke timi aatuln kpa tinyoor pam.

²⁶ Pəol mu bi bii timi aatuln la. Ni kan aa? Ni ŋun waah len pu na. U len ke ŋiwaa ŋi binib məə ŋi na aa ye nibaa. Binib bi bi Efesus aatiŋ ni do, ni Asia aapepel məmək ponn ni na pam pak waah len pu na, kaa ki dii ŋiwaa.

²⁷ U yaa beenin ŋani kina kan, u ga bii timi aatuln. Atemis, li ye li-waal səkpekn na aadichal ga bee fam. Atemis li Asia aatim aanib, ni dilyn-ya ni aanib məmək dooni li na, mu ga ŋa fam, kaan ki li bi tibər tibaa ni.”

²⁸ Binib ngbaan aah ŋun kina na, le bi gee linjuul səkpen, ki tar ke, “Atemis li ye Efesus aatiŋ aanib aawaal na ye li-waal səkpekn la.”

²⁹ Le kitiŋ ngbaan aanib məmək kpa kifuk ki ŋma tijar, le ki chuu Pəol aajətiib bilee, Gayus ni Aristakus, ki di san mala buen binib aah kuuni nin chee na, mpaan sakpiin ni. Gayus ni Aristakus nan ye Masedonia aatiŋ aanib bilee bi dii Pəol waasachuln ponn ni na la.

³⁰ Le Pəol ubaa nan ban ke u buen kinipaak na aah kuun nin chee na, u ti len bi chee. Le Yesu aanib aa cha u buen.

³¹ Kitiŋ ngbaan aaninkpiib ponn ni bibaa nan ye Pəol aajətiib la. Bi mu nan tun unii Pəol chee ke u ti tuk u ke u taa buen kinipaak ngbaan aah kuun nin chee na.

³² Kinipaak ngbaan nan kpa kifuk səkpen; bibaa nan tar ki len tibaa, bibaa mu nan tar ki len tiken. Baa nyi budabu pu bi kuun ni nima chee na.

³³ Le Juu yaab bi nan bi nima na nan nyan uja ubaa bi yin u ke Aleksanda, ke u sil kinipaak ngbaan aan-imbii ni. Nima pu na, binib bibaa mu nan dak ke ni ye uma Aleksanda aabər la. Le u yoor unjaal ki nyii bi pu, ki ban ke u tuk bi ke naa ye Juu yaab aabər.

³⁴ Kinipaak ngbaan aah bee ke u

ye Juu yaab aanii na, le bi kpaan ki teen nfumbaa ke, “Atemis li ye Efesus aatiŋ aanib aawaal na ye li-waal səkpekn la.” Bi nan tar kina ki ti saa tikur tilee.

³⁵ Le kitiŋ ngbaan aaninkpel ubaa dan nan nyii bi pu, ke bi di cha kifuk. Baah di cha na, le u len ke, “Efesus yaab, binib məmək nyi ke nimi Efesus yaab lik Atemis ni laadichal pu la, ki nyi ke Atemis ye li-waal səkpekn li nyan ni kitaapaak ki sunn ni kitiŋ na.

³⁶ Ubaa aan ŋmaa nee ke taa gbii. Səŋ nisui man, ki taa tun lituln fam.

³⁷ Nimi le joo ni bijab ngbaan do chee na. Baa sun tiwan li-waal aadichal ponn ni, kaa sii timi aawaal.

³⁸ Demetrius mam ni unii ubaa yaa kpa tibər kan, bibəjirb bi, libəjil daal mu bi. Cha bi buen nima ki ti len.

³⁹ Nimi aaninkpiib mu yin binib ki kuun bi, ke bi nan ji tibər. Ni yaa kpa tibər kpee kan, bi ga len ti mu.

⁴⁰ Ni kpa kifuk ki ŋma tijar din. Nibaakan, timi aatiŋ aaninkpiib ga ji timi tibər kifuk ngbaan pu. Nibaa aa bi ni ponn ni, ni po kpa kifuk fam la. Bi yaa baa timi kifuk ngbaan pu kan, taa nyi taah ga len pu na.”

⁴¹ Waah len kina na, le u cha bi məmək siir.

20

Pəol aah buen Masedonia ni Griis aapepel ni pu na

¹ Kifuk ngbaan aah ti ŋmin na, le Pəol yin Yesu aanib ke bi dan u chee, ki nan len bi chee tibər, ki pək bitaakpab, ki chəi bi, le ki buen Masedonia aatiŋ ni.

² Le u bə dii ntim mu bi nima na ni, ki mann Yesu aanib bi bi nima na, ki len bi chee tibər pam, ki pək bitaakpab, ki ti fuu Griis aatiŋ ni,

³ ki nan bi nima ki pii inmal itaa, le ki ban u koo buŋəb ni, ki buen Siria aatiŋ ni. Le u ŋun ke Juu yaab kpokl ke u yaa koo buŋəb na ni kan, bi ga ku u. Waah ŋun kina na, le waa buen, ki len ke u ga labr jer Masedonia aatim.

⁴ Le binib bibaa nan dii u. Binib bi nan dii u na aayimbil nan ye Sopata, u nan ye Berea aatiŋ aanii, ki nan

ye Pirus aajapɔɔn na; ni Aristakus, ni Sekundus, bi nan ye Tesalonika aatinj aanib na; ni Gayus, u nan ye Debe aatinj aanii na; ni Tikikus, ni Trofimus, bi nan ye Asia aatinj aanib na; ni Timoti.

⁵ Le bi mɔmɔk loln nsan ki buen Troas aatinj ni, ki ti kii timi nima.

⁶ Le ti nan bi Filipi aatinj ni, ki ti saa bundaln Juu yaab ji njim ki ŋmɔ boroboro u kaa kpa nnyɔk na. Liyaadaal ngbaan aah jer na, le ti koo bunɔb ni ki buen. Ti di iwiin inmu le fuu Troas aatinj ni, ki ti pii tijɔtiib nima. Le ti nan bi nima ki ti saa iwiin ilole.

Pɔɔl aah buen Troas aatinj ni kookoo yaan pu na

⁷ Likpaakool ponn ni, njan aawiin daal, le ti kuun tɔb chee ke ti nan ji Tidindaan aajikaar. Le Pɔɔl len bi chee Uwumbɔr aabɔr le kitaak ti siir. U nan ban ke kitaak yaa woln kan, u buen cha bi. Nima le cha u len bi chee tibɔr kitaak ti siir.

⁸ Taah kuun paacham aadiik ni na, karya mam nan wiir ki ponn ni.

⁹ Unachipɔɔn ubaa nan bi nima, bi yin u ke Yutikus. U nan ka kидитатар aatakolu pu, le ngeen chuu u. Pɔɔl aah bi len tibɔr ki yunn na, le u geen, ki ker lir kitiŋ. Le bi mɔmɔk nyan ni, ki sunn ti yoor u. U mu kpo a.

¹⁰ Le Pɔɔl mu nyan ni, ki sunn buen bi chee, ki ti doon paan u pu, le ki di unjaal kpal u, le ki bui bi, “Chuu nibaa man. Waa kpo. U bi.”

¹¹ Le Pɔɔl gir koo paacham aadiik ngbaan ni, ki ti jin bi chee tijikaar, ki ki len bi chee tibɔr ki yunn, hali ki ti woln kitaak. Naah woln na, le u buen cha bi.

¹² Le bi yoor unachipɔɔn ngbaan di buen udo. Waah fikr na, le bisui sɔŋ mbamɔm.

Taah buen Miletus aatinj ni pu na

¹³ Le ti loln nsan ki koo bunɔb ni, ki puur buen Asos aatinj ni. Pɔɔl ma nan chuun kitiŋ, ki mu buen nima, le ti ti keln tɔb. Pɔɔl nan tuk timi ke u mu ga koo bunɔb na ni nima.

¹⁴ Waah ti pii timi Asos aatinj ni na, le ti yoor u ŋa bunɔb na ni, le ti di buen Mitilene aatinj ni.

¹⁵ Ti nan nyan nima ki nabr buen. Naah woln kitaak na, le ti fuu lidikl libaa chee, bi yin li ke Kios, ki ki woln kitaak, le ti fuu lidikl liken chee, bi yin li ke Samos, ki ki woln kitaak le ti nan fuu Miletus aatinj ni.

¹⁶ Le Pɔɔl ban u fuu Jerusalem mala. U nan ban ke u pɔɔn ubaa ki fuu nima Pentekost aawiindaal. Nima pu na, waa nan ban ke u yunn Asia aatinj ni. Le u bui ke u ga gɔln Efesus aatinj, waan dii nima.

Pɔɔl aah chɔi Yesu aanib aaninkpiib pu na

¹⁷ Le Pɔɔl tun unii ke u buen Efesus aatinj ni ki ti yin ni Yesu aanib aaninkpiib, ke bi dan u chee Miletus aatinj ni.

¹⁸ Baah fuu ni u chee na, le u bui bi, “Maah nan fuu Asia aatinj ni, ki nan bi ni chee na, ni nan bee maabimbini aah nan bi pu n-yoonn ngbaan mɔmɔk na.

¹⁹ Ni nan bee ke m sunn mbaa taab, ki tun Tidindaan aatuln ni tinyun-yunn, ki kan falaa Juu yaab chee, baah kpokl n-yoonn mɔmɔk ke bi ŋa mi bakaa pu na.

²⁰ M buen binib aah kuuni nin chee na, ki buen nido mu, ki tuk nimi Yesu aabɔr. M tuk nimi tibɔr timɔk ga ter nimi na, kaa gur tibaa.

²¹ M sur Juu yaab ni binib bi kaa ye Juu yaab na mu, ke bi kpeln baabimbini ki dii Uwumbɔr aasan ki gaa Tidindaan Yesu ki kii.

²² Dandana wee m kii Uwumbɔr Aafuur Nyaan aamɔb le ki cha Jerusalem ni, kaa nyi baah ga ti ŋa mi nima chee pu na.

²³ M po nyi ke ntim mɔmɔk ponn ni, Uwumbɔr Aafuur Nyaan sur mi ke bi ga di mi ŋa kiyondiik ni, ki ŋa mi falaa.

²⁴ Tɔ, m yaa kpo, bee m yaa bi kan, ntafal aa bi ni ni. Tidindaan Yesu tii mi lituln, ke m tuk binib tibɔnyaan ngbaan, ke Uwumbɔr gee bi. Ntafal bi lituln ngbaan ponn ni, ke m tun li ti doo.

²⁵ “Maah nan bi ni chee na, m nan chuun tuk nimi Uwumbər aanaan aabər. M nyi ke ni ponn ni ubaa aan ki kan mi.

²⁶ Din, m tuk nimi mbamən la, unii ubaa ni ponn ni yaa kaa kan liməfal li kaa kpa ndoon na kan, naa ye maataani.

²⁷ M tuk nimi Uwumbər aabər məmək, kaa gur tibaa.

²⁸ Ni li nyi man, ki taa cha unii ubaa ɲmann nimi. Ni li ter Yesu aanib, ki taa cha unii ubaa ɲmann bi mu. Uwumbər Aafuur Nyaan nan ɲa nimi waanib aaninkpiib. Ni li joo waanib ngbaan mbaməm. Waabo nan dan nan kpo bi pu, ke bi kpaln waanib la.

²⁹ M nyi ke m yaa kaa ki bi ni chee kan, binib ga dan nan bii nimi, ke ɲisapol aah chuun chur ipiih pu na.

³⁰ Binib bibaa mu bi ni ponn ni, ki ga bii Uwumbər aaliin ke bi ɲmann Yesu aanib, bi taa ki li dii waasan. Bi ga li ban ke bi dii bima la.

³¹ Nima pu na, ni li nyi man, ki li teer ke ɲibin ɲitaa le na, m nan bi ni chee ki sur nimi ni tinyunyunn, nwiin pu ni kinyeek.

³² “Nnaabitiib, m di nimi ɲa Uwumbər aanaal ni, ke u li lik nimi. M tuk nimi waaliin i mək timi waah gee timi pu na. Waaliin ngbaan ga ter nimi, ke ni dii waasan mbaməm. U ga di lifaal tii nimi, ni binib bimək bi chain na.

³³ Maah nan bi ni chee na, maa nan ban unii ubaa aamombil, kaa ban unii ubaa aawanpeenkaan.

³⁴ M ni njətiib yaa nan ban tiwan ni na kan, min mbaa le nan tun lituln, le ki kan taah ban tiwan ni na. Nimi nibaa nyi kina.

³⁵ Maah tun lituln kina na, m mək nimi ke ni mu li tun kina, ki ter bibum, ki li teer ke Tidindaan Yesu ubaa nan len ke, ‘Uwumbər aanyoor bi unii u tii na pu ki jer u gaa na pu.’ ”

³⁶ Pəəl aah len doo na, le bi məmək gbaan bitaɲaayil pu, ki mee Uwumbər.

³⁷ Le bi məmək ubaaba cha ki ti joo biɲaal kpalni Pəəl, ki joo buməb

moor utakpiln,* ki wii.

³⁸ Waah tuk bi ke baan ki kan u na, le ni bii bisui sakpen. Le bi cheen u buen u ti gir koo buɲəb ngbaan ni.

21

Pəəl aah buen Jerusalem pu na

¹ Tə, ti nan chəi bi, le ki koo buɲəb ngbaan ni, le ki puur ki ti fuu lidikl libaa chee, bi yin li ke Kos; ki woln kitaak, le ti fuu Rodes aatiɲ ni, ki nyan nima, ki buen Patara aatiɲ ni,

² le ki ti kan buɲəb bu ga buen Fonisia aatiɲ ni na. Le ti nyan ti koo bu ponn ni, ki cha.

³ Taah cha na, le ti jer lidikl libaa bi yin li ke Saiprus, li bi ɲɲangan wəb na, le ki ti fuu Taya, kitiɲ ki bi Siria aatiɲ ni na. Taah ti fuu nima na, le bi ban bi bi nima ni yunn siib, bi ti nyan ɲitun.

⁴ Le ti nyan buɲəb na ni, ki buen kitiɲ ponn ni, ti ti ban Yesu aanib. Ti nan ti kan bi, ki nan bi bi chee ki ti saa iwiin ilole. Taah bi bi chee na, le Uwumbər Aafuur Nyaan cha bi tuk Pəəl ke u taa buen Jerusalem.

⁵ Iwiin ilole ngbaan aah jer na, le ni ɲeer ti gir koo buɲəb na ni. Taah gir cha ti ti koo buɲəb ni na, le bi məmək, ni bipuutiib, ni baabim cheen timi, ki nyan ni kitiɲ ngbaan ni. Le ti məmək gbaan nnyusakpem na aagbaan, ki mee Uwumbər,

⁶ ki chəi təb. Le bi gir kun.

Le ti mu koo buɲəb na ni,

⁷ ki ti nyan Taya aatiɲ ni, ki puur buen Tolemas aatiɲ ni. Taah ti fuu nima na, le ti nyan buɲəb na ni, ki buen ti doon Yesu aanib bi bi nima na, ki nan bi bi chee nwiin mubaa.

⁸ Naah woln kitaak na, le ti nyan kitiɲ ngbaan ni, ki ti fuu Siisarea aatiɲ ni. Taah ti fuu nima na, ti nan buen Filip do, ki ti koo udo. U nan ye unii u tuk binib Yesu aabənyaan na la. Baah nan nyan bijab bilole bi Jerusalem ponn ni, ke bi li yakr tijikaar tii Yesu aanib na, u nan ye bijab bilole ngbaan ponn ni ubaa.

* 20:37 : Bi moor utakpiln: Israel yaab nan doon binaabitiib kina le ki mək ngeehn.

⁹ Ubisatiib nan ye binaa, kaa kpa chatiib. Le Uwumbør Aafuur Nyaan cha bi nabr Uwumbør aah len pu na.

¹⁰ Ti nan bi nima ki yunn siib. Le Uwumbør aabønabr ubaa nyan ni Judea ki fuu ni ti chee nima, bi yin u ke Agabus.

¹¹ Le u gaa Pøal aagbapapaln, ki di buu ubaa aataa ni uñaal, ki tuk Pøal ke Uwumbør Aafuur Nyaan bui ke Juu yaab bi bi Jerusalem na ga nan di udaan u yeh ligbapapaln ngbaan na buu utaa ni uñaal kina, ki di u ña binib bi kaa ye Juu yaab na aañaal ni.

¹² Taah ñun kina na, le ti ni binib bi bi nima na nan gan Pøal ke u taa buen Jerusalem.

¹³ Le Pøal baa bi, “Ni ñani ba kina, ki wii, ki bii nsui? Bi yaa ga ti buu mi Jerusalem ni, bee bi yaa ga ti ku mi nima Tidindaan Yesu pu kan, m ga buen. Maan di cha.”

¹⁴ Taa nan ñmaa chuu u ke u taa buen, le ki len ke, “Cha Tidindaan ña waah gee pu na,” le ki ñmin, kaa ki len tibaa.

¹⁵ Ti nan bi nima ki yunn siib, le ki gor ke ti buen Jerusalem.

¹⁶ Le Yesu aanib bi nyan ni Siisarea aatiñ ni na bibaa mu dii timi, ki di buen Jerusalem, uja ubaa do, ki ti koo nima. Bi nan yin u ke Menasonn, u ye Saiprus aatiñ aanii, ki nan dii Yesu ni yunn.

Pøal aah buen ti mann Jems pu na

¹⁷ Taah ti fuu Jerusalem na, Yesu aanib nan gaa timi ki nan kpa mpopiin.

¹⁸ Naah woln kitaak na, ti ni Pøal nan buen ti ti doon Jems. Yesu aanib aaninkpiib mòmøk mu nan bi nima.

¹⁹ Le Pøal doon bi, ki ñeer tuk bi Uwumbør aah ña tiwan nimøk na, binib bi kaa ye Juu yaab na aakaa-sisik ni, uma Pøal aatun pu.

²⁰ Baah ñun kina na, le bi mòmøk nyun Uwumbør, ki bui Pøal, “Tina aabo, aa nyi ke Juu yaab ñichur pam le gaa Yesu ki kii. Bi mòmøk aanimbil man Moses aakaal pu.

²¹ Le bi ñun ke aa møk Juu yaab bimøk bi Biniyayam aatim ni na ke bi

taa ki dii Moses aakaal, ki taa ki geei baabim aachakpan, ki taa ki dii Juu yaab aakaal.

²² Bi ga ñun ke aa fuu ni. Ti ga ña kinye?

²³ Ti ga tuk si saah ga ña pu na. Bijab binaa bibaa bi do. Bi nan puu tipuur tii Uwumbør.

²⁴ Bi ga buen Uwumbør Aadichal ni, bi ti ña bibaa chain. Aa mu li dii bi cha, ki mu ti ña aabaa chain, ki tii bi ñimombil, aan bi ti daa tiwan ki nan toor kitorok tii Uwumbør, ki kuu baayikpir. Aa yaa ña kina kan, binib mòmøk ga bee ke aa mu dii Moses aakaal. Bi ga bee ke binib bi len ke saa dii Moses aakaal na aa len mbamøn.

²⁵ Tø, binib bi kaa ye Juu yaab ki gaa Yesu ki kii na ma kan, ti nan ñmee kigban tii bi, ki tuk bi taah kpokl pu na, ke bi taa ki ñmø kitorok aanann, ki taa ki ñmø nsin, ki taa ki ñmø tiwan ni bi tab ku ni na, ki taa ki gør kidagook.”

²⁶ Tø, Pøal nan kii baah tuk u pu na. Ki woln kitaak le u yoor bijab binaa ngbaan, le u ni bi ti ña bibaa chain. Le u koo Uwumbør Aadichal ni, ki ti tuk Uwumbør aatotoor bundaln bi ga ña chain doo aan ki toor kitorok tii Uwumbør na. Iwiin ilole daal, le bi ga ña chain doo.

Binib aah chuu Pøal Uwumbør Aadichal ni pu na

²⁷ Tø, iwiin ilole ngbaan aa nan kee fuu, le Juu yaab bibaa, bi nyan ni Asia aatim ni na, kan Pøal Uwumbør Aadichal ni. Le bi cha kinipaak ñma tijar Pøal pu, ki chuu u mpøøn, ki tar ke,

²⁸ “Israel yaab, ter timi man. Uja wee ye unii u buen ñipepel mòmøk na, ki tuk binib mòmøk ke bi taa li pak timi Juu yaab, ki taa li pak Moses aakaal, ki taa li pak Uwumbør Aadichal. U mu joo ni binib bi kaa ye Juu yaab na, ki di bi koo ni Uwumbør Aadichal li ye chain na ni, ki bii li.”

²⁹ Bi nan kan Pøal ni Trofimous, u ye Efesus aatiñ aanii na chuun dii kitiñ ngbaan ponn ni. Le bi dak ke Pøal di u koo ni Uwumbør Aadichal ni. Nima pu le bi len ke u joo ni binib bi

kaa ye Juu yaab na koo ni Uwumbər Aadichal ni.

³⁰ Le kitiŋ ngbaan aanib məmək ŋma tijar, ki san kuuni təb chee, ki chuu Pəəl ki dar nyan ni u Uwumbər Aadichal ni. Libuul ngbaan ni le Uwumbər Aadichal aakikiirb piin jaalen mam.

³¹ Le kinipaak na pəən bibaa bi gbaa ku Pəəl. Le unii ubaa buen Rom aatəb aajab aapol chee, le ki tuk u ke Jerusalem aanib məmək bi ŋmə tijar la.

³² Libuul ngbaan ni le upol ngbaan di butəb aajab bibaa ni baaninkpiib, ki san buen kinipaak ngbaan chee. Baah kan butəb aajab ngbaan ni baapol na, le bi di cha Pəəl, kaa ki gbaa u.

³³ Le upol ngbaan buen Pəəl chee, ki ti chuu u, ki tuk waajab ke bi di tikululn tilee buu u, le ki baa ke, “Ŋma ye uja wee? U ŋa kinye?”

³⁴ Le bibaa tar baah gee pu na, le biken mu tar baah gee pu na. Kifuuk ngbaan pu, le upol ngbaan aa ŋmaa bee budabu ŋa na. Le u tuk waajab ke bi di Pəəl buen butəb aajab aadichal ni.

³⁵ Le bi di u buen ti fuu ŋibimbin ŋi bi maa tam lidichal ngbaan na. Baah joo u cha na, le kinipaak ngbaan naa naa ke bi ti chuu nyan u. Nima pu na, baah ti fuu ŋibimbin taab na, le butəb aajab ngbaan yoor u paacham, le binib aa ki pii u.

³⁶ Le bi məmək paa bipuwəb ki tar, “Ku u man.”

Pəəl aah len waabamən pu na

³⁷ Le bi ti fuu lidichal ngbaan aabisaməb chee, ki ban bi koo. Le Pəəl bui upol ngbaan Griik aaliin ponn ni, “Cha m tuk si tibər tibaa.”

Le upol ngbaan baa u, “Aa ŋun Griik aaliin aa?”

³⁸ M nyi ke aa ye Ijpt aatiŋ aanii u nan cha kinipaak tukni timi aatiŋ aaninkpiib, ki di binikurb ŋichur ŋinaa buen nteersakpiin ni na la.”

³⁹ Le Pəəl bui u, “M ye Juu yaab aanii la. Bi nan ma mi Tasus aatiŋ ki

bi Silisia aatiŋ ni na; ki ye kitiŋ ki kpa liyimbil na la. Pəək aabaa ki cha m len kinipaak ngbaan chee.”

⁴⁰ Le u kii ke u len. Le Pəəl sil ŋibimbin paab, ki di unjaal nyii bi pu. Baah ŋmin na, le u len bi chee bima Juu yaab aaliin ponn ni.*

22

¹ U nan len ke, “Ntetiib ni nnaabitiib, li pel man, ki cha m tuk nimi maabamən.”

² Baah ŋun ke u len bima bibaa aaliin na, le bi sil chii.

Le Pəəl len ke,

³ “M ye Juu yaab aanii la. Bi nan ma mi Tasus aatiŋ ki bi Silisia aatiŋ ponn ni na la. M nan bae mbaem Jerusalem ni, do chee na la. Gamaliel le nan mək mi. M nan bae tiyaajatiib aakaal mbaməm. Nnimbil nan man Uwumbər aatuln pu, ke ni məmək aah bi pu dandana wee na.

⁴ M nan ŋa binib bi dii Yesu aasan na falaa, ki ban m ku bi. M nan chuu bijab ni bipiib mpəən, ki di tikululn buu bi, ki di bi ŋa tiyondir ni.

⁵ Uwumbər aatotoorninkpel ni Juu yaab aaninkpiib ga ŋmaa tuk nimi ke m len mbamən la. Bi nan ŋmee kigbaŋ tii Juu yaab bi bi Damaskus aatiŋ ni na, ke bi tii mi nsan m ti chuu Yesu aanib bi bi nima na, ki di tikululn buu bi, ki di bi dan Jerusalem, ke m nan daa bitafal. Le m nan buen.”

Pəəl aah tuk bi waah nan gaa Yesu ki kii pu na

(Lituln 9.1-19; 26.12-18)

⁶ “M nan bi nsan ni ki ti peen Damaskus aatiŋ. Nwiin kaasisik ni, le nwiihn nyan ni paacham, ki nan woln ki mann gonn mi, ki wiin chain.

⁷ Le m lir kitiŋ, ki ŋun nneel len ke, ‘Səəl, Səəl, ba ŋa aa ŋa mi falaa?’

⁸ Le m baa u, ‘Ndindaan, ŋma ye?’ Le u bui mi, ‘Min le ye Yesu u ye Nasaref aatiŋ aanii na. Aa ŋani mi le falaa.’

⁹ Bijab bi nan si m chee na nan kan nwiihn ngbaan, kaa ŋun udaan u len m chee na aaneel.

* 21:40 : Juu yaab aaliin ye Hiibru aaliin la.

10 Le m baa u, 'Ndindaan, m ga ŋa kinye?' Le u bui mi, 'Fii sil ki li cha Damaskus aatiŋ ni. Unii ubaa bi nima, ki ga ti tuk si tiwan nimək Uwumbər ban ke aa ŋa na.'

11 Nwiihn ngbaan aah nan deer nnimbil na, le m jəb, kaa ki waa. Le binib bi dii mi na dar mi di buen Damaskus aatiŋ ni.

12 "Uja ubaa nan bi nima, bi nan yin u ke Ananias. U dii Uwumbər aasan mbaməm, ki kii timi aakaal. Juu yaab bimək bi nima na pak u.

13 Le u dan nan sil m chee ki bui mi, 'Nna aabo Səəl, likr.' Libuul ngbaan ni, le nnimbil kpaan likr, le m kan u, kaa ki ye ujoon.

14 Le u bui mi, 'Tiyaaajatiib Aawumbər nyan si, ke aa bee waageehn, ki kan Waabonyaan, ki ŋun waaneel len aa chee.

15 Aa ga li ye waaseeraadaan, ki tuk binib məmək saah kan pu na, ni saah ŋun pu na.

16 Taa taan. Fiin, ki yin waayimbil ki mee u, ki cha m muin si nnyun ni, ki finn aapobil saatunwanbir pu.' "

17 "Nimina aah jer na, le m nan gir buen Jerusalem, ki ti koo Uwumbər Aadichal ni, ki mee Uwumbər. Maah mee Uwumbər na,

18 le m kan lijinjiir aawan; m kan Tidindaan, ki ŋun u bui mi ke, 'Fiin, ki nya Jerusalem ni mala. Aa yaa tuk do chee na aanib maabər kan, bi ga yii, kaan gaa ti.'

19 Le m bui u, 'Ndindaan, bi nyi ke m nan buen mmeen aadir ni, ki chur binib bi gaa si ki kii na, ki gbaa bi.

20 Binib aah nan ku saaseeraadaan Stiifen na, m mu nan bi nima, ki kii ke ni ŋan, ki joo binib bi ku u na aabəkul.'

21 Le Tidindaan bui mi, 'Li cha. M ga tun si ni daa na, binib bi kaa ye Juu yaab na chee.' "

22 Pəəl aah len kina na, le kinipaak ngbaan aa ki pel. Le bi məmək teen mpəən pu, "Ku u man. Naa ŋan ke u ki li bi dulnyaa wee ni."

23 Le bi məmək tar, ki joo baabəkul feeni paacham, ki leer titan mae paacham, le kitangbaak feei.

24 Le butəb aajab aapol ngbaan tuk waajab ke bi di Pəəl koon ni kidiik ponn ni, ki ti gbaa u ŋinaalab, aan ki nin baa u waah ŋa budabu na, ke bi bee budabu ŋa aan Juu yaab ŋma tijar u pu na.

25 Le bi di tikululn buu u, bi ti gbaa u ŋinaalab. Le Pəəl bui butəb aajab aaninkpel u si u chee na, "Naah ban ni gbaa mi na, nkaal kii kina aa? Naa jin mi tibər, ki mu aa kan maataani. M ye Rom aanii la."*

26 Uninkpel ngbaan aah ŋun kina na, le u buen upol ngbaan chee, ki ti bui u, "Li nyi saah ga ŋa pu na. Uja ngbaan ye Rom aanii la."

27 Le upol ngbaan buen Pəəl chee, ki ti baa u, "Aa ye Rom aanii la aa?"

Le Pəəl kii ke u ye.

28 Le upol ngbaan bui u, "M nan pan ŋimombil pam, le ki kpaln Rom aanii."

Le Pəəl bui u, "M ye Rom aabo la."

29 Pəəl aah len kina na, le bijab bi ban bi gbaa u na aa ki kaa u, le ki sur bipuwəb. Upol ngbaan aah bee ke Pəəl ye Rom aanii na, le u mu san ijawaan. U bee ke waah di tikululn buu u na, naa ŋan.

Baah jin Pəəl tibər pu na

30 Tə, upol ngbaan nan ban u bee mbaməm Juu yaab aah len Pəəl aah ŋa pu na. Ki woln kitaak, le u chuu buur tikululn ti bi di buu Pəəl na, le ki tuk Uwumbər aatotoorninkpiib, ni bibəjirb aaninkpiib məmək ke bi kuun ni, le ki di Pəəl nan siin binimbiin ni.

23

1 Le Pəəl lik bi, ki len ke, "Nnaabitiib, m bee nsui ni ke maabimbin le ŋan Uwumbər chee ki nan saa din."

2 Waah len kina na, le Uwumbər aatotoorninkpel Ananias tuk binib bi si Pəəl chee na ke bi faa uməb.

* 22:25 : Unii yaa ye Rom aanii kan, baakaal aa kii ke bi daa utafal see bi puen jin u tibər ki kan waataani.

³ Le Pɔɔl bui u, “Uwumbɔr ga faa si. Aa bi ke ligoln li kaa n̄an, aan bi di pente pipiin pente li na la. Aa ka do, ke aa ji mi tibɔr, nkaal aah dii pu na. Saah tuk binib ke bi faa mi na, sin le bii nkaal ngbaan.”

⁴ Le binib bi si Pɔɔl chee na baa u, “Aa sii Uwumbɔr aatotoorninkpel la aa?”

⁵ Le Pɔɔl len ke, “Nnaabitiib, maa nyi ke u ye Uwumbɔr aatotoorninkpel. M yaa ba nyi kan, maa ba ga len kina; ba pu? ni n̄mee Uwumbɔr Aagban̄ ni ke, ‘Taa len saanib aaninkpel tibɔbir.’ ”*

⁶ Tɔ, Pɔɔl nan bee ke bi ponn ni bibaa ye binib bi dii Sajusii yaab aamɔkm na, bibaa mu ye binib bi dii Farisii yaab aamɔkm na. Le u teen ke, “Nnaabitiib, m ye unii u dii Farisii yaab aamɔkm na la. Nte mu nan ye unii u dii Farisii yaab aamɔkm na la. M kpa limakl ke binib bi kpo na ga fikr nkun ni. Limakl ngbaan pu, le bi ji mi tibɔr.”

⁷ Waah len kina na, le binib bi dii Farisii yaab aamɔkm na, ni binib bi dii Sajusii yaab aamɔkm na yakr tɔb chee, ki kpak tɔb kinikpakpak.

⁸ Sajusii yaab len ke binib aan fikr nkun ni, ke Uwumbɔr aatuuntiib aa bi, ke unii aawiin mu aa bi. Farisii yaab mu len ke binib ga fikr nkun ni, Uwumbɔr aatuuntiib bi, unii aawiin mu bi.

⁹ Le bi kpak tɔb kinikpakpak, ki tar mpɔɔn pu, ki kpa kifuu. Le Uwumbɔr aakaal aamɔmɔkb ponn ni bibaa, bi ye Farisii yaab na fii sil, ki kpak sakpen, le ki len ke, “Taa kan uja wee aataani. Nibaakan, Uwumbɔr aatuun, bee unii aawiin le sil len u chee.”

¹⁰ Le Farisii yaab ni Sajusii yaab kpak tɔb kinikpakpak sakpen, ki n̄ma tijar. Le butɔb aajab aapol ngbaan dak ke bi ga chuu daa par Pɔɔl. Le u tuk waajab ke bi buen ti gaa ni Pɔɔl, ki nyan u bi chee, ki nan di u n̄a baadichal ni.

¹¹ Kinyeek ngbaan, le Tidindaan dan nan sil Pɔɔl chee, ki nan bui

u, “Chuu aabaa, ki taa san ijawaan. Saah tuk binib maabɔr Jerusalem ponn ni pu na, kina le aa ga tuk bi maabɔr Rom aatiŋ mu ni.”

Juu yaab aah kpokl ke bi ga ku Pɔɔl pu na

¹² Naah woln kitaak kichakpiik ni na, le Juu yaab bibaa kuun tɔb chee, ki kpokl, le ki puu ke baan ji tijikaar, kaan nyu nnyun mu see bi ku Pɔɔl.

¹³ Binib bi nan kpokl kina na jer bijab imonko ilee.

¹⁴ Bi nan buen Uwumbɔr aatotoorninkpiib ni Juu yaab aaninkpiib chee, ki ti bui bi, “Ti puu ke taan ji nibaa see ti ku Pɔɔl.

¹⁵ Ti ban ke ni ni bibɔjirb aaninkpiib tun unii ke u buen butɔb aajab aaninkpel chee, ki ti tuk u ke u li joo ni Pɔɔl ni chee, ke ni ban ni nan ki baa u tibɔr tiken kpee la. Bi yaa joo u choo kan, waan fuu ni do. Ti ga ku u nsan ponn ni.”

¹⁶ Le Pɔɔl aaninkpan aajapɔɔn n̄un baah kpokl pu na. Le u koo butɔb aajab aadichal ni, ki ti tuk Pɔɔl.

¹⁷ Le Pɔɔl yin butɔb aajab aaninkpel ubaa, ki tuk u ke u di unachipɔɔn na buen butɔb aajab aapol chee, aan u ti tuk u tibɔr tibaa.

¹⁸ Le uninkpel ngbaan di u buen butɔb aajab aapol chee, ki ti bui u, “Unaagbiija Pɔɔl le yin mi, ke m dan u chee, le ki ti tuk mi ke m di unachipɔɔn wee dan aa chee, u nan tuk si tibɔr tibaa.”

¹⁹ Le upol ngbaan chuu un̄aal ki dar u buen n-gbaan, ki ti baa u, “Aa ban aa tuk mi bayaar?”

²⁰ Le u bui u, “Juu yaab na kpokl ke bi ga tuk si ke aa fe li joo ni Pɔɔl bibɔjirb aaninkpiib chee, ke bi nan baa u tibɔr tiken kpee.

²¹ Bi yaa bui si kina kan, aa taa kii. Bijab bi jer imonko ilee na ga bɔr ki kiir Pɔɔl bi nan ku u. Bi mɔmɔk puu ke baan ji tijikaar kaan nyu nnyun mu, see bi ku u. Dandana wee bi gor ke bi ku u, ki kiir ke bi n̄un saah ga len pu na.”

* 23:5 : Lik Nnyam 22.28.

22 Le butəb aajab aapol bui un-achipəən ngbaan, “Taa ki tuk unii ke aa tuk mi tibər ngbaan,” le ki cha u buen.

Baah di Pəəl buen Ubər Feliks chee pu na

23 Le upol ngbaan yin waajab aaninkpiib ponn ni bilee, ke bi dan u chee, le ki nan tuk bi ke bi ban butəb aajab ikui ilee, ni bitandam imonko itaa ni kipiik, ni butəb aajab bi joo tikpaatunn na ikui ilee, aan bi gor ki nan buen kinyeek ngbaan tikur tiwae Siisarea aatinj ni,

24 ki ban itaan tii Pəəl aan u li diŋ ni, ki di u buen Ubər Feliks chee, u nyan chakb, nibaa taa ŋa u.

25 Upol ngbaan nan ŋmee kigbanj ke bi ti tii Ubər Feliks. U nan ŋmee ke:

26 “Min Klədius Laisias, m doon si Ubər kpaan Feliks.

27 Juu yaab nan chuu uja wee, ki gbaa u ki ti ban bi ku u. M ŋun ke u ye Rom aanii la. Maah ŋun kina na, le m di butəb aajab buen aan ti ti nyan ni u,

28 ki kpaan di u buen Juu yaab aabəjirb aaninkpiib chee. M nan ban ke m ti bee baah len ke u ŋa pu na.

29 Baah jin u tibər na, le m bee ke waah ŋa pu na, naa ŋeer ti ku u, kaa ŋeer ti di u ŋa kiyondiik ni. Baakaal pu, le bi galn u. Bi len ke u bii baakaal.

30 Le unii ubaa tuk mi ke Juu yaab kpkol ke bi ti ku u. Maah ŋun kina na, libuul ngbaan ni le m di u tun ni aa chee, ki tuk binib bi galn u na, ke bi mu dan aa chee ki nan tuk si waah ŋa pu na.”

31 Tə, butəb aajab ngbaan nan ŋa baapol aah tuk bi pu na. Kinyeek ngbaan, le bi nan di Pəəl buen Antipatris aatinj ni.

32 Naah woln kitaak na, le butəb aajab bi chuun kitinj na labr kun baadichal ni, Jerusalem ponn ni. Le bitandam ngbaan cheen Pəəl buen Siisarea aatinj ni.

33 Baah ti fuu nima na, le bi di kigbanj ngbaan tii Ubər Feliks, ki di Pəəl kaan u chee.

34 Ubər ngbaan nan karn kigbanj ngbaan, le ki baa Pəəl, “Aa nyan ni kilatinj ni?” Le Pəəl mu bui u, “M nyan ni Silisia aatinj ni la.” Waah ŋun ke u nyan ni Silisia aatinj ni na,

35 le u bui u, “Binib bi galn si na yaa fuu ni kan, m ga ji si tibər,” le ki tuk waatəb aajab ke bi di Pəəl ŋa lidichal li Ubər Herod nan maa li na ni, ki cha bi li kii u.

24

Juu yaab aah bii Pəəl pu na

1 Iwiin inŋmu nan jer, le Uwumbər aatotoorninkpel Ananias dan Siisarea aatinj ni. Le Juu yaab aaninkpiib bibaa ni ləya ubaa dii u. Bi yin ləya ngbaan ke Tetulus. Bi nan sil Ubər Feliks aanimbiin ni, ki bii Pəəl.

2 Le bi yin Pəəl ke u dan. Waah fuu ni na, le Tetulus piin ki bi bii u, le ki bui Ubər Feliks:

“Timi aaninkpel, ti pak si. Aa joo timi tinjann, ki cha timi aatinj kee mə. Aa kpa nlan, ki ter timi aanib sakpen.

3 Ti məmək nyi saah ŋani pu na, ki dooni si mbaməm.

4 Maan len tibər ti li wiir. Maa ban ke ni ŋun si. Pəən aabaa, ki li pel maah ban m len pu na.

5 Ti nyi ke Pəəl muk binib sakpen. U muk Juu yaab bi bi dulnyaa wee məmək ni na, ki cha bi ŋmə tijar. Binib bibaa bi, ki dii Yesu u ye Nasaref aatinj aanii na aasan. Pəəl ye bi ponn ni aaninkpel ubaa la.

6 U nan ban u bii Uwumbər Aadichal. Nima pu le ti chuu u. [Ti nan ban ti ji u tibər, timi aakaal aah dii pu na.

7 Le butəb aajab aapol Laisias dan nan nyan u mpəən ti chee,

8 ki tuk binib bi galn u na, ke bi li choo aa chee ki nan len waah ŋa pu na.] Aa yaa jin u tibər ngbaan kan, sin aabaa ga bee tibər ngbaan aah bi pu na.”

9 Tetulus aah len pu na, le Juu yaab kpaan kii, ke ti gbii.

Pəəl aah tuk Ubər Feliks waabamən pu na

¹⁰ Le Feliks yoor unjaal ki tii Pɔɔl nshan ke u len.

Le Pɔɔl bui ke, “M nyi ke aa joo maanib ngbaan ɲibin pam. Kina pu na, m kpa mpopiin ke m tuk si maabamɔn.

¹¹ M nan buen Jerusalem m ti doon Uwumbɔr. Naa jer iwiin kipiik ni ilee. Aa ga ɲmaa baa binib ke ti gbii aan taa gbii.

¹² Maah nan bi Uwumbɔr Aadichal ni, ni mmeen aadir ni, ni kitiɲ ni na, Juu yaab aa kan mi m kpak unii ubaa kinikpakpak, kaa kan mi m muk unii ubaa.

¹³ Bi bii mi la, ki mu aa ɲmaa mɔk ke baah len pu na gbii.

¹⁴ M kii ke ti gbii ke maah dooni tiyaajatiib Aawumbɔr pu na, m dii Yesu aasan la. Juu yaab len ke nshan ngbaan aa ye mbamɔn. M kii Moses aakaal mɔmɔk mu, ki kii tii Uwumbɔr aabɔnabtiib aah nan ɲmee pu na mɔmɔk.

¹⁵ M kpa limakl ke Uwumbɔr ga fikr binib bi ɲan na, ni bi kaa ɲan na mɔmɔk nkun ni. Juu yaab mu kpa limakl kina la.

¹⁶ N-yoonn mɔmɔk m pɔɔni mbaa ke m taa li kpa taani Uwumbɔr ni binib chee.

¹⁷ “Njibin ɲibaa le maa nan bi Jerusalem. M nan ki buen nima m ti tii maanib bi ye bigiim na ɲimombil, ki toor kitork tii Uwumbɔr.

¹⁸ M nan buen Uwumbɔr Aadichal ni, m ti ɲa mbaa chain, aan ki toor kitork tii Uwumbɔr. Maah ɲa kina na, le Juu yaab kan mi Uwumbɔr Aadichal ni. Kinipaak aa nan bi m chee. Kifuuk mu aa nan bi m chee.

¹⁹ Le Juu yaab bibaa, bi nyan ni Asia aatim ni na mu nan bi nima. Bi yaa kaa gee maah ɲa pu na kan, ni ɲan ke bima bibaa dan aa chee, ki nan tuk si maah ɲa pu na.

²⁰ Bibɔjirb aaninkpiib jin mi tibɔr Jerusalem ponn ni. Bi yaa kan maataani kan, cha binib ngbaan tuk si.

²¹ Maah nan si bi chee na, le m teen ke, ‘M pak ke Uwumbɔr ga fikr bi kpo na nkun ni. Nima pu le ni ji mi tibɔr

din.’ Maah len kina na, nibaakan bi dak ke naa ɲan.”

²² Feliks nan nyi Yesu aasan aabɔr. Le u bui bi, “M ga di cha kina la. Butɔb aajab aapol Laisias yaa fuu ni kan, m ga lik maah ga ɲa tibɔr ngbaan pu na.”

²³ U tuk butɔb aajab nkub aaninkpel ke u cha waajab li kii Pɔɔl, ki taa joo u mpɔɔn, ki cha uɲatiib li ter u ki tii u waah ban pu na.

²⁴ Iwiin ilee aah jer na, le Ubɔr Feliks ni upuu Drusila fuu ni. Upuu nan ye Juu aabo la. Le Feliks tun unii ke u ti yin ni Pɔɔl ke u dan nan len tibɔr ngbaan aan bi pel. Le Pɔɔl tuk bi baah ga ɲa pu ki gaa Yesu Kristo ki kii,

²⁵ ki ɲa bininyaam, ki li chur bibaa, ki taa tun titunwanbir na; ba pu? Uwumbɔr ga ji binib mɔmɔk tibɔr. Pɔɔl aah len kina na, le ijawaan chuu Feliks. Le u bui Pɔɔl, “Ni ɲeer aa di cha kina. M yaa kan nfaawom kan, m ga yin si.”

²⁶ Le Feliks dak ke nibaakan Pɔɔl ga tii u ɲimombil, aan u piir u lii. Nima pu na, n-yoonn mɔmɔk kan, u ti yin ni u ki nan len u chee tibɔr.

²⁷ Njibin ɲilee nan jer. Le ubɔr u bi yin u ke Posius Festus na dan nan len Feliks aalelen. Feliks nan ban ke u piir Juu yaab aasui. Nima pu na, waa nan nyan Pɔɔl kiyondiik ni. U nan cha u beenin pii, le ki buen.

25

Pɔɔl aah len ke u ban ke Ubɔrkpaan Siisa ji waabɔr pu na

¹ Ubɔr Festus nan fuu Siisarea aatiɲ ni, u nan len Ubɔr Feliks aalelen. Waah bi nima iwiin itaa na, le u buen Jerusalem.

² Waah ti bi nima na, le Uwumbɔr aatotoorninkpiib ni Juu yaab aaninkpiib dan u chee, ki nan bii Pɔɔl, ki gaɲ Ubɔr Festus

³ ke u pɔɔn ubaa ki tun binib bi ti yoor ni Pɔɔl ki di dan Jerusalem. Bi nan puen kpokl ke u yaa choo kan, bi ga ku u nshan ponn ni.

⁴ Le Festus bui bi, “Ti laa beenin joo u Siisarea aatiɲ ni. Ni yaa kpee siib kan, m mu ga ki labr buen nima.

⁵ U yaa kpa taani kan, cha nimi aaninkpiib dii mi nima, aan ki ti galn u.”

⁶ Festus nan bi bi chee ki ti saa iwiin kipiik, bee iniin, le ki gir cha Siisarea aatiŋ ni, ki ti fuu nima. Naah woln kitaak na, le u koo libɔjil aadiik ni, ki ti kal ubɔjir aajal pu, le ki tun ke bi ti li joo ni Pɔɔl.

⁷ Juu yaab bi nyan ni Jerusalem na mu nan bi nima. Pɔɔl aah fuu ni na, le bi sil goln u, ki bii u ki ti nyan. Le baa ŋmaa mɔk ke baah len pu na gbii.

⁸ Le Pɔɔl bui ke, “Maa bii Juu yaab aakaal, kaa bii Uwumbɔr Aadichal, kaa bii Rom yaab Aabɔrkpaan Siisa.”

⁹ Le Festus ban ke u piir Juu yaab aasui. Nima pu le u baa Pɔɔl, “Aa ga li gee ke aa buen Jerusalem m ti ji si tibɔr nima aa?”

¹⁰ Le Pɔɔl bui u, “M bi Ubɔrkpaan Siisa aabɔjir aadiik ni, nin chee ni ŋeer bi ji mi tibɔr na. Sin aabaa nyi ke maa ŋa Juu yaab bakaa.

¹¹ M yaa ba ŋa bakaa, bee m yaa ti ki ŋa tiwan ni ŋeer nkun na kan, maa ba ga ban ke m ŋmar. Baah bii mi pu na yaa kaa gbii kan, ubaa aan ŋmaa di mi ŋa binjaal ni. M ban ke Ubɔrkpaan Siisa ji mi tibɔr.”

¹² Le Ubɔr Festus len waakpambalb chee ke u lik waah ga ŋa pu na, nee aapuwɔb le u tuk Pɔɔl, “Aa len ke aa ban ke Siisa ji si tibɔr. Aa ga buen u chee, ni ti len ti.”

Ubɔr Festus aah tuk Ubɔr Agripa pu na

¹³ Naah ŋa iwiin ilee na, le Ubɔr Agripa ni uninkpan Beniis dii ni, ki dan Siisarea aatiŋ ni, bi nan doon Ubɔr Festus.

¹⁴ Baah bi nima iwiin ilee na, le Festus tuk u Pɔɔl aabɔr ke, “Uja ubaa bi do. Feliks nan buen le ki cha u beenin pii kiyondiik ni.

¹⁵ M nan buen Jerusalem. Maah nan bi nima na, le Uwumbɔr aato-toorninkpiib, ni Juu yaab aaninkpiib dan nan galn uja ngbaan. Bi ban ke m len ke waabɔr bii.

¹⁶ Le m tuk bi ke timi Rom yaab aa ŋani kina. Binib yaa galn unii kan, ti cha bi kuun ni tɔb la, aan u ti ŋun

baah galn u pu na, ki cha u mu len waabamɔn aah bi pu na. Taan daa unii aatafal see ti puen jin u tibɔr kina.

¹⁷ Maah tuk bi kina na, le bi nan dan do. Baah fuu ni na, maa taan. Naah woln kitaak na, m nan buen libɔjil aadiik ni, ki ti kal ubɔjir aajal pu, ki tun binib ke bi ti li joo ni Pɔɔl.

¹⁸ Waah fuu ni na, le binib bi galn u na fii ke bi bii u. M nan dak ke bi ga len ke u ŋa bakaa ki ti nyan la. Ni mu aa ye kina.

¹⁹ Baah kpak u pu na, ni ye baakaal aabɔr, ki mu ye uja u bi yin u ke Yesu na aabɔr pu la. Bi len ke u kpo. Pɔɔl mu beenin len ke u bi.

²⁰ Maa nan nyi maah ga ŋa pu ki bee tibɔr ngbaan na. Le m baa Pɔɔl ke u kii ke u buen Jerusalem aan bi ti ji u tibɔr nima aan waa kii?

²¹ Le u len ke u ban ke Ubɔrkpaan Siisa ji u tibɔr. Nima pu le m cha butɔb aajab kii u, ke ni saa bundaln m ga cha bi di u buen Ubɔrkpaan chee na.”

²² Le Ubɔr Agripa bui Festus, “M ban ke m ŋun uja ngbaan aah ga len pu na.”

Le Festus bui u, “Aa ga fe ŋun fen.”

Baah di Pɔɔl siin Ubɔr Agripa aan-imbii ni pu na

²³ Naah woln kitaak na, le Ubɔr Agripa ni uninkpan Beniis dan ke bininyuum na. Le butɔb aajab aaninkpiib, ni kitiŋ ni aaninkpiib dii bi, ki nyuŋni bi. Le bi mɔmɔk koo kidisakpen kibaa ni. Kidiik ngbaan ni, le bi ji binib tibɔr. Baah fuu ni na, le Festus tuk binib ke bi li joo ni Pɔɔl. Le bi joo ni u.

²⁴ Le Festus bui ke, “Ubɔr Agripa ni nimi bimɔk bi do na, ti mɔmɔk kan uja wee. Juu yaab nan dan m chee Jerusalem ponn ni, ki ki dan m chee do chee na mu, ki nan tar ke ni ŋeer ti ku u.

²⁵ Le m jin u tibɔr. Maah jin u tibɔr na, le m bee ke waa ŋa tiwan ni ŋeer ke ti ku u na. Le uma ubaa len ke u ban ke Ubɔrkpaan na ji u tibɔr. Nima pu le m ga cha u buen.

²⁶ Le m ban ke m ηmee kigban tii maaninkpel ki tuk u Pɔɔl aabɔr. M mu aa nyi maah ga ηmee pu na. Nima pu le m joo ni u, u nan tuk nimi waabɔr. Ubɔr Agripa, m ban ke aa lik waabɔr ngbaan aah bi pu na, aan ki tuk mi maah ga ηmee pu na.

²⁷ M yaa cha bi di unaagbiija buen Ubɔrkpaan na chee, ki yaa kaa tuk u baah galn u pu na kan, naa ηan.”

26

Pɔɔl aah tuk Ubɔr Agripa waabamɔn pu na

¹ Tɔ, Ubɔr Agripa nan bui Pɔɔl, “Aa ga ηmaa tuk timi saabɔr aah ye pu na.”

Le Pɔɔl yoor unjaal ki doon u, ki bui ke,

² “Ubɔr Agripa, maah bi do din ke m tuk si maabamɔn na, m kpa mpopiin pam. Juu yaab galn mi sakpen a.

³ M nyi ke aa nyi Juu yaab aakaal aah bi pu na. Aa nyi baah kpak tɔb budabu pu baakaal pu na. Kina pu na, maah kpa nsan m tuk si maabamɔn pu na, le m kpa mpopiin. M gan si ke aa li kpa limɔr ki li pel maah ga len pu na.

⁴ “Maah nan ye unachipɔɔn na, m nan bi maanib ponn ni, ni Jerusalem ponn ni.

⁵ Juu yaab mɔmɔk nan nyi maabimbin n-yoonn ngbaan. Bi nyi ke n-yoonn ngbaan mɔmɔk m nan dii Farisii yaab aasan. M nan ye binib bi dii Moses aakaal mbamɔm na ponn ni ubaa la. Bi yaa gee kan, bi ga ηmaa tuk si kina.

⁶ M kpa limakl ke Uwumbɔr ga gbiin tipuur ti u nan puu tii tiyaa-jatiib na. Nima le cha ni ji mi tibɔr din.

⁷ Timi Juu yaab aanibol kipiik ni ηlee dooni Uwumbɔr nwiin pu ni kinyeek, ki mu kpa limakl ke bi ga kan tipuur ngbaan. Ubɔr Agripa, m mu kpa limakl ngbaan, nima le cha Juu yaab galn mi.

⁸ Ba ηa ni dak ke Uwumbɔr aan ηmaa fikr binib nkun ni?

⁹ “N-yoonn mubaa, min mbaa nan dak ke ni ηan ke m pɔɔk mbaa ki

bii Yesu u ye Nasaref aatiη aanii na aayimbil.

¹⁰ Le m nan ηa kina Jerusalem ponn ni. M nan buen Uwumbɔr aato-toorninkpiib chee, ke bi tii mi nsan ke m chur Uwumbɔr aanib ki di ηa tiyondir ni. Juu yaab yaa nan len ke bi ga ku bi kan, m mu nan keei la.

¹¹ N-yoonn mɔmɔk m nan chaa mmeen aadir ni ki ti dar bitafal, ki mukr bi ke bi sii Yesu. M nan gee liηuul sakpen bi pu; nima pu na, m nan buen ntim muken ponn ni, ki ti ηa bi falaa.”

Pɔɔl aah tuk bi waah nan gaa Yesu ki kii pu na

(Lituln 9.1-19; 22.6-16)

¹² “Le Uwumbɔr aatotoorninkpiib nan tii mi nsan ke m ti chuu Yesu aanib bi nan bi Damaskus aatiη ni na. Le m nan buen nima.

¹³ Ubɔr Agripa, maah nan bi Damaskus aasan pu ki cha nima na, le nwiin kaasisik ni, nwiihn nyan ni paacham, ki wiin jer nwiin, ki woln ki mann gonn m ni bijab bi dii na.

¹⁴ Le ti mɔmɔk lir kitiη. Le m ηun nneel len Juu yaab aaliin ponn ni ke, ‘Sɔɔl, Sɔɔl, ba ηa aa ηa mi falaa? Ni pɔɔ aa di aataal lee ikokon.’

¹⁵ Le m baa u, ‘Ndindaan, ηma ye?’ Le u bui mi, ‘Min le ye Yesu u aa ηa u falaa na.

¹⁶ Fii sil. M dan aa chee, ke m lee si aan aa tun maatuln, ki ji seeraa, ki tuk binib saah kan mi pu na, ki tuk bi maah ga mɔk si n-yoonn mu choo na pu na.

¹⁷ M ga nyan si Juu yaab aanjaal ni, ni binib bi kaa ye Juu yaab na aanjaal ni, ki cha aa buen bi chee,

¹⁸ aan ki ti tuk bi maaliin, ki cha binimbil woln, ki nyan bi mbɔmbɔɔn ni, ki cha bi li bi nwiihn ni, ki nyan bi kinimbɔη aanjaal ni, ki di bi ηa Uwumbɔr aanjaal ni, aan ki cha bi gaa min Yesu ki kii, aan Uwumbɔr di cha pinn bi baatunwanbir, ki ηa bi waanib ponn ni bibaa, baah gaa min Yesu ki kii pu na pu.’ ”

Pɔɔl tuk bi waatuln aah bi pu na

¹⁹ “Ubər Agripa, maah kan lijinjiir aawan paacham pu na, le m kii Yesu aaməb.

²⁰ Njan, m tuk binib bi nan bi Damaskus aatiŋ ni na, ke bi kpeln baabimbin ki dii Uwumbər aasan, ki tun lituln li ga mək ke bi sil kpeln baabimbin na. Njan, m nan tuk bi kina Damaskus aatiŋ ni, le ki nin buen Jerusalem, ki nin bə dii Judea aatim məmək ponn ni, le ki nin buen binib bi kaa ye Juu yaab na aatim ponn ni, ki ti tuk bi mu kina.

²¹ Nima pu le Juu yaab chuu mi Uwumbər Aadichal ni, ki ban bi ku mi.

²² Le Uwumbər mu ter mi n-yoonn məmək ki nan saa din, ki cha m si do, ki ye waaseeraadaan, ki tuk binib aabəŋ məmək waabər. M po tuk bi Uwumbər aabənabtiib ni Moses aah nan len pu na. Bi nan len tiwan ni ga nan ŋa na,

²³ ke Kristo u ga gaa binib lii na ga nan ji falaa, ki li ye unii u ga puen fikr nkun ni na, ki tuk Juu yaab ni binib bi kaa ye Juu yaab na tibər ti ga woln binimbil na.”

²⁴ Pəəl aah len kina na, le Festus teen ke, “Pəəl, aa ye uwaar la. Saah bae mbaem sakpen na le cha aa waar.”

²⁵ Le Pəəl bui u, “Ubər Festus, maa ye uwaar. Maah len pu na, ni ye mbamən la. Naa ye uwaar aaliin.

²⁶ Ubər Agripa nyi tibər ngbaan. Nima pu le m di lipobil len unimbiin ni, m nyi ke u nyi tibər timina, tibaa aa bər u. Tibər ngbaan nan ŋa binib aanimbil ni la.

²⁷ Ubər Agripa, aa gaa Uwumbər aabənabtiib aah nan len pu na ki kii ii? M nyi ke aa gaa kii.”

²⁸ Le Agripa baa Pəəl, “Aa dak ke naa pəə m ŋa Kristo yoo la aa?”

²⁹ Le Pəəl bui u, “M mee Uwumbər ke ni pəəye naa pəəye, aa ni binib bimək pel maah len pu dandana wee na, ŋa Kristo yaab ke min na. M mu aa ban ke bi buu nimi tikululn, ke min na.”

³⁰ Le Ubər Agripa, ni Ubər Festus, ni Beniis, ni binib bi ka bi chee na, fii nyan lipaal.

³¹ Baah nyan lipaal na, le bi ti bui təb, “Uja ngbaan aah ŋa pu na, naa ŋeer ti ku u, kaa ŋeer ti di u ŋa kiyondiik ni.”

³² Le Agripa bui Festus, “Uja ngbaan yaa kaa ba len ke u ban ke Ubər kpaan Siisa ji u tibər kan, ti ba ga ŋmaa di u lii.”

27

Pəəl aah buen Rom aatiŋ ni pu na

¹ Tə, bi nan len ke ti ga buen Ubər kpaan Siisa chee, Itali aatiŋ ni. Le bi di Pəəl ni binaagbiib biken tii butəb aajab aaninkpel u bi yin u ke Julius na. Butəb aajab ngbaan aayimbil nan ye ke “Ubər kpaan aajab.”

² Le ti koo buŋəb ni. Buŋəb ngbaan nyan ni kitiŋ kibaa ni, bi yin ki ke Adramitium. Bi nan gor ke bi di bu buen Asia aatiŋ ni la. Le ti koo ki buen. Uja ubaa mu nan dii timi, bi yin u ke Aristakus. U nan ye Masedonia aatiŋ aanii, ki nyan ni Tesalonika aatiŋ ni.

³ Naah woln kitaak na, le ti fuu kitiŋ kibaa ni, bi yin ki ke Saidonn. Le butəb aajab aaninkpel Julius gee Pəəl aabər, ki cha u buen ujtiiib chee nima, u ti kan waah ban pu na.

⁴ Tə, ti nan nyan nima, le libuln daar took timi. Nima pu le ti peŋ lidikl libaa, bi yin li ke Saiprus, le libuln aa ki pii timi.

⁵ Le ti jer Silisia aatiŋ, ni Pamfilia aatiŋ, ki ti fuu Mira aatiŋ ki bi Lisia aatiŋ ni na.

⁶ Taah ti fuu nima na, le butəb aajab aaninkpel ngbaan kan buŋəb bu nyan ni Aleksandria aatiŋ ni, ki ga buen Itali aatiŋ ni na. Le u cha ti məmək koo buŋəb ngbaan ponn ni.

⁷ Buŋəb ngbaan aa nan chuun mala. Ni nan pəə la. Bu nan yunn nsan ni siib, le ki ti fuu Kenaidus aatiŋ chee. Libuln aa nan kii le ti nan ti bee nsan ponn ni. Nima pu na, ti nan ti peŋ lidikl libaa, bi yin li ke Krete. Le ti jer Salmone aatiŋ,

⁸ ki kpak nnyusakpem na aagbaan. Ni nan pəə sakpen a. Le ti nan ti fuu kilolon kibaa ni, bi yin ki ke Kilolon

Nyaan. Nima chee aa daa Lasea aatin ni.

⁹ Ti nan yunn nsan ngbaan ponn ni, ki ti pii Juu yaab aamɔlul daal, buyoonn kibun ga ŋmaa fii na. Naa ba nan ŋan ke ti ki li joo bunɔb. Ni nan kpa linimaln sakpen. Le Pɔɔl sur bi ke,

¹⁰ “Njɔtiib, ti yaa ki joo bunɔb kan, m nyi ke ti ga kan linimaln. Nɪtun ni bunɔb na ga bii. Binib pam mu ga kpo ti ponn ni.”

¹¹ Le butɔb aajab aaninkpel aa kii Pɔɔl aah len pu na. U kii unɔdaan ni binɔŋaab aaninkpel aah len pu na la.

¹² Libuln ni utaal aayoonn yaa ti fuu ni n-yoonn mu na kan, naa ŋan ti li bi kilolon ngbaan ponn ni. Nima le ti ponn ni binib pam bui ke ni ŋan ti nyan kilolon ngbaan ponn ni, ki pɔɔk tibaa ke ti fuu Fiiniks, kitin ki bi Krete aadikl paab na. Kilolon bi nima mu. Libuln ni utaal yaa fuu ni n-yoonn mu na kan, ni ŋan ke timi aanɔb li bi ki ponn ni. Kilolon ngbaan aah bi liwilir wɔb pu na, nima le libuln aan ŋmaa pii timi nima.

Libupɔɔl aah muk timi bunɔb ni pu na

¹³ Le libuln li kaa pɔɔ na nyan ni ŋŋangii wɔb. Le bi bui ke ni ŋeer ke ti nyan kilolon ngbaan ponn ni. Le bi chuu gbiln bunɔb na, le ki di siir. Bi nan joo bu kpak Krete aadikl ngbaan chee la.

¹⁴ Naah kpee siib na, le libupɔɔl nyan ni ŋŋangan wɔb ki daar choo,

¹⁵ ki daar yeŋni bunɔb na, ki cha bu sil. Libuln daar tooh bu la. Nima pu na, bu aa nan ŋmaa chuun. Le ti cha bu jɔnn libuln.

¹⁶ Le ti ti fuu lidikl libaa chee, bi yin li ke Kɔda, li bi ŋŋangan wɔb. Ti nan peŋ lidikl ngbaan, le libuln aa ki pii timi ki pɔɔ. Le timi aanɔsakpem dar bunɔb waatiib bubaa. Taah peŋ lidikl ngbaan na, le ti chuu yoor bunɔb waatiib na ŋa busakpem ni.

¹⁷ Bi nan di inmin gbin punn punn busakpem na. Litambol nan dɔ nnyun ni, Libia aatin chee, le bi dak ke nibaakan bunɔb na ga dii litambol

ngbaan paab. Nima pu na, bi nan chuu gbiln bunɔb aakekeln li nan bi paacham na, ki cha bu jɔnn libuln.

¹⁸ Libuln nan beenin daar ki pɔɔ, le bunɔb na yeŋni. Naah woln kitaak na, le bi chuu nyan ni nɪtun na ki di mee lii nnyun ni;

¹⁹ ki ki woln kitaak, le ti chuu nyan bunɔb aawan mu ki di lii nnyun ni.

²⁰ Taah nan bi bu ponn ni na, ni nan yunn le taa ŋmaa kan nwiin, kaa waa ŋinmabil mu, ntaalangbam pu. Libuln mu nan beenin daar, ki pɔɔ. Taa nan ki dak ke ti ga ŋmar.

²¹ Tɔ, baa nan ki ji tijikaar, ni ti yunn. Baah kaa ki ji tijikaar ni yunn na, le Pɔɔl fii sil binimbiin ni, ki bui bi, “Njɔtiib, ni yaa ba pel maah nan len pu na, ki yaa kaa ba nyan ni Krete aadikl ni kan, ni ba ga li ŋan. Timi aawan aa ba ga bii.

²² Tɔ, m gaŋ nimi la, chuu nibaa man. Ti ponn ni unii ubaa aan kpo. Bunɔb ngbaan baanja le ga bii.

²³ M ye Uwumbɔr aanii, le ki dooni u. Kinyeek na, le waatuun ubaa dan nan sil m chee,

²⁴ ki bui mi, ‘Pɔɔl, taa san ijawaan. Aa ga sil Ubɔrkpaan Siisa aanimbiin ni. Uwumbɔr ga cha binib bimɔk bi bunɔb bue ponn ni na ŋmar, saanim-baak pu.’

²⁵ Njɔtiib, nima pu na, chuu nibaa man. M pak ke Uwumbɔr ga ŋa waah tuk mi pu na.

²⁶ Libuln mu ga daa bunɔb na ti tam lidikl libaa, ki bii bu.”

²⁷ Tɔ, libupɔɔl ngbaan nan daar iwiin kipiik ni inaa. Kinyeek, le libuln nan buenin joo timi nnyusakpem na ponn ni. Bi yin nnyusakpem ngbaan ke Adria. Kinyetaasiik, le binɔŋaab dak ke ti yak kitin kibaa ni.

²⁸ Le bi ban bi tɔŋ lik nnyun aah nyoo pu na. Bi nan di ŋnmin di gbin tikur ti nyuun na, ki di lii nnyun ni, ki tɔŋ lik, ki ŋaŋ nɪtaa nkub ni moninko. Le bi too foor kpee, le ki ki tɔŋ lik, ki ŋaŋ nɪtaa imonko inaa ni kipiik.

²⁹ Le bi dak ke nibaakan bunɔb ngbaan ga duur nɪtakpal ki bii. Nima pu

na, bi nan di tikur tinaa gbin inmin inaa pu, ki di gbin linɔjuul, le ti doon tam kitin, ki joo bu. Bu aan ki nmaa chuun. Baah na kina na, le bi mee Uwumbɔr ke u cha kitaak woln.

³⁰ Le binɔnaab ban ke bi loon nyan bunɔb na ni. Le bi chuu nyan bunɔb waatiib na di deen nnyun pu, ki nmann ke bi chuu nyan tikur tibaa le linɔyil pu.

³¹ Tɔ, Pɔɔl nan bee baah ban bi na pu na, le ki bui butɔb aajab ni baaninkpel, “Binɔnaab ngbaan yaa nyan bunɔb ngbaan ponn ni kan, naan nmaa nmar.”

³² Waah len kina na, le butɔb aajab chuu bunɔb waatiib na aanmin gii, ki di bu lii, ki cha busakpem na.

³³ Kichakpinaanyeeek ni le Pɔɔl gan bi mɔmɔk ke bi pɔɔk bibaa ki ji tijikaar, ki bui bi, “Iwiin kipiik ni inaa le na, nimi aalandak muk nimi, le ni lul bumɔb.

³⁴ Ni pɔɔk nibaa ki ji pɔkaa man. Ni ga ter nimi, ni kan mpɔɔn. Nibaa aan na unii ubaa do ponn ni.”

³⁵ Pɔɔl aah len kina na, le u yoor boroboro, ki doon Uwumbɔr bi mɔmɔk aanibil ni, ki gii ki nman.

³⁶ Waah na kina na, le bi mɔmɔk chuu bibaa, ki mu jin tijikaar.

³⁷ Ti nan ye binib ikui ilee ni imonko itaa ni kipiik ni biloob le bunɔb ngbaan ponn ni.

³⁸ Le bi mɔmɔk nman ti bab. Baah nman bab na, le bi di tijikaar ti gur na di mee nnyun ni. Bi nan ban ke bunɔb ngbaan yook la.

Timi aanɔb aah bii pu na

³⁹ Kitaak aah woln na, le ti kan kitin. Le binɔnaab aa nyi kitin ngbaan ni. Le bi kan kilolon. Litambol mu dɔ kilolon ngbaan aagbaan. Le bi len ke bi ga pɔɔn bibaa ki cha bunɔb na ti nyal litambol ngbaan paab.

⁴⁰ Le bi chuu geei tikur na aanmin, le ti bee nnyun ni. Le bi chuu gbiln tinɔpann aanmin, ki nan di likekeln gbin linɔyil ndɔ pu paacham. Libuln aah daar na, le bi ban ke likekeln ngbaan li joo bunɔb chuun cha nnyun aagbaan. Le bu chuun buen.

⁴¹ Litambol libaa nan dɔ nnyun ponn ni, le baa waa li, ki di dii lipaab. Le linɔyil chɔb lipaab, kaan ki nmaa chuun. Tinyunkpenn nan gbaa bunɔb na le linɔjuul ti wii.

⁴² Tɔ, butɔb aajab nan dak ke ni baakan binaagbiib na ga yuk lir nnyun ni, ki wo nyan, aan ki san nmar. Kina pu na, bi nan ban bi ku bi mɔmɔk.

⁴³ Butɔb aajab aaninkpel aa nan ban ke bi ku Pɔɔl, nima pu le waa kii. U nan tuk bi ke binib bi nmaa wo nnyun na puen yuk lir nnyun ponn ni, ki wo buen nnyun aagbaan, ki ti nyan;

⁴⁴ ke binib bi kaa nmaa wo nnyun na nyoon njikpan, ni njinɔbɔk, ki li cha nnyun aagbaan, ki ti nyan. Le ti na kina. Le ti mɔmɔk ti nyan.

28

Taah fuu Malta aatin ni pu na

¹ Taah nyan nnyun ngbaan ni na, le bi tuk timi ke bi yin lidikl ngbaan ke Malta.

² Le kitin ngbaan aanib gaa timi ki na timi tinann pam. Le utaal piin ki bi nu, le tiwoor bi. Le bi tuur mmii ti timi.

³ Le Pɔɔl ti peei ni idɔ nan di na mmii ni. Waah di i na mmii ni na, le i ton. Le uwaa nyan i ni, ki juu dab unjaal, ki jon.

⁴ Waah juu dab unjaal ki jon na, le kitin ngbaan ponn ni aanib kan, ki bui tɔb ke uja ngbaan ye unukur, le ki nyan ni nnyusakpem ni; Uwumbɔr mu aan cha u nmar.

⁵ Tɔ, Pɔɔl nan gbɔk unjaal, le uwaa na lir mmii ni. Naa na u nibaa.

⁶ Bi dak ke ni ga duun la, ni yaa kaa ye kina kan, u ga kpo. Bi nan lik le ni ti yunn, ki mu aa kan nibaa na u. Le bi ki dak ke u ye liwaal la, le ki kpaln unii.

⁷ Tɔ, kitin ngbaan aanib aaninkpel mu nan bi. Bi yin u ke Publius. Waasaak aa nan daa taah bi nin chee na. Le u gaa timi, ki chann timi tichann ki na timi tibulchinn iwiin itaa.

⁸ Ute nan bun, ki dɔ kidiik ni. Uwɔn nan ton, le u peel nsin. Pɔɔl nan koo u chee kidiik ni, ki ti mee Uwumbɔr tii u, ki ti di unjaal paan u pu, le u pɔɔk.

⁹ Pɔɔl aah ŋa kina na, le bibum biken bi bi lidikl ngbaan aatin ni na mu dan Pɔɔl chee, le u cha bi mu pɔɔk.

¹⁰ Le bi tii timi ipiin pam. Taah nan ban ti buen na, bi nan ki tii timi, timi aasachuln aapiin.

Taah nyan Malta aadikl pu ki buen Rom aatin ni pu na

¹¹ Ti nan bi nima inmal itaa, le bunɔb bubaa nan bi nima tiwoor ni libuln yoonn. Bu nyan ni kitiŋ kibaa ni, bi yin ki ke Aleksandria. Bi nan yin bunɔb ngbaan ke “Bijaam.” Le ti koo bu ni, ki buen.

¹² Ti nan ti fuu kitiŋ kibaa ni, bi yin ki ke Sirakus, ki nan bi nima iwiin itaa,

¹³ le ki nyan nima, ki buen ki ti fuu kitiŋ kibaa ni, bi yin ki ke Regium. Naah woln kitaak na, le libuln nyan ni tipuwɔb, ki daar choo. Le ti nyan nima, ki buen. Iwiin ilee le ti nan ti fuu kitiŋ kibaa ni, bi yin ki ke Puteoli.

¹⁴ Ti nan kan Yesu aanib bibaa nima. Le bi ganj timi ke ti li bi bi chee ki ti saa iwiin ilole. Iwiin ilole ngbaan aah jer na, le ti chuun kitiŋ ki buen Rom aatin ni.

¹⁵ Yesu aanib bi nan bi Rom aatin ni na nan ŋun ke ti choo. Le bi tooh ni timi nsan pu. Bibaa nan tooh ni timi Apius Aanyan ponn ni, le bibaa mu tooh ni timi Tidir Daakaan Titaa na chee. Pɔɔl aah kan bi na, le u doon Uwumbɔr, ki kan lipobil.

Pɔɔl aah moon Yesu aabɔr Rom aatin ni pu na

¹⁶ Tɔ, ti nan ti fuu Rom aatin ni. Taah fuu nima na, le bi cha Pɔɔl koo kidiik kibaa ni, le butɔb aaja ubaa si kii u.

¹⁷ Iwiin itaa aah jer na, le Pɔɔl yin Juu yaab aaninkpiib ke bi kuun ni u chee. Baah kuun ni u chee na, le u bui bi, “Nnaabitiib, maa ŋa timi aanib bakaa, kaa bii tiyaaajatiib aakaal. Bi po chuu mi Jerusalem ni ki di mi ŋa Rom yaab aanjaal ni.

¹⁸ Bi nan jin mi tibɔr, le ki bee ke maa ŋa bakaa, naa ŋeer bi ku mi. Le bi ban ke bi di cha mi.

¹⁹ Le Juu yaab aa kii ke bi di cha mi. Nima pu na, m len ke m ban ke Ubɔrkpaan Siisa le ji mi tibɔr ngbaan. Naa ye ke m ban ke m galn maanib u chee.

²⁰ Nima pu le m yin nimi ke ni dan m chee, aan ti nan len tɔb chee tibɔr. Timi Israel yaab kpa limakl ke unii u ga gaa timi lii na ga dan. Limakl ngbaan pu, le bi buu mi tikululn tee.”

²¹ Le bi bui u, “Judea aatin aanib aa ŋmee saabɔr kigbanj ni tii ni timi. Tina aabo ubaa aa nyan ni nima, ki nan tuk timi saabɔr, kaa len tibɔbir aa pu.

²² Ti nyi ke bi len ntim mɔmɔk ponn ni ke saah dii nsan mu na aa ŋan. Nima pu na, ti ban ti ŋun tibɔr ti bi aamɔb ni na.”

²³ Le bi siin bundaln bi ga ki kuun Pɔɔl chee na. Liyaadaal aah fuu ni na, bi nan ki kuun ni waadiik ni, ki wiir pam. U nan len bi chee tibɔr kichakpiik ni ki nan saa kijook, ki tuk bi Uwumbɔr aanaan aabɔr, ke Moses ni Uwumbɔr aabɔnabtiib nan ŋmee Yesu aabɔr, Uwumbɔr Aagbanj ponn ni. Pɔɔl nan pɔɔni ubaa ke bi gaa Yesu ki kii.

²⁴ Juu yaab bibaa kii tii waah len pu na, bibaa mu aa kii tii.

²⁵ Le bi kpak tɔb kinikpakpak. Baah ban bi nyan Pɔɔl aadiik ni na, le u bui bi, “Uwumbɔr Aafuur Nyaan nan cha waabɔnabr Aisaya tuk niyaaajatiib mbamɔn.

²⁶ U nan tuk Aisaya ke,
‘Li cha ti tuk binib ngbaan ke Uwumbɔr len ke:
Ni ga pel ki pel, kaan bee maaliin aatataa.

Ni ga lik ki lik, kaan li waa.

²⁷ Binib ngbaan aasui aa bi nibaa ni. Bitafal kpaa la.

Bi ŋub binimbil, kaa ban ke binimbil woln,
kaa ban ke bitafal ŋun,
kaa ban ke bisui bee maaliin aatataa,
kaa ban ke bi kpeln baabimbin ki dii maasan,

aan m tii bi laafee.' ”*

²⁸ Pɔɔl nan ki bui bi, “M ban ke ni bee ke Uwumbɔr tun mi ke m buen binib bi kaa ye Juu yaab na chee, ki ti tuk bi waabɔr, aan bi mu ηmar. Bima le ga ηun.”

[²⁹ Pɔɔl aah len kina na, le Juu yaab ngbaan nyan waadiik ni, ki beenin kpak tɔb kinikpakpak sakpen.]

³⁰ Pɔɔl nan bi kidiik ngbaan ponn ni ηibin ηilee. U nan pan ki pu, le ki bi ki ni. Le binib choo nan manni u nima. Le u gaa bi mɔmɔk ni mpopiin.

³¹ U nan beenin tuk binib Uwumbɔr aanaan aabɔr, ni Tidindaan Yesu Kristo aabɔr, ki nan kpa lipobil ki len. Ubaa mu aa bui ke u di cha.

* 28:27 : Lik Aisaya 6.9-10.

Kigbanj ki Pɔɔl ηmee ki tii ROM YAAB na

¹ Min Pɔɔl le ηmee kigbanj kee. M ye Yesu Kristo aatutunn la. Uwumbɔr nan yin mi ke m li ye Yesu aakpambal, ki nyan mi ke m moon waabɔnyaan tee.

² N-yaayoonn na, Uwumbɔr nan puu tipuur ke u ga tii timi tibɔnyaan tee. Le waabɔnabtiib ηmee ti waagbanj ki ye chain na ponn ni.

³ Tibɔnyaan ngbaan le ye Ujapɔɔn aabɔr. Uma le ye Tidindaan Yesu Kristo. Waah nan kpahn unibɔn na, bi nan ma u Ubɔr David aamaal ponn ni.

⁴ Uwumbɔr nan fikr u nkun ni, le Waafuur Nyaan mɔk ke u ye uma Uwumbɔr Aajapɔɔn u kpa mpɔɔn na.

⁵ U pu le Uwumbɔr ηa tinyoor ηa m pu, le ki ηa mi waakpambal, ke m tuk ηinibol mɔmɔk ke ni ηan ke bi tii u naadii, ki kii waamɔb.

⁶ Nimi bi bi Rom aatiη ni na, Uwumbɔr yin ni mu, ke ni li ye Yesu Kristo aanib.

⁷ Nima le m ηmee kigbanj kee m tii nimi bimɔk bi Rom aatiη ni na. Uwumbɔr gee nimi ki yin nimi ke ni li ye waanib.

Tite Uwumbɔr ni Tidindaan Yesu Kristo ηa tinyoor ηa ni pu, ki tii nimi nsuudoon.

Idoon aameel

⁸ Yesu Kristo pu, le m dooni Maawumbɔr ni mɔmɔk pu; ba pu? binib bimɔk bi dulnyaa ni na ηun naah gaa Yesu Kristo ki kii pu na.

⁹ M di nsui mɔmɔk tun lituln tii Uwumbɔr, ki tuk binib Ujapɔɔn Yesu Kristo aabɔnyaan ngbaan. Uma Uwumbɔr le nyi ke ni ye mbamɔn, m teer nibɔr maameen mɔmɔk ponn ni,

¹⁰ ki mee u n-yoonn mɔmɔk ke ni yaa ye waageehn kan, u tii mi nsan ke m dan nan mann nimi dandana wee.

¹¹ M ban ke m kan nimi, ki ter nimi aan ni kan Uwumbɔr Aafuur Nyaan aapiin i ga pɔɔk nitaakpab na.

¹² Maah len pu na le ye ke m ni nimi aah gaa Yesu Kristo ki kii pu na, ti ga pɔɔk tɔb aataakpab.

¹³ Nnaabitiib, m ban ke ni bee ke n-yoonn mɔmɔk m nan ban ke m dan ni chee, le kaa kee ηmaa dan. M ban ke m cha binib gaa Yesu ki kii Rom aatiη ni, ke maah ηa pu ntim muken ponn ni na.

¹⁴ Ni ye limukl le ke m di tibɔnyaan tee tuk binib mɔmɔk, bi aanimbil woln na, ni bi aanimbil kaa woln na, ni bi bae mbaem na, ni bi kaa bae mbaem na.

¹⁵ Nima le m ban ke m tuk nimi bi bi Rom aatiη ni na mu tibɔnyaan ngbaan.

Tibɔnyaan ngbaan aapɔɔn

¹⁶ Maa san inimɔɔn Yesu aabɔnyaan tee pu. Tibɔnyaan ngbaan kpa Uwumbɔr aapɔɔn. Binib bimɔk ηun ti ki gaa Yesu Kristo ki kii na ga ηmar; njan, bi ye Juu yaab na ga ηmar, le bi kaa ye Juu yaab na mu ga ηmar.

¹⁷ Tibɔnyaan ngbaan mɔk timi ke unii yaa gaa Yesu Kristo ki kii kan, Uwumbɔr ga len ke waabɔr ηan. Ni ηmee Uwumbɔr Aagbanj ni ke, “Uninyaan aah gaa Uwumbɔr ki kii na, u ga li kpa limɔfal.”*

Unibɔn aataani

¹⁸ Uwumbɔr mɔk binib ke u gee liηuul titunwanbirdam pu; bi tun lituln li kaa ηan na, kaa dii u. Baabiin pu le bi yii mbamɔn.

¹⁹ Uwumbɔr gee liηuul bi pu la; ba pu? waabɔr ti binib ga ηmaa bee ti na bi mpaan pu. Uwumbɔr le di ti mɔk bi.

²⁰ Buyoonn Uwumbɔr nan naan dulnyaa wee ki nan saa dandana wee na, binib kani waabimbin aah bi pu na. Naa ye ke binimbil le kan u. Bi kan tiwan ni u naan ni na, ki kan ke u kpa mpɔɔn mu kaan doo na, ki sil ye Uwumbɔr. Nima le baan ηmaa len ke baa nyi.

²¹ Bi nyi ke u bi, ki mu aa nyuηni u waah ηeer pu na, ki mu aa dooni u waaterm pu. Nima le baalandak bee fam. Bisui ni bɔɔn la, kaa kpa nlan.

* 1:17 : Lik Habakuk 2.4.

22 Bi len ke bi ye bilankpalb, le ki tee ye bijorb.

23 Baa ki dooni Uwumbər u nyuun ki bi n-yoonn mu kaa kpa ndoon na. Bi ɲa binibəm aanaɲ, ni inyoon aanaɲ, ni iwaa aanaɲ, ki dooni ɲiwaa ngbaan.

24 Nima le Uwumbər di cha bi, le bi dii bisui aah ban pu na, ki tun tijəɲ aatuln, ki tun lituln li jinni biwon iniməɔn na. Bi yii Uwumbər u ye mbamən na, ki dii ɲiwaa.

25 Bi dooni tiwan ni Uwumbər naan ni na, ki dii ni, kaa dooni Uwumbər u naan tiwan məmək na, kaa dii u. Uma Uwumbər le yeh mpakm n-yoonn mu kaa kpa ndoon na. Amii.

26 Baah yii Uwumbər na, nima le u siir cha bi. Le bi tun iniməɔn aatuln, bisui aah ban pu na. Bipiib di binjeen aatətiib kpaln bijab, ki doo bi chee.

27 Bijab mu yii bipiib, ki chuun ban bijab, ki di binjeen aatətiib kpaln bipiib ki tun iniməɔn aatuln, le Uwumbər daa bitafal, baatunwanbir aah ɲeer pu na.

28 Baah kaa gee ke bi li nyi Uwumbər na, le u siir cha bi. Le bi dak ilandak i ye fam na, ki tun lituln li kaa ɲan na,

29 ki gbii titunwanbir aabəɲ məmək. Bi gər kidagook ki tun baka baka, ki kpa iniman, kaa gee təb, ki kpa lipiipoln, ki jaa kijaak, ki ku təb, ki ɲmanni təb, ki nan təb, ki bii təb libəɔl ni,

30 ni mpaan pu. Bi nan Uwumbər, le ki seei təb, ki kpa kalmbaani, ki puk kipupuk. Bi po dak baah ga ɲa pu ki moo tun titunwanbir na la. Bi yii bite ni bina aaməi.

31 Baa kpa nlan. Bi yaa puu tipuur kan, baa gbiini ti. Baa gee baamaal aanib, kaa cha pinni binib, kaa san binib kinimbaak.

32 Bi nyi ke Uwumbər len ke binib bi ɲani kina na ɲeer nkun, le bi tee beenin ɲani kina, ki len ke binib yaa ɲani kina kan, naa bir.

2

Uwumbər aah ji binib tibər pu na

1 Tə, si u galni binib biken na, saan ɲmaa len tibaa ki nyan aabaa tibər ni Uwumbər chee; ba pu? aa mu ɲani kina la. Saah galni bi na, le ni mək ke saabər mu bii; ba pu? si u galni bi na, aa mu ɲani ke baah ɲani pu na la.

2 Ti nyi ke Uwumbər yaa daa binib bi ɲani kina na aatafal kan, ni ɲan.

3 Si u ɲani kina na, ki galni biken bi ɲani kina na, aa dak ke Uwumbər aan daa aatafal aa?

4 U ɲa si tibulchinn sakpen, ki kpa limər ni suklaa aa pu. Ba ɲa aa lik u fam? Saa nyi ke Uwumbər ban ke aa kpeln saabimbin aa? Nima le cha u ɲa si tibulchinn.

5 Le aatafal pəɔ. Saa ban ke aa kpeln aasui. Nima le Uwumbər ga moo daa aatafal, bundaln u ga gee liɲuul binib aanibil ni ki ji bi tibər mbaməm na.

6 U ga ɲa binib məmək baatuln aah ɲeer pu na.*

7 Binib bi kpa limər ki tun lituln li ɲan na, ki ban mpakm, ni nnyun, ni liməfal li kaa kpa ndoon na, bima le Uwumbər ga tii bi liməfal li kaa kpa ndoon na.

8 Binib bi ban tibər, ki yii mbamən, ki dii nsan mu kaa ɲan na, bima le Uwumbər gee liɲuul sakpen bi pu.

9 Binib bimək tun titunwanbir na ga kan falaa ni limukl. Njan, Juu yaab ga kan, le binib bi kaa ye Juu yaab na mu ga kan.

10 Binib bimək tun lituln li ɲan na, Uwumbər ga nyun bi, ki pak bi, ki tii bi nsuudoon. Njan, u ga tii Juu yaab, le ki ga tii binib bi kaa ye Juu yaab na mu;

11 ba pu? Uwumbər aa pak ubaa ki jer uken.

12 Binib bimək kaa nyi Moses aakaal ki tun titunwanbir na aan kan liməfal li kaa kpa ndoon na. Uwumbər aan baa bi ke bi dii Moses aakaal aan baa dii. Binib bimək nyi Moses aakaal ki tun titunwanbir na, Uwumbər ga baa bi tibər nkaal

* 2:6 : Lik Ilahn 62.12; Niyatanjak 24.12.

ngbaan aah dii pu na, ki ga daa bitafal.

¹³ Uwumbør aan len ke binib bi nyi waakaal kaa dii mu na aabør ñan. U ga len ke binib bi dii waakaal na le aabør ñan.

¹⁴ Binib bi kaa ye Juu yaab na aa nyi Moses aakaal. Bi yaa ñani Moses aakaal aah len pu na baageehn pu, ki mu aa nyi nkaal ngbaan kan, baalandak le mæk bi baah ga dii pu na.

¹⁵ Baah ñani pu na, nima le mæk ke Moses aakaal aah len pu na bi bisui ni. Bisui ponn ni, bi nyi ni ñan na, ni ni kaa ñan na. Nima le baalandak bii bi n-yoonn mubaa, ki pak bi n-yoonn mubaa mu.

¹⁶ Ni ga li bi kina le bundaln Uwumbør ga cha Yesu Kristo ji binib tibør, ki baa bi tibøbørkaan ti bi bisui ni na aabør. Maah tuk binib tibønyaan ti na le mæk kina.

Juu yaab ni nkaal na

¹⁷ Tò, aa len ke aa ye Juu aanii la, ki dak ke saah nyi Moses aakaal na, nima le ga cha aa ñmar; aa kpa kipupuk ke aa nyi Uwumbør,

¹⁸ ki nyi waah gee pu na, ki bae Moses aakaal, ki nyi lituln li ñan na, ni li kaa ñan na,

¹⁹ ki dak ke aa ye usanmæk le ki tii bijoom, ki ga ñmaa woln binib bi kaa waa na aanimbil,

²⁰ ki ga ñmaa mæk bijør b nlan, ki ga ñmaa mæk mbim mmæk. Saah nyi Moses aakaal mu na, aa dak ke aa nyi tiwan mèmæk, ki dak ke saah len pu na mèmæk ye mbamøn.

²¹ Tò, si u mæk biken na, ba ña saa mæk aabaa? Si u tuk binib ke bi taa su kinaayuk na, ba ña aa su?

²² Si u len ke binib taa gør kidagook na, ba ña aa gør? Si u yii ñiwaa na, ba ña aa su ñaadir ni aawan?

²³ Si u kpa kipupuk Uwumbør aakaal pu ki bii nkaal ngbaan na, aa jinn u inimøn la.

²⁴ Ni ñmee Uwumbør Aagban ponn ni ke, “Nimi Juu yaab aah ñani titunwanbir pu na, nima le cha binib bi

kaa ye Juu yaab na len Uwumbør tibøbir.”†

²⁵ Tò, aa yaa joo Moses aakaal kan, lichakpangeei kpa tynoor. Aa mu yaa gii lichakpaln ki bii Moses aakaal kan, ni mæk ke saa gii le na.

²⁶ Binib bi kaa gii ñichakpan na yaa joo Uwumbør aakaal kan, Uwumbør aan yii bi, ke baa gii ñichakpan.

²⁷ Binib bi kaa gii ñichakpan na yaa joo Uwumbør aakaal kan, bi ñan jer nimi Juu yaab bi gii ñichakpan Moses aakaal aah mæk pu na, ki bii nkaal muken na.

²⁸ Unii u ye Juu aanii mpaan pu baanja na aa ye Juu aanibamøn. Unii u gii lichakpaln kaa kpeln waabimbin na, naa ye lichakpangeei bamøn.

²⁹ Unii u gii lichakpaln, kaa kpeln waabimbin na aa piir Uwumbør aasui. Unii u dii Uwumbør usui ni na, uma le ye Juu aanibamøn. Unii u Uwumbør Aafuur Nyaan bi u ni na, nima le ye lichakpangeei bamøn. Uwumbør le ga pak udaan, naa ye binib.

3

¹ Lichakpangeei aanyoor ye ba? Juu yaab jer binib bi kaa ye Juu yaab na aa?

² Een, bi jer bi tiwan aabøn ni la. Ni jer tiwan mèmæk na le ye ke Uwumbør nan di waabør ña bima le aanjaal ni.

³ Bi ponn ni bibaa yaa kaa gaa Uwumbør ki kii kan, ni ye ba? Baah kaa gaa u ki kii na, Uwumbør aan gbiin waa puu tipuur ti na aa?

⁴ U ga gbiin ti. Binib mèmæk yaa ye binyamøndam kan, Uwumbør ma ye mbamøndaan la. Ni ñmee waagban ni ke,

“Bi ga kan ke saah len pu na ye mbamøn,
Aa yaa jin binib tibør kan, aa kpa mbamøn la.”*

⁵ Timi aatunwanbir yaa mæk ke Uwumbør ñani ni ñan na kan, ti ga len ke Uwumbør yaa daa titafal kan, u ña

† 2:24 : Lik Aisaya 52.5; Esekiel 36.20-22. * 3:4 : Lik Ilahn 51.4.

ni kaa njan na aa? Binib bi kaa dii Uwumbor na le baa kina.

⁶ U njan ni njan na la; ba pu? ni yaa kaa njan kan, u ga njan kinye ki ji dulnyaa ni aanib tibor?

⁷ Ubaa ga baa ke, “Maah gee nnyamɔn na yaa mɔk ke Uwumbor ye mbamɔndaan ki ga cha binib nyun u kan, ba njan u daa ntafal ke m ye titunwanbirdaan?”

⁸ Ti ga tun titunwanbir aan ni kpaln tiwan ni njan na aa? Taan njan kina kpala. Binib bibaa seei timi ki bui ke ti len kina la. Binib ngbaan ga kan ntafadaan mu neer bi na.

Ubaa aa njan Uwumbor chee

⁹ Tɔ, timi Juu yaab njan ki jer binib bi kaa ye Juu yaab na aa? Taa jer bi. M nan mɔk nimi ke binib bi ye Juu yaab na, ni bi kaa ye Juu yaab na mɔmɔk ye titunwanbirdam la.

¹⁰ Ni njeeme kina le Uwumbor Aagban ni ke,

“Unii ubaa aa ye uninyaan,

¹¹ ubaa aa kpa nlan, ubaa aa ban Uwumbor,

¹² bi mɔmɔk di cha waasan, bi mɔmɔk bee fam la.

Ubaa aa bi ki tun lituln li njan na, ubaa baanja aa bi.†

¹³ Baaliin po ye iliin i bir na la.

Bi geei inyamɔn ki nmanni binib. Baaliin bii binib ke ujagen aaluul aah bii binib pu na la.‡

¹⁴ Baamɔi gbii njsiibil ni kinanan la.§

¹⁵ Bi yaa ban bi ku binib kan, naa pɔɔ.

¹⁶ Bi muk binib ki njan bi falaa n-yoonn mɔmɔk la.

¹⁷ Bi chuun ban tibor la.

¹⁸ Baa san Uwumbor.”*

¹⁹ Tɔ, ti nyi ke nkaal aah len pu na mɔmɔk len binib bi bi mu chee na la. Nima le dulnyaa wee ni aanib mɔmɔk aabɔr bii Uwumbor chee. Ubaa aan nmaa len tibaa ke u nyan ubaa tibor ni Uwumbor chee.

²⁰ Ubaa aan nmaa len ke waah joo Uwumbor aakaal mbamɔm pu na, waabɔr njan Uwumbor chee.

Uwumbor aakaal le mɔk binib ke bi ye titunwanbirdam la.

Uwumbor aah cha ti ni uma tuuk pu na

²¹ Dandana wee, Uwumbor mɔk timi waah ga njan pu ki len ke timi aabɔr njan na. Waakaal ni waabɔnabtiib aaliin le bi waagban ponn ni, ki mu tuk timi kina la. Naa ye ke ti dii waakaal mbamɔm le cha u len.

²² Binib bimɔk gaa Yesu Kristo ki kii na, bima le Uwumbor len ke baabɔr njan. Baah gaa Yesu Kristo ki kii na, nima le cha Uwumbor len ke baabɔr njan. Ubaa aa bi ubaa, ki cha biken;

²³ binib mɔmɔk tun titunwanbir la, kaa gbiin Uwumbor aanimbil.

²⁴ Le Yesu Kristo daa timi, ki gaa timi lii. Timi bi kpaan u chee na, le Uwumbor len ke timi aabɔr njan. Waabulchinn pu le u len, naa ye ke ti njan la.

²⁵ U nan di Yesu siin binib aanimbil ni, ke u nan kpo, aan uma Uwumbor taa ki gee lijuul ti pu. Ti yaa gaa Yesu ki kii kan, waasin pu le Uwumbor ga di cha pinn timi. Nima le mɔk ke Uwumbor njan ni njan na; ba pu? u nan kpa limɔr, kaa bii binib bi tun titunwanbir buyoonn Yesu Kristo aa kee dan dulnyaa wee ni na.

²⁶ Tɔ, dandana wee, u len titunwanbir aabɔr ki bui ke binib bi gaa Yesu ki kii na aabɔr njan u chee. Nimina le mɔk ke uma Uwumbor si chob.

²⁷ Tɔ, ba pu aan ti ga li kpa kipupuk? Taan li kpa kipupuk nibaa pu. Ba pu? Naa ye ke ti dii Uwumbor aakaal mbamɔm le cha u gaa timi lii, taah gaa Yesu ki kii na, nima le cha u gaa timi lii.

²⁸ Nima pu na, ti bee ke ti yaa gaa Yesu ki kii kan, Uwumbor ga len ke timi aabɔr njan. Naa ye ke ti joo waakaal mbamɔm le cha u len kina.

²⁹ Uwumbor ye Juu yaab baanja Aawumbor la aa? Waa ye binib bi kaa ye Juu yaab na mu Aawumbor aa? Mbamɔn, u ye.

† 3:12 : Lik Ilahn 14.1-3; 53.1-3; Ulandaan 7.20. ‡ 3:13 : Lik Ilahn 5.9; 140.3. § 3:14 : Lik Ilahn 10.7.

* 3:18 : Lik Ilahn 36.1.

³⁰ Uwumbər ye Uwumbərbaan la. Juu yaab yaa gaa Yesu ki kii kan, Uwumbər ga len ke baabər ɲan. Bi mu kaa ye Juu yaab na yaa gaa Yesu ki kii kan, Uwumbər ga len ke bi mu aabər ɲan.

³¹ Ti yaa len ke binib yaa gaa Yesu ki kii ki ga ɲmar kan, ti yii Uwumbər aakaal aa? Naa bi kina kpala. Ti ɲa mu tibəkpaan la.

4

Abraham aah ye liməkl pu na

¹ Tɔ, cha ti lik tiyaaja Abraham aabər aah nan bi pu na:

² Ni yaa ba ye waatunyaan pu le cha Uwumbər len ke waabər ɲan kan, u ba ga ɲmaa li kpa kipupuk. U mu aa ɲmaa li kpa kipupuk Uwumbər chee.

³ Uwumbər Aagbaɲ len ke, “Abraham nan gaa Uwumbər aaməboln ki kii, kina pu na le Uwumbər gaa u ke u ye uninyaan u chee.”*

⁴ Unii u tun lituln ki kan tipar na, tipar ngbaan aa ye ipiin, ni ye waa-par la.

⁵ Tɔ, unii u kaa joo nkaal na yaa gaa Uwumbər u di cha pinn titunwanbirdam na ki kii kan, waah gaa Uwumbər ki kii na, nima le Uwumbər ga len ke waabər ɲan.

⁶ Ubər David mu nan len ke binib bi Uwumbər len ke baabər ɲan na le kpa mpopiin. Bi gaa Uwumbər ki kii, nima le cha u len ke baabər ɲan, naa ye ke bi tun litunyaan le cha u len kina. Ubər David nan len ke,

⁷ “Binib bi Uwumbər di cha baatunwanbir pinn bi na

le kpa mpopiin.

Uwumbər aah di cha binib bi aataani pinn bi na

le kpa mpopiin.

⁸ Binib bi Uwumbər aan len ke baabər bii na,

bima le kpa mpopiin.”†

⁹ U len ke Juu yaab baanja le kpa mpopiin ngbaan aa? Waa len kina. Binib bi kaa ye Juu yaab na mu kpa. Ti len ke Abraham nan gaa Uwumbər aaməboln ki kii, nima le

cha Uwumbər gaa u ke u ye uninyaan u chee.

¹⁰ Bayoonn Uwumbər len ke waabər ɲan? Buyoonn u nan gii lichakpaln na le aan buyoonn waa nan kee gii na? Buyoonn waa nan kee gii na.

¹¹ Waah gii lichakpaln na, nima le nan ye liməkl ki mək ke u gaa Uwumbər ki kii, nima le Uwumbər gaa u ke u ye uninyaan u chee, buyoonn waa nan kee gii lichakpaln na. Nima pu le Abraham ye binib bimək gaa Uwumbər ki kii, kaa gii ɲichakpan na aate. Baah gaa Uwumbər ki kii na, nima le Uwumbər gaa bi ke bi ye bininyaam u chee.

¹² Binib bi gii ɲichakpan, ki tak Abraham aataabuu ponn ni, ki gaa Uwumbər ki kii ke Abraham aah nan gaa u ki kii pu, buyoonn waa nan kee gii lichakpaln na, bima mu le Abraham ye bite.

Gaakii pu le ti ga kan Uwumbər aah puu tipuur ti na

¹³ Uwumbər nan puu tipuur tii Abraham ni uyaabitiib, ke bima le ga li yeh dulnyaa. Naa ye ke bi joo Uwumbər aakaal le ga cha bi kan tipuur ngbaan. Bi gaa Uwumbər ki kii la, le u len ke baabər ɲan. Nima le ga cha bi kan tipuur ngbaan.

¹⁴ Uwumbər yaa ba puu tipuur ke binib bi joo waakaal na le ga li yeh dulnyaa kan, naadii aa ba ga li kpa tinyoor. Tipuur ngbaan mu aa ba ga gbiin; ba pu? ubaa aan ɲmaa joo nkaal məmək mbaməm.

¹⁵ Binib aah bii nkaal na, le Uwumbər gee liɲuul bi pu. Nkaal aah kaa bi nin chee na, binib aa bii nkaal.

¹⁶ Nima le Uwumbər puu tipuur tii binib bi gaa u ki kii na. Uwumbər aah gee binib pu na, nima le u tii Abraham aayaabitiib məmək waah nan puu tipuur ti na. U ga tii Abraham aayaabitiib bi ye Juu yaab ki gaa u ki kii na, ni binib bi kaa ye Juu yaab ki mu gaa u ki kii na ke Abraham aah nan gaa u ki kii pu na. Abraham

* 4:3 : Lik Mpiin 15.6; Galasia yaab 3.6. † 4:8 : Lik Ilahn 32.1-2.

ye timi bimək gaa Uwumbər ki kii na aayaaja la.

¹⁷ Ni ηmee Uwumbər Aagbaη ponn ni ke Uwumbər bui Abraham, “M ηa si ηinibol pam aayaaja la.” ‡ Abraham le ye tite Uwumbər chee. U nan tii Uwumbər naadii. Uma Uwumbər le fikr binib bi kpo na nkun ni, le ki yin binib bi kaa kee bi na, ke baah bi le na.

¹⁸ U nan puu tipuur tii Abraham ke u ga ηa u ηinibol pam aayaaja, ke uyaabitiib ga li wiir ke inmabi aah wiir pu na. Ni nan bi ke tipuur ngbaan aah kaan ηmaa gbiin le na. Abraham mu nan tee kpa limakl ke ti ga nan gbiin. §

¹⁹ Ni nan gur siib u pii ηibin nkub. Waah nan por pu na, ni nan naahn ke waan ki ηmaa maa ubo. Upuu Sara mu nan jer timar. Le Abraham pak Uwumbər aah tuk u pu na, kaa joo beeni.

²⁰ Uwumbər aah puu tipuur ti tii u na, tima le gur ye waalandak. Le u pak tipuur ngbaan mbaməm, kaa joo beeni ke ti ga gbiin bee taan gbiin? U nan moo gaa Uwumbər ki kii le ki nyuη u,

²¹ ki sil nyi ke Uwumbər aah puu tipuur ti na, u ga ηmaa ηa kina.

²² Waah nan gaa Uwumbər aaməboln ki kii kina na, nima le Uwumbər gaa u ke u ye uninyaan u chee.

²³⁻²⁴ Ni ηmee kina le Uwumbər Aagbaη ni. Timi pu le bi nan ηmee kina, naa ye Abraham baanja pu; ba pu? timi bi gaa Uwumbər u nan fikr Tidindaan Yesu nkun ni ki kii na, le u ga len ke timi aabər ηan.

²⁵ Yesu nan kpo timi aatunwanbir pu, le ki fikr nkun ni. Nima le Uwumbər len ke timi aabər ηan.

5

Saah ga li bi pu ki li ηan Uwumbər chee na

‡ 4:17: Lik Mpiin 17.5. § 4:18: Lik Mpiin 15.5. : Lik Mpiin 3.6.

¹ Taah gaa Uwumbər ki kii pu na, nima le u len ke timi aabər ηan. Tidindaan Yesu Kristo pu le ti ni Uwumbər kpaan kijətiik.

² Yesu Kristo pu, le Uwumbər len ke timi aabər ηan. Le ti məəni ki kpa limakl ke ti ga yakr u chee Uwumbər aaməəən.

³ Naa ye nima baanja pu le ti məəni. Falaa mu pu le ti məəni. Ba pu? falaa le tii timi suklaa.

⁴ Suklaa mu tii timi mbimbinyaan. Mbimbinyaan mu tii timi limakl.

⁵ Limakl ngbaan aan jinn timi iniməəən. Ba pu? Uwumbər aah tii timi Waafuur Nyaan na, Nfuur Nyaan ngbaan le cha ti bee tisui ni waah gee timi sakpen pu na.

⁶ Naah nan ηeer na, le Kristo nan kpo timi bi ye titunwanbirdam na pu, taah kaa kpa mpəəən buyoonn na.

⁷ Ni pəə ke unii kpo ke u nyan unii u dii mbaməm na nkun ni. Nibaakan, unii ubaa ga kaa ki kpo uninyaan pu.

⁸ Tima kan, buyoonn ti nan laa ye titunwanbirdam na le Kristo nan kpo ti pu. Nima le mək timi Uwumbər aah gee timi sakpen pu na.

⁹ Kristo aasin pu le Uwumbər len ke timi aabər ηan. Nmaninkabaa taah ga nya ntafadaan mu ponn ni u pu na?

¹⁰ Buyoonn ti nan ye Uwumbər aadim na, le Ujapəəən nan kpo ti pu. U pu, le ti ni Uwumbər kpaan kijətiik. Ti ni Uwumbər aah kpaan kijətiik na, ηmaninkabaa taah ga ηmar waaməfal pu pu na?

¹¹ Naa ye nima baanja pu le ti məəni. Tidindaan Yesu Kristo pu le ti bee Uwumbər aah ηan pu na, le ki məəni. U pu le ti ni Uwumbər kpaan kijətiik.

Adam pu le ti kpo, Kristo pu le ti kpa liməfal

¹² Unibaan* le nan joo ni titunwanbir dulnyaa ni, le titunwanbir ngbaan joo ni nkun. Binib məmək aah tun titunwanbir na, le nkun yaa gaa dulnyaa məmək ni. †

* 5:12: Unibaan ngbaan nan ye Adam la. † 5:12

¹³ Buyoonn Moses aa nan kee tuk binib Uwumbør aakaal na, titunwanbir nan bi. Nkaal aah kaa bi nin chee na, Uwumbør aan len ke bi bii mu.

¹⁴ Adam aayoonn ki ti saa Moses aayoonn le nkun pii binib. Bi nan tun titunwanbir la. Baatunwanbir ni Adam u nan yii Uwumbør aamøb na aatunwanbir aa kpaan. Nkun mu pii bi la.

Ti mømæk kan Adam aatunwanbir aatafadaan. Kina le ti mømæk yakr Kristo aatunyaan aanyoor mu.

¹⁵ Uwumbør aah tii timi ipiin i na aa bi ke Adam aatunwanbir na. Ni ye mbamøn ke unibaan aatunwanbir pu le nkun pii binib mømæk. Yesu Kristo aanimbaasaln pu, le Uwumbør san binib mømæk kinimbaak, ki tii bi ipiin i ye limøfal na.

¹⁶ Uwumbør aapiin aah ña timi pu na aa bi ke Adam aatunwanbir aah ña timi pu na. Adam aatunwanbirbaan pu, le binib aabør bii. Uninyaan ubaa u ye Yesu na pu, le Uwumbør di cha pinn titunwanbirdam pam, ki len ke baabør ñan. Waapiin le na.

¹⁷ Unibaan u bi yin u Adam na aatunwanbir pu, le nkun pii binib mømæk. Unibaan Yesu Kristo na pu, le binib ga kan Uwumbør aaterm sakpen. U ga len ke baabør ñan. Nima le ye waapiin. Bi ga li kpa limøfal li kaa kpa ndoon na, ki kan linyañ.

¹⁸ Unibaan aatunwanbir pu, le binib mømæk aabør bii. Yesu aatunyaan pu, le Uwumbør ga len ke binib bimæk gaa Yesu ki kii na aabør ñan, ki ga tii bi limøfal li kaa kpa ndoon na.

¹⁹ Unibaan Adam aah nan yii Uwumbør aamøb na, nima le binib mømæk aabør bii Uwumbør chee. Yesu aah nan kii Uwumbør aamøb na, nima le binib bimæk gaa uma Yesu ki kii na aabør ñan Uwumbør chee.

²⁰ Moses nan tuk binib Uwumbør aakaal. Nkaal ngbaan mæk bi ke baatunwanbir wiir sakpen. Le titunwanbir aah wiir nin chee na Uwumbør aanimbaasaln wiir ki jer titunwanbir.

²¹ Titunwanbir pu le binib kpo. Tidindaan Yesu Kristo pu, le Uwumbør san timi kinimbaak, ki len

ke timi aabør ñan, le ti kan limøfal li kaa kpa ndoon na.

6

Taa ki tun titunwanbir man

¹ Kina pu na, ti ga len kinye? Ti ga li beenin tun titunwanbir aan Uwumbør aanimbaasaln kpee ee? Taan li ñani kina kpala.

² Ti kpo ke titunwanbir taa ki li joo timi la. Ti yaa beenin tun titunwanbir kan, naa ñan.

³ Baah muin timi nnyun ni, Yesu Kristo aayimbil pu na, nima le mæk ke ti ni Yesu Kristo kpaan la. Nima pu na, waah nan kpo na, ti mu kpo u chee la. Naa bee kina aa?

⁴ Baah muin timi nnyun ni na, nima le mæk ke ti kpo, le bi sub timi u chee. Uwumbør aapøon pu le u fikr Kristo nkun ni. Waapøon mu pu le ti kpa mbimbipøm ki ñani ni ñan na.

⁵ Ti ni u aah kpaan pu na, ti kpo ke waah kpo pu na. Ti mu ga fikr nkun ni, ke waah fikr pu na.

⁶ Ti bee ke baah kpaa u ndøpuinkoo pu na, bi kpaa timi aabimbikpok mu u chee, ke mbimbikpok mu kaa ñan na taa ki li bi, aan ti taa ki li ye titunwanbir aanaagbiib.

⁷ Unii u kpo na nyan titunwanbir ni.

⁸ Taah kpo Kristo chee na, ti ña naadii ke ti ga li kpa limøfal u chee.

⁹ Ti nyi ke waah fikr nkun ni na, waan ki kpo. Nkun aa ki kpa mpøon u chee.

¹⁰ Waah kpo na, u kpo ke u kuln titunwanbir nfum mubaa, aan titunwanbir taa ki li joo timi. Waah kpa limøfal dandana wee na, u bi ke u nyuñ Uwumbør la.

¹¹ Kina pu na, ni mu li nyi ke ni kpo ke titunwanbir taa ki li joo nimi la. Naah kpaan Yesu Kristo chee pu na, le ni mu kpa limøfal ke ni nyuñ Uwumbør.

¹² Nima pu na, ni taa ki cha titunwanbir li joo nimi aawon ti ga kpo na, ki taa ki kii tii tiwon aah ban pu na.

¹³ Ni taa di nimi aawon tii titunwanbir, ki taa tun lituln li kaa ñan na.

Ni di nibaa tii Uwumbər, ke binib bi fikr nkun ni na, ki di nimi aawon tii Uwumbər, ke ni tun lituln li ɲan na ki tii u.

¹⁴ Nkaal aa ki joo nimi. Uwumbər aanimbaasaln le joo nimi. Nima le titunwanbir aan ki li ye nimi aadin-daan.

Li ye mbimbinyaan aanaagbiib man

¹⁵ Nkaal aah kaa ki joo timi aan Uwumbər aanimbaasaln joo timi na, ti ga tun titunwanbir aa? Taan ɲa kina kpala.

¹⁶ Aa yaa di aabaa tii unii aan ki kii waaməb kan, aa ye waanaagbiija la. Naa bee kina aa? Aa yaa kii tii titunwanbir kan, aa ye titunwanbir aanaagbiija la, le ki ga kpo. Aa yaa kii Uwumbər aaməb kan, u ga bui ke saabər ɲan.

¹⁷ N-yoonn mubaa, ni nan ye titunwanbir aanaagbiib la. Ti dooni Uwumbər sakpen, ke baah mək nimi waasan pu na, ni dii nsan ngbaan nisui məmək ni,

¹⁸ ki nya ni titunwanbir aanaagbiir ni, ki ɲa litunyaan aanaagbiib.

¹⁹ M di binibəm aabimbin ɲan Uwumbər aabər ke ni bee maah len pu na aatataa mbaməm la. Ni nan joo nimi aawon tun tijəɲ aatuln, ni titunwanbir aabəɲ məmək la. Dandana wee, ni di nimi aawon tun lituln li ɲan na man, aan ki ɲa binib bi bi chain na.

²⁰ Naah nan ye titunwanbir aanaagbiib na, nitafal aa nan bi litunyaan ni.

²¹ Ni yaa teer naah tun titunwanbir ti na kan, ni jinni nimi iniməɔn dandana wee la. Tinyoor nan bi titunwanbir ngbaan ni ii? Aayii. Titunwanbir ngbaan aadoon ye nkun la.

²² Uwumbər nyan nimi titunwanbir aanaagbiir ni la. Dandana wee, ni ye uma Uwumbər aanaagbiib la. Nimi aanyoor ye mbimbin mu bi chain na la. Naadoon ga li ye liməfal li kaa kpa ndoon na.

²³ Titunwanbir aapar ye nkun la. Tidindaan Yesu Kristo pu le

Uwumbər aapiin ye liməfal li kaa kpa ndoon na.

7

Lichaməln aaməkl

¹ Nnaabitiib, ni məmək nyi nkaal aah bi pu na. Nima le ga cha ni bee maah ga len pu na aatataa. Nkaal dii unii buyoonn u bi na baanja la. U yaa kpo kan, nkaal aa ki dii u.

² Nkaal pu le upii u kpa chal na ye uchal yoo n-yoonn mumək uchal bi na. Uchal yaa kpo kan, nkaal mu len ke u ye uchal yoo na aa ki dii u.

³ Upii yaa ban uja uken buyoonn uchal bi na kan, bi ga len ke u ye upiidagoor la. Uchal yaa kpo kan, nkaal ngbaan aa ki dii u. U yaa mən uja uken kan, waa ye upiidagoor.

⁴ Nnaabitiib, nimi aabər mu bi kina la. Kristo aah nan kpo ndəpuinkoo pu na, ni mu nan kpo; nkaal aa ki dii nimi. Ni kpaan Kristo u fikr nkun ni na chee la, le ki dii Uwumbər aasan.

⁵ Taah kaa nan dii Uwumbər buyoonn na, tisui nan gee Uwumbər aakaal aah kə pu na, ki cha ti tun titunwanbir ki dii nkun aasan.

⁶ Dandana wee, taah kpo na, nkaal na aa ki dii timi, ki mu aa ki joo timi tinaagbiir. Le Uwumbər Aafuur Nyaan tii timi mbimbipəm, ke ti tun lituln tii Uwumbər. Nkaal na aa ki joo timi.

Nkaal ni titunwanbir

⁷ Nima pu na, ti ga len ke Moses aakaal aa ɲan aa? Mu ɲan. Nkaal na yaa kaa ba bi kan, maa ba ga bee titunwanbir. Nkaal na yaa kaa ba len ke “Taa li kpa iniman” kan, maa ba ga bee ke iniman ye titunwanbir.

⁸ Nkaal aah len kina na, le titunwanbir ti bi nsui ni na yii nkaal ngbaan, ki cha m kpa iniman aabəɲ aabəɲ. Nkaal yaa kaa bi kan, titunwanbir aa fu.

⁹ N-yoonn mubaa m nan bi, kaa nyi nkaal aatataa mbaməm. Buyoonn m bee nkaal aatataa mbaməm na, le titunwanbir fikr nsui ni. Le m bee ke m ɲeer nkun.

¹⁰ Uwumbər nan tii timi waakaal ke ti dii mu, aan ki kan liməfal. Le m

bee ke maah kaa ηmaa joo waakaal məmək na, m ηeer nkun.

¹¹ Nkaal pu le titunwanbir ti bi nsui ni na nan kpa nsan ki ηmann mi, ki cha m ηeer nkun.

¹² Uwumbər aakaal bi chain la. Uwumbər aah tuk timi ke ti ηa pu na le bi chain, ki bi mbaməm, ki ηan.

¹³ Waakaal mu ηan na le ku mi ii? Aayii. Titunwanbir le ku mi. Nkaal mu ηan na pu, le titunwanbir ku mi, ki cha ti bee ke titunwanbir aa ηan. Nkaal na le mək timi titunwanbir aah bir sakpen pu na.

¹⁴ Ti bee ke Uwumbər aakaal mək timi Uwumbər aah ban pu na. M mu aa ηani kina; ba pu? m ye titunwanbir aanaagbiija la.

¹⁵ Maah ηani pu na, maa kii kina nsui ni. Maah kaa gee ke m li ηani tiwan ni na, m ηani nima la. Maah nan tiwan ni na, nima le m tee ηani.

¹⁶ M yaa ηani maah kaa gee ke m li ηani tiwan ni na kan, nima le mək ke m kii ke Uwumbər aakaal ηan.

¹⁷ Naa ye ke min le ηani kina, titunwanbir ti bi nsui ni na le cha m ηani.

¹⁸ M bee ke tiwan ni ηan na aa bi maabimbikpok ni; m ban ke m tun lituln li ηan na, kaa ηmaa tun.

¹⁹ Maah ban m tun litunyaan li na, maa tun kina. Maah kaa ban m tun titunwanbir ti na, m tun tima la.

²⁰ M yaa tun maah kaa gee m tun pu na kan, naa ye ke min le tun kina, titunwanbir ti bi nsui ni na le cha m tun.

²¹ Naah ye pu na, m yaa ban m tun lituln li ηan na kan, titunwanbir bi m chee la.

²² M gee Uwumbər aakaal nsui ni.

²³ M mu kan nkaal muken maa-won ni. Nkaal ngbaan jaa Uwumbər aakaal mu bi nsui ni na kijaak la. Nima le titunwanbir aakaal i bi maa-won ni na joo mi tinaagbiir.

²⁴ M kpa kinimbaak. Titunwanbir bi tiwon tee ni, ki ga ku mi. Nma ga nyan mi titunwanbir ngbaan ni?

²⁵ M dooni Uwumbər u nyan mi titunwanbir ngbaan ni, Tidindaan Yesu Kristo pu na.

Mma kan, maalandak baanja le dii Uwumbər aakaal. Maabimbikpok dii titunwanbir aakaal la.

8

Uwumbər Aafuur Nyaan aapəən pu le ti bi

¹ Nima pu na, Uwumbər aan len ke binib bi kpaan Yesu Kristo chee na aabər bii.

² Taah kpaan Yesu Kristo chee na, le Uwumbər Aafuur Nyaan aapəən tii timi liməfal; Nfuur Nyaan aapəən ngbaan le nyan mi titunwanbir ni nkun aapəən ni.

³ Nkaal aan ηmaa ηa kina; ba pu? binib aa kpa mpəən ke bi joo nkaal ngbaan. Le Uwumbər ηa waakaal aah kaa ηmaa ηa pu na; timi aatunwanbir pu le u nan tun ni Ujapəən Yesu dulnyaa wee ni, ke u di tiwon ti naahn timi titunwanbirdam aawon na bii titunwanbir ti bi tisui ni na aapəən,

⁴ ki tii timi bi dii Waafuur Nyaan kaa ki dii mbimbikpok na mpəən ke ti li dii waakaal mbaməm.

⁵ Binib bi dii mbimbikpok na, bitafal bi mbimbikpok aabər ni la. Binib bi dii Uwumbər Aafuur Nyaan na, bitafal bi Nfuur Nyaan aabər ni la.

⁶ Binib bi aatafal bi mbimbikpok aabər ni na ga kpo la. Binib bi aatafal bi Uwumbər Aafuur Nyaan aabər ni na ga kan liməfal, ni nsuudoon.

⁷ Binib bi aatafal bi mbimbikpok aabər ni na, bi ye Uwumbər aadim la; ba pu? baa dii waakaal, ki mu aa ηmaa dii mu.

⁸ Binib bi dii mbimbikpok aah ban pu na aan ηmaa piir Uwumbər aasui.

⁹ Tə, Uwumbər Aafuur Nyaan yaa bi ni ni kan, naa dii mbimbikpok aah ban pu na, ni dii Nfuur Nyaan aah ban pu na la. Kristo Aafuur Nyaan yaa kaa bi unii ni kan, udaan ngbaan aa ye Kristo yoo.

¹⁰ Titunwanbir pu, le nimi aawon ga kpo. Kristo yaa bi ni ni kan, Uwumbər Aafuur Nyaan tii nimi liməfal; ba pu? u len ke nimi aabər ηan.

11 Uwumbər nan fikr Yesu nkun ni. Uwumbər u fikr Yesu nkun ni na Aafuur Nyaan yaa bi ni ni kan, uma Uwumbər u fikr Yesu Kristo nkun ni na ga fikr nimi aawon ti ga kpo na mu. Waafuur Nyaan mu bi ni ni na aapɔɔn pu, le u ga fikr nimi nkun ni.

12 Nnaabitiib, nima pu na, ni njan ke ti dii Uwumbər Aafuur Nyaan aah ban pu na, ki taa dii unibɔn aabimbin aah ban pu na.

13 Ni yaa dii unibɔn aabimbin aah ban pu na kan, ni ga kpo la. Ni yaa kuln nimi aawon aatunwanbir, Uwumbər Aafuur Nyaan aapɔɔn pu kan, ni ga li kpa limɔfal li kaa kpa ndoon na.

14 Binib bimɔk dii Uwumbər Aafuur Nyaan aah ban pu na, bima le ye Uwumbər aabim.

15 Nfuur Nyaan mu Uwumbər tii nimi na, mu aa joo nimi tinaagbiir ke ni san ijawaan. Waafuur Nyaan le njan nimi waabim, le ki cha ti yin u ke "Nte."

16 Waafuur Nyaan le kpaan timi aawiin chee, le ki ji seeraa ke ti ye Uwumbər aabim.

17 Taah ye Uwumbər aabim na, ti ga kan Uwumbər aah di tiwanyaan ni bil kiir timi paacham na. Ti ni Kristo ga kpaan kan tiwanyaan ngbaan. Ti yaa ji falaa u pu kan, ti ni u ga nan kpaan ji mmɔɔn paacham.

N-yoonn mu choo na aanyun

18 M nyi ke dandana aafalaa aan njan njan mpopiin mu ti ga nan kan mu paacham na.

19 Tiwan ni Uwumbər naan ni na mɔmɔk aanimbil man ke ni kan bundaln Uwumbər ga nyan waabim mpaan pu na.

20 Buyoonn Adam nan tun titunwanbir na, Uwumbər nan len ke tiwan ni u naan ni na, ni ga li bi, ki bi fam la. Waageehn pu, le u len kina. Naa ye tiwan ni u naan ni na aageehn.

21 Uwumbər mu tii tiwan ni u naan ni na limakl ke ni ga njan tiwan ni kan bur na, ki kan lifuur nyaan ke Uwumbər aabim aah kan pu na.

22 Ti nyi ke Uwumbər aah naan tiwan nimɔk na wu ke imalween aah wu pu na, ki du ki nan saa dandana.

23 Naa ye tiwannaanakaan baanja le wu; timi bi Uwumbər puen tii timi Waafuur Nyaan na, ti mu du tisui ni, ki kii bundaln Uwumbər ga mɔk ke ti sil ye waabim, ki ga tii timi tiwon ti kaan kpo na.

24 Taah njan pu na, le ti kpa limakl. Unii yaa kpa limakl ke u ga kan tiwan kan, ni mɔk ke waa kee kan la. U yaa kan ni kan, waan ki li kpa limakl ni pu.

25 Tɔ, ti yaa kpa limakl ke ti ga kan tiwan ni tinimbil aa waa ni na kan, le ti ga li kpa limɔr ki kii bundaln ti ga kan ni na.

26 Le Uwumbər Aafuur Nyaan ter timi, timi aadabur ni. Taa nyi taah ga mee u mbamɔm pu na, le Waafuur Nyaan mee u tii timi, ki du, ubaa aah kaa njan len pu na.

27 Uwumbər u lik binib aasui ni aah bi pu na nyi Waafuur Nyaan aalandak aah bi pu na; ba pu? Nfuur Nyaan mee u tii waanib waah ban pu na.

28 Ti nyi ke tiwan nimɔk pii timi na, Uwumbər le cha ni mɔmɔk kpaln tiwan ni njan na ki tii binib bi gee u na. Waageehn pu le u nan yin bi.

29 U nan nyi binib bimɔk ga kii tii u na, le ki nan nyan bi, ke bi kpaln Ujapɔɔn Yesu Kristo aah bi pu na, aan u li ye njan aabo, naabitiib pam ponn ni.

30 Binib bi Uwumbər nyan bi na, le u yin bi. Binib bi u yin bi na, le u len ke baabər njan, ki nyun bi.

Uwumbər aah gee timi pu na

31 Uwumbər aah njan kina mɔmɔk na, ti ga len kinye? Uwumbər aah si tichan ni na, ubaa aan njan njan timi nibaa.

32 Uwumbər aa yii ke waan tii timi Ujapɔɔn. U nan di Ujapɔɔn njan binib aanjaal ni ke u ti kpo ti mɔmɔk aatunwanbir pu la. Waah tii timi Ujapɔɔn na, u ga ki tii timi tiwan mɔmɔk ki kpee.

³³ Njma ga njmaa galn binib bi Uwumbər nyan bi na? Uwumbər ubaa len ke baabər ñan.

³⁴ Nima le ubaa aan njmaa galn timi. Yesu Kristo nan kpo ti pu, ki fikr nkun ni, ki bi Uwumbər aanjängii wəb, ki mee u ki tii timi.

³⁵ Ba ga njmaa nyan timi Kristo u gee timi na aanjaal ni? Falaa aa? Tibər aa? Limukl aa? Nkon aa? Igiin aa? Linimaln aa? Nkun aa? Aayii.

³⁶ Ni njmee Uwumbər Aagban ni ke, “Sin pu le bi ku timi iwiin məmək, le ti naahn ipiih i bi ban bi ti kər i na la.”*

³⁷ Tə, Yesu Kristo u gee timi na aapɔɔn pu, le ti kan linyan kookoo.

³⁸⁻³⁹ Tidindaan Yesu Kristo pu, le Uwumbər gee timi. M sil bee ke nibaa aa bi ki ga njmaa yakr ti ni waageehm. Nkun, liməfal, Uwumbər aatuuntiib, kinimbəŋ aapɔɔn, dandana aabər, daalbaadaal aabər, mpɔɔn, paacham aawan, taab aawan, tiwan nimək bi na, ni məmək aan njmaa yakr ti ni Uwumbər aageehm.

9

Uwumbər ni waanib Israel yaab

¹ Tə, maah ye Kristo aanii na, m len mbamən la. Maa gee nnyamən. Maalandak ni Uwumbər Aafuur Nyaan ji seeraa ke m len mbamən la.

² M kpa mpombiin sakpen. Nsui bii n-yoonn məmək, mmaal aanaabitiib juu yaab pu la.

³ M ga li njmaa ban ke m bee fam Kristo chee, bima taa bee.

⁴ Bi ye Israel yaab la. Uwumbər nan ña bi waabim, ki nyun bi, ki puu tipuur tii bi, ki tii bi waakaal, ki mək bi baah ga li dooni u pu na, ki bui bi waah ga ña tinyoor pu ki ña bi pu na.

⁵ Biyaajatiib ye tiyaajaninkpiib la. Kristo* aah nan ña unibən na, u nan ye bi ponn ni ubaa la. Uma le yeh mpɔɔn məmək. Cha ti pak Uwumbər n-yoonn mu kaa kpa ndoon na. Amii.

⁶ Uwumbər aah puu tipuur ti tii Israel yaab na, maa len ke waa gbiin tipuur ngbaan. Bi ye Israel aayaabitiib la. Ni mu aa ye bi məmək le ye Israel yaab baməm.

⁷ Bi ye Abraham aayaabitiib la. Ni mu aa ye bi məmək le ye uyaabitiib baməm. Uwumbər nan tuk Abraham ke waabo Aisak aayaabitiib baanja le ga li ye uyaabitiib baməm.†

⁸ Nima le mək ke Abraham aayaabitiib ngem aa ye Uwumbər aabim. Mbim bi Uwumbər nan puu tipuur ke Abraham ga maa na, bima le ye uyaabitiib baməm.

⁹ Uwumbər nan puu tipuur tii u ke ni yaa nan ñeer kan, u ga dan u chee, le upuu Sara ga maa ubijabo.‡

¹⁰ Naa ye nimina baanja. Rebeka aabijabim mulee nan kpa te ubaa, u ye tiyaaja Aisak la.

¹¹⁻¹² Le Uwumbər nan bui Rebeka ke ubo u ye uwaatiir na ga jer ukpel.§ Buyoonn Uwumbər bui u kina na, waa nan kee ma mbim ngbaan. Baa nan kee ña ni ñan na, bee ni kaa ñan na. Uwumbər nyan mbim mulee ngbaan ponn ni ubaa, waageehn pu, naa ye baatuln pu. Nima le mək ke Uwumbər aageehn pu le u nyan waah ban unii u na.

¹³ Ni njmee Uwumbər Aagban ponn ni ke u len ke u gee Jakob ki jer Eso.*

¹⁴ Kina kan, ti ga len kinye? Ti ga len ke Uwumbər ña ni kaa ñan aa? Taan len kina kpala.

¹⁵ U nan bui Moses ke binib bi u ban u san bi kinimbaak na, u ga san bi kinimbaak la.†

¹⁶ Naa ye binib aageehn pu, kaa ye baatuln pu; Uwumbər aanimbaasaln pu, le u san bi kinimbaak.

¹⁷ Ni njmee Uwumbər Aagban ni ke Uwumbər nan bui Uɔər Faro, “M ña si ubər ke m mək binib maah kpa mpɔɔn ki chiin si pu na, aan maay-imbil nya paacham, dulnyaa aapepel məmək ni.”‡

* **8:36** : Lik Ilahn 44.22. * **9:5** : Hiibru aaliin ni, bi yin Kristo ke Masiya. Naatataa le ye ke unii u ga gaa binib lii na. † **9:7** : Lik Mpiin 21.12. ‡ **9:9** : Lik Mpiin 18.10, 14. § **9:11-12** : Lik Mpiin 25.23.

* **9:13** : Lik Malakai 1.2-3. † **9:15** : Lik Nnyam 33.19. ‡ **9:17** : Lik Nnyam 9.16.

18 Nima le binib bi u ban u san bi kinimbaak na, u san bi kinimbaak. Binib bi u ban ke u cha bi gaa biyil na, u cha bi gaa la.

Uwumbər aajuul, ni waanimbaasaln

19 Nibaakan, aa ga baa mi, “Ni yaa ye kina kan, ba pu Uwumbər galn binib? Nma ga nmaa yii waageehn?”

20 Njə, aa ye nma ki kpak Uwumbər? Tiwanaankaan aan baa unii u naan ni na, “Ba nja aa naan mi kina?”§

21 Uyakmaal ga nmaa yakr tiyakr waageehn pu, ki di tibaa ti maa lisil aasambil, ki di tiken maa lisambil li kaa ye lisil aasambil na.

22 Uwumbər aah nja pu na, ni bi kina la. U nan ban ke u mək binib ke u gee lijuul titunwanbir pu, ki ban ke bi bee waah kpa mpəən pu na. Nima le u ji limər pam binib bi nja u lijuul ki neer ntafadaan na pu.

23 U mu ban ke binib bee waah njan sakpen pu na, ki san timi kinimbaak, ki nja timi mpopiin pam. U nan naan timi ke u nja timi kina la,

24 ki yin timi bi ye Juu yaab na, ni binib bi kaa ye Juu yaab na mu.

25 Ni nme Hosea aagban ni ke Uwumbər bui ke, “Binib bi kaa nan ye maanib na, m ga yin bi maanib.

Ninibol nji maa nan gee nji na, m ga yin nji maanigeehm la.*

26 Baah nan tuk bi ke baa ye maanib nin chee na,

nima chee le bi ga yin bi ke min Uwumbər u fu na aabim.”†

27 Tə, Uwumbər aabəabr Aisaya nan len Israel yaab aabər; u nan len ke Israel yaab wiir ke nnyusakpem aatambol aah wiir pu na, le bi ponn ni, binib siib baanja ga nmar;

28 ba pu? Uwumbər ga daa dulnyaa aanib aatafal, waah nan len pu na, kaan taan.‡

29 Ni bi ke Aisaya aah nan ki len pu na ke, “Uwumbər Mpəənsakpiindaan yaa kaa ba gur timi yaabitiib siib kan,

ti məmək ba ga kuln ke Sodom aatin aanib ni Gomora aatin aanib aah nan kuln pu na la.”§

Israel yaab ni tibənyaan ngbaan

30 Nima pu na, ti ga len kinye? Binib bi kaa ye Juu yaab na aanimbil aa nan man ke Uwumbər len ke baabər njan. Dandana wee, baah gaa Yesu ki kii na, nima le Uwumbər len ke baabər njan.

31 Israel yaab aanimbil nan man ke bi li joo nkaal, aan Uwumbər len ke baabər njan. Bi mu aa nan nmaa joo mu;

32 ba pu? baa gaa Uwumbər ki kii. Bi dak ke baatuln pu le Uwumbər ga len ke baabər njan. Bi yii Yesu Kristo le ki lir;

33 bi gbeer lifaakuul li Uwumbər Aagban len laabər na ke, “U di lifaakuul bil Sionn aatin ni.

Binib ga gbeer li ki lir.

Le unii umək gaa u ki kii na aan ji iniməən.”*

10

1 Nnaabitiib, m mee Uwumbər tii maanib Israel yaab ke bi nmar. M ban kina le nsui məmək.

2 M ga nmaa nja bi seeraa ke binimbil man Uwumbər aatuln pu. Bi mu aa bee u mbaməm.

3 Baa nyi Uwumbər aah nja pu aan ki len ke binib aabər njan u chee na. Bi nan ban ke bi dii nkaal aan ki nmar, ki yii Uwumbər aah nja pu ki cha binib aabər njan u chee na.

4 Kristo fuu ni ke binib bi gaa u ki kii na aabər li njan. Naa ye ke baah dii nkaal pu na le cha baabər njan.

Uwumbər ban ke u gaa binib məmək lii

5 Moses nan nme ke unii yaa kii nkaal aah mək pu na kan, Uwumbər ga len ke waabər njan. U nan nme ke “Unii yaa nja nkaal aah mək pu na kan, u ga kan liməfal.”*

6 Timi bi gaa Yesu ki kii na, Uwumbər len ke timi aabər njan.

§ 9:20 : Lik Aisaya 29.16; 45.9. * 9:25 : Lik Hosea 2.23. † 9:26 : Lik Hosea 1.10. ‡ 9:28 : Lik Aisaya 10.22-23. § 9:29 : Lik Aisaya 1.9. * 9:33 : Lik Aisaya 8.14; 28.16. * 10:5 : Lik Liifai Yaab 18.5.

Nima pu le ti len ke, “Taa baa aabaa aasui ni ke, ‘Nma ga buen paacham u ti li joo ni Kristo?’

7 ki taa baa ke, ‘Nma ga buen bitekpiib do ki ti fikr Kristo nkun ni?’ ”

8 Ti len ke, “Uwumbər aaliin aa daa aa chee. I bi aaməb ni, ni aasui ni.” Iliin ngbaan le ti mooni ke aa gaa Yesu ki kii.†

9 Aa yaa len binib aanimbil ni ke Yesu le ye Aadindaan, ki yaa ɲa naadii aasui ni ke Uwumbər fikr u nkun ni kan, aa ga ɲmar.

10 Ti gaa u ki kii tisui ni la, nima le Uwumbər len ke timi aabər ɲan. Ti len binib aanimbil ni ke ti gaa u ki kii, nima le ti ɲmar.

11 Uwumbər Aagban len ke unii umək gaa u ki kii na aan ji iniməɲn.‡

12 Binib bi ye Juu yaab na, ni binib bi kaa ye Juu yaab na məmək kpaan la. Uwumbər le ye bi məmək Aadindaan, ki ɲa tinyoor sakpen ɲa binib bimək mee u ke bi ɲmar na pu.

13 Waagban len ke unii umək mee Uwumbər ke u gaa bi lii na kan ga ɲmar.§

14 Bi yaa kaa gaa u ki kii kan, bi ga ɲa kinye aan ki mee u ke u gaa bi lii? Bi yaa kaa ɲun waaliin kan, bi ga ɲa kinye aan ki gaa u ki kii? Unii yaa kaa mooni waaliin kan, bi ga ɲa kinye aan ki ɲun?

15 Uwumbər yaa kaa tun bi ke bi ti moon waaliin kan, bi ga ɲa kinye aan ki moon i? Ni ɲmee Uwumbər Aagban ni ke, “Binib bi joo ni tibənyaan ti tii timi nsuudoon na, bi tii timi mpopiin pam.”*

16 Tɔ, naa ye binib məmək le kii tii tibənyaan ngbaan. Uwumbər aabənbr Aisaya nan baa ke, “Uwumbər, ɲma pak taah len pu na?”†

17 Tɔ, unii u gaa Kristo ki kii na, u ɲun waabər, nima le u gaa u ki kii. Unii u ɲun Kristo aabər na, unii ubaa le moon tibər ngbaan, nima le cha u ɲun.

18 Le m baa ke, “Israel yaab aa nan ɲun aa?” Mbamən, bi ɲun. Ni ɲmee Uwumbər Aagban ni ke,

“Bineel mu tee chaa dulnyaa wee məmək ni,
le kitin kee məmək pu ɲun.”‡

19 M ki baa ke, “Israel yaab aa nan bee ee?” Bi bee. Njan Moses nan len ke Uwumbər len ke,

“M ga ɲa litimbol li kaa ye tibaa na tinyoor,
le ki cha nimi Israel yaab li kpa lipiipoln li pu.

M ga ɲa litimbol li aanib ye bijərb na tinyoor,

le ki cha ni gee liɲuul bi pu.”§

20 Aisaya mu nan kpa lipobil pam ki len ke Uwumbər len ke,

“Binib bi kaa chuun ban mi na kan mi la.

M di mbaa mək binib bi kaa baa maabər na.”*

21 Israel yaab ma kan, Uwumbər len baabər ke, “Iwiin məmək m kai ɲɲaal ki yin binib bi yii mi kaa kii maaməb na.”†

11

Uwumbər aah ga san Israel yaab kinimbaak pu na

1 Nima pu le m baa ke, “Uwumbər yii waanib Israel yaab aa?” Naa bi kina kpala. Min Pəɔl mbaa ye Israel yaab aanii la. M ye Abraham aayaa-bil, ki ye Benjaminn aanibol aanii la.

2 Uwumbər aa yii waanib bi u nan lee bi njan na. Ni bee Uwumbər Aagban aah len Elaija aabər pu na. Elaija nan galn Israel yaab Uwumbər chee,

3 le ki bui ke, “Uwumbər, bi ku saabənbatiib, ki gbaa wii saatork aabimbin. Min baanja le gur saabənbatiib ponn ni. Le bi ban bi ku m mu.”

4 Uwumbər nan bui u kinye? U nan bui u, “M gur mbaa bijab ɲichur ɲilole bi kaa gbaan ki doon liwaal Baal na.”

5 Ni bi kina le dandana wee. Israel yaab ponn ni, binib siib baanja

† 10:8 : Lik Ikaal 30.12-14. ‡ 10:11 : Lik Aisaya 28.16. § 10:13 : Lik Joel 2.32. * 10:15 : Lik Aisaya 52.7. † 10:16 : Lik Aisaya 53.1. ‡ 10:18 : Lik Ilahn 19.4. § 10:19 : Lik Ikaal 32.21. * 10:20 : Lik Aisaya 65.1. † 10:21 : Lik Aisaya 65.2.

le ηmar. Uwumbər lee bi waanimbaasaln pu.

⁶ Waah lee bi waanimbaasaln pu na kan, naa ye baatuln pu le u lee bi. Ni yaa ye baatuln pu kan, waanimbaasaln aan ki li ye linimbaasaln bamənn.

⁷ Kina kan, ni bi kinye? Israel yaab aah ban pu na, baa kan. Binib bi Uwumbər nyan bi na le kan. Bi gur na gaa biyil.

⁸ Ni ηmee Uwumbər Aagban ni ke, “Uwumbər chuu nyan nlan biyil ni ke binimbil taa woln, bitafal mu taa ηun, ki nan saa dandana wee.”

⁹ Ubər David mu nan len ke, “Cha baajikaar aajim kpaln gaawəb, cha bi kan ntafadaan ki lir.

¹⁰ Cha binimbil li bəən, aan bi taa li waa, ki cha bi kan falaa sakpen.”

¹¹ Nima pu le m baa ke: Juu yaab lir ke bi taa ki fii ii? Naa bi kina kpala. Baah lir na, nima le cha binib bi kaa ye Juu yaab na ηmar, aan Juu yaab li kpa lipiipoln bi pu.

¹² Juu yaab nan yii Yesu, kaa ηmar, nima le dulnyaa ni aanib bi kaa ye Juu yaab na kan tinyoor ki ηmar. Juu yaab yaa nan ηmar doo kan, nima le binib bi kaa ye Juu yaab na ga kan tinyoor ki jer baah nan kan pu na.

Binib bi kaa ye Juu yaab na aah ηmar pu na

¹³ Tə, m ga len nimi bi kaa ye Juu yaab na chee tibər. Uwumbər aah tun mi ke m tuk nimi waabər na, le m pak lituln ngbaan;

¹⁴ ba pu? m ban ke maanibol Juu yaab kan naah ηmar pu na, aan ki li ban ke bi mu ηmar.

¹⁵ Uwumbər aah yii Juu yaab na, le u ni binib bi kaa ye Juu yaab na kpaan kijətiik. U yaa ki gaa Juu yaab kan, ni ga li ye liməfal le ki tii binib. Nkun aan ki li joo bi.

¹⁶ Tə, bi yaa di njan aaboroboro tii Uwumbər kan, ni mək ke boroboro umək gur na mu ye uyoo la. Bi yaa di busub aanyaan tii Uwumbər kan, ni mək ke ibon mu ye uyaan la.

¹⁷ Uwumbər nan gaa gii busunyaan aabon ibaa, le ki di timoor ni aasub aabon ki di ton bu pu. Juu yaab bi ke busunyaan na la. Nimi bi kaa ye Juu yaab na bi ke timoor ni aasub aabon na. Le Uwumbər chuu nyan ni binib bibaa Juu yaab ponn ni, ki di nimi koon Juu yaab ponn ni, ke ni yakr baanyoor, ni baawanyaan.

¹⁸ Nima pu na, ni taa li kpa kipupuk ke ni jer bi. Ni ga ηa kinye ki li kpa kipupuk? Ni po ye ibon la. Naa joo inyaan, inyaan le joo nimi. Juu yaab pu le ni ηmar, naa ye nimi pu le cha Juu yaab ηmar.

¹⁹ Nibaakan, ni ga len ke, “Uwumbər chuu nyan ni binib bibaa Juu yaab ponn ni, ke u di timi koon bi ponn ni.”

²⁰ Ni ye mbamən, Juu yaab aah kaa gaa Yesu Kristo ki kii na, nima le cha Uwumbər di bi lii. Nimi le gaa u ki kii. Nima le ni len baalelen. Ni taa li kpa kalmbaani. Ni li san Uwumbər.

²¹ U nan daa Juu yaab aatafal. Ni li nyi ke u ga ηmaa daa ni mu aatafal.

²² Ni kan Uwumbər aah ηan pu na, ki kan waah dar binib aatafal pu na. U dar binib bi kaa kii tii u na aatafal la, le ki ηa nimi tiηann. Ni yaa beenin dii u kan, u ga li beenin ηani nimi tiηann. Ni yaa kaa beenin dii u kan, u ga di ni mu lii la.

²³ Juu yaab mu yaa kpeln ki yaa gaa Yesu Kristo ki kii kan, Uwumbər ga ki di bi ton waanib pu; u ga ηmaa ηa kina.

²⁴ Nimi bi kaa ye Juu yaab na, ni bi ke timoor ni aasub aabon na, le Uwumbər gaa gii nimi ki di ton busunyaan pu, binib aah kaa ηani pu na. Nima le naa pəə u di Juu yaab, bi bi ke busunyaan aabon na, ki ki di ton busunyaan ngbaan pu.

Uwumbər aanimbaasaln

²⁵ Nnaabitiib, m ban ke ni bee tibəbərkaan tibaa, aan ki taa li dak ke ni kpa nlan sakpen. Juu yaab bibaa kpak tibənyaan tee la, ki ga kpak ti ki nan saa buyoonn binib bi kaa ye Juu yaab aan Uwumbər lee bi na ga ηmar na.

26 N-yoonn ngbaan le Juu yaab məmək mu ga ηmar. Ni ηmee Uwumbər Aagban ni ke,

“U gaal binib lir na ga nyan ni Sionn paacham,
ki nyan Jakob aayaabitiib aatunwanbir.

27 Maah puu tipuur ti tii bi na le ye ke m ga nyan baatunwanbir bi chee.”

28 Tɔ, baah yii Yesu aabɔnyaan tee na, bi ye Uwumbər aadim la. Nima le ni kan tinyoor ki ηmar. Uwumbər mu nan lee bi; waah lee bi na, biyaajatiib pu le u gee bi.

29 Uwumbər yaa lee binib ki ηa tinyoor ηa bi pu kan, waan kpeln waalandak.

30 Nimi bi kaa ye Juu yaab na, n-yaayoonn na, ni nan yii Uwumbər aaməb. Le dandana wee u san nimi kinimbaak, Juu yaab aah yii u na pu.

31 Uwumbər aah san nimi kinimbaak pu na, nima le ga cha u san Juu yaab bi kaa gaa Yesu ki kii dandana wee na kinimbaak.

32 U len ke Juu yaab ni binib bi kaa ye Juu yaab na məmək ye titunwanbir-dam, aan u san bi məmək kinimbaak.

33 Uwumbər kpa nlan ni mbaem sakpen. Ubaa aan ηmaa bee waah kpa sakpen pu na. Waah siin pu na, ubaa aan ηmaa bee ηitaa ηi pu u siin kina na. Ubaa aan ηmaa bee waah ηani pu na.

34 Ni ηmee Uwumbər Aagban ni ke, “Nma nyi Uwumbər aalandak?

Nma ga ηmaa tuk u waah ga ηa pu na?

35 Nma tii u nibaa aan u giin tii u?”

36 Tiwan nimək bi na, ni nyan ni u chee la. U cha tiwan məmək beenin bi. Tiwan məmək bi, ke ni pak u. Uma le yeh mpakm n-yoonn mu kaa kpa ndoon na. Amii.

12

Taah ga tun Uwumbər aatuln pu na

1 Nima pu na, nnaabitiib, Uwumbər aanimbaasaln pu le m gan nimi, ni di nimi aawon tii Uwumbər, ki ηa kitorok ki fu, ki bi chain, ki ga piir

usui na. Nimina le ye naah ga li dooni u mbaməm pu na.

2 Ni taa ki li bi ke dulnyaa wee aanib aah bi pu na. Kpeln nimi aalandak man aan ki kpeln nimi aabimbin. Nima le ni ga bee Uwumbər aah gee pu na. Ni ga bee naah ga ηa pu ki li bi mbaməm ki tun litunyaan ki piir usui na.

3 Tɔ, Uwumbər aah tii mi tininkpir pu na, nima le m bui unii umək bi ni ponn ni na, ke u taa li dak ke u ηan jer waah ηan pu na. U li dak suuna, Uwumbər aah cha unii məmək tii u naadii pu na.

4 Ti kpa tiwon aawan ni wiir na tiwonbaan ponn ni la. Tiwon aawan məmək aatuln bi libaa libaa la.

5 Ti mu bi kina la. Ti wiir, le taah kpaan Kristo chee na, ti kpaan tiwonbaan. Ti məmək toŋ tɔb pu ke tiwon aawan aah toŋ tɔb pu pu na la.

6 Uwumbər tii timi Waafuur Nyaan aapiin ibaabaa ke i cha ti tun waatuln libaabaa na. Waah tii timi pu na, cha ti tun kina man. Unii aapiin yaa ye ke u nabr Uwumbər aah len pu na kan, u len iliin ngbaan waah ηa naadii pu na.

7 Uken aapiin yaa ye Uwumbər aatuln kan, u li tun lituln ngbaan. Uken yaa ηmaa mək binib Uwumbər aabər kan, u li mək bi.

8 Uken yaa ηmaa pɔɔni binib aataakpab kan, u pɔɔk bitaakpab. Uken mu yaa ηmaa tii bigiim kan, u li tii bi ki li kpa tibulchinn. Uken mu yaa ye Yesu aanib aaninkpel kan, utafal li bi bi ponn ni. Uken mu yaa ter binib baamukl ni kan, u li ter bi ki li kpa mpopiin.

9 Tɔ, ni li gee binib nisui ni. Ni li nan lituln li kaa ηan na, ki li gee lituln li ηan na.

10 Ni li gee tɔb mbaməm, ke mmaalbaan ni aanib aah gee tɔb pu na, ki li pak biken ki jer nibaa.

11 Ni taa li san ligbanyakl man. Cha ninimbi li man Tidindaan aatuln pu,

12 ki li kpa mpopiin nimi aamakl pu, ki li kpa limər falaa ponn ni, ki li mee Uwumbər n-yoonn məmək,

¹³ ki yakr nimi aawan tii Uwumbər aanib bi lann ni na, ki chann bicham tichann.

¹⁴ Ni mee Uwumbər ke u ɲa tinyoor ɲa binib bi ɲani nimi falaa na pu. Ni bui bi ke, “Uwumbər ɲa tinyoor ɲa ni pu.” Ni taa sii bi.

¹⁵ Ni li kpa mpopiin binib bi kpa mpopiin na chee, ki li wii binib bi wii na chee.

¹⁶ Ni li kpa kiməbaan man. Ni li jɔnni bigiim man, ki taa li kpa kalm-baani. Ni taa li dak ke ni kpa nlan sakpen.

¹⁷ Unii yaa ɲa si bakaa kan, taa teen u. Ni li ɲani ni ɲan na binib məmək aanimbil ni.

¹⁸ Ni li pəəni nibaa man, ki li bi suuna binib məmək chee.

¹⁹ Maanigeekaab, binib yaa ɲa nimi bakaa kan, ni taa teen bi. Cha Uwumbər le daa bitafal. Ni ɲmee Uwumbər Aagbaɲ ni ke Uwumbər len ke, “Min baanja le kpa nsan ke m daa binib aatafal. Min le ga teen bi.”

²⁰ Ni ki ɲmee Uwumbər Aagbaɲ ni ke, “Nkon yaa joo saadin kan, tii u tijikaar u ji. Nnyunyuu yaa joo u kan, tii u nnyun u nyu. Aa yaa ɲa kina kan, iniməən ga ku u.”

²¹ Unii yaa ɲa si bakaa kan, taa cha bakaa ngbaan nyan si. Cha tiɲann le nyan bakaa.

13

Kii bitinjoob aaməb

¹ Ni ɲan ke binib məmək li keei baatiɲ aayidam aaməb. Uyidaan ubaa aa bi ubaa pu see Uwumbər le cha u bi. Biyidam bi bi na, Uwumbər le nyan bi siin.

² Nima pu na, unii yaa yii waatiɲ aayidam kan, u yii Uwumbər aah siin pu na la. Binib bi yii bi na ga kan ntafadaan.

³ Biyidam aa bi ke bi li faani binib bi tun lituln li ɲan na. Bi bi ke bi li faani binib bi tun lituln li kaa ɲan na la. Aa ban ke aa li kaar biyidam aa? Tun lituln li ɲan na, nima le bi ga pak si.

⁴ Bi ye Uwumbər aatutum ke bi biin aa pu la. Aa mu yaa tun lituln li

kaa ɲan na kan, li san ijawaan. Bi kpa mpəən ke bi daa aatafal. Bi ye Uwumbər aatutum ke bi daa binib bi tun lituln li kaa ɲan na aatafal.

⁵ Nima pu na, ni li keei nimi aatiɲ aayidam aaməi, ki taa kan ntafadaan; nimi aalandak mu taa bii nimi.

⁶ Nima pu na, ni ɲan ke ni li pa lampoo mu. Bi ye Uwumbər aatutum bi u nan siin bi ke bi tun lituln ngbaan na la.

⁷ Nima pu na, ni li tii nimi aayidam baah ɲeer pu na. Ni li pa lampoo tii bilampoogaab. Ni li pak binib bi ɲeer mpakm na, ki li nyuɲni binib bi ɲeer nnyuɲ na.

Ngeehm

⁸ Ni taa li joo unii ubaa aapəln. Naah joo təb aapəln li na le ye ke ni li gee təb. Unii u gee binib na, u gbiin Uwumbər aakaal məmək la.

⁹ Ba pu? ikaal məmək nyan ni nkaal mu len ke, “Aa li gee binib biken ke saah gee aabaa pu na” nila. Ikaal len ke, “Taa gər kidagook, taa ku binib, taa su kinaayuk, taa gee nnyamən paani binib, taa li ban biken aawan” na, ikaal ngbaan, ni ikaal i gur na məmək nyan ni nkaal ngbaan ponn ni la.

¹⁰ Unii u gee binib na aa ɲani bi bakaa ubaa. Nima pu na, unii u gee binib na gbiin Uwumbər aakaal məmək aah len pu na la.

¹¹ Ni li ɲani kina man. Ba pu? n-yoonn mumina ye linimaln aayoonn la. Ni ɲeer ke ni finn ngeen pu ki taa ki san ligbanyakl. Tidindaan aah ga gir ni bundaln na aan ki yunn. Le u ga nyan timi falaa məmək ponn ni.

¹² Naan yunn, kinyeek ga doo. Kitaak aawoln aa ki daa. Nima pu na, cha ti di cha mbəmbəən ni aatuln, aan ki li kpa mbimbinyaan mu ɲeer nwiihn na.

¹³ Cha ti li bi mbaməm, ke binib bi bi nwiihn ni na aah bi pu na, ki taa li ye bidanyurb, ki taa nyu ndaan ki gbii, ki taa gər kidagook, ki taa ɲani yəl yəl aatuln, ki taa jaa kijaak, ki taa li kpa lipiipoln.

¹⁴ Ni li bi ke Tidindaan Yesu Kristo aah bi pu na, ki taa ki li nani nimi aabimbikpok aah ban pu na.

14

Taa galn aanjeen aato

¹ Tɔ, unii u gaa Yesu ki kii, ki mu aa bee waasan mbamɔm na, ni gaa u man. Ni mu taa kpak u kinikpakpak waah joo beeni pu na pu.

² Ubaa ga pak ke tijikaar tibaa aa kɔ. Unii u kaa kee bee Yesu aasan mbamɔm na ga li kɔ tinann.

³ Unii u kaa kɔ tijikaar tibaa na, u taa lik unii u kɔ tinann na fam. Unii u kɔ tinann na mu taa galn unii u kaa kɔ tijikaar tibaa na; ba pu? Uwumbɔr gaa u mu la.

⁴ Aa ye nma ki galn uken aatutunn? U yaa sil kan, u sil ki tii uma ubaa Aadindaan la. U yaa ti ki lir kan, u lir ki tii uma ubaa Aadindaan la. Ni ye mbamɔn, u ga sil; ba pu? Uwumbɔr ga nmaa cha u sil.

⁵ Unii ubaa pak nwiin mubaa ki jer iken la. Ubaa mu len ke iwiin mɔmɔk kpaan la. Cha unii mɔmɔk li nyi waah dak pu na, ki li nani kina.

⁶ Unii u pak nwiin mubaa ki jer iken na, u pak mu ki tii Tidindaan la. Unii u kaa pak nwiin mubaa ki jer iken na, u nana kina ki tii Tidindaan la. Unii u kaa kɔ tijikaar tibaa na, u ji ti ki tii Tidindaan la; ba pu? u dooni Uwumbɔr le ki nin ji. Unii u kɔ tijikaar tibaa na, waa ji ti, ki tii Tidindaan, ki mu dooni Uwumbɔr.

⁷ Unii ubaa aa bi ubaa baanja pu, ubaa mu aakun aa ye uma baanja aabɔr.

⁸ Ti yaa bi kan, ti bi ke ti li pak Tidindaan la. Ti yaa kpo kan, ti kpo ke ti li pak Tidindaan la. Nima pu na, ti yaa bi, bee ti yaa kpo kan, ti ye Tidindaan yaab la.

⁹ Kristo nan kpo ki fikr nkun ni, ke u li ye binib bi kpo na, ni binib bi fu na mu Aadindaan la.

¹⁰ Sin, ba nana aa galn aana aabo? Sin, ba nana aa lik aana aabo fam? Ti mɔmɔk ga sil Uwumbɔr aanimbiin ni, le u ji timi tibɔr.

¹¹ Ni nme Uwumbɔr Aagban ni ke uma Uwumbɔr len ke, “Ni ye mbamɔn, binib mɔmɔk ga dan nan gbaan nnimbiin ni, ki pak mi, ke min le ye Uwumbɔr.”

¹² Nima pu na, ti mɔmɔk ga tuk Uwumbɔr taah nana pu na.

Taa gbii aana aabo pu libuul

¹³ Nima pu na, ti taa ki galni tɔb. Ni li nyi ki taa len nana aabo Uwumbɔr aasan ni.

¹⁴ Maah kpaan Tidindaan Yesu chee na, le m sil bee ke tiwan nibaa aa kɔ nibaa pu. Unii mu yaa dak ke tiwan nibaa kɔ kan, ni kɔ u chee la.

¹⁵ Aa yaa ji tijikaar ti kɔ aana aabo chee na, ki bii usui kan, naa ye ke aa gee u le cha aa nana kina. Kristo le nan kpo u pu. Aa taa nana u fam saajikaar pu.

¹⁶ Ni taa nani tiwan ni ga cha binib bii nimi aasanyaan na.

¹⁷ Uwumbɔr aanaan aa ye tijikaar ni tiwanyukaan. Mu ye mbimbinyaan, ni nsuudoon, ni mpopiin, Waafuur Nyaan aah tii timi pu na la.

¹⁸ Unii u dii Kristo ki bi kina na, u ga piir Uwumbɔr aasui. Binib mu ga pak u.

¹⁹ Nima pu na, ni li pɔɔni nibaa aan ki li kpaan kimɔbaan, aan ki ter tɔb ke ni dii Uwumbɔr aasan mbamɔm.

²⁰ Ni taa bii Uwumbɔr aatuln tijikaar pu. Tijikaar tibaa aa kɔ. Aa mu yaa ji tijikaar ti ga bii uken aasui na kan, nima le aa nana.

²¹ Ni nana ke aa taa kiir aana aabo Uwumbɔr aasan ni; ni taa nma kitork aanann, ki taa nyu ndaan, ki taa nana tiwan nibaa ni ga cha aana aabo tun titunwanbir ki lir na.

²² Aa yaa kɔ tijikaar tibaa, bee aa yaa kaa kɔ tibaa kan, cha ni li bi aa ni Uwumbɔr chee. Unii u ji tijikaar ti nana u chee na, kaa galni ubaa na, u kpa mpopiin la.

²³ Unii u ji tijikaar, kaa pak ke ti nana na, waabɔr bii la; ba pu? waa nana naadii ke ni nana. Unii yaa kaa pak ke tiwan nana, ki nana ni kan, ni ye titunwanbir la.

15

Li pak aanjeen aatɔ ki jer aabaa

¹ Timi bi gaa Yesu ki kii mbaməm na, ni ɲan ke ti li ji limɔr, ki ter binib bi kaa gaa u mbaməm na, ki taa ɲani tibaa aageehn baanja.

² Cha ti məmək aatafal li bi tinaabitiib ponn ni, aan ki ter bi, bi dii Uwumbər aasan mbaməm.

³ Kristo aa nan ban ke u li ɲani uma ubaa aageehn. Ni ɲmee Uwumbər Aagban ni ke, “Nisiibil ɲi ye sin yee na choo min chee la.”

⁴ Tiwan nimək ɲmee Uwumbər Aagban ponn ni na, ni ɲmee ke ti bae ni la. Waagban pɔɔni timi aataakpab, ki ter timi ti li kpa limɔr, ki tii timi limakl.

⁵ Uwumbər u tii timi limɔr, ki pɔɔk timi aataakpab na tii nimi kimɔbaan Yesu Kristo aah ban pu na,

⁶ aan ni məmək li kpaan kimɔbaan ki nyuɲ Uwumbər, u ye Tidindaan Yesu Kristo aate na.

Binib bi kaa ye Juu yaab na mu ɲun tibɔnyaan ngbaan

⁷ Ni gaa tɔb ke Kristo aah nan gaa nimi pu na, aan ki nyuɲ Uwumbər man.

⁸ M tuk nimi la, Kristo nan ter Juu yaab ki gbiin Uwumbər aah nan puu tipuur tii biyaajatiib pu na, ki mək ke Uwumbər len mbamən la,

⁹ ki cha binib bi kaa ye Juu yaab na mu nyuɲ Uwumbər waanimbaasaln pu, ke naah ɲmee waagban ponn ni ke,

“M ga doon si binib bi kaa ye Juu yaab na aakaasisik ni, ki gaa ilahn ki pak si.”

¹⁰ Uwumbər ki len ke,
“Nimi bi kaa ye Juu yaab na,
ni li kpa mpopiin Uwumbər aanib chee,”

¹¹ ki ki len ke,
“Nimi bi kaa ye Juu yaab na,
ni məmək pak Uwumbər man.
Ninibol məmək, li pak u mbaməm.”

¹² Uwumbər aabɔnabr Aisaya mu nan len ke,

“Jese aayaabil ga fuu ni.
Uwumbər ga tii u mpɔɔn u li ye

binib bi kaa ye Juu yaab na aayi-
daan.

Le bi ga gaa u ki kii.”

¹³ Uwumbər tii timi limakl la. Naah gaa u ki kii pu na, u gbiin nimi mpopiin ni nsuudoon məmək. Nima le ni ga li kpa limakl sakpen, Waafuur Nyaan aapɔɔn pu.

Naah ɲa pu aan Pɔɔl ɲmee kina na

¹⁴ Nnaabitiib, m nyi nsui ni ke nimi aabimbin ɲan pam. Ni bee Uwumbər aaliin mbaməm, ki ga ɲmaa sur tɔb.

¹⁵ Tɔ, m mu aah ɲmee kigban kimina tii nimi na, m kpa lipobil ki teer nimi tibɔr tibaa pu; ba pu? Uwumbər san mi kinimbaak,

¹⁶ ki ɲa mi Yesu Kristo aatutunn ke m tuk binib bi kaa ye Juu yaab na Uwumbər aabɔnyaan, ki di bi tii Uwumbər, ke kitorok na. Waafuur Nyaan le ɲa bi chain ke bi piir usui.

¹⁷ Maah tun lituln tii Uwumbər na, le m ga ɲmaa li kpa kipupuk Yesu Kristo pu.

¹⁸ M ban m tuk nimi Kristo aah cha m tun lituln pu na la. Maan len biken aatuln pu. U cha m tuk binib bi kaa ye Juu yaab na waabɔr ki tun lijinjiiir aatun, ke bi kii waamɔb.

¹⁹ Uwumbər Aafuur Nyaan aapɔɔn pu le m tun lijinjiiir aatun, ke bi bee waah kpa mpɔɔn pu na. Kina le m mooni Kristo aabɔnyaan məmək Jerusalem ponn ni, ki di ti saa Ilirikum aatiɲ ni.

²⁰ Nnimbil nan man ke m moon Kristo aabɔnyaan tee, binib aah kaa kee ɲun ti pu nin chee na. Maa nan ban m buen biken aah puen moon ti nin chee na.

²¹ Ba pu? ni ɲmee Uwumbər Aagban ponn ni ke,
“Binib bi kaa kee ɲun waabɔr na,
bi ga ɲun, ki bee taatataa.”*

Pɔɔl aah ɲa nlandak ke u mann Rom yaab pu na

²² Tɔ, maah ban m moon tibɔnyaan tee nima chee na, nima pu le maa kee kan nsan ke m dan ni chee.

²³ Nibin pam aakaasisik ni, le nnimbil man ke m dan ni chee. Maah kaa

* 15:21 : Lik Aisaya 52.15.

ki kpa lituln do chee na na, m ban ke m dan ni chee dandana wee la.

²⁴ M yaa cha Speenn aatiŋ ni kan, m ban ke m dii ni chee, ki nan mann nimi, ki yunn ni chee siib, aan ki li kpa mpopiin. Nima kan, ni ga ŋmaa ter mi m buen Speenn aatiŋ ni.

²⁵ Dandana wee, m cha Jerusalem m ti tii Uwumbər aanib bi bi nima na ŋimombil la.

²⁶ Ba pu? Yesu aanib bi bi Masedonia aatim ni, ni Akaya aatim ni na, nan too ŋimombil baageehn pu ki di ŋa ŋhaal ni, ke m ti di tii Uwumbər aanib bi ye bigiim na Jerusalem ponn ni.

²⁷ Ni ye mbamən la, baageehn pu le bi nan tii bi. Ni ŋan ke bi tii bi; ba pu? tibənyaan tee nan nyan ni Jerusalem aanib chee le ki fuu ni bi chee. Nima le ni ŋan ke bi mu tii bi ipiin.

²⁸ M yaa fuu Jerusalem ki ti tii bi ipiin ngbaan kan, m ga nyan nima chee, ki dii ni chee, le ki nin buen Speenn aatiŋ ni.

²⁹ M nyi ke m yaa fuu ni ni chee kan, Kristo ga ŋa tinyoor sakpen ki ŋa ti pu.

³⁰ Nnaabitiib, Tidindaan Yesu Kristo pu, ni Uwumbər Aafuur Nyaan aageehn pu, m gaŋ nimi ke ni li mee Uwumbər linimaln ki tii mi,

³¹ ke u biin m pu, aan Judea aatiŋ aanib bi kaa gaa Yesu ki kii na taa ku mi, ki mee u ke maah ga tii Uwumbər aanib ipiin i na, i ga li mɔ bi.

³² Ni yaa mee Uwumbər kina tii mi aan u yaa kii kan, m ga fuu ni ni chee, ki ga li kpa mpopiin. Le m ni nimi aataakpab ga pɔək.

³³ Uwumbər u tii timi nsuudoon na li bi ni mɔmɔk chee. Amii.

16

Pɔəl ubaa aadoon

¹ Tɔ, m ban ke ni gaa tina aabo Fiibi. U ye upii u ter Yesu aanib bi bi Senkrea aatiŋ ni na la.

² U nan ter binib pam ki ter m mu. Nima na, ni mu gaa u Tidindaan pu, naah ŋeer Uwumbər aanib pu na, ki li ter u waah ga li ban pu na.

³ Ni doon Prisila ni uchal Akuila tii mi. Bi ye maatutuŋeer tiib Yesu Kristo aatuln ponn ni la.

⁴ M pu le bi mɔmɔk ba ga kpo. Nima le m dooni bi. Naa ye mi baanja le dooni bi. Yesu aanib bi kaa ye Juu yaab na mɔmɔk mu dooni bi.

⁵ Ni doon Yesu aanib bi kuuni bido na.

Ni doon njɔ Epanetus, u m gee u na, ki tii mi. Uma le puen gaa Kristo ki kii, Asia aatiŋ ni.

⁶ Ni doon Mari tii mi. U nan tun lituln pam ki ter nimi.

⁷ Ni doon nnaabitiib Andronikus ni Junia. Bi nan bi kiyondiik ni m chee. Bi kpa liyimbil Yesu aakpambalb chee, ki nan puen mi ki gaa Kristo ki kii.

⁸ Ni doon njɔ Ampliatus tii mi. M gee u sakpen Tidindaan pu la.

⁹ Ni doon njɔ Ubanus tii mi, u ye timi aatutuŋeer Kristo aatuln ponn ni. Ni doon Stakis u m gee u na ki tii mi,

¹⁰ ki doon Apeles, u nyan ntɔŋ Kristo pu na, ki doon Aristobulus aachiln ni aanib,

¹¹ ki doon nna aabo Herodionn, ki doon Nasisus aachiln ni aanib bi dii Tidindaan na.

¹² Ni doon Traifina ni Traifosa bi tun lituln tii Tidindaan na, ki doon tina aabogeehn Pesis u tun lituln pam tii Tidindaan na,

¹³ ki doon Tidindaan aanibamənn Rufus, ni una u kpaln m mu aana na,

¹⁴ ki doon Asinkritus ni Flegonn, ni Hemes, ni Patrobas, ni Hemas, ni tinaabitiib bi bi bi chee na,

¹⁵ ki doon Filologus, ni Julia, ni Nereus ni uninkpan, ni Olimpasp, ni Uwumbər aanib bimɔk bi bi chee na.

¹⁶ Ni li dooni tɔb mbaməm.* Yesu Kristo aanib bi bi ŋipepel mɔmɔk ni na dooni nimi.

Kookoo aasurm

¹⁷ Nnaabitiib, m gaŋni nimi ke ni li nyi binib bi jaani nimi ki cha ni lir, ki kpak naah nan bae Uwumbər aabər ti na. Ni nya bi chee man.

* **16:16** : Bi nan ŋmee ke: Moor tɔb aataakpan ni mbimbin mu bi chain na.

¹⁸ Binib bi bi kina na aa dii Tidindaan Yesu Kristo. Bi dii bima bibaa aasui aah ban pu na la. Bi kpa mməməən ki ηmanni bininyaam.

¹⁹ Nimi ma kan, binib məmək nyi naah kii Yesu Kristo aaməb pu na. Nima le m kpa ni pu mpopiin sakpen. M ban ke ni li kpa nlan ki li tun lituln li ηan na, ki li bi chain, ki taa li tun lituln li kaa ηan na.

²⁰ Naan yunn, le Uwumbər u tii timi nsuudoon na, ga cha ni di nitaa taa kinimbəη pu.

Tidindaan Yesu Kristo ηa tinyoor ηa ni pu.

²¹ Timoti, u ye maatutuηeer na dooni nimi. Nnaabitiib Lusius, ni Jasonn, ni Sosipata mu dooni nimi.

²² Min Tesius u ηmee kigbaη kee tii Pəəl na, m mu dooni nimi Tidindaan pu.

²³ Gayus u chann m ni Yesu aanib məmək tichann na, u mu dooni nimi. Erastus, u joo kitiη kee aamombil na, u mu dooni nimi. Tina aabo Kəətus mu dooni nimi.

[²⁴ Tidindaan Yesu Kristo ηa tinyoor ηa ni məmək pu. Amii.]

Kookoo aapak aameel

²⁵ Cha ti nyuη Uwumbər. U kpa mpəən ke u cha ni sil mbaməm. Maah mooni Yesu Kristo aabənyaan ti na le len kina. Ti ye tibəbərkaan ti kpiir na la. N-yaayoonn na ti nan bər la.

²⁶ Dandana wee, ti nyan mpaan pu. Uwumbər aabənabtiib nan ηmee ti waagbaη ni. Uwumbər, u bi n-yoonn mu kaa kpa ndoon na le siin ke ηinibol məmək ηun tibənyaan ngbaan, aan ki bee, ki tii u naadii, ki kii waaməb.

²⁷ Uwumbər baanja le kpa nlan. Ubaa aa ki bi. Uma le yeh mpakm Yesu Kristo pu, n-yoonn mu kaa kpa ndoon na. Amii.

Njan aagban ki Pɔɔl ηmee ki tii KORINT YAAB na

1 Min Pɔɔl u Yesu Kristo yin mi ke m le ye waakpambal, Uwumbɔr aageehn pu na, m ni tina aabo Sosenes le ηmee kigban kee

2 tii Uwumbɔr aanib bi bi Korint aatin ni na. Uwumbɔr Aafuur Nyaan ηa nimi bininyaam Yesu Kristo pu, ki yin nimi ke ni li ye waaninyaam, ni binib bimɔk yin Tidindaan Yesu Kristo aayimbil ntim mɔmɔk ni na. U ye Bidindaan, ni ti mu Aadindaan.

3 Tite Uwumbɔr ni Tidindaan Yesu Kristo ηa tinyoor ηa ni pu ki tii nimi nsuudoon.

Tinyoor ti bi Yesu Kristo ni na

4 N-yoonn mɔmɔk m dooni Maawumbɔr ni pu. Waah ηa nimi tinann Yesu Kristo pu na, le m dooni u.

5 U pu, ni kan Uwumbɔr aanyoor tiwan mɔmɔk ponn ni, ki nyi waabɔr, ki ηmaa len ti mbamɔm.

6 Ba pu? taah nan tuk nimi Kristo aabɔr na, ni gaa ti mbamɔm.

7 Nima pu na, naa lann Uwumbɔr Aafuur Nyaan aapiin mubaa, ki bi ki kii bundaln Tidindaan Yesu Kristo ga gir ni na.

8 U mu ga pɔɔ nimi aataakpab waasan wɔb, ni taa li kpa taani Tidindaan Yesu Kristo aataak daal.

9 Uwumbɔr ηani waah len pu na la. U yin nimi ke ni ni Ujapɔɔn Tidindaan Yesu Kristo li kpaan kijɔtiik ni tɔb.

N-yakr mu bi Yesu Kristo aadidiliib ponn ni na

10 Nnaabitiib, m gan nimi Tidindaan Yesu Kristo aayimbil pu ke ni mɔmɔk li ηun tii tɔb, aan kinikpakpak taa li bi nikaasisik ni; ni li kpa kimɔbaan, ki li kpaan nlandak mubaa.

11 Nnaabitiib, Kloe aachiln ni aanib tuk mi ke kinikpakpak bi nikaasisik ni.

12 Maah len pu na le ye ke ubaa len ke u dii Pɔɔl la, uken mu len ke u dii Apolos la, uken mu len ke u dii Piita la, uken mu len ke u dii Kristo la.

13 Kristo yakr la aa? Bi kpaa min Pɔɔl ndɔpuinkoo pu ki tii nimi ii? Bi muin nimi nnyun ni Pɔɔl aayimbil ni la aa?

14 M dooni Uwumbɔr ke maa muin ni ponn ni ubaa nnyun ni, see Krispus ni Gayus baanja.

15 Nima pu na, ubaa aan ηmaa len ke bi muin nimi nnyun ni maayimbil ni.

16 M muin Stefanas aachiln ni aanib mu nnyun ni. M mu aa ki teer ke m muin unii uken kpee.

17 Ba pu? Kristo aa tun ni mi ke m nan muin binib nnyun ni. U tun ni mi ke m nan tuk bi waabɔnyaan ngbaan la. Naa ye ke m di binib aalan le tuk bi. M yaa ba ηa kina kan, ni ba ga cha Kristo aah kpo ndɔpuinkoo pu na ηa yɔli.

Yesu Kristo le ye Uwumbɔr aapɔɔn, ni waalan

18 Binib bi ga kuln na, ti yaa tuk bi ke Kristo nan kpo ndɔpuinkoo pu ki tii bi kan, ni bi ke kijɔrk aaliin na le ki tii bi. Ni mu ye Uwumbɔr aapɔɔn le ki tii timi bi ηmar na.

19 Ni ηmee Uwumbɔr Aagban ponn ni ke uma Uwumbɔr bui ke,*

“M ga cha bilankpalb aalan bee yɔli, m ga yii binibiwolm aalan.”

20 Bilankpalb bi la? Binibiwolm mu bi la? Dandana aanib bi kpak kinikpakpak na mu bi la? Uwumbɔr cha dulnyaa wee aalan ηa yɔli.

21 Uwumbɔr u kpa nlan na len ke dulnyaa wee aalan aa ηmaa cha binib bee u. Nima pu na, u gaa binib bi gaa Yesu ki kii na lii, kijɔrk aabɔr ti ti joo tuk binib na pu. Waageehn le na.

22 Juu yaab ban ke bi kan lijinjiir aawan, le ki nin gaa Yesu ki kii, Griik yaab mu ban nlan.

* 1:19 : Lik Aisaya 29.14.

23 Le ti tuk bi Kristo aah kpo ndəpuinkoo pu ki tii bi pu na. Ni ye liɲuul aabər le ki tii Juu yaab, ki ye kijərək aabər ki tii binib bi kaa ye Juu yaab na mu.

24 Tɔ, Kristo le ye Uwumbər aapɔɔn ni waalan ki tii binib bi u yin bi na, bi ye Juu yaab na, ni bi kaa ye Juu yaab na mu.

25 Ba pu? Uwumbər aajərək kpa nlan jer binib aalan, le waagiin mu kpa mpɔɔn jer binib aapɔɔn.

26 Nnaabitiib, teer naah nan bi pu buyoonn Uwumbər yin nimi na. Ni ponn ni, naa ye binib pam le nan kpa nlan, naa ye binib pam le nan ye mpɔɔndam, naa ye binib pam le nan ye mpɔɔn aamaal ni aanib.

27 Uwumbər nyan binib bi ye bijərɓ dulnyaa ni aanib aanimbil ni na, le ki tee cha binib bi kpa nlan na ji inimɔɔn. U nyan binib bi ye bigiim dulnyaa ni aanib aanimbil ni na, le ki tee cha bipɔɔdam ji inimɔɔn.

28 U nyan bigiim, ki nyan binib bi ye fam binib aanimbil ni na, ki nyan binib bi kaa ye nibaa binib aanimbil ni na mu, aan ki ɲa binib bi kpa ipɔɔn na yəli.

29 U ɲa kina ke unii ubaa taa li kpa kipupuk ubaa pu uma Uwumbər chee.

30 Uwumbər cha ni ni Yesu Kristo kpaan la, ki cha u ye timi aalan. Yesu pu, le u len ke timi aabər ɲan, ki ɲa timi waaninyaam, ki gaa timi lii.

31 Nima pu na, ni li ɲani naah ɲmee Uwumbər Aagbaɲ ponn ni pu na ke, “Unii umək ban u li kpa kipupuk na, u li kpa kipupuk Uwumbər pu.”†

2

Baah kpa Yesu Kristo ndəpuinkoo pu pu na aabər

1 Nnaabitiib, nima pu na, maah nan dan nan tuk nimi Uwumbər aabər na, maa nan di mmɔmɔɔn ni binib aalan le tuk nimi.

2 Ba pu? maa nan ban m dakl tibər tibaa nikaasisik ni see Yesu Kristo

aabər, ni waah kpo ndəpuinkoo pu pu na aabər.

3 Maah nan bi ni chee na, m nan ye udabur la. Ijawaan pu, le nwon nan gbaa.

4 M nan joo Uwumbər aaliin tuk nimi, kaa nan joo mmɔmɔɔn ni binib aalan tuk nimi. M nan tuk nimi Uwumbər aaliin ki mək nimi Waafuur Nyaan aah kpa mpɔɔn pu na;

5 ba pu? m nan ban ke ni gaa Yesu ki kii Uwumbər aapɔɔn pu, ki taa li ye binib aalan pu.

Uwumbər aalan

6 Tɔ, ti len nlan aabər ki tuk binib bi chikr Uwumbər aabər wəb na. Nlan ngbaan mu aa ye dulnyaa aalan, ki mu aa ye dulnyaa wee ni aabərɓ aalan. Dulnyaa wee ni aabərɓ aapɔɔn bi bar la.

7 Ti len Uwumbər aabərɓkaan aalan mu nan bər na aabər la. Uwumbər aah kaa nan kee naan dulnyaa wee na, u nan dakl nlan mue, ke ti mu ji waamɔɔn.

8 Dulnyaa wee ni aabər ubaa aa nyi nlan ngbaan. Bi yaa ba nyi kan, baa ba ga kpa Tidindaan u yeh tiwan mɔmɔk na ndəpuinkoo pu.

9 Ni ɲmee Uwumbər Aagbaɲ ni ke, “Tiwan ni binib aanimbil aa kee kan ni,
bitafal mu aa kee ɲun ni pu,
aan baalandak aa kee dakl
naabər na,
nima le Uwumbər ɲa tii binib bi gee u
na.”*

10 Le Uwumbər cha Waafuur Nyaan kpiir tiwan ngbaan mək timi. Ba pu? Nfuur Nyaan ngbaan nyi tiwan mɔmɔk, ki nyi Uwumbər aasui ni aabər mu.

11 Unibɔn ma kan, ubaa aa nyi usui ni aabər. Waawiin mu bi u ni na baanja le nyi. Kina pu na, ubaa aa nyi Uwumbər aasui ni aabər, Uwumbər Aafuur Nyaan baanja le nyi.

12 Naa ye dulnyaa wee aabimbin le ti gaa. Uwumbər Aafuur Nyaan le ti gaa, aan ki bee tiwan ni Uwumbər tii timi, waabulchinn pu na.

† 1:31 : Lik Jeremia 9.24. * 2:9 : Lik Aisaya 64.4.

¹³ Tibər ngbaan le ti joo tuk binib. Naa ye iliin i binib aalan mək timi na, le ti joo tuk bi. Ti joo iliin i Uwumbər Aafuur Nyaan mək timi na la. Ti joo Uwumbər Aafuur Nyaan aaliin le tuk binib Waafuur Nyaan aabər.

¹⁴ Unii u kaa kpa Uwumbər Aafuur Nyaan na, u yii Nfuur Nyaan aabər, ki dak ke Nfuur Nyaan aabər ye kijərək aabər la. Uwumbər Aafuur Nyaan le cha binib bee mu aabər. Nima pu na, unii u kaa kpa Uwumbər Aafuur Nyaan na aa ηmaa bee mu aabər.

¹⁵ Unii u kpa Uwumbər Aafuur Nyaan na nyi tibər məmək, le unii ubaa aan bee udaan ngbaan aabimbin.

¹⁶ Nma nyi Uwumbər aalandak? Nma ga ηmaa mək u waah ga ηa pu na? Timi le kpa Kristo aalandak.

3

Uwumbər aatutum aabimbin

¹ Nnaabitiib, maa ηmaa len ni chee ke maah ga len binib bi kpa Uwumbər Aafuur Nyaan na chee pu na. M len ni chee ke maah ga len binib bi dii dulnyaa aasan na chee pu na la. Ni laa ye mbipəm le Kristo aasan ponn ni.

² Mbipəm ηaa libiil la. Baa ηmaa ηmō tinann. Kina le cha m nan tuk nimi iliin i diin na. Ba pu? naa nan kee ηmaa beer iliin i pōō na. Dandana wee naa kee nin bee.

³ Ba pu? ni laa beenin bi ke binib bi dii dulnyaa aasan na la. Ni ponn ni bibaa kpa lipiipoln ki kpak tōb kinikpakpak. Nima le mək ke ni dii ke dulnyaa aanib aah dii pu na, ki ηani ke dulnyaa yaab na.

⁴ Ubaa yaa len ke u dii Pōōl, le uken mu yaa len ke u dii Apolos kan, naa naahn dulnyaa yaab aa?

⁵ Nma ye Apolos? Nma ye Pōōl? Ti po ye Uwumbər aatutum bi ter nimi ke ni gaa Yesu ki kii na la. Ti məmək tun lituln li Uwumbər tii timi ke ti tun na la.

⁶ Min le bun tijikaar, le Apolos ηani nnyun; Uwumbər le cha ti punni ki muuni.

⁷ Nima na, unii u bun na, ni unii u ηani nnyun na, aa ye nibaa. Uwumbər u cha ti punni ki muuni na, uma le ye u nyuun na.

⁸ Unii u bun na, ni unii u ηani nnyun na kpaan la. Uwumbər ga tii unii məmək waapar, waatuln aah ηeer pu na.

⁹ Ba pu? ti ni Uwumbər kpaan le ki tun lituln. Ni bi le ke Uwumbər aasaak na. Ni bi le ke Uwumbər aadiik na.

¹⁰ Uwumbər aah ter mi pu na, le m ye kidiik aatotoor aaninkpel u kpa nlan, ki maa kidiik ngbaan aadinyikl na. Le bi mu paa na maa li pu. Unii məmək li nyi waah ga ηa pu ki maa lidinyikl ngbaan paab na.

¹¹ Yesu Kristo le ye lidinyikl li bi maa na. Ubaa aa ηmaa maa lidinyikl liken.

¹² Bibaa ga di salmaa, bibaa tikunabr, bibaa ηitakpanyaan maa kidiik ngbaan; bibaa mu ga di idō, bibaa timoor, bibaa ηikak, ki maa.

¹³ Binib məmək aatuln ga nan nya mpaan pu. Bundaln Uwumbər ga ji binib tibər na, liyaadaal ngbaan ga mək baatuln aah ye pu na. Liyaadaal ngbaan mmii aataak daal le na. Mmii ngbaan ga tōη lik binib məmək aatuln aah bi pu na.

¹⁴ Binib məmək aah maa lidinyikl paab pu na, mmii yaa kaa gaa kan, bi ga kan baatuln aapar.

¹⁵ Mmii ngbaan yaa gaa unii aah maa pu na kan, waan kan waatuln aapar. Uma ubaa ga ηmar, ki ga li bi ke unii u ηmar mmii ni na.

¹⁶ Naa nyi ke ni ye Uwumbər aadiik aa? Naa nyi ke Uwumbər Aafuur Nyaan bi ni ni ii?

¹⁷ Unii yaa bii Uwumbər aadiik kan, Uwumbər ga bii udaan ngbaan. Ba pu? Uwumbər aadiik bi chain la. Nimi le ye kidiik ngbaan.

¹⁸ Ni taa ηmanni nibaa. Unii yaa bi nikaasisik ni ki dak ke u kpa dulnyaa wee ni aalan kan, cha u di nlan ngbaan lii, aan ki kan Uwumbər aalan.

¹⁹ Ba pu? dulnyaa wee ni aalan ye kijərək le Uwumbər chee. Ni ηmee

Uwumbər Aagbanj ni ke, “U chur bilankpalb baalan ni,”

²⁰ ki ki n̄mee ke, “U nyi bilankpalb aalandak, ke i ye yəli la.”*

²¹ Nima pu na, ubaa taa li kpa kipupuk binib pu. Tiwan məmək ye nimi yaan la.

²² Min Pəol, ni Apolos, ni Siifas,† ni dulnyaa wee, ni liməfal, ni nkun, ni tiwan ni bi dandana na, ni tiwan ni ga li bi n-yoonn mu choo na məmək ye nimi yaan la. Ni mu ye Kristo yaab la.

²³ Kristo mu ye Uwumbər yoo la.

4

Yesu Kristo aatutum aabimbin

¹ Ni n̄an ke ni bee ke ti ye Kristo aatutum la. Uwumbər di waabəbərkaan n̄a t̄n̄aal ni ke ti di tuk binib.

² Bi yaa di tiwan n̄a unii aanaal ni kan, ni n̄an ke u n̄a ni mbaməm.

³ Mma kan, nimi, bee dulnyaa ni aanib yaa ji mi tibər kan, n̄tafal aa bi ni ni. M mu aa ji mbaa tibər.

⁴ Maa nyi tiwan nibaa nsui ni aan naa n̄an. Nimina mu aa mək ke maabər n̄an Uwumbər chee. Tidindaan le ye u ji mi tibər na.

⁵ Nima pu na, ni yaa kaa kee n̄eer kan, ni taa ji unii ubaa tibər, see Tidindaan nan gir ni. Uma le ga kpiir tiwan ni bəə mbəmbəən ni na, ki kpiir unibən məmək aalandak. Liyaadaal ngbaan kan, Uwumbər ga pak binibaməm məmək.

⁶ Nnaabitiib, maah len pu na, m len n̄an m ni Apolos aabər, ke m ter nimi la. M ban ke ni dii Uwumbər Aagbanj aah len pu na. Ni taa li kpa kipupuk ubaa pu ki lik uken fam.

⁷ N̄ma n̄a si le aa jer uken? Saah kpa ni na, naa ye Uwumbər le tii si ii? Uwumbər aah tii si na, ba n̄a aa kpa kipupuk ke uma le aah kaa tii si na?

⁸ Ni dak ke ni puun kan tiwan bab a, ki ye bipəəndam, ki kpaln bibərb, ki cha timi a. Ni yaa ba sil ye bibərb aan ti mu li ye bibərb ni chee kan, ni ba ga li mə timi.

⁹ Ba pu? m dak ke Uwumbər n̄a timi waakpambalb puwəb yaab. Ti naahn bijab bi, bi ga ku bi binib aanimbil ni na la. Ti ye lijn̄jiir aawan le dulnyaa wee ni. Ti ye lijn̄jiir aawan, binib ni Uwumbər aatuuntiib aanimbil ni.

¹⁰ Kristo pu, ti ye bijərb la; le nimi ye bilankpalb Kristo aasan ni. Ti ye bigiim la; le nimi ye bipəəndam. Ni kan nnyun binib chee; le tima ye fam bi chee.

¹¹ Nkon le joo timi, nnyunyuu mu joo timi, le ki nan saa dandana wee. Ti peeni tiwanchar la. Le binib gbaa timi. Taa kpa taah ga li koo nin chee na.

¹² Ti tun lituln linimaln, ki joo timi aanaal imina le ki tun. Binib seei timi la, le ti bui bi ke, “Uwumbər n̄a tinyoor n̄a ni pu.” Bi n̄ani timi falaa la, le ti ji limər.

¹³ Bi bii timi la, le ti len bi iməliinyaan. Bi n̄ani timi ke dulnyaa aajəŋ, ni litapuln pu aabir na la, le ki nan saa din.

¹⁴ Maa n̄mee tibər ngbaan m jinn nimi iniməən. M ban m sur nimi ke maabigeehm na la.

¹⁵ Ba pu? ni yaa kpa biməməkəb n̄ichur kipiik Kristo aasan ni kan, ni kpa te ubaa baanja la. Min le ye nite. Kinye? maah nan tuk nimi tibənyaan tee na, le m kpaln nite Yesu Kristo aasan ni.

¹⁶ Nima pu na, m gan̄ni nimi, ni li dii ke maah dii pu na.

¹⁷ Nima le m ga cha Timoti dan ni chee. U ye maabogeehn Tidindaan aasan ni, ki bi mbaməm. U ga teer nimi maah dii Kristo aasan pu na, ki ga teer nimi ke m tuk Kristo aanib bi bi n̄ipepel məmək ni na ke bi mu dii kina.

¹⁸ Ni ponn ni bibaa kpa kalmbaani, ki dak ke maan dan ni chee.

¹⁹ Tidindaan yaa kii kan, m ga dan ni chee dandana wee, ki nan bee binib bi kpa kalmbaani na aabimbin. Maan lik baaliin. M ga lik ke Uwumbər aapəən bi bi chee aan mu aa bi.

* 3:20 : Lik Ilahn 94.11. † 3:22 : Siifas ye Piita aayimbin liken la.

²⁰Uwumbər aanaan aa ye iliin. Mu ye mpəɔn la.

²¹Ni ban ke m dan ki li joo ni ntafadaan, aan ni ban ke m dan ki li joo ni ngeehm aaliin ni nsuudoon la?

5

Kininsun̄ ki bi nikaasisik ni na

¹Tɔ, bi tee len ke kininsun̄ aatuln̄ bi nikaasisik ni, ke ni ponn ni ubaa gaa ute aapuu. Hali binib bi kaa dii Uwumbər aasan na aa ɲani kina.

²Nimi ɲani kina la, ki mu kpa kalm-baani. Ba ɲa naa bii nisui? Ni ɲan ke ni nyan unii u ɲa kina na nikaasisik ni.

³Mma kan, nwon aa bi ni chee, maalandak mu tee bi ni ni. Nima pu na, m puun siin unii u ɲa kina na ntafadaan, ke maah bi ni chee le na.

⁴Ni yaa kuun tɔb chee kan, maawiin, ni Tidindaan Yesu aapɔɔn mu bi ni chee, Tidindaan Yesu aayimbil ni,

⁵ni di udaan ngbaan ɲa kinimbəɲ aajaal ni, ke ki cha uwon ji falaa dulnyaa wee ponn ni. Nima le waawiin ga ɲmar bundaln̄ Tidindaan ga ji binib tibər na.

⁶Naa ɲan ke ni li kpa kipupuk. Naa nyi ke boroboro aanyɔk siib le cha boroboromən duuni ii?

⁷Ni ɲan ke ni nyan boroboro aanyɔkpok, aan ki li ye boroboro u kaa kpa nnyɔk na. Ni sil ye boroboro u kaa kpa nnyɔk na la. Maah len pu na le ye ke titunwanbir siib ga bii ni məmək. Nima pu na, ni nyan titunwanbir məmək nikaasisik ni. Ni ye bininyaam la. Ni li ɲani ke bininyaam na. Ba pu? Kristo nan di ubaa toor kitork tii Uwumbər, timi aatunwanbir pu.

⁸Nima pu na, cha ti li ji Lakr-jer aajim,* ki ɲmɔ boroboro u kaa kpa nnyɔk na, ki di boroboro aanyɔkpok lii. Maah len pu na le ye ke ti li dak ilandak i ɲan na, ki li ɲani mbaməm, ki di bakaa ni titunwanbir lii.

⁹Tɔ, m nan ɲmee kigban̄ ki tuk nimi ke ni ni bidagoob taa kpaan tɔb chee.

¹⁰Maa len dulnyaa aanib pu; dulnyaa aanib bi ye bidagoob, ni bini-mandam, ni binib bi ji biken pempem na, ni biwaadam na, naa ɲmaa nya bi chee, see ni nyan dulnyaa wee ni.

¹¹Maah len pu na le ye ke unii u len ke u dii Kristo aasan na, u yaa ye udagoor, bee unimandaan, bee uwaadaan, bee ɲisiibil daan, bee udagbiir, bee unii u ji binib pempem na kan, ni ni udaan ngbaan taa kpaan. Hali ni taa ji u chee tijikaar.

¹²⁻¹³Binib bi kaa ye Yesu aanib na, maan siin bi ntafadaan. Naa ye maabər. Uwumbər le ga siin bi ntafadaan. Binib bi ye Yesu aanib na yaa ɲani ni kaa ɲan na kan, nima nibaa siin bi ntafadaan man. Nima pu na, ni nya utunwanbir daan ngbaan nikaasisik ni.

6

Naah joo biken chaa libəjil ni pu na

¹Tɔ, ni ponn ni ubaa ni ujeen aatɔ yaa kpa tibər kan, ba ɲa ni chaa bibəjirb chee, binib bi kaa dii Uwumbər aasan na aanimbiin ni, bi ti len tibər ngbaan, kaa cha Uwumbər aanib len ti?

²Naa nyi ke Uwumbər aanib ga ji dulnyaa yaab tibər aa? Ni yaa ga ji dulnyaa yaab tibər kan, naa ɲmaa toor tibər waatiir aa?

³Naa nyi ke ti ga ji Uwumbər aatu-untiib tibər aa? Nmaninkabaa dandana wee aabər?

⁴Nima pu na, tibər yaa bi nikaasisik ni kan, cha binib bi ye biwaatiib nikaasisik ni na len ti.

⁵M len ke m jinn nimi inimɔɔn la. Ulankpal ubaa aa bi nikaasisik ni ii? Ni ponn ni ubaa aan ɲmaa len tibər tii nimi ii?

⁶le ki cha ubaa ni una aabo cha bibəjirb chee, ki ti cha binib bi kaa gaa Yesu ki kii na len baabər.

⁷Ni yaa po kpa tibər nikaasisik ni, ki di ɲa bibəjirb aajaal ni kan, naa dii Yesu aasan mbaməm. Aana aabo yaa ɲa si bakaa, bee u ji saawan kan, taa

* 5:8 : Israel yaab nan ji Lakr-jer aajim ke bi teer buyoonn Uwumbər nan nyan bi tinaagbiir ni, Ijipt aatiɲ ni na. Lik Nnyam 12.1-27.

gar u. Aa yaa kaa gar u kan, ni soor ni aa di ti buen bibəjirb chee.

⁸ Ni ye naabitiib la; le nimi nibaa ŋani təb bakaa, ki su təb kinaayuk.

⁹ Naa nyi ke binib bi aabimbin kaa ŋan na aan kan Uwumbər aanaan aa? Ni taa ŋmanni nibaa man; bibənbənn, ni biwaadam, ni bidagoob, ni bijab bi di binjeen aatətiib kpaln bipiib ki doo bi chee na, ni bijab bi mu di bibaa ŋa bipiib ki cha bijab ŋeen aatətiib doo bi chee na,

¹⁰ ni binaayukb, ni binimandam, ni bidagbiirb, ni ŋisiibildam, ni binib bi ji biken pempem na, aan kan Uwumbər aanaan.

¹¹ Ni ponn ni bibaa nan bi kina la; le Uwumbər finn nipobil, ki ŋa nimi binib bi bi chain na, ki len ke nimi aabər ŋan, Tidindaan Yesu Kristo aayimbil pu, ni timi Aawumbər Aafuur Nyaan pu.

Cha Uwumbər kan nnyuŋ saawon pu

¹² Nimi bibaa bui ke tiwan nibaa aa kə. Tə, ni mu aa ye tiwan məmək le ga ter nimi. Tiwan nibaa aa kə; m mu aan cha tiwan nibaa chuu mi tinaagbiir.

¹³ Bibaa len ke lipuul pu le tijikaar bi, le tijikaar mu pu, lipuul bi. Tə, Uwumbər ga cha ni məmək nilee ŋa yəli. Timi aawon tee aa bi kidagook aatuln pu, ti bi Tidindaan aatuln pu la. Tiwon mu ye Tidindaan yaan la.

¹⁴ Uwumbər nan fikr Tidindaan nkun ni. Waapəon pu, u ga fikr timi mu nkun ni.

¹⁵ Naa nyi ke nimi aawon ye Kristo aawon aawan aa? M ga di nwon tee, ti ye Kristo aawan na, ki di kpaan upiidagoor aawon ni ii? Maan ŋa kina kpala.

¹⁶ Naa nyi ke unii u doon upiida-goor chee na, bi kpaan tiwon tibaa la aa? Ba pu? Uwumbər Aagban len ke, “Upii ni uja yaa nyi təb kan, bi kpaan tiwon tibaa la.”

¹⁷ Tə, unii u kpaan Tidindaan chee na, bi kpaan nwiinbaan la.

¹⁸ Ni di cha kidagook aatuln. Unii yaa tun titunwanbir kan, naa bi tiwon ponn ni, see kidagook aatuln. Unii u gər kidagook na, u ŋa uma ubaa aawon bakaa la.

¹⁹ Naa nyi ke nimi aawon ye Uwumbər Aafuur Nyaan aadiik la aa? Uwumbər tii nimi Waafuur Nyaan, le mu bi ni ni.

²⁰ Uwumbər daa nimi le ki pan. Naa yeh nibaa, Uwumbər le yeh nimi. Nima pu na, ni di nimi aawon tun lituln li ga nyuŋ Uwumbər na.

7

Lichaməln aabaan

¹ Naah ŋmee mi kigban tibər ti pu na, ni ŋan ke uja taa li nyi upii.

² Tə, kidagook aatuln pu, ni ŋan ke uja məmək li kpa uma ubaa aapuu, upii məmək li kpa uma ubaa aachal.

³ Upii yaa ban uchal kan, u taa yii, uja mu yaa ban upuu kan, u taa yii.

⁴ Upii aa joo uwon, uchal le joo ti. Uja mu aa joo uwon, upii le joo ti.

⁵ Ubaa taa yii uken, see ni puen kii tii təb ki laa di cha siib, aan ki li kpa n-yoonn ki mee Uwumbər, [ki lul buməb,] le ki ki kpaan təb chee. Ni yaa kaa ki kpaan təb chee kan, kinimbəŋ ga təŋ nimi ni tun kidagook aatuln. Ba pu? naan ŋmaa chuu nibaa.

⁶ Maah ga len tibər ti na le ye ke m ga cha ni ŋa kina, maa len ke see ni ŋa kina.

⁷ Maageehn le ye ke ni məmək li bi ke maah bi pu na. Uwumbər mu tii unii məmək uma ubaa aapiin. Ti məmək aapiin aa kpa. U tii ti məmək mbaabaa la.

⁸ Bijaakpaab, ni bisapəm, ni bikpopiib, m tuk nimi la, ni ŋan ke ni li bi kina, ke maah bi pu na.

⁹ Ni mu yaa kaa ŋmaa chuu nibaa kan, cha bijab din bipiib, bipiib mu mən. Bijab ni bipiib yaa yoor təb kan, ni soor ni binimbil li man təb pu, kaa kan.

¹⁰ Bipiijoob ni bichadam, m ga tuk nimi naah ga ŋa pu na, naa ye min le tuk nimi, Tidindaan le tuk nimi, ke upii taa di uchal lii.

¹¹ U yaa di uchal lii kan, u li bi ubaa, see u ki gir buen uchal chee, bi ti took. Uja mu taa jenn upuu.

¹² Binib bi gur na, Tidindaan aa len baabər. Min le tuk bi ke uja u ye Yesu aanii na yaa kpa puu u kaa ye Yesu aanii na kan, upii ngbaan yaa kii ke u li bi u chee kan, u taa jenn u.

¹³ Upii u mu ye Yesu aanii na yaa kpa chal u kaa ye Yesu aanii na kan, uja ngbaan yaa kii ke u li bi u chee kan, u taa di uchal lii.

¹⁴ Uja u kaa ye Yesu aanii na, Uwumbər ga ŋa u ke waanib ponn ni ubaa na, upuu u ye Yesu aanii na pu la. Upii u mu kaa ye Yesu aanii na, Uwumbər ga ŋa u ke waanib ponn ni ubaa na, uchal u ye Yesu aanii na pu la. Ni yaa kaa ba ye kina kan, baabim ba ga li bi ke binib bi kaa dii Uwumbər aasan na aabim la. Tɔ, naah ye kina na, Uwumbər gaal bi ke bi ye waabim.

¹⁵ Unii u kaa ye Yesu aanii na yaa ban u di upuu, bee uchal u ye Yesu aanii na lii kan, cha u li cha. Naa ye limukl. Uwumbər yin timi ke ti li kpa nsuudoon.

¹⁶ Upii, aa nyi ke sin pu aachal ga ŋmar aan waan ŋmar? Uja, aa nyi ke sin pu aapuu ga ŋmar aan waan ŋmar?

Tibəkpaan le ye ke aa kii Uwumbər aaməb

¹⁷ Tɔ, Tidindaan aah tii unii məmək pu na, u li bi kina. Unii məmək aah nan bi pu aan Uwumbər nan yin u na, u li bi kina. Maah ga tuk nimi pu na, kina le m tuk Yesu aanib bi bi ŋipepel məmək ni na.

¹⁸ Ubaa yaa nan ye uchakpangendaan aan Uwumbər nan yin u na kan, u li bi kina, u taa toor li. U mu kaa ye uchakpangendaan aan Uwumbər nan yin u na kan, u taa ki gii.

¹⁹ Lichakpangeel aa kpa tinyoor. Unii yaa kaa gii kan, ni mu aa kpa tinyoor. Ti yaa kii Uwumbər aaməb kan, nima le kpa tinyoor.

²⁰ Unii məmək aah nan bi pu aan Uwumbər nan yin u na, u li bi kina.

²¹ Uwumbər aah nan yin si na, aa yaa ye unaagbiija kan, taa cha ni li

wu si. Aa mu yaa ga ŋmaa nya tinaagbiir ngbaan ni kan, nya ki li bi aabaa.

²² Tidindaan mu yaa yin unii u ye unaagbiija na kan, u ye Tidindaan aanii u u gaa u lii na la. Kina le ni ye ke Tidindaan yaa yin unii u kaa ye unaagbiija na kan, u ye Kristo aanaagbiija la.

²³ Yesu daa nimi le ki pan. Nima pu na, ni taa li ye binib aanaagbiib.

²⁴ Nnaabitiib, unii məmək aah nan bi pu aan Uwumbər nan yin u na, u li bi kina Uwumbər chee.

Bijaakpaab aabər

²⁵ Binachipəm ni bisapəm aabər kan, Tidindaan aa tuk mi; waanimbaasaln pu, le m ye unibamənn, ki ga tuk nimi maah dak pu na.

²⁶ Dandana aafalaa pu, m dak ke ni ŋan ke unii li bi ke waah bi pu na.

²⁷ Aa yaa kpa puu kan, taa li ban ke aa jenn u. Aa yaa kaa kpa puu kan, taa ki ban.

²⁸ Uja mu yaa din upii kan, naa bir. Usapəon mu yaa mən uja kan, naa bir. Bipiijoob ni bichadam mu ga kan falaa dulnyaa wee ni. Le maa ban ke ni kan falaa ngbaan.

²⁹ Nnaabitiib, maah len pu na le ye ke n-yoonn mu gur na, mu par a. Nima pu na, binib bi kpa puutiib na, bi li bi ke baah kaa kpa le na;

³⁰ binib bi wii na mu li bi ke baah kaa wii le na, binib bi kpa mpopiin na mu, bi li bi ke baah kaa kpa mpopiin le na, binib bi daa ki tiir na mu, bi li bi ke baah kaa kpa nibaa na.

³¹ Binib bi kpa dulnyaa ni aawan ki joo tun baatuln na, bi taa cha binimbiil li man ni pu; ba pu? dulnyaa wee, ni waawan bi jer la.

³² Maa ban ke nibaa li muk nimi nisui ni. Uja u kaa kpa puu na, utafal bi Tidindaan aabər ni la. U dakl waah ga ŋa pu ki piir Tidindaan aasui na la.

³³ Uja u kpa puu na, utafal bi dulnyaa wee ni aabər ni la, u dakl waah ga ŋa pu ki piir upuu aasui na la,

³⁴ le waalandak yakr mfum mulee. Upii u kaa kpa chal na, bee usapəon u kaa nyi uja na, utafal bi Tidindaan aabər ni la; u ban ke uwon ni

waawiin li bi chain. Upii u kpa chal na, utafal bi dulnyaa wee ni aabər ni la, u dakl waah ga ɲa pu ki piir uchal aasui na la.

³⁵ M ban m ter nimi la. Nima le cha m len kina. Naa ye ke m ban m lenj nimi la. M ban ke ni li ɲani tiwan məmək mbaməm, ninimbil li man Tidindaan aabər pu, nibaa taa lenj nimi.

³⁶ Uja yaa kpa bisal u jer lichaməln na, ki yaa dak ke u jinn ubisal iniməən aan ni yaa muk u kan, cha u ɲa waah ban pu na, cha u kunn ubisal ngbaan uchal do. Naa bir.

³⁷ Nibaakan, uja ubaa bi ki kpa nsan ki ga ɲmaa ɲa waah gee pu na, unii ubaa aa chuu u mpəən, waalandak mu aa kpelni, le u di ɲa usui ni ke waan di ubisal kunn uchal do, udaan ngbaan ɲa ni ɲan na la.

³⁸ Nima pu na, uja u kunn ubisal uchal do na, u ɲa ni ɲan na la. Uja u mu kaa kunn ubisal uchal do na, u ɲa ni ɲan na ki jer uja u kunn ubisal uchal do na.

³⁹ N-yoonn mumək upii ni uchal bi na, upii ye uchal yoo la. Uchal yaa kpo kan, u ga ɲmaa mən uja u dii Tidindaan aasan na aan u gee u na.

⁴⁰ M mu dak ke u yaa bi ke waah bi pu na kan, u ga li kpa mpopiin ki jer u yaa ki mən kan. M dak ke m kpa Uwumbər Aafuur Nyaan le ki len kina.

8

Niwaa aatork aajikaar aabər

¹ Tɔ, joo cha kitorc aanann aabər wəb na, ti nyi ke ti məmək kpa nnyim. Nnyim cha binib kpa kipupuk la. Ngeehm le ter binib ke bi dii Uwumbər aasan mbaməm.

² Unii yaa dak ke u nyi tiwan kan, waa kee nyi waah ba ga li nyi pu na.

³ Unii mu yaa gee Uwumbər kan, Uwumbər beer udaan ngbaan.

⁴ Joo cha kitorc aanann aajim aabər na, ti nyi ke ɲiwaa ɲimək bi dulnyaa wee ni na aa ye nibaa. Ti nyi ke Uwumbər ubaa baanja le bi.

⁵ Niwaa ni tiwan ni binib dooni ni na bi paacham ni taab, ki wiir.

⁶ Tima kan, ti kpa Uwumbərbaan, u ye Tite na. Uma le nan naan tiwan məmək. Ti bi ke ti li ɲani waageehn la. Ti kpa Tidindaan ubaa mu la. Uma le ye Yesu Kristo. Uma le Uwumbər nan cha u naan tiwan məmək. Uma pu le ti bi.

⁷ Binib bibaa mu aa nyi kina. Bi nan dii ɲiwaa ni yunn. Nima pu na, bi yaa ɲman kitorc aanann kan, ti ye kitorc aanann le bi chee, le ni ɲa bi ilandak.

⁸ Tɔ, tijikaar aan ɲmaa cha ti piir Uwumbər aasui; ti yaa jin, bee ti yaa kaa jin kan, naa kpa taani.

⁹ Aa mu yaa nyi ke ɲiwaa aa ye nibaa kan, li nyi ki taa cha unii u kaa kee nyi Uwumbər aasan mbaməm na tun titunwanbir.

¹⁰ Unii u kaa nyi Uwumbər aasan mbaməm na yaa kan si, u kpa nnyim na, ji tijikaar ɲiwaa aadichal ni kan, u mu ga li kpa lipobil ki ɲmɔ kitorc aanann, ki lir.

¹¹ Saanyim ngbaan pu le ga cha aana aabo u kaa nyi Uwumbər aasan mbaməm na bee yəli. Aana aabo ngbaan pu, le Kristo nan kpo.

¹² Nima pu na, aa yaa kiir tinaabitiib bi kaa kee nyi Uwumbər aasan mbaməm na kan, aa ɲa bi bakaa le na. Naa ye bima baanja le aa ɲa bakaa, Kristo le aa ɲa bakaa.

¹³ Nima pu na, tijikaar tibaa yaa kiir nna aabo, Uwumbər aasan ni kan, maan ki ji tijikaar ngbaan kpala, aan ki taa kiir nna aabo, Uwumbər aasan aadiim.

9

Yesu Kristo aatutunn aah kpa nsan mu na

¹ Tɔ, maa ye Yesu aakpambal aa? Maa yeh mbaa aa? Maa kan Tidindaan Yesu uu? Naah gaa Yesu ki kii na, maatuln le na Tidindaan pu.

² Biken yaa dak ke maa ye Yesu aakpambal kan, ni nyi ke m ye. Naah gaa Tidindaan ki kii na, nima le mək ke m ye waakpambal.

³ Kina le m tuk binib bi ban bi baa mi na.

4 Maah tuk binib Uwumbør aabør na, maa ñeer bi tii mi tijikaar ni ti-wanyukaan aa?

5 Maa ñeer m mu li ñani ke bikpambalb biken, ni Tidindaan aanaatiib, ni Siifas aah ñani pu na, ki li joo upii ubaa u mu li dii mi lisachuln ni ii?

6 M ni Banabas baanja le ye binib bi mooni Uwumbør aaliin ki tun lituln liken kpee ke ti ji ii?

7 Unii yaa ye butøb aaja kan, baa pa u lipal aa? Unii yaa ko kisaak kan, waan ji tijikaar ti bi ki ni na aa? Unii yaa kpa inaa kan, waan wub nnaabiin aa?

8 Maah len pu na aa ye unibøn aalan baanja. Moses aakaal mu len kina la.

9 Ni ñmee nkaal ngbaan ni, Uwumbør Aagban ni ke, "Aa yaa joo unaaja poi idi kan, aa taa buu umøb."* Uwumbør aatafal bi inaaja aabør baanja ponn ni la aa?

10 Waah len pu na, waa len ke u ter ti mu la aa? Mbamøn, timi pu le ni ñmee kina. Ba pu? ni ñan ke unii u ko kisaak na, ni unii u poi njikaabim na li kpa limakl ke bi ga kan ni ponn ni ki ji.

11 Ti nan tuk nimi Uwumbør aabør la. Ti yaa gaa ni chee dulnyaa ni aawan kan, naa ye sakpen.

12 Binib biken yaa kpa nsan ke bi gaa tiwan ni chee kan, taa kpa nsan ki jer bi ii? Ti kpa nsan, ti mu a nan gaa; ba pu? taa ban ti lej Kristo aabønnyaan. Nima pu, le ti nan ji falaa mòmøk.

13 Naa nyi ke binib bi tun lituln Uwumbør Aadichal ni na ji nima la aa? Binib bi toor kitork tii Uwumbør na, bi mu ji nima la.

14 Kina le Tidindaan nan len ke binib bi mooni tibønnyaan tee na, bi mu li ji ti ponn ni.

15 M mu kpa nsan m mu li ji kina; le maa ña kina. Maah ñmee pu na, maa ñmee ke binib ña kina ki tii mi. Maah kaa gaal nibaa binib chee na, nima le m kpa kipupuk. Maa ban ke m li kpa kipupuk yəli.

16 M yaa tuk binib tibønnyaan tee kan, maan ñmaa li kpa kipupuk ti pu. Ni muk mi ke m tuk bi. M yaa kaa tuk binib tibønnyaan tee kan, tibøbir ga li bi m pu.

17 M yaa tuk binib tibønnyaan tee maageehn pu kan, m ba ga li ban lipal. Ni yaa kaa ye maageehn kan, ni ye lituln li Uwumbør tii mi ke m li tun na la.

18 Nima pu na, maapar ye ba? Ni ye ke m li mooni tibønnyaan tee aan binib ñun ki taa pa nibaa. M kpa nsan ke m li gaal tiwan bi chee, ki mu aa gaal.

19 Maa ye unii ubaa aanaagbiija. M mu di mbaa ña binib mòmøk aanaagbiija, aan ki moo kan binib tii Kristo.

20 Juu yaab chee, m bi ke Juu yaab na, aan ki kan Juu yaab ki tii Kristo. Binib bi dii Moses aakaal na chee, m mu bi ke baah bi pu na, aan ki kan binib bi dii Moses aakaal na, ki tii Kristo. Mma aa bi Moses aakaal taab.

21 Binib bi kaa dii Moses aakaal na chee, m mu bi ke baah bi pu na, aan ki kan binib bi kaa dii Moses aakaal na, ki tii Kristo. Maa len ke maa dii Uwumbør aakaal. M dii Kristo aakaal la.

22 Binib bi ye bidaburb Kristo aasan ni na, m bi ke baah bi pu na la, aan ki kan bi mu ki tii Kristo. Binib mòmøk aabøn chee, m po bi ke baah bi pu na la. M ñani tiwan mòmøk maah ga ñmaa ña pu na, aan ki cha binib bibaa ñmar.

23 Tibønnyaan tee pu le m ñani tiwan mòmøk, aan m ni binib biken mu kpaan ki kan tinyoor ti ponn ni.

24 Ni nyi ke binib yaa kpak ki san litaasaln kan, bi mòmøk san; le uni-baan u ji na, uma le kani ipiin. Kina pu na, ni mòmøk li san ke unii u ji na aah san pu na, aan ki kan ipiin ngbaan.

25 Unii umøk ban u kpak ngbiir ni na kan, u chur ubaa la, kaa ñani tiwan ni ga bii tiwon na. U ñani kina ke u kan ipiin i ga bii na. Tima kan, ti kpak ki ban ipiin i kaan bii na la.

26 Nima pu na, maa san ke unii u san kaa nyi budabu pu u san na. Maa

* 9:9 : Lik Ikaal 25.4; 1 Timoti 5.18.

gbaa ke unii u gbaa fam na;

²⁷ m muk maawon le ti kii maamɔb. Ni yaa kaa ye kina kan, m ga tuk biken tibɔnyaan tee, le min mbaa ga nan bee yɔli.

10

Niwaa aabɔr

¹ Nnaabitiib, m ban ke ni bee ke ntaalangbam nan sunn ni ki mɔk tiyaajatiib nsan. Le Uwumbɔr nan tii bi nsan nnyusakpem aakaasisik ni, bi puur.

² Baah puur nnyusakpem ngbaan ki dii ntaalangbam ngbaan aah mɔk bi pu na, ni naahn ke bi muin bi nnyun ni ki ɲa bi Moses aadidiliib la.

³⁻⁴ Bi mɔmɔk nan ji tijikaabaan ki nyu nnyunbaan la. Uwumbɔr Aafuur Nyaan le nan tii bi tijikaar ni nnyun ngbaan. Nfuur Nyaan ngbaan nan cha nnyun nyan ni litakpal ni, le bi nyu. Nima le nan ye limɔkl ki mɔk ke Kristo dii bi.

⁵ Le bi ponn ni binib pam mu aa nan piir Uwumbɔr aasui. Kina pu na, bi nan kpo ki bee kipɔɔk ni.

⁶ Tibɔr timina ye nsurm le ki tii timi, ke ti taa ban tiwan ni kaa ɲan na, ke baah nan ban pu na.

⁷ Ni mu taa dii ɲiwaa, ke bi ponn ni bibaa aah nan dii pu na; ni ɲmee Uwumbɔr Aagbaɲ ni ke, “Binib ngbaan nan kal ki ɲman kitork aanann, ki nyu ndaan gbii, le ki fii ki tun kininsuɲ aatun.”*

⁸ Ni mu taa tun kidagook aatuln ke bi ponn ni bibaa aah nan tun pu ki cha binib ɲichur moninko ni ɲitaa kpo liwinbaal na.

⁹ Ni mu taa tɔɲ Tidindaan ke bi ponn ni bibaa aah nan tɔɲ u pu ki cha iwaa junn ku bi na.

¹⁰ Ni mu taa ɲulni ke bi ponn ni bibaa aah nan ɲulni pu ki cha Uwumbɔr aakun aatuun ku bi na.

¹¹ Tibɔr ngbaan nan ɲa bi kina ki ye limɔkl le ki mɔk binib. Bi nan ɲmee ti Uwumbɔr Aagbaɲ ni, ke ni li ye nsurm le ki tii timi bi bi kookoo aayoonn na.

¹² Nima pu na, unii u dak ke u si chob na, u li nyi ki taa lir.

¹³ Naa kee kan ntɔɲ mu pɔɔ ki jer unibɔn mɔk aah kani pu na. Uwumbɔr ye mbamɔndaan, kaan cha ni kan ntɔɲ mu jer nimi na. Ni yaa kan ntɔɲ kan, u ga toor nsan tii nimi, ni nyan ntɔɲ ngbaan. Nima le ni ga li kpa limɔr ntɔɲ ponn ni.

¹⁴ Njɔtiib, nima pu na, di ɲiwaa lii ki di cha ɲaabɔr.

¹⁵ M len ni chee ke maah ba ga len bilankpalb chee pu na la. Maah ga len pu na, ni dakl ki lik naatataa.

¹⁶ Ti yaa yoor Uwumbɔr aayinyook ki doon u ki pu, ki nyu kan, ni ye Kristo aasin le ti kpaan nyu. Taah gii boroboro ki ɲman na mu, ni ye Kristo aawon le ti kpaan ɲman.

¹⁷ Boroboro ngbaan ye boroboro kpiln libaa la. Nima le mɔk ke ti kpaan tiwon tibaa la; ba pu? ti mɔmɔk kpaan ɲman boroboro kpiln libaa la.

¹⁸ Dakl lik man Juu yaab aah ɲani pu na. Binib bi toor kitork tii Uwumbɔr ki ji na, bi ni u kpaan la.

¹⁹ Maah len pu na le ye ke liwaal ye nibaa aa? Tijikaar ti bi di tii li na ye nibaa aa? Naa ye.

²⁰ Maah len pu na le ye ke binib bi kaa dii Uwumbɔr aasan na yaa toor kitork kan, bi toor ki tii tiwan ni kaa ye Uwumbɔr na la, kinimbɔɲ le bi toor tii. Maa ban ke ni ni kinimbɔɲ li kpaan.

²¹ Naan ɲmaa yoor Tidindaan aayinyook ki nyu, ki gir ki ti nyu kinimbɔɲ aayinyook ni. Naan ɲmaa ɲmɔ Tidindaan aaboroboro, ki gir ti ɲmɔ kinimbɔɲ aanann mu.

²² Ti ban Tidindaan li kpa lipiipoln ti pu uu? Ti kpa mpɔɔn jer u uu?

Ni li nyuɲni Uwumbɔr n-yoonn mɔmɔk

²³ Tɔ, binib bibaa ga bui ke tiwan nibaa aa kɔ. Ni mu aa ye tiwan mɔmɔk le ɲan. Tiwan nibaa aa kɔ. Ni mu aa ye tiwan mɔmɔk le ga ter timi aan ti dii Uwumbɔr aasan mbamɔm.

* **10:7** : Lik Nnyam 32.6.

²⁴ Ubaa taa li lik ki ban ubaa aanyoor baanja. U li lik ki ban unjeen aatotiib aanyoor mu.

²⁵ Tinann ti bi kooh kinyan ni na, ni ga nmaa daa ti ki nmə, ki taa baa ke ti ye ba aanann, ki taa cha nimi aalandak li muk nimi ti pu.

²⁶ Ni nmee Uwumbər Aagban ni ke, “Uwumbər le yeh dulnyaa ni tiwan nimək bi u ponn ni na.”†

²⁷ Unii u kaa gaa Yesu ki kii na yaa na tijikaar ki yin nimi kan, ni yaa buen kan, waah di tijikaar ti siin nimi na, jim man, ki taa baa ke ti ye kitork aanann la aa? ki taa cha nimi aalandak li muk nimi.

²⁸ Unii ubaa mu yaa bui nimi ke ti ye kitork aanann le kan, ni taa ji; waah tuk nimi na pu, ni taa ji, aan waalandak taa li muk u.

²⁹ Maah len pu na le ye ke aa yaa jin kan, u mu ga ji, le waalandak ga muk u, ke waah na pu na aa nan.

³⁰ Tə, nibaakan, unii ubaa ga baa ke ba na waan nmaa na waah ban pu na, unii uken aalandak pu, ke u yaa doon Uwumbər tijikaar ti u ji na pu kan, bi ga na kinye ki bii u ti pu?

³¹ Maah len pu na le ye ke ni yaa jin kan, jim ke ni nyun Uwumbər; ni yaa nyun kan, nyum ke ni nyun Uwumbər; ni yaa nani tiwan nimək na kan, ni li nani ke ni nyun Uwumbər.

³² Ni taa na tiwan ni ga kiir Juu yaab Uwumbər aasan ni na, ki taa kiir binib bi kaa ye Juu yaab na mu, ki taa kiir Uwumbər aanib mu.

³³ Ni li nani ke maah nani pu na. M piir binib məmək aasui tiwan məmək ni, ke bi nmar. Maa ban mi baanja aanyoor. M ban bi məmək kan tinyoor, aan ki nmar la.

11

¹ Ni li dii maataabuu man, ke maah dii Kristo aataabuu pu na.

Uwumbər aadoon aakaal

² M pak nimi; ba pu? ni teer mi tiwan məmək ponn ni, ki nani maah mək nimi pu na la.

† 10:26: Lik Ilahn 24.1.

³ Tə, m ban ke ni bee ke uja məmək aayidaan le ye Kristo; upii məmək mu aayidaan le ye uchal; Kristo aayidaan le ye Uwumbər.

⁴ Uja yaa mee Uwumbər, bee u yaa nabr Uwumbər aah len pu na, ki laa chik kiyikpupuk kan, u jinn uyidaan iniməən a.

⁵ Upii mu yaa mee Uwumbər, bee u yaa nabr Uwumbər aah len pu na, kaa buu kiyibubuuk kan, u jinn uyidaan iniməən. Ni bi ke waah kuu tiyikpir le na.

⁶ Upii yaa kaa buu kiyibubuuk kan, ni kpa iniməən ke waah chee tiyikpir le na. Upii u chee tiyikpir, bee u chuu kuu tiyikpir na, ni kpa iniməən. U yaa kaa buu kiyibubuuk kan, ni mu kpa iniməən. Nima pu na, ni nan ke u buu kiyibubuuk.

⁷ Uja yaa mee Uwumbər kan, u taa chin kiyikpupuk uyil pu; ba pu? u naahn Uwumbər, ki ye waasil la. Upii mu ye uja aasil la.

⁸ Uwumbər aah nan naan uja na, u nan nyan uja aasikaakpab le ki di naan upii, naa ye upii aasikaakpab le u nan nyan di naan uja.

⁹ Uja pu, le u nan naan upii. Naa ye upii pu le u nan naan uja.

¹⁰ Nima pu na, Uwumbər aatuuntiib mu pu, ni nan upii buu kiyibubuuk uyil pu, ki mək ke u bi kichadiik ni.

¹¹ Tə, Tidindaan aasan ni, upii ni uja ban təb aaterm la. Upii yaa kaa bi kan, uja aan nmaa li bi. Uja yaa kaa bi kan, upii mu aan nmaa li bi.

¹² Upii nan nyan ni uja ni. Uja mu nyan ni upii ni. Le bi məmək nyan ni Uwumbər chee.

¹³ Ni dakl lik man. Upii yaa mee Uwumbər ki yaa kaa buu kiyibubuuk kan, naa nan.

¹⁴ Tiwan məmək aah bi pu na le mək nimi ke uja yaa kpa tiyikpir fəfək kan, ni kpa iniməən la.

¹⁵ Upii mu yaa kpa tiyikpir fəfək kan, waanyaan le na. Ba pu? Uwumbər tii bipiib tiyikpir fəfək ti li bii bi pu la.

¹⁶ Unii ubaa yaa kaa kii kina ki ban u kpak kinikpakpak kan, m tuk nimi la, taa ki kpa nkaal muken. Uwumbər aanib mu aa kpa nkaal muken.

Tidindaan aajim
(*Matiu 26.26-29; Mak 14.22-25; Luk 22.14-20*)

¹⁷ Tɔ, maah ban m tuk nimi pu na, maan ηmaa pak nimi. Ni kuuni tɔb chee, kaa ηani tiwan ni ga ter nimi na, le ki tee ηani tiwan ni kaa ηan na. Nimina pu, maan ηmaa pak nimi.

¹⁸ Njan aabər le ye ke m ηun ke naah kuuni tɔb chee na, ni kpak tɔb kinikpakpak, ki yakr tɔb. Le m pak maah ηun pu na tibaa, ke ni sil ηani kina la.

¹⁹ Nnyamən aaməməkɔb ga li bi ni ponn ni ki cha ni bee binib bi ye mbaməndam na.

²⁰ Naah kuuni nan ji tijikaar ti na, naa ye Tidindaan aajim le ni ji.

²¹ Nimi bibaa puen ji nimi yaan nibaabaa. Le ni ponn ni bibaa aa ji babr. Bibaa mu nyu gbii.

²² Naan ηmaa ji ki nyu nimi aadichal ni ii? Ni lik Uwumbər aanib fam ki jinn bigiim iniməɔn la aa? M ga len kinye? M ga pak nimi nimina pu uu? Maan pak nimi.

²³ Tidindaan le nan tuk mi, le m mu tuk nimi kina, ke kinyeek ki Judas nan kooh u na, kinyeek ngbaan le Tidindaan Yesu nan yoor boroboro

²⁴ le ki doon Uwumbər, le ki gii, ki bui bi, “[Gaa man ki ηmɔ.] Nwon le na. Nimi aatunwanbir pu, le m tii tiwon tee. Ni li ηmɔ kina aan ki li teer mbər.”

²⁵ Baah jin tijikaar ti doo na, le u yoor kiyinyook ki doon Uwumbər, le ki bui bi, “Tiwanyukaan ngbaan ye tipuupəlɔn ti Uwumbər puu tii nimi na, maasin pu. N-yoonn mumək ni ga ti nyu tiwanyukaan ngbaan na, ni li ηani kina ki teer mbər.”

²⁶ Ba pu? n-yoonn mumək ni ga ηmɔ boroboro ngbaan, ki nyu tiwanyukaan ngbaan na, ni mooni ke Tidindaan nan kpo ni pu la, ki ti saa bundaln u ga gir ni na.

²⁷ Nima pu na, unii yaa ηman Tidindaan aaboroboro ngbaan, ki nyu waawanyukaan ngbaan, kaa tii u lisil kan, u sii Tidindaan aawon ni waasin.

²⁸ Nima pu na, cha unii məmək lik waabimbin aah bi pu na aan ki nin ηmɔ boroboro ngbaan ki nyu tiwanyukaan ngbaan.

²⁹ Unii yaa ηman ki yaa nyun, ki yaa kaa bee Tidindaan aawon aatataa kan, u ga cha Uwumbər daa utafal.

³⁰ Nima le cha ni ponn ni pam ye bidaburb, pam mu aa kpa laafee, pam mu kpo.

³¹ Ti yaa puen lik timi aabimbin aah bi pu na, aan ki nin ji ki nyun kan, Tidindaan aan daa titafal.

³² U mu yaa daa titafal kan, u chiini timi ke u taa bii timi bundaln u ga ji dulnyaa aanib tibər na la.

³³ Nnaabitiib, nima pu na, ni yaa kuun tɔb chee ki ti ji kan, ni məmək li kii tɔb ki kpaan ji.

³⁴ Nkon yaa chuu u na kan, cha u ji udo aan ki nin dan. Nima na, ni yaa nan kuun tɔb chee kina kan, ni taa kan ntafadaan ni pu. Tibər ti gur na, m yaa nan dan kan, m ga toor ti mu.

12

Uwumbər Aafuur Nyaan aapiin aabəɣ

¹ Nnaabitiib, m ban ke ni bee tibər ti joo cha Uwumbər Aafuur Nyaan aapiin wəb na la.

² Ni nyi ke naah kaa nan kee dii Uwumbər aasan na, ni nan dii ηiwaa ηi ye bibirb na. Nji nan cha ni yenni n-yoonn məmək la.

³ Nima pu na, m ban ke ni bee ke Uwumbər Aafuur Nyaan aapəɔn yaa cha unii len tibər kan, waan ηmaa sii Yesu. Unii ubaa mu aan ηmaa len ke Yesu le ye Udindaan see Uwumbər Aafuur Nyaan le ga cha u len kina.

⁴ Uwumbər Aafuur Nyaan aapiin aabəɣ aabəɣ le bi; Nfuur Nyaanbaan ngbaan le tii timi ipiin ngbaan məmək.

⁵ Lituln aabəɣ aabəɣ mu bi; Tɔ, Dinnaan baan mu le ti tun tii.

⁶ Uwumbər aapɔɔn le cha binib tun lituln aabɔɔ. Le Uwumbər u cha unii mɔmɔk tun lituln ngbaan mɔmɔk na, u ye ubaa.

⁷ Uwumbər Aafuur Nyaan tii unii mɔmɔk waapiin, ke u di ter Uwumbər aanib biken.

⁸ Mu cha ubaa len nlan aaliin. Muma muchachaan ngbaan cha ubaa mu beer tibər ki len.

⁹ Muma muchachaan le cha ubaa mu gaa Uwumbər ki kii mbamɔm. Muma muchachaan ngbaan le tii ubaa mu mpɔɔn mu cha bibum pɔɔk.

¹⁰ Mu tii ubaa mu mpɔɔn u tun lijinjir aatun. Mu cha ubaa mu nabr Uwumbər aah len pu na. Mu cha ubaa mu beer mu ye Uwumbər Aafuur Nyaan na, ni mu kaa ye na. Mu cha ubaa mu len iliin yayan. Mu cha ubaa mu nabr iliin yayan ngbaan.

¹¹ Uwumbər Aafuur Nyaan muchachaan ngbaan le cha unii mɔmɔk tun lituln ngbaan mɔmɔk. Mu tii unii mɔmɔk ipiin aabɔɔ aabɔɔ mu aah ban pu na la.

Tiwon aawan aabɔɔ

¹² Tiwon kpa tiwan pam, ki tee ye tiwonbaan la. Kristo aanib mu bi kina la. Bi wiir, ki mu ye unibaan la.

¹³ Ti ponn ni bibaa ye Juu yaab, bibaa mu ye binib bi kaa ye Juu yaab na, bibaa mu ye binaaghiib, bibaa mu ye bimalb, le Yesu ghiin ti mɔmɔk Nfuur Nyaan baan, ki ɲa timi unibaan. U cha ti mɔmɔk kan Nfuur Nyaan baan la.

¹⁴ Tɔ, tiwon aa kpa tiwan nibaa baanja. Ti kpa tiwan kipaak la.

¹⁵ Kitaafaak yaa bui ke, “Maah kaa ye kinjaalfaak na, maa ye tiwon aawan” kan, naa ye tiwon aawan aa?

¹⁶ Litafal mu yaa bui ke, “Maah kaa ye linimbil na, maa ye tiwon aawan” kan, naa ye tiwon aawan aa?

¹⁷ Tiwonmɔn yaa ba ye linimbil ɲmeen kan, ti ba ga ɲa kinye ki ɲun? Ti yaa ba ki ye litafal ɲmeen kan, ti ba ga ɲa kinye ki ɲun nnun?

¹⁸ Naah ye pu na, Uwumbər le di tiwon aawan mɔmɔk saɲ tɔb ponn ni, waah ban pu na.

¹⁹ Tiwonmɔn yaa ba ye liwanbaal kan, ni ba ga li ye tiwon aa?

²⁰ Naah ye pu na, tiwon kpa tiwan aabɔɔ aabɔɔ, le ki ye tiwonbaan.

²¹ Nima pu na, linimbil aan ɲmaa tuk kinjaalfaak, “Maa ban si.” Liyil mu aan ɲmaa tuk titaafar, “Maa ban nimi.”

²² Tiwon nin chee kaa kpa mpɔɔn ke niken na, see ni mu li bi.

²³ Tiwon nin chee lann lisil na, ti ga tii nima chee lisil ki jer niken. Le tiwon nin chee kaa ɲan na, ti ga ɲa nima chee ni ɲaɲ.

²⁴ Le tiwon nin chee ɲan na, naa ki ban nterm. Uwumbər le di tiwon aawan saɲ tɔb ni, ki di lisil tii nin chee ni lann lisil na.

²⁵ Nima na, tiwon aawan aan li kpak tɔb kinikpakpak, ni ga li ter tɔb ke naah ter nibaa pu na la.

²⁶ Tiwon nibaa chee yaa ji falaa kan, ni mɔmɔk ga kpaan ji falaa kina. Nibaa chee mu yaa kan nnyun kan, ni mɔmɔk ga li kpa mpopiin.

²⁷ Nimi le ye Kristo aawon. Unii mɔmɔk ye waawon aawan nibaabaa la.

²⁸ Uwumbər di timi ɲa waanib ponn ni la; ɲjan, bibaa ye Yesu aakpambalb; lelee, bibaa mu ye Uwumbər aabɔnabtiib; taataa, bibaa mu ye bimɔmɔkb; le u tii bibaa mu mpɔɔn bi tun lijinjir aatun; ki tii bibaa mu mpɔɔn ke bi cha bibum pɔɔk; bibaa mu ye biteterb; bibaa mu ye biyidam; bibaa mu len iliin yayan.

²⁹ Ti mɔmɔk ye Yesu aakpambalb aa? Ti mɔmɔk ye Uwumbər aabɔnabtiib aa? Ti mɔmɔk ye bimɔmɔkb aa? Ti mɔmɔk kpa mpɔɔn ki tun lijinjir aatun aa?

³⁰ Ti mɔmɔk ɲmaa tii bibum laafee ee? Ti mɔmɔk len iliin yayan aa? Ti mɔmɔk ɲmaa nabr iliin yayan ngbaan aa?

³¹ Tɔ, cha ninimbil li man ipiin i ɲan ki jer iken na pu.

Cha mɔk nimi nsan mu ɲan ki jer muken na.

13

Ngeehm aabɔɔ

¹ Unii yaa ηmaa len binib aaliin ni Uwumbər aatuuntiib aaliin, ki yaa kaa gee binib kan, u bi ke tiwangbaakaan ni libəluln na la.

² U yaa ηmaa nabr Uwumbər aah len pu na, ki yaa bee tibər ti bəə na məmək, ki yaa bee mbeen məmək, ki yaa kpa naadii u ga ηmaa foor ηijoo na, ki yaa kaa gee binib kan, waa ye nibaa.

³ U yaa di waawan məmək kpiin bigiim, ki yaa cha binib di u pun mmii ni Yesu pu, ki yaa kaa gee binib kan, naa kpa tinyoor Uwumbər chee.

⁴ Unii u gee binib na, u kpa limər bi pu, ki kpa tibulchinn. Waa kpa lipiipoln, kaa kpa kipupuk, kaa kpa kalmbaani,

⁵ kaa kpa inimpoo, kaa ye ukuməndaan, kaa ye unjuudaan, kaa dak tilandakbir binib pu,

⁶ kaa kpa mpopiin unjeen aatə aatunwanbir pu; u kpa mpopiin mbamən pu.

⁷ Unii u gee binib na kpa suklaa n-yoonn məmək, ki dakl ilandak nyaan unjeen aatətiib pu, ki kpa limakl n-yoonn məmək, ki kpa limər falaa məmək ni.

⁸ Ngeehm ga li bi n-yoonn mu kaa kpa ndoon na. Uwumbər aabənabr aaliin ma kan, i ga doo. Iliin yayan ma kan, i mu ga doo. Mbeem ma kan, mu ga doo.

⁹ Dandana wee ti nyi ligeln, ki nabr Uwumbər aah len pu na ligeln,

¹⁰ le buyoonn ti ga kan tiwamən na kan, ti ga di ligeln lii.

¹¹ Maah nan ye ubo na, m nan len ibiliin la, ki nan beer tiwan mbim aah beer pu na, ki dak mbim aah dak pu na. Maah ηa unii na, le m di cha mbim aabər.

¹² Dandana, ni bi ke ti lik kinimbilir, ki lik puu na la; n-yoonn mu choo na, tiwan nibaa aan nan ki li bi tinimbiin ni ki donj timi tiwan nibaa chee. Ti ga li waa tiwan məmək chain. Dandana m nyi ngem. N-yoonn mu choo na, m ga nan li nyi ni məmək, ke Uwumbər aah nyi maabər məmək pu na.

¹³ Tə, naadii, ni limakl, ni ngeehm, ni məmək nitaa le bi; ngeehm mu le jer ni məmək.

14

Uwumbər Aafuur Nyaan aapiin aabər tiken

¹ Pəək nibaa man ki li gee binib, ki cha ninimbil li man Uwumbər Aafuur Nyaan aapiin pu; ni mu tee li ban ipiin i ga cha ni nabr Uwumbər aah len pu na, ki jer naah ban ipiin iken məmək pu na.

² Ba pu? unii u len iliin yayan na, waa len binib chee, Uwumbər chee le u len; ubaa aa ηun waah len pu na. Uwumbər Aafuur Nyaan cha u len tibər ti bəə na la.

³ Unii u nabr Uwumbər aah len pu na, u len binib chee, ki ter bi ke bi dii Uwumbər aasan mbaməm, ki pəək bitaakpab, ki səηni bisui.

⁴ Unii u len iliin yayan na, u ter ubaa ke u dii Uwumbər aasan mbaməm la. Unii u nabr Uwumbər aah len pu na, u ter Yesu aanib ke bi dii Uwumbər aasan mbaməm la.

⁵ Ni məmək yaa len iliin yayan kan, ni ga li mə mi; ni məmək mu yaa nabr Uwumbər aah len pu na kan, ni ga li mə mi ki jer kina. Unii u nabr Uwumbər aah len pu na, u jer unii u len iliin yayan na, see unii u ga nabr iliin yayan ngbaan na bi. U yaa nabr iliin yayan ngbaan kan, u ga ter Yesu aanib ke bi dii Uwumbər aasan mbaməm.

⁶ Nnaabitiib, m yaa dan ni chee ki nan len iliin yayan baanja kan, ni ga ter nimi ii? Aayii. Naan ter nimi, see m tuk nimi Uwumbər aah kpiir tibər ti tuk mi na, bee m tuk nimi mbeen mu nyan ni Uwumbər chee na, bee m nabr Uwumbər aah len pu na, bee m mək nimi Uwumbər aabər.

⁷ Tə, tiwangbaakaan mu yaa kaa wii mbaməm kan, ni ye fam la. Ni yaa ye liwul, bee ni yaa ye kibeek kan, ni yaa kaa wii mbaməm kan, ubaa aan bee naah wii pu na.

⁸ Unii yaa pii ukpiin, kaa pii mbaməm kan, baan kuun təb chee ke bi ti to butəb.

⁹ Ni mu bi kina la. Nilambil yaa kaa len iliin i si mbaməm na kan, binib ga ŋa kinye ki ŋun naah len pu na? Ni len tii libuln la.

¹⁰ M nyi ke iliin aabəŋ aabəŋ le bi dulnyaa wee ni, le i məmək mu kpa yaatātaa.

¹¹ M mu yaa kaa ŋun unii ubaa aaliin kan, m ga li ye uwəwəŋja le u chee, u mu ga li ye uwəwəŋja le m chee.

¹² Nimi, ninimbil aah man Uwumbər Aafuur Nyaan aapiin pu na, ni li ban ipiin i ga ter Yesu aanib ke bi dii waasan mbaməm na. Ni li ban ipiin ngbaan ki jer naah ban ipiin iken pu na.

¹³ Nima pu na, unii yaa len iliin yayan kan, u li mee Uwumbər ke u cha u nabr iliin yayan ngbaan.

¹⁴ Ba pu? m yaa mee Uwumbər ki len iliin yayan kan, Uwumbər Aafuur Nyaan le cha m mee kina, nlandak aadak.

¹⁵ Kina pu na, ni ŋan ke m ŋa kinye? M ga mee Uwumbər, Waafuur Nyaan aah ga cha m mee pu na, ki mee maalandak mu aah ga cha m mee pu na. M ga gaa ilahn Waafuur Nyaan aah ga cha m gaa pu na, ki gaa ilahn maalandak mu aah ga cha m gaa pu na.

¹⁶ Aa yaa doon Uwumbər, Waafuur Nyaan aah cha aa doon u pu na kan, unii yaa bi nikaasisik ni, kaa nyi Uwumbər aasan kan, u ga ŋa kinye ki len ke saah doon Uwumbər pu na ye mbamən; ba pu? waa ŋun saah len pu na.

¹⁷ Mbamən, saah doon Uwumbər pu na, ni ŋan, ni mu aa ter udaan ngbaan ke u dii Uwumbər aasan.

¹⁸ M dooni Uwumbər ke m len iliin yayan ki jer ni məmək.

¹⁹ M mu yaa bi Yesu aanib aakaasisik ni, ki yaa len maalandak aaliin inmu baanja, aan ki mək bi Uwumbər aabər kan, ni soor ni m len iliin yayan ŋichur kipiik.

²⁰ Nnaabitiib, ni taa ki li dak ke mbim aah dak pu na. Ni li dak ke binib bi chikr na aah dak pu na. Tə,

bakaa wəb ma kan, ni li bi ke mbipəm na.

²¹ Ni ŋmee Uwumbər Aagban ni ke Uwumbər len ke,

“M ga di biwəwəm bi len ŋitimbol yayan aaliin na len binib ngbaan chee,

hali m yaa ŋa kina kan, baan pel.”*

²² Nima pu na, iliin yayan aa ye liməkl ki tii binib bi gaa Yesu ki kii na; i ye liməkl ki tii binib bi kaa gaa u ki kii na la. Uwumbər aabənabr aaliin mu aa ye liməkl ki tii binib bi kaa gaa Yesu ki kii na; i ye liməkl ki tii binib bi gaa u ki kii na la.

²³ Nima pu na, Yesu aanib məmək yaa kuun təb chee, aan bi məmək yaa len iliin yayan kan, binib bi kaa nyi Yesu aasan na, bee binib bi kaa gaa u ki kii na, bi yaa koo ni kan, baan len ke ni waar la aa?

²⁴ Le ni məmək yaa nabr Uwumbər aah len pu na kan, unii u kaa gaa Yesu ki kii na, bee unii u kaa nyi Yesu aasan na yaa koo ni kan, ni məmək aah len pu na le ga cha waalandak li muk u, ki cha u bee waatunwanbir aah bi pu na,

²⁵ ki cha usui ni aabər nya mpaan pu. Nima pu le u ga gbaan kitin, ki pak Uwumbər, ki len ke ni ye mbamən, Uwumbər sil bi nikaasisik ni.

Naah ga li dooni Uwumbər pu na

²⁶ Nnaabitiib, maah len pu na ye kinye? Ni yaa nan kuun təb chee kan, ubaa ga li ban ke u gaa nlahn, uken mu ga li kpa mməkm, ubaa mu ga li kpa Uwumbər aah kpiir pu ki tuk u na, uken mu ga li kpa iliin yayan, ubaa mu ga ŋmaa nabr iliin yayan ngbaan. Naah ga ŋa tiwan ni məmək na, ni li ŋani tiwan ni ga ter Uwumbər aanib ke bi dii waasan mbaməm na.

²⁷ Ni ponn ni bibaa yaa ban bi len iliin yayan kan, cha binib bilee, bee bitaa len. Binib bi len na taa jer bitaa. Cha bi len ubaaba, ki cha ubaa mu nabr baah len pu na.

²⁸ Unii u ga ŋmaa nabr iliin yayan ngbaan na yaa kaa bi kan, cha bi ŋmin

* 14:21 : Lik Aisaya 28.11-12.

Uwumbər aadiik ni, ki li len bibaa ni Uwumbər chee.

²⁹ Cha Uwumbər aabənabtiib bilee bee bitaa mu len, ki cha biken lik baah len pu na.

³⁰ Uwumbər yaa kpiir tibər ki mək unii u mu ka nikaasisik ni na kan, cha unii u puen len na ηmin waahr aan uleler mu len.

³¹ Le ni məmək ga ηmaa nabr Uwumbər aah len pu na ubaabaa. Ni yaa ηa kina kan, ni məmək ga ηmaa bae Uwumbər aabər, le ni ga pək ni məmək aataakpab.

³² Nfuur Nyaan yaa cha unii nabr Uwumbər aah len pu na kan, u ga ηmaa chuu ubaa ki li kii n-yoonn mubaa.

³³ Uwumbər aa ban kifuuk, u ban suuna la.

³⁴ Bipiib li ηmin Yesu aanib aakuun ponn ni na. Baa kpa nsan ke bi len. Ni bi kina Yesu aanib aakuun məmək ponn ni la. Ni ηan bi li keei bichatiib aaməi. Uwumbər Aagbaη mu len kina la.

³⁵ Bi yaa ban bi bee tiwan kan, cha bi baa bichatiib linampal. Ba pu? upii yaa len Yesu aanib aakuun ni kan, ni kpa iniməon la.

³⁶ Uwumbər aabər puen nyan ni nimi le chee ee? Tibər ngbaan pii nimi baanja la aa?

³⁷ Tə, unii yaa dak ke u ye Uwumbər aabənabr kan, bee u yaa dak ke u kpa Uwumbər Aafuur Nyaan aapiin kan, cha u bee ke maah ηmee pu tii nimi na, ni ye Tidindaan aah len pu na la.

³⁸ Unii yaa kaa gar maah ηmee pu na kan, ni mu taa gar u.

³⁹ Nnaabitiib, nima pu na, cha nin-imbil li man ke ni nabr Uwumbər aah len pu na, ki taa bui unii ubaa ke u taa len iliin yayan.

⁴⁰ Ni mu li ηani tiwan məmək, ni li dii nsan.

15

Yesu Kristo aah fikr nkun ni pu na

¹ Nnaabitiib, m ban m teer nimi maah nan tuk nimi tibənyaan ti na la. Ni nan gaa tibənyaan ngbaan, ki sil ti pu.

² Tibənyaan ngbaan mu pu le ni ηmar. Ni yaa joo maah tuk nimi ti na mbaməm, ki yaa kaa gaa ti ki kii fam kan, ni ηmar a.

³ Maah nan gaa tibənyaan ngbaan na, tima le m nan di tuk ni mu. Ti ye tibəkpaan ki jer tibər məmək. Tibənyaan ngbaan le ye ke Kristo nan kpo timi aatunwanbir pu. Ni ηmee kina Uwumbər Aagbaη ni.

⁴ Le bi nan di u di sub. Iwiin itaa daal le Uwumbər fikr u nkun ni. Ni ηmee kina Uwumbər Aagbaη ni.

⁵ Waah fikr nkun ni na, le Piita kan u. Le waakpambalb kipiik ni bilee mu kan u.

⁶ Le waadidiliib bi jer ikui inmu na mu nan kpaan kan u. Bi ponn ni pam beenin bi, le bibaa mu kpo.

⁷ Jems mu nan kan u, le bikpambalb məmək mu kan u.

⁸ Gbelngbeln yaan le m mu kan u. Min u bi ke baah ker ubo u lii na, m mu kan u.

⁹ Yesu aakpambalb məmək jer mi. Maa ηeer ke bi yin mi ke Yesu aakpambalb; ba pu? m nan ηa waanib falaa.

¹⁰ Le Uwumbər aah ter mi pu na, m bi ke maah bi pu dandana na. Waah ter mi pu na, waa ter mi yəli. M tun lituln ki jer Yesu aakpambalb məmək. Ni mu aa ye min le tun lituln ngbaan. Uwumbər aaterm mu bi m chee na le cha m tun.

¹¹ Nima pu na, min le yaa nan tuk nimi tibənyaan ngbaan, bee bima le yaa nan tuk nimi kan, ti məmək tuk nimi kina la, ni mu gaa ti ki kii kina.

Uwumbər aanib aah ga fikr nkun ni pu na

¹² Tə, taah nan tuk nimi ke Uwumbər fikr Kristo nkun ni na, ni ηa kinye aan ni ponn ni bibaa ki len ke binib bi kpo na aan fikr nkun ni.

¹³ Bi yaa len ke binib bi kpo na aan fikr nkun ni kan, ni mək ke Uwumbər aa fikr Kristo nkun ni.

¹⁴ Uwumbər yaa kaa nan fikr Kristo nkun ni kan, taah tuk nimi tibənyaan ti na mu ye yəli la. Ni mu gaa ti ki kii yəli la;

¹⁵ ni mu mək ke ti mən nnyamən paan Uwumbər; ba pu? ti len ke u fikr Kristo nkun ni. Ni yaa ye mbamən ke binib bi kpo na aan fikr nkun ni kan, ni mək ke Uwumbər aa fikr Yesu mu nkun ni.

¹⁶ Ba pu? Bi yaa len ke binib bi kpo na aan fikr nkun ni kan, ni mək ke Uwumbər aa fikr Kristo mu nkun ni.

¹⁷ Uwumbər yaa kaa nan fikr Kristo nkun ni kan, ni gaa u ki kii yəli, ki beenin bi nimi aatunwanbir aapəon ni.

¹⁸ Binib bi nan dii Yesu ki kpo na mu, ni mək ke bi mu bee yəli.

¹⁹ Ti yaa kpa limakl Kristo pu dulnyaa wee ponn ni baanja kan, ti kpa kinimbaak ki jer binib məmək.

²⁰ Tə, ni ye mbamən la, Uwumbər sil fikr Kristo nkun ni. Uma le ye njan aanii u puen fikr nkun ni na, le ki mək ke binib bimək kpo na mu ga nan fikr nkun ni.

²¹ Uja ubaa pu, le nkun bi. Uja ubaa mu pu, le binib bi kpo na mu ga fikr nkun ni.

²² Adam pu, le binib məmək kpu. Kristo pu, le binib məmək ga kan liməfal.

²³ Kina le bi ga li paa təb pu. Kristo le ye njan aanii u puen fikr nkun ni na. U yaa gir ni kan, binib bi ye uyaab na mu ga fikr nkun ni.

²⁴ Tiwan nimina məmək yaa ti ɲa kan, le tiwan məmək ga doo. N-yoonn ngbaan le u ga kuln waadim aabəɲ məmək aapəon, ki di nnaan na tii Ute Uwumbər,

²⁵ ki ga li joo tiwan məmək ki nan saa buyoonn Uwumbər di waadim məmək ɲa utaapətan ni na.

²⁶ Kookoo aadin u u ga bii u na le ye nkun.

²⁷ Uwumbər Aagbaɲ le len ke u di tiwan məmək di ɲa Kristo aataapətan ni ke ni kii waaməb. Uwumbər Aagbaɲ aah len ke u cha tiwan məmək kii Kristo aaməb na, nima le aa mək ke Uwumbər ubaa mu ga kii waaməb.

²⁸ Uwumbər yaa cha tiwan məmək kii Kristo aaməb kan, le Kristo, u ye Uwumbər Aajapəon na, u mu ga kii Uwumbər u nan cha tiwan məmək

kii waaməb na aaməb. Nima kan, Uwumbər le ga li joo tiwan məmək pel pel.

²⁹ Tə, ni muin binib bibaa nnyun ni, ke bi sil binib bi kpo na aasisiiaan la. Bibaa yaa bui ke binib bi kpo na aan fikr nkun ni kan, ba pu ni muin binib nnyun ni baasisiiaan?

³⁰ Binib yaa kaan fikr nkun ni kan, ba pu ti kani linimaln n-yoonn məmək?

³¹ Nnaabitiib, idaa məmək m chuun nkun ni la. M kpa kipupuk ni pu Tidindaan Yesu Kristo aasan ni, nima le cha m len kina.

³² Ipeel nan tak mi Efesus aatiɲ ni. M yaa po ye unibən u kaan fikr nkun ni kan, m kan tinyoor ni pu uu? Aayii. Binib bi kpo na yaa kaan fikr nkun ni kan, “Cha ti li ji ki li nyu; ba pu? ti ga fe kpo fen.” Tə, ni ye mbamən, binib bi kpo na ga sil fikr nkun ni.

³³ Ni taa cha unii ubaa ɲmann nimi man. “Ni yaa dii binib bi kaa ɲan na kan, nimi aabimbinyaan ga bii.”

³⁴ Finn ngeen pu man, ki tun lituln li ɲan na, ki taa ki tun titunwanbir. Ni ponn ni bibaa aa nyi Uwumbər. M len kina ke m jinn nimi iniməon la.

Tiwon ti fikr nkun ni na aabər

³⁵ Le unii ubaa ga baa ke, “Binib bi kpo na ga ɲa kinye ki fikr nkun ni? Bi yaa fikr nkun ni kan, tiwon ngbaan aaboln ga li bi kinye?”

³⁶ Ujər, aa yaa di lijikaabuul bun kan, li yaa kaa kpo kan, laan punn.

³⁷ Lijikaabuul li aa di bun na aa bi ke li ga lu na aah ga li bi pu na. Ni po ye lijikaabuul la, nibaakan idi, nibaakan tijikaar tiken.

³⁸ Le Uwumbər tii lijikaabuul ngbaan tiwon, waah gee pu na. U tii lijikaabuul məmək aawon aabəɲ aabəɲ la.

³⁹ Tiwan məmək aawon aa kpaan. Binib aawon bi tibaa, tiwakor mu aawon bi tibaa, inyoon mu aawon bi tibaa, ijan mu aawon bi tibaa.

⁴⁰ Paacham aawan mu bi la, le ki cha kitiɲ aawan. Paacham aawan kpa kinyaan, kitiɲ aawan mu kpa kinyaan. Naanyaan mu aa kpaan.

41 Nwiin, ni unmal, ni nijnmabil kpa kinyaan; ni mu aanyaan aa kpaan; nijnmabil mɔmɔk aanyaan mu aa kpaan.

42 Binib yaa nan fikr nkun ni kan, ni ga nan li bi kina la. Tiwon ti bi di sub na, ni ye tiwan ni ga bur na la. Ni yaa fikr nkun ni kan, ni ga nan li ye tiwon ti kaan nmaa bur na la.

43 Tiwon ti bi di sub na, aa ye lisil aawon. Tiwon ti ga nan fikr nkun ni na, tima le ga li ye lisil aawon. Tiwon ti bi di sub na aa kpa mpɔɔn. Tiwon ti ga nan fikr nkun ni na, tima le ga li kpa mpɔɔn.

44 Tiwon ti bi di sub na, ti ye dulnyaa ni aawon la. Tiwon ti ga nan fikr nkun ni na ga nan njeer Uwumbɔr Aafuur Nyaan aah ban pu na la. Dulnyaa wee ponn ni aawon aah bi na, tiwon ti ga njeer Uwumbɔr Aafuur Nyaan aah ban pu na mu bi la.

45 Ni nmee Uwumbɔr Aagban ni ke Uwumbɔr nan naan njan aanii Adam, ki tii u limɔfal.* Kookoo yoo le ye Nfuur Nyaan mu tii timi limɔfal li kaa kpa ndoon na. Uma le ye Kristo.

46 Njan, ti kpa dulnyaa wee ni aawon. Lelee le ti ga kan tiwon ti ga njeer Uwumbɔr Aafuur Nyaan aah ban pu na paacham.

47 Uwumbɔr nan di titan le naan njan aanii Adam. U nyan ni kitiŋ la. Lelee aanii, u ye Kristo na, uma le nyan ni Uwumbɔr do.

48 Binib bi ye kitiŋ yaab na bi ke unii u Uwumbɔr nan di titan ki naan u na aah bi pu na la. Binib bi ye Uwumbɔr do yaab na, bi mu bi le ke unii u nyan ni paacham na aah bi pu na.

49 Ti naahn unii u Uwumbɔr nan di titan ki naan u na la. Kina le ti ga li naahn unii u nyan ni Uwumbɔr do na mu.

50 Nnaabitiib, maah len pu na le ye ke tiwon ti ye tinann ni nsin na aan nmaa koo Uwumbɔr aanaan ni paacham. Ni ga bur na mu aan nmaa le ye ni kaan bur na.

51 Li pel man, m ga tuk nimi tibɔr ti bɔɔ na. Timi bibaa ga kpo, bibaa mu ga pii Kristo aah ga gir ni bundaln na. Le ti mɔmɔk aawon ga kpeln.

52 Kakaan yaa wii kookoo yaan kan, libuul ngbaan ni le ti ga kpeln. Naan pii linimbil aah ga kab pu na. Kakaan ga nan wii, le binib bi kpo na ga fikr nkun ni, kaan ki bur. Le Uwumbɔr ga kpeln timi aawon.

53 See tiwon ti ga bur na kpaln tiwon ti kaan ki bur na, tiwon ti ga kpo na mu kpaln ti kaan kpo na.

54 Tiwon ti ga bur na yaa nan kpaln ti kaan bur na, aan tiwon ti ga kpo na yaa nan kpaln tiwon ti kaan ki kpo na kan, liyaadaal ngbaan le Uwumbɔr Aagban aah len pu na ga gbiin ke, “Uwumbɔr nyan nkun, ki kuln mu.†

55 Nkun aapɔɔn bi la chee?

Nkun aaween ki bi la chee?‡

56 Titunwanbir le ye nkun aaween. Uwumbɔr aakaal le ye titunwanbir aapɔɔn.

57 Le ti dooni Uwumbɔr; ba pu? Tidindaan Yesu Kristo pu le u tii timi bunyan.

58 Nnaabigeehm, nima pu na, n-yoonn mɔmɔk ni li tun Tidindaan aatuln sakpen, ki taa cha nibaa len nimi. Ni li bi li ni; ba pu? ni nyi ke ni yaa tun lituln tii Tidindaan kan, naa tun fam.

16

Ipiin i ni ga di tii Uwumbɔr aanib na

1 Tɔ, tibɔr ti bi ki joo cha ipiin i ni ga too ki tii Yesu aanib bi bi Judea aatiŋ ni na, ni li nani maah tuk Yesu aanib Galasia aatiŋ ponn ni ke bi li nani pu na.

2 Likpaakool daal mɔmɔk, ni mɔmɔk aah kan tinyoor pu na, ni di ngem bil, ki li kii buyoonn m ga labr ni na. Nima kan, m yaa nan fuu ni kan, naan ki piin ki li too njimobil.

3 Ni lee ni ponn ni bibaa. M yaa nan fuu ni kan, m ga tii bi tigbann, ki tun bi, ke bi di naah too ipiin i na ki di buen ti tii Yesu aanib bi bi Jerusalem na.

* 15:45 : Lik Mpiin 2.7. † 15:54 : Lik Aisaya 25.8. ‡ 15:55 : Lik Hosea 13.14.

⁴ Ni yaa ñeer m mu buen nima chee kan, m mu ga dii bi.

Pɔɔl aalandak

⁵ M ban m bɔ dii Masedonia aatim ni. M yaa bɔ dii nima chee kan, m ga dii ni ni chee.

⁶ Nibaakan, m ga li bi ni chee ki yunn, nibaakan, kakab yoonn ga ti jer. Nima kan, ni ga ter mi m gor ki ki buen maah cha nin chee na.

⁷ M yaa nan fuu ni ni chee kan, maa ban m nan li bi ni chee iwiin siib. Tidindaan yaa kii kan, m ban ke m nan li bi ni chee ki yunn la.

⁸ Tɔ, m ga li bi Efesus aatiŋ ni do ki ti saa Pentekost daal;

⁹ ba pu? m kpa nsan sakpen ke m tuk binib Yesu aabɔnyaan tee. Le maadim mu wiir.

¹⁰ Timoti yaa nan fuu ni ni chee kan, ni taa ñaab ulan; ba pu? u mu tun Tidindaan aatuln ke maah tun pu na la.

¹¹ Nima pu na, ubaa taa lik u fam. Ni ter u man aan u gor ki ki chuun buen nibaa chee ni mpopiin, aan ki ki gir ni m chee; m nyi ubɔr ke u ni tinaabitiib ga fuu ni.

¹² Tina aabo Apolos ma kan, m gaŋ u sakpen ke u dii tinaabitiib ki dan ni chee, le waa ban ke u dan dandana wee. U yaa kan nsan kan, u ga dan ni chee.

Kookoo aabɔr

¹³ Ni li nyi man, ki li dii Yesu mbamɔm, ki taa di cha waasan. Ni li kpa lipobil man, ki li kpa mpɔɔn mu Uwumbɔr tii nimi na.

¹⁴ Naah tun lituln limɔk na, ni li gee tɔb man.

¹⁵ Ni nyi Stefanas ni waachiln ni aanib aabɔr, ke bima li puen Akaya aatiŋ aanib mɔmɔk ki dii Yesu aasan. N-yoonn mɔmɔk bi kpa liyabr ki ter Yesu aanib.

¹⁶ Nnaabitiib, m gaŋ nimi, ni dii binib bimɔk bi kina na, ni binib bimɔk kpaan ti chee ki tun Uwumbɔr aatuln linimaln na aasan.

¹⁷ Stefanas, ni Fotunatus, ni Akaikus aah fuu ni na, le m kpa mpopiin. Naah kaa bi m chee na, le bi leŋ nimi aaleleŋ.

¹⁸ Baah fuu ni na, bi pɔɔk ntaakpab, ni ni mu aataakpab. Ni li pak binib bi bi kina na.

¹⁹ Uwumbɔr aanib bi bi Asia aatim ni na dooni nimi. Akuila ni upuu Prisila, ni Tidindaan Yesu aanib bi kuuni bido na mu dooni nimi mbamɔm waayimbil pu.

²⁰ Tinaabitiib mɔmɔk dooni nimi. Ni mu doon tɔb ke naabitiib aah gee tɔb pu na.

²¹ Min Pɔɔl le ñmee maanmeen ki dooni nimi.

²² Unii yaa kaa gee Tidindaan kan, Uwumbɔr aabɔbir li bi u pu.

Tidindaan, dan.

²³ Tidindaan Yesu ña tinyoor ña ni pu.

²⁴ M gee ni mɔmɔk Yesu Kristo pu.

Lelee aagban̄ ki Pɔɔl ηmee ki tii KORINT YAAB nā

¹ Min Pɔɔl u ye Yesu aakpambal Uwumbɔr aageehn pu na, m ni tina aabo Timoti le ηmee kigban̄ kee tii nimi Uwumbɔr aanib bi bi Korint aatin̄ ni na, ni waanib bimək bi Griis aatim məmək ni na.

² Tite Uwumbɔr ni Tidindaan Yesu Kristo ηa tinyoor ηa ni pu, ki tii nimi nsuudoon.

Pɔɔl di idoon tii Uwumbɔr

³ Cha ti pak Uwumbɔr u ye Tidindaan Yesu Kristo Aate na. U ye Tite u san timi kinimbaak sakpen ki sɔŋ tisui na.

⁴ Timi aafalaa məmək ponn ni u sɔŋni tisui, ke ti mu ga ηmaa sɔŋ binib bi bi falaa məmək aabɔŋ ni na aasui. Ti mu ga sɔŋ bisui ke Uwumbɔr aah sɔŋ tisui pu na.

⁵ Kristo pu, le ti ji falaa sakpen. Kristo pu, le Uwumbɔr sɔŋ tisui sakpen.

⁶ Taah ji falaa pu na, ni pu le ti ji falaa, ke ti sɔŋ nisui ki ter nimi, ni ηmar. Uwumbɔr yaa sɔŋ tisui kan, ni pu le u sɔŋ tisui, ke ti mu sɔŋ nisui, ke ni li kpa limɔr ki ji falaa ke ti mu aah ji falaa pu na.

⁷ Nima pu na, ti dak ke naan gir puwɔb. Ba pu? ti nyi ke ni yaa ji falaa ke taah ji falaa pu na kan, Uwumbɔr ga sɔŋ nisui, ke waah sɔŋ tisui pu na.

⁸ Tinaabitiib, ti ban ke ni bee taah nan ji falaa pu Asia aatin̄ ni na. Falaa ngbaan nan muk timi ki ti chaar jer. Taa nan dak ke ti ga ki li bi.

⁹ Timi tibaa nan len ke ti ga kpo. Ni ηa kina ke ti bee ke taan ηmaa ter tibaa. Uwumbɔr u fikr binib nkun ni na baan̄ja le ga ηmaa ter timi.

¹⁰ U nyan timi ijawaan aakun ni, ki beenin nyani timi. Ti pak ke u ga ki nyan timi.

¹¹ Ni mu aah mee Uwumbɔr tii timi pu na, ni ter timi la. Binib aah mee Uwumbɔr tii timi ki wiir pu na, le u

ga ηa tinyoor ηa ti pu. Nima le binib pam ga doon Uwumbɔr tii timi.

Pɔɔl aalandak aah kpeln pu na

¹² Ti kpa kipupuk; ba pu? ti nyi tisui ni ke ti bi chain. Timi aabimbin bi mbaməm Uwumbɔr aah ban pu na. Binib aalan le aa cha ti bi mbaməm, Uwumbɔr aaterm pu, le cha ti bi mbaməm joo cha dulnyaa wee ni aanib wɔb, ki moo bi mbaməm joo cha niwɔb.

¹³ Ti yaa ηmee kigban̄ tii nimi kan, ti ηmee tibɔr ti gbii na baan̄ja la. Ni ga ηmaa karn ti, ki bee ti məmək aatataa. M kpa limakl ke ni ga bee ti məmək doo.

¹⁴ Dandana ni bee timi aabimbin ngem aah bi pu na. M kpa limakl ke bundaln Tidindaan Yesu ga gir ni na, ni ga sil bee ke ni ga li ηmaa kpa kipupuk ti pu, ke ti mu aah ga li kpa kipupuk ni pu pu na.

¹⁵⁻¹⁶ Maah nyi kina na, le m nan ban ke m puen mann nimi. Maah nan cha Masedonia aatin̄ ni na, m nan ban ke m dii ni ki nan mann nimi, le ki nin buen nima; m yaa ti ki gir ni kan, m ki dii ni ki nan mann nimi, ki ter nimi nfum mulee, aan ni mu ter mi m buen Judea aatin̄ ni.

¹⁷ Maah nan len ke m ga dan na, maa len fam la; maah dak ke m ga ηa pu na, ni ye ke m dii binib aalan la aa? Ni dak ke m ye unii u aalandak kpelni yɔl yɔl na la aa?

¹⁸ Uwumbɔr aah ye mbamɔndaan na, ti mu aa kpelni timi aalandak yɔl yɔl.

¹⁹ M ni Silfanus ni Timoti nan tuk nimi Uwumbɔr Aajapɔɔn Yesu Kristo aabɔr. Uma le aa ye unii u aalandak kpelni yɔl yɔl na. U ηani waah len pu na n-yoonn məmək.

²⁰ U pu, le Uwumbɔr gbiin waah puu tipuur ti wiir na məmək. Nima pu na, u pu le ti bui ke, “Amii,” le ki nyun̄ Uwumbɔr.

²¹ Uwumbɔr le ter ti ni nimi ke ti dii Kristo mbaməm, ki lee timi ke ti tun waatuln.

²² U daan timi ke uma le yeh timi, ki di Waafuur Nyaan ηa tisui ni, ke

u mək timi waah ga tii timi pu na n-yoonn mu choo na.

²³ M puu Uwumbər ke m len mbamən la; maa nan ban ke m kae nimi, nima le cha m nan len ke maan dan ni chee Korint aatiŋ ni n-yoonn ngbaan.

²⁴ Taa joo nimi mpəən; naah gaa Yesu ki kii mbaməm na, le ti ban ti ter nimi ni li kpa mpopiin. Timi aatuln le na.

2

¹ M nan di ɲa nsui ni, ke maan ki dan ni chee ki nan tii nimi mpombiin.

² Ba pu? nimi le ye binib bi tii mi mpopiin na. M yaa bii nisui kan, naan ki ɲmaa tii mi mpopiin.

³ Nima le cha m nan ɲmee kigban ngbaan tii ni nimi. Maa ban m dan ki nan li kpa mpombiin ni pu. Ni ye binib bi ba ga ɲmaa ɲa mi mpopiin na la. M nyi nimi aabimbin, ke m yaa kpa mpopiin kan, ni mu ga li kpa mpopiin.

⁴ Maah nan ɲmee kigban ngbaan m tii nimi na, nsui nan bii sakpen. M nan wii pam. Maa nan ɲmee kigban ngbaan ke m tii nimi mpombiin, m nan ban ke ni bee maah gee nimi sakpen pu na la.

Di cha pinn unii u tun si taani na

⁵ Ni ponn ni ubaa yaa tun titunwanbir ki bii nsui kan, naa ye nsui baanja le u bii, ni məmək aasui le u bii. M mu aa ban ke m len tibər ngbaan ki ti chaar jer.

⁶ Ni ponn ni pam aah kii ki daa utafal pu na, nima le ɲeer.

⁷ Dandana ni ɲan ke ni di cha pinn u, ki sən usui, u taa li kpa mpombiin ki ti chaar jer.

⁸ Nima pu na, m ganj nimi, ni cha u sil bee naah gee u pu na.

⁹ M nan ban m bee nimi aabimbin aah bi pu na, ke ni ga kii maaməb məmək aan naan kii. Nima le cha m nan ɲmee kigban ngbaan tii nimi.

¹⁰ Ni yaa di cha pinn unii kan, m mu ga di cha pinn u. Maah di cha pinn u pu na, ni pu le m di cha pinn u, ki si Kristo aasisiiaan.

¹¹ M di cha pinn u, ke kinimbəŋ taa nyaŋ timi; ba pu? ti nyi kaah ban ki bii timi pu na.

Ilandak aah nan joo Pəəl pu na

¹² M nan buen Troas aatiŋ ni, m ti moon Kristo aabənyaan. Maah fuu ni na, le Tidindaan tii mi nsan ke m tun waatuln ngbaan.

¹³ Le maah kaa kan nna aabo Taitus nima chee na, maa ɲmaa fuur lii nsui ni. Nima le m chəi nima chee aanib, le ki siir buen Masedonia aatiŋ ni.

Yesu Kristo pu le ti nyaŋni

¹⁴ Tə, cha ti doon Uwumbər mbaməm. N-yoonn məmək u cha ti nyaŋni kinimbəŋ, Kristo aapəən pu, ki cha ti buen ni kookoo, ki tuk binib waabər ke bi bee u. Waabər mə ke tulalee aah nu mə pu na.

¹⁵⁻¹⁶ Ti mu bi Uwumbər chee ke tulalee aayon mu nu mə na la; ba pu? Kristo bi tisui ni. Binib bi ɲmar na ɲun waah nu mə pu na, ki kan liməfal; ba pu? bi gaa u ki kii. Binib bi kaa ɲmar na mu ɲun ki kan nkun; ba pu? baa gaa u ki kii. Ubaa ga ɲmaa tun Uwumbər aatuln ubaa pu uu? Aayii.

¹⁷ Ti mu aa mooni Uwumbər aabər ɲimombil pu ke binib pam aah ɲani pu na. Uwumbər le tun timi ke ti moon waabər. Nima pu le ti ye binib bi len mbamən na, ki mooni Uwumbər aabər unimbil ni, Kristo aapəən pu.

3

Ti ye tipuupəln aatutum la

¹ Ni dak ke ti piin ke ti ki nyun tibaa aa? Taa bi ke binib bibaa aah bi pu na, ki ban ke binib ɲmee kigban ki pak timi na, ti tii nimi. Ti ban ke ni ɲmee kigban ki pak timi ii? Aayii.

² Nimi nibaa le ye kigban ki pak timi na ki ɲmee tisui ni. Ba pu? binib yaa lik nimi aabimbin aah bi pu na kan, bi ga bee ke ti mək nimi nsanyaan la.

³ Bi ga bee ke ni ye kigban ki nyan ni Kristo ni na, le u cha ti ɲmee ki. Taa nan di ngbanmeemoon le ɲmee ki. Uwumbər u ye liməfadaan na Aafuur Nyaan le ɲmee ki. Nɲmeen ngbaan aa

ηmee ηitakpal pu,* ni ηmee binib aasui ni la.

⁴ Kristo pu, le ti kpa limakl kina, Uwumbər aanimbiin ni, nima le cha ti len kina.

⁵ Taa len ke ti ga ηmaa ηa nibaa tibaa aapəən pu. Timi aapəən nyan ni Uwumbər chee la.

⁶ Uma le tii timi mpəən ke ti tuk binib waah puu tipuupəlɲ ti na. Taa tuk bi ke bi yaa kaa kii Moses aakaal məmək kan, bi ga kpo. Ti tuk bi ke Uwumbər Aafuur Nyaan le ga tii bi liməfal. Ba pu? Moses aakaal mək timi ke ti ηeer nkun, Uwumbər Aafuur Nyaan le tii timi liməfal.

⁷ Moses aakaal nan ηmee ηitakpapapan pu, ki nan fuu ni ni mpəən aafuun la. Uwumbər aah nan cha Moses tii Israel yaab nkaal mu bi door na, Moses aanimbil wəb nan wiin chain, le binib aanimbil aa ηmaa lik u. Tə, nkaal mu mək timi ke ti ηeer nkun na aah nan joo ni nwiihn kina na,

⁸ Uwumbər yaa tii timi Waafuur Nyaan kan, Nfuur Nyaan ngbaan ga li joo ni nwiihn ki ti jer kina.

⁹ Waah nan tii binib nkaal mu mək bi ke baabər bii na, bi nan kan nwiihn mu deer binimbil na, le waah tii timi tibənyaan ti mək timi ke timi aabər ηan u chee na, tibənyaan ngbaan ga tii timi nwiihn ki ti jer kina.

¹⁰ Moses aakaal mu nan joo ni nwi-ihn na aa ki kpa nwiihn; ba pu? tibənyaan ngbaan aawiihn jer nwi-ihn ngbaan la.

¹¹ Moses aakaal mu jer na yaa nan kpa nwiihn kan, tibənyaan ti ga li bi n-yoonn məmək na le kpa nwiihn ki ti jer kina.

¹² Taah kpa limakl tibənyaan tee pu na, nima le ti kpa lipobil ki len.

¹³ Taa bi ke Moses na. U nan di likekeln biin unimbil wəb, ke Israel yaab taa kan nkaal mu nan bi door na aah nan cha unimbil wəb wiin chain pu na.

¹⁴ Bitafal nan pəə. Bi yaa karn Uwumbər aagbakpok kan, baa beer naatataa ki nan saa dandana. Ba pu?

unii aan ηmaa bee naatataa see u gaa Kristo ki kii.

¹⁵ Bi yaa karn Moses aakaal kan, baa beer naatataa ki nan saa dandana.

¹⁶ Unii yaa fenn ki dii Tidindaan kan, u ga bee naatataa.

¹⁷ Tidindaan ni Nfuur Nyaan ye Unibaan la. Nfuur Nyaan aah bi nin chee na, lifuur bi nima.

¹⁸ Ti məmək waa Tidindaan aah wiin chain pu na. Nibaa aa bi ki dok timi ke ti taa li waa u. Tidindaan u ye Nfuur Nyaan na le cha ti bi kpelni, ki nanɲi u, ki moo wolni n-yoonn məmək, ke waah wiin chain pu na.

4

Tibənyaan ti kpa mpəən na bi timi bi kaa kpa mpəən na aanaal ni la

¹ Tə, Uwumbər aanimbaasaln pu, le u tii timi waatuln ke ti tun. Nima le timi aataakpab aa yəl.

² Ti yii iniməən aatuln, ni mbəmbəən aatuln, kaa ηmanni binib, kaa kpelni Uwumbər aabər. Ti bi Uwumbər aanimbil ni la. Nima le cha ti tuk binib waabər mbaməm, aan bi məmək bee ke ti len mbamən.

³ Binib bi kaa ηmar na baanja le aa bee tibənyaan tee aatataa.

⁴ Kinimbəη ki joo dulnyaa aanib na le jəb binib bi kaa gaa Yesu ki kii na aanimbil, ke tibənyaan tee taa woln binimbil. Tibənyaan tee tuk timi Kristo aah ηan sakpen pu na. U ye Uwumbər aanaη la.

⁵ Taa mooni timi tibaa aabər. Ti mooni Yesu Kristo aabər la, ke uma le ye binib məmək Aadindaan. U pu le ti ye nimi aatutum.

⁶ Uwumbər u nan len ke “Cha nwi-ihn woln mbəmbəən ni” na,* uma le woln tinimbil, ke ti bee waah ηan sakpen pu na. Yesu Kristo aabimbin aah bi pu na le mək timi Uwumbər aah ηan sakpen pu na.

⁷ Timi bi kaa kpa mpəən na, Uwumbər di tibənyaan ti kpa mpəən sakpen na ηa tiηaal ni, aan binib bee ke tibənyaan ngbaan aapəən nyan Uwumbər chee, naa ye ti chee.

* 3:3 : Moses aakaal nan ηmee ηitakpal pu la. Lik Nnyam 24.12. * 4:6 : Lik Mpiiin 1.3.

⁸ Limukl aabɔŋ le pii timi, ki mu aa nyan timi. N-yoonn mbaa le timi aalan ŋmal, le ti tee kpa limakl.

⁹ Binib ŋani timi falaa, le Uwumbɔr aa di cha timi. Bi lii timi kitin, ki mu aa ku timi.

¹⁰ N-yoonn mɔmɔk binib dii timi ke bi ti ku timi, ke baah nan dii Yesu bi ti ku u pu na. Baah kaa ku timi na, nima le mɔk ke Yesu aamɔfal aapɔɔn bi ti ni.

¹¹ Yesu pu, le binib ban bi ku timi n-yoonn mɔmɔk. Baah kaa ku timi na, nima le mɔk ke Yesu aamɔfal aapɔɔn bi timi bi ga kpo na ni.

¹² Nkun dii timi la, le ni kan limɔfal.

¹³ Tɔ, unii u nan ŋmee Uwumbɔr aalahn aagban na ŋmee ke u gaa Uwumbɔr ki kii, le ki len.

Uwumbɔr Aafuur Nyaan le cha ti mu gaa u ki kii kina, le ki len.†

¹⁴ Ti bee ke Uwumbɔr u nan fikr Tidindaan Yesu nkun ni na, ga fikr timi bi mu kpaan Yesu chee na nkun ni, ki ga li joo timi ni nimi ki di buen ubaa chee.

¹⁵ Ni pu, le ti ji falaa ngbaan mɔmɔk. Binib bi gaa Uwumbɔr na yaa kpa kan, binib bi ga li dooni Uwumbɔr na mu ga li wiir, ki ga nyun u.

N-yoonn mu choo na aabɔr

¹⁶ Nima le cha tiwon aa yɔl. Tiwon timina bi diŋni iwiin mɔmɔk la. Timi aawiin aapɔɔn kpa iwiin mɔmɔk la.

¹⁷ Dandana aafalaa aan yunn, kaa wiir. Falaa ngbaan pu, le ti ga kan mpopiin ki ti nyan, n-yoonn mu kaa kpa ndoon na.

¹⁸ Titafal aa bi tiwan ni ti waa ni na ni, titafal bi taah kaa waa tiwan ni na le ni. Taah waa tiwan ni na aan li bi n-yoonn mɔmɔk. Taah kaa waa tiwan ni na, nima le ga li bi n-yoonn mu kaa kpa ndoon na.

5

¹ Tɔ, ti nyi ke tiwon timina yaa kpo kan, tiwon ti ga li bi n-yoonn mu kaa kpa ndoon na bi paacham. Uwumbɔr le toor tiwon ngbaan ki tii timi.

² Taah bi dulnyaa wee ni na, le ti ji falaa, ki du. Tinimbil man ke ti kan timi aawon ti bi paacham na.

³ Ti yaa kan tiwon ngbaan kan, timi aawiin aan chuun mu ŋmeen.

⁴ Ni ye mbamɔn, timi bi bi dulnyaa wee ni na, falaa muk timi, le ti du. Naa ye ke ti ban ke timi aawiin li chuun muŋmeen. Ti ban ke ti kan tiwon ti bi paacham na. Ti ban ke ti di tiwon ti ga kpo na lii, ki kan tiwon ti ga li bi n-yoonn mu kaa kpa ndoon na.

⁵ Uwumbɔr le toor tiwon ngbaan tii timi, ki tii timi Waafuur Nyaan ke u mɔk timi ke u ga tii timi waah nan puu tipuur ti na.

⁶ Nima le cha ti kpa lipobil n-yoonn mɔmɔk. Ti nyi ke taah laa bi dulnyaa wee ni buyoonn na, taa bi Tidindaan do paacham.

⁷ Ti dii gaakii aasan,* taa dii tiwan ni tinimbil waa ni na.

⁸ Le ti kpa lipobil. Ti yaa di tiwon timina lii, ki kun Tidindaan do paacham kan, ni ga li mɔ timi.

⁹ Ti yaa bi kitin do, bee ti yaa bi paacham kan, ti ban ke ti piir usui la.

¹⁰ Ba pu? ti mɔmɔk ga nan sil Kristo aanimbiin ni, aan u lik timi aabimbin aah bi pu na, ki bee ke ti tun ni ŋan na, bee ni kaa ŋan na dulnyaa wee ni, ki ga tii ti mɔmɔk taah tun pu na aapal.

Yesu Kristo pu le ti ni Uwumbɔr kpaan

¹¹ Nima le cha ti san Tidindaan, ki sur binib ke bi li dii u. Uwumbɔr nyi timi aabimbin aah bi pu na. M dak ke ni mu nyi timi aabimbin.

¹² Naa ye ke ti bi pak tibaa la. Ti ban ke ti tii nimi ŋitaa ŋi pu ni ga li kpa kipupuk ti pu na, aan ni bee naah ga kii pu ki len tii binib bi lik biken paacham, ki kpa kipupuk bi pu, kaa lik bisui ni na.

¹³ Bi yaa len ke ti waar kan, Uwumbɔr pu le ti bi kina. Ti yaa kpa laasaab kan, ni pu le ti kpa, ke ti ter nimi.

¹⁴ Kristo aah gee timi pu na le junni tiwon ni, ki cha ti bi kina. Ti nyi ke

† 4:13 : Lik Ilahn 116.10. * 5:7 : Naatataa le ye ke: Ti ŋa naadii ke u bi, le ki dii waasan.

unibaan nan sil binib məmək aasisi-
iyaan ki gaa baakun ki kpo, nima le
bi məmək kpo.

¹⁵ U nan kpo binib məmək pu,
ke binib bi laa bi na taa ki nani
baageehn, bi li nani waageehn; ba
pu? u nan kpo bi pu ki fikr nkun ni.

¹⁶ Taan ki lik unii ubaa paacham
ke dulnyaa ni aanib aah lik pu na.
N-yoonn mubaa ti nan lik Kristo kina
la. Ti mu aa ki lik u kina.

¹⁷ Nima pu na, unii umək kpaan
Kristo chee na, u ye unipəən la.
Udaan aabimbikpok jer a, ki kpeln
mbimbipəən.

¹⁸ Mbimbipəən ngbaan nyan ni
Uwumbər chee la. Kristo pu, le
Uwumbər di timi kpaan ubaa chee,
ke ti taa ki li ye waadim, ki tii timi
lituln ke ti kpaan binib u chee.

¹⁹ Maah len pu na le ye ke Kristo
aah nan kpo na, nima le tii Uwumbər
nsan ke u di dulnyaa ni aanib kpaan
ubaa chee, ki di cha baatunwanbir
pinn bi. U di tichandaan aaliin imina
nā tijaal ni, ke ti tuk binib.

²⁰ Ti sil Kristo aasisiyyaan, le ki
gaŋni nimi. Ni bi ke Uwumbər ubaa
le aah gaŋni nimi na. Ti gaŋni nimi ki
tii Kristo, ke ni gir ni Uwumbər chee
man.

²¹ Kristo aa nan tun titunwanbir
tibaa. Timi aatunwanbir pu, le
Uwumbər nan daa utafal. Timi bimək
kpaan Kristo chee na, Uwumbər len
ke timi aabər njan.

6

¹ Timi bi kpaan Uwumbər chee ki
tun waatuln na le gaŋni nimi, ni taa
gaa Uwumbər aaterm yəli.

² Uma Uwumbər le len ke,
“Naah njeer pu na, le m pel saameen.
Bundaln ni njeer ke m gaa si lii na, le
m ter si.”
Li pel man, din le ni njeer. Din le ye
n-yoonn mu u ga gaa si lii na.*

³ Taa nani tiwan ni ga lej unii ubaa
Uwumbər aasan ni na, aan ubaa taa
len ke timi aatuln kpa taani.

⁴ Timi aabimbin aah bi pu na, nima
le mək binib ke ti ye Uwumbər aatu-
tum. Kinye pu? ti kan falaa, ni
limukl, ni tibər, ki ji limər, ni məmək
ponn ni.

⁵ Binib lue timi ninaalab, ki laŋ timi
tiyondir ponn ni, ki nma tijaal ti pu.
Ti tun lituln linimaln, kaa geeni kinye-
eek, ki lann tijikaar.

⁶ Timi aabimbin bi chain la. Ti
bee Uwumbər aabər, ki kpa limər, ni
tibulchinn, ki gbii Uwumbər Aafuur
Nyaan, ki gee binib mbaməm,

⁷ ki tuk bi Uwumbər aabər ti
ye mbamən na. Ti kpa Uwumbər
aapəən. U len ke timi aabər njan, nima
le ye tijawan ti bi tijaŋgii ni tijaŋgan
ni na.

⁸ Binib bibaa nyunni timi, bibaa mu
seei timi. Bibaa bii timi, bibaa mu
pak timi. Bibaa len ke ti nmanni binib
la. Le ti tee len ibamən.

⁹ Taa kpa liyimbil binib chee. Ti
kpa liyimbil Uwumbər chee la. Nkun
dii timi, le ti beenin bi. Uwumbər cha
falaa pii timi, ki mu aa cha u ku timi.

¹⁰ Tisui bii la. Yesu pu, le ti
kpa mpopiin n-yoonn məmək. Ti
ye bigiim la, le ki nā binib pam bi-
wankpadam Uwumbər chee. Taa
kpa dulnyaa wee ni aawan nibaa, ti
kpa paacham aawan məmək. Nimina
məmək le mək ke ti sil ye Uwumbər
aatutum.

¹¹ Nimi Korint aatiŋ aanib, ti tuk
nimi tiponn ni aabər məmək. Ti gee
nimi sakpen.

¹² Naa ye ke timi le aa gee nimi. Ni
ye ke nimi le aa gee timi.

¹³ M len nimi ke uja aah ga len
waabim pu na. Ni li gee mi man, ke
maah gee nimi pu na.

*Ni taa dii binib bi kaa dii Yesu
Kristo na aasan*

¹⁴ Ni taa kpaan binib bi kaa gaa
Yesu ki kii na chee man. Binib bi
njan na, ni binib bi kaa njan na ga
nmaa kpaan təb chee ee? Nwiihn ni
mbəmbəən ga li nmaa kpaan bi ii?

¹⁵ Kristo ni kinimbəŋ ga li nmaa
kpaan kiməbaan aa? Unii u dii Yesu

* 6:2 : Lik Aisaya 49.8.

aasan na, ni unii u kaa dii na aabimbin kpaan aa?

¹⁶ Uwumbør aadiik ni ɲiwaa kpaan aa? Naa kpaan. Timi le ye Uwumbør u ye limɔfadaan na aadiik. Uma ubaa le nan len ke,

“M ga li bi maanib aasui ni, ki chuun bikaasisik ni.
M ga li ye Baawumbør, bi mu ga li ye maanib.”†

¹⁷ Nima le cha Uwumbør ki bui ke,
“Nya binib bi kaa dii mi na ponn ni man, ki li bi nibaa,
ki di cha titunwanbir, le m ga gaa nimi.‡

¹⁸ M ga li ye Nite;
ni mu ga li ye njapotiib ni mbisatiib.§
Min Uwumbør u kpa mpɔɔn mɔmɔk na, le len kina.”

7

¹ Maanigeekaab, Uwumbør aah puu tipuur tee ki tii timi na, cha ti di cha lituln li kaa ɲan na mɔmɔk, ni ilandak i kaa ɲan na mɔmɔk, ki li san u, ki li ye binib bi bi chain ki doo na.

Pɔɔl aapopiin

² Ni li gee timi man. Taa ɲa ubaa bakaa, ki mu aa bii ubaa, ki mu aa ji unii ubaa aawan.

³ Maa len kina ke m galn nimi. Maah tuk nimi pu na, ti gee nimi la. Ti yaa kpo, bee ti yaa bi kan, ti po gee nimi la.

⁴ M kpa lipobil sakpen le ki len nimi. M kpa kipupuk sakpen ni pu. Nsui sɔɲ mbamɔm la. Timi aafalaa mɔmɔk ponn ni, m kpa mpopiin ni pu ki ti nyan.

⁵ Tɔ, taah nan fuu Masedonia aatin ni na, taa ɲmaa fuu. Ti nan kan limukl, ɲipepel mɔmɔk ni. Binib nan kpak timi kinikpakpak. Nimi aabør mu pu le ilandak nan joo timi.

⁶ Uwumbør u sɔɲni binib bi kpa mpombiin na aasui na, uma le cha Taitus fuu ni ti chee ki nan sɔɲ tisui. Waah fuu ni na, nima le cha tisui sɔɲ.

⁷ Naa ye nima baanja le sɔɲ tisui. U tuk timi nimi aabimbin aah ɲan pu

na. Nima le cha tisui sɔɲ. U tuk timi ke ninimbil man ke ni ki kan mi, ke ni kpa mpombiin nimi aatunwanbir pu, ke ninimbil man ke ni kii maamɔb. Nima le cha m moo kpa mpopiin.

⁸ Maah nan ɲmee kigban tii nimi na, kigban ngbaan nan bii nisui ni yunn pɔkaa. Nisui aah nan bii na, le ni gar mi. Dandana, naa ki gar mi.

⁹ M kpa mpopiin la. Naa ye ke nisui aah bii na le cha m kpa mpopiin. Nimi aapombiin le cha ni kpeln nimi aabimbin, nima le cha m kpa mpopiin. Uwumbør nan cha ni kpa mpombiin nimi aatunwanbir pu. Nima le kigban ki nan bii nisui na nan ɲa nimi tinyoor.

¹⁰ Ba pu? Uwumbør yaa cha unii kpa mpombiin waatunwanbir pu kan, nima le ga cha u kpeln waabimbin ki ɲmar. Naan ki gar u. Tɔ, dulnyaa wee ni aapombiin joo ni nkun la.

¹¹ Uwumbør aah cha ni kpa mpombiin pu na, ni kan naah ɲa nimi tinyoor pu na. Nitafal bi waabør ni. Ni gee liɲuul titunwanbir pu, ki ban ni nyan nibaa tibør ngbaan ni, ki san Uwumbør ijawaan, ki ban ni ki kan mi, ki ban ni ɲa Uwumbør aageehn, ki ban ni daa unii u tun titunwanbir na aatafal. Naah ɲa kina na, ni mɔk ke naa kpa taani ubaa tibør ngbaan ponn ni.

¹² Maah nan ɲmee kigban ngbaan tii nimi na, naa ye unii u tun titunwanbir na pu le m nan ɲmee ki, kaa ye bakaa aah kan u na pu le m ɲmee ki. M nan ban ke Uwumbør mɔk nimi naah gee timi mbamɔm pu na. Nima le cha m ɲmee ki,

¹³ le tisui sɔɲ ni pu.

Taitus aah nan bi ni chee na, le usui sɔɲ nimi aabimbinyaan pu, le ni ɲa u mpopiin. Nima le cha ti mu kpa mpopiin sakpen.

¹⁴ M nan pak nimi u chee, le naa jinn mi inimɔɔn. Taah tuk nimi tibør ti na mɔmɔk, ti len mbamɔn la. Kina

† 6:16 : Lik Liifai Yaab 26.12; Jeremia 32.38; Esekiel 37.27. ‡ 6:17 : Lik Aisaya 52.11. § 6:18 : Lik 2 Samuel 7.14; 1 Bibørb Aabør 17.13.

le taah nan pak nimi Taitus chee pu na, ti len mbamɔn.

¹⁵ U teer naah nan gaa u pu na, ki teer naah san u, ki pak waah len pu na, ki kii waamɔb. Nima le cha u moo gee nimi.

¹⁶ M bee ke ni ga li beenin nani tiwan mɔmɔk mbamɔm. Nima le m kpa mpopiin ni pu.

8

Naah ga tii Uwumbɔr ipiin pu na

¹ Tinaabitib, ti ban ke ni bee Uwumbɔr aah nɔ tinyoor nɔ Yesu aanib bi bi Masedonia aatim ni pu na.

² Bi nan kan falaa, ni ntɔn, ni igiin sakpen a. Le bi mu nan kpa mpopiin ki ti nyan. Baagiin ponn ni, le bi nan kpa tibulchinn, ki tii Uwumbɔr ipiin sakpen.

³ M ga nmaa ji seeraa ki tii bi, ke baah kpa tiwan ni na, bi tii u, ki jer kina. Baageehn pu, le bi tii,

⁴ ki gan timi ke ti gaa ipiin ngbaan, aan ki di tii Yesu aanib bi lann na. Ni mɔ bi ke bi ter bi la.

⁵ Bi tii ki jer taah nan dak pu na. Njan, le bi di bibaa tii Tidindaan, le ki nin di bibaa tii ti mu, Uwumbɔr aageehn pu.

⁶ Nima pu na, Taitus aah nan cha ni piin ki bi too nɔmombil ke ni tii Uwumbɔr na, le ti bui u ke u pɔɔn ubaa ki cha ni too nɔmombil ngbaan ki doo.

⁷ Ni nɔ Yesu naadii, le ki bee waabɔr, ki ga nmaa tuk biken. Ninimbil man waatuln pu. Le ni gee timi. Naah nani tiwan nimina mɔmɔk ki ti chaar jer na, ni li nyi ki tii ipiin mu ki ti jer kina.

⁸ Maah len pu na, naa ye ke m muk nimi ke ni tii. M tuk nimi ke Yesu aanib biken aanimbil man ke bi tii u ipiin, ke m bee ni mu aah gee u pu na.

⁹ Ni nyi Tidindaan Yesu Kristo aah kpa tibulchinn pu na. U nan ye uwankpadaan la. Nimi pu le u nɔ ugiin. Waah nɔ ugiin na, nima le cha ni mu nɔ biwankpadam.

¹⁰ Cha m tuk nimi maalandak. Naah nan piin ki bi too nɔmombil nɔ

giina na, ni nɔn ke ni too nɔ ki doo libiln lee. Ni nan puen biken ki ban ke ni tii Uwumbɔr ipiin, ki nan puen piin ki bi too ipiin ngbaan. Pɔɔn nibaa man ki too i doo. Ninimbil nan man ke ni piin ki too ipiin ngbaan.

¹¹ Cha ninimbil li man ke ni tii naah ga nmaa tii pu na, aan ki too ipiin ngbaan doo.

¹² Unii yaa gee ke u tii Uwumbɔr ipiin ki yaa tii u waah kpa pu na kan, Uwumbɔr ga gaa la. Uwumbɔr aa ban ke unii tii ki jer waah kpa pu na.

¹³ Maa ban ke m nɔ nimi falaa ke m ter biken. M ban ke ni mɔmɔk nɔn la.

¹⁴ Maah len pu na le ye ke naah kpa sakpen pu dandana na, ni nɔn ke ni ter binib bi kaa kpa na. Ni mu yaa nan lann daalbaadaal kan, bi yaa nan kpa sakpen kan, bi mu ga ter nimi. Kina le ni mɔmɔk ga nɔn.

¹⁵ Ni nɔmee Uwumbɔr Aagban ni ke, “Unii u nan kan sakpen na aa nan ji ki gur.

Unii u mu nan kan siib na aa nan lann.”*

Taitus ni unjeen aatɔtib

¹⁶ Tɔ, m doon Uwumbɔr u cha Taitus ban u ter nimi na ke ti mu aah ban ti ter nimi pu na.

¹⁷ Ti bui u ke u pɔɔn ubaa ki dan ni chee, le u kii. Unimbil man ke u dan, waageehn pu le u ga dan.

¹⁸ Le ti ga cha tina aabo ubaa mu dii u dan ni chee. Tina aabo ngbaan aah mooni Yesu aabɔnyaan pu na le cha Yesu aanib mɔmɔk pak u sakpen.

¹⁹ Bi mu nyan u ke u dii timi ke ti buen ti ter Uwumbɔr aanib bi ye bigiim na. Nima le ga nyun Tidindaan, ki mɔk bi ke ti ban ti ter tɔb la.

²⁰ Ti ga li joo nɔmombil sakpen ke ti tii bi. Taa ban ke unii ubaa bii timi ke ti gur tibaa ngem.

²¹ Tidindaan nyi ke ti nani mbamɔm la. Ti ban ke binib mu bee ke ti nani mbamɔm.

²² Nima le ti ga tun tina aabo uken u mu dii Taitus mam ki dan ni chee. N-yoonn mɔmɔk ti nan lik tina aabo ngbaan aabimbin aah bi pu na, ki kan ke unimbil man Uwumbɔr aatuln pu.

* 8:15 : Lik Nnyam 16.18.

U pak nimi ke ni ga ɲa maah ban pu na, nima le cha u moo ban ke u dan ni chee.

²³ Binib yaa baa nimi Taitus aabɔr kan, ni tuk bi ke u ye maatutuŋeer u ter mi m tuk nimi Yesu aabɔnyaan na la. Ubaa yaa baa nimi tinaabitiib bi dii Taitus na aabɔr kan, ni tuk u ke bi ye Yesu aanib aatutum la. Baabimbinyaan pu, le binib nyuŋni Kristo.

²⁴ Ni li mɔk bi ni Yesu aanib mɔmɔk naah gee Uwumbɔr aanib pu na, ki ter bi, ke taah nan pak nimi pu na.

9

Naah ga ter Yesu Kristo aadidiliib biken pu na

¹ Maa ki ban m ɲmee kigban ki tuk nimi naah ga ter Yesu aanib bi bi Jerusalem ni pu na.

² M nyi ke ni ban ni ter bi. M nan pak nimi Masedonia aanib chee, ki bui bi ke nimi bi bi Griis aatiŋ ni na nan ban ni ter Yesu aanib giina. Ninimbil aah man ke ni ter Uwumbɔr aanib pu na, nima le cha bi ponn ni pam mu ban bi ter bi.

³ Le m ban m cha tinaabitiib bimina buen ni chee, aan bi ti kan ke taah nan pak nimi pu na, ti gbii la. Ni ga li bi ke maah nan len pu na, ki gor ke ni too ɲimombil ngbaan.

⁴ Ni yaa kaa ye kina kan, Masedonia aatiŋ aanib bibaa yaa dii mi ki fuu ni ni chee, ki kan ke naa kee gor kan, ni ga jinn mi inimɔɔn, naa ye mi baanja aanimɔɔn, ti mɔmɔk aanimɔɔn. Ba pu? ti nan pak nimi bi chee.

⁵ Nima le m dak ke ni ɲan m gan tinaabitiib bimina ke bi loln m pu nsan ki buen ni chee, ki ter nimi ni too ɲimombil ngbaan, naah nan puu tipuur ti na. M yaa fuu ni kan, m ga nan mui ni too ɲi ki doo. Nima le ga mɔk ke ni too ɲi, nimi aageehn pu, naa ye ke bi nan muk nimi le ni too ɲi.

⁶ M tuk nimi la, unii u bun tijikaar siib na ga nan chee siib la. Unii u mu bun tijikaar sakpen na ga nan chee sakpen la.

⁷ Unii mɔmɔk aah di pu ɲa usui ni ke u ga tii ni na, cha u tii kina. U taa tii ni mpombiin, ki taa tii limukl aatiin. Ba pu? Uwumbɔr gee unii u tii ni mpopiin na la.

⁸ Uwumbɔr ga ɲmaa ɲa tinyoor mɔmɔk ɲa ni pu, aan ni taa lann nibaa. Ni ga li kpa ki gur, ki ga ɲmaa tii binib bimɔk lann na.

⁹ Ni ɲmee Uwumbɔr Aagban ni ke, “Ubulchindaan tii bigiim sakpen, waanann aa kpa ndoon.”*

¹⁰ Uwumbɔr u di ɲjikaabil di tii unii u bu tijikaar na, ki tii binib tijikaar bi ji na, uma le ga tii nimi naah ban pu na mɔmɔk, ki jer kina, aan ni moo ter binib biken.

¹¹ Ni yaa moo ter binib kan, Uwumbɔr le ga moo tii nimi. Naah ga tii timi ipiin ke ti tii biken na, nima le binib pam ga doon Uwumbɔr ipiin ngbaan pu.

¹² Ni yaa ter Yesu aanib ki tii bi baah lann pu na kan, nima le binib pam ga doon Uwumbɔr mbamɔm.

¹³ Ni yaa ter bi kan, nima le ga mɔk bi ke ni gaa Kristo aabɔnyaan ki kii, ki kpa tibulchinn, ki yakr naah kpa tiwan ni na tii bima, ni biken mɔmɔk. Nima le ga cha bi nyuŋ Uwumbɔr,

¹⁴ ki mee u tii nimi, ki li gee nimi, Uwumbɔr aah cha ni kpa tibulchinn sakpen pu na.

¹⁵ Cha ti doon Uwumbɔr u tii timi Ujapɔɔn u jer ipiin mɔmɔk na man.

10

Pɔɔl aah len waatuln aabɔr pu na

¹ Min Pɔɔl mbaa gan ni nimi la. Ni ponn ni bibaa len ke maah nan bi ni chee na, maa kaar nimi, ke m yaa bi nibaa chee kan, m kpa lipobil ki ɲmee kigban ki sur nimi. Min Pɔɔl bi suuna ke Kristo aah bi pu na, ki gan ni nimi ke ni toor nimi aabimbin man,

² aan m yaa fuu ni ni chee kan, m taa chiin ni ponn ni bibaa. M nyi ke m yaa fuu ni ni chee kan, m ga ɲmaa li kpa lipobil ki chiin binib bi len ke ti dii dulnyaa ni aanib aah dii pu na.

* 9:9 : Lik Ilahn 112.9.

³ Ni ye mbamɔn ke ti po ye binib la. Ni mu aa ye binib aajaak le ti jaa,

⁴ ki mu aa di binib aapɔɔn le jan ki-jaak ngbaan. Ti di Uwumbɔr aapɔɔn mu bii kinimbɔŋ aapɔɔn mɔmɔk na le jan ki. Ti len ki nyan binib bi kpak Uwumbɔr aabɔr kinikpakpak na,

⁵ ki nyan binib bi kpa kalmbaani ki dak ke bi kpa nlan ki jer Uwumbɔr na. Ti cha ilandak mɔmɔk kii Kristo aamɔb.

⁶ Ti yaa bee ni ponn ni binib bi ga kii Uwumbɔr aamɔboln na, le ti ga ŋmaa daa binib bi gur kaa kii na aatafal.

⁷ Tɔ, ni lik binib paacham la aa? Ubaa yaa bi ni ponn ni ki len ke u ye Kristo aanii kan, cha u teer ke ti mu ye Kristo aanib ke waah ye pu na la.

⁸ Tidindaan tii mi tininkpir ke m ter nimi ni dii u mbamɔm, waa tii mi tininkpir ngbaan ke m bii nimi. M yaa puk kipupuk ki jer maah ba ga puk pu na kan, maan ji inimɔɔn.

⁹ Ni taa li dak ke m ban m ŋmee kigban ki ga li kpa nimi ijawaan na.

¹⁰ Bibaa len ke m ŋmee tigbann ke mpɔɔndaan na, ke m yaa bi ni chee kan, maa pɔɔ, maaliin aa bi tibɔr tibaa ni.

¹¹ Cha binib ngbaan aaboln bee ke ti yaa ŋmee kigban ponn ni taah ga ŋa pu na kan, ti yaa fuu ni kan, ti ga ŋa kina la.

¹² Taa ban ke ti di tibaa ŋan binib bi yoor bibaa paacham na, kaa ban ke ti len ke ti ye bi ponn ni bibaa. Baa kpa nlan. Bi lik tɔb aabimbin aah bi pu na, ki ŋan ni bibaa la.

¹³ Tima kan, taan li kpa kipupuk ki lakr taah tun lituln pu na. Ti ga li kpa kipupuk Uwumbɔr aah siin lituln li ki tii timi na pu. Taah nan tuk nimi waaliin na, nima le ye lituln ngbaan ponn ni ngem.

¹⁴ Ti nan puen biken ki fuu ni ni chee ki tuk nimi Kristo aabɔnyaan tee. Taah ŋani kina na, ti po tun lituln li Uwumbɔr siin timi na la.

¹⁵ Taa ban mpakm biken aatuln pu. Ti kpa limakl ke ni ga moo dii Yesu aasan mbamɔm, ki ga ter timi ke ti

tun Uwumbɔr aatuln sakpen, waah siin li pu ki tii timi na.

¹⁶ Le ti ga ŋmaa buen ntim mu daa ki jer nimi aatin na, ki ti tuk binib tibɔnyaan tee. Taan buen biken aah tun lituln nin chee na, kaa ban ke bi pak timi biken aatuln pu.

¹⁷ Uwumbɔr Aagban len ke, “Unii umɔk ban ke u puk kipupuk na, cha u puk kipupuk Uwumbɔr pu.”*

¹⁸ Unii yaa pak ubaa kan, nima le aa mɔk ke Uwumbɔr aanimbil gbiin u. Uwumbɔr yaa pak unii kan, nima le mɔk ke Uwumbɔr aanimbil sil gbiin u.

11

Binib bi ban ke bi ŋmann Yesu aanib na aabɔr

¹ Tɔ, m yaa len kijɔrk aaliin siib kan, ni pɔɔn nibaa man ki li kpa limɔr m pu.

² M gee nimi sakpen ke Uwumbɔr aah gee nimi pu na. Ni bi ke usapɔɔn u kaa nyi uja na aah bi pu na, le m ban m di nimi tii Kristo, ni li dii uma baanja.

³ M san ijawaan ke binib ga ŋmann nimi, ni taa ki dii Kristo mbamɔm, ke kinimbɔŋ aah nan ŋmann Adam aapuu iif pu na.

⁴ Unii yaa fuu ni ni chee ki yaa tuk nimi tibɔr yayan ti kaa ye taah nan tuk nimi Yesu aabɔr ti na kan, ba ŋa ni ji limɔr u pu? Ba ŋa ni gaa tibɔr ti kaa ye Yesu aabɔnyaan, kaan cha ni kan Uwumbɔr Aafuur Nyaan na? Taah nan tuk nimi Yesu aabɔnyaan tee na, tibɔr ngbaan le nan cha ni kan Uwumbɔr Aafuur Nyaan.

⁵ Binib bi ŋmanni ke bi ye Yesu aak-pambalb na, maa dak ke bi jer mi.

⁶ Nibaakan, maan ŋmaa len ke unii u bae mbaem sakpen na aah len pu na. M mu nyi Yesu aabɔr mbamɔm, ki ŋeer ti mɔmɔk tuk nimi, binib aanim-bil ni.

⁷ M nan sunn mbaa taab ke m yoor nimi paacham; kinye pu? m nan tuk nimi Uwumbɔr aabɔnyaan, kaa jin

* 10:17 : Lik Jeremia 9.24.

nimi kidaak. Maah ŋa kina na, ni kpa taani ii?

⁸ Maah nan tuk nimi Uwumbɔr aabɔr na, Yesu aanib biken nan pa mi la. Ni naahn ke m nan yoor baamom-bil ngbaan ke m li joo ter nimi le na.

⁹ Buyoonn m nan bi ni chee ki lann maah ban pu na, maa muk nimi ke ni ter mi. Tinaabitiib bi nyan Masedonia aatiŋ ni na nan joo ni maah ban tiwan ni na mɔmɔk. Maah nan bi pu n-yoonn ngbaan na, m ga li beenin bi kina la, kaan muk nimi ke ni ter mi.

¹⁰ Kristo pu le m len mbamɔn, maan muk unii ubaa nibaa chee Griis aatiŋ ponn ni ke u ter mi.

¹¹ Ba pu? Ni ye ke maa gee nimi le ki len kina aa? Uwumbɔr nyi ke m gee nimi la.

¹² M ga li beenin tuk nimi Yesu aabɔr, kaan ji nimi kidaak. Binɔmanɔmannim bi ji nimi kidaak na aan ŋmaa pak bibaa ki len ke bi bi ke taah bi pu na.

¹³ Binib ngbaan ŋmanni nimi la. Baa ye Kristo aakpambalb. Bi ŋmanni nimi ke bi tun waatuln, ki mu aa tun.

¹⁴ Baah ŋani kina na, ni taa cha ni gar nimi. Kinimbɔŋ kibaa ŋmanni ke ki ye Uwumbɔr aatuun u wiin chain na.

¹⁵ Kinimbɔŋ aatutum yaa ŋmanni ke bi ye bininyaam kan, ni taa cha ni gar nimi. Uwumbɔr ga daa bitafal baatuln aah ŋeer pu na.

Pɔɔl aah ji falaa Yesu Kristo pu pu na

¹⁶ M ki tuk nimi la, ni taa dak ke m ye ujɔr. Ni mu yaa dak ke m ye ujɔr kan, ni li kpa limɔr m pu, ki cha m mu pak mbaa siib.

¹⁷ Maah ga len pu na aa ye Tidindaan aabɔr aaboln. Maah ga pak mbaa pu na, m ga len ke ujɔr na la.

¹⁸ Binib pam le bi ki pak bibaa dulnyaa ni aawan pu. Nima le m mu ga pak mbaa.

¹⁹ Ni dak ke ni kpa nlan. Ba ŋa ni ji limɔr bijɔrb pu ki kpa mpopiin?

²⁰ Maah len pu na le ye ke unii yaa chuu nimi tinaagbiir, bee u ji nimi aawan, bee u ŋmanni nimi, bee u kpa

kalmbaani, bee u faa nimi kitapak kan, le ni kpa limɔr u pu.

²¹ Taah kaa muk nimi kina na, le ni bii timi, ke taa kpa mpɔɔn aa?

Unii ubaa yaa kaar ke u pak ubaa kan, m mu kaar kina la. M len ke ujɔr na la.

²² Binɔmanɔmannim ngbaan ye Hiibru yaab la aa? M mu ye. Bi ye Israel yaab la aa? M mu ye. Bi ye Abraham aayaabitiib la aa? M mu ye.

²³ Bi ye Kristo aatutum la aa? M mu ye ki jer bi. M ŋa nimi gafara la, m len ke ujɔr na la. M nan tun Kristo aatuln ki jer bi, ki koo tiyondir ponn ni ki jer bi. Kristo pu, binib nan gbaa mi ŋinaalab ki ti chaar jer. M nan kani linimaln, naa nan pɔɔ ke m kpo.

²⁴ Nfum muŋmu le Juu yaab gbaa mi linaalab nfum piitaa ni muwae.

²⁵ Rom yaab nan gbaa mi ŋidabil nfum mutaa la. Binib nan mae mi ŋitakpal nfum mbaa la. Nfum mutaa le inɔi liin nnyusakpem ni ki cha mi. Kinyeek kibaa ni nwimɔn le m nan bi likpaln pu nnyusakpem ni.

²⁶ M nan chuun ŋisachun n-yoonn mɔmɔk, ki kani linimaln nnyun ni, le ki kani linimaln bififiirb chee, le ki kani linimaln maanib Juu yaab chee, le ki kani linimaln binib bi kaa ye Juu yaab na chee, le ki kani linimaln ntim ponn ni, ni kipɔk ni, ni nnyusakpem ni, le ki kani linimaln binib bi ŋmanni ke bi ye Yesu Kristo aanib na chee.

²⁷ M tun Yesu Kristo aatuln linimaln, ki kani falaa, kaa geeni kinyeek. Nkon ni nnyunyuu mɔk nan joo mi. M nan lann tijikaar. Tiwoor nan joo mi. Maawanpeenkaan aa nan fuu tiwoor ngbaan.

²⁸ Naa ye falaa umina baanja le m kan. Ilandak joo mi iwiin mɔmɔk Yesu aanib mɔmɔk pu.

²⁹ Ubaa yaa kaa kpa mpɔɔn kan, ni yɔl m mu aawon la. Ubaa yaa tɔŋ uken ke u tun titunwanbir kan, ni fiini maanjuul la.

³⁰ Tɔ, m yaa puk kipupuk kan, m ga puk kipupuk maadabur aabɔr pu la.

³¹ Tidindaan Yesu Aate Uwumbɔr, u yeh mpakm n-yoonn mu kaa kpa

ndoon na, uma le nyi ke m len mbamɔn la.

³² Maah nan bi Damaskus aatinj ni, Ubɔr Aretas aayoonn na, le kitiŋ ngbaan aaninkpel nan ban u chuu mi, le ki cha waatɔb aajab si kii kitiŋ na aabisamɔb chee, ke bi nan chuu mi.

³³ Le njɔtiib di mi ŋa kibɔɔkuuk sakpenj ni, ki ti di mi laan takolu u bi kitiŋ ngbaan aagoln pu na, le m nyan unjaal ni.

12

Pɔɔl aah kan tibɔkpiirkaan ti na

¹ See m puk kipupuk. Ni mu aa kpa tinyoor. M ga tuk nimi Tidindaan aah mɔk mi lijinjiiir aawan pu ki kpiir tibɔr ti tuk mi na.

² Njibin kipiik ni ŋinaa le Uwumbɔr nan yoor mi buen udo paacham. M nyi u di maawiin baanja le buen aan u di maawiin ni nwon mɔk le di buen. Uma le nyi.

³ M po nyi ke Uwumbɔr yoor mi buen paacham, Paradais* ni.

⁴ Le m ŋun tibɔr ti maan ŋmaa tuk unii ubaa na. Uwumbɔr aa kii ke m len ti.

⁵ Lijinjiiir aawan ngbaan pu, le m ga puk kipupuk. Maan pak mbaa, m ga puk kipupuk maadabur aabɔr pu la.

⁶ M yaa ban m puk kipupuk kan, maan le ye ujɔr; ba pu? m ga len mbamɔn la. M mu aan puk kipupuk. Ba pu? maa ban ke unii ubaa pak mi ki jer maah ŋeer pu na. M ban ke bi lik maabimbin aah bi pu na, ki pel maah len pu na, le ki bee maah bi pu na.

⁷ Tɔ, Uwumbɔr aah nan mɔk mi lijinjiiir aawan sakpen pu na, waa ban ke m yoor mbaa paacham lijinjiiir aawan ngbaan pu. Nima le u cha limukl li nyan ni kinimbɔŋ chee na muk mi. Limukl ngbaan wu mi ke nkokon aah saa tiwon kan, ni wu pu na.

⁸ Le m mee Tidindaan nfum mutaa ke u nyan mi limukl ngbaan ni.

⁹ Le waa kii, le ki bui mi ke waaterm le ga cha m nyanj limukl ngbaan; ba pu? unii u kaa kpa mpɔɔn na ga li kpa waapɔɔn mbamɔm. Le m kpa

mpopiin ki kpa kipupuk maadabur aabɔr pu, aan ki li kpa Kristo aapɔɔn.

¹⁰ M yaa kan idabur, ni ŋisiibil, ni falaa, ni limukl, ni tibɔr, Kristo pu kan, le ni mɔ mi; ba pu? maah kaa kpa mbaa aapɔɔn buyoonn na, le m kpa Kristo aapɔɔn.

Pɔɔl aatafal aah bi Korint aatinj aanib ni pu na

¹¹ Ni yaa ba pak mi kan, ni ba ga li ŋan. Naah kaa pak mi na, nima le cha m pak mbaa ke ujɔr na. M yaa kaa bi tibɔr tibaa ni kan, binib bi ŋmanni ke bi ye Yesu aakpambalb na aa jer mi.

¹² Maah nan bi ni chee na, m nan tun lijinjiiir aatun Uwumbɔr aapɔɔn pu, ki nan kpa limɔr n-yoonn mɔmɔk. Nima le mɔk ke m ye Yesu aakpambalb mbamɔm.

¹³ Yesu aanib biken jer nimi kinye? Maah kaa muk nimi ke ni tii mi nibaa na le cha bi jer nimi ii? Nimina yaa kpa taani kan, m ŋa nimi gafara la.

¹⁴ Tɔ, dandana wee, m gor ke m dan ni chee taataa. Maan li ban nibaa ni chee. M ban nimi la, naa ye nimi aamombil. Mbim aa kpiini tetiib, tetiib le kpiini mbim. Ni bi ke maabim na la.

¹⁵ Nima le ni mɔ mi ke m di mbaa tii nimi, ki tun lituln linimaln ke m ter nimi. M yaa moo gee nimi kan, nimi aageehm bar la aa?

¹⁶ Ni ye mbamɔn, maa nan ŋani nimi falaa ke ni tii mi nibaa. Le ni ponn ni bibaa len ke m nan ŋmanni nimi, ki jin nimi aawan. M jin nimi aawan kinye?

¹⁷ Maah nan cha binib buen ni chee na, bi ponn ni ubaa nan jin nimi aawan ki tii mi ii? Aayii.

¹⁸ M nan ganj Taitus ke u buen ni chee, le ki cha tina aabo uken mu dii u. Taitus jin nimi aawan nibaa aa? Aayii. Ti kpaan nlandak mubaa la. Maah ŋani pu na, u mu ŋani kina la. Ti mɔmɔk dii kitaabuk kibaa la.

¹⁹ Ni dak ke ti len ke ti nyan tibaa tibɔr ni la aa? Taa ŋani kina kpala. Ti bi Uwumbɔr aanimbiin ni, ki len Kristo aah ban pu na. Maanigeekaab, ti ban ke ti ter nimi ke ni moo dii

* 12:3 : Paradais ye Uwumbɔr do paacham la.

Uwumbər aasan mbaməm. Nima le cha ti len.

²⁰ M san ijawaan ke m yaa fuu ni ni chee kan, naah bi pu na aan li mō mi, m mu aah ga li bi pu na aan li mō nimi mu. M san ijawaan ke m ga nan mui ni bi kpak tōb kinikpakpak, ki kpa lipiipoln tōb pu, ki gee linjuul tōb pu, ki yakr tōb, ki sii tōb, ki bii tōb, ki kpa kalmbaani, ki nma tijar,

²¹ ke m yaa fuu ni ni chee ki kan ke ni ponn ni pam tun titunwanbir, ni tijəŋ aatun, ki gər kidagook, ki nani tiwan ni kaa njan na, kaa kpeln nimi aabimbin kan, ni ga bii nsui sakpen. Le Maawumbər ga cha m ji inimōn ni pu.

13

Kookoo aasurm ni idoon

¹ Tō, m ga dan nan mann nimi taataa la. Ni yaa galn unii ubaa kan, maan gar nimi, see biseeraadam bilee, bee bitaa len.*

² Maah nan mann nimi lelee na, m nan sur ni ponn ni bimək tun titunwanbir na. Dandana wee, maah kaa bi ni chee na, m ki sur bi ke maah nan sur bi njan pu na, ke m yaa fuu ni kan, m ga daa bitafal.

³ Nima le ga mək nimi ke Kristo le cha m len. Waa ye udabur ni chee, u kpa mpəon ni chee.

⁴ U nan di waapəon lii ki cha bi kpa u ndəpuinkoo pu. Dandana, u fu Uwumbər aapəon pu la. Timi bi mu kpaan u chee na aa kpa mpəon. Ti mu aah kpaan u chee na, ti mu fu Uwumbər aapəon pu, ki ga nmaa mək nimi mpəon ngbaan.

⁵ Ni lik nimi aabimbin aah bi pu na man, ke ni sil tii Yesu Kristo naadii aan naa tii. Ni taa lik maabimbin aah bi pu na man, ni li lik nimi nibaa aabimbin aah bi pu na. Naa bee ke Yesu Kristo bi ni ni ii? U bi ni ni la; u yaa kaa bi ni ni kan, naa ye waanib mbaməm.

⁶ M kpa limakl ke ni ga bee ke timi le ye waanib mbaməm.

⁷ Ti mee Uwumbər tii nimi, ke ni taa tun titunwanbir. Naa ye ke ti ban

ti mək nimi timi aabamən la. Ni yaa po dak ke taa ye Yesu aanib mbaməm kan, ti po ban ke ni tun lituln li njan na la.

⁸ Ba pu? taan nmaa di mpəon mu Uwumbər tii timi na, ki len tibənyaan tee. Ti ban ke tibənyaan ngbaan loln nsan la.

⁹ Ti yaa kaa kpa mpəon, le nimi le kpa mpəon kan, ni mō timi la. Le ti mee Uwumbər tii nimi ke ni toor nimi aabimbin.

¹⁰ M nmeee kigban kee, ke maah kaa bi ni chee na, m yaa nan fuu ni ni chee kan, m taa chiin nimi, ki mək nimi maapəon. Nima le cha m nmeee ki. Tidindaan le tii mi tininkpir ke m ter nimi ni dii waasan mbaməm. Waa tii mi tininkpir ngbaan ke m di bii nimi.

¹¹ Nnaabitiib, tibər ti gur na le ye ke m ban m chəi nimi la. Toor nimi aabimbin man. Səŋ tōb aasui man. Ni li kpa kiməbaan ni nsuudoon man, le Uwumbər u gee timi ki tii timi nsuudoon na ga li bi ni chee.

¹² Ni li dooni tōb mbaməm man. Uwumbər aanib bimək bi do na dooni nimi.

¹³ Tidindaan Yesu Kristo aanimbaasaln, ni Uwumbər aageehm, ni Waafuur Nyaan aaməbaan li bi ni məmək chee.

* 13:1 : Lik Ikaal 17.6; 19.15.

Kigban ki Pɔɔl ηmee ki tii GALASIA YAAB na

1-2 Min Pɔɔl ni nnaabitiib bimək bi m chee na dooni nimi Yesu aanib bi bi Galasia aatim ni na. Yesu Kristo ni Tite Uwumbɔr u fikr u nkun ni na le ηa mi waakpambal. Naa ye unibɔn le ηa mi, kaa ye binib le di lituln ngbaan tii mi.

³ Tite Uwumbɔr ni Tidindaan Yesu Kristo ηa tinyoor ηa ni pu, ki tii nimi nsuudoon.

⁴ Tite Uwumbɔr aageehn pu, le Kristo nan kpo timi aatunwanbir pu, ke u nyan timi dulnyaa wee aatunwanbir ni.

⁵ Uwumbɔr le yeh mpakm n-yoonn mu kaa kpa ndoon na. Amii.

Tibɔnyaan baan baanja le bi

⁶ Kristo aanimbaasaln pu, le Uwumbɔr yin nimi ke ni dii u. Ni tee gar mi pam; ba pu? ni ban ni di Uwumbɔr lii mala, ki gaa tibɔyayan,

⁷ ti kaa ye tibɔnyaan na. Binib bibaa bi, ki muk nimi, ki ban bi kpeln Kristo aabɔnyaan tee.

⁸ Timi le yaa tuk nimi tibɔr ti kaa ye taah nan tuk nimi tibɔnyaan ti na, bee ni ti ki ye Uwumbɔr aatuun u nyan ni Uwumbɔr do na le tuk nimi tibɔyayan tee kan, cha Uwumbɔr puun lii u pu.

⁹ Taah nan tuk nimi pu na, m ki tuk nimi dandana wee, ke unii ubaa yaa tuk nimi tibɔyayan ti kaa ye naah nan gaa tibɔnyaan ti na kan, cha Uwumbɔr puun lii u pu.

¹⁰ M ban m piir binib aasui le aan Uwumbɔr aasui? M ban ke binib pak mi ii? Aayii. M yaa ban ke binib pak mi kan, maa ba ga li ye Kristo aatutunn.

Pɔɔl aah ηa Yesu Kristo aatutunn pu na

¹¹ Nnaabitiib, m ban ke ni bee ke maah nan tuk nimi tibɔnyaan ti na, taa nyan ni binib chee.

¹² Maa nan gaa ti binib chee. Unii ubaa aa di ti tuk mi. Yesu Kristo ubaa le kpiir ti tuk mi.

¹³ Ni nan ηun maabimbin aah nan ye pu buyoonn m nan dii Juu yaab aasan na. M nan ηa Uwumbɔr aanib falaa sakpen a, ki ban ke m kuln bi.

¹⁴ M nan dii Juu yaab aasan ki jer ηneen aatɔtiib ponn ni pam aah dii pu na. Nnimbil nan man tiyaaajatiib aakaal pu.

¹⁵ Uwumbɔr aanimbaasaln pu, le u lee mi buyoonn baa nan kee ma mi na, le ki yin mi ke m dii u.

¹⁶ Waageehn pu le u kpiir Ujapɔɔn aah bi pu na mək mi, ke m buen ti tuk binib bi kaa ye Juu yaab na waabɔr. Waah ηa kina na, le maa buen unii ubaa chee ki ti kpokl maah ga ηa pu na,

¹⁷ kaa buen Jerusalem ki ti kpokl binib bi puen ye Yesu aakpambalb na chee. M nan buen Arabia aatiη ni ki ti bi nima mbaa ki mee Uwumbɔr, le ki nin gir buen Damaskus aatiη ni.

¹⁸ Nibin ηitaa aah jer na, le m buen Jerusalem m ti mann Piita, ki nan bi u chee iwiin kipiik ni iηmu.

¹⁹ Maa nan ki kan Yesu aakpambal ubaa kpee, see Jems u ye Tidindaan aanaal na baanja.

²⁰ Maah ηmee pu tii nimi na, Uwumbɔr nyi ke maa mɔn nnyamɔn.

²¹ Tɔ, le m nyan Jerusalem, ki buen Siria aatiη ni, ni Silisia aatiη ni.

²² N-yoonn ngbaan Kristo aanib bi nan bi Judea aatim ni na aa nan kee kan mi, kaa nyi mi.

²³ Bi po ηun ke uja u nan ηani bi falaa na, dandana wee u chuun mooni tibɔnyaan ti u nan ban u bii ti na.

²⁴ Nima le cha bi nyuη Uwumbɔr m pu.

2

Pɔɔl ni Yesu Kristo aakpambalb biken

¹ Nibin kipiik ni ηinaa aah jer na, le m ni Banabas gir buen Jerusalem. Taitus mu nan dii timi.

² Uwumbɔr nan tuk mi ke m buen Jerusalem. Nima le cha m buen. Le m ni Yesu aanib aaninkpiib kuun tɔb chee tibaa, le m neer tuk bi tibɔnyaan ti m mooni binib bi kaa ye Juu

yaab chee na; ba pu? m nan ban ke bininkpiib ngbaan kii maah tun Uwumbər aatuln pu na, maatuln taa bee fam.

³ Tɔ, Taitus u nan bi m chee na ye Griik aanii la. Le Yesu aanib aaninkpiib ngbaan aa muk u ke u gii uchakpaln.

⁴ Binib bibaa bi, ki ηmanni ke bi dii Yesu Kristo, ki kpaan ti chee; bima le nan ban ke bi gii u. Bi kpaan ti chee ke bi lik taah gaa tibaa pu ki dii Yesu aasan kaa ki dii Moses aakaal na. Le bi nan ban ke bi muk timi ti ki dii Moses aakaal.

⁵ Le taa kii baah ban pu na kpala. Taa nan ban unii ubaa kpeln Yesu aabɔnyaan tee ki tuk nimi tibɔyayan.

⁶ Yesu aanib aaninkpiib bi kpa liy-imbil na, baah bi pu na, naa ye nibaa m chee; ba pu? Uwumbər aa pak ubaa ki jer uken, binib ngbaan aa len ke m di tibər tibaa ki kpee maah mooni tibər ti na pu.

⁷ Bi bee ke Uwumbər lee mi ke m di Yesu aabɔnyaan tuk binib bi kaa ye Juu yaab na, ke waah nan lee Piita u ti tuk Juu yaab pu na.

⁸ Uwumbər u tii Piita mpɔɔn ke u ti tuk Juu yaab Yesu aabɔnyaan na, uma le tii m mu mpɔɔn ke m tuk binib bi kaa ye Juu yaab na.

⁹ Le Jems, ni Piita, ni Jɔnn, bi ye Yesu aanib aaninkpiib na, bee Uwumbər aah ter mi waatuln ponn ni pu na, le bi di biɲaal tii m ni Banabas ke naabitiib pu na, ki kii ke ni ηnan ke ti buen binib bi kaa ye Juu yaab na chee, aan bi mu buen Juu yaab chee.

¹⁰ Bi nan ban ke ti li teer ki ter binib bi ye bigiim bi ponn ni na. M mu aanimbil man ke m ter bi.

Pɔɔl aah kae Piita pu na

¹¹ Tɔ, Piita aah fuu ni Antiok aatin ni na, le m kpak u; ba pu? u nan kpa taani la.

¹² Bijab bi nan nyan ni Jems chee na aah kaa nan kee fuu ni buyoonn na, u nan ji binib bi kaa ye Juu yaab na chee tijikaar. Bijab ngbaan aah nan fuu ni na, le u nyan binib bi kaa ye Juu yaab na chee, kaa ki ji bi chee tijikaar;

ba pu? u nan san Juu yaab bi nyan ni Jems chee na ijawaan.

¹³ Le Juu yaab bi nan bi Antiok aatin ni na mu ηani Piita aah ηa pu na. Bi nyi tiwan ni ηan na, le kaa ηani ni. Hali bi nan cha Banabas mu yenn.

¹⁴ M nan kan ke baa dii Yesu aabɔnyaan mbamɔm. Le m tuk Piita bi mɔmɔk aanimbil ni ke, “Aa ye Juu aanii la. Aa yaa dii binib bi kaa ye Juu yaab na aah dii pu na, kaa ki dii Juu yaab aasan kan, ba ηa aa muk binib bi kaa ye Juu yaab na ke bi dii Juu yaab aasan?”

Gaakii pu le Uwumbər ga gaa binib lii

¹⁵ Tɔ, ti ye Juu aamaal ni la. Taa ye binib bi kaa ye Juu yaab bi ye titunwanbirdam na;

¹⁶ le ti mu nyi ke unii yaa dii Moses aakaal kan, nima le aan cha Uwumbər len ke waabər ηan. Unii yaa gaa Yesu Kristo ki kii kan, nima le ga cha Uwumbər len ke waabər ηan. Le ti gaa Yesu Kristo ki kii; ba pu? taah gaa u ki kii pu na, nima le cha Uwumbər len ke timi aabər ηan, naa ye ke ti dii Moses aakaal mbamɔm le cha u len; ba pu? Uwumbər aan len ke unii ubaa aah dii nkaal ngbaan pu na le cha waabər ηan.

¹⁷ Taah kpaan Kristo chee ke ti ηmar pu na, nima le mɔk ke timi Juu yaab ye titunwanbirdam ke binib bi kaa ye Juu yaab na mu aah ye pu na. Nimina mɔk ke Kristo ban titunwanbir aa? Aayii.

¹⁸ M nan yii Moses aakaal ki dii Yesu aasan la. M yaa ki dii nkaal ngbaan kan, nima le ga ηa mi utunwanbirnaan.

¹⁹ Maa ki dii nkaal ngbaan ke unii u kpo na aah kaa ki dii pu na la. Ni naahn ke nkaal ngbaan aah ku mi le na. M yii nkaal ngbaan ke m li bi Uwumbər aah ban pu na la.

²⁰ M nan kpo Kristo chee ndɔpuinkoo pu, le m mu beenin fu; naa ki ye min Pɔɔl le fu. Kristo le fu m ni. Uma Uwumbər Aajapɔɔn u gee mi ki nan kpo m pu na, uma le m gaa u ki kii, nima pu le m bi.

21 Maa yii Uwumbər aanim-baasaln. Maah len pu na le ye ke unii yaa bui ke waah dii Moses aakaal na, nima le ga gaa u lii kan, u bui ke Yesu nan kpo fam le na.

3

Nkaal bee gaakii

1 Galasia aatiŋ aanib, bijərɓ, ɲma ɲmann nimi ke ni taa ki dii mbamən? Ti nan tuk nimi Yesu Kristo aah nan kpo ndəpuinkoo pu pu na. Ni bi ke ninimbil aah kan le na.

2 Cha m baa nimi mbaan mbaa. Naah dii Moses aakaal na le cha ni gaa Uwumbər Aafuur Nyaan aan naah ɲun Yesu aabənyaan tee ki gaa u ki kii na le cha ni gaa?

3 Uwumbər Aafuur Nyaan aapəən pu, le ni nan piin ki dii waasan. Ni ye bijərɓ ki dak ke ni ga ɲmaa dii u nimi nibaa aapəən pu uu?

4 Uwumbər aah tun litukpaan ki tii nimi na, ni ye fam la aa? M mak ke laa ye fam.

5 Uwumbər nan tii nimi Waafuur Nyaan ki tun lijinjiir aatun nikaa-sisik ni. Naah dii Moses aakaal na le cha u ɲani kina aan naah ɲun Yesu aabənyaan tee ki gaa u ki kii na le cha u ɲani kina?

6 Ni ɲmee Uwumbər Aagbaŋ ni ke, “Abraham nan gaa Uwumbər aaməboln ki kii, kina pu na le Uwumbər gaa u ke u ye uninyaan u chee.”*

7 Nimina mək timi ke binib bi gaa Uwumbər ki kii na, bima le ye Abraham aayaabitiib.

8 Ni ki ɲmee Uwumbər Aagbaŋ ni ke Uwumbər nan bee ke binib bi kaa ye Juu yaab na ga nan gaa u ki kii ki ɲmar. Baah kaa nan kee gaa u ki kii buyoonn na, le u nan puen tuk Abraham tibənyaan tee, ki bui u, “Aa pu, le m ga ɲa tinyoor ɲa ɲinibol məmək pu.”†

9 Nima pu na, Uwumbər ga ɲa tinyoor ɲa binib bi gaa u ki kii na pu, ke

waah nan ɲa tinyoor ɲa Abraham u nan gaa u ki kii na pu na.

10 To, binib bimək dii Moses aakaal ke bi ɲmar na, Uwumbər aaməpuur bi bi pu la. Ba pu? ni ɲmee Uwumbər Aagbaŋ ni ke, “Uwumbər aaməpuur bi unii umək yii, kaa dii ikaal ni mməkm mumək bi Nkaal aagbaŋ ni na pu la.”‡

11 Ni ye mbamən la, unii yaa dii Moses aakaal kan, nima le aan cha Uwumbər len ke waabər ɲan. Ni ɲmee Uwumbər Aagbaŋ ni ke, “Unii yaa gaa Uwumbər ki kii kan, Uwumbər ga len ke udaan ngbaan aabər le ɲan, uma le ga kan liməfal li kaa kpa ndoon na.”§

12 Moses aakaal bi, le ki cha naadii mu bi. Nkaal ngbaan len ke unii u dii mu mbamən na ga li kpa liməfal.*

13 Ti bii nkaal ngbaan la, nima le Uwumbər aaməpuur bi ti pu. Le Kristo nyan timi mməpuur ngbaan ni; kinye pu? u nan kpo ndəpuinkoo pu ki di mməpuur ngbaan di tun uma ubaa aayil pu, ke baah nan ɲmee Uwumbər Aagbaŋ ni pu na ke,† “Unii umək bi kpaa u ndəpuinkoo pu na, Uwumbər aaməpuur bi u pu la.”

14 Uwumbər nan ɲa tinyoor ɲa Abraham pu. Le Yesu Kristo nan kpo ti pu ke binib bi kaa ye Juu yaab na mu kan tinyoor ngbaan. Le ti yaa gaa Yesu ki kii kan, ti ga gaa Uwumbər Aafuur Nyaan, waah nan puu tipuur ti ke u ga tii timi na.

Nkaal na, ni tipuur ngbaan

15 Nnaabitiib, m ga di binib aabər ki di ɲaŋ Uwumbər aabər aah bi pu na la. Unii yaa puu tipuur, ki ɲmee waayimbil ti pu kan, ubaa aan ɲmaa kpeln ti, kaan ɲmaa ɲa ti fam.

16 Uwumbər nan puu tipuur tii Abraham ni uyaabil la. Waa len ke uyaabitiib, kaa len ke kinipaak, u len ke unibaan la. U nan len ke uyaabil la.‡ Uma le ye Kristo.

17 Maah len pu na le ye ke Uwumbər nan puu tipuur, ki puu ke

* 3:6 : Lik Mpiin 15.6; Rom Yaab 4.3. † 3:8 : Lik Mpiin 12.3. ‡ 3:10 : Lik Ikaal 27.26. § 3:11 : Lik Habakuk 2.4. * 3:12 : Lik Liifai Yaab 18.5. † 3:13 : Lik Ikaal 21.23. ‡ 3:16 : Lik Mpiin 12.7.

u ga sil ɲa kina [Kristo pu]. Ɲibin ikui inaa ni ɲibin piitaa aah jer na, le u tii binib nkaal. Nkaal ngbaan aa ɲa tipuur ngbaan fam.

¹⁸ Tipuur ngbaan pu le Uwumbɔr nan ɲa tinyoor ɲa Abraham pu. Nima le mɔk ke u ga ɲa tinyoor ɲa ti mu pu, tipuur ngbaan pu. Naa ye ke ti dii nkaal ngbaan le ga cha u ɲa tinyoor ɲa ti pu.

¹⁹ Ni yaa ye kina kan, ba pu Uwumbɔr nan tii binib nkaal ngbaan? U nan tii bi nkaal ngbaan ke bi bee titunwanbir aah ye pu na. U ban ke nkaal ngbaan li bi ki nan saa buyoonn Abraham aayaabil§ ga fuu ni na. Abraham aayaabil ngbaan le Uwumbɔr nan puu tipuur ngbaan tii u. Uwumbɔr nan cha waatuuntiib di nkaal ngbaan tii Moses, ke u di tii binib.

²⁰ Uwumbɔr nan cha waatuuntiib ni Moses le tii binib nkaal ngbaan. Uwumbɔr ubaa le nan puu tipuur na ki tii Abraham.

Nkaal ngbaan aatuln

²¹ Moses aakaal kpak Uwumbɔr aah puu tipuur ti na aa? Aayii. Nkaal ngbaan yaa ba ɲmaa tii timi limɔfal kan, nkaal ngbaan pu le ti ba ga ɲmar.

²² Tɔ, Uwumbɔr Aagban len ke dulnyaa ni aanib mɔmɔk ye titunwanbirdam la, ke Uwumbɔr aah nan puu tipuur ti na, u ga ɲa tinyoor ɲa binib bi gaa Yesu Kristo ki kii na pu. Binib bi gaa u ki kii na, bima le u ɲa tinyoor ɲa bi pu.

²³ Buyoonn Yesu aa nan kee fuu ni na, Moses aakaal nan dii timi ki nan saa buyoonn Yesu nan dan dulnyaa ni na ke ti gaa u ki kii.

²⁴ Nkaal ngbaan nan ye ukikiir ki kii timi, ki nan saa buyoonn Yesu fuu ni na, aan ti gaa u ki kii le ki ɲmar.

²⁵ Dandana wee Yesu le ti gaa ki kii. Moses aakaal aa ki joo timi.

²⁶ Nimi bimɔk gaa Yesu Kristo ki kii na, u pu le ni ye Uwumbɔr aabim.

²⁷ Baah nan muin nimi nnyun ni, Kristo aayimbil pu na, ni gaa Kristo aabimbin la.

²⁸ Naah kpaan Yesu Kristo ni na, ni mɔmɔk ye unibaan la. Juu yaab ni binib bi kaa ye Juu yaab na, ni binaagbiib ni mmaal aabim, ni bijab ni bipiib, ni mɔmɔk ye unibaan la.

²⁹ Ni ye Kristo aanib la. Nima le ni ye Abraham aayaabitiib. Le ni ni u ga kan tiwanyaan ni Uwumbɔr nan puu tipuur ke u ga tii nimi paacham na.

4

¹ Maah len pu na le ye ke ubo u ga ji lifaal na le yeh ute aawan mɔmɔk; le waah laa ye ubo buyoonn na, waa jer unaagbiija.

² U bi waaninkpiib ni bimɔmɔkb aɲaɲal ni, ki nan saa nwiin mu ute siin na.

³ Ti mu bi kina la. Buyoonn taa nan kee nyi Yesu aabɔr na, dulnyaa aawanbir nan joo timi tinaagbiir la.

⁴ Naah nan ɲeer n-yoonn mu na, le Uwumbɔr nan tun ni Uɲapɔɔn. Upii le nan ma u. Juu yaab aakaal le nan joo u,

⁵ ke u gaa binib bi dii nkaal ngbaan na lii, aan Uwumbɔr ɲa timi waabim.

⁶ Taah ye Uwumbɔr aabim na, le Uwumbɔr tun ni Uɲapɔɔn Aafuur Nyaan tisui ni. Muma le cha ti yin Uwumbɔr ke Tite.

⁷ Nima pu na, saa ki ye unaagbiija. Aa ye Uwumbɔr aabo la. Saah ye waabo na, aa ga kan waah puu tipuur ti na [Kristo pu].

Pɔɔl aatafal aah bi Galasia yaab ni pu na

⁸ Buyoonn naa nan kee nyi Uwumbɔr na, ɲiwaa ɲi kaa ye Uwumbɔr na nan joo nimi tinaagbiir la.

⁹ Dandana wee, ni nyi Uwumbɔr, le u mu nyi nimi. Ba ɲa ni ban ni labr ki ki dii dulnyaa aawanbir mu kaa kpa mpɔɔn, kaa ɲmaa ter nimi na? Ba ɲa ni ban ke tiwanbir ngbaan ki li joo nimi tinaagbiir?

§ 3:19 : Abraham aayaabil ngbaan ye Yesu la.

10 Ni joo nwiin aakpaakool, ki joo uɲmal mu aakpaakool, ki joo libiln mu aakpaakool la.

11 M nan tun Uwumbər aatuln lini-maln nikaasisik ni. Le ni muk mi nsui ni, ke nibaakan maatuln ga nan ɲa yɔli la.

12 Nnaabitiib, m nan di ɲikoobil ngbaan məmək lii, ke m li bi ke naah bi pu na. M gaɲni nimi ke ni mu li bi ke maah bi pu na, ki taa ki dii ɲikoobil ngbaan. Ni ye mbamən la, naa ɲa mi bakaa ubaa.

13 Idabur nan joo mi. Ni nyi ke idabur ngbaan nan tii mi nsan njan ke m dan nan tuk nimi Yesu aabɔnyaan.

14 Le ni ɲa mi tibulchinn, kaa lik mi fam, kaa yii mi ke m ye iween aanii. Ni nan gaa mi ke naah ba ga gaa Uwumbər aatuun, bee Yesu Kristo pu na.

15 Ni nan kpa mpopiin m pu la. Mpopiin ngbaan ki bi la chee dandana wee? M nyi ke ni yaa ba ga ɲmaa lokr nimi aanibil ngbaan ki di tii mi kan, ni ba ga lokr ɲi tii mi.

16 Dandana wee, maah sur nimi ki tuk nimi mbamən na, nima le cha m kpaln nimi aadin aa?

17 Binib bi tuk nimi tibɔyayan na, binibil man ni pu la. Baabər mu aa ɲan. Bi ban ke bi nyan nimi Yesu aasan ni. Bi ban ke ninibil li man bi pu, aan ni dii bi.

18 Binib aanibil yaa man nsanya pu kan, nima le ɲan. Ni ɲan, maah bi ni chee buyoonn na, ki ɲan maah kaa bi ni chee buyoonn na mu.

19 Maabim, ni wu mi ke imalween aah chuu upii kan, ni wu pu na, ki nan saa buyoonn ni ga chikr Kristo aasan ni na.

20 M ban ke m li bi ni chee dandana wee, ki kpeln maaməboln; ba pu? nlan ɲmal nimi aabər pu la.

Sara ni unaagbiipii Hagar aaməkl

21 Nimi bi ban ni dii Moses aakaal na, naa nyi nkaal ngbaan aah len pu na aa?

22 Uwumbər Aagbaɲ len ke Abraham nan kpa japotiib bilee. Unaagbiipii nan ma ubaa, mmaal aabo mu ma uken.

23 Unaagbiipii ngbaan ma kan, u po ma ubijabo binib aah ma pu na la. Mmaal aabo ma kan, Uwumbər le nan puu tipuur tii u ke u ga maa ubijabo, le u ma u.

24 Bipiib bilee ngbaan aabər kpa ɲitaa la. Unaagbiipii u bi nan yin u ke Hagar na nan ma nnaagbiibim la. Hagar aabər ɲaɲ Moses aakaal la; ba pu? Moses aakaal joo binib tinaagbiir la. Uwumbər nan tii Moses nkaal ngbaan Sainai aajool paab.

25 Sainai aajool bi Arabia aatiɲ ni la. Hagar aabim mu nan bi nima la. Jerusalem aatiɲ ki bi dulnyaa ni na naahn unaagbiipii Hagar la; ba pu? Jerusalem aanib ye binaagbiib la. Moses aakaal le joo bi tinaagbiir.

26 Le Jerusalem aatiɲ ki bi paacham na aanib ye mmaal aabim. Timi le ye waabim.

27 Ni ɲmee Uwumbər Aagbaɲ ni ke, “Upii u kaa ma mbim na, u li kpa mpopiin.

Imalween aah kaa chuu upii u na, u li tar mpopiin ngbaan pu; ba pu? upii u aachal yii u na aabim wiir ki jer upii u kpa chal na aabim.”*

28 Nnaabitiib, ti bi ke mmaal aabijabo Aisak aah nan bi pu na la; ba pu? Uwumbər aah puu tipuur ti na le cha ti ye waabim.

29 N-yoonn ngbaan unaagbiipii aabijabo nan muk mmaal aabijabo Aisak u bi nan ma u Uwumbər Aafuur Nyaan aapɔn pu na. Dandana wee, ni bi kina la. Binib bi dii Juu yaab aakaal na muk timi bi ye Uwumbər aabim Waafuur Nyaan aapɔn pu na la.

30 Uwumbər Aagbaɲ len kinye? Ki len ke Uwumbər nan bui Abraham, “Nyan unaagbiipii na ni waabo; unaagbiipii aabo na aa kpa nsan u ji lifaal mmaal aabo na chee.”†

* 4:27 : Lik Aisaya 54.1. † 4:30 : Lik Mpiin 21.10.

31 Nnaabitiib, maah len pu na le ye ke taa ye unaagbiipii aabim, ti ye mmaal aabim la.

5

Yesu Kristo aah gaa timi lii pu na

1 Kristo nan gaa timi lii, ke ti taa ki li bi tinaagbiir ni. Nima pu na, ni li si mbaməm, ki taa cha tiwan nibaa ki li joo nimi tinaagbiir.

2 Ni li pel mbaməm, min Pɔɔl le tuk nimi ke ni yaa gii lichakpaln ke ni nmar kan, Kristo aan nja nimi tinyoor.

3 Unii umək gii uchakpaln ke u nmar na, m ban m ki sur u ke Moses aakaal məmək dii u la.

4 Nimi bi ban ke ni dii Moses aakaal ke ni nmar na, ni yakr Kristo chee la, ki di Uwumbər aaterm lii a.

5 Uwumbər Aafuur Nyaan bi ti ni. Le ti gaa Yesu ki kii. Nima le cha ti kii bundaln Uwumbər ga nan len ke timi aabər njan na.

6 Ti yaa kpaan Yesu Kristo ni kan, lichakpangeei aa ye tibəkpaan. Unii yaa kaa gii kan, ni mu aa ye tibəkpaan. Ti yaa gaa Yesu ki kii, ki mu yaa gee binib kan, nima le ye tibəkpaan.

7 Ni nan dii Yesu mbaməm la. Nma kiir nimi ke ni taa ki kii waabər ti ye mbamən na?

8 Binib bi kiir nimi na aabər aa nyan ni Uwumbər u yin nimi na chee.

9 Boroboro aanyək siib le cha boroboro məmək duuni.

10 Tɔ, naah ye Tidindaan aanib na le m bee ke naan dii nnyamən aaməkm. Ntafadaan ga pii binib bi muk nimi na.

11 Nnaabitiib, binib bibaa len ke m tuk binib ke bi li geei nchakpan aan ki nmar. Ti yaa gbii kan, ba pu Juu yaab beenin nani mi falaa? Ti yaa gbii ke m tuk binib ke bi li geei nchakpan aan ki nmar kan, Yesu aadəpuinkoo aabər aa ba ga cha Juu yaab gee lijuul.

12 Cha binib bi muk nimi lichakpangeei pu na lee nyan bibaa aajawan.

13 Nnaabitiib, Uwumbər yin nimi ke u nan gaa nimi lii la. Waah gaa

nimi lii na, ni taa ki li nani nimi aabimbikpok aah ban pu na. Ni li gee tɔb ki li ter tɔb.

14 Uwumbər aakaal mbaa len ke, “Aa li gee aana aabo ke saah gee aabaa pu na.”* Aa yaa joo nkaal ngbaan kan, Uwumbər aakaal məmək le aa joo.

15 Ni mu yaa kpa lipiipoln ki kpak tɔb kinikpakpak kan, ni li nyi, ni ga kuln tɔb.

Nfuur Nyaan ni unibən aabimbin

16 M tuk nimi la, cha Uwumbər Aafuur Nyaan le joo nimi man, ki taa nani nimi aabimbikpok aah gee pu na.

17 Timi aabimbikpok aah ban pu na le kpak Uwumbər Aafuur Nyaan aah ban pu na. Uwumbər Aafuur Nyaan aah ban pu na mu kpak timi aabimbikpok aah ban pu na. Timi aabimbikpok ni Uwumbər Aafuur Nyaan ye tɔb aadim la. Nima le cha ni pɔɔ ke ni dii mbaməm naah ban pu na.

18 Ni yaa dii Uwumbər Aafuur Nyaan aah ban pu na kan, Moses aakaal aa dii nimi.

19 Mbimbikpok aatuln bi lipaal la. Binib bi dii kina na le gər kidagook, ki tun tijəŋ aatuln, ni iniməən aatuln,

20 ki dii niwaa, ki chuun ji inyək, ki nan binib, ki ban tibər, ki kpa lipiipoln, ki kpa lijuul, ki kpa kukuməŋ, ki kpak tɔb kinikpakpak, ki yakr tɔb,

21 ki kpa iniman, ki ku binib, ki nyu ndaan gbii, ki gbiir bidagbiib aagbiir, ki tun lituln limina mək aaboln. M ki sur nimi ke maah nan sur nimi n-yoonn mu jer na pu na, ke binib bi nani kina na aan koo Uwumbər aanaan ni.

22 Uwumbər Aafuur Nyaan le cha binib gee tɔb, ki kpa mpopiin, ni nsuudoon, ni limər, ni tibulchinn, ni mbimbinyaan, ni ibamən,

23 ki bi suuna, ki chur bibaa. Nkaal aa bi ki ga kpak binib bi nani kina na.

24 Binib bi ye Yesu Kristo aanib na, bi yii baabimbikpok aah ban pu na məmək, ki di mbimbikpok ngbaan kpa Yesu aadəpuinkoo pu.

* 5:14 : Lik Liifai Yaab 19.18.

²⁵ Ti kpa limɔfal Uwumbɔr Aafuur Nyaan pu. Nima pu na, cha Nfuur Nyaan ngbaan le joo timi.

²⁶ Ti taa li kpa kalmbaani, ki taa muk tɔb, ki taa li kpa lipiipoln tɔb pu.

6

Ni li ye tɔb aatutum

¹ Nnaabitiib, bi yaa pii unii titunwanbir ni kan, nimi bi nyi Uwumbɔr aasan mbamɔm na, ni li bi suuna ki ter u ke u ki dii mbamɔm, ki li lik aabaa, kinimbɔŋ taa tɔŋ aa mu.

² Kii Kristo aakaal mbamɔm man, ki li ter tɔb nimi aamuk ponn ni.

³ Unii u kaa bi tibɔr tibaa ni na yaa dak ke u ye uninyuun kan, u ŋmanni ubaa la.

⁴ Cha unii mɔmɔk dakl lik ke waatuhn ŋan aan laa ŋan. Li yaa ŋan kan, u ga li kpa mpopiin uma ubaa aatuhn pu. U taa li kpa kipupuk ke waatuhn ŋan ki jer una aabo yaan.

⁵ Ba pu? unii mɔmɔk kpa uma ubaa aatuhn la.

⁶ Tɔ, binib bi bae Yesu aabɔnyaan na, cha bi yakr baah kpa ni na tii unii u mɔk bi tibɔnyaan ngbaan na.

⁷ Tɔ, ni taa ŋmanni nibaa; ni taa dak ke ni ga ŋmaa ŋmann Uwumbɔr; tiwan ni aa bun na, nima le aa ga nan chee.

⁸ Maah len pu na le ye ke unii yaa ŋani unibɔn aabimbin aah ban pu na kan, u ga kan nkun. Unii yaa ŋani Uwumbɔr Aafuur Nyaan aah ban pu na kan, u ga kan limɔfal li kaa kpa ndoon na.

⁹ Cha ti tun litunyaan ki taa di cha; ba pu? ti yaa kaa di cha kan, ni nan saa naayoonn kan, ti ga kan lituhn ngbaan aanyoor.

¹⁰ Nima na, ti yaa kan nsan kan, ti li ŋani binib mɔmɔk tiŋann. Binib bi gaa Yesu ki kii na, ti li ŋani bima le tiŋann sakpen.

Kookoo aasurm ni idoon

¹¹ Lik man, m di mbaa aanjaal ŋmee ke ni filk ki tii nimi.

¹² Binib bi muk nimi ke ni li geei ŋichakpan na, bi ban ke bi piir Juu yaab aasui, aan bi taa ŋa bi falaa Kristo aadɔpuinkoo aabɔr pu la.

¹³ Tɔ, binib ngbaan geei ŋichakpan la; bima bibaa aa dii Moses aakaal mɔmɔk. Bi po ban ni li geei ŋichakpan, aan bi li kpa kipupuk ke ni ŋa kina.

¹⁴ Mma kan, m ga li kpa kipupuk tiwan nibaa baanja le pu, nima le ye ke Tidindaan Yesu Kristo nan kpo ndɔpuinkoo pu. Waadɔpuinkoo pu, le dulnyaa wee ni aawan aa ki mɔ m chee, ntafal aa ki bi dulnyaa wee ni aawan ni.

¹⁵ Unii yaa dii Yesu Kristo aasan kan, lichakpangeei aa ye tibɔkpaan, unii yaa kaa gii kan, ni mu aa ye tibɔkpaan. Mbimbipɔɔn le ye tibɔkpaan.

¹⁶ Binib bimɔk kii kina na le ye Uwumbɔr aanib, ki ye Israel yaab bamɔm. Uwumbɔr tii bi nsuudoon ki san bi kinimbaak.

¹⁷ Tɔ, ubaa taa ki muk mi; ba pu? binib aah gbaa mi na aabue bi nwon pu, ki mɔk ke m ye Yesu yoo.

¹⁸ Nnaabitiib, Tidindaan Yesu Kristo aanjann li bi nisui ni. Amii.

Kigban̄ ki Pɔɔl ηmee ki tii EFESUS YAAB na

¹ Min Pɔɔl, u ye Yesu Kristo aakpambal Uwumbɔr aageehn pu na, le ηmee kigban̄ kee tii Uwumbɔr aaninyaam bi bi Efesus aatiη ni, ki joo waasan mbamɔm, ki kpaan Yesu Kristo chee na.

² Tite Uwumbɔr ni Tidindaan Yesu Kristo ηa tinyoor ηa ni pu, ki tii nimi nsuudoon.

Uwumbɔr aah tii timi Waafuur Nyaan aanyoor pu na

³ Cha ti pak Uwumbɔr, u ye Tidindaan Yesu Kristo Aate na. Taah kpaan Kristo ni na, le Uwumbɔr ηa tinyoor ηa ti pu, ki tii timi Waafuur Nyaan aapiin mɔmɔk paacham.

⁴ Uwumbɔr aah kaa nan kee naan dulnyaa wee buyoonn na, le u nan nyan timi, Kristo pu, ke ti li ye waanib, ki li bi chain, ki taa li kpa taani ubaa unimbiin ni. U gee timi la.

⁵ Taah kpaan Yesu Kristo chee na, le Uwumbɔr ηa timi waabim. N-yaayoonn na, u nan nyan timi ke ti li ye waabim. Nima le ye waageehn, ki ye waah ban pu na.

⁶ Waabogeehn pu le u ηa tinyoor sakpen ηa ti pu, nima le ti pak u ki nyuηni u waabulchinn sakpenn pu.

⁷ Kristo aasin pu, le Uwumbɔr gaa timi lii, ki di cha pinn timi, ki ηa timi tibulchinn sakpen,

⁸ ki ηa tinyoor sakpen ηa ti pu, ki tii timi nlan mɔmɔk, ni mbeen mɔmɔk,

⁹ ki kpiir tibɔbɔrkaan ti u nan dak usui ni ke u ga ηa ti na mɔk timi. Kristo pu le u kpiir ti. Waageehn le na.

¹⁰ Tibɔbɔrkaan ngbaan le ye ke ni yaa nan ηeer kan, u ga di tiwan nimɔk bi paacham ni taab na kpaan tɔb chee, ki ηa ni kimɔbaan, ki ηa Kristo ni mɔmɔk aayidaan.

¹¹ Uwumbɔr aah ηani tiwan mɔmɔk pu na, u ηani waageehn, waah dak pu na la. Taah kpaan Kristo ni na, le Uwumbɔr ηa timi waanib.

N-yaayoonn na, le u nan nyan timi ke ti li ye waanib.

¹² U nyan timi bi puen kpa limakl Kristo pu na, ke ti li mɔk binib waah ηan sakpen pu na, aan bi pak u.

¹³ Ni mu gaa Kristo ki kii la. Naah ηun Uwumbɔr aabɔr ti ye mbamɔn, ki ye tibɔnyaan ti cha ni ηmar na, le ni gaa Kristo ki kii. Naah kpaan u ni na, le Uwumbɔr tii nimi Waafuur Nyaan, ke waah nan puu tipuur ti na, ki mɔk ke ni ye waanib la.

¹⁴ Waah tii timi Waafuur Nyaan na, nima le mɔk ke u ga tii timi waah puu tipuur ti na mɔmɔk, ki ga gaa timi bimɔk ye waanib na lii. Nima pu na, cha ti li pak u, waah ηan sakpen pu na.

Pɔɔl aah mee Uwumbɔr pu na

¹⁵ M ηun naah gaa Tidindaan Yesu ki kii, ki gee waanib mɔmɔk pu na,

¹⁶ nima le m dooni Uwumbɔr ni pu n-yoonn mɔmɔk,

¹⁷⁻¹⁸ ki teer nimi maameel ponn ni. Tite Uwumbɔr, u ye Tidindaan Yesu Kristo Aawumbɔr, ki yeh lisil mɔmɔk na aah woln ninimbil pu na, m mee u ke u tii nimi Waafuur Nyaan mu ga tii nimi nlan, ki kpiir Uwumbɔr aah bi pu na mɔk nimi na, aan ni bee u mbamɔm, ki bee waah yin nimi ki tii nimi limakl pu na, ki bee waah ga tii waanib paacham aawan ni mɔ sakpen na pu na,

¹⁹ ki bee ke u kpa mpɔɔn sakpen ki ti nyan, ki tii timi bi gaa u ki kii na. Mpɔɔn ngbaan le ye mpɔɔn sakpiin

²⁰ mu u nan di fikr Kristo nkun ni, ki di u kaan unangii wɔb paacham na.

²¹ Uma Kristo bi nima ki kpa mpɔɔn mu jer mpɔɔn mɔmɔk na: u kpa mpɔɔn jer inyɔk, ni ηiwaa, ni bipɔnib aapɔɔn, ki kpa tininkpir jer tininkpir mɔmɔk, ki kpa mpɔɔn jer dindatiib aapɔɔn mɔmɔk. Waayimbil jer ηiyimbil ηimɔk bi dandana wee na, ni ηimɔk ga li bi n-yoonn mu choo na.

²² Uwumbɔr di tiwan mɔmɔk di ηa uma Kristo aataapɔtan taab, ki ηa u tiwan mɔmɔk aayidaan ki tii waanib.

²³ Waanib le ye uma Kristo aawon, le u gbii bi, ki mu bi tiwan nimək bi njipepel məmək na ni.

2

Naah nyan nkun ni ki kan liməfal pu na

¹ U tii nimi liməfal la. Ni nan tun titunwanbir, kaa nan kii Uwumbər aaməb, nima le naa nan kpa liməfal.

² Ni nan dii dulnyaa aasan mu kaa nyan na, ki kii kinimbəŋ ki ye tiwanbir məmək aayidaan na aaməb. Kima le joo binib bi yii Uwumbər aaməb na.

³ Ti məmək mu nan bi bi ponn ni, ki mu dii taah ban tiwan ni kaa nyan na pu na, ki nani tisui ni tiwon aah gee pu na. Taah nan bi pu na le nan cha Uwumbər gee lijuul ti pu, ke waah gee lijuul titunwanbirdam biken pu pu na.

⁴ Tə, Uwumbər mu kpa linimbaasaln sakpen, ki gee timi sakpen.

⁵ Taah nan tun titunwanbir na, taa nan kpa liməfal. Taah kpaan Kristo ni na, le Uwumbər tii timi liməfal. Waanimbaasaln pu le u gaa nimi lii.

⁶ Taah kpaan Yesu Kristo ni na, le Uwumbər kpaan yoor timi ni uma Kristo, ki cha ti ti kal u chee paacham.

⁷ N-yoonn mu choo na, nima le ga mək ke Uwumbər kpa linimbaasaln sakpen, ki gee timi ki ti nyan, Yesu Kristo pu.

⁸ Naah gaa Yesu ki kii pu na, le ni nmar, Uwumbər aanimbaasaln pu. Naa ye nimi nibaa pu le ni nmar. Ni ye Uwumbər aapiin la.

⁹ Naa ye nimi aatunyaan pu le ti nmar, ubaa taa li kpa kipupuk.

¹⁰ Ti ye Uwumbər aawanaankaan la. Taah kpaan Yesu Kristo ni na, le Uwumbər nyan timi binipəm, ke ti li tun lituln li nyan na. U nan di lituln ngbaan siin kiir timi, ke ti nan tun li.

Nimi ni Yesu Kristo kpaan la

¹¹ Nimi bi kaa ye Juu yaab na, Juu yaab yin nimi binib bi kaa geei njichakpan na, ki yin bibaa bichakpangeeb; ba pu? bi geei njichakpan. Ni teer man, naah nan bi pu n-yoonn mu jer na.

¹² N-yoonn ngbaan, naa nan kpaan Kristo chee, kaa nan ye binib bi Uwumbər nyan bi na ponn ni bibaa, kaa nan bi tipuur ti Uwumbər nan puu tii bi na ni. Ni nan bi dulnyaa wee ni, kaa nan kpa limakl, kaa nan nyi Uwumbər.

¹³ Le dandana wee, naah kpaan Yesu Kristo ni na, nimi bi nan daa Uwumbər chee na duun u chee dandana wee, Kristo aasin pu.

¹⁴ Uma pu le kiməbaan bi. U nan di timi Juu yaab, ni binib bi kaa ye Juu yaab na kpaan unibaan, ki gbaa wii ligoln li nan bi tikaasisik ni na.

¹⁵ Waah kpo na, u kuln kidun ki nan bi ti ni bikaasisik ni na. U kuln Juu yaab aakaal ni baakoobil, ki di timi Juu yaab, ni binib bi kaa ye Juu yaab na kpaan nyan linibopəln libaa, bi kpaan u ni na, nima le ti nyan kiməbaan.

¹⁶ Waah kpo ndəpuinkoo pu na, u di timi ni bima, ki kpaan linibol libaa, ki giin bi Uwumbər chee, bi ni Uwumbər ti kpaan ki nyan kijətiik. Waah nyan kina na, le u kuln kidun ki nan bi ti ni bikaasisik ni na.

¹⁷ Kristo nan dan ki nan tuk nimi bi nan daa Uwumbər chee na, ni Juu yaab bi duun u chee na, ke u ga nyan nimi, ni Juu yaab, ni Uwumbər kijətiik.

¹⁸ Kristo pu, le binib bi ye Juu yaab na, ni binib bi kaa ye Juu yaab na məmək kpaani Uwumbər Aafuur Nyaan baan ni, ki dan Tite Uwumbər chee.

¹⁹ Nima pu na, nimi bi kaa ye Juu yaab na aa ki ye biwəwəm ni bicham Uwumbər aanib chee. Ni ye Uwumbər aanib ponn ni bibaa, ki ye waamaal mu ponn ni bibaa la.

²⁰ Nimi Yesu aanib naahn kidiik la. Bi maa nimi lidinyikl li ye Yesu aakpambalb ni Uwumbər aabənabtiiib na pu la. Yesu Kristo ubaa le ye lidinyikl ngbaan aatakpakpaan.

²¹ Uma pu le kidiik aawan məmək tən təb pu, ki nyan kidiik ki bi chain na, ki tii u.

²² Naah kpaan u ni na, ni mu ye kidiik ngbaan aawan ponn ni nibaa, ki nyan kidiik ki Uwumbər Aafuur

Nyaan bi ki ponn ni na.

3

Pɔl aah tuk binib bi kaa ye Juu yaab na tibɔnyaan pu na

¹ Nima pu na, min Pɔl mee Uwumbɔr tii nimi la. M ye Yesu Kristo aayom, nimi bi kaa ye Juu yaab na pu.

² M dak ke ni ga li ηun Uwumbɔr aah san mi kinimbaak pu ki cha m tuk nimi waah gee nimi pu na.

³ U nan kpiir tibɔbɔrkaan mɔk mi. M puun ηmee ti kigban kee ponn ni siib.

⁴ Ni yaa karn maah ηmee pu na kan, ni ga bee maah nyi Kristo aabɔbɔrkaan pu na.

⁵ Uwumbɔr aa nan kpiir tibɔbɔrkaan ngbaan mɔk n-yaayoonn na aanib. Dandana wee le Waafuur Nyaan kpiir ti, ki mɔk Yesu aakpambalb ni waabɔnabtiib bi bi chain na.

⁶ Tibɔbɔrkaan ngbaan le ye ke timi Juu yaab, ni nimi bi kaa ye Juu yaab ki gaa Yesu aabɔnyaan tee na, ga kpaan ki yakr Uwumbɔr aawanyaan, ki kpaan ki li ye Yesu Kristo aanib, ki kpaan ki li bi Uwumbɔr aah nan puu tipuur ti na ni, Yesu Kristo pu.

⁷ Uwumbɔr aanimbaasaln pu, le u san mi kinimbaak ki ηa mi tibɔnyaan tee aatutunn, ki tii mi mpɔɔn ke m tun lituln ngbaan.

⁸ Maa pii Uwumbɔr aaniwaatiir ubaa, le u mu tee tii mi litunyaan limina, ke m buen binib bi kaa ye Juu yaab na chee, ki ti moon tibɔnyaan tee, ki tuk bi Kristo aah ηan sakpen pu na,

⁹ ki kpiir tibɔbɔrkaan mɔk binib mɔmɔk, ke binib bi kaa ye Juu yaab na mu ga ηmar. Uwumbɔr u nan naan tiwan mɔmɔk na le nan bɔr tibɔbɔrkaan ngbaan ki nan saa dandana.

¹⁰ U ηa kina ke waatuuntiib bi bi paacham na yaa kan Juu yaab ni bi kaa ye Juu yaab na aah kpaan tɔb chee ki ηa Yesu aanib pu na kan, bi ga bee uma Uwumbɔr aah kpa nlan mɔk aabɔη pu na.

¹¹ N-yaayoonn na le u nan len ke u ga ηa kina Tidindaan Yesu Kristo pu.

¹² Taah gaa Yesu ki kii ki kpaan u ni na, nima le ti kpa lipobil ke ti dan Uwumbɔr chee ki nan doon u, ki taa li san ijawaan.

¹³ Nima pu na, m gan nimi, ke ni taa cha nitaakpab yɔl maah ji falaa ni pu pu na. Maafalaa le ye nimi aaterm.

Yesu Kristo aah gee timi pu na

¹⁴ Nima pu le m gbaan Tite Uwumbɔr aanimbiin ni.

¹⁵ Waah ye Tite na, nima le mɔk timi te aabimbin bamɔnn aah bi pu na.

¹⁶ Waah kpa mpɔɔn sakpen pu na, le m mee u ke u tii nimi mpɔɔn nisui ni, Waafuur Nyaan pu,

¹⁷ ki ki mee u ke Kristo li bi nisui ni, naah gaa u ki kii pu na, ki ki mee u ke ngeehm li bi ni chee mbamɔm,

¹⁸ ki ki mee u ke ni ni waanib mɔmɔk ηmaa bee Kristo aah gee nimi sakpen ki ti nyan pu na.

¹⁹ Waah gee timi pu na jer unii aah ga ηmaa bee pu na. M ban ke ni bee waah gee nimi pu na aan nimi aabimbin li bi ke waah bi pu na mbamɔm.

²⁰ Waapɔɔn aah bi tisui ni ki tun lituln pu na, u ga ηmaa ηa sakpen tii timi ki jer taah dak pu na bee taah ga mee u pu na.

²¹ Yesu Kristo aanib aah kpaan u ni na, bi li nyuηni Uwumbɔr n-yoonn mɔmɔk ki ti saa dulnyaa wee aadoon, ki li nyuηni u n-yoonn mu kaa kpa ndoon na. Amii.

4

Tiwon aah kpaan pu na

¹ Min Pɔl, u bi kiyondiik ni Tidindaan pu na, m gan nimi, ni li dii mbamɔm. Uwumbɔr aah yin nimi ke ni li dii u pu na, ni li dii u kina.

² Ni li sunni nibaa taab man, ki li bi suuna, ki li kpa suklaa n-yoonn mɔmɔk, ki li gee tɔb, ki li kpa limɔr tɔb pu.

³ Uwumbɔr Aafuur Nyaan aah kpaan nimi unibaan pu na, ni li pɔɔni nibaa man, ki li kpaan kimɔbaan, ki li beenin ye unibaan.

⁴ Timi Yesu aanib məmək kpaan ki ye tiwonbaan ti ye waawon na la. Uwumbər Aafuur Nyaan baan le bi. Uwumbər yin nimi ki tii nimi limakl libaa ke ni ga ηmar.

⁵ Ti kpa Dindaan ubaa la, ki dii naadii aasan mubaa la. Bi muin nimi nnyun ni Dindaan ubaa aayimbil pu la.

⁶ Uwumbər ubaa u ye ti məmək Aate na mu bi. U ye ti məmək Aayidaan ki cha ti məmək tun waatuln la, ki bi ti məmək ni.

⁷ Kristo yakr ipiin tii ti məmək waah ban pu na la.

⁸ Ni ηmee Uwumbər Aagbaη ni ke, “Waah buen paacham na u joo binaagbiib pam,

ki di ipiin tii binib.”*

⁹ Naah ηmee ke u buen paacham na, ni mək ke u puen nyan ni paacham le ki sunn ni kitinj kee pu, le ki nin ki gir buen paacham.

¹⁰ U sunn ni kitinj kee pu na mu ye u buen paacham na, ki bi ηipepel məmək, ki ye dulnyaa wee məmək, ni paacham məmək Aayidaan.

¹¹ Uma le tii binib ipiin. U nan nyan bibaa bi li ye waakpambalb, bibaa mu li ye waabənabtiib, bibaa mu li mooni tibənyaan tee na, bibaa mu li ye waanib aaninkpiib, bibaa mu li ye waabər aaməmək.

¹² Kristo le di binib ngbaan məmək tii timi waanib, ke bi toor timi aabimbin, ti ti tun waatuln, ki ter təb, aan ti məmək li dii u mbaməm,

¹³ ki li kpaan kiməbaan, uma u ye Uwumbər Aajapəən na aasan ni, ki bee u mbaməm, ki chikr waasan ni, ki li kpa mbimbinyaan ki ti doo, uma Kristo aah tii timi pu na.

¹⁴ Ti taa ki li ye mbim. Biηmanηmannim bi kpa nnyamən aalan ke bi di ηmann binib na yaa tuk nimi tibəyayan ti kaa ye Kristo aabər na kan, ni taa dii bi.

¹⁵ Ti li kpa ngeehm ki li len ibamən man, aan timi aabimbin məmək li moo naahn Kristo u ye timi Aayidaan na.

¹⁶ Kristo aah joo timi pu na, le ti məmək kpaan təb chee, le ki tun ter

təb waah tii ti məmək lituln pu na, aan ti məmək li moo dii u mbaməm, ki li gee təb.

Liməfapəln li bi Yesu Kristo ni na

¹⁷ Ni taa li dii ke binib bi kaa nyi Uwumbər na aah dii pu na. Tidindaan aayimbil pu, le m len tibər timina. Baalandak məmək ye ilandak yəli la.

¹⁸ Binimbil aa woln. Bitafal aah pəə pu na, le baa nyi Uwumbər. Nima le baa kpa liməfal li Uwumbər tii timi na.

¹⁹ Binimbil man kidagook ni tijəη aatuln pu la. Baalandak aa ki muk bi titunwanbir pu.

²⁰ Kristo aa mək nimi ke ni dii kina.

²¹ M nyi ke ni ηun waabər ki bae waaliin i ye mbamən na.

²² Nima pu na, ni di cha nimi aabimbikpok mu kaa ηan na. Mbimbikpok ngbaan nan cha ni ban tiwan ni kaa ηan ki ηmanni nimi na la. Ni taa ki li dii naah nan dii pu na man.

²³ Cha Uwumbər kpəln nimi aasui aan ki ηa nimi nsuupəən,

²⁴ ki yoor mbimbipəm mu Uwumbər naan mu ki di tii nimi na. Mu ye mbimbinyaan, ki bi chain mbaməm, ki naahn Uwumbər aabimbin la.

²⁵ Nima pu na, ni taa ki mən i nyamən. Ni məmək li len ibamən təb chee. Ti yaa ηmanni təb kan, ni naahn ke tiwon aawan nibaa le aah ηmanni niken na.

²⁶ Ni yaa gee liηuul kan, ni taa cha nimi aajūul ngbaan tun titunwanbir. Ni taa li beenin joo liηuul ngbaan nwiin ti lir,†

²⁷ ki taa tii kinimbəη nsan.

²⁸ Binaayukb taa ki su. Cha bi di biηaal tun lituln li ηan na linimaln, aan ki kan baah ban pu na, ki tii bigiim mu.

²⁹ Ni taa cha iliin i kaa ηan na nyan nimi aaməi ni. Ni li len iliin i ηan na, i ga ter binib bi ηun na ke bi dii Uwumbər aasan mbaməm.

³⁰ Ni taa ηani tiwan ni ga tii Uwumbər Aafuur Nyaan mpombiin.

* 4:8 : Lik Ilahn 68.18. † 4:26 : Lik Ilahn 4.4.

Nfuur Nyaan ngbaan ye kidaan, le Uwumbər di daan nimi, ki mək ke uma le yeh nimi. N-yoonn mbaa bi ki choo, u ga nan gaa nimi lii kookoo.

³¹ Ni taa cha niponn ni li to təb pu; ni li nyani lijuul nisui ni; ni taa li ηmə təb pu tijar; ni taa li seei təb; ni taa cha kinanan kibaa ki li bi ni chee.

³² Ni li ηani təb tijann, ki li san təb kinimbaak, ki di cha pinn təb ke Uwumbər aah di cha pinn nimi, Kristo pu pu na.

5

Uwumbər aanib aabimbin

¹ Naah ye Uwumbər aabigeehm na, pəək nibaa man, ki li bi ke waah bi pu na.

² Cha ngeehm li bi ni chee man, ke Kristo aah gee timi pu, ki kpo ti pu, ki ηa kitork ki piir Uwumbər aasui, ki ηa ti ni Uwumbər kijətiik na.

³ Naah ye Uwumbər aanib na, ni taa gər kidagook, ki taa tun tijəη aat-uln libaa, ki taa li kpa iniman. Ni taa po len lituln limina aaboln aabər.

⁴ Ni taa len iliin i kaa ηan na, ni kijərək aaliin, ni yaasaraapəəl aaliin. Iliin imina aaboln aa ye Yesu aanib aah len i na. Ni taa len kina. Ni li dooni Uwumbər man.

⁵ Ni po nyi ke unii umək ye udagoor na, ni unii umək ye tijəηdaan na, ni unii umək ye unimandaan na, aan koo ni Kristo ni Uwumbər aanaan ni. Unii yaa kpa iniman kan, liwangol ye liwaal la, le u dii.

⁶ Titunwanbir timina aaboln pu, le Uwumbər gee lijuul binib bi kaa kii waaməb na pu. Ni taa cha unii ubaa ηmann nimi ki tuk nimi ke naa bir.

⁷ Ni taa dii binib bi tun kina na.

⁸ N-yoonn mbaa, ni mu nan bi mbəmbəən ni la. Dandana, naah kpaan Tidindaan ni na, ni bi nwiihn ni la. Naah bi nwiihn ni na, ni li bi mbaməm, ke nwiihn ni aanib aah bi pu na.

⁹ Binib bi bi nwiihn ni na, bi kpa mbimbinyaan, ki tun lituln li ηan na məmək, ki dii Uwumbər aabər ti ye mbamən na la.

¹⁰ Pəək nibaa man, aan ki bee tiwan ni ga piir Tidindaan aasui na.

¹¹ Ni taa kpaan binib bi bi mbəmbəən ni ki tun yəl yəl na chee man. Ni tee li sur bi man.

¹² Ti yaa po len baah tun lituln li libəəl ni na aabər kan, ni ye iniməən la.

¹³ Tə, tiwan məmək yaa nyan ni mpaan pu kan, le naabimbin ga kpiir chain; nwiihn le nyan ni tiwan məmək mpaan pu.

¹⁴ Nima pu le ti gaa ilahn ke,

“Si u də geen na,
finn aan ki fikr nkun ni,
le Kristo ga li wiin aa pu.”

¹⁵ Nima pu na, ni li nyi man, ki li bi mbaməm. Ni taa li bi ke bijərb aah bi pu na. Ni li kpa laasaab man.

¹⁶ Ni li tun Uwumbər aatuln n-yoonn məmək, ki taa li ka fam; ba pu? titunwanbir wiir dandana wee la.

¹⁷ Nima pu na, ni taa li ye bijərb man. Pəək nibaa man ki bee Tidindaan aah ban ke ni ηa pu na.

¹⁸ Ni taa nyu ndaan ki gbii man. Ndaan ga bii nimi la. Cha Uwumbər Aafuur Nyaan li gbii nimi n-yoonn məmək,

¹⁹ ki li gaa Uwumbər aalahn ni ilahn i bi waagban ni na təb chee man, ki li yikr tiwanyikrkaan, ki gaa ilahn tii Tidindaan, ki pak u nisui ni.

²⁰ Ni li dooni Tite Uwumbər n-yoonn məmək, tiwan məmək pu, Tidindaan Yesu Kristo aayimbil pu.

²¹ Tə, naah san Uwumbər pu na, ni li keei təb aaməi.

Puutiib ni chatiib aabər

²² Bipiib, ni li keei nichatiib aaməi, ke naah kii Tidindaan aaməb pu na;

²³ ba pu? uja le ye upuu aayidaan ke Kristo aah ye waanib Aayidaan pu na. Kristo aanib ye waawon la. U mu gaal bi lir la.

²⁴ Bipiib, ni li keei nichatiib aaməi tiwan məmək ponn ni, ke Kristo aanib aah kii waaməb pu na.

²⁵ Bijab, ni li gee nipuutiib, ke Kristo aah gee waanib ki nan kpo bi pu pu na.

²⁶ U nan kpo bi pu, ke u ŋa bi chain. Baah ŋun waabɔr na, le u nyan titunwanbir bisui ni, le bi muin bi nnyun ni,

²⁷ ke u di bi tii uma ubaa, bi li bi u chee, ki li ŋan sakpen, ki li bi chain, ki taa li kpa tijɔŋ tibaa, ki taa li kpa taani ubaa.

²⁸ Kina le ni ŋan ke bijab li gee bipuutiib ke baah gee bibaa aawon pu na. Uja u gee upuu na, u gee ubaa la.

²⁹ Unii ubaa aa kee nan uma ubaa aawon. U kpiini ti, ki joo ti tinann, ke Kristo aah joo waanib pu na;

³⁰ ba pu? timi Kristo aanib le ye waawon.

³¹ Ni ŋmee Uwumbɔr Aagban ni ke, “Nima le cha uja ni upii nya cha bitetiib ni binatiib, ki ti kpaan tɔb chee, ki ŋa unibaan.”*

³² Tibɔr timina le ye tibɔkpaan ti ye mbamɔn na, le m di tibɔr ngbaan ŋan Kristo ni waanib.

³³ Nima pu na, uja mɔk aah gee ubaa pu na, u li gee upuu mu kina. Upii mɔk mu li pak uchal.

6

Mbim ni tetiib ni natiib aabɔr

¹ Mbim, ni li keei nitetiib ni ninatiib aamɔi Tidindaan pu; ba pu? nima le ŋan.

² Li pak aate ni aana. Nkaal ngbaan ye nkaal kpaan la. Uwumbɔr puu tipuur ke ni yaa kii mu kan,

³ u ga ŋa tinyoor ŋa ni pu, ki tii nimi limɔfɔfɔŋ dulnyaa wee ni.*

⁴ Tetiib, ni taa fiini nimi aabim aajuul. Ni li joo bi mbamɔm, ki sur bi, ki tuk bi Tidindaan aabɔr.

Binaagbiib ni dindatiib aabɔr

⁵ Binaagbiib, ni li keei nidindatiib bi bi dulnyaa wee ni na aamɔi, ki li san bi, ki tun lituln mbamɔm, ke naah tun lituln pu ki tii Kristo na.

⁶ Bi yaa bi ni chee, bee bi yaa kaa bi kan, ni li tun lituln mbamɔm, ke naah ga tun tii Kristo pu na, ki taa ban ke binib pak nimi. Naah ye Kristo

aanaagbiib na, ni li joo nisui mɔmɔk ŋani Uwumbɔr aageehn,

⁷ ki li kpa mpopiin ki tun lituln tii nidindatiib, ke naah ga tun pu tii Tidindaan na, naa ye binib.

⁸ Teer man ke unii umɔk tun litunyaan na, u yaa ye unaagbiija, bee u yaa kaa ye kan, Tidindaan ga tii u waatuln aapar.

⁹ Dindatiib, ni mu li ŋani nimi aanaagbiib mbamɔm, ki taa faani bi, ki li nyi ke ni ni nimi aanaagbiib kpaan Dindaan baan le paacham. Uma aa pak ubaa ki jer uken.

Tijawan ti Uwumbɔr tii timi na

¹⁰ Nnaabitiib, gbelngbeln yaan le ye ke Tidindaan aah kpa mpɔɔn sakpen pu na, ni li kpa mpɔɔn mu u tii nimi na.

¹¹ Yoor man tijawan timɔk Uwumbɔr tii timi na. Nima le ga cha ni ŋmaa yii kinimbɔŋ aanyamɔn aalan.

¹² Naa ye binib le ti jaa kijaak. Ti jaa kinimbɔŋ aanikpiwanbir ti bi paacham ki kpa mpɔɔn ki joo dulnyaa aanib bi bi mbɔmbɔɔn ni na le kijaak.

¹³ Nima pu na, ni yoor tijawan timɔk Uwumbɔr tii timi na. Nima le ga cha ni yii kinimbɔŋ, ki nyan ki, ki li beenin si bundaln ki ga jan nimi kijaak na.

¹⁴ Nima pu na, gor nibaa man ki ti jan kijaak. Ni li joo Uwumbɔr aabɔr ti ye mbamɔn ki naahn ligbapapaln na; ki li kpa mbimbinyaan mu bi ke tikur ti bii kibin pu na;

¹⁵ ki li tak ŋinaatak ŋi ye tibɔnyaan ti tii timi nsuudoon na;

¹⁶ ki li ŋani Yesu Kristo naadii, naadii bi ke kipeln ki ga kiir kinimbɔŋ aapiin i wu ke mmii na;

¹⁷ ki li chik tikur aayikpupuk ki ye Uwumbɔr aapɔɔn mu gaa nimi lii na; ki yoor Uwumbɔr aabɔr ti naahn kijaak aajuk ki Waafuur Nyaan di tii timi na; ¹⁸ ki li mee Uwumbɔr ki gaŋni u ke u ter nimi. N-yoonn mɔmɔk ni li mee u mbimbin mɔmɔk pu. Waafuur Nyaan aah mɔk nimi pu na, ni li mee

* **5:31** : Lik Mpiin 2.24. * **6:3** : Lik Nnyam 20.12; Ikaal 5.16.

u kina, ki taa geeni man, ki taa di cha man. Ni li mee u n-yoonn məmək ki tii waanib məmək,

¹⁹ ki li mee u ki tii m mu, ke u mək mi maah ga len pu na, ki tii mi lipobil ke m waar mməb ki tuk binib tibənyaan tee aabəbərkaan.

²⁰ M si Yesu aasisiiaan, ki bi kiyondiik ni, tibənyaan ngbaan pu la. Nima pu na, ni li mee Uwumbər ke u tii mi lipobil, ke m tuk binib tibənyaan ngbaan, maah ba ga tuk bi pu na.

Kookoo aadoon

²¹ Tinaabogeehn Tikikus u ye Tidindaan aatutunn bamənn na le ga tuk nimi maabər məmək, le ni bee maah bi pu na.

²² Nima le m cha u dan ni chee, ke u nan tuk nimi taah bi pu na, aan ki sən nisui.

²³ Tite Uwumbər ni Tidindaan Yesu Kristo tii tinaabitiib nsuudoon, ki cha ni li gee təb ki gaa u ki kii mbaməm.

²⁴ Tidindaan Yesu Kristo ɲa tinyoor ɲa binib bimək gee u n-yoonn mu kaa kpa ndoon na pu.

Kigban ki Pɔɔl ηmee ki tii FILIPHI YAAB na

¹ Min Pɔɔl ni Timoti bi ye Yesu Kristo aanaagbiib na dooni waaninyaam bimək bi Filipi aatinj ni na, ni baaninkpiib ni baateterb mu.

² Tite Uwumbər ni Tidindaan Yesu Kristo ηa tinyoor ηa ni pu, ki tii nimi nsuudoon.

Pɔɔl aah mee Uwumbər pu na

³ Maah teer nibər n-yoonn məmək pu na, m dooni Uwumbər u m dii u na, ni pu la.

⁴ Maah mee Uwumbər tii ni məmək n-yoonn məmək pu na, m mee u ni mpopiin la, ba pu?

⁵ bundaln ni nan gaa Yesu aabər ki nan saa din na, ni ter mi ke m tuk binib waabənyaan tee la.

⁶ M bee ke Uwumbər u nan piin ki bi toor nimi aabimbin na, u ga li beenin ηani kina ki toor nimi aabimbin ti doo bundaln Yesu Kristo ga gir ni na.

⁷ Maah nyi kina na, ni ηan; ba pu? m gee nimi la. Ni məmək nan ter mi kiyondiik ni, ki nan ter mi buyoonn m nan bi bibəjirb aanimbiin ni na ke m ti len Yesu aabənyaan tee aabamən.

⁸ Uwumbər nyi ke nnimbil man ke m ki kan nimi; ba pu? m gee nimi, Kristo aah tii mi ngeehm pu na.

⁹ M mee Uwumbər ke ni li moo gee tɔb ki li moo nyi Uwumbər aabər, ki li kpa nlan nyaan,

¹⁰ aan ki lee nsan mu ηan na, aan ki li bi chain, ki taa li kpa taani ubaa bundaln Kristo ga gir ni na.

¹¹ M ban ke ni li kpa mbimbinyaan ki li tun lituln li ηan na n-yoonn məmək, Yesu Kristo aapɔɔn pu, aan binib nyuj Uwumbər ki pak u.

Yesu Kristo pu le ti bi

¹² Nnaabitiib, m ban ke ni bee ke maah bi kiyondiik ni na, nima le cha binib pam ηun Yesu aabənyaan tee.

¹³ Ubərkpaaan na aajab, ni binib bimək bi do na nyi ke Kristo pu le m bi kiyondiik ni.

¹⁴ Maah bi kiyondiik ni na, nima le pɔɔk nnaabitiib aataakpab Tidindaan aasan ni, ki tii bi lipobil ke bi tuk binib Yesu aabər ki taa san ijawaan.

¹⁵⁻¹⁷ Binib bibaa kpa lipiipoln m pu, ki ban baayimbil. Nima le cha bi mooni Kristo aabər. Bi ban ke binib nyuj bi la. Binimbil aa man Kristo aabər pu. Maah bi kiyondiik ni Yesu aabər pu na, le bi ban ke m ji falaa ki kpee. Nima le cha bi mooni Yesu aabər. Bibaa mu bi, ki mu gee mi ki mooni Kristo aabər ke bi ter mi; ba pu? bi bee ke Uwumbər le cha m bi do ke m len Yesu aabənyaan tee aabamən.

¹⁸ M ga len kinye? Bi yaa mooni Kristo aabər lipiipoln pu, bee bi yaa mooni waabər ngeehm pu kan, naa muk mi. Bi məmək aah mooni waabər pu na le cha m kpa mpopiin. Ni ye mbamən la, m ga li beenin kpa mpopiin, ba pu?

¹⁹ ni mee Uwumbər tii mi la, Yesu Kristo Aafuur Nyaan mu ter mi, le m bee ke nima le ga cha m nya kiyondiik ni.

²⁰ Nnimbil man ke binib nyuj Kristo m pu. M yaa kpo u pu, bee m yaa kaa kpo u pu kan, m ban ke m li kpa lipobil dandana wee, ke maah kpa n-yoonn məmək pu na, ki li len ki taa li san binib inimən.

²¹ M yaa bi liməfal ni kan, Kristo pu le m bi. M yaa kpo kan, m ga kan tinyoor.

²² M yaa bi kan, m ga tun Uwumbər aatuln, le u ga ηa tinyoor ηa li pu. Maa nyi maah ga lee pu na;

²³ nkun ni liməfal məmək ηan la. M ban ke m nya dulnyaa ni, ki ti li bi Kristo chee; ba pu? nima le ga li ηan sakpen ki jer naah ηan pu dulnyaa wee ni na.

²⁴ M mu yaa kaa kpo kan, ni mu ηan; ba pu? m ga li ηmaa beenin ter nimi.

²⁵ Nima pu le m bee ke maan kpo dandana wee. M ga li beenin bi ni chee, ki ter nimi, ni moo gaa Yesu ki kii mbaməm, ki li kpa mpopiin.

²⁶ M yaa ki gir ni ni chee kan, m pu le ni ga nyuŋ Yesu Kristo sakpen.

²⁷ Tibɔkpaan le ye ke nimi aabimbin li bi Kristo aabɔnyaan tee aah mɔk nimi pu na, aan m yaa dan nan mann nimi, bee m yaa kaa dan kan, m ga ŋun nimi aabɔr, ke ni si Yesu aachan ni, ki kpa kimɔbaan, ki kpaan tuk binib Yesu aabɔnyaan, ke bi gaa u ki kii.

²⁸ Ni taa san nimi aadim ijawaan man. Nima le ga mɔk bi ke bi ga kan ntafadaan mu kaa kpa ndoon na, ki ga mɔk nimi ke Uwumbɔr ga gaa nimi lii.

²⁹ Uwumbɔr cha ni gaa Kristo ki kii la, ki cha ni ji falaa mu u pu.

³⁰ Ni nan kan maah jin falaa Yesu pu pu na, ki ŋun maah ji falaa u pu dandana wee pu na. Le ni mu bi ji falaa ke maah ji pu na.

2

Mpɔɔndaan Yesu Kristo aah nan sunn ubaa pu na

¹ Tɔ, Kristo pɔɔni nitaakpab, le waah gee nimi pu na sɔŋni nisui, ni ni Uwumbɔr Aafuur Nyaan mu kpaan kijɔtiik, le ni kpa tibulchinn ki san tɔb kinimbaak,

² nima pu na, ni li kpaan kimɔbaan, ki li gee tɔb, ki li kpaan nlandak mbaa. Ni yaa ŋa kina kan, m ga li kpa mpopiin mbamɔm.

³ Ni taa li kpa lipiipoln tɔb pu, ki taa li ban ke binib li pak nimi. Ni sunn nibaa taab man, ki li nyuŋni tɔb ki jer nibaa.

⁴ Ubaa taa li ban uma ubaa aanyoor baanja. Aa li ban ke ni mɔmɔk kan tinyoor.

⁵ Ni sunn nibaa taab man ke Yesu Kristo aah sunn ubaa taab pu na.

⁶ U bi ke Uwumbɔr aah bi pu na. U mu aa dak ke ni ye limukl ke u ni Uwumbɔr li ŋak.

⁷ Waageehn pu le u di cha tiwanyaan nimɔk bi Uwumbɔr do na, ki ŋa ubaa ke unaagbiija na. U kpaln unibɔn,

⁸ ki sunn ubaa taab, ki kii Uwumbɔr aamɔb, hali ki ti kpo ndɔpuinkoo pu.

⁹ Nima pu le Uwumbɔr nyuŋ u sakpen ki yoor u paacham, le ki tii u liyimbil li jer ŋiyimbil mɔmɔk na,

¹⁰ ke binib ni tiwan nimɔk bi paacham na, ni binib ni tiwan nimɔk bi kitiŋ do na, ni binib ni tiwan nimɔk bi kitiŋ aataab na, bi mɔmɔk yaa ŋun Yesu aayimbil pu kan, bi li gbaani unimbiin ni.

¹¹ Bi mɔmɔk pel pel ga len binib ni, ke Yesu Kristo le ye tiwan ni binib mɔmɔk Aadindaan. Nima le ga nyuŋ Tite Uwumbɔr.

Ni li wiin ke nwiihn na dulnyaa ni

¹² Nima pu na, nnaabitiib bi m gee bi na, maah kaa bi ni chee na, m ban ke ni kii maamɔb ki jer naah nan kii maamɔb buyoonn m nan bi ni chee pu na. Naah ŋmar pu na, ni li tun Uwumbɔr aatuln ke binib bi ŋmar na aah ba ga tun pu na, ki li san Uwumbɔr n-yoonn mɔmɔk;

¹³ ba pu? Uwumbɔr bi tun lituln nisui ni, ke ni li neen ke ni kii waamɔb, ki li ŋani waageehn.

¹⁴ Naah ŋani tiwan nimɔk na, ni taa li ŋulni, ki taa kpak kinikpakpak,

¹⁵ aan ki li ye Uwumbɔr aabim bi kaa kpa taani, kaa kpa ngalm na. Ni bi titunwanbirdam aakaasisik ni la. Ni li bi ke nwiihn na le dulnyaa wee ni ki wiin bikaasisik ni,

¹⁶ ki joo ni Uwumbɔr aabɔr ti tii binib limɔfal na. Ni yaa bi kina kan, le m ga li kpa kipupuk ni pu bundaln Kristo ga gir ni na, ke maah tun lituln linimaln ki tuk nimi Uwumbɔr aabɔr na, naa ye fam.

¹⁷ Ni yaa gaa Yesu ki kii ki tun waatuln mbamɔm kan, m kpa mpopiin ni pu. Bi yaa po ku mi kan, m kpa mpopiin.

¹⁸ Ni mu li kpa mpopiin sakpen ke maah kpa pu na.

Uwumbɔr aatutum Timoti ni Epafrodaitus

¹⁹ Tɔ, Tidindaan Yesu pu le m kpa limakl ke m ga cha Timoti dan ni chee dandana wee. U yaa nan tuk mi nimi aabɔr aah bi pu na kan, nsui ga sɔŋ.

²⁰ Utafal bi ni ni la. Maa ki kpa unii u aatafal bi ni ni, ke utafal aah bi ni ni pu na.

²¹ Biken na məmək aatafal bi bibaa ni la. Bitafal aa bi Yesu Kristo aatuln ni.

²² Ni nyi Timoti aabimbin aah ŋan pu na, ki nyi ke u tun lituln m chee ke ubo aah tun lituln ute chee pu na, ki ti tuk binib Yesu aabɔnyaan tee.

²³ Nima pu na, m yaa kan maabɔr aah ga doo pu na kan, m ga cha u dan ni chee.

²⁴ Tidindaan pu le m nyi ke ni yaa kpee siib kan, m mu ga dan ni chee.

²⁵ M dak ke ni ŋan ke m cha tina aabo Epafrodaitus ki gir ni ni chee. U ye maatutunjeer ni maajarjeer Tidindaan aasan ni, ki ye nimi aatutunn u dan nan tii mi maah ban pu na.

²⁶ Unimbil man ke u ki kan nimi. Naah ŋun ke u bun na, nima le usui bii.

²⁷ Ni ye mbamɔn, u nan bun ki ti ban u kpo, le Uwumbɔr san u kinimbaak ki cha u pɔɔk. Waah cha u pɔɔk na, u san m mu kinimbaak, m taa li kpa mpombiin ki kpee mpombiin pu.

²⁸ Le m ban ke m cha u gir ni ni chee mala, ni yaa nan kan u kan, ni ga li kpa mpopiin. Le nsui ga sɔŋ.

²⁹ Nima pu na, ni gaa u tinann Tidindaan pu, ki li kpa mpopiin sakpen, ki nyun u ni binib bimək bi ke waah bi pu na;

³⁰ ba pu? Kristo aatuln pu, waa nan daa nkun. Waah nan ban u ter mi, naah kaa nan ŋmaa ter mi pu na pu, le u nan kan linimaln.

3

Mbimbinyaan baməm

¹ Nnaabitiib, kookoo aabɔr le ye ke ni li kpa mpopiin Tidindaan pu. M yaa ki ŋmee ke maah nan ŋmee pu tii nimi na kan, naan muk mi; ba pu? ni ŋan ke ni ki ŋun maah ga ŋmee pu tii nimi na.

² Tɔ, ni li nyi binib bi tun lituln li kaa ŋan na, ki bi ke ibɔ na, ki len ke ni yaa kaa gii lichakpaln kan naan ŋmar na.

³ Timi bi kpaan Uwumbɔr Aafuur Nyaan chee ki pak u, ki kpa kipupuk

Yesu Kristo pu, ki bee ke taan ŋmar tibaa aapɔɔn pu na, timi le kpa lichakpangeei bamɔnn.

⁴ Min mbaa ba ga li kpa nsan ki ga ŋmaa len ke m ga ŋmaa ŋmar mbaa pu. Unii ubaa yaa len ke u kpa nsan ke u ga ŋmaa ŋmar ubaa pu kan, m kpa nsan ki jer u.

⁵ Maah nan ye iwiin iniin aabo na, bi nan gii nchakpaln. M ye Juu yaab aabo, ki ye Benjaminn aanibol ponn ni aanii ubaa la. M ye Hiibru yaab aabo bamɔnn la. M nan dii Moses aakaal, Farisii yaab aah dii pu na.

⁶ Nnimbil nan man ke m ŋa Yesu aanib falaa. M nan dii Moses aakaal mbaməm, kaa yii nkaal mbaa.

⁷ Nimina məmək nan ye tinyoor le ki tii mi. Le m yii ni məmək Kristo pu, ke naa ye nibaa.

⁸ Ni ye mbamɔn la, m yii tiwan məmək ke naa ye nibaa, ke m li nyi Yesu Kristo u ye Ndindaan na. Maah nyi u pu na, nima le jer tiwan məmək. U pu le m di tiwan məmək lii, ke ni ye timoor la, ke m gaa uma,

⁹ ki kpaan u ni. M yaa dii Moses aakaal kan, nima le aan cha Uwumbɔr len ke maabɔr ŋan. Maah gaa Kristo ki kii na, nima le cha Uwumbɔr len ke maabɔr ŋan; m gaa Yesu Kristo ki kii le ki ŋan Uwumbɔr chee.

¹⁰ M ban ke m bee Kristo, ni mpɔɔn mu fikr u nkun ni na, ki ji falaa u pu. M ban ke maabimbikpok kpo ke waah nan kpo pu na,

¹¹ aan m mu nan fikr nkun ni.

Pɔɔl aanimbil aah man Yesu Kristo aasan pu pu na

¹² Maa len ke m fuu Yesu aah ban pu na, kaa len ke m ye unii u ŋan ti doo na. M pɔɔni mbaa ke m li bi Yesu Kristo aah ban ke m li bi pu na; ba pu? u gaa mi ki ŋa mi waanii la.

¹³ Nnaabitiib, maa len ke m fuu waah ban pu na. Nnimbil man tiwan nibaa le pu. M suln tiwan ni bi mpuwɔb na, ki pɔɔni mbaa ke m pii tiwan ni bi nnimbiin ni na.

¹⁴ Yesu Kristo pu le Uwumbɔr yin mi ke m dii nsan mu cha paacham na.

Nima le nnimbil man ke m fuu nima, ki ti kan tinyoor ti Uwumbər ga tii mi na.

¹⁵ Nimi bi dii Uwumbər aasan mbaməm na, cha ni mu aanimbil li man kina man. Ni yaa kaa bee waabər tibaa mbaməm kan, u ga mək nimi.

¹⁶ Ti mu aah nyi Uwumbər aabər məmək pu na, cha ti li dii kina man.

¹⁷ Nnaabitiib, ni li kpaan kiməbaan ki dii maataabuu, ki lik binib bi dii ke taah dii pu na.

¹⁸ Tə, binib pam aah dii pu na, bi ye Yesu aadəpuinkoo aadim la. M nan tuk nimi baabər n-yoonn məmək, ki ki tuk nimi dandana wee, ni tinyun-yunn la.

¹⁹ Baadoon le ga li ye ntafadaan mu kaa kpa ndoon na. Baawumbər le ye bipuul. Bi kpa kipupuk iniməon aatuln pu. Baalandak bi dulnyaa wee ni aawan ni la.

²⁰ Tima kan, Uwumbər do le ye tido, le ti kii bundaln Tidindaan Yesu Kristo u ga gaa timi lii na ga nya ni nima na.

²¹ U kpa mpəon ki ga ηmaa nyan tiwan məmək, ki cha ni məmək kii waaməb. Waah kpa mpəon kina na, le u ga di timi aawon ti kaa ye lisil aawon na ηa tiwonpəon ti naahn uyaar ti ye lisil aawon na.

4

Nsurm

¹ Nnaabitiib, Tidindaan aah ga ηmaa ηa kina ki tii nimi na, ni li si uchaη ni. M gee nimi la. Le nimi aabər bi nsui ni. Le mponn piin ni pu. Nimi le ye maatuln aanyoor.

² Yuwodia ni Sintiki, m gaη nimi, ni li kpaan kiməbaan Tidindaan pu.

³ Maatutuηeer bamənn, m mee aa mu, ter bipiib ngbaan; ba pu? bi ni Klement ni maatutuηeerb biken nan tun lituln linimaln m chee, ki ter mi m tuk binib Yesu aabənyaan tee. Baayimbil ηmee liməfal aagbaη ki bi paacham na ni.

⁴ Ni li kpa mpopiin Tidindaan pu, n-yoonn məmək. M ki tuk nimi la, ni li kpa mpopiin man.

⁵ Ni li bi suuna binib məmək chee man. Tidindaan ga gir ni dandana wee.

⁶ Ni taa cha ilandak li muk nimi tiwan nibaa pu. Ni li mee Uwumbər tiwan məmək pu, ki gaηni u, ki dooni u ki tuk u naah ban pu na məmək.

⁷ Ni yaa ηani kina kan, Uwumbər ga tii nimi nsuudoon mu jer taah nyi pu na. Nisui, ni nimi aalandak ga doon; ba pu? ni kpaan Yesu Kristo chee.

⁸ Nnaabitiib, kookoo yaan le ye ke ni li dak ilandak i ye mbamən na, ni i kpa laasaab na, ni i tok na, ni i ye chain na, ni i ηan na, ni i kpa lisil na. Ni cha ilandak imək ηan ki ηeer mpakm na li joo nimi.

⁹ Ni nan bae Uwumbər aabər m chee, ki gaa ti, ki ηun maah len pu na, ki kan maah ηani pu na. Ni li dii kina, le Uwumbər u tii timi nsuudoon na ga li bi ni chee.

Ipiin pu aadoon

¹⁰ Ni yunn le naa ki kan mi; le nitafal mu beenin bi m ni. Nima le m kpa mpopiin sakpen Tidindaan pu. M bee ke nitafal bi m ni n-yoonn məmək; le ni mu aa nan kpa nsan ni ter mi.

¹¹ Maa len igiin pu. M yaa kpa sakpen, bee m yaa kpa siib kan, m bae maah ga ηa pu aan nnimbil gbiin kina na.

¹² M nyi igiin, ki nyi liwankpal mu. Ni yaa mə, bee ni yaa kaa mə kan, m yaa ji bab, bee nkon yaa pii mi kan, m yaa kpa sakpen, bee m yaa kaa kpa nibaa kan, m bae maah ga ηa pu aan nnimbil gbiin kina na.

¹³ Kristo aah tii mi mpəon mu na, m ga ηmaa ηa tiwan məmək.

¹⁴ Tə, naah ter mi maafalaa ni pu na, ni ηa mbaməm la.

¹⁵ Nimi Filipi aatiη aanib nyi ke maah nan tuk nimi Yesu aabənyaan tee njan ki nin nyan Masedonia aatiη ni na, Uwumbər aanib ponn ni ubaa aa tii mi ipiin, see nimi baanja. M nan tuk nimi Uwumbər aabər, le ni mu nan tii mi ipiin.

¹⁶ Maah nan bi Tesalonika aatiη ni na, ni nan tun ni unii nfum mulee u nan tii mi maah ban pu na.

¹⁷ Naa ye ke m ban ipiin la. Naah tii mi ipiin pu na, nima le ni ga li moo kpa tinyoor. Nima le m ban.

¹⁸ Naah tii mi tiwan ni na, m gaa ni məmək ki kpa sakpen. Naah tun ni Epafrodaitus ke u nan tii mi ipiin i na, u nan tii mi i. Naah tii mi ipiin i na, ni naahn kitork ki ŋan na le ki tii Uwumbər, le usui piir, le u gaa i.

¹⁹ Uma Uwumbər u m dii u na le ga tii nimi naah lann pu na məmək; waah kpa liwankpal sakpen paacham pu na, kina le u ga tii nimi, Yesu Kristo pu.

²⁰ Cha ti li nyuŋni Tite Uwumbər n-yoonn mu kaa kpa ndoon na. Amii.

Kookoo aadoon

²¹ Ni doon Yesu Kristo aaninyaam məmək tii mi. Tinaabitiib bi bi m chee na dooni nimi.

²² Uwumbər aanib məmək dooni nimi. Ubərkpaaan Siisa aatutum bi ye Uwumbər aanib na mu dooni nimi mhaməm.

²³ Tidindaan Yesu Kristo aañann li bi nisui ni. [Amii.]

Kigban̄ ki Pɔɔl ηmee ki tii KOLOSE YAAB na

¹ Min Pɔɔl u ye Yesu Kristo aakpambal Uwumbɔr aageehn pu na, m ni tina aabo Timoti

² le ηmee kigban̄ kee ti tii nimi Uwumbɔr aanib bi ye tinaabitiib ki gaa Kristo ki kii, ki bi Kolose aatiŋ ni na. Tite Uwumbɔr [ni Tidindaan Yesu Kristo] ηa tinyoor ηa ni pu, ki tii nimi nsuudoon.

Idoon aameel

³ N-yoonn mumək ti mee Uwumbɔr u ye Tidindaan Yesu Kristo Aate na tii nimi na, ti dooni u ni pu;

⁴ ba pu? ti ηun ke ni gaa Yesu Kristo ki kii mbaməm, ki gee Uwumbɔr aanib məmək;

⁵ ba pu? ni kpa limakl ke ni ga nan kan Uwumbɔr aah di tiwan ni siin nimi paacham na. Ni ηun ni pu buyoonn ni ηun tibɔnyaan ti fuu ni ni chee ki ye mbamən na chee la.

⁶ Tibɔnyaan ngbaan le cha nimi ni binib bi bi ηipepel məmək na tun litunyaan. Binib moo gaal tibɔnyaan ngbaan ki keei, nikaasisik ni, ni ηipepel məmək. Naah ηun ti, ki bee mbaməm Uwumbɔr aah ηani nimi tiŋann pu na, le binib moo gaal tibɔnyaan ngbaan ki keei nikaasisik ni, ki nan saa dandana.

⁷ Timi aatuturjeer Epafras u ti gee u na le nan tuk nimi Uwumbɔr aanimbaasaln pu. Uma Epafras le si timi aasisiyyaan ki tun Kristo aatuln mbaməm ki ter nimi.

⁸ U tuk timi Uwumbɔr Aafuur Nyaan aah cha ni gee binib pu na.

⁹ Nima pu le ti mee Uwumbɔr tii nimi, kaa di cha. Buyoonn ti nan ηun ni pu ki nan saa dandana wee na, le ti mee Uwumbɔr tii nimi, ke ni ga bee waah ban ke ni li ηani pu na. Ti mee u ke u tii nimi nlan ni bee Waafuur Nyaan aabɔr;

¹⁰ aan ki li dii Tidindaan waah ban pu na, aan ki gbiin unimbil, ki tun

litunyaan aabɔn məmək, ki moo bee waabɔr.

¹¹ Ti mee u tii nimi ke waah kpa mpɔɔn sakpen pu na, u tii ni mu mpɔɔn, aan ni li kpa limər falaa ponn ni n-yoonn məmək, ki li kpa mpopiin,

¹² ki li dooni u; ba pu? uma le ηa nimi binib bi ηeer ke bi kan tiwan ni u ga tii waanib, nwiihn aanaan ni na.

¹³ Uma le nan nyan timi mbəmbəɔn aanaan ni, ki nabr timi di buen Ujapɔgeehn aanaan ni.

¹⁴ Uma le gaa timi lii, le Uwumbɔr di cha pinn timi aatunwanbir; [Ujapɔɔn aasin pu].

Yesu Kristo aabimbin, ni waatuln

¹⁵ U ye Uwumbɔr u taa waa u na aanaŋ, ki ye tiwan nimək Uwumbɔr naan ni na Aayidaan;

¹⁶ ba pu? Uwumbɔr nan cha u naan tiwan məmək, ni bi paacham, ni ni bi kitin̄ na, ni taah waa ni na, ni taah kaa waa ni na; ni yaa ye nnaan, bee ipɔɔn, bee bitinjoob, bee tininkpir, uma le nan naan ni məmək ke ni li nyuŋni u.

¹⁷ Uma Yesu le puen tiwan məmək bi. Uma pu le tiwan məmək beenin bi.

¹⁸ Uma le ye waanib Aayidaan. Le waanib mu ye waawon, le u tii bi liməfal. Uma le puen fikr nkun ni, ki ye tiwan məmək Aayidaan;

¹⁹ ba pu? ni mɔ Uwumbɔr ke waah bi pu na, Yesu mu bi kina la.

²⁰ Uma Yesu pu, le ni mɔ Uwumbɔr ke u di tiwan ni məmək bi paacham, ni tiwan ni məmək bi kitin̄ na tooh kijɔtiik ubaa chee. Waasin nan nyan uwon ni, ndɔpuinkoo pu; waasin ngbaan pu le Uwumbɔr cha tiwan ngbaan məmək ni uma ηa kijɔtiik.

²¹ N-yoonn mbaa ni nan ye biwɔwɔm le Uwumbɔr chee. Ni nan dak ilandak i kaa ηan na, ki tun lituln li kaa ηan na, nima le ni nan ye Uwumbɔr aadim,

²² le dandana wee u cha ni ni uma ηa kijɔtiik; ba pu? Ujapɔɔn nan kpo ni pu la. U nan kpo ni pu, ke ni li bi chain, ki li ye bininyaam, ki taa li kpa ngalm mubaa, bundaln u ga di nimi siin Uwumbɔr aanimbiin ni na.

²³ Ni njan ke ni li dii u mbaməm, ki taa di cha waasan, ki taa cha nibaa leŋ nimi. Naah njan tibənyaan tee na, tibər ngbaan tii nimi limakl la. Ni taa di cha limakl ngbaan. Bi moon tibənyaan tee, ki tuk binib bimək bi dulnyaa wee ni na la. Min Pəəl mu njan unii u mooni ti na la.

Pəəl aah ye Yesu Kristo aanib aatun pu na

²⁴ Tə, maah jin falaa u ni pu na, nima le m kpa mpopiin. Kristo nan tuk mi maah ga ji falaa waanib pu pu na, le maah ji falaa tiwon tee ni na, falaa ngbaan u gur na le m ji.* Waanib bi m ji falaa bi pu na le ye waawon.

²⁵ Uwumbər nan njan mi waanib aatutunn, ki di lituln siin mi, ke m tun ki ter nimi. Lituln ngbaan le ye ke m tuk nimi waabər məmək pel pel.

²⁶ Ti ye tibəbərkaan la. Uwumbər nan bər ti n-yaayoonn na aanib, le ki kpiir ti tuk waanib dandana wee.

²⁷ U ban ke bi bee tibər ngbaan aah njan sakpen ki ter njanitimbol məmək pu na la. Tibəbərkaan ngbaan le ye ke Kristo bi ni ni. Waah bi ni ni na, nima le ni kpa limakl ke ni ga ji waaməon.

²⁸ Kristo aabər ngbaan le ti mooni, ki sur binib məmək, ki tuk bi waabər, waah tii timi nlan pu na. Ti ban ke bi məmək li kpaan Kristo ni, ki li ye binib bi njan doo na. Ti ban ke ti di bi ki mək Uwumbər la.

²⁹ Nima le cha m tun lituln linimaln. M tun lituln ngbaan waapəon sakpiin pu la.

2

¹ M ban ke ni bee ke m tun lituln linimaln nimi pu, ni Laodisea aatiŋ aanib pu, ni binib bimək kaa kee kan mi na pu,

² ke m pək bitaakpab. M ban ke ni məmək li kpaan kiməbaan, ki li gee təb, ki bee Uwumbər aabər mbaməm, aan ki li pak ti mbaməm, ki taa joo beeni. M ban ke ni bee Uwumbər aabəbərkaan, ti ye Kristo aabər na.

³ Uma baanja le ga njan tii timi nlan mu ye nlan baməon na. Uma

baanja le ga njan mək timi nnyim məmək.

⁴ M tuk nimi kina ke ubaa taa njan nimi la. Unii yaa məln inyaməon i mə na ki tuk nimi kan, ni taa kii.

⁵ Maawon aa bi ni chee, le maalandak bi ni ni. Naah gaa Kristo ki kii mbaməm ki dii waasan mu mbaməm na, nima le m kpa mpopiin sakpen.

Cha Yesu Kristo aabimbin li gbii si

⁶ Ni nan gaa Yesu Kristo, ki kii ke u ye Nidindaan. Nima pu na, ni li kpaan u ni, ki li dii u man,

⁷ ki too chuu u ke busub aanyaan aah koo kitin pu na, ki li bae waabər n-yoonn məmək, ki gaa ti ki kii mbaməm, taah nan tuk nimi pu na, ki li dooni u n-yoonn məmək.

⁸ Unii yaa tuk nimi nnyaməon aalan mu ye fam na kan, ni li nyi man ki taa dii u; nlan ngbaan ye binib aalan mu nyan ni kinimbəŋ ki joo dulnyaa wee na, naa ye Kristo aabər.

⁹ Uwumbər aabimbin məmək bi Yesu Kristo aawon ni.

¹⁰ Naah kpaan u ni na, le ni kpa liməfal baməln. Uma le ye tininkpir ni ipəon məmək aayidaan.

¹¹ Naah kpaan Kristo ni na, le ni bi ke binib bi gii njan njan na; ni mu aa ye njan njan le ni gii, ni ye nimi aabimbikpok le ni gii lii. Ni ye Kristo aah gii pu na la.

¹² Baah muin nimi nnyun ni na, ni mək ke bi di nimi sub Kristo chee la. Baah nyan nimi nnyun ni na, le ni mək ke ni ki fikr u chee; ba pu? ni pak ke Uwumbər kpa mpəon ki fikr Kristo nkun ni.

¹³ N-yoonn mbaa, ni nan tun titunwanbir, kaa nan dii Uwumbər aakaal. Nima le naa nan kpa liməfal li kaa kpa ndoon na. Naah kpaan Kristo ni dandana wee na, nima le Uwumbər fikr nimi. U di cha timi aatunwanbir məmək pinn timi.

¹⁴ Taah ba ga njan pu na le njan kigban pu. Taah kaa njan kina na, nima le timi aabər bii. Le Kristo aah nan kpo ndəpuinkoo pu na, nima le Uwumbər aa ki len ke timi aabər bii.

* 1:24 : Lik Lituln 9.16.

¹⁵ Waah kpo ndəpuinkoo pu na, le u ɲa kinimbəŋ aapɔɔn məmək fam, le ki nyan ki, ki jinn ki iniməɔn, binib aanimbil ni.

¹⁶ Nima pu na, ni taa cha ubaa galn nimi tijikaar aakoobil pu, bee tiwanyukaan aakoobil pu, bee likpaakool daal aakoobil pu.

¹⁷ Nikoobil məmək po ye tiwan ni choo na aajunjun la. U bi na le ye Kristo.

¹⁸ Binib bibaa bi ki sunni bibaa taab, ki pak Uwumbər aatuuntiib, ki bui ke bi dan tidan ki kan lijnjiir aawan, ki kpa kalmbaani, ki dak dulnyaa aalandak i ye fam na. Ni taa cha binib ngbaan bii nimi.

¹⁹ Baa joo timi aayidaan Kristo. Uma aapɔɔn pu, le ti muun waasan ni, Uwumbər aah ban pu na. Uma le kpaan timi kiməbaan, ke ti li tuk tɔb pu, ke ɲituk ni ɲigir aah cha tiwon aawan məmək tuk tɔb pu pu na.

Ni naahn ke ni kpo ki beenin fu Yesu Kristo pu

²⁰ Ni nan kpo Kristo chee la, nima le ni nyan kinimbəŋ ki joo dulnyaa na aapɔɔn ni. Nima pu na, ba ɲa nimi aabimbin bi ke naah beenin ye dulnyaa yaab le na? Ba ɲa ni kii nkaal mu len ke,

²¹ “Taa ji nee,” “Taa lakl nee,” “Taa meeh nee” na?

²² Binib yaa jin timina məmək kan, ti doo la. Nikoobil ɲimina po ye binib aakaal, ni baaməkm la.

²³ Ni naahn nlan la, ki mu aa ye nlan. Bi dooni bisui aah gee tiwan ni na la, ki sunn bibaa taab, ki muk tiwon. Le baah ɲani pu na, naa ter bi ke bi chuu bibaa.

3

¹ Ni kpaan fikr Kristo chee la. Nima pu na, cha nitafal li bi paacham aawan ni. Kristo bi nima ki ka Uwumbər aanangii wɔb.

² Ni li dakl tiwan ni bi paacham na aabər, ki di cha tiwan ni bi kitin do na.

³ Ba pu? ni naahn ke ni kpo; le nimi aaməfal kpaan Kristo ni, ki bi Uwumbər chee paacham, le u biin li pu.

⁴ Kristo, u ye timi aaməfal na yaa nan gir ni kan, ti mu ga li bi u chee, ki kan nnyun.

Mbimbikpok ni mbimbipəm

⁵ Nima pu na, kulan man tiwon aah ban pu na, ki taa gər kidagook, ki taa tun tijəŋ aatuln, ki taa li ban tiwan ni kaa ɲan na, ki taa li kpa iniman. Unii u kpa iniman na aa dii Uwumbər, u dii liwankpal la.

⁶ Binib bi yii Uwumbər aaməb ki tun titunwanbir timina na, u ga daa bitafal.

⁷ N-yoonn mbaa, ni mu nan bi bikaasisik ni, ki tun titunwanbir ngbaan.

⁸ Le naah ye Yesu aanib dandana wee na, ni di titunwanbir ngbaan məmək lii. Ni taa ki gee linjuul ki li tar binib pu, ki taa ki li kpa kinanan, ki taa ki seei ɲisiibil, ki taa ki len iliin i kaa ɲan na.

⁹ Ni taa məln inyamən ki tuk tɔb; ba pu? ni nan di nimi aabimbikpok aatuln lii a,

¹⁰ ki yoor mbimbipəm la. Uwumbər le tii nimi mbimbipəm ngbaan, ki bi toor mu, ke ni moo bee u, ki li naahn u.

¹¹ Naah kpa mbimbipəm na, naa ki yakr Juu yaab, ni binib bi kaa ye Juu yaab na, ni binib bi gii ɲichakpan na, ni binib bi kaa gii na, ni biwəwəm, ni timoor ni aanib, ni binaagbiib, ni bimalb. Ni məmək kpaan la. Kristo le jer tiwan ngbaan məmək, ki bi waanib məmək ni.

¹² Uwumbər nan nyan nimi, ki ɲa nimi waaninyaam, ki gee nimi. Nima pu na, ni li kpa linimbaasaln, ni tibulchinn, ki sunn nibaa taab, ki li bi suuna, ki li kpa suklaa,

¹³ ki li kpa limər tɔb chee. Ni ponn ni ubaa ni unjeen aatə yaa kpa tibər kan, ni di cha pinn tɔb. Tidindaan aah di cha pinn nimi pu na, ni mu di cha pinn tɔb kina.

¹⁴ Tibər ti jer ti məmək na le ye ke ni li gee tɔb; ba pu? ngeehm di ni məmək kpaan tɔb chee la, ni li kpaan kiməbaan mbaməm.

15 Kristo yin nimi ke ni li kpaan tiwonbaan ni, ki li kpa nsuudoon mu u tii nimi na. Nima pu na, cha nsuudoon ngbaan li joo nisui man, ki li dooni Uwumbɔr, waabulchinn pu.

16 Cha Kristo aabɔr li bi nisui ni sakpen, ki tii nimi nlan. Ni li tuk tɔb waabɔr, ki li sur tɔb, ki li gaa ilahn i bi Uwumbɔr Aagbaŋ ni na, ni waanib aalahn, ni ilahn i Waafuur Nyaan mɔk nimi na. Ni li gaa ilahn ngbaan, ki li dooni Uwumbɔr nisui ni.

17 Ni yaa len kan, ni len Tidindaan Yesu aayimbil pu; ni yaa tun lituln kan, ni li tun waayimbil pu, ki li ŋani tiwan mɔmɔk waayimbil pu, ki li dooni Tite Uwumbɔr u pu.

Naah ga li bi pu Tidindaan aasan ni na

18 Tɔ, bipiib, ni li keei nichatiib aamɔi. Naah dii Tidindaan na, ni ŋan ke ni li ŋani kina.

19 Chatiib, ni li gee nipuutiib, ki taa muk bi.

20 Mbim, ni li keei nitetiib ni ninatiib aamɔi tiwan mɔmɔk ni, Tidindaan aah ban pu na; ba pu? nima le piir Uwumbɔr aasui.

21 Tetiib, ni taa fiini nimi aabim aaŋuul, aan bitaakpab taa yɔl.

22 Binaagbiib, ni li keei nidindatiib bi bi dulnyaa ni na aamɔi tiwan mɔmɔk ni. Bi yaa bi ni chee, bee bi yaa kaa bi kan, ni li tun lituln mbamɔm. Ni taa ban binib li pak nimi. Naah san Uwumbɔr na, ni li tun lituln mbamɔm nima pu.

23 Naah ŋani tiwan nimɔk na, ni cha nitafal li bi ni ni, ki tun lituln ke naah ba ga tun tii Tidindaan pu na, naa ye binib.

24 Tidindaan Kristo le ni tun lituln tii u. Nima le ni bee ke uma le ga pa nimi tipar, waah nan puu tipuur ti ke u ga tii nimi na.

25 Unii umɔk tun lituln li kaa ŋan na, Uwumbɔr ga daa utafal waah ŋeer pu na. Uwumbɔr aa pak ubaa ki jer uken.

4

1 Dindatiib, ni li ŋani nimi aanaagbiib mbamɔm; ba pu? ni nyi ke ni mu kpa Dindaan paacham.

Nsurm

2 Tɔ, ni mɔmɔk li beenin mee Uwumbɔr linimaln, ki li nyi ki taa geeni, ki li dooni u mmeen ponn ni,

3 ki li mee u tii ti mu, ke u tii timi nsan ti moon waabɔr ki tuk binib tibɔbɔrkaan ti ye Kristo aabɔr na. Waabɔnyaan ngbaan pu, le m bi kiyondiik ni.

4 Ni ŋan ke m tuk binib waabɔnyaan ngbaan aatataa mbamɔm. Ni mee Uwumbɔr tii mi ke u ter mi, m tuk bi kina.

5 Ni li kpa nlan ki li bi mbamɔm joo cha binib bi kaa dii Uwumbɔr aasan na wɔb. Naah kan nsan buyoonn na, ni li tun Uwumbɔr aatuln n-yoonn mɔmɔk.

6 Ni li len ibulchiliin n-yoonn mɔmɔk, ki li len Uwumbɔr aalambil aah ye pu na. Ni yaa len kina kan, ni ga bee naah ga giin pu ki kii unii mɔmɔk na.

Kookoo aadoon

7 Tina aabo Tikikus u ti gee u na ga tuk nimi maabɔr mɔmɔk aah bi pu na. U ye timi aatutuŋeer le Tidindaan aatuln ponn ni, ki tun lituln ngbaan mbamɔm.

8 M cha u dan ni chee ke u nan tuk nimi, timi aabɔr aah bi pu na, aan ki sɔŋ nisui. Nima le m cha u dan ni chee.

9 Onesimus ni uma le dii ni. Onesimus mu ye tina aabo u ti gee u na la. U ter timi mbamɔm, ki ye ni ponn ni aanii ubaa la. Bima le ga tuk nimi do chee na aabɔr mɔmɔk.

10 Aristakus u bi kiyondiik ni m chee na dooni nimi. Mak, u ye Banabas aaninkpan aajapɔɔn na, u mu dooni nimi. M nan tuk nimi naah ga ŋa u pu na. U yaa dan ni chee kan, ni gaa u iŋaal ilee.

11 Josua Justus mu dooni nimi. Bijab bitaa ngbaan ye Juu yaab la. Juu yaab ponn ni, bima baanja le ye maatutuŋeerb ki tun Uwumbɔr

aanaan aatuln. Bijab ngbaan sɔŋ nsui la.

¹² Epafra mu dooni nimi. U ye ni ponn ni aanii ubaa la, ki ye Yesu Kristo aatutunn. U mee Uwumbɔr n-yoonn mɔmɔk linimaln le ki tii nimi, ke ni li dii Uwumbɔr mbamɔm, ki taa di cha, ki kii Uwumbɔr aah gee pu na mɔmɔk.

¹³ M tuk nimi la, Epafra tun lituln linimaln, ki tii nimi, ni Laodisea aatiŋ aanib, ni Hierapolis aatiŋ aanib.

¹⁴ Luk u ye dɔkta, u ti gee u na mu dooni nimi. Demas mu dooni nimi.

¹⁵ Ni li dooni tinaabitiib bi bi Laodisea aatiŋ ni na tii timi, ki li dooni Nimfa ni Yesu aanib bi kuuni udo na, tii timi.

¹⁶ Bi yaa karn kigbaŋ kee tii nimi kan, ni cha bi karn ki tii Yesu aanib bi bi Laodisea aatiŋ ni na mu. Maah ŋmee kigbaŋ ki tii Laodisea aatiŋ aanib na, ni mu karn ki.

¹⁷ Tuk Akipus ke Tidindaan aah tii u lituln li ke u tun na, u li nyi ki tun li mbamɔm.

¹⁸ Min Pɔɔl le di ŋŋaal ŋmee idoon imina. Ni teer ke m bi kiyondiik ni la.

Uwumbɔr ŋa tinyoor ŋa ni pu.
[Amii.]

Njan aagban̄ ki Pɔɔl ŋmee ki tii TESALONIKA YAAB na

¹ Min Pɔɔl, ni Silfanus, ni Timoti le ŋmee kigban̄ kee ti tii Yesu aanib bi bi Tesalonika aatiŋ ni ki ye Tite Uwumbɔr ni Tidindaan Yesu Kristo aanib na. Uwumbɔr ŋa tinyoor ŋa ni pu, ki tii nimi nsuudoon.

Tesalonika yaab aabimbin

² N-yoonn mɔmɔk ti mee Uwumbɔr na, ti mee u tii nimi, ki dooni u ni mɔmɔk pu.

³ Ti teer nimi Tite Uwumbɔr aanimbiin ni n-yoonn mɔmɔk, ki teer ke naah ŋani pu na, nima le mɔk ke ni gaa u ki kii; naah tun lituln pu na, nima le mɔk ke ni gee u; naah kpa limɔr pu na, nima le mɔk ke ni kpa limakl Tidindaan Yesu Kristo pu.

⁴ Tinaabitiib bi Uwumbɔr gee bi na, ti nyi ke u lee nimi la;

⁵ Ba pu? taah tuk nimi waabɔnyaan na, tibɔnyaan ngbaan aa nan ye iliin baanja, Uwumbɔr Aafuur Nyaan aapɔɔn nan bi ti ni la, ki cha ni bee ke ti sil gbii. Taah nan bi nikaasisik ni buyoonn na, ni nan bee timi aabimbin aah nan bi pu na. Ti nan bi kina ke ti ter nimi la.

⁶ Le ni nan ŋakni timi ni Tidindaan; ba pu? ni gaa Yesu aabɔr ki kan falaa sakpen tibɔr ngbaan pu, ki mu nan kpa mpopiin mu Uwumbɔr Aafuur Nyaan tii nimi na.

⁷ Naah nan bi pu na, nima le mɔk Yesu aanib bimɔk bi Masedonia ni Akaya aatim ni na, bi mu aah ga li ŋani pu na;

⁸ Ba pu? ni nan chuun mooni Tidindaan aabɔr, ki tuk Masedonia ni Akaya aatim aanib. Naa ye nima yaab baanja, ntim mɔmɔk aanib ŋun ke ni gaa Uwumbɔr ki kii la. Nima pu na, taa ki ban ke ti tuk bi nimi aabɔr. Bi puun nyi.

⁹ Ba pu? binib ngbaan len ke taah nan dan ni chee na, ni nan gaa timi, ki di ŋiwaa lii, ki fenn ki

dii Uwumbɔr, u ye limɔfadaan ki ye Uwumbɔr bamɔnn na,

¹⁰ le ni kii bundaln Ujapɔɔn Yesu ga nyan ni paacham ki gir ni na. Uma le Uwumbɔr nan fikr u nkun ni. Uma le nyan timi ntafadaan mu choo na ni.

2

Pɔɔl aah tuk Tesalonika yaab tibɔnyaan pu na

¹ Tinaabitiib, nimi nibaa nyi ke taah nan dan ni chee na, naa ye fam. Ni nyi ke taah nan bi Filipi aatiŋ ni na,

² le nima yaab nan ŋa timi falaa, ki yook timi, le ti nin dan ni chee. Binib pam nan kpak timi kinikpakpak, le timi Aawumbɔr tii timi lipobil ke ti tuk nimi waabɔnyaan.

³ Taah tuk nimi waabɔnyaan ngbaan na, tibɔr ngbaan aa ye nnyamɔn. Taa ŋmann nimi. Ti nan bi chain la.

⁴ N-yoonn mɔmɔk ti nan len Uwumbɔr aah ban ke ti len pu na; ba pu? u nan lik taah bi pu na, le ki di waabɔnyaan ngbaan ŋa tiŋaal ni, ke ti tuk binib. Nima pu le ti ban ke ti piir Uwumbɔr aasui, naa ye binib aasui. Uma Uwumbɔr le lik timi aasui ni aah bi pu na.

⁵ Ni nyi ke taa nan gbaa nimi mmɔmɔɔn aabɔr. Uwumbɔr nyi ke taa nan ye inimandam bi ŋmanni, ke binib taa bee ke ti ye na.

⁶ Taa nan ban ke ni nyun timi, kaa nan ban ke binib biken nyun timi.

⁷ Taah ye Kristo aakpambalb na, ti ba ga li ban ke ni nyun timi. Le taa nan ban kina. Ti nan bi suuna ni chee ke upii aah bi pu waabim chee ki lik bi na la. ⁸ Ti gee nimi la. Nima pu na, ti nan kpa mpopiin ti tuk nimi Uwumbɔr aabɔnyaan. Naa ye tibɔnyaan baanja le ti nan tii nimi, ti nan di tibaa mu tii nimi; ba pu? ti gee nimi pam.

⁹ Nnaabitiib, ni teer taah nan tun lituln linimaln pu na. Ti tuk nimi Uwumbɔr aabɔnyaan, ki tun lituln nwiin pu ni kinyeek mɔk, ke ti ji. Ba pu? taa nan ban ni ji ti pu falaa.

10 Nimi bi gaa Yesu ki kii na, ti ɲa nimi mbaməm la, ki nan bi chain, kaa nan kpa taani ubaa joo cha ni wɔb. Ni ni Uwumbər nyi ke ni ye mbamən la.

11 Ni nyi ke uja aah ɲani waabim pu na, ti nan ɲani nimi ubaabaa kina la;

12 ti sur nimi, ki nan sɔɲni nisui, ki gaɲni nimi ke ni li dii Uwumbər waah ban pu na. Uma le yin nimi ke ni koo waanaan ni ki nan ji waamɔn.

13 Ti dooni Uwumbər ni pu n-yoonn məmək la; ba pu? taah nan tuk nimi Uwumbər aabər na, ni nan gaa tibər ngbaan, ki bee ke naa ye binib aabər, ni ye Uwumbər aabər la. Mbamən, ni ye Uwumbər aabər la, ki kpelni nimi bi gaa u ki kii na aabimbin.

14 Nnaabitiib, ni ɲakni Uwumbər aanib bi bi Judea aatim ni ki kuuni Yesu Kristo aayimbil pu na; kinye pu? nido yaab aah ɲa nimi falaa pu na, juu yaab ɲa bi mu falaa kina la.

15 Bima juu yaab nan ku Uwumbər aabənabtiib ni Tidindaan Yesu mu, ki jenn nyan timi mu. Baa piir Uwumbər aasui. Bi ye binib məmək aadim la,

16 ki kiir timi, kaa ban ke ti tuk binib bi kaa ye juu yaab na tibənyaan tee, aan bi ɲmar. juu yaab ngbaan aah ɲani kina na, bi too kpa baatunwanbir pu n-yoonn məmək la. Uwumbər aajuul pii bi kookoo.

Pɔɔl aah neen ke u ki gir mann bi pu na

17 Nnaabitiib, taah kaa kan nimi ni yunn siib na, naa mɔ timi. Taa nan bi ni chee, timi aalandak ma nan bi ni ni; tinimbil nan man ni pu, le ti nan pɔɔni tibaa ke ti ki kan nimi.

18 Ti nan ban ti gir dan ni chee. Min Pɔɔl, n-yoonn məmək m ban ke m gir dan ni chee. Le kinimbəɲ kiir timi ke ti taa dan.

19 Tidindaan Yesu yaa nan gir ni kan, bilabi pu ti ga li kpa limakl, ni mpopiin, ni kipupuk unimbiin ni?

20 Naa ye nimi pu uu? Mbamən, ti kpa kipupuk ni mpopiin ni pu.

3

1 Taah kaa bi ni chee na, taa ki ɲmaa mɔr, nima le ti len ke ni ɲan ti cha Timoti dan ni chee. Timi baanja le gur Atens aatiɲ ni.

2 Tina aabo Timoti ye Uwumbər aatutunn u tuk binib Kristo aabənyaan na la. Ti cha u dan ni chee ke u pɔək nitaakpab Uwumbər aasan ni,

3 ubaa taa gir puwɔb falaa ngbaan pu. Nimi nibaa nyi ke falaa ngbaan ye Uwumbər aah siin timi pu na la.

4 Taah nan bi ni chee na ti nan tuk nimi ke ti ga ji falaa, le ni bee ke ni sil ɲa kina.

5 Le maa ki ɲmaa mɔr. Nima le cha m tun ni Timoti ni chee, ke u nan lik ke ni beenin dii Yesu mbaməm aan naa dii. Ni muk mi la, m dak ke nibaakan kinimbəɲ tɔɲ nimi, ki ɲa timi aatuln yɔli.

6 Le Timoti ki nyan ni ni chee; dandana u ki fuu ni ti chee, ki tuk timi tibənyaan ke ni beenin tii Yesu naadii mbaməm, ki gee tɔb. U tuk timi ke ti bi nisui ni n-yoonn məmək, le ni ban ke ni ki kan timi, ke ti mu aah ban ke ti kan nimi pu na.

7 Tinaabitiib, ti bi limukl ni ki ji falaa la; le ti ɲun naah tii Yesu naadii pu na, nima le tisui sɔɲ.

8 Ni yaa dii Tidindaan aasan ni, kaa di cha kan, nima le ti fuur.

9 Nima pu na, taa ki nyi taah ga ki pak Uwumbər ni pu pu na; ba pu? ti kpa mpopiin sakpen ki mɔni ni pu, Uwumbər aanimbiin ni.

10 Ti mee u limaln nwiin pu ni kinyeek mək ke u cha ti ki kan nimi ki tuk nimi naah kaa kee bee waabər pu na.

11 M mee Tite Uwumbər ni Tidindaan Yesu ke bi tii timi nsan aan ti dan ni chee.

12 Tidindaan cha ni li moo gee tɔb ni binib məmək, ke taah gee nimi pu na.

13 U tii nimi mpɔɔn ke ni li bi chain ki taa li kpa taani ubaa Tite Uwumbər aanimbiin ni, bundaln Tidindaan Yesu ni waanib məmək ga gir ni na.

4

Mbimbin mu piir Uwumbər aasui na

¹ Tinaabitiib, ti nan mək nimi naah ga ɲa pu ki piir Uwumbər aasui na. Le ni ɲani kina. Ti gaɲni nimi, ki sur nimi Tidindaan Yesu aayimbil pu ke ni li moo ɲani kina.

² Ni bee taah nan sur nimi pu Tidindaan Yesu aayimbil pu na.

³ Uwumbər aageehn le ye ke ni li bi chain, ki taa gər kidagook.

⁴ Ni ɲan ke ni məmək bee naah ga ɲa pu ki li joo tiwon mbaməm aan ti li bi chain, ki tun lituln li ɲan na.

⁵ Ubaa taa cha bipiib aakpeek li bi u ni, ke binib bi kaa nyi Uwumbər na aah bi pu na.

⁶ Uja ubaa taa li ban una aabo aapuu ki tun titunwanbir timina. Ti nan tuk nimi ki sur nimi mbaməm ke Tidindaan dar binib aatafal titunwanbir ngbaan məmək pu.

⁷ Uwumbər yin timi ke ti li bi chain. Waa yin timi ke ti li gər kidagook.

⁸ Unii umək yii məmkm ngbaan na, naa ye binib aaməkm le u yii, u yii Uwumbər u tii nimi Waafuur Nyaan na aaməkm la.

⁹ Uwumbər mək nimi naah ga li gee tɔb pu na. Nima pu na, naa ki ban ke m ɲmee kigban ki tuk nimi naah ga li gee ninaabitiib pu na.

¹⁰ Ni ye mbamən la, ni gee tinaabitiib bimək bi Masedonia aatim məmək ni na. Ti gaɲni nimi, ni li moo gee bi.

¹¹ Cha ninimbil li man ke ni li bi suuna, ki li tun nimi aatuln, ki di nimi aajaal tun lituln, ke taah nan tuk nimi pu na.

¹² Ni yaa ɲani kina kan, naan lann nibaa; binib bi kaa dii Uwumbər aasan na mu ga pak nimi.

Tidindaan aah ga nan gir ni pu na

¹³ Tinaabitiib, ti ban ke ni bee binib bi kpo na aabər, aan ki taa li kpa mpombiin, ke binib bi kaa kpa limakl na aah kpa mpombiin pu na.

¹⁴ Ti pak ke Yesu nan kpo, ki ki fikr nkun ni. Nima pu le ti pak ke Uwumbər ga fikr Yesu aanib bi kpo

na mu, ki cha bi li dii u bundaln u ga gir ni na.

¹⁵ Taah ban ti tuk nimi tibər ti na, ti ye Tidindaan aabər la. Tidindaan aanib bi ga li bi dulnyaa wee ni bundaln u ga gir ni na aan puen binib bi kpo na ki buen paacham.

¹⁶ Ba pu? Tidindaan ubaa ga nyan ni paacham ki sunn ni. U yaa sunn ni kan, le ti ga ɲun nneel sakpiin, ni Uwumbər aatuuntiib aaninkpel aaneel, ni Uwumbər aakakaan aawiil.

¹⁷ Njan, Yesu aanib bi kpo na le ga fikr nkun ni, le Uwumbər nin kpaan yoor bi ni waanib bi mu ga li bi n-yoonn ngbaan na, le bi ti tooh Tidindaan ntaalangbam ni, paacham. Kina le ti ga li bi Tidindaan chee n-yoonn mu kaa kpa ndoon na.

¹⁸ Nima pu na, ni li tuk tɔb kina, aan ki sɔɲ tɔb aasui.

5

Gor ki li kii Tidindaan aagirndaal

¹ Nnaabitiib, naa ki ban ke m ɲmee ki tuk nimi bundaln tiwan nimina məmək ga ɲa na.

² Ba pu? nimi nibaa nyi mbaməm ke Tidindaan aawiindaal ga fuu ni ke unaayuk aah fuur ni kinyeek pu na la.

³ Buyoonn binib ga len ke bi bi bibaa pu, nibaa aan ɲa bi nibaa na, libuul ngbaan ni le tibəbir ga lir bi pu. Ni ga li bi ke imalween aah chuu upii pu na la. Baan ɲmaa nyan ti.

⁴ Nnaabitiib, nima aa bi mbəmbəən ni. Nima pu na, ni taa cha Tidindaan aawiindaal ɲa nimi lijinjiir ke unaayuk aah fuur ni pu na.

⁵ Ba pu? ni məmək ye nwiihn ni aabim la. Ni ye nwiin pu aabim la. Taa ye kinyeek yaab, kaa ye mbəmbəən ni yaab.

⁶ Nima pu na, ti taa li geeni, ke biken aah geeni pu na. Cha ti li kii, ki chuu tibaa man.

⁷ Binib bi dɔ geen na, kinyeek le bi dɔ geen. Binib bi nyu ndaan gbii na, kinyeek le bi gbii.

⁸ Tima ye nwiin pu aabim la, nima pu na, cha ti chuu tibaa man. Cha ti

tii Yesu naadii, ki li gee tɔb. Ti yaa ɲani kina kan, nima le ga biin ti pu, ke tikur ti bii kibiŋ pu na. Le ti yaa kpa limakl ke ti ga sil ɲmar kan, ni ga li bi ke tikur aayikpupuk ki bii tiyil na.

⁹Uwumbɔr aah lee timi na, waa lee timi ke u gee liɲuul ti pu, u lee timi ke ti ɲmar Tidindaan Yesu Kristo pu la.

¹⁰Uma le nan kpo ti pu. Nima pu na, ti yaa bi, bee ti yaa kpo bundaln u ga gir ni na kan, ti ga buen ti li bi u chee.

¹¹Nima pu na, ni li pɔɔni tɔb aataakpab, ki li ter tɔb, ni li moo dii Uwumbɔr aasan mbamɔm, ke naah ɲani pu dandana wee na.

Kookoo aasurm ni idoon

¹²Tinaabitiib, ti gaŋ nimi, ke ni li pak nimi aaninkpiib bi tun Tidindaan aatuln nikaasisik ni, ki sur nimi waasan ni na.

¹³Ni li pak bi mbamɔm, ki li gee bi baatuln pu. Ni mɔmɔk li kpaan kimɔbaan man.

¹⁴Tinaabitiib, ti gaŋ nimi, ke ni sur binib bi kaa ban bi tun lituln na, ki li pɔɔni binib bi aataakpab yɔl na aataakpab, ki ter binib bi kaa pɔɔ na, ki li kpa limɔr binib mɔmɔk pu.

¹⁵Ni taa cha unii ubaa teen uken waah ɲa bakaa u na pu. Pɔɔn nibaa man ki li ɲani tɔb, ni binib mɔmɔk tibulchinn, n-yoonn mɔmɔk.

¹⁶Ni li kpa mpopiin n-yoonn mɔmɔk,

¹⁷ki li mee Uwumbɔr n-yoonn mɔmɔk,

¹⁸ki li dooni u tiwan mɔmɔk pu. Uwumbɔr aageehn le ye ke ni li ɲani kina; ba pu? ni ye Yesu Kristo aanib la.

¹⁹Ni taa yii Uwumbɔr Aafuur Nyaan aah ban pu na.

²⁰Unii yaa len Uwumbɔr Aafuur Nyaan aah tii u iliin i na kan, ni taa lik iliin ngbaan fam.

²¹Ni li lik tibɔr mɔmɔk aah bi pu na, ke ti ɲan aan taa ɲan, ki li joo ti ɲan na mbamɔm.

²²Ni yii man isan i kaa ɲan na mɔmɔk aabɔŋ.

²³Uwumbɔr u tii timi nsuudoon na, ɲa nimi aabimbin mɔmɔk chain, ki

li joo nimi aawiin, ni nisui, ni nimi aawon mbamɔm, ni taa li kpa taani ubaa bundaln Tidindaan Yesu Kristo ga gir ni na.

²⁴Uwumbɔr u yin nimi na ye mbamɔndaan la, ki ga ɲa nimina mɔmɔk.

²⁵Tinaabitiib, ni mee Uwumbɔr tii timi.

²⁶Ni doon tinaabitiib mɔmɔk mbamɔm.

²⁷M gaŋ nimi Tidindaan aayimbil pu ke ni cha bi karn kigbaŋ kee tii tinaabitiib mɔmɔk.

²⁸Tidindaan Yesu Kristo ɲa tinyoor ɲa ni pu. [Amii.]

Lelee aagban̄ ki Pɔɔl ηmee ki tii TESALONIKA YAAB na

¹ Min Pɔɔl, ni Silfanus, ni Timoti le ηmee kigban̄ kee ti tii Yesu aanib bi bi Tesalonika aatiη ni ki ye Tite Uwumbɔr ni Tidindaan Yesu Kristo aanib na.

² Tite Uwumbɔr ni Tidindaan Yesu Kristo ηa tinyoor ηa ni pu ki tii nimi nsuudoon.

Uwumbɔr aah ga daa binib aatafal pu na

³ Tinaabitiib, ni ηan ke ti li dooni Uwumbɔr ni pu n-yoonn mɔmɔk; ba pu? ni moo gaal Yesu ki kii mbamɔm ki moo gee tɔb la.

⁴ Nima pu le ti puk kipupuk ni pu Uwumbɔr aanib chee, ki tuk bi naah gaa Yesu ki kii ki kpa limɔr, falaa ni limukl mɔmɔk ponn ni pu na.

⁵ Binib aah ηani nimi falaa pu na, nima le mɔk ke Uwumbɔr yaa daa bitafal kan, ni ηan. Naah ji falaa pu na, Uwumbɔr aanaan pu le ni ji. Nima le Uwumbɔr ga len ke ni ηeer ke ni koo waanaan ngbaan ni.

⁶ Ni ye mbamɔn, Uwumbɔr len ke ni ηan ke binib bi ηani nimi falaa na, u mu ηa bi falaa,

⁷ ki tii timi ni nimi bi ji falaa na lifuur. Ti ga kan lifuur ngbaan bundaln Tidindaan Yesu ga nyan ni paacham ki mɔk waah bi pu na. U ni waatuuntiib ga nyan ni paacham ni mpɔɔn,

⁸ ki li joo ni mmiigaal u nan daa binib aatafal. Binib bi yii Uwumbɔr na, ni binib bi kaa kii Tidindaan Yesu aabɔnyaan tee na, u ga daa bima le aatafal.

⁹ Tidindaan ga nyan bi unimbiin ni, waapɔɔn ni waawiihn sakpiin chee. U ga daa bitafal, ki cha bi ji falaa n-yoonn mu kaa kpa ndoon na.

¹⁰ Bi ga kan ntafadaan ngbaan bundaln Tidindaan ga gir ni na. Liyaadaal ngbaan le waanib bi mɔmɔk gaa u ki kii na ga nyuη u, ki

pak u. Ni mu ga li bi waanib ngbaan ponn ni; ba pu? taah tuk nimi Yesu aabɔr na, ni gaa ti ki kii la.

¹¹ Nima pu le ti mee timi Aawumbɔr tii nimi n-yoonn mɔmɔk ke u len ke ni ye binib bi ηeer waayim na, ki ter nimi ke ni li ban ni ηa tiwan ni ηan na, ki tii nimi mpɔɔn ke ni li ηani kina, ki tun lituln li ga mɔk ke ni gaa Yesu ki kii mbamɔm na.

¹² Ni yaa ηani kina kan, nima le ga nyuη Tidindaan Yesu Kristo, le u mu ga nyuη nimi, u ni Uwumbɔr aabulchinn pu.

2

Mbiindaan na

¹ Tinaabitiib, ti ban ke ti len ni chee ki joo cha bundaln Tidindaan Yesu Kristo ga gir ni ki nan kuun timi u chee na aabɔr la.

² Bi yaa len ke Tidindaan aawiindaal fuu ni kan, ti gan̄ nimi ke ni taa cha nipobil yuk, ki taa cha ni li muk nimi. Nibaakan, bi ga bui ke Uwumbɔr Aafuur Nyaan mɔk bi kina la, nibaakan, bi ga bui ke ti ηmee kigban̄ ki len kina la.

³ Ni taa cha ubaa ηmann nimi kina; buyoonn binib pam ga yii Uwumbɔr na le ga puen fuu ni, le Tidindaan aawiindaal nin fuu ni. Uja u yii Uwumbɔr aakaal mɔmɔk na, u mu ga puen nya mpaan pu. Uwumbɔr siin u ntafadaan la.

⁴ U ga yii Uwumbɔr, ni ηiwaa, ni tiwan nimɔk binib dii ni na. U ga nyuη ubaa ki jer ni mɔmɔk, ki ga kal Uwumbɔr Aadichal ni, ki len ke uma le ye Uwumbɔr.

⁵ Naa teer aa? Maah nan laa bi ni chee na, m nan tuk nimi tibɔr tee.

⁶ Le ni nyi tiwan ni kiir titunwanbirnaan ngbaan dandana wee na. Waayoonn yaa nan fuu ni kan, u ga nya mpaan pu.

⁷ Titunwanbir ti bɔɔ na, binib ηani ti dandana wee la. Le unii u kiir titunwanbir ngbaan dandana wee na ga kiir ti, ki nan saa buyoonn Uwumbɔr ga nyan u nima na.

⁸ N-yoonn ngbaan le titunwanbir-daan ngbaan ga kpiir. N-yoonn ngbaan le Tidindaan Yesu ga gir ni, ni mpɔɔn, ki pii libuln lii u pu, ki ku u, ki ɲa waapɔɔn mɔmɔk yɔli.

⁹ Titunwanbirdaan ngbaan yaa nan fuu ni kan, u ga li kpa kinimbɔɲ aapɔɔn, ki tun kaatuln, ki li kpa mpɔɔn ki ɲmann ke u tun lijinjiir aatun la,

¹⁰ ki li kpa nlan mu kaa ɲan na ke u ɲmann binib bi Uwumbɔr ga daa bitafal na. Bi yii Uwumbɔr aabɔr ti ga cha bi ɲmar na, kaa gee ti. Nima le Uwumbɔr ga daa bitafal.

¹¹ Baah yii Uwumbɔr aabɔr na, nima le u cha nnyamɔn aapak bi bisui ni, bi li pak nnyamɔn.

¹² Nima pu na Uwumbɔr ga len ke binib bi gee titunwanbir kaa pak mbamɔn na aabɔr bii a.

Uwumbɔr aah lee nimi pu na

¹³ Tɔ, tinaabitiib bi Tidindaan gee bi na, ni ɲan ke ti li dooni Uwumbɔr ni pu n-yoonn mɔmɔk; ba pu? tiwan mɔmɔk aah nan piin buyoonn na, u nan lee nimi ke ni ɲmar. Waafuur Nyaan ɲa nimi binib bi bi chain ki pak mbamɔn, aan ki ɲmar na.

¹⁴ Taah tuk nimi Uwumbɔr aabɔnyaan ti na pu, le u yin nimi ke ni ɲmar ki ji Tidindaan Yesu Kristo aamɔn.

¹⁵ Nnaabitiib, nima pu na, ni li dii u mbamɔm, ki taa di cha. Taah tuk nimi Uwumbɔr aabɔr ti, timɔb ni, ni kigban ni pu na, ni li joo tibɔr ngbaan mbamɔm.

¹⁶ Tɔ, Tite Uwumbɔr gee timi sakpen. Waabulchinn pu, le u tii timi lipobisoon li kaan doo na, ni limakl nyaan.

¹⁷ Uma ni Tidindaan Yesu Kristo ubaa pɔɔn nitaakpab, ki tii nimi mpɔɔn ke ni tun litunyaan mɔmɔk, ki len iliinyaan mɔmɔk.

3

Mee Uwumbɔr tii timi man

¹ Tinaabitiib, tibɔr ti gur na le ye ke ni li mee Uwumbɔr ki tii timi, ke u cha waabɔr moon ɲipepel mɔmɔk mala, ki kan mpakm ke naah pak ti pu na,

² ki li mee u ke u nyan timi titunwanbirdam bi kaa ɲan na aanjaal ni; ba pu? naa ye binib mɔmɔk le gaa Yesu ki kii.

³ Tidindaan le ɲani waah len pu na, ki ga tii nimi mpɔɔn, ki biin ni pu, kinimbɔɲ ki kaa ɲan na taa ɲa nimi nibaa.

⁴ Tidindaan pu le ti bee ke ni ɲani taah tuk nimi pu na, ki ga li beenin ɲani kina.

⁵ Tidindaan ter nimi ke ni bee nisui ni Uwumbɔr aah gee nimi pu na, ki li kpa limɔr Kristo aah tii nimi pu na.

Ni ɲan ke unii mɔmɔk li tun

⁶ Tinaabitiib, ti tuk nimi Tidindaan Yesu Kristo aayimbil pu la, ninaabitiib bimɔk kaa ban ke bi tun lituln, kaa dii taah tuk nimi pu na, ni nya bi chee.

⁷ Ni bee ke ni ɲan ni li dii ke taah dii pu na. Taah nan bi ni chee buyoonn na, taa nan san ligbanyakl.

⁸ Ti nan pa taah jin tijikaar ti na mɔmɔk pu la, ki tun lituln linimaln nwiin pu ni kinyeek mɔk; ba pu? taa nan ban ni ji ti pu falaa.

⁹ Naa ye ke taa nan kpa nsan ti ji niɲaal ni la. Ti nan ban ti mɔk nimi limɔkl, ni li dii ke taah dii pu na.

¹⁰ Taah nan bi ni chee buyoonn na, ti nan tuk nimi ke unii umɔk kaa ban u tun lituln na kan, u taa ji.

¹¹ Ti ɲun ke ni ponn ni bibaa san ligbanyakl, kaa tun lituln libaa, ki chuun koo biken aabɔr ni.

¹² Binib bi bi kina na, ti tuk bi, ki sur bi Tidindaan Yesu Kristo aayimbil pu, ke bi li bi suuna, ki tun lituln ki kan ki ji.

¹³ Tinaabitiib, nima kan, ni yaa tun litunyaan kan, ni taa cha nitaakpab li yɔl li ponn ni.

¹⁴ Unii ubaa yaa kaa dii taah tuk nimi kigban kee ponn ni pu na kan, ni daan udaan ngbaan, ki taa kpaan u chee. Nima le ga cha inimɔn chuu u.

¹⁵ Ni taa ɲani u ke nimi aadin na, ni li sur u ke nina aabo na.

Kookoo aabɔr

¹⁶ Tidindaan u tii timi nsuudoon na tii nimi nsuudoon n-yoonn mɔmɔk,

tiwan məmək ponn ni. Tidindaan li bi ni məmək chee.

¹⁷ Min Pəəl le di ηηaal ηmee idoon imina. Nimina ye kidaan la, le ki mək maagbann məmək ponn ni. Kina le m ηmee.

¹⁸ Tidindaan Yesu Kristo ηa tinyoor ηa ni məmək pu.

Njan aagban̄ ki Pɔɔl ŋmee ki tii TIMOTI na

¹ Min Pɔɔl ye Yesu Kristo aakpambal la; ba pu? Uwumbɔr u gaal timi lir na, ni Tidindaan Yesu Kristo u tii timi limakl na, bima le len ke m li ye waakpambal.

² M ŋmee kigban̄ kee m tii si Timoti, u ye maabo bamɔnn Uwumbɔr aasan ni na la. Tite Uwumbɔr ni Tidindaan Yesu Kristo ŋa tinyoor ŋa aa pu, ki san si kinimbaak, ki tii si nsuudoon.

Tinyamɔnbɔr aasurm

³ Maah nan cha Masedonia aatin̄ ni na, m nan bui si ke aa li beenin bi Efesus aatin̄ ni; ba pu? binib bibaa bi nima ki mɔk binib mmɔkm mu kaa ye Yesu aamɔkm na. Aa sur bi ke bi taa ki mɔk kina,

⁴ ki taa ki joo ŋiyimbil ŋi bi Uwumbɔr Aagban̄ ni na tiini itiin̄ baah nan ŋani pu na. Nimina le cha binib baa mbaan. Naa ter bi ke bi gaa Yesu ki kii aan ki dii waasan mbamɔm.

⁵ M tuk si ke aa sur bi kina; ba pu? m ban ke Yesu aanib aasui li bi chain, ki ban ke bi bee bisui ni ke titunwanbir aa bi bi chee, ki gaa Yesu ki kii mbamɔm, ki li gee tɔb.

⁶ Binib bibaa bi, kaa ki dii kina. Bi yenn la, ki gbaa tɔb chee tibɔr ti ye fam na.

⁷ Bi ban bi li ye bimɔmɔkb bi mɔk binib Uwumbɔr aakaal na, ki mu aa bee baah len pu na aatataa, ki len tibɔr ke binib bi nyi taatataa na, ki mu aa nyi.

⁸ Tɔ, ti nyi ke unii yaa joo Uwumbɔr aakaal, uma Uwumbɔr aah ban pu na kan, nkaal ngbaan ŋan la.

⁹ Ti yaa nyi ke nkaal aa bi bininyaam pu kan, nkaal ngbaan ŋan la. Mu bi tiniwanbir le pu, ni binib bi kaa gee bi ŋun tibɔr na, ni binib bi kaa dii Uwumbɔr aasan na, ni titunwanbirdam, ni binib bi yii Uwumbɔr kaa pak u na, ni binib bi

ku bitetiib ni binatiib na, ni binib bi ku biken na,

¹⁰ ni binib bi gɔr kidagook na, ni bijab bi yii bipiib ki ban bijab na, ni binib bi chur biken tinaagbiir na, ni binib bi chuun mɔni inyamɔn na, ni binib bi puur Uwumbɔr yɔl yɔl na, ni binib bi ŋani tiwan ni kaa dii mmɔkm mu ŋan na. Nkaal ngbaan bi titunwanbir timina mɔmɔk pu la.

¹¹ Uwumbɔr aabɔnyaan len kina la, ki tuk timi Uwumbɔr u ti pak u na aah ŋan sakpen pu na. Uma le di tibɔnyaan tee ŋa ŋŋaal ni, ke m di tuk binib.

Uwumbɔr aah san Pɔɔl kinimbaak pu na

¹² M dooni Tidindaan Yesu Kristo u tii mi mpɔɔn ke m tun lituln ngbaan na la. U len ke m ye mbamɔndaan, ki lee mi ke m tun waatuln.

¹³ N-yoonn mu jer na, m nan len tibɔbir u pu, ki seei u, ki ŋa waanib falaa. Maah kaa nan gaa u ki kii n-yoonn ngbaan na, le maa nan nyi ke m ŋani ni kaa ŋan na. Maah kaa nan nyi na, le Uwumbɔr san mi kinimbaak,

¹⁴ le Tidindaan Yesu Kristo mu gee mi sakpen, ki cha m gaa u ki kii, ki kpaan u ni, ki gee u ni waanib mɔmɔk.

¹⁵ Yesu Kristo nan dan dulnyaa wee ni ke u nan nyan titunwanbirdam baatunwanbir ni la. Tibɔr timina gbii la. Ni ŋan ke binib mɔmɔk gaa ti ki kii. Min le ye titunwanbirdaan ki jer binib mɔmɔk.

¹⁶ Le Uwumbɔr san mi kinimbaak. Yesu Kristo ŋa suklaa, min u ye titunwanbirdaan ki jer binib mɔmɔk na pu sakpen la. Waah ŋa mi suklaa pu na, nima le mɔk binib bi ga gaa u ki kii ki kan limɔfal li kaa kpa ndoon na, waah kpa suklaa pu na.

¹⁷ Cha ti pak Uwumbɔr, ki nyun̄ u. Uma le ye Uwumbɔr baan; tinimbil aa waa u; u ye Ubɔrkpaan u ga li bi n-yoonn mu kaa kpa ndoon na, kaan kpo. Amii.

¹⁸ Maabo Timoti, Uwumbɔr Aafuur Nyaan nan cha m len tibɔr aa pu, nima le cha m tuk si saah ga tun

Uwumbər aatuln pu na. Cha Nfuur Nyaan aabər ngbaan tii si mpəən ke aa yii kinimbəŋ,

¹⁹ ki tii Yesu naadii mbaməm, ki taa di cha, ki li ɲani tiwan ni aa bee ke ni tok na. Binib bibaa bi, ki nyi ni ɲan na, ki mu aa ɲani kina. Nima le baa ki dii Yesu aasan.

²⁰ Bi ponn ni binib bilee ye Haimeneus ni Aleksanda. Le m di bi ɲa kinimbəŋ aarjaal ni ke ki daa bitafal, aan bi bee ke naa ɲan bi ki sii Uwumbər.

2

Naah ga li dooni Uwumbər pu na

¹ Tə, tibər ti ye tibəkpaan na le ye ke m ban ke ni li mee Uwumbər ki tii binib məmək, ki li gaŋni u ke u san bi kinimbaak, ki li dooni u bi pu.

² Ni li mee Uwumbər kina ki tii bibərb, ni kitin aayidam məmək, aan ti li bi tibaa pu, ki li kpa nsuudoon, ki li dii Uwumbər aasan, ki li ɲani tiwan məmək mbaməm.

³ Ni yaa mee Uwumbər kina kan, ni ɲan, ki piir Uwumbər u gaal timi lir na aasui.

⁴ U ban ke binib məmək ɲmar, aan ki bee waabər ti ye mbamən na.

⁵ Ba pu? Uwumbər ye Uwumbər baan la. Uchandatuln ubaa baanja le bi Uwumbər ni binib aakaasisik ni. Uma le ye Yesu Kristo u nan kpaln unibən,

⁶ ki sil binib məmək aasisiyyaan ki kpo, ke u gaa bi lii na. Naah nan ɲeer buyoonn na le Uwumbər mək timi tibənyaan ngbaan.

⁷ Nima pu le Uwumbər lee mi ke m li ye Yesu aakpambal, ke m tuk binib bi kaa ye Juu yaab na Yesu aabər ngbaan, ke bi gaa u ki kii, ki bee waabər ti ye mbamən na. Maa mən nnyamən, maah len pu na gbii la.

⁸ M ban ke bijab bi bi ɲipepel məmək na mee Uwumbər, ki yoor injaal paacham. Bi li ye binib bi bi chain na, ki taa li kpa linuul, ki taa li kpa kinikpakpak.

⁹ M ban ke bipiib li pee tiwan-peenkaan ni ɲeer bipiib bi dii Uwumbər na, ki li bi suuna, ki taa li

kpa kalmbaani, ki taa fiini tiyikpir sakpen siini, ki taa tuun ɲitafajən ɲi kpa kidaak na, ki taa gbin nleen mu kpa kidaak na, ki taa li peeni tiwanpeenkaan ni kpa kidaak na.

¹⁰ Bi li tun litunyaan. Nima le ɲan tii bipiib bi len ke bi dii Uwumbər aasan na.

¹¹ Bi li ɲmin ki li bae Uwumbər aabər ki li ɲun tibər.

¹² Maa kii ke bipiib tuk bijab Uwumbər aabər, kaa kii ke bi li ye bijab aayidam. Bi li ɲmin.

¹³ Ba pu? Uwumbər nan puen naan tiyaaaja Adam, le ki nin naan upuu Iif.

¹⁴ Kinimbəŋ aa nan ɲmann Adam, ki nan ɲmann upii ngbaan la, le u tun titunwanbir.

¹⁵ Tə, bipiib mu yaa gaa Yesu ki kii, ki gee binib, ki bi chain, ki bi suuna kan, bi ga ɲmar imalween ni.

3

Bisalolm aabər

¹ Tibər tee gbii la, ke unii yaa ban u li ye Yesu aanib aaninkpel kan, ni ɲan; ba pu? li ye lituln li ɲan na la.

² Ni ɲan ke Yesu aanib aaninkpel taa li kpa taani ubaa. Ni ɲan u li joo upiibaab, ki li chur ubaa tiwan məmək ni, ki li kpa laasaab, ki li bi mbaməm, ki li channi bicham tichann, ki li ye unii u ga ɲmaa tuk binib Uwumbər aabər mbaməm na.

³ U taa li ye udagbiir, ki taa gbaa binib [ki taa li kpa iniman]. U li bi suuna ki taa li kpa kinikpakpak. Unimbil taa li man ɲimombil pu.

⁴ Ni ɲan ke u li joo waachiln ni aanib mbaməm, ki li joo waabim mbaməm, aan bi li pak u ki kii waaməb.

⁵ Ba pu? unii yaa kaa ɲmaa joo waachiln ni aanib mbaməm kan, u ga ɲa kinye ki li joo Yesu aanib?

⁶ U taa li ye unii u kaa yunn Uwumbər aasan ni na. U yaa ye unii u kaa yunn Uwumbər aasan ni na kan, nibaakan, u ga li kpa kigaak, ki kan ntafadaan ke kinimbəŋ na.

⁷ Ni ɲan ke Yesu aanib aaninkpel li ye unii u kpa kipak binib bi kaa dii Yesu aasan na chee, aan binib taa

galn u ki cha u lir kinimbəŋ aagaawəb ni.

Biteterb aabər

⁸ Tə, ki joo cha Yesu aanib aateterb wəb na, ni ŋan ke bi mu li kpa laasaab. Bi taa len fam fam. Bi li ŋani baah len pu na. Bi taa li ye bidagbiib. Binimbil taa li man ŋimombil pu.

⁹ Ni ŋan ke bi li joo tibəbərkaan ti kpiir, ki ye Yesu aabər na, ki li nyi mbimbin mu ŋan na, ki li ŋani kina.

¹⁰ Binib yaa ban bi li ye biteterb kan, cha Yesu aanib aaninkpiib puen lik baabimbin aah bi pu na waahr, bi yaa kaa kpa taani kan, cha bi li tun biteterb aatuln.

¹¹ Ni ŋan ke bipuutiib mu li kpa laasaab, ki li chur bibaa, ki li ŋani tiwan məmək mbaməm, ki taa li ye binibiinib.

¹² Ni ŋan ke Yesu aanib aateterb li joo upii ubaaba, ki li joo baabim ni baachiln ni aanib mbaməm.

¹³ Binib bi tun biteterb aatuln ngbaan mbaməm na ga kan liyimbil, ki li kpa lipobil sakpen ki tuk binib baah ga gaa Yesu Kristo ki kii pu na.

Tibəbərkaan kpaan

¹⁴ Tə, m kpa limakl ke naan yunn, m ga dan aa chee. Le maah ŋmee kigbaŋ kee tii ni si na,

¹⁵ m yaa yunn kan, aa ga bee mbimbin mu ŋan tii Uwumbər Aadichal ni aanib, bi ye Uwumbər u ye liməfadaan na aanib na. Waabər ti ye mbamən na bi biŋaal ni la, le bi joo ti.

¹⁶ Uwumbər aah kpiir waasan aabər ti tuk timi na, ti ye tibəkpaan la:

U nan yoor unibən aawon, ki nyan ubaa mpaan pu.

Uwumbər Aafuur Nyaan le mək ke u ŋan.

Uwumbər aatuuntiib waa u.

Binib moon waabər ki tuk ŋitimbol aanib,

le binib gaa u ki kii dulnyaa wee məmək ni.

Uwumbər nan yoor u ki di buen paacham, ki nyuŋ u.

4

Biməmək bi ye binyaməndam na

¹ Tə, Uwumbər Aafuur Nyaan len mpaan pu, ke n-yoonn mu choo na binib bibaa ga yii Yesu aabər, ki kii inyamən, ki dii bipənib bi ŋmanni bi na.

² Bipənib ngbaan ga cha binib bibaa ŋmann ke bi mək binib Uwumbər aasan. Bi ye binyaməndam la. Baalandak aa ki muk bi baatunwanbir pu.

³ Bi ga len ke bijab taa din bipiib, bipiib mu taa mən bijab. Bi ga li kə tijikaar tibaa. Uwumbər le naan tijikaar ngbaan. U ban ke binib bi gaa u ki kii ki nyi mbamən na le ji ti, ki doon u ti pu.

⁴ Tiwan nimək Uwumbər naan ni na, ni ŋan la. Ti taa li kə tijikaar tibaa. Ti li ji ti, ki li dooni u ti pu.

⁵ Ba pu? taah ji tijikaar ti ki dooni Uwumbər ti pu na, nibaa aa bi ti ni; ba pu? Uwumbər len ke ti ŋan.

Yesu Kristo aatutunn bamənn

⁶ Aa yaa teer Yesu aanib tibər timina kan, aa ye Yesu Kristo aatutunn bamənn la. Saah bae Yesu aabər ki dii nsanyaan pu na, nima le cha saabimbin bi mbaməm.

⁷ Aa taa gar binyaməndam ngbaan aatiin; ba pu? itiin ngbaan aa kpa tinyoor ki tii si, kaa mək si Uwumbər aasan. Chuu aaba ki bae Uwumbər aabər.

⁸ Unii yaa san ke uwon yabr kan, ni kpa tinyoor siib la. Unii yaa chuu ubaa ki bae Uwumbər aasan kan, nima le ye tinyoor sakpen ki tii u. Ba pu? Uwumbər puu tipuur ke nima le ga tii binib liməfanyaan dandana wee, ni n-yoonn mu choo na.

⁹ Tibər tee gbii la. Ni ŋan ke binib məmək gaa ti.

¹⁰ Nima le ti tun Uwumbər aatuln linimaln; ba pu? ti gaa Uwumbər u ye liməfadaan ki gaal binib məmək lir na ki kii la. Uma le gaal binib bimək gaa u ki kii na lir.

¹¹ Mək binib tibər tee, ki tuk bi ke bi li ŋani kina.

¹² Taa cha bi lik si fam ke aa ye unachipəən la. Li len iliinyaan, ki li

bi mbaməm, ki li gee binib, ki li tun Uwumbər aatuln mbaməm, ki li bi chain, aan ki li ye liməkl ki mək binib bi gaa Yesu ki kii na baah ga li dii mbaməm pu na.

¹³ Li karni Uwumbər aabər tii binib, ki mək bi taatataa, ki tuk bi baah ga li ηani pu na. Li ηani kina linimaln, ki nan saa buyoonn m ga fuu ni na.

¹⁴ Taa suln Uwumbər Aafuur Nyaan aapiin i bi aa ni na, i Uwumbər nan tii si buyoonn waabənabtiib nan len, aan Yesu aanib aaninkpiib di biᵗaal paan aa pu na.

¹⁵ Maah tuk si pu na, li ηani kina mbaməm ki cha aanimbil li man ni pu, aan binib məmək bee saah dii Yesu aasan mbaməm pu na.

¹⁶ Li nyi saabimbin aah bi pu na, ki li nyi saah mək binib Yesu aabər pu na. Li beenin ηani maah tuk si pu na. Aa yaa beenin ηani kina kan, sin aabaa ga ηmar, le binib bi mu ηun Yesu aabər aa chee na mu ga ηmar.

5

Usaloln aah ga li joo Yesu aanib pu na

¹ Tə, taa kae uja u por na. Li sur u ke aate na. Li ηani bijab bi kaa por na ke aanaabitiib na.

² Li ηani bipiib bi por na ke aana na. Li ηani bipiib bi kaa por na ke aaninkpatiib na, ki li bi chain bi chee.

³ Li ter bikpopiib bi sil ye bikpopiib na.

⁴ Ukpoppii mu yaa kpa mbim, bee u ti ki kpa yaabitiib le kan, ni ηan ke bi bae Uwumbər aah ban ke bi ter baachiln ni aanib pu na, ki teen bi-natiib, ni biyaatiib, baah nan kpiin bi pu na; ba pu? nima le piir Uwumbər aasui.

⁵ Ukpoppii u sil ye ukpoppii ki gur ubaa na kpa limakl Uwumbər pu la. Le u ga li mee Uwumbər ki ganᵗni u nwiin pu ni kinyeek.

⁶ Ukpoppii u kaa bi mbaməm na ma kan, u lann liməfal Uwumbər chee ki laa chuun fu.

⁷ Tuk Yesu aanib ke bi li ηani maah len pu na, aan bikpopiib bi bi bikaa-sisik ni na taa li kpa ngalm.

⁸ Unii u kaa ter udo yaab, kaa ter uma ubaa aachiln ni aanib ki jer biken na, u yii Yesu aasan le na, ki ye kiniwanbiik ki jer binib bi kaa gaa Yesu ki kii na.

⁹ Ukpoppii yaa kaa fuu ηibin imonko itaa kan, aa taa ηmee waayimbil bikpopiib aagbanᵗ ponn ni. Uchal yaa nan ye ujabaan kan,

¹⁰ binib yaa len ke upii ngbaan tun litunyaan: u yaa nan kpiini mbim mbaməm, ki yaa nan ηani bicham tichann, ki yaa sunn ubaa taab ki tun lituln tii Yesu aanib, ki yaa nan ter binib bi bi limukl ni na, aan unimbil yaa man litunyaan məmək pu kan, aa ηmee waayimbil bikpopiib aagbanᵗ ponn ni.

¹¹ Taa ηmee bikpopiib bi kaa por na aayimbil; ba pu? bijab aakpeek yaa chuu bi kan, bi ga di Kristo aatuln lii, ki ban ke bi mən tichal,

¹² kaan gbiin baah puu tipuur ti na. Nima le bi ga li kpa ngalm.

¹³ Ki ki kpee na, bi ga li san lig-banyakl, ki ga li chaa ηidichal ηidichal ni. Naa ye ke bi ga li san ligbanyakl baanja la, bi ga li ye bibətukb la, ki ga li koo binib aabər ni, ki ga len naah kaa ba ηan bi len pu na.

¹⁴ M ban ke bikpopiib bi kaa por na mən tichal, ki maa mbim, ki li lik baachiln ni aabər, ki taa tii timi aadim nsan ke bi galn timi.

¹⁵ Ba pu? bikpopiib bibaa yenn, ki dii kinimbəᵗ aasan.

¹⁶ Tə, bikpopiib yaa bi upii u gaa Yesu ki kii na do kan, ni ηan ke u li ter bi, aan ki taa muk Yesu aanib ke bi ter bikpopiib ngbaan. Nima le bi ga ηmaa ter bikpopiib bi kaa kpa do yaab na.

¹⁷ Tə, ni ηan ke Yesu aanib pa baaninkpiib bi joo bi mbaməm na lipal li wiir na. Yesu aanib aaninkpiib bi tun lituln linimaln, ki mooni tibənyaan tee, ki mək binib taatataa na, ni ηan ke bima le aapar li wiir jer biken yaan.

* 5:18 : Lik Ikaal 25.4. † 5:18 : Lik Matiu 10.10; Luk 10.7.

18 Ba pu? Uwumbər Aagban len ke, “Aa yaa joo unaaja poi idi kan, aa taa buu uməb,”* ki ki len ke, “Ututunn aapar n̄eer u la.”† 19 Tɔ, bi yaa galn Yesu aanib aaninkpel kan, taa gar baah len pu na, see biseeraadam bilee bee bitaa len kina.

20 Kae binib bi tun titunwanbir na Yesu aanib məmək aanimbil ni, aan bi gur na san ijawaan.

21 M sur si Uwumbər ni Tidindaan Yesu Kristo ni waatuuntiib bi u nyan bi na aanimbiin ni la, aa li n̄ani maah len pu na, ki li joo Yesu aanib mbaməm, ki taa li kpa imaagann.

22 Unii yaa kaa yunn Uwumbər aasan ni kan, taa nyan u ke u tun Uwumbər aatun. Taa cha biken aatunwanbir li ye saataani. Cha saabimbin li bi chain.

23 Saah kaa kpa laafee kpala kpala na, taa ki nyu nnyun baanja, aa nyu n̄subil aadaan siib, aan ni ter aaponn ni.

24 Binib bibaa aatunwanbir bi mpaan pu, ki tii bi n̄tafadaan mala. Bibaa mu aatunwanbir aa kpiir mala.

25 Kina le litunyaan mu bi lipaal. Li yaa bəə kan, laan li bəə n-yoonn məmək.

6

1 Tɔ, Yesu aanib ponn ni bi ye binaagbiib na, bi məmək li pak bidindatiib mbaməm, aan binib taa bii Uwumbər aayimbil, ni waabər.

2 Binaagbiib bi kpa dindatiib bi gaa Yesu ki kii na taa lik bidindatiib fam, ke bi ye binaabitiib. Bi li moo tun lituln tii bidindatiib ngbaan ki jer baah ba ga tun pu na; ba pu? dindatiib bi kan tinyoor baatun ponn ni na ye binib bi gaa Yesu ki kii na la, le bi gee bi.

Yesu Kristo aanib aasurm

Tuk bi ki sur bi ke bi li n̄ani kina.

3 Tidindaan Yesu Kristo aabər le ye tibənyaan, ki mək timi taah ga dii Uwumbər aasan mbaməm pu na. Unii ubaa yaa mək bi mməkm yayan kaa kii tibər ngbaan kan,

4 u ye kalmbaanidaan la, kaa nyi nibaa. U gee ke u kpak kinikpakpak ibəliin aatataa pu. Nima le cha lipiipoln, ni tibər, ni n̄isiibil bi, ki cha binib dak ilandak i kaa n̄an na tɔb pu.

5 Le binib bi dak ilandakbir na kpak tɔb kinikpakpak. Baa ki nyi mbaməm. Bi dak ke Uwumbər aasan ye liwankpal aasan la. [Nya binib ngbaan chee.]

6 Tɔ, unii aanimbil yaa gbiin waah kpa ni na pu ki yaa dii Uwumbər aasan kan, nima le ye tinyoor sakpen ki tii u.

7 Taah nan dan dulnyaa wee ni buyoonn na, taa nan joo ni nibaa. Taah ga ki nya dulnyaa wee ni buyoonn na, taan ki n̄maa joo nibaa ki di nya.

8 Nima pu na, taah kpa tijikaar ni tiwanpeenkaan ni na, cha tinimbil gbiin ni.

9 Binib bi aanimbil man liwankpal pu na ga kan ntəŋ, ki lir. Binimbil ga li man kijərək aawan sakpenn le pu. Ni ye fam la, ki ga bii bi. Tiwan ngbaan aaboln le cha binib bee fam ki kan n̄tafadaan mu kaa kpa ndoon na.

10 Binib yaa gee n̄imombil sakpen kan, nima le cha bi tun titunwanbir mək aabər. Binib bibaa aanimbil aah man n̄imombil pu pu na le cha bi yenn, kaa ki dii Yesu aasan, ki kan mpombiin ki ti chaar jer.

Nsurm ki tii Timoti

11 Saah ye Uwumbər aanii na, yii titunwanbir timina məmək, ki li dii mbimbinyaan, ki li bi Uwumbər aah ban pu na, ki li tun waatun mbaməm, ki li kpa ngeehm, ni suklaa, ki li bi suuna.

12 Saah tii Yesu naadii pu na, ni n̄an ke aa pəən aabaa ki yii lituln limək kaa n̄an na, ki li n̄ub liməfal li kaa kpa ndoon na mbaməm. Uwumbər yin si ke aa nan kan liməfal ngbaan, buyoonn aa nan tii seeraa nyaan binib pam aanimbil ni, ki tuk bi saah gaa Uwumbər ki kii pu na.

13 Yesu Kristo nan tii seeraa nyaan Pontius Pailat aanimbiin ni. Le m sur si, uma Yesu ni Uwumbər u tii tiwan məmək liməfal na aanimbiin ni

¹⁴ ke aa tun Uwumbər aah tii si lituln li na mbaməm, ki li bi chain, ki taa li kpa taani ubaa, ki nan saa Tidindaan Yesu Kristo aah ga gir ni buyoonn na.

¹⁵ Ni yaa nan ɲeer kan, Uwumbər ga cha u gir ni. Uwumbər u ti pak u na, uma baanja le ye tiwan məmək Aayidaan. U ye bibərɓ məmək Aabər, ki ye dindatiib məmək Aadindaan.

¹⁶ Uma baanja le ye liməfal li kaa kpa ndoon na Aadindaan. U bi nwi-ihn ni la. Ubaa aan ɲmaa duun mu ni. Ubaa aanimbil aa kee kan u. Ubaa mu aan ɲmaa kan u. Cha binib məmək nyuɲ u, ki kii waaməb n-yoonn mu kaa kpa ndoon na. Amii.

¹⁷ Aa sur binib bi kpa liwankpal dulnyaa wee ni na ke bi taa li kpa kalmbaani, ki taa li kpa limakl liwankpal ngbaan pu. Ba pu? li ye libuln la. Bi li kpa limakl Uwumbər pu. U tii timi sakpen, le taa ti ki nyi ni məmək; u ban ke ti gaa, ki li kpa mpopiin.

¹⁸ Tuk biwankpadam ngbaan ke bi li ter biken, ki li tun litunyaan sakpen, ki li kpa tibulchinn, ki li ban ke bi yakr baawankpal tii biken.

¹⁹ Bi yaa ɲa kina kan, bi ga di liwankpal bil paacham. Ni ga li ye nterm nyaan le ki tii bi n-yoonn mu choo na, le bi ga kan liməfal li ye libaməln na.

²⁰ Timoti, li joo tibər ti Uwumbər di ɲa aanaal ni na. Binib bibaa len tibər yəl yəl, ki yii Uwumbər aabər, ki dak ke bi nyi la, kaa nyi. Yii baah len pu na.

²¹ Ba pu? binib bibaa bi, ki len ke bi nyi nnyim, ki mu yenn, kaa ki dii Yesu aasan.

Tə, Uwumbər ɲa tinyoor ɲa ni pu.

Lelee aagban̄ ki Pɔɔl ηmee ki tii TIMOTI na

¹ Min Pɔɔl ye Yesu Kristo aakpambal Uwumbɔr aageehn pu, ke m ti tuk binib ke Uwumbɔr puu tipuur ke binib bi kpaan Yesu Kristo ni na ga kan limɔfal.

² M ηmee kigban̄ kee m tii maabo Timoti u m gee u na la. Tite Uwumbɔr ni Tidindaan Yesu Kristo ηa tinyoor ηa aa pu, ki san si kinimbaak, ki tii si nsuudoon.

Idoon ni ntaakpab pɔɔn aabɔr

³ M yaa mee Uwumbɔr u m tun lituln tii u mbamɔm ke n-yaajatiib aah nan ηani pu na kan, m teer aabɔr n-yoonn mɔmɔk maameel ni, kinyeek ni nwiin pu, ki dooni u aa pu la.

⁴ M teer maah buen cha si aan aa wii pu na. Le nnimbil man ke m ki kan si, aan ki li kpa mpopiin.

⁵ M teer saah gaa Yesu ki kii mbamɔm pu na. Aayaa Lois ni aana Yunis le nan puen gaa u ki kii. Le m bee ke aa mu sil gaa u ki kii.

⁶ Le Uwumbɔr nan tii si Waafuur Nyaan aapiin buyoonn m nan di ηjaal paan aa pu na; le m ban m teer si ke aa fikr ipiin ngbaan.

⁷ Nfuur Nyaan mu Uwumbɔr tii timi na aan ηa timi bijawaandam. Mu tii timi mpɔɔn, ki cha ti gee binib, ki chur tibiaa.

⁸ Nima pu na, tuk binib Tidindaan aabɔr, ki taa san inimɔɔn. Maah bi kiyondiik ni Tidindaan pu na, taa cha inimɔɔn li joo si kina pu. Aa mu li ji falaa Yesu aabɔnyaan tee pu, Uwumbɔr aah tii si mpɔɔn pu na.

⁹ U gaa timi lii, ki yin timi ke ti li bi chain. Naa ye timi aatunyaan pu le u yin timi. Waah kpa tibulchinn pu na, nima le u yin timi waageehn pu. Waah kaa nan kee naan dulnyaa buyoonn na, le u nan ηa timi tibulchinn ngbaan Yesu Kristo pu.

¹⁰ Dandana wee, ti kan waah ηa timi tibulchinn pu na; ba pu? Yesu Kristo, u gaal timi lir na, dan dulnyaa wee ni ki nan kuln nkun, ki tii timi limɔfal li kaa kpa ndoon na. Waabɔnyaan tee le kpiir kina.

¹¹ Uwumbɔr nan nyan mi ke m li ye Yesu aakpambal, ke m li chuun mooni binib waabɔnyaan tee, ki tuk bi taatataa.

¹² Nima pu le m ji falaa kiyondiik ni. Ni mu aa kpa mi inimɔɔn. Ba pu? m nyi Yesu u m gaa u ki kii na. Maah di mbaa tii u na, m sil nyi ke u ga ηmaa li joo mi, ki nan saa waagirndaal.

¹³ Aa nan gaa Yesu Kristo ki kii le ki gee u; nima pu na, aa li joo maah tuk si tibɔnyaan ti na mbamɔm.

¹⁴ Uwumbɔr di tibɔnyaan tee ηa aanaal ni la; aa li joo ti mbamɔm, Uwumbɔr Aafuur Nyaan mu bi ti ni na aapɔɔn pu.

¹⁵ Aa nyi ke Asia aatiη aanib ponn ni pam nan san cha mi. Bi ponn ni binib bilee le ye Fijelus ni Hemojenes.

¹⁶ Onesiforus pɔɔni ntaakpab kpala kpala. Maah nan bi kiyondiik ni na, inimɔɔn aa nan joo u kina pu. Cha Uwumbɔr san u ni waachiln ni aanib kinimbaak.

¹⁷ Waah fuu ni Rom aatiη ni na, u nan chuun ban mi linimaln le ki ti kan mi.

¹⁸ Aa sil nyi waah nan ter mi pu Efesus aatiη ni na. Tidindaan san u kinimbaak uma Tidindaan aagirndaal.

2

Yesu Kristo aajabamɔnn

¹ Maabo, pɔɔk aataakpab Yesu Kristo aah ter si pu na.

² Aa nan ηun Uwumbɔr aabɔr m chee kinipaak aanimbil ni. Di tibɔr ngbaan ηa bijab bi bi mbamɔm ki ga ηmaa tuk biken na aanaal ni.

³ Ji falaa Yesu Kristo pu ke waajanyaan na.

⁴ Uja u to butɔb na aatafal aa bi dulnyaa wee ni aabɔr ni; ba pu? u ban u piir waaninkpel aasui la.

⁵ Unii u san litaasaln na yaa kaa dii litaasaln ngbaan aakaal kan, waan ji litaasaln aanyoor.

⁶ Ukpaal u tun lituln linimaln na, ni njan ke uma le puen ji kisaak ngbaan aajikaar.

⁷ Aa dakl lik maah len pu na aatataa, le Tidindaan ga ter si aa bee ni məmək aatataa.

⁸ Teer Yesu Kristo bər. U fikr nkun ni, ki ye Ubər David aayaabil la. Maah tuk binib tibənyaan ti na le na.

⁹ Tibənyaan tee pu, le m ji falaa. Le bi buu mi idəribi kiyondiik ni, ke bakadaan na. Uwumbər aabər ma aa buu.

¹⁰ Nima pu le m kpa limər falaa məmək ni, binib bi Uwumbər nyan bi na pu, aan bi mu kpaan Yesu Kristo ni, ki nmar, ki li kpa mpopiin mu kaa kpa ndoon na.

¹¹ Tibər tee gbii,
“Timi aabimbikpok yaa kpo Yesu chee kan,
ti ga li kpa liməfal u chee.

¹² Ti yaa dii u ki kpa limər kan,
ti ga ji nnaan u chee.

Ti yaa len ke taa nyi u kan,
u mu ga len ke waa nyi timi.

¹³ Ti yaa kaa ye mbaməndam kan,
uma beenin ye mbaməndaan la,
waan nmaa yii uma ubaa aabim-
bin.”

Ututunn bamənn

¹⁴ Aa li teer binib tibər timina, ki sur bi Tidindaan aanimbiin ni ke bi taa li kpak kinikpakpak ibəliin aatataa pu; ba pu? naa kpa tinyoor, kaa ter binib ke bi dii mbaməm.

¹⁵ Cha aanimbil li man ke aa piir Uwumbər aasui, ki li ye waatutunn bamənn u kaan ji iniməon waatuln pu na, ki li tuk binib Uwumbər aabər ti ye mbamən na, ki mək bi taatataa mbaməm.

¹⁶ Yii tibər ti ye fam na; ba pu? binib bi len kina na ga moo tun titunwanbir.

¹⁷ Baabər aa njan, ki ga pər ke mbuun aah pər pu na la. Bi ponn ni binib bilee le ye Haimeneus ni Filetus.

¹⁸ Bi yenn kaa ki dii mbamən aasan. Bi len ke ti fikr nkun ni a. Baah len kina na, nima le binib bibaa aa ki tii Yesu naadii mbaməm.

¹⁹ Tə, Uwumbər aanib ye waadinyikl li pəə, ki kpa kidaan, ki si na la. Kidaan ngbaan le ye ke, “Uwumbər nyi binib bi ye waanib na,”* ki ki ye ke, “Binib bi pur Uwumbər aayimbil na məmək di cha titunwanbir.”

²⁰ Tə, nisambil aabəŋ bi lidichasakpeln ni. Nibaa ye salmaa, nibaa ye tikur, nibaa mu ye busub yaan, nibaa mu ye tiyagr. Bi joo nibaa tun litukpaan, ki joo nibaa tun lituwaatiir. ²¹ Unii yaa di cha titunwanbir məmək kan, Tidindaan ga cha u tun litukpaan, ba pu? u ga li bi chain ki neer lituln ngbaan, ki gor ke u tun litunyaan məmək tii Tidindaan.

²² Chuu aabaa ki taa dii tiwan ni kaa njan na aakpeek ke binachipəm aah dii pu na. Tun lituln li njan na, ki tii Tidindaan naadii mbaməm, ki li kpa ngeehm, ni nsuudoon. Kpaan binib bi mu bi kina ki joo bisui məmək mee Tidindaan na chee.

²³ Yii mbaan mu ye kijərək aabaan, kaa kpa nita na. Aa nyi ke nima le cha binib kpak kinikpakpak.

²⁴ Tidindaan aatutunn taa li kpak kinikpakpak. Ni njan ke u li njan binib məmək tibulchinn, ki tuk bi Yesu aabər mbaməm, ki li kpa limər,

²⁵ ki li bi suuna ki sur binib bi kpak u kinikpakpak na. Nibaakan, Uwumbər ga cha bi kpeln baabimbin ki bee waabər ti ye mbamən na,

²⁶ ki ki kpaln binib, ki nyan ni kinimbəŋ ki nan chuu bi ke bi li njan kaageehn na aanjaal ni.

3

Kookoo aayoonn aabər

¹ Tə, aa li nyi ke n-yoonn mu choo na ga li ye falaa aayoonn la.

² Ba pu? binib ga li ye bikuməndam. Binimbil ga li man nimbil pu. Bi ga li kpa kipupuk, ki li kpa kigaak, ki li seei binib. Baan li pak bite ni bina, kaan li nyi idoon, kaan li pak Uwumbər,

* 2:19 : Lik Nkahn 16.5.

³ kaan li gee baamaal aanib, kaan di cha pinn binib. Bi ga li ye binibinib. Baan ηmaa chuu bibaa. Bi ga li kpa mbiin, ki ga li nan nsanyaan.

⁴ Bi ga kooh binib. Baan li kpa ilandak. Bi ga yoor bibaa paacham, ki ga li gee dulnyaa wee ni aawanyaan, kaan li gee Uwumbər.

⁵ Bi ga li ηmanni ke bi dii Uwumbər aasan, ki ga lann Uwumbər aapəən. Aa taa dii binib ngbaan.

⁶ Bi ponn ni bibaa looni ki koo ηdichal ponn ni, ki ηmanni bipiijərb bi gbii titunwanbir ki dii bisui aah gee pu na aabəŋ na.

⁷ Bipiib ngbaan bae mbaem n-yoonn məmək, kaa ηmaa bee Uwumbər aabər.

⁸ Janes ni Jamberes aah nan kpak Moses kinikpakpak na, bijab ngbaan mu kpak Uwumbər aabər kina la. Bi dak ilandak i kaa ηan na, kaa tii Yesu naadii.

⁹ Bi mu aan ki li ηmanni binib ki yunn; ba pu? binib məmək ga bee ke bi ye bijərb, ke binib aah nan bee Janes ni Jamberes pu na.

Kookoo aasurm

¹⁰ Sin ma kan, aa dii maah mək si pu na, ki dii maabimbin aah bi pu na. Maah ban ke m li ηani pu na, aa mu ban kina la. Aa nyi maah tii Yesu naadii pu na, ki nyi maah kpa limər, ni ngeehm, ni suklaa pu na.

¹¹ Aa nyi binib aah muk mi pu na, ki nyi maah ji falaa pu na. Aa nyi tibər ti lir m pu Antiok aatiŋ ni, ni Ikonium aatiŋ ni, ni Listra aatiŋ ni na. Bi ηa mi falaa sakpen la. Le Tidindaan nan nyan mi falaa ngbaan məmək ni.

¹² Ni ye mbamən la, binib bimək ye Yesu Kristo yaab ki ban ke bi li bi mbaməm Uwumbər aanimbiin ni na, binib ga ηa bi falaa la.

¹³ Le mbiindam ni biŋmanηmannim ga moo tun titunwanbir ki li ηmanni binib, le binib mu gir ki li ηmanni bi.

¹⁴ Sin ma kan, aa bae Uwumbər aabər, ki sil bee ke ti gbii la. Aa li beenin dii kina; ba pu? aa bee ke binib bi mək si na ye mbaməndam la.

¹⁵ Aa bae Uwumbər Aagban aaliin tibir ni la. Iliin ngbaan ga ηmaa tii si nlan mu ga mək si saah ga gaa Yesu Kristo ki kii ki ηmar pu na.

¹⁶ Iliin imək bi Uwumbər Aagban ni na nyan ni Uwumbər chee la. Le i məmək kpa tinyoor, ki mək timi waasan, ki sur timi, ki toor timi aabimbin, ki mək timi taah ga li dii mbaməm pu na.

¹⁷ Unii u tun Uwumbər aatuln na yaa kii iliin ngbaan kan, u ga li bi mbaməm, ki gor ke u tun litunyaan məmək.

4

¹ Yesu Kristo ga gir ni ki nan ji nnaan, ki ji binifuub ni bitekpiib tibər; m sur si uma ni Uwumbər aanimbiin ni la,

² li chuun mooni waabər. Ni yaa ηeer, bee naa kee ηeer kan, aa li mooni waabər, ki kae binib, ki li kpaa bi, ki li sur bi, ki li kpa limər ki tuk bi Uwumbər aabər, ki taa di cha.

³ Ba pu? n-yoonn choo, le binib aan ki pel mməkm mu ηan na. Bitafal aan li bi mu ni. Bi ga li ban biməmək bi ga tuk bi bisui aah gee tibər ti na la.

⁴ Bi ga yii mbamən, ki li ban ke bi ηun itiin.

⁵ Sin ma kan, chuu aabaa n-yoonn məmək, ki ji suklaa falaa ponn ni, ki tuk binib tibənyaan tee, ki tun lituln li Uwumbər di siin si na məmək.

⁶ Mma kan, m bi ke kitork na la; bi ban ke bi ku mi Yesu aabər pu la. Ni gur siib, maan ki li bi dulnyaa wee ni.

⁷ M pəən mbaa Uwumbər aasanyaan ni, ki tun maatuln doo, ki joo Yesu aabənyaan mbaməm,

⁸ le Uwumbər len ke maabər ηan, ki di tinyoor bil kiir mi paacham. Tidindaan u ji binib tibər mbaməm na, le ga ti di tinyoor ngbaan tii mi bundaln u ga gir ni na. Naa ye mi baanja le u ga tii. U ga tii binib bimək gee u ki ban ke u ki gir ni na.

Pəəl ubaa aaməboln

⁹ Tə, pəən aabaa ki dan m chee mala;

¹⁰ ba pu? Kreskens buen Galasia aatiŋ ni, Taitus mu buen Dalmasia

aatiŋ ni. Demas gee dulnyaa wee ni aawan, ki di mi lii, ki buen Tesalonika aatiŋ ni.

¹¹ Luk baanja le bi m chee. Li joo ni Mak ki dan. U ga ŋmaa ter mi, Uwumbɔr aatuln ni.

¹² M cha Tikikus buen Efesus aatiŋ ni.

¹³ Aa yaa choo kan, aa li joo ni maabɔkul li m nan di bil Troas aatiŋ ni, Kapus do na, ki li joo ni maagbann, ki taa suln tigbann waatiir ngbaan bɔr.

¹⁴ Uchaa u bi yin u ke Aleksanda na nan ŋa mi bakaa sakpen. Tidindaan ga teen u waah tun bakaa pu na.

¹⁵ U kpak taah mooni tibɔnyaan ti na kinikpakpak ki ti chaar jer, nima pu na, aa mu li nyi u.

¹⁶ Maah nan puen ban m len tibɔr bibɔjirb aanimbiin ni ki nyan maabamɔn na, ubaa aa nan sil mpuwɔb, bi mɔmɔk nan san cha mi la. Uwumbɔr taa chuu bi taani ni pu.

¹⁷ Tidindaan le nan sil mpuwɔb, ki tii mi mɔɔn m len waabɔr mɔmɔk, aan bi mɔmɔk ŋun. Waa cha ubɔjir len ke bi ku mi.

¹⁸ Tidindaan ga nyan mi binib aah ban bi ŋa mi bakaa u na mɔmɔk ponn ni. U ga biin m pu ki li joo ni mi waanaan ni paacham. Uma le yeh nnyuŋ n-yoonn mu kaa kpa ndoon na. Amii.

Kookoo aadoon

¹⁹ Aa doon Prisila, ni Akuila, ni Onesiforus aachiln ni aanib tii mi.

²⁰ Erastus beenin bi Korint aatiŋ ni. Trofimius bun la, nima le m cha u bee Miletus aatiŋ ni.

²¹ Pɔɔn aabaa ki dan m chee aan kakab yoonn nin fuu ni.

Yubulus, ni Pudens, ni Linus, ni Klɔdia ni tinaabitiib mɔmɔk dooni si.

²² Tidindaan li bi saawiin chee. Uwumbɔr ŋa tinyoor ŋa ni pu.

Kigbanj ki Pɔɔl ηmee ki tii TAITUS na

¹ Min Pɔɔl, m ye Uwumbər aatu-tunn, ki ye Yesu Kristo aakpambal, ke m ter Uwumbər aah nyan binib bi na ke bi gaa u ki kii, ki bee waabər ti gbi na. Waabər ngbaan ter bi, ke bi li bi waah ban pu na.

² Waabər pu le bi kpa limakl ke bi ga li kpa limɔfal li kaa kpa ndoon na. Uwumbər u kaa mɔni inyamɔn na, uma le nan puu tipuur n-yaayoonn na, ke u ga tii timi limɔfal ngbaan.

³ Naah nan ηeer na, le uma Uwumbər u gaa timi lii na kpiir limɔfal ngbaan aabər, ki tuk mi ke m li chuun mooni ti.

⁴ M bi ηmee kigbanj kee m tii si Taitus u ye maabo bamɔnn Yesu Kristo aasan ni na. Tite Uwumbər ni Yesu Kristo u gaal timi lir na ηa tinyoor ηa aa pu, [ki san si kinimbaak,] ki tii si nsuudoon.

Taitus aah tun lituln li Krete aatiη ni na

⁵ Tɔ, m cha aa bee Krete aatiη ni ke aa tun lituln li kaa kee tun na, ki lee binib bi ga li ye Yesu aanib aaninkpiib ntim mɔmɔk ponn ni na.

⁶ Aa lee bijab bi kaa kpa taani ubaa, ki kpa upii ubaaba, ki kpa mbim bi gaa Yesu ki kii, kaa ηani bakaa, kaa ye tafalaanundam na.

⁷ Uwumbər aanib bi baaninkpel aajaal ni la, nima pu le ni ηan ke u taa li kpa taani ubaa, ki taa li tun uma ubaa aageehn, ki taa li ye liηuuldaan, ki taa li ye udagbiir, ki taa gbaa binib; unimbil taa li man ηimombil pu.

⁸ Ni ηan ke u li ye unii u channi bicham tichann na, ki li gee lituln li ηan na, ki li kpa laasaab, ni mbimbinyaan, ki li bi chain, ki li chur ubaa,

⁹ ki li joo taah nan tuk u tibɔnyaan ti ye Uwumbər aabər bamɔnn na, aan ki mɔk binib mmɔkm mu ηan na, ki pɔɔk bitaakpab, ki len tibər ki nyan binib bi kpak u kinikpakpak na.

¹⁰ Ba pu? binib pam le bi ki ye tafalaanundam, ki len tibər yɔl yɔl, ki ηmanni binib. Juu yaab ponn ni bibaa le ηani kina ki jer biken na.

¹¹ Ni ηan ke aa cha bi ηmin; ba pu? bi mɔk binib mmɔkm mu kaa ba ye bi mɔk bi na, ki cha ηidichal ηibaa ponn ni aanib mɔmɔk yenn. Njimombil pu, le bi ηani kina. Naa ηan.

¹² Krete aatiη aanib ponn ni ubaa, u nan ye ulankpal na, nan bui ke, “Krete aatiη aanib ye binyamɔndam n-yoonn mɔmɔk la. Bi naahn ipeel i kaa ηan na la. Bi ye bigbanyakdam, ki ye bipuusakpendam.”

¹³ Ulankpal ngbaan aah len pu na ye mbamɔn la. Nima pu na, kae bi mbamɔm, aan bi li dii Yesu aasan chob,

¹⁴ ki taa gar Juu yaab aatiin, ki taa gar binib bi yii Yesu aabɔnyaan na aamɔkm.

¹⁵ Tiwan mɔmɔk bi chain binib bi bi chain na chee la. Binib bi kaa bi chain, kaa gaa Yesu ki kii na, tiwan nibaa aa bi chain ki tii bi. Baalandak mu aa ηan. Baa ki nyi lituln li ηan na, ni li kaa ηan na.

¹⁶ Bi len ke bi nyi Uwumbər, le baah tun pu na mɔk ke baa nyi u. Uwumbər aa gee baah ηani pu na. Baa kii waamɔb, kaa ηmaa tun litun-yaan libaa.

2

Mmɔkm bamɔnn

¹ Sin ma kan, mɔk binib mmɔkm mu ηan na.

² Tuk bininkpiib ke bi li chur bibaa tiwan mɔmɔk ni, ki ηeer kipak, ki li kpa laasaab, ki li dii Yesu aasan chob, ki li gee binib, ki li kpa limɔr.

³ Tuk bipininkpiib mu ke bi li san Uwumbər tiwan mɔmɔk ni, ki taa li ye binibiinib, ki taa li ye bidagbiib. Ni ηan ke bi mɔk mmɔkm mu ηan na,

⁴ ki mɔk bipininkpisapɔm ke bi li gee bichatiib ni baabim,

⁵ ki li kpa laasaab, ki taa gər kidagook, ki li lik lichiln ni aatuln mbamɔm, ki li kpa tibulchinn, ki li keei bichatiib aamɔi, aan ubaa taa bii Uwumbər aabər.

⁶ Sur binachipəm mu ke bi li chur bibaa.

⁷ Sin aabaa mu li ηani tiwan məmək chob, aan ki li ye liməkl ki tii biken. Tuk binib Uwumbər aabər mbaməm, ki li kpa laasaab.

⁸ Li len iliin i bi chob kaa kpa ngalm na, aan udin ubaa taa ηmaa bii timi. Nima kan, iniməən ga chuu u.

⁹ Tuk binaagbiib ke bi li keei bidindatiib aaməi, ki piir bisui tiwan məmək ni, ki taa kpak bi kinikpakpak,

¹⁰ ki taa su baawan, ki li bi mbaməm tiwan məmək ni. Bi yaa bi kina kan, baabimbinyaan ga mək binib ke Uwumbər u gaal timi lir na aasan le ηan.

¹¹ Ba pu? ti kan Uwumbər aah kpa tibulchinn pu na. Waabulchinn pu le binib məmək ga ηmaa ηmar.

¹² Waabulchinn mək timi ke ti yii lituln limək kaa ηan na, ki taa ki dii tiwan ni kaa ηan na aakpeek, ki li chur tibaa mbaməm, ki li dii mbaməm, ki li bi Uwumbər aah ban pu na dulnyaa wee ni.

¹³ Ti kpa limakl li tii timi mpopiin na. Ti kii bundaln ti ga nan kan li na. Taah kpa limakl li na le ye ke timi Aawumbər sakpiin, Yesu Kristo u gaal timi lir na, ga gir ni ki nan nyan waah nyuun pu na mpaan pu.

¹⁴ U nan kpo ti pu ke u gaa timi lii ki nyan timi titunwanbir məmək ni, aan ti li bi chain, ki li ye waanib, ki li ye binib bi aanibil man ke bi tun litunyaan na.

¹⁵ Uwumbər aah tii si tininkpir pu na, tuk binib tibər timina, ki pək bitaakpab, ki sur bi, ki taa cha ubaa lik si fam.

3

Yesu Kristo aadidiir aabimbin aah ye pu na

¹ Teer bi ke bi li pak kitiη aayidam, ni binib bi kpa tininkpir na, ki kii baaməi, ki gor ke bi tun litunyaan məmək,

² ki taa bii unii ubaa, ki taa kpak binib kinikpakpak. Bi li kpa kijətiik

binib biken chee, ki li bi suuna binib məmək chee.

³ N-yoonn mbaa timi tibaa nan ye bijərɓ, kaa kii Yesu aaməb. Kinimbəη nan ηmann timi la. Tinibil nan man tiwan ni kaa ηan na aabəη pu. Tisui aah gee tiwan ni na le ti nan ban. Ti nan gee baka baka aatuln, ki nan kpa lipiipoln, ki nan ye binib bi ubaa aa gee bi na, ki mu nan nan təb.

⁴ Le Uwumbər u gaal timi lir na mək timi waah kpa tibulchinn ki gee timi pu na,

⁵ ki gaa timi lii. Naa ye timi aatunyaan pu le u gaa timi lii, waanimbaasaln pu le u gaa timi lii. Le Waafuur Nyaan gir ma timi, ki tii timi liməfapəln, ki finn tipobil ni.

⁶ Taah kpaan Yesu Kristo u gaal timi lir na ni na, le Uwumbər ηa timi tibulchinn ki tii timi Waafuur Nyaan.

⁷ Waabulchinn pu le u len ke timi aabər ηan, ki tii timi limakl ke ti ga kan liməfal li kaa kpa ndoon na.

⁸ Tibər ngbaan gbii la.

M ban ke aa li tuk binib tibər ngbaan n-yoonn məmək, aan binib bi gaa Uwumbər ki kii na aatafal li bi litunyaan ponn ni. Nimina le ηan ki kpa tinyoor ki tii binib.

⁹ Yii mbaan mu ye kijərɓ aabaan na, ki taa kpak kinikpakpak niyaa-jatiib aayimbil pu. Aa taa jaa kijaak, ki taa kpak kinikpakpak Uwumbər aakaal aatataa pu. Nimina məmək ye fam la, kaa kpa tinyoor tibaa.

¹⁰ Unii yaa bi ki cha Yesu aanib yakr təb chee kan, aa sur u nfum mulee. U yaa kaa di cha kan, yii u.

¹¹ Aa bee ke unii u bi kina na yenna, ki tun titunwanbir. Uma ubaa aatunwanbir le mək ke waabər bii.

Kookoo aasurm

¹² M yaa cha Atemas, bee Tikikus dan aa chee kan, pəən aabaa ki dan m chee Nikopolis aatiη ni; m ηa nlandak nsui ni ke m ga li bi nima chee kakab yoonn.

¹³ Pəən aabaa ki ter Senas, u ye ubəjir na, ni Apolos, ke bi piin baasachuln, ki taa cha bi lann baasachuln aawan nibaa.

¹⁴Ni ɲan ke Yesu aanib bae ke ni ɲan ke bitafal li bi litunyaan ponn ni, ki li ter binib bi ban nterm na, aan ki taa li bi fam.

¹⁵Binib bimək bi m chee na dooni si. Aa ti doon binib bi gaa Yesu ki kii ki gee timi na.

Uwumbər ɲa tinyoor ɲa ni məmək pu. [Amii.]

Kigban̄ ki Pɔɔl ηmee ki tii FILEMONN na

¹ Min Pɔɔl u bi kiyondiik ni Yesu Kristo pu na, ni tina aabo Timoti le ηmee kigban̄ kee ti tii si Filemonn, u ye timi aatutuŋeer u ti gee u na,

² ni Yesu aanib bi kuuni aado na, ni Afia u ye tininkpan na, ni Akipus u ye timi aatutuŋeer Yesu aasan ni na.

³ Tite Uwumbər ni Tidindaan Yesu Kristo ηa tinyoor ηa ni pu, ki tii nimi nsuudoon.

Filemonn aageehm ni waagaakii

⁴ N-yoonn mumək m mee Maawumbər na, m mee u tii si, ki dooni u aa pu;

⁵ ba pu? m ηun saah tii Tidindaan Yesu naadii, ki gee u ni Uwumbər aanib məmək pu na.

⁶ Saah tii Kristo naadii pu na, le aa nyi tiwanyaan nimək ti kpa u pu na, le m mee Uwumbər ke nima le ga cha aa yakr tiwanyaan ngbaan tii biken.

⁷ Nna aabo, saah gee binib pu na, nima le tii mi mpopiin sakpen, ki sɔŋ nsui; ba pu? saah ηani pu na, aa pɔək Uwumbər aanib aataakpab la.

Pɔɔl aah gaŋ Onesimus pu pu na

⁸ Nima pu na, maah ye Kristo aatu-tunn na, m ba ga li kpa lipobil ki cha aa ηa tiwan ni ηan na,

⁹ tɔ, maah gee si na, nima le m gaŋni si kaakaan. Min Pɔɔl u si Yesu Kristo aasisiyyaan, ki bi kiyondiik ni dandana wee u pu na,

¹⁰ m gaŋni si ki tii maabo Onesimus;* maah bi kiyondiik ni na le m kpaln ute Uwumbər aasan ni.

¹¹ N-yoonn mubaa waa nan kpa tinyoor aa chee; le dandana ma u kpa tinyoor aa chee, ni m mu chee.

¹² M ki giini u aa chee. Waah kaa ki bi m chee na, waabər bi nsui ni sakpen a.

¹³ M ba gee ke u li bi m chee ki li si saasisiyyaan ki ter mi buyoonn m bi kiyondiik ni tibənyaan tee pu na.

¹⁴ Aa mu yaa kaa kii kan, maan ηa nibaa see aa kii. Maa ban ke m muk si ke aa ter mi. M ban ke aa ter mi saageehn pu la.

¹⁵ Nibaakan, u yakr aa chee ni yunn siib, aan u ki gir ni aa chee ki li bi n-yoonn məmək mu kaa kpa ndoon na.

¹⁶ Dandana wee, waa ki bi ke unaagbiija na. U jer unaagbiija. U ye tina aabo u ti gee u na la. M yaa gee u kan, aa ga li gee u ki jer kina; ba pu? u ye saanaagbiija, ki mu ye aana aabo Tidindaan pu.

¹⁷ Nima pu na, aa yaa len ke m ye saatutuŋeer Uwumbər aatulu ponn ni kan, gaa u ke saah ba ga gaa mi pu na.

¹⁸ U yaa nan koo saataani ni, bee u yaa joo saapəl̄n kan, cha ni li ye maapəl̄n.

¹⁹ Min Pɔɔl le di ηŋaal ki ηmee kina, m ga pa tii si. Maan len ke saapəl̄n li bi m chee na le ye saaməfal.

²⁰ Nna aabo, taah kpaan Tidindaan ni na, piir nsui, ki pɔək ntaakpab uma Kristo pu.

²¹ M nyi ke aa ga kii maaməb. Nima le cha m ηmee kigban̄ kee m tii si. M nyi ke aa ga ηa maah len pu na ki jer kina.

²² Ni gur na le ye ke m ban ke aa toor nkookoo yaan ki siin mi. Naah bi mee Uwumbər ki tii mi na, m kpa limakl ke u ga cha m gir ni ni chee.

Kookoo aadoon

²³ Epafra u mu bi m chee kiyondiik ni, Yesu Kristo pu na, dooni si.

²⁴ Mak, ni Aristakus, ni Demas, ni Luk, bi ye maatutuŋeerb Uwumbər aatulu ponn ni na, bi mu dooni si.

²⁵ Tidindaan Yesu Kristo aanann li bi nisui ni. [Amii.]

* **1:10** : Onesimus aatataa le ye ke “U kpa tinyoor”.

Kigban ki bi ηmee ki tii HIIBRU YAAB na

Yesu aah ye Uwumbər aamoln pu na

¹ N-yaayoonn na Uwumbər nan cha waabənabtiib tuk tiyaajatiib waabər ki di tiwan aabəη aabəη ηaη waasan.

² Kookoo aayoonn mue le u cha Ujapəən tuk timi waabər. Uma le u nan cha u naan dulnyaa wee, ki len ke uma le ga li yeh tiwan məmək.

³ U wiin chain ke Uwumbər aah wiin chain pu na, ki ye Uwumbər aanəη bamənn, ki di waabər ti kpa mpəən na le joo tiwan məmək. U di ubaa toor kitork ki finn timi ki nyan timi aatunwanbir, le ki nin kal Uwumbər u yeh mpəən məmək na aəηangii wəb paacham.

Uwumbər Aajapəən aapəən jer waatuuntiib aapəən

⁴ Uwumbər tii u liyimbil li jer waatuuntiib aayimbil na. Waayimbil aah jer baayimbil pu na, kina le u jer bi.

⁵ Uwumbər nan bui Ujapəən ke, “Sin le ye Maabo, din wee le m ma si,”*

ki ki bui ke,
“Min le ga li ye Ute,
le u li ye Maabo.”†

Uwumbər aa nan bui waatuun ubaa kina.

⁶ U nan tun ni Ujapəən u kaa kpa ηeen aatə na dulnyaa wee ni, le ki bui waatuuntiib məmək ke bi gbaan unimbiin ni ki doon u.

⁷ Uwumbər len waatuuntiib aabər, ke u cha waatuuntiib tun waatuln la, ke libuln ni mmiigaal aah tun waatuln pu na.‡

⁸ Le u len Ujapəən aabər ke,
“Uwumbər, saanaan ga li bi
ki ti saa n-yoonn mu kaa kpa
ndoon na.

Aa joo saanaan ni aanib mbaməm la.

⁹ Aa gee lituln li ηan na, le kaa gee titunwanbir.

Nima pu le Uwumbər u ye Saawumbər na lee si,
ki tii si mpopiin ki jer aəηeen
aatətiib məmək.”§

¹⁰ Uwumbər Aagban ki len ke,
“Naah nan piin na, sin Uwumbər le
nan naan kitij,
ni paacham mu.

¹¹ Kitij ni paacham ga doo,
le aa ma ga li beenin bi.

Kitij ni paacham ga kpoi ke libəkul na.

¹² Aa ga kpab kitij ni paacham ke likekeln na,

ki kpeln ni nipəən,
le sin ma beenin bi, kaan kpeln;
saayoonn aan doo.”*

¹³ Uwumbər nan bui Ujapəən ke,
“Kal ηηangii wəb,

ki ti saa buyoonn m ga nyan
saadim məmək na.”†

Tə, Uwumbər aa nan bui waatuun ubaa kina.

¹⁴ Kina kan, waatuuntiib ye ba?
Bi məmək ye iwiin i tun lituln tii
Uwumbər na la. U tun ni bi ke bi nan
ter timi waanib bi ηmar na.

2

ηηmarm kpaan

¹ Nima pu na, ni ηan ke titafal li bi tibənyaan ti ti ηun ti na ponn ni, ti taa di ti lii.

² Tibər ti Uwumbər nan cha waatuuntiib tuk waanib na sil mbaməm la. Unii umək nan yii tibər ngbaan ki ηa taah kə pu na nan kan ntafadaan mu ηeer u na.

³ Nima pu na, ti yaa yii ηηmarkpaan ngbaan aaboln kan, taan nyan ntafadaan ni. Tidindaan ubaa le nan pue tuk binib ηηmarm ngbaan aabər. Le binib bi ηun na mu tuk timi, ki mək timi ke ti gbii la.

⁴ Uwumbər mu cha bi tun liinjjiir aatun aabəη aabəη, waapəən pu, ki tii bi Waafuur Nyaan aapiin waah gee pu na. Nima le mək ke bi len mbamən.

* **1:5** : Lik Ilahn 2.7. † **1:5** : Lik 2 Samuel 7.14; 1 Bibərb Aabər 17.13. ‡ **1:7** : Lik Ilahn 104.4. § **1:9** : Lik Ilahn 45.6-7. * **1:12** : Lik Ilahn 102.25-27. † **1:13** : Lik Ilahn 110.1.

Yesu u gaal timi lir na

⁵ Ti len dulnyaa u choo na aabər la. Uwumbər aa nan di dulnyaa ngbaan ɲa waatuuntiib aanaal ni.

⁶ Ni ɲmee Uwumbər Aagbaɲ ni ke, “Unibən ye ba aan aa teer ubər? Unibən ye ba aan aatafal bi u ni?”

⁷ Aa sunn u taab ki cha saatuuntiib jer u, ni yunn siib.

Aa di kipak ni liyimbil le di tii u, ki di u ɲa saawanaankaan məmək aayidaan,

⁸ ki cha tiwan məmək kii uməb.”* Tə, saah cha tiwan məmək kii uməb na, tiwan ni kaa kii uməb na aa ki gur. Ti mu aa kee kan tiwan məmək kii uməb;

⁹ ti kan Yesu la. Uwumbər nan sunn u taab ki cha waatuuntiib jer u, ni yunn siib, aan u ti kpo binib məmək pu, uma Uwumbər aanimbaasaln pu. Dandana wee ti kan ke waah jin nkun aafalaa na, Uwumbər di kipak ni liyimbil le di tii u.

¹⁰ Uwumbər u nan naan tiwan məmək ki joo ni məmək na, ni ɲeer u ke u cha Yesu ji falaa, ki li joo ni Uwumbər aabim bi wiir na waanaan ni. Uma le gaa bi lii. Waah ji falaa pu na, nima le cha u ye timi aajmaɲmardaan bamənn.

¹¹ U ɲani binib chain la. U ni binib bi u ɲani bi chain na, bi məmək kpaan te ubaa la. Nima le iniməən aa joo u ke u yin bi unaabitiib.

¹² Le u bui Uwumbər ke, “M ga tuk nnaabitiib saah tun pu na. M ga pak si baah kuun nin chee na,”†

¹³ ki ki len ke, “M ga tii Uwumbər naadii la,”‡ ki ki len ke, “Lik, m ni mbim bi Uwumbər tii mi na sa.”§

¹⁴ Tə, timi waabim aah ye binibəm pu na, nima le uma Yesu mu kpaln unibən, ke u nan kpo ki ɲa kinimbəɲ ki nan kpa nkun aapəən na fam,

¹⁵ le ki gaa binib bimək san nkun ijawaan na lii; baayoonn məmək nkun aajawaan nan joo bi.

¹⁶ Ni ye mbamən, naa ye Uwumbər aatuuntiib le u ter. Abraham aayaa-bil le u ter.

¹⁷ Ni ɲan ke u li naahn unaabitiib tiwan məmək ponn ni, aan ki li ye uto-toorninkpel u san timi kinimbaak, ki tun Uwumbər aatuln mbaməm, ki di ubaa toor kitork aan Uwumbər di cha pinn waanib baatunwanbir na.

¹⁸ Uma ubaa le kan ntəɲ ki jin falaa, nima le u ga ɲmaa ter binib bi kan ntəɲ na.

3*Yesu jer Moses pel pel*

¹ Nnaabitiib bi bi chain, aan Uwumbər yin bi na, ni li dakl lik Yesu aabər. Ti dii u ki len binib aanimbil ni ke ti dii u la. Uwumbər nan tun ni u, ke u nan li ye utotoorninkpel.

² U tun lituln mbaməm tii Uwumbər u tii u lituln ngbaan na. Moses mu nan tun Uwumbər aatuln mbaməm Uwumbər aamaal aanib aakaasisik ni.

³ Unii u ye mmaal aayaaja na le kani nnyun ki jer mmaal aanii ubaa. Kina le Uwumbər len ke Yesu ɲeer nnyun ki jer Moses.

⁴ Mmaal məmək kpa yaaja la. Uwumbər le nan naan binib məmək.

⁵ Ni ye mbamən, Moses nan tun Uwumbər aatuln mbaməm, Uwumbər aamaal aanib aakaasisik ni. U nan ye Uwumbər aatutunn, ki tuk binib Uwumbər aah nan ban ke u tuk bi pu na.

⁶ Kristo ma kan, u ye Uwumbər Aajapəən, le ki joo Uwumbər aamaal mbaməm. Timi le ye waamaal ni aanib. Ti yaa kpa lipobil ni mpopiin ki ti saa ndoon kan, ki yaa kaa joo beeni kan, ti ye waamaal yaab la.

Uwumbər aanib aafuur

⁷ Uwumbər Aafuur Nyaan nan bui Israel yaab ke,

“Ni yaa ɲun Uwumbər aaneel din wee kan,

⁸ ni taa cha nitafal li pəə ke niyaajatiib aatafal aah nan pəə pu

* 2:8 : Lik Ilahn 8.4-6. † 2:12 : Lik Ilahn 22.22. ‡ 2:13 : Lik Aisaya 8.17. § 2:13 : Lik Aisaya 8.18.

buyoonn bi nan yii waaməb nteersakpiin ni na.
 9 Bi nan təŋ u ki lik, nteersakpiin ni. Hali bi nan kan waah tun lijinjaar aatun pu na ŋibin imonko ilee, le ki təŋ u nima chee.
 10 Nima pu le u nan gee liŋuul bi pu, le ki bui ke baalandak yenni n-yoonn məmək la, baa bee waasan.
 11 Nima pu na, u nan gee liŋuul, ki puu tipuukpaan ke baan koo kitin ki ponn ni u ba ga tii bi lifuur na.”*
 12 Nnaabitii, ni li nyi man, ni ponn ni ubaa aasui taa li bir aan u li joo beeni ki yii Uwumbər u ye liməfadaan na.
 13 Ni li pəək təb aataakpab iwiin məmək, nsan aah laa bi pu buyoonn na, titunwanbir taa ŋmann unii ubaa aan utafal li pəə.
 14 Ti yaa beenin tii u naadii ke taah nan tii u naadii njan pu na ki ti saa ndoon kan, ti ga ji waaməən.
 15 Uwumbər Aagban len ke, “Ni yaa ŋun Uwumbər aaneel din wee kan, ni taa cha nitafal li pəə ke niyaaajatiib aatafal aah nan pəə pu buyoonn bi nan yii waaməb nteersakpiin ni na.”†
 16 Nma ŋun Uwumbər aaneel ki yii waaməb? Naa ye binib bimək Moses nan nyan bi Ijpt aatin ni na aa?
 17 Uwumbər nan gee liŋuul ŋma pu ŋibin imonko ilee? Naa ye binib bi nan tun titunwanbir ki kpo kipəək ni na aa?
 18 U nan puu tipuukpaan ke ŋma aan koo kitin ki ponn ni u ba ga tii bi lifuur na? Naa ye binib bi nan yii waaməb na aa?
 19 Nima le ti bee ke baah kaa nan gaa u ki kii na, nima le baa nan ŋmaa kan lifuur ngbaan u chee.

4

1 Tə, Uwumbər aah puu tipuur ke u ga tii timi lifuur na, nsan laa beenin

bi ke ti kan li. Nima na, ni li nyi man, ubaa taa lann lifuur ngbaan.

2 Ti mu ŋun tibənyaan tee ke binib ngbaan aah nan ŋun ti pu na. Bi nan ŋun ti, kaa gaa ti ki kii, nima le tibənyaan ngbaan aa ŋa bi tinyoor.

3 Timi bi gaa Yesu ki kii na le kan lifuur ngbaan. Uwumbər nan len ke, “M nan gee liŋuul binib bi kaa gaa mi ki kii na pu, ki puu tipuukpaan ke baan koo kitin ki ponn ni m ba ga tii bi lifuur na.”*

Waah nan naan dulnyaa wee doo na, waatuln doo le na.

4 Iwiin ilole daal aabər bi Uwumbər Aagban ni ke, “Uwumbər nan fuur winlole daal ki di cha waatuln məmək.”†

5 Ni ki ŋmee ke, “Baan koo kitin ki ponn ni m ba ga tii bi lifuur na.”

6 Binib bi puen ŋun tibənyaan tee na, baa nan gaa ti ki kii, nima le baa kan lifuur ngbaan. Binib biken mu ga kan lifuur ngbaan.

7 Nima pu le Uwumbər ki siin nwiin mu bi ga kan lifuur ngbaan na, ki yin nwiin ngbaan ke “Din.” Binib ngbaan aa kan lifuur ngbaan; le ŋibin pam jer, le David nan ŋmee Uwumbər Aagban ni, naah nan puen ŋmee pu na ke,

“Ni yaa ŋun Uwumbər aaneel din wee kan, ni taa cha nitafal li pəə.”‡

8 Tə, Josua yaa ba nan tii Israel yaab lifuur ngbaan kan, Uwumbər aa ba ga ki siin nwiin muken.

9 Naah bi pu na, lifuur beenin bi ki tii Uwumbər aanib.

10 Unii u kan lifuur li Uwumbər tii u na, u di cha ubaa aatuln ke Uwumbər aah nan di cha waatuln pu na la.

11 Nima pu na, cha tinibil li man ke ti kan lifuur ngbaan, ubaa taa yii Uwumbər aaməb ki lir, ke Israel yaab aah nan lir pu na.

12 Uwumbər aabər fu, ki kpa mpəən, ki ka jer kijuk ki ka ŋipepel məmək ŋilee na, ki koo unii aasui ni, ni waawiin ni, ki lik usui ni

* 3:11 : Lik Ilahn 95.7-11. † 3:15 : Lik Ilahn 95.7-8. * 4:3 : Lik Ilahn 95.11. † 4:4 : Lik Mpiin 2.2. ‡ 4:7 : Lik Ilahn 95.7-8.

aabɔbɔrkaan aah bi pu na, ki mɔk waalandak aah bi pu na, ki lik usui aah ban pu na, ke ni ŋan aan naa ŋan.

¹³ Tiwan nibaa aa bi ki bɔr Uwumbɔr. Tibɔr mɔmɔk nyan ki dɔ mpaan pu, ki dɔ tinmeen unimbil ni. Uma le ti ga len timi aabɔr ki tuk u.

Yesu le ye utotoorninkpekpaan

¹⁴ Tɔ, ti kpa utotoorninkpekpaan u bi Uwumbɔr do na. U ye Uwumbɔr Aajapɔɔn Yesu la. Nima pu na, cha ti li beenin dii u ki taa di waasan lii.

¹⁵ Utotoorninkpel ngbaan ga ŋmaa san timi kinimbaak timi aafalaa ponn ni. U kan ntɔŋ aabɔŋ aabɔŋ ke taah kan ntɔŋ mɔmɔk pu na. Uma le aa tun titunwanbir tibaa.

¹⁶ Timi aatotoorninkpel aah bi kina na, cha ti li kpa lipobil ki dan Uwumbɔr u kpa tibulchinn na aabɔrjal chee, aan u san timi kinimbaak, ki ter timi buyoonn ti ban nterm na.

5

¹ Utotoorninkpel umɔk bi na, Uwumbɔr le lee u ki nyan u binib ponn ni siin, ke u ti sil baasisiiaan Uwumbɔr aanimbiin ni, aan ki tii u ipiin, ki toor kitork tii u binib aatunwanbir pu.

² Utotoorninkpel ubaa mu kpa titunwanbir la. Nima le u ga ŋmaa san binib bi tun titunwanbir kaa nyi na kinimbaak.

³ Uma ubaa aah kpa titunwanbir pu na, ni ŋan ke u toor kitork uma ubaa aatunwanbir, ni bi mu aatunwanbir pu.

⁴ Unii ubaa aan ŋmaa nyuŋ ubaa ki ŋa ubaa utotoorninkpel, see Uwumbɔr le lee u, ki ŋa u utotoorninkpel, ke waah nan lee utotoorninkpel Aaronn pu na.

⁵ Kina le Kristo aa nyuŋ ubaa ki ŋa ubaa utotoorninkpel. Uwumbɔr le bui u ke,
“Sin le ye Maabo, din wee le m ma si,”*

⁶ le ki ki bui u ke,
“Aa ye utotoor ke Melkisedek aah nan ye pu na,

ki ga li bi n-yoonn mu kaa kpa ndoon na.”†

⁷ Buyoonn Yesu nan ye unibɔn na, u nan wii tinyunyunn mpɔɔn pu, ki gaŋ Uwumbɔr u ga ŋmaa nyan u nkun ni na. Waah san Uwumbɔr na, le u ŋun waameel.

⁸ U ye Uwumbɔr Aajapɔɔn la, le ki kii waamɔb, ki jin falaa, le ki bae naah pɔɔ pu aan u kii Uwumbɔr aamɔb ki jin falaa na.

⁹ Nima le cha u ye timi aajmanjardaann bamɔnn, ki gaa binib bimɔk kii waamɔb na lii n-yoonn mu kaa kpa ndoon na.

¹⁰ Uwumbɔr len ke u ye utotoorninkpel ke Melkisedek aah nan ye pu na.

Taa yii Uwumbɔr aasan man

¹¹ Ti ga ki ŋmaa len waabɔr ti wiir na, le nimi aalan par, nima le taatataa ga li pɔɔ ni chee.

¹² Naah dii Uwumbɔr ni yunn pu na, ni ba ga mɔk binib biken waasan. Le ni ban ke unii ki mɔk nimi Uwumbɔr aamɔkm mu diin na. Ni naahn binib bi ban nnaabiin kaa ban tijikaar bamɔnn na la.

¹³ Unii umɔk nyu nnaabiin na ye ubopɔɔn la, kaa ŋmaa len nsanyaan aabɔr.

¹⁴ Tijikaar bamɔnn le ye binib bi chikr na yaan. Bi bae Uwumbɔr aabɔr ki dii taah mɔk bi pu na. Nima le bi kpa nlan ki nyi nsan mu ŋan na, ni mu kaa ŋan na.

6

¹ Nima na, ti taa li beenin len Kristo aamɔkm mu diin na baanja aabɔr n-yoonn mɔmɔk. Cha ti bae waamɔkm mu gur na mɔmɔk, aan ki chikr waasan ni. Naa ki ban ke ti li beenin tuk nimi n-yoonn mɔmɔk ke,
“Kpeln nimi aabimbin man, ki di cha ŋitukpok, ki tii Uwumbɔr naadii man.”

² Naa ki ban ke ti li beenin tuk nimi n-yoonn mɔmɔk baah muini binib nnyun ni pu na, ni baah joo biŋaal paani binib pu pu na aabɔr, ni binib aah ga fikr nkun ni pu na aabɔr, ni ntafadaan mu kaa kpa ndoon na

* 5:5 : Lik Ilahn 2.7. † 5:6 : Lik Ilahn 110.4.

aabər. Timina məmək ye njan aabər le waasan ni.

³ Uwumbər yaa kii kan, ti ga bae waabər ti gur na, ki di kpee njan aabər ngbaan pu.

⁴ Tə, binib bi Uwumbər woln binim-bil na yaa di cha waasan kan, baan ki ηmaa kpeln baabimbin ki ki dii u. Bi kan waapiin, ki gaa Waafuur Nyaan,

⁵ ki bee waabər aah ηan pu na, ki kan dulnyaa u choo na aapəən, le ki di cha waasan.

⁶ Baah di cha waasan na, ni mək ke bi ki bi kpaa Uwumbər Aajapəən ndəpuinkoo pu, ki jinn u iniməən binib aanimbil ni la, le saan ηmaa cha bi ki kpeln baabimbin ki ki dii u.

⁷ Kitij ki gaa utaal aanyun mu lir ni ki pu, ki ηani tijikaar ti ηan na ki tii binib bi ko ti na, Uwumbər ηani tinyoor ηani kitij ngbaan pu.

⁸ Tə, kitij ki po ηani ikokon ni ichakpeejar baanja na bee yəli la. Naan yunn, le bi ga see ki mmii ki bii ki. Kitij ngbaan aadoon le na.

⁹ Timi aanigeekaab, ti len kina la; ti mu aa dak ke ni bi ke kitij ki bi ga see ki mmii na. Ti bee ke ni ηmar ki ga kan tinyoor.

¹⁰ Uwumbər ηan la. Waan suln naah tun lituln pu ki ter waanib, ki beenin ter bi na, ki mək u naah gee u pu na bər.

¹¹ Ti ban ke ni məmək pək nibaa ki li kpa limakl ki nan saa ndoon.

¹² Ni taa li san ligbanyakl man. N-yaayoonn na aanib bi nan gaa Uwumbər ki kii ki jin suklaa na, bi bi paacham ki kan waah puu tipuur ti ke u ga tii bi na. Ni mu li dii baah dii pu na.

Uwumbər ga ηa waah puu tipuur ti na

¹³ Uwumbər aah puu tipuur ki tii Abraham na, u nan puu uma ubaa aayimbil pu la. Ubaa aa bi ki jer u, ke u puu waayimbil, nima le cha u puu uma ubaa aayimbil.

¹⁴ U nan puu tipuur le ki bui Abraham, “M ga ηa tinyoor ηa aa pu pam, ki cha aa pər sakpen.”*

¹⁵ Abraham nan kpa limər, le ki nan kan Uwumbər aah nan puu tipuur ti na.

¹⁶ Binib yaa puu tipuur kan, bi puur unii u jer bi na aayimbil pu la. Binib yaa kpak kinikpakpak ki ti puu tipuur kan, ni doo le na.

¹⁷ Uwumbər nan ban ke u mək binib bi ga kan waah puu tipuur ti na, ke waan kpeln. Nima le u nan puu uma ubaa aayimbil pu.

¹⁸ Waah nan puu tipuur ti na, waan kpeln. Waah puu uma ubaa aayimbil pu na, nima le sil mək ke waan kpeln. Waan ηmaa mən nnyamən. Nima le timi bi san cha u chee ke ti ηmar na aataakpab pək mbaməm, le ti kpa limakl ke ti ga kan waah puu tipuur ti na.

¹⁹ Taah kpa limakl ngbaan na, nima le joo timi aasui ke ti taa di cha waasan. Yesu pu, le ti kpa limakl ngbaan. Limakl ngbaan pu, le Yesu u bi paacham na aalandak bi tisui ni.

²⁰ Yesu le ye utotoorninkpel n-yoonn mu kaa kpa ndoon na, ke Melkisedek aah nan ye pu na, ki loln ti pu nsan ki buen Uwumbər do, ke u ti sil timi aasisiiaan nima chee, Uwumbər aanimbiin ni.

7

Melkisedek u nan ye utotoor na

¹ Melkisedek ngbaan nan ye Salem aatiη aabər, ki nan ye Uwumbər u kaa kpa ηeen aatə na aatotoor la. Abraham aah nan ku bibər b bi ye waadim na ki gir ni na, le Melkisedek tooh u nsan pu ki ti ηa Uwumbər aanyoor ηa u pu.

² Le Abraham nan nyan tiwan nimək u nan gaa na nibaabaa kipiik mək ponn ni, ki di tii Melkisedek. Melkisedek aatataa le ye ke “ubər u kpa mbimbinyaan na.” U nan ye Salem aatiη aabər la. Salem aatataa le ye ke “nsuudoon.”

³ Baa ηmee ute ni una ni uyaa-jatiib aabər, kaa ηmee buyoonn bi nan ma u na, ki mu aa ηmee buyoonn u doo waatuln na. Waaməfal aayoonn məmək u nan ye Uwumbər aatotoor

* 6:14 : Lik Mpiin 22.16-17.

la. Nima le u naahn Uwumbər Aa-japəən u ye utotoor n-yoonn mu kaa kpa ndoon na.

⁴ Dakl lik man uja ngbaan aah nan nyuun pu na; tiyaajaninkpel Abraham nan yakr waadim aawan tiwan nfum kipiik, ki nyan nibaa, ki di tii u, ki gur niwae.

⁵ Uwumbər aakaal len ke Israel yaab yakr baawan məmək nfum kipiik, ki nyan nibaa tii Liifai aayaabitiib, bi ye Uwumbər aatotoorb na. Bi ni Israel yaab nan ye binibaan la. Bi məmək nan ye Abraham aayaabitiib la.

⁶ Melkisedek aa nan ye Liifai aayaabil, le Abraham yakr waawan məmək nfum kipiik, ki nyan nibaa tii u. Le u ɲa tinyoor ɲa Abraham pu. Abraham le Uwumbər nan puu tipuur tii u.

⁷ Unii yaa kpa mpəən ke u ɲa Uwumbər aanyoor ɲa uken pu kan, ni mək ke u jer u la. Ubaa aan kpak kina.

⁸ Israel yaab yakr baawan məmək nfum kipiik, ki nyan nibaa ki di tii Uwumbər aatotoorb, bi nan ye binib bi ga kpo na. Melkisedek u Abraham nan yakr waawan nfum kipiik ki nyan nibaa tii u na ma kan, baa ɲmee waakun aabər. Bi ɲmee waabimbin aabər la.

⁹ Abraham aah nan yakr waawan ki di tii u na, ti ga ɲmaa len ke uyaabitiib Liifai yaab bi gaal biken chee na, mu nan tii u la.

¹⁰ Buyoonn Melkisedek nan tooh Abraham nsan ni na, Abraham aa nan kee ma uyaabil Liifai. Ti ga ɲmaa len ke Abraham nan sil uyaabil Liifai aasisiiaan la.

¹¹ Uwumbər tii Israel yaab nkaal mu mək bi waatotoorb Liifai yaab aah ga li joo bi pu na. Bitotoorb ngbaan aatuln yaa ba gaa binib lii kan, Uwumbər aa ba ga li ban u tun ni Yesu u ye utotoor ke Melkisedek aah nan ye pu na. U ba ga ki tun ni utotoor u bi ke Aaronn aayaabitiib Liifai yaab aah nan bi pu na la.

¹² Waah tun ni utotoor uken aaboln na, see u kpeln nkaal ngbaan mu.

¹³ Tidindaan u ti len waabər na, aa nan ye Liifai aanibol ponn ni aanii. U nan ye linibol liken ponn ni aanii la. Waanibol ponn ni aanii ubaa aa nan kee ye Uwumbər aatotoor.

¹⁴ Binib məmək nyi ke Tidindaan nan ye Juda aanibol ponn ni aanii la. Moses aa nan len ke linibol ngbaan aanib ga li ye bitotoorb.

Utotoor yayan u bi ke Melkisedek na

¹⁵ Nima le mək timi chob ke utotoor yayan, u bi ke Melkisedek aah nan bi pu na, fuu ni.

¹⁶ Naa ye binib le nyan u ki ɲa u utotoor baakaal aah dii pu na. Uma le kpa liməfal li kaa kpa ndoon na aapəən. Nima le cha u ye utotoor.

¹⁷ Uwumbər nan bui u, “Aa ga li ye utotoor n-yoonn mu kaa kpa ndoon na ke Melkisedek aah nan bi pu na.”*

¹⁸⁻¹⁹ Moses aakaal aa nan kpa tinyoor, kaa nan kpa mpəən, kaa ɲmaa ɲa bi binib bi ɲan ti doo na. Nima le Uwumbər di nkaal ngbaan lii, le ki tii timi limakl li ɲan ki jer nkaal ngbaan na. Limakl ngbaan pu le ti ga ɲmaa duun Uwumbər.

²⁰ Uwumbər aah nan puu tipuur ti na mu bi. Uwumbər aah nan nyan Israel yaab aatotoorb buyoonn na, waa nan puu tipuur.

²¹ Waah ɲa Yesu utotoor buyoonn na, u nan puu tipuur tii u, le ki bui u ke,

“Min Uwumbər le puu tipuukpaan, kaan kpeln,
ke aa ga li ye utotoor n-yoonn mu kaa kpa ndoon na.”†

²² Uwumbər aah puu tipuupəlɲn ti tii Yesu na, nima le mək ke tipuupəlɲn ngbaan le ɲan ki jer tipuukpokl na.

²³ Israel yaab aatotoorb nan ye binib bi ga kpo na, le biken leɲni baaleleɲ. Nima le bi nan wiir.

²⁴ Yesu ma kan, u ye utotoor u ga li bi n-yoonn mu kaa kpa ndoon na. Ubaa aan ki nab waatuln pu ki toor kitork.

* 7:17 : Lik Ilahn 110.4. † 7:21 : Lik Ilahn 110.4.

²⁵ U bi n-yoonn mu kaa kpa ndoon na, u li mee Uwumbər tii binib bi dan Uwumbər chee u pu na. Nima le u ga ŋmaa gaa bi lii n-yoonn mu kaa kpa ndoon na.

²⁶ Yesu le ye utotoorninkpel taah ban pu na. U bi chain, kaa kpa ngalm, kaa kpa titunwanbir tibaa. U ni titunwanbirdam aa kpaani. Uwumbər yoor u paacham ki jer bimək bi paacham na.

²⁷ Bitotoorninkpiib biken aah bi pu na, waa bi kina. Waa toor kitork uma ubaa aatunwanbir pu, u toor kitork binib aatunwanbir pu la. Waa toor kitork iwiin məmək. U nan di ubaa toor kitork nfum mubaa, kookoo aatork mu le na.

²⁸ Bi nan leer bitotoorninkpiib Moses aakaal aah dii pu na. Bitotoorninkpiib ngbaan aa nan ŋan ti doo. Nkaal ngbaan aapuwəb le Uwumbər puu tipuur, ki ŋa Ujapəən utotoorninkpel. Uma le ye utotoorninkpel bamənn, ki ga li bi n-yoonn mu kaa kpa ndoon na.

8

Yesu le ye timi aatotoorninkpel

¹ Maah len pu na aayil le ye ke ti kpa utotoorninkpel wee aaboln. Uma le ye Yesu Kristo u ka Uwumbər u yeh mpəən məmək na aabərjal aanŋangii wəb paacham na.

² U tun utotoorninkpel aatun paacham aadiik ki ye kidibaməŋ ki bi chain na ponn ni. Uwumbər le maa ki, naa ye binib.

³ Baah leer bitotoorninkpiib bimək na, bi lee bi ke bi tii Uwumbər ipiin, ki toor kitork tii u. Nima pu na, ni ŋan ke utotoorninkpel ngbaan mu li kpa tiwan ki tii Uwumbər.

⁴ Bitotoorninkpiib bi dulnyaa wee ni ki toor kitork tii Uwumbər, juu yaab aakaal aah dii pu na la. Yesu yaa ba laa bi dulnyaa wee ni kan, waa ba ga li ye utotoor.

⁵ Bitotoorninkpiib ngbaan aatun ye paacham aatun aanəŋ la. Moses yaan mu nan bi kina la. Waah nan

ban ke u ŋa libool tii Uwumbər na, Uwumbər nan bui u ke u li nyi ki ŋa tiwan məmək ke waah mək u laanan, lijool paab pu na.*

⁶ Tə, Uwumbər nan tii Yesu lituln li jer bitotoorninkpiib ngbaan aatun na. Kina le tipuupəln ti Uwumbər puu tii waanib Yesu pu na jer tipuukpokl na, ki mək ke u ga tii timi tiwan ni ŋan jer tipuukpokl ngbaan aawan na.

⁷ Uwumbər aah puu tipuur ti njan na yaa kaa ba lann nibaa kan, waa ba ga li ban ke u ki puu tipuur lelee.

⁸ Uwumbər nan kan ke waanib kpa taani, le ki bui ke,

“Lik, n-yoonn choo, le m ga nan puu tipuupəln

tii Israel yaab ni Juda yaab.

⁹ Tipuur ngbaan aan li bi ke tipuur ti m nan puu tii biyaajatiib,

buyoonn m nan chuu binjaal ki daar nyan bi,

ki cheen bi nyan Ijipt aatiŋ ni na.

Baa nan joo tipuur ngbaan, nima le maa nan ki gar bi.

Min Uwumbər le len kina.

¹⁰ Maah ga puu tipuur ti tii Israel yaab

n-yoonn mu choo na na le ye ke:

M ga di maakaal ŋa baalandak ni,

ki ŋmee mu bisui ponn ni.

M ga li ye Baawumbər, le bi li ye maanib.

¹¹ Bi ponn ni ubaa aan ki bui ujeen aatə ke, ‘Bee Uwumbər.’

Ubaa mu aan ki bui una aabo ke, ‘Bee Uwumbər.’

Ba pu? bi məmək ga bee mi,

biwaatiib ki ti saa bikpaam məmək ga bee mi.

¹² M ga di cha pinn baatunwanbir, kaan ki teer baataani.”†

¹³ Tə, Uwumbər aah len ke u ga puu tipuupəln na, u ŋa njan yaan tipuukpokl la. Tiwan yaa ye tiwankpok kan, naan yunn, naan ki li bi.

9

Tipuukpokl ni tipuupəln na

* **8:5** : Lik Nnyam 25.40. † **8:12** : Lik Jeremia 31.31-34.

¹ Uwumbər aah nan puu njan aapuur tii bi na, u nan mək bi baah ga doon u pu na. Bi nan kpa libool li bi ga li dooni u li ponn ni, aan binib gaa li na.

² Bi nan ɲa libool lipepel libaa wəb, ki yin li ke chain aapepel. Karyaa ni teebul ni boroboro u bi di tii Uwumbər na, nan bi li ponn ni.*

³ Bi nan di likekeln gii libool ngbaan ponn ni lipepel libaa wəb, ki yin li ke chain chain.†

⁴ Salmaa aatork aabimbiln nan bi ni ponn ni. Libimbiln ngbaan paab le bi seer tulalee aayon tii Uwumbər. Uwumbər aakaal aah nan bi daka a u ponn ni na, mu nan bi ni ni. Bi nan di salmaa aakur le biin daka a ngbaan pu. Tijikaar ti bi yin ti ke mana‡ na, nan bi salmaa aasambil ponn ni, daka a ngbaan ponn ni. Aaronn aadabil li nan ɲeen nsupuun na mu nan bi u ponn ni. Uwumbər aakaal aah nan ɲmee ɲitakpapapan ɲilee ɲi pu na, mu nan bi u ponn ni.§

⁵ Tiwan ni kpa ifeen na* nilee mu nan bi daka a ngbaan paab. Nima chee le Uwumbər nan mək Israel yaab waah wiin chain pu na. Tiwan ngbaan aafeen nan biin daka a ngbaan aabiil pu, Uwumbər aah san bi kinimbaak nin chee na. Taan ɲmaa len tiwan nimina məmək aatataa ni-baabaa dandana wee.

⁶ Baah di tiwan nimina məmək siin kina na, le bitotoorb koo məb aadiik ni iwiin məmək, bi ti tun lituln tii Uwumbər.

⁷ Utotoorninkpel baanja le koo ni chain chain aapepel li bi libool ngbaan ponn ni na. U koo ni nima chee libiln məmək nfum mbaa baanja la. U yaa koo ni kan, see u joo ni nsin nan tii Uwumbər, uma ubaa aatunwanbir ni binib aatunwanbir pu.

⁸ Uwumbər Aafuur Nyaan mək timi ke məb aadiik ngbaan aah nan laa bi na, binib aa nan kpa nsan ke bi koo ni chain chain aapepel ponn ni.

⁹ Libool ngbaan le nan ye Yesu

aabər aaməkl ki tii bi. Libool ngbaan ponn ni, le bi joo ipiin, ni tiwakor toor kitork tii Uwumbər. Kitork ngbaan aa nan cha bisui doon titunwanbir pu.

¹⁰ Nkaalkpok ngbaan mək bi tijikaar ni tiwanyukaan ni kə na, ni ni kaa kə na, ki mək bi baah ga finn bibaa ki ɲa chain pu na. Ni nan mək ke see bi dii kina le ki nan saa buyoonn Yesu ga joo ni nsanpəən mu ɲan na.

¹¹ Dandana wee Kristo fuu ni a, ki ye utotoorninkpel, ki joo ni nsanyaan mu bi nan len ke mu ga fuu ni na. Waa koo ni libool li binib ɲa li dulnyaa wee ni na. U dii lipepel li jer dulnyaa wee aabool ngbaan na,

¹² le ki koo lipepel li ye chain na paacham, nfum mbaa kookoo. Uma ubaa aasin pu le u nan gaa timi lii n-yoonn mu kaa kpa ndoon na, naa ye tiwakor aasin pu.

¹³ Bi nan joo inoob ni inaaja aasin yəkr binib bi kaa ye chain na pu, ki di unaasabo aafatan gbaa gbaa bi, le ni ɲa tiwon chain.

¹⁴ Nimina yaa nan ɲa tiwon chain kan, Kristo aasin ga ter timi, ki jer kina. Uwumbər Aafuur Nyaan mu bi n-yoonn mu kaa kpa ndoon na aapəən pu, u nan di ubaa toor kitork ki kaa kpa ngalm na tii Uwumbər. Waasin ga nyan titunwanbir ti ga ku timi na tisui ni, aan ti dii Uwumbər u ye liməfadaan na.

¹⁵ Yesu aah ɲa kina na, le Uwumbər puu tipuupəln tii timi. Nima pu, le binib bi Uwumbər yin bi na ga kan lifaal li kaa kpa ndoon na, waah puu tipuur ti ke u ga tii bi na pu. Binib bi Uwumbər nan puu njan aapuur tii bi na nan tun titunwanbir la. Yesu aah kpo na, nima le Uwumbər di cha pinn bi, ki gaa bi lii.

¹⁶ Unii yaa yakr waafaal ki laa ka kan, ubaa aan ɲmaa ji lifaal ngbaan, see ni puen mək ke u kpo.

¹⁷ Buyoonn u laa beenin bi na, ubaa aan ɲmaa ji lifaal ngbaan, see u kpo.

* 9:2 : Lik Nnyam 26.1-30; 25.31-40, 23-30. † 9:3 : Nnyam 26.31-33. ‡ 9:4 : Lik Nnyam 16.33. § 9:4 : Nnyam 30.1-6; 25.10-16. * 9:5 : Baaliin ni, bi yin ni ke “kerubim” la. Ni naan tiwakor, ki mu kpa ifeen.

¹⁸ Nima pu na, Uwumbər aah nan puu tipuur ti njan na, bi nan joo nsin le ki mək ke tipuur bi, bi ni Uwumbər aakaasisik ni.

¹⁹ Njan, Moses nan tuk binib məmək baah ga dii Uwumbər aakaal məmək pu na, le ki nin di tikumaman ni tifar ɲa inaabi ni iɲoob aasin, ni nnyun ni, ki di yək yək Uwumbər aakaal aagban pu, ni binib məmək pu,

²⁰ le ki bui bi ke, “Nsin mue le mək nimi Uwumbər aah nan puu tipuur ti tii nimi ki tuk nimi ke ni li joo ti na,”†

²¹ le ki di nsin ngbaan yək yək libool, ni baah joo tiwan nimək tun lituln tii Uwumbər na pu.

²² Nkaal ngbaan aah dii pu na, bi yaa nan ban ke bi ɲa tiwan chain kan, see bi di nsin yək yək ni pu le ki ɲa ni chain. Nsin yaa kaa nyan kan, Uwumbər aan di cha pinn titunwanbir.

Yesu Kristo aatork nyani titunwanbir

²³ Uwumbər Aabool, ni tiwan nimək nan bi li ponn ni na ye paacham aawan aanan la. Le bi nan di tiwakor aasin ɲa ni məmək chain. Paacham aawan bamənn le ban nsin mu jer tiwakor aasin na, aan ni ɲa chain.

²⁴ Kristo aa koo ni chain aapepel li ye paacham yaan aanan li binib maa li na ponn ni. Paacham le u koo ni, ki si timi aasisiiaan, Uwumbər aanimbiin ni.

²⁵ Juu yaab aatotoorninkpel nan di nsin mu kaa ye uma ubaa aasin na le koo ni chain aapepel ni, libiln məmək. Yesu Kristo di ubaa toor kitork nfum mbaa baanja la.

²⁶ U yaa ba nan joo ubaa toor kitork libiln məmək kan, u ba ga ji falaa n-yoonn məmək, buyoonn dulnyaa wee piin ki joo cha na. Naah ye pu na, u fuu ni buyoonn ni ɲeer na, ki di ubaa toor kitork nfum mubaa, ke u kuln titunwanbir.

²⁷ Uwumbər siin ke binib ga kpo nfum mubaa la, nee aapuwəb le u ga ji bi tibər.

²⁸ Kristo mu di ubaa toor kitork nfum mubaa, binib pam aatunwanbir pu. U ga ki fuu ni lelee. Naa ye titunwanbir pu le u ga ki fuu ni. U ga fuu ni ke u nan gaa binib bi kii waagirndaal na lii.

10

¹ Moses aakaal nan ye nsanyaan mu choo na aaməkl la, naa nan ye nsanyaan ngbaan mbaməm. Binib bi dii Moses aakaal na toor titorbaan ɲibin ɲibin, nima le aa ɲmaa ɲa bi binib bi ɲan ti doo na.

² Nkaal ngbaan yaa ba nan nyan bi titunwanbir ni kan, baalandak aa ba ga ki li muk bi titunwanbir pu. Bi mu aa ba ga ki toor kitork ngbaan.

³ Naah ye pu na, kitork ngbaan teer bi baatunwanbir pu, libiln məmək la.

⁴ Inaaja aasin, ni iɲoob aasin aa ɲmaa nyan titunwanbir binib aasuni.

⁵ Nima pu na, Yesu Kristo aah nan ban ke u dan dulnyaa wee ni na, u nan bui Uwumbər ke,

“Saa ban tiwakor ni tijikaar aatork.

Aa naan tiwon tii mi la.

⁶ Saa ban ke m di tiwakor aatork, ki di see mmii ni tii si,

kaa ban ke m toor kitork ngbaan titunwanbir pu.

⁷ Le m bui ke, ‘Uwumbər, m fuu ni ke m nan ɲa saageehn,

ke baah ɲmee maabər pu saagban ni na.’”*

⁸ Njan, le u bui Uwumbər ke, “Saa ban tiwakor ni tijikaar aatork, kaa ban ke m di tiwakor aatork ki di see mmii ni tii si, kaa ban ke m toor kitork ngbaan titunwanbir pu.” (Moses aakaal aah dii pu na, bi toor kitork kina la.)

⁹ Le u ki bui Uwumbər, “M fuu ni ke m nan ɲa saageehn.” Uma Yesu Kristo aah di ubaa toor kitork na, Uwumbər gaa waatork, le ki kuln kitorkpok ngbaan.

¹⁰ U ɲa Uwumbər aageehn, le ki di ubaa aawon toor kookoo aatork nfum mbaa, le ki ɲa timi waanib bi ye chain na.

† 9:20 : Lik Nnyam 24.6-8. * 10:7 : Lik Ilahn 40.6-8.

11 Juu yaab aatotoorb məmək tun lituln iwiin məmək tii Uwumbər. N-yoonn məmək, bi toor kitork kichachaan le tii u. Kitork ngbaan aan nmaa nyan titunwanbir binib aasui ni.

12 Yesu Kristo toor kookoo aatork titunwanbir pu nfum mbaa, le ki kal Uwumbər aanjängii wəb.

13 U bi nima ki kii bundaln Uwumbər ga nyan waadim ki di bi nja utaapətan ni na.

14 Kitork baan ngbaan pu, le u nyan titunwanbir binib aasui ni, ki nja bi binib bi njan ti doo ki cha n-yoonn mu kaa kpa ndoon na.

15 Uwumbər Aafuur Nyaan mu tuk timi kina la. Mu nan bui

16 ke Uwumbər len ke,

“Maah ga puu tipuur ti tii bi n-yoonn mu choo na le ye ke

m ga di maakaal nja bisui ni,

ki njeeme mu baalandak ni.”†

17 ki ki len ke,

“Maan teer baatunwanbir bər, kaa ki teer baah bii maakaal pu na.”‡

18 Kina pu na, Uwumbər yaa di cha pinn titunwanbir kan, baan ki toor kitork ti pu.

Cha ti foor duun Uwumbər man

19 Nnaabitiib, Yesu aasin pu le ti kpa lipobil ke ti koo ni chain aapepel ponn ni, Uwumbər aah bi nin chee na.

20 Yesu aah di ubaa toor kitork tii Uwumbər na, u nyan tiwan nimək nan bi ti ni Uwumbər aakaasisik ni na, ki tii timi nsanpəon mu ye nsanbamənn na, ke ti koo ni Uwumbər aah bi nin chee na.

21 Ti kpa utotoorninkpel u joo timi bi ye Uwumbər aanib na.

22 Nima pu na, cha tisui li bi mbaməm, aan ti duun Uwumbər chee, ki gaa u ki kii mbaməm ki taa joo beeni; ba pu? Yesu Kristo aasin finn tisui ni aatunwanbir, timi aalandak taa ki li muk timi titunwanbir pu. Le bi finn timi aawon nnyun mu bi chain na ni.

23 Taah bui ke ti kpa limakl na, cha ti li joo limakl ngbaan njaal ilee ki taa joo beeni. Ba pu? Uwumbər u puu tipuur tii timi na ga sil tii timi waah puu tipuur ti na.

24 Cha titafal li bi təb pu man, aan ki fiin təb aasui, aan ki li gee təb, ki tun lituln li njan na.

25 Cha ti li beenin kuuni təb chee ki ti dooni Uwumbər man, ki taa di cha, ke binib bibaa aah di cha pu na. Ni li pəoni təb aataakpab man. Ni kan ke bundaln Yesu Kristo ga gir ni na peen ni. Nima na, ni li moo pəoni təb aataakpab man.

26 Tə, unii yaa gaa Uwumbər aabər ki nyi waah ban pu na, ki yaa ki yii ki tun titunwanbir kigaak pu kan, kitork kibaa aa ki bi ki ga cha Uwumbər di cha pinn u.

27 U ga kan ntafadaan mu kpa ijawaan na; ba pu? Uwumbər ga gee linjuul pam, ki di waadim nja mmii mu ton sakpen na ponn ni.

28 Unii ubaa yaa nan yii Moses aakaal kan, biseeraadam bilee, bee bitaa, yaa len ke ti gbii kan, le bi ku u, kaa san u kinimbaak.

29 Unii yaa lik Uwumbər Aajapəon fam, ki yaa dak ke Yesu aasin mu nja u chain na ye fam, ki yaa sii Uwumbər Aafuur Nyaan mu san timi kinimbaak na kan, udaan ngbaan njeer ntafadaan sakpen ki jer unii u bii Moses aakaal na aah kan pu na.

30 Ti nyi ke Uwumbər len ke uma le ga daa bitafal, uma le ga teen bi. U ki len ke u ga ji waanib tibər.§

31 Aa yaa lir Uwumbər u ye liməfadaan na aanjaal ni kan, ni kpa ijawaan sakpen a.

32 Ni teer man n-yoonn mu jer na. Buyoonn ninimbil nan woln njan na, ni nan jin falaa sakpen, ki nan kpa limər.

33 N-yoonn mbaa bi nan nja nimi bakaa, ki sii nimi binib aanimbil ni. N-yoonn mbaa mu, ni yakr binib bi jin falaa kina na aafalaa la,

† 10:16: Lik Jeremia 31.33. ‡ 10:17: Lik Jeremia 31.34. § 10:30: Lik Ikaal 32.35-36; Ilahn 135.14.

³⁴ ki san binib bi bi kiyondiik ni na kinimbaak. Binib aah gaa nimi aawan mpɔɔn pu na, le ni nan kpa mpopiin; ba pu? ni nyi ke ni kpa tiwan paacham ni jer baah gaa ni na, ke tiwan ngbaan ga li bi n-yoonn mu kaa kpa ndoon na.

³⁵ Ni taa di nimi aapobil lii man; ba pu? nima le ga cha ni kan tinyoor sakpen.

³⁶ Ni ban ni li kpa limɔɔr, aan ki ɲa Uwumbɔɔr aageehn, aan ki kan waah puu tipuur ti na.

³⁷ Uwumbɔɔr Aagban len ke, “Naan yunn, u choo na ga fuu ni, kaan taan.

³⁸ Uwumbɔɔr aaninyaam bi gaa u ki kii na ga li kpa limɔɔfal.

Unii ubaa mu yaa gir puwɔɔb kan, waan piir Uwumbɔɔr aasui.”*

³⁹ Tima kan, taa ye binib bi gir puwɔɔb aan ki beer yɔli na. Ti ye binib bi tii Uwumbɔɔr naadii aan ki ɲmar na la.

11

Gaakii

¹ Ti yaa gaa Uwumbɔɔr ki kii kan, naatataa le ye ke ti bee ke ti ga sil kan tiwan ni ti kpa limakl ke ti ga kan ni na. Tinimbil aa kan ni, le ti nyi ke ni sil bi.

² N-yaayoonn na aanib aah nan gaa Uwumbɔɔr ki kii na, nima le u len ke baabimbin ɲan.

³ Ti gaa Uwumbɔɔr ki kii, nima le cha ti bee ke u nan len ki naan kitin ni paacham. U nan di tiwan ni tinimbil aa ɲmaa kani ni na naan tinimbil aah kani nimɔk na.

⁴ Abel nan gaa Uwumbɔɔr ki kii, nima le cha u nan toor kitork ki ɲan ki jer ukpel Keenn aah toor pu tii Uwumbɔɔr na. Waah gaa Uwumbɔɔr ki kii pu na, le Uwumbɔɔr len ke waabimbin ɲan, le ki gaa waah toor kitork ki tii u na. U kpo, le waah gaa Uwumbɔɔr ki kii pu na pu, u beenin len.

⁵ Enok nan gaa Uwumbɔɔr ki kii, nima le nan cha waa nan kpo. Uwumbɔɔr nan yoor u buen paacham la. Ubaa aa ki kan u; ba pu?

Uwumbɔɔr nan yoor u buen paacham. Uwumbɔɔr Aagban len ke buyoonn waa nan kee yoor u buen paacham na, u nan piir Uwumbɔɔr aasui.

⁶ Unii yaa kaa gaa Uwumbɔɔr ki kii kan, waan ɲmaa piir Uwumbɔɔr aasui. Unii u dan Uwumbɔɔr chee na, see u pak ke u bi, ki pak ke u ɲani binib bi ban u na tinyoor.

⁷ Uwumbɔɔr nan bui Nowa linimaln li nan choo na pu, le laa kee fuu ni. Nowa aah nan tii Uwumbɔɔr naadii pu na, le u nan pak waah len pu na, le ki kii waamɔɔb, le ki kpil buɲɔɔb bu, u ni waamaal koo ki ɲmar na. Nowa aah nan ɲa kina na, le ni mɔk ke dulnyaa ni yaab biken aabɔɔr bii Uwumbɔɔr chee. Nowa nan tii Uwumbɔɔr naadii, nima le nan cha Uwumbɔɔr len ke waabɔɔr ɲan u chee.

⁸ Uwumbɔɔr nan yin Abraham, ki bui u ke u buen kitin ki u puu tipuur ke u ga di tii u na. Abraham aah nan gaa Uwumbɔɔr ki kii pu na le u kii waamɔɔb, le ki nyan waatin ni, ki buen, kaa nyi waah cha nin chee na.

⁹ U nan ti fuu kitin ki Uwumbɔɔr puu tipuur ke u ga di tii u na ni. Le u pak Uwumbɔɔr aah len pu na, nima le u nan kal nima, ki nan ye uwɔwɔɲja. U ni waabo Aisak, ni uyaabil Jakob nan bi nima, ɲiboo ponn ni. Bi mu nan yeh tipuur tichachaan ngbaan la. ¹⁰ U nan ban kitin ki ga li bi n-yoonn mu kaa kpa ndoon aan Uwumbɔɔr maa ki na la.

¹¹ Abraham aapuu Sara mu nan tii Uwumbɔɔr naadii, nima le nan cha u kan mpɔɔn ke u dek lipuul, buyoonn u jer timar na. Ba pu? u nan pak ke Uwumbɔɔr ga ɲa waah puu tipuur ti na.

¹² Nima pu na, ujabaan u nan bi ke waah kpo le na, nan ma binib bi wiir ke inmabi aah wiir pu na. Bi wiir ke litambol li dɔ nnyusakpem aagbaan na. Ubaa aa ɲmaa kahn bi.

¹³ Binib ngbaan mɔmɔk nan tii Uwumbɔɔr naadii le ki ti saa baakundaal, kaa kan Uwumbɔɔr aah puu tipuur ti na. Bi nan bee ke n-yoonn mu choo na, u ga nan ɲa waah puu

* **10:38** : Lik Habakuk 2.3-4.

tipuur ti na. Bi nan len ke bi ye bicham le dulnyaa wee ni.

¹⁴ Binib bi len kina na mək chain ke bi ban bite do la.

¹⁵ Binimbil yaa ba man kitiŋ ki bi nyan ni ki ponn ni na pu kan, bi ba ga li kpa nsan ke bi gir buen nima.

¹⁶ Bi nan ban kitiŋ ki ŋan jer kitiŋ ngbaan na la. Bi nan ban paacham aatiŋ la. Nima pu na, iniməon aa nan joo Uwumbər ke bi yin u ke Baawumbər. U nan toor kitiŋ tii bi.

¹⁷⁻¹⁸ Uwumbər nan puu tipuur tii Abraham ke u ga kan yaabitiib waabo Aisak pu,* le Abraham nan gaa tipuur ngbaan. Le Uwumbər təŋ u, ki bui u ke u di waabo toor kitork tii u. Waanaadii pu le u nan kii, ki di waabo u nan ye libibaal na, u ti kər u ki toor kitork tii Uwumbər.

¹⁹ Ba pu? u nan pak ke Uwumbər ga ki ŋmaa fikr u nkun ni. Ni ye mbaməon, waah nan gaa Uwumbər ki kii pu na, le Uwumbər nyan u nkun ngbaan ni. Ni naahn ke Abraham nan ki gaa u nyan ni nkun ni la.

²⁰ Aisak nan gaa Uwumbər ki kii, nima le nan cha u nan bui waabim Jakob ni Esə ke Uwumbər ga ŋa tinyoor ŋa bi pu n-yoonn mu choo na.

²¹ Jakob nan gaa Uwumbər ki kii, nima le nan cha u ŋa Uwumbər aanyoor ŋa waabo Josef aabim bilee pu buyoonn u nan ban u kpo na, le ki nyii waajaangbeedabil pu, ki doon Uwumbər.

²² Josef nan gaa Uwumbər ki kii, nima le waah nan ban u kpo na, u len ke Israel yaab ga nya Ijpt aatiŋ ponn ni, ki tuk bi ke bi yaa nan nyan kan, bi yoor waawon di buen.

²³ Moses aate ni una aah nan gaa Uwumbər ki kii pu na, le bi nan di u bər iŋmal itaa. Bi nan kan ke u ye ubo u ŋan sakpen na, kina pu na, baa nan san Ubər Faro aah nan siin ke bi ku bima Israel yaab aabijabim pu na aakaal.

²⁴ Moses nan gaa Uwumbər ki kii, nima le waah nan chikr na, waa nan

kii ke bi yin u ke Ubər Faro aabisal aabo.

²⁵ U nan kii ke u ni Uwumbər aanib kpaan ji falaa, ke ni soor ni u ji titunwanbir aaməon mu kaa yunn na.

²⁶ U nan bee ke u yaa kan ŋisiibil Kristo† pu kan, u ga nan kan tinyoor ti jer Ijpt aatiŋ aawankpal məmək na. Ba pu? utafal nan bi tinyoor ti Uwumbər ga tii u na ni la.

²⁷ Waah nan gaa Uwumbər ki kii pu na le u nan nyan Ijpt aatiŋ ni, kaa san ubər na aah gee liŋuul pu na. Ni naahn ke u waa Uwumbər u unibəon aanimbil aan ŋmaa kan u na la. Nima le u nan kpa limər le ki sil mbaməon.

²⁸ Waah nan gaa Uwumbər ki kii pu na le u nan bui Israel yaab ke bi kər ipihbi, ki di nsin gbaa gbaa ibisaməi, aan Uwumbər aatuun u ga ku mbipolb na taa nan ŋa bi nibaa.

²⁹ Israel yaab aah nan ban ke bi puur Liməokal Aanyusakpem,‡ baah nan gaa Uwumbər ki kii pu na, le nnyun nan yakr ki cha nsan tii bi, le bi puur. Ijpt aatiŋ aanib aah nan ban bi mu puur na, bi nan bee nnyun ni la.

³⁰ Israel yaab nan gaa Uwumbər ki kii, nima le baah nan chuun manni Jeriko aatiŋ aagon iwiin ilole na, ŋi nan lir.

³¹ Rahab, u nan ye upiidagoor na, nan gaa Uwumbər ki kii, ki chann bipepekb tichann. Waah nan gaa Uwumbər ki kii pu na, le baa nan ku u buyoonn bi kuln waatiŋ aanib bi kaa kii Uwumbər aaməb na.

³² Tə, m ga ki len ke ba? Maa kpa n-yoonn ke m len Gideonn, ni Barak, ni Samsonn, ni Jefta, ni David, ni Samuel, ni Uwumbər aabənabtiib aabər.

³³ Baah nan gaa Uwumbər ki kii pu na, le bibaa nan nyan ŋitimbol aajab, bibaa mu tun lituln li ŋan na, bibaa mu kan Uwumbər aah puu tipuur ti na, bibaa mu muib ichinn aaməi, i taa ŋa bi nibaa.§

* **11:17-18** : Lik Mpiin 22.1-14. † **11:26** : Hiibru aaliin ni, bi yin Kristo ke Masiya. Naatataa le ye ke Uwumbər nyan u ke u gaa waanib lii. ‡ **11:29** : Liməokaal Aanyusakpem—bi ki yin mu ke Nnyusakpem Mamam la. § **11:33** : Lik Daniel 6.1-27.

³⁴ Bibaa mu aah nan gaa Uwumbər ki kii pu na, mmii sakpiin aa nan n̄maa n̄a bi nibaa. Bibaa mu aah nan gaa Uwumbər ki kii pu na, le bi nan nyan kijuk aakun ni. Bibaa mu nan ye bidaburb, le baah gaa Uwumbər ki kii pu na, bi nan kan mpəən. Bibaa mu aah nan gaa Uwumbər ki kii pu na, le bi kan mpəən bi ti to butəb ki nyan baadim.

³⁵ Bipiib bibaa aah nan gaa Uwumbər ki kii pu na, le biyaab bi kpo na nan fikr nkun ni.

Bibaa mu aah nan gaa Uwumbər ki kii pu na, le binib gbaa ku bi. Baa yii Uwumbər ke bi nyan bibaa nkun ni. Bi nan pak ke bi ga kan liməfal li n̄an ki jer dulnyaa wee aaməfal na paacham.

³⁶ Bibaa mu aah nan gaa Uwumbər ki kii pu na, le binib nan n̄a bi mbənyun, ki lue bi n̄inaalab, ki buu bi tikululn, ki lan bi kiyondiik ni.

³⁷ Bibaa mu aah nan gaa Uwumbər ki kii pu na, le binib mae bi n̄itakpal ku bi. Bibaa mu aah nan gaa Uwumbər ki kii pu na, le bi chuu gii por bi ki ku bi. Bibaa mu aah nan gaa Uwumbər ki kii pu na, le bi nan [təŋ bi, ki] di kijaak aajuk ku bi. Bibaa mu aah nan gaa Uwumbər ki kii pu na, le bi nan ye bigiim, ki chuun pee ipiih, ni in̄oob aagban, ki jin falaa. Binib mu n̄a bi bakaa.

³⁸ Bi nan ye biwəwəm, ki nan bi kipəək ni, ni n̄ijoo paab, ki koo titakpalunn ni, ni ibuu i bi kitin̄ ni na. Bi mu nan ye bininyaam ki jer dulnyaa wee aanib.

³⁹ Binib ngbaan məmək nan gaa Uwumbər ki kii, nima le nan cha u len ke baabər n̄an. Bi mu aa kan tiwan ni u nan puu tipuur ke u ga tii bi na,

⁴⁰ Ba pu? u nan ban ke u n̄a ti mu tin̄ann sakpen la. U nan ban ke u di timi, ni bi mu, kpaan n̄a binib bi n̄an ti doo na la.

12

Tite Uwumbər

¹ Tə, n-yaayoonn na aanib bi nan gaa Uwumbər ki kii na wiir pam, ki

gonn timi, ki lik taah dii Uwumbər aasan pu na. Nima pu na, cha ti di tiwan nimək leŋ timi na lii, ki di cha titunwanbir ti dii timi na, ki li kpa limər, ki li dii Uwumbər aasan.

² Cha ti li lik Yesu chee man. Waapəən pu le ti nan piin ki gaa u ki kii. Waapəən mu pu, le ti ga tii u naadii, ki ti saa ndoon. Mpopiin mu u ga nan kan mu na pu, le u jin falaa ni iniməən ndəpuinkoo pu, ki lik iniməən ngbaan fam. Dandana wee le u ka Uwumbər aabərjal aan̄angii wəb.

³ Titunwanbirdam nan nan u, ki yii u. Le u nan kpa limər. Ni teer kina man, aan ki taa cha nitaakpab yəl aan ni di waasan di lii.

⁴ Ni yii titunwanbir, le ki pəəni nibaa ke ni taa lir; ni mu aa kee kpo nsanyaan ngbaan pu.

⁵ Ni suln Uwumbər aah sur nimi pu na aa? U yin nimi waabim ki bui ke,

“Maabo, Uwumbər yaa sak si kan, n̄un mbaməm.

U yaa cha falaa pii si ke u chiin si kan, taa cha aataakpab yəl.

⁶ Ba pu? Uwumbər sak binib bimək u gee bi na, ki dar binib bi u n̄a bi waabim na məmək aatafal.”

⁷ Tə, naah ji falaa pu na, Uwumbər mək nimi nlan le na. U n̄a nimi ke binib aah n̄ani baabim pu na la. Ubo ubaa aa bi, kaa kan n̄tafadaan ute chee.

⁸ Uwumbər yaa kaa daa nitafal, ke waah dar waabim məmək aatafal pu na kan, naa ye waabim, ni ye mbəmbim le u chee.

⁹ Titetiib bi ma timi na nan dar titafal la, le ti pak bi. Nima le ni n̄an ke ti kii Tite Uwumbər u bi paacham na aaməb ki jer kina, aan ki kan liməfal.

¹⁰ Taah nan ye mbim buyoonn na, titetiib nan dar titafal, baah gee pu na. Uwumbər ma kan, u dar titafal ke u n̄a timi tinyoor, aan ti yakr waabim-bin mu bi chain na la.

¹¹ Buyoonn ti kan n̄tafadaan na, ni wu la, naa ye mpopiin aawan. Binib

mu yaa kan ntafadaan kan, nee aapuwɔb le bi kani nsuudoon ni mbimbinyaan.

Mmɔkm ni nsurm kpaam

¹² Nima pu na, ni li yoor ijaal i bak na man, ki li pɔɔni nitaakpab,

¹³ ki li beenin dii nsan mu tok na, aan binib bi joo beeni na taa yenn; bi mu li dii mbamɔm.

¹⁴ Ni mɔmɔk pɔɔ nibaa ki li kpa kimɔbaan man, ki li bi chain. Unii umɔk kaa ye chain na aan kan Tidindaan.

¹⁵ Ni li nyi man, ubaa taa lann Uwumbɔr aanyoor. Ni li nyi man, ubaa taa cha usui li to, ki li muk nimi ki cha binib pam yenn.

¹⁶ Ni li nyi man, ubaa mu taa gɔr kidagook. Ubaa mu taa lik Uwumbɔr fam ke Esɔ aah nan ɲa pu na. Tijikaar pu, le u nan di ubopol aafaal koo.

¹⁷ Nee aapuwɔb na, u nan ki ban lifaal li ye Uwumbɔr aanyoor ngbaan na, kaa kan. Waa nan ɲmaa kpeln waah nan ɲa pu na. U nan wii ki ganɲi ute ke u ɲa Uwumbɔr aanyoor ɲa u pu. Le ute yii.

¹⁸ Tɔ, naa fuu ni dulnyaa wee ni aajool chee. Israel yaab nan fuu ni Sainai aajool chee, ki kan lijool ngbaan gaal mmii ki kpa iɲmanyuu i bɔɔn ki bɔln nima chee na. Bi nan ɲun kibunɲ ki daar na,

¹⁹ ki ɲun kakaan wii mpɔɔn pu, ki ɲun nneel mu len mpɔɔn pu. Baah ɲun nneel ngbaan pu na, le bi ganɲ Uwumbɔr ke u taa ki len bi chee tibɔr.

²⁰ U nan bui bi ke kiwakork kibaa yaa po meeh lijool ngbaan kan, bi mae ki ɲitakpal ki ti kpo. Nima le ijawaan nan joo bi sakpen.*

²¹ Baah kan tiwan ni na nan kpa ijawaan pam. Moses mu nan len ke ijawaan joo u sakpen, le uwon gbaa.†

²² Naa fuu ni lijool ngbaan chee. Ni fuu ni Sionn aajool chee la. Nima chee le Uwumbɔr u ye limɔfadaan na aatinɲ bi. Kitiɲ ngbaan ye Jerusalem la, ki bi paacham. Uwumbɔr aatuuntiib churbaka bi ki ponn ni.

²³ Ni fuu ni Uwumbɔr aabipolb bi aayimbil ɲmee paacham na aakuun chee la. Ni fuu ni Uwumbɔr u ye binib mɔmɔk aabɔjir na chee. Ni fuu ni bininyaam aawiin mu Uwumbɔr ɲa mu, mu ɲan ti doo na chee.

²⁴ Ni fuu ni Yesu chee la. U pu, le Uwumbɔr puu tipuupɔln tii timi. Uma Yesu aasin mu yaa ti pu na le ɲa timi chain. Mu pu, le Uwumbɔr di cha pinn timi. Waasin ngbaan len tibɔr ti ɲan jer Abel aasin aah nan len pu na.‡

²⁵ Ni li nyi man, ki taa yii Uwumbɔr u len ni chee na. Buyoonn u nan sur Israel yaab dulnyaa wee ni na, le bi yii, le u daa bitafal. Ti yaa yii Yesu u nyan ni paacham ki nan sur timi na kan, u ga sil daa titafal.

²⁶ N-yaayoonn na waaneel nan cha kitinɲ deɲ. Dandana wee u puu tipuur ke u ga ki cha kitinɲ ni paacham mɔk deɲ.§

²⁷ Waah len kina na, ni mɔk timi ke u ga deɲ waah nan naan tiwan nimɔk na, ki nyan ni, ki cha tiwan ni kaan deɲ na.

²⁸ Ti ga ji nnaan mu ga li bi n-yoonn mu kaa kpa ndoon na. Nima pu na, cha ti doon Uwumbɔr, ki tun lituln li ga piir usui na tii u, ki li pak u, ki li san u ijawaan.

²⁹ Ba pu? timi Aawumbɔr bi ke mmiigaal mu ji tiwan ni kaa ɲan na mɔmɔk na la.*

13

Naah ga ɲa pu ki piir Uwumbɔr aasui na

¹ Tɔ, ni li beenin gee tɔb man ke naabitiib na.

² Ni li teer ki chann bicham tichann. Binib bibaa nan chann Uwumbɔr aatuuntiib tichann, kaa nyi ke Uwumbɔr aatuuntiib ye.

³ Ni teer man binib bi bi kiyondiik ni na, ke nimi le aah bi ki ni na, ki teer man binib bi ji falaa na. Ba pu? ni mu bi tiwon tee ni la.

⁴ Tɔ, chatiib ni puutiib, ni li nyi ke Uwumbɔr le di nimi kpaan, ki li pak

* 12:20 : Lik Nnyam 19.12-13. † 12:21 : Lik Ikaal 9.19. ‡ 12:24 : Lik Mpiin 4.10. § 12:26 : Lik Hagai 2.6. * 12:29 : Lik Ikaal 4.24.

kina, ki taa gər kidagook man. Binib bi chuun bəoni na, ni binib bi chuun gər kidagook na, Uwumbər ga ji bi tibər.

⁵ Ni taa cha ninimbil li man njimobil pu. Cha ninimbil gbiin naah kpa ni na pu. Ba pu? Uwumbər ubaa le bui ke waan di cha si. Waan di si lii.*

⁶ Nima pu le ti ga li kpa lipobil ki bui ke,

“Uwumbər ye maateter la. Maan san ijawaan.

Ubaa aan nmaa nja mi nibaa.”†

⁷ Ni teer man nimi aayidam bi tuk nimi Uwumbər aabər na, ki li teer baaməfal aah doo pu na, ki li beenin dii Yesu aasan ke baah nan dii pu na.

⁸ Yesu Kristo aa kpelni. Waah fe bi fen na pu na, u beenin bi kina le din, ki joo cha n-yoonn mu kaa kpa ndoon na.

⁹ Ni taa dii mməkm yayan aabəŋ aabəŋ ki yenn. Ni njan ke nisui doon Uwumbər aaterm pu, naa ye tijikaar pu. Binib bi kə tijikaar tibaa ki ji tiken na, naa nja bi tinyoor.

¹⁰ Timi aatork aabimbiln le ye Yesu aadəpuinkoo. Juu yaab aatotoorb aan nmaa ji timi aatork.

¹¹ Bi yaa toor kitork kan, le baatotoorninkpel di nsin koo ni chain aapepel ponn ni, titunwanbir pu. Le bi nyan tinann ngbaan kitin ponn ni ki di buen n-gbaan, bi ti di see mmii.

¹² Nima pu le Yesu mu nan kpo kitin aagbaan, ke waasin finn tisui, ki nja timi chain.

¹³ Nima pu na, ti li cha u chee n-gbaan nima, ki dii waasan, ki yakr u chee waaniməən.

¹⁴ Tido u bi dulnyaa wee ni na aan li bi n-yoonn mu kaa kpa ndoon na. Ti ban tido u bi dulnyaa u choo na ni la.

¹⁵ Yesu pu, cha ti pak Uwumbər n-yoonn məmək, ki li dooni u waabulchinn pu. Nima le ye kitork ki tii u.

¹⁶ Ni teer man aan ki li tun lituln li njan na, ki yakr naah kpa ni na tii təb man. Nima le ye kitork ki ga piir Uwumbər aasui mbaməm na.

¹⁷ Ni li keei nimi aayidam aaməi man, ki taa kpak bi. Bitafal bi ni ponn ni, ke ni dii Uwumbər aasan mbaməm. Bi nyi ke see bi mək Uwumbər baah nan joo nimi pu na. Ni yaa keei baaməi kan, bi ga li kpa mpopiin, le ki joo nimi. Ni yaa kaa keei baaməi kan, bi ga li kpa mpombiin, le ki joo nimi. Nima le aan nja nimi tinyoor.

¹⁸ Ni li beenin mee Uwumbər ki tii timi. Ti nyi ke timi aalandak aa galn timi tiwan nibaa pu. Ti ban ke ti li bi mbaməm n-yoonn məmək la.

¹⁹ M gaŋ nimi ke ni li moo mee Uwumbər ki tii mi, ke u ter mi, aan m gir ni ni chee mala.

Kookoo aameel

²⁰ Uwumbər nan fikr Tidindaan Yesu u ye waanib məmək aayidaan na nkun ni. Waasin pu, le Uwumbər puu tipuupəln tii timi. Tipuur ngbaan ga li bi n-yoonn mu kaa kpa ndoon na.

²¹ Uwumbər, u tii timi nsuudoon na, toor nimi aabimbin mbaməm, aan ni li nani waah gee pu na. Cha u nja nimi binib bi ga piir usui na Yesu Kristo pu. Uma le yeh mpakm n-yoonn mu kaa kpa ndoon na. Amii.

Kookoo aabər

²² Nnaabitiib, m gaŋ nimi, ni li ji limər ki pel maah sur nimi kigbaŋ kee ponn ni pu na. Maah nmeə pu na, ni ye siib la.

²³ M ban ke ni bee ke bi nan di tina aabo Timoti di lii. U yaa fuu ni mala kan, m ni uma ga kan nimi.

²⁴ Ni doon nimi aayidam məmək, ni Uwumbər aanib biken məmək tii timi. Binib bi ye Itali aatinj aanib na dooni nimi.

²⁵ Uwumbər nja tinyoor nja ni məmək pu. Amii.

* 13:5 : Lik Ikaal 31.6. † 13:6 : Lik Ilahn 118.6-7.

Kigban̄ ki JEMS ŋmee ki na

¹ Min Jems, u ye Uwumb̄or ni Tidindaan Yesu Kristo aatutunn na, m dooni Uwumb̄or aanib bi yaa ki bi itingbaan m̄m̄ək ni na.

Gaakii ni nlan

² Nnaabitiib, ni yaa kan nt̄ŋ kan, ni cha ni m̄m̄ək li ye mpopiin ni chee.

³ Ba pu? ni bee ke ni yaa kan nt̄ŋ, kaa koo mu ni kan, nima le tii nimi lim̄or.

⁴ Ni mu li nyi man ki li kpa lim̄or ki ti saa naadoon, ki taa di cha, aan ki li ye binib bi ŋan doo na, ki taa li kpa taani ubaa, ki taa lir.

⁵ Ni ponn ni ubaa yaa lann nlan kan, cha u mee Uwumb̄or, le u ga tii u; ba pu? Uwumb̄or tii binib m̄m̄ək sakpen, kaa jinni ubaa inim̄on.

⁶ U mu yaa mee Uwumb̄or kan, u li pak ke u ga kan, ki taa joo beeni; ba pu? unii u joo beeni na naahn ke libuln aah daar kan, nnyusakpem aanyunkpun̄ feei pu na.

⁷ Udaan taa dak ke u ga kan nibaa Uwumb̄or chee.

⁸ Ulandak aa si tiwanbaan pu, u saa labr, ki nya do, ki ti saa do la.

Igiin ni liwangol

⁹ T̄o, Uwumb̄or aah nyun̄ tinaabitiib bi ye bigiim na, bi li kpa mpopiin.

¹⁰ Waah sunn tinaabitiib bi ye biwankpadam na taab na, bi mu li kpa mpopiin; ba pu? bi ga jer ke mmopuun aah gbaar mala pu na.

¹¹ Nwiin yaa puu ki ton̄ kan, le timoor ga ȳl, le mmopuun gbaar, kaa ki kpa kinyaan. Kina le biwankpadam mu ga kpo, ki cha baawan m̄m̄ək.*

Nt̄ŋ aab̄or

¹² T̄o, unii u kan nt̄ŋ ki kpa lim̄or na, Uwumb̄or aanyoor bi u pu. Ba pu? u yaa kan nt̄ŋ ki si mbam̄om kan, u

ga kan ipiin i ye lim̄ofal li Uwumb̄or nan puu tipuur ke u ga tii binib bi gee u na.

¹³ Unii yaa kan nt̄ŋ kan, u taa len ke Uwumb̄or le t̄ŋ u; ba pu? Uwumb̄or aa gee titunwanbir, ki mu aa t̄ŋni unii ubaa.

¹⁴ Unii aakpeek yaa cha u ban ke u nya Uwumb̄or aasan ponn ni ki tun usui aah gee pu na kan, nima le cha u kani nt̄ŋ.

¹⁵ Kikpeek yaa dek lipuul kan, ki maa titunwanbir la; titunwanbir yaa chikr kan, ti maa nkun la.

¹⁶ Nnaabitiib bi m gee bi na, ni taa ŋmann nibaa.

¹⁷ Ipiin im̄ək ŋan ki ye mbam̄om na nyan ni paacham la. I nyan ni Tite Uwumb̄or u nan naan iwiihn im̄ək bi paacham na chee la. Uma le aa kpelni ke nwiin ni un̄mal aah kpelni pu na, kaa kpa mb̄omb̄on.

¹⁸ U tii timi waab̄or ti ye mbam̄on na, ki ŋa timi waabim. Waageehn le na. U ban ke ti jer waah naan tiwan ni m̄m̄ək na.

Pel ki ŋa

¹⁹ Nnaabitiib bi m gee bi na, ni bee nimina la. Ni ŋan ke unii m̄m̄ək li gee ke u pel, ki taa len mala, ki taa gee liŋuul mala;

²⁰ ba pu? binib aanjuul aa tun Uwumb̄or aatunyaan.

²¹ Nima pu na, ni di cha titunwanbir ni tiwan nim̄ək kaa ŋan na, ki li bi suuna, ki gaa tib̄or ti Uwumb̄or di ŋa nisui ni na; tib̄or ngbaan ga gaa nimi lii.

²² Ni li ŋani waam̄oboln aah len pu na. Ni yaa pel, ki yaa kaa ŋani kan, ni ŋmanni nibaa la.

²³ Unii yaa pel tib̄or ngbaan ki yaa kaa ŋani taah len pu na kan, u bi le ke unii u lik kinimbiligr ni, ki waa unimbil w̄ob aah bi pu na.

²⁴ Ba pu? u kan unimbil w̄ob aah bi pu na, le ki siir. Libuul ngbaan ni le u suln waah bi pu na.

²⁵ T̄o, unii yaa dakl lik nkaal mu ye mbam̄om ki gaal timi lir na, ki yaa beenin dii mu, ki yaa kaa ye unii u pel

* **1:11** : Lik Aisaya 40.6-7.

ki sulni na kan, ki ye unii u nani mu aah len pu na kan, Uwumbør ga nja tinyoor nja udaan ngbaan aatun pu.

²⁶ Unii yaa len ke u dii Uwumbør aasan, u yaa kaa chuu ulambil kan, u nmanni ubaa la. Waa dii le na. Ni ye fam la.

²⁷ Unii yaa ter nkpobim ni bikpopiib baabør ni, ki yaa joo ubaa chain, ki di cha titunwanbir mòmøk kan, uma le dii Tite Uwumbør mbamòm, ki bi chain Uwumbør aanimbiil ni.

2

Taa pak ubaa ki jer uken

¹ Nnaabitiib, ni tii Tidindaan Yesu Kristo u yeh mpakm na naadii la. Naah tii u naadii pu na, ni taa pak ubaa ki jer uken.

² Unii u nmaa salmaa aabòmbik ki pee tiwanyaan na yaa koo naah dooni Uwumbør kidiik ki ponn ni na, aan ugiin u pee tiwanchar na mu yaa koo ni kan,

³ ni yaa pak unii u pee tiwanyaan na, ki bui u ke, “Kal do lijal li njan na pu,” ki bui ugiin ngbaan ke, “Sil nima,” bee aa bui u ke, “Kal kitin ntaa chee,” kan,

⁴ nima le møk ke ni kpa imaagann, ki dak ilandak i kaa njan na ki njan ni binib la.

⁵ Nnaabitiib bi m gee bi na, ni li pel man. Uwumbør nyan binib bi ye bigiim dulnyaa wee ni na ke bi gaa u ki kii ki li ye biwankpadam u chee, ki ji nnaan mu Uwumbør nan puu tipuur ke u ga tii binib bi gee u na.

⁶ Nimi le lik bigiim fam. Bilabi muk nimi ki joo nimi tii bibòjirb? Naa ye biwankpadam aa?

⁷ Bima le seei Kristo u tii nimi waay-imbinyaan na.

⁸ Uwumbør aanaan aakaal mu bi waagban ni na le ye ke, “Aa li gee aana aabo ke saah gee aabaa pu na.” Ni yaa sil nani kina kan, nima le njan.*

⁹ Ni mu yaa pak ubaa ki jer uken kan, ni tun titunwanbir la. Uwumbør aakaal galn nimi ke ni bii mu la.

¹⁰ Unii yaa bii nkaal mubaa baanja kan, u bii ikaal mòmøk le na.

¹¹ Uwumbør u len ke “Taa gør kidagook” na, uma le len ke, “Taa ku unii.” Aa yaa kaa gør kidagook, ki yaa ku unii kan, aa bii ikaal mòmøk le na.†

¹² Ni li nyi naah len pu na, ni naah tun litun pu na; ba pu? Uwumbør ga ji nimi tibør; nkaal mu gaal binib lir na aah dii pu na.

¹³ Unii u kaa san binib kinimbaak na, Uwumbør ga ji u tibør, kaan san u mu kinimbaak. Unii u san biken kinimbaak na, Uwumbør ga san u mu kinimbaak.

Li tun saagaakii aah møk pu na

¹⁴ Nnaabitiib, unii yaa len ke u gaa Yesu ki kii, u yaa kaa tun litunyaan kan, ni kpa tinyoor aa? U yaa gaa Yesu ki kii kina kan, nima le ga cha u nmar aa?

¹⁵ Tina aabo ubaa yaa kaa kpa tiwanpeenkaan, kaa kpa tijikaar kan,

¹⁶ ni ponn ni ubaa yaa bui u ke, “Uwumbør ter si, ki tii si tiwanpeenkaan, ki kpiin si,” kaa tii u waah lann pu na kan, ni kpa tinyoor aa?

¹⁷ Aa yaa len ke aa gaa Yesu ki kii ki yaa kaa tun litunyaan kan, ni ye yòli le na.

¹⁸ Unii yaa len ke, “Ubaa gaa Yesu ki kii la, ubaa mu tun litunyaan la,” m mu ga bui u, “Aa yaa kaa tun litun nyaan kan, saan nmaa len ke aa gaa Yesu ki kii. Maatunyaan mu le ga møk si ke m gaa Yesu ki kii.”

¹⁹ Aa pak ke Uwumbør baan le bi. Nima le njan. Kinimbør mu pak kina, le ki san ijawaan pam.

²⁰ Si ujør, cha m tuk si, aa yaa len ke aa gaa Uwumbør ki kii, kaa tun litunyaan kan, ni ye yòli la.

²¹ Tiyaaja Abraham nan tun litunyaan. Nima le nan møk ke waabør njan Uwumbør chee; ba pu? u nan di ujaapòn Aisak ki di paan kitorok aabimbiln paab, u di toor kitorok tii Uwumbør.

* 2:8 : Lik Liifai Yaab 19.18. † 2:11 : Lik Nnyam 20.13-14; Ikaal 5.17-18.

22 Ni kan ke waah gaa Uwumbər ki kii pu na, le u tun litunyaan. Waatunyaan ngbaan mək ke u gaa Uwumbər ki kii mbaməm.

23 Le ni gbiin Uwumbər Aagban aah len pu na ke, “Abraham nan gaa Uwumbər aaməboln ki kii, kina pu na le Uwumbər gaa u ke u ye uninyaan u chee.” † Le Uwumbər yin u ke ujə.

24 Ni kan ke Uwumbər ga len ke unii aabər ɲan litunyaan pu, naa ye naadii baanja pu.

25 Kina le Rahab u nan ye upiida- goor na nan chann Josua aatutum tichann, ki tuk bi ke bi dii nsan yayan aan baadim taa kan bi. Nima pu le waabər nan ɲan Uwumbər chee.

26 Tiwon ti kaa kpa nwiin na, ti kpo le na, kina le naadii u kaa kpa litunyaan na mu kpo.

3

Lilambil aabər

1 Nnaabitiib, biməmək b taa li wiir; ba pu? ni nyi ke timi bi ye biməmək b na, Uwumbər ga ji timi tibər ki jer biken.

2 Ba pu? ti məmək yenni sakpen. Unii yaa kaa yenni waabəlen ponn ni kan, uma le ye unibamənn, ki ga ɲmaa chuu tiwon məmək ti taa ɲa bakaa.

3 Ti joo itangar ɲani itaan aaməi ni, ke i kii tii timi. Le ti ga ɲmaa cha i dii taah ban pu na. 4 Lik iɲəsakpiin aah bi pu na. I ye isakpiin la. Le libuln li pəə na daar i joo cha laah cha ni wəb na. Bi mu ki joo tiɲəpann waatiir ɲaal i, ki cha i dii buɲəɲaab aah ban ni wəb na.

5 Kina le lilambil mu ye tiwan waatiir tiwon ponn ni, ki puk tipupuk sakpen.

Lik, mmii waatiir aah ga ɲmaa wu kichoosakpen pu na.

6 Le lilambil ye mmii ki ye tiwan ni kaa ɲan na timi aawon ni, ki ga ɲmaa bii tiwon məmək, ki wu binib aabimbin. Lilambil aamii nyan ni kinimbəɲ chee la.

7 Binib ga ɲmaa tiɲ ipeel aabəɲ məmək, ni inyoon aabəɲ məmək, ni

tiwan ni baar na aabəɲ məmək, ni ijan aabəɲ məmək. Bi ga ɲmaa tiɲ ni məmək aabəɲ.

8 Ubaa mu aan ɲmaa tiɲ lilambil. Li ye tiwan ni kaa ɲan, kaa fuur na, le ki gbii liluul.

9 Ti joo lilambil pak Tite Uwumbər, le ki ki joo li seei binib bi Uwumbər naan bi aan bi naahn u na.

10 Buməb buchachaan ngbaan le pak Uwumbər, le ki ki len tibəbir. Nnaabitiib, naa ɲan ke ni li ɲani kina.

11 Nnyun mu mə na, ni mu kaa mə na, ga ɲmaa nya nnyunbun baan ni ii?

12 Likakaln ga ɲmaa lu tikpasənn aa? Lichachar ga ɲmaa lu ɲikakanbil aa? Kina le nnyun mu diin na ni mu mə na məmək aa ɲmaa li bi nnyunbubaan ni.

Nlan mu nyan ni paacham na

13 Tə, unii ubaa bi ni ponn ni ki kpa nlan ni ɲuntii ii? Ni ɲan ke waabimbinyaan le mək ke u kpa. U li bi suna, ki li kpa nlan, ki tun litunyaan.

14 Tə, lipiipoln ni kinikpakpak yaa bi nisui ni kan, ni taa li kpa kipupuk ke ni kpa nlan, ki taa mən nnyamən ki paan mbamən pu.

15 Nlan mumina aaboln aa nyan ni Uwumbər chee. Mu ye dulnyaa wee ni aalan la. Naa ye Uwumbər Aafuur Nyaan aalan. Mu ye kinimbəɲ aalan la.

16 Ba pu? lipiipoln ni kinikpakpak aah bi nin chee na, tijar ni lituln li kaa ɲan na məmək bi nima chee la.

17 Le unii u kpa nlan mu nyan ni Uwumbər chee na, u bi chain, ki kpa nsuudoon, ni mbimbisuuna, ki ɲun tii binib, ki kpa linimbaasaln sakpen, ki tun litunyaan sakpen, kaa kpa imaa-gann, ki ye mbaməndaan.

18 Binib bi par kijaak na le joo ni nsuudoon, ki ga kan tinyoor ti ye mbimbinyaan na.

4

Dulnyaa aajətiik

† 2:23 : Lik Mpiin 15.6.

¹ Tɔ, butɔb ni kijaak ki bi nikaasisik ni na, ni nyan ni la chee? Naa ye nimi aakpeek le jaa kijaak nisui ni ii?

² Ninimbil man tiwan pu la, le naa kpa. Nima le ni ku binib. Tiwan aakpeek bi nisui ni la, le naa nmaa kan ni, nima le ni jaa kijaak, le ki to butɔb. Naah kaa mee Uwumbɔr ke u tii nimi na, nima le naa kpa.

³ Ni mee Uwumbɔr ke u tii nimi tiwan ni kaa njan u chee na, nima pu le naa kan. Ni mee u ki ban tiwan ni ga ku nimi aakpeek na la.

⁴ Ni di Uwumbɔr lii a, ke upiidagoor aah di uchal di lii pu na. Naa nyi ke dulnyaa aajɔtiik le ye Uwumbɔr aadin aa? Nima pu na, unii u ban dulnyaa aajɔtiik na, u ye Uwumbɔr aadin la.

⁵ Uwumbɔr Aagban len ke, “Unii yaa joo waawiin dooni tiwan ki cha Uwumbɔr kan, Uwumbɔr kpa lipi-poln sakpen a.” Ni dak ke ni len kina fam la aa?

⁶ Tɔ, Uwumbɔr tii timi nterm ki jer kina, le waagban len ke, “Uwumbɔr yiil kalmbaanidam, le ki lik faar binib bi sunni bibaa taab na.”*

⁷ Nima pu na, ni kii Uwumbɔr aamɔb man. Ni yii kinimbɔn man, le ki ga san nya ni chee.

⁸ Ni foor malni Uwumbɔr man, le u mu ga foor mal nimi. Nimi titunwanbirdam, di nimi aatunwanbir lii man. Nimi bi ban ni dii dulnyaa aasan, ni Uwumbɔr aasan mu na, toor nisui man.

⁹ Ni li kpa mpombiin nimi aatunwanbir pu, ki li wii. Cha nimi aalaar kpaln iwiil. Cha nimi aapopiin kpaln mpombiin.

¹⁰ Ni sunn nibaa taab man Tidindaan aanimbiin ni, le u ga nyun nimi.

Ni taa galni tɔb man

¹¹ Nnaabitiib, ni taa bii tɔb. Unii yaa bii una aabo ki yaa galn u kan, u bii Uwumbɔr aakaal ki galn mu la. Aa yaa galn nkaal ngbaan kan, saa ye unii u nani nkaal aah len pu na, aa ye unii u galni mu la.

¹² Uwumbɔr baanja le ye u tii timi nkaal na, ki ye nkaal Aadindaan, ki

ye u ji binib tibɔr na. Uma baanja le ga nmaa gaa timi lii, ki ga nmaa bii timi. Aa ye nma ki galn aanjeen aato?

Kipupuk aabɔr

¹³ Li pel man, nimi bi len ke, “Din, ke nibaakan fen, ti ga fe buen kitiŋ kibaa ni, ki ti nja nima libiln libaa, ki daa tiwan, ki nja kitiirk ki kan tinyoor,”

¹⁴ naa nyi tiwan ni ga fe nja fen na. Nimi aamɔfal bi kinye? Li naahn likpakpal li nɔub siib ki ki kpaan woln na la.

¹⁵ Nimi aamɔfal aah bi kina na, nima le ni njan ke ni len ke, “Tidindaan yaa kii kan, ti ga li bi, ki nja kina, ki ki nja kina.”

¹⁶ Le ni tee kpa kalmbaani ki puk kipupuk. Ni yaa puk kipupuk kina kan, naa njan.

¹⁷ Nima pu na, unii yaa nyi lituln li njan na, kaa nani li kan, u tun titunwanbir le na.

5

Biwankpadam aasurm

¹ Nimi biwankpadam, ni li pel man. Ni li wii ki li kaani falaa u ga pii nimi na pu.

² Nimi aawankpal bii a. Njkaambil moo nimi aakeken a.

³ Ni di njimobil bil, le nji dan a. Njaah dan pu na, nima le mɔk ke nimi aabɔr bii a, ki ga ji nimi aawon ke mmii na. Naah kuun liwankpal li wiir na bil na, ni kuun ntafadaan mu wiir ki ga pii nimi kookoo aataadaal na la.

⁴ Ni ji bitutum bi chee tijikaar tii nimi na pem pem, kaa pa bi. Le bi bi ki wii baapal pu. Le Uwumbɔr Mpɔɔnsakpiindaan njan baah wii pu na.

⁵ Ni bi dulnyaa wee ni, ki piir nisui, ki nani naah gee pu na mɔmɔk, ki kpiini nibaa ki filk sakpen a; ni bi ke inaa i filk aan bi kɔr i na la.

⁶ Nimi le bii bininyaam ki ku bi, le baa kpa mpɔɔn bi nyan bibaa nimi aanjaal ni.

Limɔr ni limeel

* 4:6 : Lik Niyatanjak 3.34.

⁷ Nnaabitiib, nima pu na, ni li kpa limər ki ti saa bundaln Tidindaan ga gir ni na. Lik man, ukpaal aah kpa limər pu ki kii buyoonn waasaak ga nan ɲa tijikaar nyaan na. U kpa limər ki kii unaalantaal ni utakuutaal aah ga nan nu pu na.

⁸ Ni mu li kpa limər man, ki pɔɔk ni-taakpab; ba pu? buyoonn Tidindaan ga gir ni na peeni.

⁹ Nnaabitiib, ni taa ɲulni tɔb pu man aan Uwumbər taa ji nimi tibər. Ni gur siib, u ga ji binib tibər.

¹⁰ Nnaabitiib, bibɔnabr bi nan len Uwumbər aayimbil ni na, ni lik baah nan jin falaa ki kpa limər pu na, ni ye limɔkl le ki tii nimi.

¹¹ Binib bi kpa limər falaa ponn ni ki ti saa naadoon na, bima le ti len ke bi kan Uwumbər aanyoor. Ni ɲun Job aah nan kpa limər falaa ponn ni pu na, ki kan Uwumbər aah nan ter u pu falaa ngbaan aapuwɔb na. Ni kan ke Uwumbər kpa linimbaasaln sakpen, ki san binib kinimbaak.

¹² Nnaabitiib, ni jer ni mɔmɔk na le ye ke ni taa puu nibaa pu. Ni taa puu paacham pu, ki taa puu kitinj pu, ki taa puu tiwan nibaa pu. Ni po len ke “Een,” bee “Aayii,” ki len mbamɔn. Ni yaa po len kina kan, Uwumbər aan daa nitafal.

¹³ Ni ponn ni ubaa yaa kpa falaa kan, u li mee Uwumbər. Ni ponn ni ubaa yaa kpa mpopiin kan, u li gaa ilahn ki pak Uwumbər.

¹⁴ Ni ponn ni ubaa yaa bun kan, cha u yin Yesu aanib aaninkpiib, ke bi dan ki nan mee Uwumbər tii u, ki di nkpan meen u, Tidindaan aayimbil pu.

¹⁵ Bi yaa mee Uwumbər ki pak ke u ga tii u laafee kan, mmeen ngbaan le ga cha ubun ngbaan pɔɔk, le Tidindaan ga fiin u. U yaa tun titunwanbir kan, u ga di cha pinn u.

¹⁶ Nima pu na, ni kpiir nimi aatunwanbir ki tuk tɔb, ki mee Uwumbər tii tɔb, aan u tii nimi laafee. Unii u dii Uwumbər aasan mbamɔm na

yaa mee Uwumbər linimaln kan, waameel kpa mpɔɔn sakpen.

¹⁷ Elaija nan ye unibɔn ke ti mu aah ye pu na la. Le u mee Uwumbər linimaln ke utaal taa nu. Le ɲibin ɲitaa ni inmal iloob utaal aa nan nun kitinj ngbaan ni.

¹⁸ Le u ki mee Uwumbər, le utaal nun, le tijikaar ɲa.

¹⁹ Nnaabitiib, ni ponn ni ubaa yaa yenn mbamɔn aasan chee kan, unii yaa giin u mbamɔn chee kan,

²⁰ u bee ke unii u giin titunwanbir daan waah yenn pu na, u nyan waamɔfal nkun ni la, ki cha Uwumbər di cha pinn titunwanbir pam.*

* 5:20 : “ki cha Uwumbər di cha pinn titunwanbir pam” bee “ki biin titunwanbir pam pu”.

Njan aagban ki PIITA ɲmee ki na

¹ Min Piita u ye Yesu Kristo aak-pambal na le ɲmee kigban kee m tii Uwumbər aanib bi ye biwəwəm dul-nyaa wee ni, ki yaa ki bi Pontus aatin ni, ni Galasia aatin ni, ni Kapadosia aatin ni, ni Asia aatin ni, ni Bitinia aatin ni na.

² Tite Uwumbər nan nyan nimi waageehn pu, ki cha Waafuur Nyaan ɲa nimi chain, ni li keei Yesu Kristo aaməb, aan Uwumbər di cha pinn nimi Yesu aasin pu. Uwumbər ɲa tinyoor ɲa ni pu, ki tii nimi nsuudoon pam.

Limakl li bi n-yoonn məmək na

³ Cha ti pak Uwumbər u ye Tidindaan Yesu Kristo Aate na; ba pu? u san timi kinimbaak sakpen a, ki gir ma timi lelee, ki di timi ɲa waabim. U nan fikr Yesu Kristo nkun ni. Nima le ti kpa limakl li bi n-yoonn məmək na.

⁴ Ti mak ke ti ga sil kan tinyoor ti Uwumbər di siin paacham kiir timi na. Tinyoor ngbaan aan ɲmaa bii, kaan ɲmaa wəɲ, kaan doo.

⁵ Naah gaa Yesu ki kii na, nima le Uwumbər aapəon biin ni pu, ki ti saa buyoonn ni ga kan waah ga gaa nimi lii mbaməm pu na, kookoo aataadaal.

⁶ Nima le ni kpa mpopiin. Ni yaa po kpa mpombiin ni yunn siib dandana wee, falaa aabəɲ ponn ni kan, ni li kpa mpopiin;

⁷ ba pu? falaa ngbaan ga mək ke ni gaa Yesu ki kii mbaməm aan naa gaa. Naah gaa u ki kii pu na jer salmaa u ga bii na. Bi joo salmaa pu mmii ponn ni ke bi lik ke u ɲan aan waa ɲan. Kina le Uwumbər cha ni ji falaa ke u lik ke ni gaa u ki kii mbaməm aan naa gaa. Ni yaa gaa u ki kii mbaməm kan, le ni ga kan mpakm ni nnyuɲ bundaln Yesu Kristo ga nyan ubaa mpaan pu na.

⁸ Naa kee kan u, le ni gee u. Nin-imbil aa waa u dandana wee, le ni gaa u ki kii. Nima le ni kpa mpopiin sakpen, ki pak Uwumbər, kaa ɲmaa len naah kpa mpopiin ki ti saa pu na.

⁹ Naah gaa Yesu ki kii na, le u gaa nimi lii.

¹⁰ Tə, n-yaayoonn na aabənbatiib bi nan tuk binib Uwumbər aah ga ter nimi pu na, nan dakl lik mbaməm, ki ban ke bi bee Uwumbər aah ga ɲa pu ki gaa binib lii na.

¹¹ Le Kristo Aafuur Nyaan mu nan bi bibənbr ngbaan ponn ni na mək bi ke uma Kristo ga ji falaa, le ki nin kan nnyuɲ falaa ngbaan aapuwəb. Le bi nan ban bi bee ke ulau ga ji falaa ngbaan, ki ban bi bee buyoonn u ga ji falaa ngbaan na.

¹² Le Uwumbər nan mək bi ke baah len tibər ti na, baa len ke bi ter bima bibaa, bi len ke bi ter nimi la. Le ni ɲun tibər ngbaan dandana wee. Uwumbər cha Waafuur Nyaan nyan ni paacham ki tii binib mpəon bi tuk nimi tibənyaan tee. Tibənyaan timina le Uwumbər aatuuntiib ban ke bi bee taatataa.

Ni li bi chain man

¹³ Nima pu na, ni li dak ilandak i ɲan na, ki li chur nibaa, ki li kpa limakl n-yoonn məmək; ba pu? Yesu Kristo yaa nyan ubaa mpaan pu kan, u ga ɲa tinyoor ɲa ni pu la.

¹⁴ Ni li keei Uwumbər aaməb. Buyoonn naa nan kee nyi nsan mu ɲan na, le ni nan dii nisui aah gee pu na. Ni taa ki dii kina.

¹⁵ Cha nimi aabimbin məmək li bi chain, ke Uwumbər u yin nimi na aabimbin aah bi chain pu na.

¹⁶ Ni ɲmee Uwumbər Aagban ni ke Uwumbər bui nimi, “Min Uwumbər bi chain la; nima pu na, ni mu li bi chain man.”*

¹⁷ Ni yaa mee Uwumbər kan, ni yin u ke Nite la. Nima pu na, ni li san u buyoonn ni bi na; ba pu? waa pak ubaa ki jer uken. U ga ji binib məmək aabər baah tun pu na.

* 1:16 : Lik Liifai Yaab 11.44-45; 19.2.

18 Niyaajatiib nan bi mbimbin yɔl yɔl ponn ni. Ni nyi ke u gaa nimi lii ki nyan nimi mbimbin ngbaan ponn ni. Naa ye tiwan ni ga bii ke ŋimombil na, le u di pan ki gaa nimi lii.

19 U nan di Kristo aasin mu jer ŋimombil na le gaa nimi lii; uma Yesu nan di ubaa toor kitork ki tii Uwumbɔr, ki bi ke upihbo nyaan u kaa kpa iween ibaa na.

20 Uwumbɔr aa nan kee naan dulnyaa le ki nyan Kristo ke u li ye kitork ngbaan. Naah nan ŋeer na, le u dan dulnyaa wee ni, nimi pu.

21 U pu, le ni gaa Uwumbɔr ki kii. U nan fikr u nkun ni ki nyuŋ u. Nima pu le ni gaa Uwumbɔr ki kii ki kpa limakl.

22 Ni kii Uwumbɔr aabɔr ti gbii na la. Nima le cha nimi aabimbin bi chain. Le ni sil gee ninaabitiib. Nima pu na, ni li beenin gee tɔb mbamɔm.

23 Bi ma nimi lelee la. Naa ye unibɔn u ga kpo na le ma nimi lelee. U ma nimi na aan kpo. Uwumbɔr di waamɔboln li kpa limɔfal ki ga li bi n-yoonn mu kaa kpa ndoon na le gir ma nimi lelee.

24 Ni ŋmee Uwumbɔr Aagban ni ke, “Binib mɔmɔk bi ke timoor na la. Baanyaan bi ke mmopuun na la. Timoor yɔl mala, le mmopuun mu gbaar,

25 Uwumbɔr aamɔboln ma ga li bi ki ti saa n-yoonn mu kaa kpa ndoon na.”†
Limɔboln ngbaan le ye tibɔnyaan ti bi tuk nimi na.

2

Ni taa ki tun titunwanbir man

1 Nima pu na, ni taa ki li kpa kinnanɔ, ki taa ki ŋmanni tɔb, ki taa li ye binib bi ŋmanni ke bi ŋan na, ki taa li kpa lipiipoln, ki taa li bii binib.

2-3 Nimi nibaa lik ki kan Tidindaan aah kpa tiŋann pu na. Nima pu na, ni li ban Uwumbɔr aamɔbon ke ubopɔɔn aah ban mbiin pu na. Uwumbɔr aabɔr gbii, ki ga ter nimi ke ni moo dii waasan mbamɔm, ki ŋmar.

4 Dan Tidindaan u ye limɔfadaan na chee man. U naahn litakpal li bidimaab yii li na la. Le Uwumbɔr lee u ke u ŋan sakpen.

5 Ni mu bi ke ŋitakpal ŋi kpa limɔfal na. Uwumbɔr di nimi maa lidichal ke Waafuur Nyaan li bi li ni. U ban ke ni li ye uma ubaa aatotoorb, ki li tun waatuln, Waafuur Nyaan aapɔɔn pu. Yesu Kristo pu, le u ga gaa nimi aatuln ngbaan.

6 Uwumbɔr Aagban len ke, “Lik, m lee litakpal li ŋan na ki di bil Sionn aatiŋ ni.

M di litakpal ngbaan ki di siin kaalɔlɔŋ ni,

le unii umɔk gaa u ki kii na aan ji inimɔɔn.”*

7 Nimi bi gaa u ki kii na, u ŋan ni chee sakpen la. Le binib bi kaa gaa u ki kii na, bi li nyi ke Uwumbɔr Aagban len ke,

“Litakpal li bidimaab yii li na, lima le ye litakpajal,”†

8 ki ki len ke,

“Binib bibaa ga gbeer litakpal ngbaan ki lir.

Litakpal ngbaan pu le bi ga lir.”‡
Baa kii Uwumbɔr aabɔr; nima le cha bi lir, waah siin bi pu na.

9 Tɔ, nimi bi gaa Uwumbɔr ki kii na le ye waanileekaam. Ni ye Uwumbɔr u ye Ubɔrkpaan na aatotoorb, ki ye litimɔbol li bi chain na, ki sil ye Uwumbɔr aanib. U lee nimi ke ni li tuk binib waah ŋan sakpen pu na; ba pu? u nyan nimi mbɔmbɔɔn ni, ki di koon waawiihn mu ŋan sakpen na ni.

10 N-yoonn mbaa naa nan ye Uwumbɔr aanib. Dandana wee ni ye Uwumbɔr aanib la. N-yoonn mbaa Uwumbɔr aa nan san nimi kinimbaak. Dandana wee u san nimi kinimbaak.

Uwumbɔr aatutum

11 Maanigeekaab, ni ye biwɔwɔm ni bisachum dulnyaa wee ni la. Nima pu na, m gan nimi, ni taa kii nisui aah gee pu na; ba pu? nisui aah gee pu na kiir nimi Uwumbɔr aasan ni.

† 1:25 : Lik Aisaya 40.6-8. * 2:6 : Lik Aisaya 28.16. † 2:7 : Lik Ilahn 118.22. ‡ 2:8 : Lik Aisaya 8.14-15.

12 Ni bi binib bi kaa dii Uwumbər aasan na aakaasisik ni la. Ni li tun lituln li ɲan na bi chee. Le bi yaa bii nimi ke ni ye bakadam kan, nimi aatunyaan chee bi ga kan ke ni ɲan. Nima le ga cha bi nyuɲ Uwumbər bundaln u ga ji binib tibər na.

13 Tɔ, ni li keei nimi aaninkpiib məmək aaməi Tidindaan pu. Ni li keei nimi aabərkaan u joo binib məmək na aaməb.

14 Waah kaan bininkpiib ntim ni na, ni li keei bi mu aaməi. Ba pu? u kaan bi ke bi daa binib bi tun lituln li kaa ɲan na aatafal, ki ban ke bi pak binib bi tun lituln li ɲan na.

15 Uwumbər ban ke ni tun litulnyaan aan ki cha bijərb bi kaa nyi nibaa ki bii nimi na ɲmin la.

16 Ni bi nibaa pu la. Nima le aa tii nimi nsan ke ni li chuun ɲani bakaa. Ni li bi ke Uwumbər aatutum aah ba ga li bi pu na.

17 Ni li pak binib məmək, ki li gee binib bimək dii Yesu aasan na, ki li san Uwumbər, ki li pak ubərkaan na.

Yesu Kristo aafalaa aaməkl

18 Binib bi ye binaagbiib ni ponn ni na, ni li pak nidindatiib mbaməm, ki li keei baaməi. Bi yaa ye binibaməm, bee bi ti ki ye bakadam kan, ni li pak bi.

19 Unii u kaa ɲa nibaa na, bi yaa ɲa u falaa aan u yaa ji limər Uwumbər pu kan, nima le ɲan Uwumbər chee.

20 Bi yaa gbaa nimi, nimi aatunwanbir pu aan ni yaa ji limər kan, nima le aan cha ubaa pak nimi. Ni mu yaa kan falaa nimi aatunyaan pu, ki yaa ji limər kan, nima le ga piir Uwumbər aasui.

21 Ba pu? Uwumbər yin nimi bi dii u na ke ni li ji falaa; ba pu? Kristo mu nan jin falaa ni pu. Nima le ye liməkl ki tii nimi, ke ni li dii waataabuu.

22 Waa nan ɲa titunwanbir aatuln libaa, ki mu aa nan mən nnyamən mubaa. §

23 Baah seei u na, waa giin sii bi. Waah jin falaa na, waa len ke u ga teen bi. U di ubaa ɲa Uwumbər u ji tibər məmək mbaməm na aanjaal ni la.

24 U nan kpo ndəpuinkoo pu timi aatunwanbir pu, ki sil timi aasisiyaan ki gaa timi aatafadaan. Nima pu na, ni di titunwanbir məmək lii, ki li dii mbimbin mu ɲan na. Waah gaa tigbar ti na pu, le Uwumbər tii nimi laafee.

25 Ni nan bi ke ipiih i yenn na, le dandana wee, ni gir ni Kristo chee. U kpa nimi ke upihkpaal aah kpa ipiih pu na, ki kii nimi aaməfal.

3

Puutiib ni chatiib aabər

1 Bipiib, ni li keei nichatiib aaməi. Ni yaa keei baaməi, aan chatiib yaa bi, kaa kii Uwumbər aabər kan, nibaakan bi ga gaa u ki kii nimi aabimbinyaan pu. Hali ni yaa kaa len tibaa kan,

2 bi ga kan ke ni san Uwumbər ki kpa mbimbin mu bi chain na.

3 Bipiib, tiwan ni ga cha ni li ɲan na aa ye tiyikpir ti buu na, kaa ye nleen mu kpa kidaak na, kaa ye tiwanpeenkaan nyaan.

4 Tiwan ni ga cha ni li ɲan na le ye mbimbin mu ɲan na. Ni yaa kpa mbimbin suuna kan, nima le ye kinyaan ki kaan fir, ki ɲan sakpen Uwumbər chee na.

5 N-yaayoonn na aapiib bi nan bi chain ki kpa liməkl Uwumbər pu na, nan keei bichatiib aaməi, nima le nan cha bi kpa kinyaan ki nan ɲan binib chee.

6 Sara nan ɲani kina la. U nan keei uchal Abraham aaməb, ki yin u ke udindaan. Ni yaa tun lituln li ɲan na, ki yaa kaa san ijawaan ibaa Uwumbər aasan ni kan, ni kpaln Sara aabisatiib la.

7 Bijab, ni mu li nyi naah joo nipuutiib pu na. Bipiib aa kpa mpəən ke bijab aah kpa pu na, nima na, ni li pak bi; ba pu? nimi ni bima le ga kpaan kan Uwumbər aapiin i ye liməfal li kaa kpa ndoon na. Ni li joo bi mbaməm, nimi aameel taa ɲa yəli.

Ji mbimbinyaan aafalaa

⁸ Kookoo aabər le ye ke ni məmək li kpaan kiməbaan, ki cha nitafal li bi təb ni, ki li gee təb ke naabitiib na, ki li san təb kinimbaak, ki sunn nibaa taab.

⁹ Binib yaa ŋa nimi bakaa kan, ni taa teen bi. Bi yaa sii nimi kan, ni taa sii bi ki teen. Ni bui bi ke, “Uwumbər ŋa tinyoor ŋa ni pu;” ba pu? Uwumbər yin nimi ke u ŋa tinyoor ŋa ni pu la.

¹⁰ Ni ŋmee Uwumbər Aagban ni ke, “Unii yaa ban ke u li kpa mpopiin, ni mbimbin mu mə na kan, u taa ki len tibəbir, ki taa ki məninyamən,

¹¹ ki taa ki tun lituln li kaa ŋan na; u tun lituln li ŋan na, ki li ban nsuudoon linimaln;

¹² ba pu? Tidindaan Uwumbər aatafal bi bininyaam ni, ki ŋun baameel n-yoonn məmək, le ki yiil binib bi tun titunwanbir na.”*

¹³ Tə, ninimbil yaa man lituln li ŋan na pu kan, ubaa ga ŋa nimi bakaa aa?

¹⁴ Ni mu yaa kan falaa lituln li ŋan na pu kan, Uwumbər aanyoor bi ni pu la. Ni taa san unii ubaa ijawaan, ki taa cha ilandak li joo nimi.†

¹⁵ Ni li pak Kristo nisui ni, ki di u ŋa Nidindaan. Ni li gor n-yoonn məmək, unii yaa nan baa nimi kan, ni ga ŋmaa tuk u naah kpa limakl pu na. Ni tuk u suuna, ki pak Uwumbər.

¹⁶ Ni li ŋani ni ŋan na n-yoonn məmək, le naah dii Kristo mbaməm ki kpa mbimbin mu ŋan na na, nima le ga cha iniməən chuu binib bi sii nimi ki len nimi tibəbir na.

¹⁷ Ni yaa ye Uwumbər aageehn ke aa ji falaa litunyaan pu kan, ni soor ni aa ji falaa titunwanbir pu.

¹⁸ Ba pu? Kristo ubaa nan kpo nfum mbaa timi aatunwanbir pu. Kristo u ye uninyaan na nan kpo timi bi ye tiniwanbir na pu, ke u di ti ni Uwumbər kpaan. Bi nan ku wawon, le Uwumbər Aafuur Nyaan tii u liməfal,

¹⁹ le u nan buen ki ti len tibənyaan binib aawiin i bi kiyondiik ni, kitekpiitinj ni na chee.

²⁰ Bi nan bi Nowa aayoonn, kaa nan kii Uwumbər aaməb, le u nan jin limər bi pu, ki kii n-yoonn mu Nowa nan ti kp̄ii buŋəb doo na. Binib biniin baanja le nan koo buŋəb ngbaan ni, le ki ŋmar nnyun pu.

²¹ Nnyun ngbaan le ye baah muini binib nnyun ni na aaməkl. Dandana wee, bi yaa muin nimi nnyun ni kan, ni ŋmar a; ba pu? Yesu Kristo nan fikr nkun ni. Nima le cha ni ŋmar. Bi yaa muin nimi nnyun ni kan, naa ye ke bi fu nimi aawon nnyun tiwon aajəŋ pu la. Ni ye ke ni di titunwanbir di lii, ki puu tipuur ke ni ga dii Uwumbər.

²² Yesu Kristo nan buen paacham ki ti bi Uwumbər aəŋangii wəb. Le Uwumbər di waatuuntiib, ni paacham yaab, ni kinimbəŋ ni kaapəən məmək ŋa Yesu Kristo aəŋaal ni.

4

¹ Tə, Kristo aah nan joo unibən aawon na, u nan jin falaa. Nima pu na, ni mu kii ke ni ga ji falaa man, ke waah nan kii pu na. Waah nan jin falaa tiwon ponn ni pu na le u nan kuln titunwanbir.

² Nima pu na, naah laa bi dulnyaa wee ni na, ni taa ki kii nisui aah gee pu na, ni li keei Uwumbər aah gee pu na.

³ Ni nan tun titunwanbir n-yoonn mu jer na; ni ŋeer kina. Ni nan ŋani ke binib bi kaa nyi Uwumbər na aah ŋani pu na, ki dii bipiib, ki dii tiwan ni kaa ŋan na aakpeek, ki nan kuuni təb ki nnyun ndaan gbii, ki tun lituln li kaa ŋan na, ki dii ŋiwaa ŋi sukr ponn ni na.

⁴ Naah kaa ki kpaani titunwanbir-dam ngbaan chee ki ŋani kina na, ni gar bi la, le bi seei nimi.

⁵ Bi ga sil Uwumbər aanimbiin ni ki len baah tun pu na. U gor ke u ji binib bi fu na, ni binib bi kpo na tibər.

⁶ Nima le cha bi nan tuk binib bi kpo na Uwumbər aabənyaan tee.

* 3:12 : Lik Ilahn 34.12-16. † 3:14 : Lik Aisaya 8.12.

Bi nan kpo ke unibən mək aah kpo pu na. Le bi nan tuk bi Uwumbər aabənyaan tee, ke bi kan nsan ki gaa u ki kii aan baawiin kan Uwumbər aaməfal ki li bi u chee.

Ni li ye Uwumbər aatutunyaam

⁷ Tə, ni gur siib le tiwan məmək ga doo. Nima pu na, ni li kpa laasaab, ki chur nibaa, ki mee Uwumbər.

⁸ Tiwan ni jer tiwan məmək na le ye ke ni li gee təb mbaməm; ba pu? aa yaa gee unii kan, aa ga di cha pinn u titunwanbir pam.

⁹ Ni li channi təb tichann ki taa ŋulni.

¹⁰ Uwumbər tii ni məmək Waafuur Nyaan aapiin la. Waah tii nimi ipiin aabəŋ aabəŋ na, ni di ipiin ngbaan ter biken.

¹¹ Uwumbər yaa tii unii ipiin ke u len Uwumbər aabər kan, u teer ke ni ye Uwumbər aabər le u len. Uwumbər yaa tii unii ipiin ke u ter biken kan, u li ter bi Uwumbər aah tii u mpəən pu na. Ni li nyuŋni Uwumbər tiwan məmək ni, Yesu Kristo pu. Uma le yeh mpakm ni mpəən n-yoonn mu kaa kpa ndoon na. Amii.

Yesu Kristo aadidiliib aah ji falaa pu na

¹² Njətiib bi m gee bi na, ni ji falaa u wu sakpen na la. Ni taa dak ke ni ye tiwachann la. Uwumbər cha ni ji falaa ke u lik nimi aabimbin aah bi pu na la. Ni taa cha ni gar nimi.

¹³ Ni li kpa mpopiin; ba pu? ni yaa ji falaa u Kristo nan jin na kan, ni ga li kpa mpopiin sakpen bundaln u ga gir ni ki nan mək waah nyuun pu na.

¹⁴ Bi yaa sii nimi Kristo aayimbil pu kan, Uwumbər aanyoor bi ni pu la; ba pu? Uwumbər Aafuur Nyaan mu ŋan sakpen na bi ni ni. [Bima le seei Kristo, le nima pak u.]

¹⁵ Le ni ponn ni ubaa yaa jin falaa linikul pu, bee kinaayuk pu, bee baka baka pu, bee libəbaln pu kan, nima aa ŋan.

¹⁶ Tə, unii yaa jin falaa Yesu Kristo aasan pu kan, u taa cha iniməən li joo

u. U li pak Uwumbər waah ye Yesu Kristo yoo na pu.

¹⁷ Ni ŋeer Uwumbər piin ki ji binib tibər. U ga puen ji waanib le tibər, le ki nin ji biken tibər. U yaa puen ji timi waanib tibər kan, binib bi kaa kii waabənyaan na aabər ga doo kinye?

¹⁸ Ni ŋmee Uwumbər Aagbaŋ ni ke, “Ni yaa pəə bininyaam ŋmar kan, titunwanbirdam bi kaa pak Uwumbər na ga tee ŋa kinye ki ŋmar?”*

¹⁹ Nima pu na, unii yaa ji falaa Uwumbər aageehn pu kan, u li tun lit-uln li ŋan na, ki di ubaa ŋa Uwumbər u nan naan u ki ye mbaməndaan na aanaal ni.

5

Uwumbər aanib aabimbin

¹ Tə, m ye Yesu aanib aaninkpel, ki nan kan Kristo aah jin falaa pu na, ki tuk binib kina. M mu ga ji waaməən mu ga nya mpaan pu na. Nima pu na, m gaŋ nimi bi ye Yesu aanib aaninkpiib na,

² ni li ter Uwumbər aanib bi bi nido na, ke upihkpaal aah lik waapiih pu na. Ni taa ter bi limukl aaterm. Ni li ter bi nimi aageehn, Uwumbər aah ban pu na. Ni taa ter bi ŋimombil pu, ni li ter bi ni mpopiin.

³ Uwumbər di bi ŋa niŋaal ni la. Ni taa ŋani ke naah ye bidindatiib le na. Cha nimi aabimbinyaan mək bi baah ga dii pu na.

⁴ Ni yaa ŋani kina kan, buyoonn upihkpaaninkpel ga gir ni na, ni ga kan lipal li mə sakpen ki ga li bi n-yoonn mu kaa kpa ndoon na.

⁵ Nimi bi kaa por na, ni li keei binib bi kpeln nimi na aaməb. Ni məmək li sunni nibaa taab, ki li ter təb. Ba pu? Uwumbər Aagbaŋ len ke, “Uwumbər yiil kalmbaanidam, le ki lik faar binib bi sunni bibaa taab na.”*

⁶ Nima pu na, ni li sunni nibaa taab, Uwumbər u yeh mpəən məmək na aanaal ni. Le ni yaa nan ŋeer kan, u ga nyuŋ nimi.

* **4:18** : Lik Njyatanjak 11.31. * **5:5** : Lik Njyatanjak 3.34.

⁷ Limukl limək muk nimi na kan, ni di li məmək ɲa Uwumbər aanaal ni; ba pu? utafal bi ni ni.

⁸ Ni li kpa laasaab ki li nyi; ba pu? kinimbəɲ ki ye nimi aadin na chuun gonni, ki ban ke ni di Uwumbər aasan lii. Ki bi ke uchinn u chuun tar, ki ban unii u ki ga chuu ki ɲmə na la.

⁹ Ni yii u man. Ni gaa Uwumbər ki kii mbaməm man, ki taa di cha. Ni nyi ke ninaabitiib bi bi dulnyaa wee ni na mu bi ji falaa ke naah ji pu na la.

¹⁰ Ni yaa ji falaa ni yunn siib kan, Uwumbər ga ter nimi, ki tii nimi mpəən ni li dii u mbaməm, ki taa gir puwəb. Ba pu? nterm məmək nyan ni uma le chee. U nan yin nimi Kristo pu, ke ni nan ji waaməən n-yoonn mu kaa kpa ndoon na.

¹¹ Uma le yeh mpəən məmək n-yoonn mu kaa kpa ndoon na. Amii.

Kookoo aadoon

¹² Tə, m nyi ke Silfanus, u ye tina aabo na, bi mbaməm la. Uma le ter mi le m ɲmee kigban waatiir kimina tii nimi ki pək nitaakpab, ki tuk nimi mbamən ke maah ɲmee pu na le ye Uwumbər aabər, ki ye mbamən. Ni taa di ti lii.

¹³ Yesu aanib bi bi Babilon aatin ni na dooni nimi. Bi ye binib bi Uwumbər nyan bi na. Maabo Mak mu dooni nimi.

¹⁴ Ni li dooni təb ke binib bi gee təb na.

Uwumbər tii nimi bimək ye Kristo yaab na nsuudoon.

Lelee aagban ki PIITA ɲmee ki na

¹ Min Simonn Piita u ye Yesu Kristo aakpambal ni waatutunn na le ɲmee kigban kee m di tii nimi bi gaa timi Aawumbər Yesu Kristo u gaal timi lir na ki kii na. Waah ɲan sakpen pu na le u cha ni gaa u ki kii ke ti mu aah nan gaa u ki kii pu na.

² Naah nyi Uwumbər ni Tidindaan Yesu pu na, bi ɲa tinyoor ɲa ni pu ki tii nimi nsuudoon pam.

Uwumbər aah nyan timi ki yin timi pu na

³ Waapɔ̄nsakpiin pu, le u tii timi tiwan nimək ga ter timi ke ti kan liməfal ki dii u mbamən na. Taah nyi u pu na, nima le cha u tii timi. U nan mək timi ke u ɲan sakpen, ki kpa mbimbinyaan, ki yin timi ke ti dii u,

⁴ ki puu tipuur ti ɲan sakpen na tii timi. Binib kpa iniman la. Nima le titunwanbir bi dulnyaa wee ni. Ni yaa gaa Uwumbər aah puu tipuur ti na kan, ni ga nya titunwanbir ngbaan ni, ki gaa Uwumbər aabimbin.

⁵ Nima pu na, naah gaa Yesu ki kii pu na, ni li pɔ̄ni nibaa ki li kpa mbimbinyaan, ki di kpee ni pu; ki li kpa nlan ki di kpee mbimbinyaan pu;

⁶ ki chuu nibaa ki di kpee nlan pu; ki li kpa limər ki di kpee chuumbaa pu; ki li san Uwumbər ki di kpee limər pu;

⁷ ki li ɲani ninaabitiib tibulchinn ki di kpee Uwumbər aasam pu; ki li gee tɔ̄b, ki di kpee tibulchinn pu.

⁸ Nimi aabimbin yaa moo bi kina mbaməm kan, nima le ga cha ni bee Tidindaan Yesu Kristo mbaməm, ki tun waatuln sakpen, ki ɲa tinyoor tii u.

⁹ Unii u lann mbimbin ngbaan aaboln na kan, u jɔ̄b la. U suln ke Uwumbər nan finn u ki nyan titunwanbir ti nan bi usui ni na.

¹⁰ Nnaabitiib, Uwumbər aah nyan nimi ki yin nimi pu na, ni li pɔ̄ni nibaa ki cha nimi aabimbinyaan li mək ke ni sil ye waanib. Ni yaa ɲa kina kan, naan lir.

¹¹ Uwumbər ga tii nimi nsan ke ni koo Tidindaan Yesu Kristo u gaal timi lir na aanaan mu ga li bi n-yoonn mu kaa kpa ndoon na ni.

¹² Nima pu le m ga li teer nimi tibər timina n-yoonn məmək. Ni ɲun ti, ki nyi ti, ki joo ti mbaməm.

¹³ M mu dak ke ni ɲan ke m li teer nimi, ki fiin nimi aalandak, maah laa bi tiwon tee ni buyoonn na.

¹⁴ M nyi ke naan yunn, le m ga di tiwon tee lii, Tidindaan Yesu Kristo aah nan tuk mi pu na.

¹⁵ Le m ga pək mbaa ki tii nimi kigban ki ga li teer nimi tibər tee n-yoonn məmək, ki joo cha maakundaal aapuwɔ̄b na.

Binib bi aanibil kan Yesu Kristo aah wiin chain pu na

¹⁶ Ti nan tuk nimi ke Tidindaan Yesu Kristo kpa mpɔ̄n sakpen ki ga ki gir ni. Taah tuk nimi pu na aa ye itiin. Ti gbii la. Tinibil kan waah kpa mpɔ̄n sakpen pu na.

¹⁷ Ti nan bi u chee buyoonn Tite Uwumbər nan pak u ki nyuɲ u na. Uwumbər aaneel nan nyan ni paacham nin chee wiin chain na, ki bui ke, “Njapɔ̄n u m gee u na sɔ̄. Nnibil gbiin uma la.”*

¹⁸ Timi tibaa nan ɲun nneel ngbaan nyan ni paacham, buyoonn ti nan bi u chee Uwumbər aajool paab na.

¹⁹ Nima le mək timi ke Uwumbər aabənabtiib aah nan len Yesu aabər pu na, bi len mbamən la. Ni ɲan ke ni kii baah len pu na. Baaliin bi ke karyaa u wiin mbəmbəən ni na aah bi pu na. I ga woln ninibil ki ti saa buyoonn Yesu Kristo ga gir ni ki nan woln ninibil mbaməm na. ²⁰ Tibəkpaan le ye ke ni li nyi ke Uwumbər aabənabr aaliin ibaa aa ye bima bibaa aalandak le bi joo ɲmee.

* 1:17 : Lik Matiu 17.1-5; Mak 9.2-7; Luk 9.28-35.

21 Naa ye bima bibaa aageehn pu le cha bi len. Bi nan len Uwumbər Aafuur Nyaan aah cha bi len pu na.

2

Binmajmannim aabər

1 Binmajmannim mu nan bi Israel yaab ponn ni n-yoonn ngbaan, ki njmanni ke bi ye Uwumbər aabənabr la. Le binmajmannim ga li bi ni mu ponn ni, ki ga li looni ki mək nimi nnyamən aaməkm mu ga bii nimi na. Hali bi ga yii Tidindaan u nan gaa bi lii na. Nima pu le Uwumbər ga daa bitafal mbaməm mala.

2 Binib pam ga dii baasanwanbir ngbaan. Bi pu le binib ga sii mbamən aasan na.

3 Bi ga li kpa iniman ki ga njmanni nimi, ke bi ji nimi. Ni yunn le Uwumbər nan puun len ke baabər bii. Naan yunn le u ga daa bitafal.

4 Hali Uwumbər aatuuntiib bi nan tun titunwanbir na, Uwumbər aa nan di cha bi, u daa bitafal la. U buu bi idəribi, ki di bi lii mmii mu kaan junna na ni, mbəmbəən ni, bi li bi nima ki ti saa bundaln u ga ji bi tibər na.

5 Waa nan di cha dulnyaakpok aanib mu. U nan cha nnyun jin dulnyaakpok, ki kuln binib bi kaa san u na; ki gaa Nowa u nan mooni waabənyaan na lii; ki gaa binib bilole lii ki kpee Nowa pu.

6 Tə, Uwumbər nan bii Sodom ni Gomora aatim ki cha mu kpaln nfan, ki kuln ntim ngbaan aanib. Ni ye liməkl la, le ki mək titunwanbirdam Uwumbər aah ga daa bitafal pu na.

7 U nan gaa Lot lii; ba pu? u nan ye uninyaan; le titunwanbirdam na aah tun tijəj aatuln pu na, ni muk u sakpen a.

8 Uninyaan ngbaan nan bi baatin ni, ki kan baah tun yəl yəl pu na, ki njun baah len iliinbir pu na. Waah nan ye uninyaan na, le baatunwanbir bii usui iwiin məmək.

9 Tə, nimina məmək le mək timi ke Tidindaan ga njmaa nyan binib bi san u na ntəj ni, ki ga njmaa li dar titunwanbirdam aatafal ki ti saa bundaln u ga ji bi tibər na.

10 Binib bi dii tiwon aah ban pu na, ki gər kidagook, kaa kii unii ubaa aaməb na, Uwumbər ga daa bitafal ki jer waah ga daa biken aatafal pu na.

Binmajmannim bi bi ni ponn ni na aatafal pəə la. Baa san unii ubaa. Bi seei Uwumbər aatuuntiib, kaa san ijawaan.

11 Uwumbər aatuuntiib kpa mpəən ki jer bi, ki mu aa galn bi, kaa seei bi Tidindaan aanimbiin ni.

12 Binib ngbaan njani baah gee pu na, ki bi ke ipeel i binib chur i ki ku i na la. Bi sii Uwumbər aatuuntiib, kaa nyi baah bi pu na. Bima bibaa aatunwanbir le ga kuln bi.

13 Baah njani falaa pu na, bi mu ga kan falaa. Baageehn le ye ke bi gər kidagook nwiin pu. Baah bi nikaa-sisik ni pu na, bi bi ke tijəj aah likr likekeln pu pu na la. Baah ji ni chee tijikaar na, baalandak bi baatuln li kaa njan na ponn ni la.

14 Binimbil yaa kan upii kan, bi ban u la, kaan njmaa di cha titunwanbir. Bi njmanni binib bi kaa nyi Uwumbər aasan mbaməm na ke bi yenn. Bisui bae iniman la. Uwumbər aaməpuur bi bi pu la.

15 Bi yii nsanyaan le ki yenn, ki dii Beor aajapəən Balaam aah nan dii pu na. U nan gee titunwanbir aanyoor la.

16 Le Uwumbər sur u waatunwanbir pu, ki cha ubon u ye ubir na di unibən aaneel ki sur u, u taa tun uwaar aatuln.

17 Binmajmannim ngbaan naahn inyunbun i kaa kpa nnyun na, ki naahn utaal u yun ki bəl n ki joo libuln kaa nu na la. Uwumbər ga di bi njani mbəmbəən sakpiin ni, n-yoonn mu kaa kpa ndoon na.

18 Bi len kalmbaani aaliin i ye fam na, ki njmanni binib bi kaa dii Uwumbər aasan ni yunn na, ki tənji bi ke bi njani tiwon aah gee pu na ki gər kidagook,

19 ki bui bi ke bi ga gaa bibaa la. Bima bibaa ye titunwanbir aanaagbiib la; tiwan ni nyan unii na joo u tinaagbiir la.

20 Binib yaa nyi Tidindaan Yesu Kristo u gaal timi lir na, ki nyan ni titunwanbir ti bi dulnyaa wee ni na aan titunwanbir ngbaan ki nyan bi kan, baadoon ga li bir ki jer baapiin aah nan bi pu na.

21 Bi yaa kaa ba nyi nsanyaan ngbaan kan, ni ba ga li soor ni baah nyi mu aan ki yii Yesu aabɔnyaan ti bi nyan na.

22 Bi gbiin n̄iyatan̄ak aah len pu na ke, “Ubɔja gir ki ti jin waawuln la. Ugbeer u fu nnyun na gir ti koo tikpakpar ni, ki weei la.”*

3

Tidindaan ga sil gir ni

1 Maanigeekaab, kigban̄ kimina ye kigban̄ leler le m ki n̄mee tii nimi. Tigbann tilee ngbaan m̄m̄m̄k ponn ni, le m teer nimi tib̄ɔr ngbaan pu, ke m fiin ilandaknyaan nisui ni.

2 M ban ke ni li teer tib̄ɔr ti Uwumb̄ɔr aab̄ɔnabnyaam nan len n-yaayoonn na, ki li teer Tidindaan u gaa timi lii na aab̄ɔr ti timi waakpambalb tuk nimi na.

3 Njan, m ban ke ni li nyi ke binib bi dii bisui aah ban pu na ga li bi kookoo aayoonn, ki ga n̄a nimi mb̄ɔnyun,

4 ki ga bui ke, “Yesu Kristo aah puu tipuur ti ke u ga gir ni na, u bi la chee? Buyoonn titetiib nan kpo ki nan saa dandana wee na, tiwan m̄m̄m̄k beenin bi ke naah nan bi pu buyoonn Uwumb̄ɔr naan dulnyaa wee na la.”

5 Baageehn pu, le bi suln ke n-yaayoonn na, Uwumb̄ɔr nan di um̄ɔb len, le ki naan paacham, ni kitin̄ ki nyan ni nnyun ni, ki bi nnyun aakaasisik ni na.

6 Nnyun le nan jin dulnyaakpok, ki bii u.

7 Bi suln ke Uwumb̄ɔr aaliin ichachaan ngbaan le joo paacham ni kitin̄ ki bi dandana wee na, ki nan saa buyoonn u ga see paacham ni taab mmii, ki kuln titunwanbirdam na; liyaadaal ngbaan le u ga ji bi tib̄ɔr ki bii bi.

8 Maanigeekaab, ni taa suln ke liwinbaal naahn n̄ibin lichur le Tidindaan chee. N̄ibin lichur mu naahn liwinbaal le u chee.

9 Tidindaan aan taan ke u n̄a waah puu tipuur ti na, ke binib bibaa aah dak pu na. U ji lim̄ɔr ni pu la, kaa ban ke unii ubaa bii. U ban ke binib m̄m̄m̄k kpeln baabimbin ki n̄mar la.

10 Tidindaan aawiindaal ga fuu ni ke unaayuk aah fuur ni pu na la. Liyaadaal ngbaan le paacham ga faa kifuuk sakpen ki jer. Mmii mu ton sakpen na ga donn paacham aawan m̄m̄m̄k. Kitin̄, ni tiwan nim̄k bi kitin̄ pu na mu ga gaa mmii.

11 Tiwan nimina m̄m̄m̄k aah ga bii kina na, ni n̄an ke ni li ye ba aani-bol? Ni n̄an ke ni li bi chain, ki li san Uwumb̄ɔr,

12 ki li lik Uwumb̄ɔr aawiindaal aah ga fuu ni buyoonn na, ki cha ninimbil li man nwiin ngbaan pu. Liyaadaal ngbaan, le paacham ga gaa mmii ki donn. Mmii mu ton sakpen na ga donn paacham aawan m̄m̄m̄k.

13 Uwumb̄ɔr mu aah nan puu tipuur ti na, ti kpa limakl ke paacham p̄ɔɔn ni kitip̄ɔn ga li bi. Nima chee le tiwan m̄m̄m̄k ga li bi mbam̄m.

14 Maanigeekaab, naah kpa limakl kina na, ni li p̄ɔɔni nibaa ki li bi su-una, ki li bi chain, ki taa li kpa taani ubaa Uwumb̄ɔr chee bundaln u ga lik nimi aabimbin aah bi pu na.

15 Tidindaan aah jin lim̄ɔr, kaa gir ni mala na, ni bee ke u tii binib nsan ke bi n̄mar le waahr, le u nin gir ni. Tinaabogeekoo P̄ɔɔl mu nan n̄mee kigban̄ tii ni nimi, ki tuk nimi kina, Uwumb̄ɔr aah tii u nlan pu na.

16 Waagbann m̄m̄m̄k ponn ni u n̄mee Uwumb̄ɔr aawiindaal aab̄ɔr, ki m̄k nimi tib̄ɔr timina. Tib̄ɔr ti p̄ɔɔ unii bee taatataa na tibaa mu bi waagbann ponn ni. Le binib bi kaa kpa nlan ki ga n̄maa yenn mala na kpeln taatataa, ke baah kpeln Uwumb̄ɔr Aagban̄ aab̄ɔr tiken pu na. Nima pu na, Uwumb̄ɔr ga daa bitafal.

17 Maanigeekaab, ni puen bee baah

* 2:22 : Lik N̄iyatan̄ak 26.11.

ɲani pu na. Naah dii mbamɔm pu na,
ni li nyi man, ki taa dii titunwanbir-
dam aanyamɔn aan ki yenn.

¹⁸ Ni moo gaa Tidindaan Yesu
Kristo u gaal timi lir na aaterm, ki li
moo bae waaliin. Uma le yeh mpakm
dandana wee ki ti saa n-yoonn mu
kaa kpa ndoon na. Amii.

Njan aagban ki JONN ɲmee ki na

Limɔfal aamɔboln

¹ Timi Yesu aakpambalb le ban ke ti tuk nimi limɔfal aabɔr. Tibɔr ngbaan ye Yesu aabɔr la. U nan bi n-yaayoonn na, ki beenin bi. Ti nan ɲun waah len pu na. Tinimbil nan kan u, ki lik mbamɔm waah bi pu na. Tiɲaal nan meeh u.

² Yesu, u ye limɔfal ngbaan na, nan di ubaa mɔk timi. Le ti kan u. Nima pu le ti ji seeraa, le ki tuk nimi limɔfal ngbaan aabɔr. Yesu le ye limɔfal li kaa kpa ndoon na daan. N-yoonn mɔmɔk u nan bi Tite Uwumbɔr chee, le ki di ubaa nan mɔk timi.

³ Ti tuk nimi taah kan pu na, ni taah ɲun pu na, aan ti ni nimi li kpaan kijɔtiik. Ni ye mbamɔn la, taah kpaan kijɔtiik na, ti ni Tite Uwumbɔr ni Ujapɔɔn Yesu Kristo le kpaan kijɔtiik ngbaan.

⁴ Ti ban ke ti li kpa mpopiin mbamɔm, nima pu le ti ɲmee tibɔr timina tii nimi.

Uwumbɔr ye nwiihn la

⁵ Ti nan ɲun tibɔr timina Yesu chee la, le ki tuk nimi. Tibɔr ngbaan le ye ke Uwumbɔr ye nwiihn la. Mbɔmbɔɔn mubaa aa bi u chee.

⁶ Ti yaa len ke ti ni Uwumbɔr kpaan kijɔtiik ki yaa beenin dii mbɔmbɔɔn aasan kan, ti mɔn nnyamɔn la, kaa dii mbamɔn aasan.

⁷ Ti yaa dii nwiihn aasan ke Uwumbɔr aah bi nwiihn ni pu na kan, ti kpaan kijɔtiik tɔb chee la. Le Uwumbɔr Aajapɔɔn Yesu Kristo aasin finni tipobil ki nyani titunwanbir mɔmɔk.

⁸ Ti yaa len ke taa ye titunwanbir-dam kan, ti ɲmanni tibaa la; mbamɔn aa bi tisui ni.

⁹ Uwumbɔr ɲani waah len pu na ki ye mbamɔndaan la. Ti yaa kpiir timi aatunwanbir tuk u kan, u ga di cha pinn timi aatunwanbir, ki finn

tipobil, ki nyan tiwan ni kaa ɲan na mɔmɔk.

¹⁰ Ti yaa len ke taa tun titunwanbir kan, ti yin Uwumbɔr unyamɔndaan la. Waabɔr aa bi tisui ni.

2

Yesu Kristo le ye timi aateter

¹ Maabim, maa ban ke ni tun titunwanbir. Nima le cha m ɲmee tibɔr tee tii nimi. Unii mu yaa tun titunwanbir kan, ti kpa uchandatuln Tite Uwumbɔr chee. Uchandatuln ngbaan ye Yesu Kristo la, uma le ye mbamɔndaan.

² U nan si timi aasisiyyaan ki di ubaa toor kitorok tii Uwumbɔr; timi aatunwanbir pu; naa ye timi baanja aatunwanbir pu, binib bimɔk bi dulnyaa ni na aatunwanbir pu. Uma Yesu pu, le Uwumbɔr ga di cha pinn timi.

³ Ti yaa kii Uwumbɔr aamɔb kan, nima le cha ti bee ke ti nyi u.

⁴ Unii yaa len ke u nyi Uwumbɔr; ki yaa kaa kii waamɔb kan, u ye unyamɔndaan la; mbamɔn aa bi usui ni.

⁵⁻⁶ Unii umɔk kii Uwumbɔr aamɔb na, uma le gee Uwumbɔr mbamɔm. Unii umɔk len ke u kpaan Uwumbɔr chee na, u li bi ke Yesu aah bi pu na. Nima le cha ti bee ke ti kpaan Uwumbɔr chee.

Nkaal pɔɔn

⁷ Maanigeekaab, naa ye nkaal pɔɔn le m ɲmee tii nimi. Ni ye nkaal kpok la. Naah nan piin ki dii Yesu aasan na, ni ɲun nkaal ngbaan, le ki di nan saa din. Nkaal kpok ngbaan le ye tibɔr ti ni ɲun na.

⁸ Tɔ, maah bi ɲmee nkaal mu na ye nkaal pɔɔn la. Yesu nan ɲa nkaal ngbaan aah len pu na. Ni mu ɲani mu aah len pu na la. Nimina mɔk ke mu ye mbamɔn. Mbɔmbɔɔn bi jer la. Nwiihn bamɔnn bi wolni la.

⁹ Unii yaa len ke u bi nwiihn ni ki yaa nan una aabo kan, u beenin bi mbɔmbɔɔn ni la, le ki di nan saa din.

¹⁰ Unii umɔk gee una aabo na bi nwiihn ni la. Tiwan ni ga cha unii lir na aa bi nwiihn ni.

¹¹ Unii umək nan una aabo na bi mbəmbəən ni la, le ki dii mbəmbəən aasan. Mbəmbəən ngbaan jəb unimbil la, nima le waa nyi waah cha nin chee na.

¹² Maabim, Uwumbər di cha pinn nimi aatunwanbir Yesu aayimbil pu. Nima pu le m ηmee tibər tee tii nimi.

¹³ Ntetiib, ni nyi Yesu u nan bi n-yoonn məmək na. Nima pu le m ηmee tibər tee tii nimi. Binachipəm, ni nyan kinimbəj ki kaa ηan na. Nima pu le m ηmee tibər tee tii nimi.

¹⁴ Maabim, ni nyi Tite Uwumbər. Nima pu le m ηmee tibər tee tii nimi. Ntetiib, ni nyi Yesu u nan bi n-yoonn məmək na. Nima pu le m ηmee tibər tee tii nimi. Binachipəm, ni kpa mpəən, le Uwumbər aabər bi nisui ni, le ni nyan kinimbəj ki kaa ηan na. Nima pu le m ηmee tibər tee tii nimi.

¹⁵ Tə, ni taa li gee dulnyaa wee aasan. Ni taa li gee dulnyaa wee ponn ni aawan. Unii yaa gee dulnyaa wee aasan kan, waa gee Tite Uwumbər.

¹⁶ Binib aanimbil man tiwan ni kaa ηan na pu. Binimbil man baah kan tiwan ni na pu. Bi kpa kalmbaani baawan pu. Tiwan nimina məmək ye dulnyaa wee aasan la, naa ye Tite Uwumbər aasan.

¹⁷ Dulnyaa wee ga doo. Tiwan ni binib aanimbil man ni pu na, ni mu ga doo. Unii umək ηani Uwumbər aageehn na ga li bi n-yoonn mu kaa kpa ndoon na.

Yesu Kristo aadin

¹⁸ Maabim, ni yaa kpee siib kan, kookoo aayoonn ga fuu ni. Ni nan ηun ke Yesu aadin ga dan. Dandana wee Yesu aadim fuu ni ki wiir. Nima pu le ti nyi ke ni yaa kpee siib kan, kookoo aayoonn ga fuu ni.

¹⁹ Binib bi ye Kristo aadim na nyan ti chee. Bi mu aa nan ye timi aanib. Bi yaa ba ye timi aanib kan, bi ba ga li beenin bi ti chee. Bi nyan ti chee ke ti bee ke bi ponn ni ubaa aa ye timi aanii.

²⁰ Nimi kan, Yesu u ye chain na tii nimi Waafuur Nyaan. Waafuur

Nyaan aah bi nisui ni na, nima le ni məmək nyi tibər ti ye mbamən na.

²¹ Naa ye ke naa nyi mbamən ngbaan le cha m ηmee tibər tee tii nimi. Ni nyi mbamən, ki mu nyi ke nnyamən mubaa aa ye mbamən. Nima pu le m ηmee tibər tee tii nimi.

²² Nma ye unyaməndaan? Unyaməndaan ye unii u len ke Yesu aa ye Kristo u gaa timi lii na. Udaan le ye Kristo aadin. U yii Tite Uwumbər ni Ujapəən mək.

²³ Unii umək yii Uwumbər Aajapəən na yii Uwumbər mu la. Unii umək gaa Uwumbər Aajapəən na gaa Uwumbər mu la.

²⁴ Naah nan piin ki dii Yesu aasan ki di nan saa din na, ni ηun waabər la. Ni li nyi ki cha tibər ngbaan li beenin bi nisui ni. Tibər ngbaan yaa beenin bi nisui ni kan, ni ga kpaan Tite Uwumbər ni Ujapəən chee la.

²⁵ Waah puu tipuur ke u ga tii timi tiwan ni na, nima le ye liməfal li kaa kpa ndoon na.

²⁶ M ηmee tibər tee tii nimi, ke m tuk nimi binib bi ban bi ηmann nimi na pu.

²⁷ Nimi le Yesu nan tii Waafuur Nyaan. Waafuur Nyaan ngbaan beenin bi ni ni. Nima pu na, naa ki ban ke unii ubaa mək nimi waabər. Waafuur Nyaan le mək nimi Uwumbər aabər məmək. Waafuur Nyaan aah mək nimi pu na, ni ye mbamən la, naa ye nnyamən. Nima pu na, kii man Waafuur Nyaan aah mək nimi pu na, ki li kpaan Yesu chee n-yoonn məmək.

²⁸ Maabim, ni li kpaan Yesu chee n-yoonn məmək, aan ti li kpa lipobil ki taa san iniməən u chee bundaln u ga gir ni na.

²⁹ Ni nyi ke Yesu ye mbaməndaan la. Nima pu le ni bee ke unii umək ηani ni ηan na ye Uwumbər aabo.

3

Uwumbər aabim

¹ Lik Tite Uwumbər aah gee timi sakpen pu na. U yin timi ke waabim. Le ti mu sil ye waabim. Dulnyaa

aanib aa nyi Uwumbər. Baah kaa nyi Uwumbər na, nima pu le baa nyi ti mu.

²Maanigeekaab, dandana wee ti ye Uwumbər aabim la. Taa kee nyi taah ga nan li bi pu na. Ti po nyi ke Yesu yaa nan gir ni kan, ti ga kan waah bi pu na. Nima pu le ti mu ga li naahn u.

³Unii umək kpa Yesu pu limakl ngbaan na, u ηani ubaa chain la, ke Yesu aah ye chain pu na.

⁴Unii umək tun titunwanbir na, u ηani Uwumbər aakaal aah kə pu na la; ba pu? unii yaa ηa Uwumbər aakaal aah kə pu na kan, nima le ye titunwanbir.

⁵Ni nyi ke Yesu aah nan dan dulnyaa wee ni na, u dan u nan nyan titunwanbir la. Ni nyi ke uma Yesu aa tun titunwanbir tibaa.

⁶Unii umək bi Yesu ni na aan ki li beenin tun titunwanbir. Unii umək beenin tun titunwanbir na aa kan u, ki mu aa nyi u.

⁷Maabim, taa cha unii ubaa ηmann nimi. Unii umək ηani ni ηan na, udaan ye unibamənn ke Yesu aah ye unibamənn pu na la.

⁸Unii umək tun titunwanbir n-yoonn məmək na, u ye kinimbəη aanii la. Ba pu? kinimbəη aah nan piin buyoonn na, ki po tun titunwanbir la. Uwumbər Aajapəon aah nan dan dulnyaa wee ni na, u nan dan ke u nan ηa kinimbəη aatuln yəli la.

⁹Unii umək ye Uwumbər aabo na, Uwumbər aabimbin bi u ni. Nima pu, waan ki li beenin tun titunwanbir. Ute le ye Uwumbər. Nima pu, waan ηmaa dii titunwanbir aasan.

¹⁰Unii umək kaa ηani ni ηan na aa ye Uwumbər aabo. Unii umək kaa gee una aabo na, u mu aa ye Uwumbər aabo. Nima le cha ni beer binib bi ye Uwumbər aabim na, ni binib bi ye kinimbəη aabim na.

Ni li gee təb

¹¹Naah nan piin ki dii Yesu aasan ki di nan saa din na, naah ηun tibər ti na le ye ke, “Cha ti li gee təb.”

¹²Taa cha ti li bi ke Keenn na. U nan ye kinimbəη ki kaa ηan na aanii la, le

ki ku unaal. Ba pu u ku unaal? Uma Keenn aatuln aa nan ηan. Unaal ma aatuln nan ηan. Nima le nan cha u ku u.

¹³Nnaabitiib, dulnyaa aanib yaa nan nimi kan, taa cha ni gar nimi man.

¹⁴Taah gee tinaabitiib na, nima le cha ti bee ke ti nyan nkun ni, ki kpa liməfal li kaa kpa ndoon na. Unii umək kaa gee una aabo na, u beenin bi nkun ni la.

¹⁵Unii umək nan una aabo na, u ye unikur la. Ni nyi ke unikur ubaa aa kpa liməfal li kaa kpa ndoon na.

¹⁶Yesu nan sil timi aasisiidaan ki kpo ti pu. Nima le cha ti bee ngeehm aah ye pu na. Ni ηan ke ti mu ga ηmaa kpo tinaabitiib pu.

¹⁷Unii yaa kpa liwankpal ki yaa kan una aabo bi igiin ni ki yaa kaa san u kinimbaak kan, Uwumbər aageehm aa bi usui ni.

¹⁸Maabim, taa cha ti li gee binib timəb ni baanja. Nima ye fam la. Cha ti li gee bi mbaməm, ki li ter bi.

¹⁹Nima le ga cha ti bee ke ti dii mbamən aasan. Nima le ga cha ti li kpa nsuudoon Uwumbər chee.

²⁰Ti yaa dak tisui ni ke timi aabər bii kan, cha ti li teer ke Uwumbər jer tisui, ki nyi tiwan məmək.

²¹Maanigeekaab, ti yaa bee tisui ni ke timi aabər aa bii kan, ti kpa lipobil Uwumbər chee.

²²Ti kii waaməb la, ki ηani tiwan ni piir usui na. Nima pu, taah mee u tiwan ni na, u tii timi.

²³Waah tuk timi ke ti li ηani pu na le ye ke: ti gaa Ujapəon Yesu Kristo ki kii, ki li gee təb, uma Yesu aah tuk timi pu na.

²⁴Unii umək kii Uwumbər aaməb na, u bi Uwumbər ni. Uwumbər mu bi u ni. U tii timi Waafuur Nyaan, nima le cha ti bee ke u bi ti ni.

4

Binib bi ηmanni nimi na aabər

¹Maanigeekaab, binib yaa len ke bi kpa Uwumbər Aafuur Nyaan kan, ni taa pak bi məmək. Ni lik baah len pu

na, aan ki bee ke ni ye Uwumbər Aafuur Nyaan le cha bi len aan naa ye. Binmajmannim chuun dulnyaa wee ni ki wiir, ki len ke bi ye Uwumbər aabənabtiib, kaa ye.

² Ubənabr umək len ke Yesu Kristo nan kpaln unii ki dan dulnyaa wee ni na, uma le kpa Uwumbər Aafuur Nyaan. Nima le ga cha ni bee binib bi kpa Uwumbər Aafuur Nyaan na, ni binib bi kaa kpa na.

³ Ubənabr umək len ke Yesu aa kpaln unii na kan, udaan ngbaan aa kpa Uwumbər Aafuur Nyaan. U ye Kristo aadin aabənabr la. Ni nan njan ke Kristo aadin aabənabtiib ga dan. Dandana wee, bi fuu ni dulnyaa ni a.

⁴ Maabim, ni ye Uwumbər yaab la. Uwumbər Aafuur Nyaan mu bi nisui ni na jer kinimbəŋ ki bi dulnyaa wee ni na. Nima pu le ni nyan Yesu aadin aabənabtiib ngbaan.

⁵ Bi ye dulnyaa yaab la. Nima pu le bi len dulnyaa aabər, le dulnyaa aanib pel baah len pu na.

⁶ Tima kan, ti ye Uwumbər yaab la. Unii umək nyi Uwumbər na pel taah len pu na. Unii umək kaa ye Uwumbər yoo na aa pel taah len pu na. Nimina le ga cha ti bee binib bi kpa Uwumbər Aafuur Nyaan mu ye mbamən na, ni binib bi ye Yesu aadin aabənabtiib na.

Uwumbər ye ngeehm la

⁷ Maanigeekaab, cha ti li gee tɔb. Ba pu? u cha binib gee tɔb na le ye Uwumbər. Unii umək gee unaabitiib na, u ye Uwumbər aabo la, ki nyi Uwumbər.

⁸ Uwumbər ye ngeehm la. Nima pu na, unii u kaa gee unaabitiib na, waa nyi Uwumbər.

⁹ Uwumbər nan tun ni Ujapənbaal dulnyaa wee ni ke ti nan kan liməfal li kaa kpa ndoon na u pu. Nimina le mək timi ke u gee timi.

¹⁰ Ngeehm aa ye ke timi le gee Uwumbər. Ngeehm ye ke Uwumbər le gee timi, ki tun ni Ujapən dulnyaa ni, u nan sil timi aasisiiaan ki di ubaa toor kitorok tii Uwumbər,

timi aatunwanbir pu. Uma pu, le Uwumbər ga di cha pinn timi.

¹¹ Maanigeekaab, Uwumbər aah gee timi sakpen kina na, ni njan ke ti mu li gee tɔb.

¹² Unii ubaa aa kee kan Uwumbər. Ti yaa gee tɔb kan, Uwumbər bi ti ni la, nima le ti gee tɔb mbaməm, waah ban pu na.

¹³ Tɔ, u tii timi Waafuur Nyaan. Nima le cha ti bee ke ti bi u ni, u mu bi ti ni.

¹⁴ Tinimbil nan kan Uwumbər Aajapən, le ti jin seeraa ke Ute tun ni u dulnyaa wee ni, ke u nan gaa dulnyaa ni aanib lii.

¹⁵ Unii umək len binib aanimbil ni ke Yesu le ye Uwumbər Aajapən na kan, Uwumbər bi u ni la, u mu bi Uwumbər ni.

¹⁶ Ti nyi Uwumbər aah gee timi pu na, ki pak ke u gee timi la.

Uwumbər ye ngeehm la. Unii umək gee binib n-yoonn məmək na, u bi Uwumbər ni la, Uwumbər mu bi u ni.

¹⁷ Ti gee binib mbaməm ke ti li kpa lipobil bundaln Uwumbər ga ji binib tibər na. Ba pu? Yesu aah bi pu na, ti mu bi kina le dulnyaa wee ni.

¹⁸ Unii u gee Uwumbər na aa san ijawaan. Unii yaa kpa ngeehm mbaməm kan, ngeehm ngbaan nyan ijawaan u ni. Unii u san ijawaan na aa gee Uwumbər mbaməm; ijawaan ye falaa la.

¹⁹ Uwumbər le nan puen gee timi. Nima pu le ti mu gee u.

²⁰ Unii yaa len ke u gee Uwumbər ki yaa nan una aabo kan, u ye unyaməndaan la. U yaa kaa gee una aabo u unimbil waa u na kan, u ga njan kinye ki li gee Uwumbər u unimbil aa waa u na?

²¹ Yesu aah nan tuk timi pu na le ye ke: unii u gee Uwumbər na, u li gee una aabo mu.

5

Taah nyan dulnyaa aabimbin pu na

¹ Unii umək pak ke Yesu ye Kristo u gaa timi lii na, udaan ngbaan ye Uwumbər aabo la. Unii umək gee ubo aate na, u ga li gee waabo mu.

2 Ti yaa gee Uwumbər ki kii waaməb kan, nima le cha ti nyi ke ti gee waabim.

3 Ti yaa gee Uwumbər kan, naatataa le ye ke ti kii waaməb. Le waaməb aa pəə.

4 Ba pu? binib bimək ye Uwumbər aabim na nyanɲni dulnyaa aatəŋ. Taah gaa Yesu ki kii na, nima le cha ti nyanɲni dulnyaa aatəŋ.

5 Ulau nyanɲni dulnyaa aatəŋ? Unii umək pak ke Yesu ye Uwumbər Aajapəən na, uma le nyanɲni dulnyaa aatəŋ.

Yesu Kristo aaseeraadam

6 Yesu Kristo le ye u nan dan dulnyaa wee ni na, le Jonn muin u nnyun ni. Baah nan ku u na, le waasin nyan. Naa ye ke Jonn muin u nnyun ni baanja la, bi nan ku u ki kpee, le waasin nyan. Uwumbər Aafuur Nyaan mək timi ke nimina ye mbaməŋ la; ba pu? Nfuur Nyaan ye mbaməndaan la.

7-8 Jonn nan muin Yesu nnyun ni. U nan kpo, le waasin nyan. Nimina le mək ke u ye Uwumbər Aajapəən. Nfuur Nyaan ngbaan mu mək ke u ye Uwumbər Aajapəən.

9 Kina le Uwumbər ji seeraa ki mək ke Yesu sil ye Ujapəən. Ti pak binib aaseeraa la. Uwumbər aaseeraa jer binib yoo.

10 Unii umək gaa Uwumbər Aajapəən ki kii na, u pak Uwumbər aah len pu na. Unii umək kaa pak Uwumbər aah len pu na, u yin Uwumbər unyaməndaan la; kinye pu? waa pak Uwumbər aah len Ujapəən aabər pu na.

11 Uwumbər aah len pu na le ye ke u tii timi liməfal li kaa kpa ndoon na, ke liməfal ngbaan bi Ujapəən ni.

12 Unii umək kpa Uwumbər Aajapəən na le kpa liməfal ngbaan. Unii umək kaa kpa Uwumbər Aajapəən na aa kpa liməfal ngbaan.

Liməfal li kaa kpa ndoon na

13 M ɲmee tibər tee tii nimi bi gaa Uwumbər Aajapəən ki kii na, ke ni

bee ke ni kpa liməfal li kaa kpa ndoon na.

14 Ti kpa lipobil ki mee Uwumbər ki bee ke ti yaa mee u tiwan ni ye waageehn na kan, u ɲun timi aameel la.

15 Ti yaa bee ke u ɲun timi aameel kan, ti bee ke ti kan taah mee u tiwan ni na la.

16 Unii yaa kan una aabo tun titunwanbir ti kaan cha u kpo na kan, u ga mee Uwumbər tii u. Le Uwumbər ga tii u liməfal. Binib bi tun titunwanbir ti kaan cha bi kpo na, Uwumbər ga tii bi liməfal. Le titunwanbir ti cha binib kpo na mu bi. Maa len ke ni li mee Uwumbər tii binib bi tun titunwanbir ngbaan na.

17 Lituln limək kaa ɲan na po ye titunwanbir la. Titunwanbir ti kaan cha binib kpo na mu bi.

18 Ti nyi ke unii umək ye Uwumbər aabo na aa ki tun titunwanbir; ba pu? Uwumbər Aajapəən kii u, le kinimbəŋ aan ɲmaa ɲa u nibaa.

19 Ti nyi ke ti ye Uwumbər aabim la, ki nyi ke dulnyaa aanib məmək bi kinimbəŋ aajaal ni la.

20 Ti nyi ke Uwumbər Aajapəən nan dan ki nan tii timi nlan ke ti bee Uwumbər; u ye Uwumbər bamənn na la. Ti bi Ujapəən Yesu Kristo ni, nima le ti bi Uwumbər bamənn mu ni. Uma le ye Uwumbər bamənn, ni liməfal li kaa kpa ndoon na daan.

21 Maabim, ni nyan nibaa ɲiwaa ni man.

Lelee aagban̄ ki JÖNN ŋmee ki na

¹ Min Jönn u ye uninkpel na le ŋmee tibər tee tii nimi Yesu aanib, nimi bi Uwumbər nyan bi na. M gee nimi mbaməm la. Naa ye min baan̄ja le gee nimi. Binib bimək nyi mbamən na mu gee nimi.

² Mbamən pu, le ti gee nimi. Mbamən ngbaan bi tisui ni, ki ga li bi ti chee n-yoonn mu kaa kpa ndoon na.

³ Tite Uwumbər, ni Yesu Kristo u ye Tite Uwumbər Aajapəən na, ga ter timi, ki san timi kinimbaak, ki tii timi nsuudoon, ki cha ti li dii mbamən aasan, ki li gee təb.

Mbamən ni ngeehm

⁴ M kan ke ni ponn ni bibaa dii mbamən aasan, Tite Uwumbər aah tuk timi pu na. Le ni ŋa mi mpopiin sakpen.

⁵ Yesu aanib, m gaŋ nimi, cha ti məmək li gee təb man. Maa ŋmee nkaal pəən tii nimi. Taah nan piin ki dii Yesu aasan na, ti nan ŋun nkaal ngbaan la, le ki di nan saa din.

⁶ Ti yaa gee Uwumbər kan, naatataa le ye ke ti li keei waaməb. Naah nan piin ki dii Yesu aasan na, ni nan ŋun nkaal ngbaan la, le ki di nan saa din. Nkaal ngbaan le ye ke ti li gee təb n-yoonn məmək.

⁷ Biŋmaŋmannim chuun dulnyaa wee ni ki wiir. Bi len ke Yesu Kristo aa nan kpaln unii ki dan dulnyaa wee ni. Bima le ye biŋmaŋmannim ki ye Kristo aadim.

⁸ Li nyi man, taa cha nimi aatuln bee yəli. M ban ke ni kan naah tun lituln li na aapiin məmək la.

⁹ Unii umək kaa beenin dii Kristo aabər, ki di tibəyayan kpee ti pu na kan, waa gaa Uwumbər. Unii umək beenin dii Yesu aabər na kan, u gaa Tite Uwumbər ni Ujapəən məmək la.

¹⁰ Unii yaa dan ni chee ki joo ni tibər ti kaa ye Kristo aabər na kan, ni

taa cha u koo ni nido. Hali ni taa doon u.

¹¹ Unii u doon u na kpaln ubakaato le na.

Kookoo aabər

¹² M kpa tibər sakpen ki ban m tuk nimi; m mu aa ban m ŋmee ti kigban̄ kee ponn ni. M dak ke m ga mann nimi, ki len ni chee, aan ti li kpa mpopiin mbaməm.

¹³ Ninaabitiib bi Uwumbər lee bi na dooni nimi la.

Taataa aagban ki JONN ɲmee ki na

¹ Min Jonn u ye uninkpel na dooni si, njɔgeehn Gayus. M gee si mbamɔm la.

² Njɔgeehn, m mee Uwumbɔr tii si, ke aa li kpa laafee, ki kani tinyoor, ke saawiin aah kpa tinyoor Uwumbɔr chee pu na.

³ Tinaabitiib bibaa dan do, ki nan tuk mi saah dii mbamɔm pu na. Le ni ɲa mi mpopiin sakpen a. Aa sil dii mbamɔm la.

⁴ M yaa ɲun ke maabim dii mbamɔm kan, ni ɲani mi mpopiin la. Nibaa aa bi ki ɲani mi mpopiin ki jer kina.

⁵ Njɔgeehn, m nyi ke aa ter Yesu aanib bi ye bicham na n-yoonn mɔmɔk; saah kaa nyi bi na mu, aa ter bi la. Saah ɲani kina na, aa ɲani mbamɔm la.

⁶ Bi tuk m ni Yesu aanib bi bi do na saah gee bi pu na. Aa pɔɔk aabaa, ki li beenin ter bi baasachuln ponn ni. Ter bi Uwumbɔr aah ban pu na.

⁷ Yesu pu, le bi chuun tuk binib waabɔr, kaa gaal tiwan nibaa binib bi kaa dii Yesu aasan na chee.

⁸ Nima pu, ni ɲan ke timi bi dii Yesu aasan na li ter bi. Ti yaa ter bi kan, ti ter bi ke bi tuk binib Yesu aabɔr ti ye mbamɔn na la.

⁹ M nan ɲmee tibɔr tibaa tii Yesu aanib. Le Diotrefes aa gar ti. U ban ke u li ye Yesu aanib aayidaan.

¹⁰ U len tibɔbir ki geei inyamɔn paani timi. Waah ɲa kina na, waa faar. Tinaabitiib yaa dan kan, waa channi bi tichann. Binib bi ban ke bi chann bi tichann na, u kiir bi, kaa kii, ki ban ke u jenn nyan bi Yesu aanib ponn ni. M yaa fuu ni kan, m ga baa u waah ɲani pu na, aan ti nyan mpaan pu.

¹¹ Njɔgeehn, taa dii unii u kaa ɲan na aataabuu. Li dii unii u ɲan na aataabuu. Unii umɔk ɲani ni ɲan na kan, u ye Uwumbɔr yoo la. Unii

umɔk ɲani ni kaa ɲan na kan, waa nyi Uwumbɔr.

¹² Binib mɔmɔk pak Demetrius. Waah dii mbamɔn aasan pu na le mɔk ke u ye unii. Ti mu pak u. Aa bee ke taah len pu na, ti gbii la.

Kookoo aabɔr

¹³ M kpa tibɔr sakpen, ki ban m tuk si. Maa ban m ɲmee ti kigban kee ponn ni.

¹⁴ M dak ke ni yaa kpee siib kan, m ga kan si, ki len aa chee.

¹⁵ Uwumbɔr tii si nsuudoon. Yesu aanib bi bi do na dooni si. Aa doon Yesu aanib bi bi aa chee na mɔmɔk ubaabaa tii timi.

Kigban ki JUUD ηmee ki na

¹ Min Juud, u ye Yesu Kristo aatu-tunn, ni Jems aanaal na le ηmee tibər tee tii nimi bi Uwumbər lee nimi na. U gee nimi, ki joo nimi Yesu Kristo pu la.

² M mee Uwumbər ke u moo san nimi kinimbaak, ki tii nimi nsuudoon, ki cha ni li gee təb mbaməm.

Bibiindam aah ηani pu na

³ Maanigeekaab, nnimbil nan man ke m ηmee kigban ki tuk nimi Uwumbər aah gaal timi lir pu na aabər tii nimi. M mu aa ηmee kina; ba pu? ni muk mi ke m ηmee kigban ki gan nimi ke ni li pəoni nibaa ki li joo Uwumbər aabər, ki yii binib bi bii ti na. Uwumbər le nan di tibər ngbaan tii waaninyaam. Ubaa taa kpeln ti.

⁴ Budabu cha m gan ni nimi kina na le ye ke binib bibaa nan koo ni nikaasisik ni, ki ηmanni nimi. Baa san Uwumbər. Bi len ke Uwumbər aah di cha pinn timi pu na, ti yaa gər kidagook kan, waan daa titafal. Bi yii Tidindaan Yesu Kristo. Uma baanja le ye Tidindaan. N-yaayoonn na, Uwumbər aabənabtiib nan ηmee ke Uwumbər ga daa bibiindam ngbaan aatafal.

⁵ Ni nyi maah ga tuk nimi pu na məmək. Le m ban m teer nimi. Uwumbər nan nyan Israel yaab Ijpt aatiη ni ki gaa bi lii. Le u mu nan ku bi ponn ni binib bi kaa gaa u ki kii na.

⁶ Teer man, Uwumbər aatuuntiib bi nan di cha Uwumbər aah tii bi lituln li na, ki nyan ni bido paacham na aabər. Uwumbər nan buu bi tikululn ti baan ηmaa buur ti na, ki di bi ηa mbəmbəən mu bi kitin aataab na ni, ki nan saa nwiin mundaln u ga ji bi tibər ki siin bi ntafadaan na.

⁷ Teer man, Sodom ni Gomora aatim, ni itingbaan na aanib bi nan gər kidagook, ki mu yii bipiib ki ban bijab na aabər. Uwumbər nan daa bitafal, ki di bi ηa mmii mu kaan junn na ni,

ni le ye nsurm ki tii titunwanbirdam məmək.

⁸ Le bibiindam bi bi nikaasisik ni na aa gar nsurm ngbaan. Bi mu ηani ke binib ngbaan aah nan ηani pu na la. Bi len ke bi dan tidan ti mək bi ke bi gər kidagook, ki seei Uwumbər aatuuntiib, ki taa kii unii ubaa aaməb na.

⁹ Maikel u ye Uwumbər aatuuntiib aaninkpel na aa nan gee ke u sii kinimbəη. U ni kinimbəη nan kpak kinikpakpak Moses aawon pu, ke ulau ga yoor u. Maikel mu aa gee ke u sii kinimbəη ki bii ki. U nan po bui ki ke, “Uwumbər li kae si.”

¹⁰ Bibiindam ngbaan ma seei Uwumbər aatuuntiib la, kaa nyi baah bi pu na. Bi ηani bisui aah gee pu na, ke ipeel i kaa dak ilandak na aah ηani pu na. Nima le Uwumbər ga daa bitafal.

¹¹ Tibəbir bi bi pu la. Bi yii Uwumbər aaməb ke Keenn aah nan yii pu na. Bi mək binib mməkm mu kaa ηan na ηimobil pu, ke Balaam aah nan ηa pu na. Bi yii baaninkpiib aaməi ke Kora aah nan yii pu na. Uwumbər ga bii bi mu.

¹² Ni yaa kpaan ni ji tijikaar Uwumbər aadiik ni kan, bi sak nikaasisik ni ke tijəη aah likr libəkul pu pu na; ba pu? bi kpaan ji ni chee, kaa san Uwumbər. Bi ban ke bi kpiin bibaa baanja la. Baa kpa tinyoor. Bi naahn utaal u yun ki bəln ki joo ni libuln kaa nu na la; ki naahn isui i kaa lu ηisubil ki kpo ki kpukr lir na la.

¹³ Bi tun iniməən aatuln la, ki naahn nnyusakpem aanyunkpenn ti ηani tipupukr ni tijəη nnyun aagbaan na la, ki ki naahn ηinməbil ηi kaa chuun ηaasan ni na. Uwumbər ga di bi ηa mbəmbəən ni, n-yoonn mu kaa kpa ndoon na.

¹⁴ Tə, Enok, u nan ye Adam aayaabisəsək loloob na, nan puun len Uwumbər aah ga ηa bibiindam ngbaan pu na ke, “Li pel man, Uwumbər ni waatuuntiib ηichur kipiik ga dan

¹⁵ ki nan ji binib məmək tibər; ki ga bii titunwanbirdam məmək; ba pu? bi yii Uwumbər, ki tun titunwanbir

waah kaa gee pu na, ki len tibəbir u pu.”

¹⁶ Bibiindam ngbaan ŋulni n-yoonn məmək; tiwan nibaa aa mə bi chee. Bi dii tiwan ni kaa ŋan na aakpeek, ki len mpəən pu ki kpa kipupuk, ki pak biwankpadam, ŋimombil pu.

Nsurm ni nsakm aabər

¹⁷ Maanigeekaab, teer man Tidindaan Yesu Kristo aakpambalb aah nan tuk nimi pu na,

¹⁸ ke kookoo aayoonn ni, binib ga li bi ki ŋani bininyaam mbənyun, ki dii tiwan ni kaa ŋan na aakpeek, Uwumbər aah kaa gee pu na.

¹⁹ Binib ngbaan yakr Yesu aanib la, ki dii bisui aah gee pu na, kaa kpa Uwumbər Aafuur Nyaan.

²⁰ Maanigeekaab, naah gaa Uwumbər aabər ti ye chain na pu na, ni li moo dii waasan mbaməm, ki li mee u Waafuur Nyaan aapəən pu,

²¹ ki li ye binib bi Uwumbər ga li gee bi na, ki kii buyoonn Tidindaan Yesu Kristo ga tii timi liməfal li kaa kpa ndoon na, waanimbaasaln pu na.

²² Binib bibaa joo beeni la. San bidam kinimbaak man,

²³ ki ter bibaa mu ke bi ŋmar ki nya ntafadaan ni. San bibaa mu kinimbaak man, ki li nan baatunwanbir ti ŋa bi tijəŋ na, ki li san ijawaan baatunwanbir taa doo nimi.

Kipak aameel

²⁴ Uwumbər u wiin chain na ga li ŋmaa joo nimi, ni taa lir, ki ga ŋmaa di nimi siin unimbiin ni, le ni ga li kpa mpopiin sakpen, kaan li kpa taani ubaa.

²⁵ Uwumbər baan baanja le bi. Tidindaan Yesu Kristo pu le u nyan timi ntafadaan ni, ki gaa timi lii. Uwumbər le yeh nnyun, ni mpakm, ni mpəən məmək, ni tiwan məmək, n-yoonn mu jer na, ni dandana wee, ni n-yoonn mu kaa kpa ndoon na. Amii.

TIBOKPIIRKAAN (REFELEESIONN)

¹ Tibər tee le Uwumbər nan tuk Yesu Kristo ke u nan kpiir tuk waatum. Ti ye tibər ti ga ɲa woween na la. Le Yesu nan tun waatuun ke u buen waatutunn Jənn chee ki ti tuk u tibər ngbaan.

² Uwumbər ni Yesu Kristo aah tuk Jənn tibər ti, ki mək u tiwan ni na, le u ɲmee ni məmək kigbanj ponn ni.

³ Unii u karn Uwumbər aabər timina binib aanimbil ni na, Uwumbər aanyoor bi u pu. Binib bi ɲun ki ɲa taah len pu na, Uwumbər aanyoor bi bi mu pu. Ba pu? buyoonn tibər tee ga nan ɲa na aa ki daa.

U doon Yesu aanib bi bi ntim mulole ni na

⁴⁻⁵ Min Jənn le ɲmee kigbanj kee ke m tii Yesu aanib bi bi Asia aatim mulole ni na. Uwumbər u nan bi, ki beenin bi, ki ga li bi n-yoonn mu kaa kpa ndoon na, ni Waafuur mulole mu bi waabərjal chee na, ni Yesu Kristo, ɲa tinyoor ɲa ni pu, ki tii nimi nsuudoon. Yesu Kristo len mbamən, ki puen fikr nkun ni, ki ye dulnyaa wee ni aabərb aayidaan.

U gee timi la, ki di waasin finn timi, ki nyan timi titunwanbir ni, ki gaa timi lii,

⁶ ki ɲa timi waanaan ni aanib bi ye bitotoorb na, ke ti li tun lituln tii Ute Uwumbər. Uma Yesu le ye uyimbidaan, ki kpa mpəɔn məmək n-yoonn mu kaa kpa ndoon na. Amii.

⁷ Lik, u ga dii ntaalangbam ni ki dan. Binib məmək aanimbil ga kan u. Binib bi nan saa u na mu ga kan u. U pu, le ɲinibol ɲimək bi dulnyaa wee ni na ga wii. Ni ye mbamən la. Amii.

⁸ Tidindaan Uwumbər, u yeh mpəɔn məmək, ki nan bi, ki beenin bi, ki ga li bi n-yoonn mu kaa kpa ndoon na le len ke uma le ye Alfa ni Omega,* mpiin ngbaan ni ndoon ngbaan.

Yesu aah kpiir ubaa mək Jənn pu na

⁹ Min Jənn u ye nina aabo na, m ni nimi kpaan ki ji falaa ni suklaa Yesu pu, ki ye waanaan ni aanib. Uwumbər aabər ni Yesu aabənyaan tee pu, le bi nan di mi kaan lidikl li bi yin li ke Patmos na pu. ¹⁰ Tidindaan aakpaakool daal le Uwumbər Aafuur Nyaan nan fir m pu. Le m ɲun nneel sakpiin len mpuwəb ke kakaan na,

¹¹ ki bui mi ke, “Nmee saah ga kan pu na kigbanj ni, ki di kigbanj ngbaan tun Yesu aanib bi bi Asia aatim mulole ni na chee, bi bi Efesus aatiŋ ni, ni Simina aatiŋ ni, ni Pegamum aatiŋ ni, ni Tiataira aatiŋ ni, ni Sadis aatiŋ ni, ni Filadelfia aatiŋ ni, ni Laodisea aatiŋ ni na.”

¹² Le m fenn lik ke m bee udaan u len m chee kina na. Maah fenn na, le m kan salmaa aawan ni pu karyaa tiib təŋni na tiwan nilole,

¹³ ni unii u naahn Unibən Aabo na, bi bikaasisik ni, ki pee libəkul li pii utaafar na, ki buu salmaa aagbapapaln ubinj chee.†

¹⁴ Uyl ni waayikpir piin chain, ke tikokonn na. Unimbil wiin ke mmii na.

¹⁵ Utaafar mu wiin ke baah pur tikur ti mmii ni na aah wiin pu na. Uneel mu fuuk ke bunyəb sakpem aanyun na.

¹⁶ Le u joo inmabi ilole unangii ni. Kijaak aajuk ki ka ɲipepel məmək ɲilee na mu bi uməb ni. Unimbil wəb wiin chain, ke nwiin aah wiin chain pu nwiin pu na.

¹⁷ Maah kan u na, le m lir gbaan unimbiin ni ke maah kpo le na. Le u di unangii paan m pu, ki bui mi ke, “Taa san ijawaan. Min le ye mpiin ngbaan ni ndoon ngbaan.

¹⁸ Min le ye uməfadaan. M nan kpo, le ki fikr, ki ga li bi n-yoonn mu kaa kpa ndoon na, ki joo nkun ni kitekpiitiŋ aasaafii tiib.

¹⁹ Nima pu na, ɲmee saah kan pu na, ki ɲmee naah bi pu dandana wee na, ki ɲmee naah ga nan ɲa pu n-yoonn mu choo na na.

²⁰ Saah kan inmabi ilole i ɲhangii ni,

* **1:8** : Alfa ni Omega aatataa le ye mpiin ni ndoon.

† **1:13** : Lik Daniel 7.13; 10.5.

ki kan salmaa aawan ni pu karyaa tiib tɔŋni na tiwan nilole na, naatataa le ye ke inɲmabi ilole ngbaan si maanib bi bi ntim mulole ngbaan ni na aatu-untiib aasisiiaan. Karyaa tiib aah tɔŋni tiwan ni pu, aan ni ye nilole ngbaan mu si maanib bi bi ntim mulole ngbaan ni na aasisiiaan.

2

Efesus aatiŋ aanib aabɔr

¹ “Nmee kigbaŋ tii maanib bi bi Efesus aatiŋ ni na aatuun ke min Yesu u joo inɲmabi ilole ngbaan nɲangii ni, ki chuun salmaa aawan ni pu karyaa tiib tɔŋni na tiwan nilole na aakaasisik ni na le len tibɔr timina:

² M nyi naah tun lituln linimaln pu na, ki nyi naah kpa limɔr pu na, ki nyi ke ni yii bibiindam, ke ni lik binib bi nɲmanni ke bi ye maakpambalb kaa ye na aabimbin aah bi pu na, ki bee ke bi ye biŋmaŋmannim la.

³ Ni kpa limɔr la. M pu, le ni ji falaa, kaa bakr.

⁴ Tɔ, m mu galn nimi; ba pu? naa ki gee mi ke naah nan gee mi njan pu na.

⁵ Teer man naah nan bi pu, kaa ki bi kina dandana wee na, ki kpeln nimi aabimbin man, ki ki li nani ke naah nan nani njan pu na. Ni yaa kaa kpeln nimi aabimbin kan, m ga dan ni chee ki nan chuu nyan nimi aakaryaa ngbaan, le naan ki li ye maanib.

⁶ Tɔ, ni mu nan Nikolas aanib aah tun pu na. Naah nan baatuln na, nima le njan; m mu nan baah tun pu na.

⁷ “U kpa litafal na kan, u nɲun Uwumbɔr Aafuur Nyaan aah tuk maanib pu na.

“Unii umɔk nyan na, m ga cha u moo limɔfal aasubil nɲi bi Uwumbɔr do, aan bi yin nima chee ke Paradais* na.

Simina aatiŋ aanib aabɔr

⁸ “Nmee kigbaŋ tii maanib bi bi Simina aatiŋ ni na aatuun ke min Yesu u ye mpiin ngbaan ni ndoon ngbaan,

ki nan kpo ki ki fikr na le len tibɔr timina:

⁹ M nyi naah ji falaa sakpen pu na, ki ye bigiim pu na; ni mu tee ye biwankpadam le Uwumbɔr chee. M nyi binib bibaa aah sii nimi pu na. Bi len ke bi ye Juu yaab, le kaa ye; bi ye kinimbɔŋ aanib la.

¹⁰ Ni ga ji falaa dandana wee; ni mu taa san ijawaan man. Kinimbɔŋ ga di ni ponn ni bibaa nɲa kiyondiik ni, aan ni kan ntɔŋ, le ni ga ji falaa iwiin kipiik. Ni li dii maasan mbamɔm ki nan saa nkundaal man. Le m ga nan tii nimi lipal li ye limɔfal li kaa kpa ndoon na.

¹¹ “U kpa litafal na kan, u nɲun Uwumbɔr Aafuur Nyaan aah tuk maanib pu na.

“Unii umɔk nyan na aan kan lelee aakun.

Pegamum aatiŋ aanib aabɔr

¹² “Nmee kigbaŋ tii maanib bi bi Pegamum aatiŋ ni na aatuun ke min Yesu u kpa kijaak aajuk ki ka nɲipepel mɔmɔk nɲilee na le len tibɔr timina:

¹³ M nyi naah bi nin chee na, ke ni bi kitiŋ ki ye kinimbɔŋ aatiŋ na ponn ni la. Ni mu beenin si nchaŋ ni la, kaa yii mi. Buyoonn bi nan ku maaseeraadaan bamɔnn Antipas nikaasisik ni, kinimbɔŋ aah bi nin chee na, naa nan yii mi.

¹⁴ Tɔ, m mu galn nimi tibɔr tibaa pu. Ba pu? Ni ponn ni bibaa joo Balaam aamɔkm; uma le nan mɔk Ubɔr Balak waah ga nɲa pu ki tɔŋ Israel yaab bi ti nɲmɔ libaawol aanann, ki gɔr kidagook, aan Uwumbɔr daa bitafal na.

¹⁵ Binib bibaa mu bi ni ponn ni, ki nani kina, ki dii Nikolas aanib aamɔkm kina.

¹⁶ Nima pu na, kpeln nimi aabimbin man. Ni yaa kaa kpeln nimi aabimbin kan, m ga fuu ni mala, ki di kijaak aajuk ki bi mmɔb ni na jan binib ngbaan.

¹⁷ “U kpa litafal na kan, u nɲun Uwumbɔr Aafuur Nyaan aah tuk maanib pu na.

* 2:7 : Paradais aatataa le ye ke “isui i lu nɲisubil nɲi mɔ sakpen na aasaak.”

“Unii umək nyan na kan, m ga tii u tijikaar ti bər aan bi yin ti ke mana† na, ki ga tii u litakpapiln li liyim-bipəln n̄mee li pu na. Ubaa aan li nyi liyimbipəln ngbaan; unii u gaa li na baanja le ga li nyi.

Tiataira aatiŋ aanib aabər

18 “N̄mee kigban tii maanib bi bi Tiataira aatiŋ ni na aatuun ke min Uwumbər Aajapəon u kpa n̄nimbil n̄i wiin ke mmii na, ni titaafar ti wiin ke baah pur tikur ti mmii ni na aah wiin pu na le len tibər timina:

19 M nyi naah tun pu na, ki gee binib pu na, ki gaa mi ki kii pu na, ki kpa limər pu na, ki tun lituln dandana wee ki jer naah nan tun njan pu na.

20 Tə, m mu galn nimi; ba pu? ni n̄min ki lik Jesebel, upii u len ke u ye Uwumbər aabənappii kaa ye na. U n̄manni maatutum, ki tuk bi ke bi yaa gər kidagook ki n̄man libaawol aanann kan, naa bir.

21 M tii u nsan ke u kpeln waabimbin, u mu aa ban u di cha kidagook aatuln.

22 U ni binib bi dii ki gər kidagook na yaa kaa kpeln baabimbin ki di cha waatuln kan, m ga cha bi ji falaa sakpen,

23 ki ga ku waabim mu. Le maanib bi bi n̄ipepel məmək na ga bee ke min le nyi bisui ni aah bi pu na. M ga tii ni ponn ni unii məmək waatuln aah n̄eer pu na.

24-25 “Tə, nimi bibaa mu bi Tiataira aatiŋ ni, kaa dii Jesebel ngbaan aaməkm, kaa bae kinimbəŋ aatuln li bi yin li ke ‘tibər ti nyoo na.’ Nimi le m len ke ni li joo naah kpa tibər ti na, ki nan saa bundaln m ga fuu ni na. Maan bui nimi ke ni n̄a tiwan nibaa ki kpee.

26 Binib bimək nyan ki tun maatuln n-yoonn məmək na, m ga tii bi tininkpir bi li joo n̄inibol na, ke maah gaa Nte Uwumbər chee tininkpir pu na.

27 Le bi ga li joo n̄i mpəon pu, ki gbaa wii n̄i yak yak ke tiyagr aabuul na.‡

28 M ga tii bi liŋmabil naanyuun mu.

29 “U kpa litafal na kan, u n̄un Uwumbər Aafuur Nyaan aah tuk maanib pu na.

3

Sadis aatiŋ aanib aabər

1 “N̄mee kigban tii maanib bi bi Sadis aatiŋ ni na aatuun ke min u kpa Uwumbər Aafuur mulole ki joo iŋmabi ilole n̄ŋaal ni na le len tibər timina: M nyi naah tun pu na, ki nyi ke ni naahn ke ni kpa liməfal le na, ki mu tee kpo.

2 Fiin man, ki toor nimi aabimbin, ki dii Uwumbər mbaməm ki jer naah dii u pu dandana wee na; nimi aatuln aa gbiin Uwumbər aanimbil.

3 Nima pu na, teer man naah nan n̄un Uwumbər aabər ki gaa ti pu na. Ni li keei ti man, ki kpeln nimi aabimbin. Ni yaa kaa finn ngeen pu kan, m ga dan ni chee ke unaayuk aah ga dan pu na. Naan li nyi buyoonn m ga dan ni chee na.

4 Tə, ni ponn ni bibaa bi Sadis aatiŋ ponn ni, kaa tun titunwanbir. Bima le ga chuun m chee paacham, ki pee n̄ibəkupiin; ba pu? bi n̄eer kina.

5 Unii umək nyan na, m ga peen u libəkupiln. Maan chuu ber waayim-bil liməfal aagban ni. M ga len ke u ye maanii, Nte Uwumbər ni waatu-untiib aanimbiin ni.

6 “U kpa litafal na kan, u n̄un Uwumbər Aafuur Nyaan aah tuk maanib pu na.

Filadelfia aatiŋ aanib aabər

7 “N̄mee kigban tii maanib bi bi Filadelfia aatiŋ ni na aatuun, ke min Yesu u ye chain, ki ye mbamən, ki kpa Ubər David aasaafii na, yaa piir mbisaməb kan, ubaa aan n̄maa piin mu; m yaa piin mu mu kan, ubaa aan n̄maa piir mu,

8 min le len tibər timina: M nyi naah tun pu na. M bee ke ni kpa

† 2:17 : Mana ye tijikaar ti Uwumbər nan tii Israel yaab buyoonn bi nan bi nteersakpiin ni kaa kpa nibaa bi ji na. Lik Nnyam 16.33. ‡ 2:27 : Lik Ilahn 2.8-9.

mpɔɔn siib. Ni joo maabɔr, kaa yii maayimbil. M piir mbisamɔb tii nimi, le ubaa aan ŋmaa piin mu.

⁹ M ga cha kinimbɔŋ aanib bi mɔn nnyamɔn ke bi ye maanib, kaa ye na, dan ni chee ki nan gbaan kitiŋ ninimbiin ni, ki bee ke m gee nimi la.

¹⁰ Ni kii maabɔr, ki kpa limɔr. Nima pu na, m mu ga li lik nimi, ki nyan nimi falaa u ga pii dulnyaa aanib mɔmɔk ki tɔŋ bi na ni.

¹¹ M ga gir ni mala. Ni li beenin dii maasan mbamɔm ke naah dii pu dandana wee na, ubaa taa leŋ nimi aapiin nsan ni.

¹² Unii umɔk nyan na, m ga ŋa u jatɔlk Maawumbɔr Aadichal ni, le u ga li bi nima n-yoonn mu kaa kpa ndoon na. M ga ŋmee Maawumbɔr aayimbil, ni waatiŋ ki ye Jerusalem pɔɔn ki ga nyan ni u chee paacham na aayimbil u pu. M ga ki ŋmee maayimbipɔln mu u pu.

¹³ “U kpa litafal na kan, u ŋun Uwumbɔr Aafuur Nyaan aah tuk maanib pu na.

Laodisea aatiŋ aanib aabɔr

¹⁴ “Ŋmee kigban tii maanib bi bi Laodisea aatiŋ ni na aatuun ke min Yesu u ye mbamɔn, ki len ibamɔn, ki ye Uwumbɔr aah nan naan tiwan ni mɔmɔk na aayidaan na, le len tibɔr timina:

¹⁵ M nyi naah tun pu na; naa soon kaa ton mu; m ba ga li gee ke ni li soon, bee ni li ton.

¹⁶ Ni bi ke kinyubɔbɔk ki kaa ton kaa soon mu na la; nima pu le m ga tii nimi mmɔb ni lii.

¹⁷ Ni len ke ni ye biwankpadam ki kan liwangol kaa lann nibaa, kaa tee nyi ke ni kpa kinimbaak, ki ye bigiim, ki ye bijoom, ki si niŋmeen la.

¹⁸ Nima pu na, m sur nimi ke ni daa m chee salmaa u bi di pu mmii ni aan u ŋa chain na, aan ki sil li ye biwankpadam; ki daa m chee tiwanpeenkaan ni piin na ki di peen, aan binib taa ki kan naah si niŋmeen pu na; ki daa m chee linimbil aanyɔk ki di mee ninimbil aan ki likr.

¹⁹ Maah gee binib bimɔk na, m sur bi ki dar bitafal. Nima pu na, cha ninimbil li man aan ni kpeln nimi aabimbin man.

²⁰ Li pel man, m si mbisamɔb chee ki kpaar jaalen. Unii umɔk ŋun maaneel ki piir tii mi na, m ga koo ni u chee, ki nan ji u chee tijikaar, u mu ga ji m chee.

²¹ Unii umɔk nyan na, m ga cha u kal m chee maabɔrjal pu, ke m mu aah nan nyan pu ki kal Nte Uwumbɔr chee waabɔrjal pu pu na.

²² “U kpa litafal na kan, u ŋun Uwumbɔr Aafuur Nyaan aah tuk maanib pu na.”

4

Paacham yaab aah dooni Uwumbɔr pu na

¹ Waah len ti doo na, le m kan Uwumbɔr do aabisamɔb piir. Le nneel mu naahn kakaan ki len m chee njan na le len ke, “Dan paacham do, le m ga mɔk si budabu ga sil ŋa n-yoonn mue aapuwɔb na.”

² Libuul ngbaan ni le Uwumbɔr Aafuur Nyaan yoor mi buen paacham. Le m ti kan libɔrjal si Uwumbɔr do; ubaa mu ka li pu.

³ U ka li pu na wiin chain ki piin, ki man. Waakpimanja u ye likal na mu lur goln libɔrjal ngbaan.

⁴ Le njal moninko ni njinaa mu si gob libɔrjal ngbaan. Bininkpiib moninko ni binaa mu ka njal ngbaan pu, ki pee tiwanpiln, ki chik salmaa aayikpupur.

⁵ Libɔrjal ngbaan chee moor lak lak ke utaal aah moor pu na, kifuuk mu faa ke utaal aah tar pu na. Karyaa bilole mu wiin libɔrjal ngbaan aanimbiin ni, ki ye Uwumbɔr Aafuur mulole la.

⁶ Libɔrjal aanimbiin ni wɔb naahn nnyusakpem, ki wiin chain ke kinimbilik aah wiin pu na.

Le tiwanfuurkaan ninaa mu si gob libɔrjal ngbaan. Tiwanfuurkaan ngbaan aanimbiin ni, ni nipuwɔb mu nan ye njinimbil ŋmeen la.

⁷ Le nibaa naahn uchinn, nibaa mu naahn unaajabo, nibaa mu aanimbil wəb naahn unii la, nibaa mu naahn libərwiin li laani na.

⁸ Ni məmək nan kpa ifeen iloloob, ki mu nan kpa ɲinimbil tiwon məmək pu. Nwiin pu ni kinyeek məmək, naa fuur; n-yoonn məmək ni len ke, “Chain, chain, Tidindaan Uwumbər u yeh mpəən məmək na ye chain la.

U nan bi, ki beenin bi,
ki ga li bi n-yoonn mu kaa kpa ndoon na.”

⁹ Tiwanfuurkaan ninaa ngbaan le len kina, ki di mpakm, ni lisil, ni idoon tii Uwumbər u ka libərjal pu, ki ga li bi n-yoonn mu kaa kpa ndoon na.

¹⁰ Tiwanfuurkaan ngbaan aah len kina na, le bininkpiib moninko ni binaa ngbaan gbaan Uwumbər u ka libərjal pu ki ga li bi n-yoonn mu kaa kpa ndoon na aanimbiin ni, ki doon u, ki di baasalmaa aayikpupur bil waabərjal taab, ki len ke,

¹¹ “Tidindaan Uwumbər, si le ɲeer ke ti pak si, ki nyuɲ si,
ki ɲeer aa li kpa mpəən;
ba pu? si le naan tiwan məmək.
Saageehn pu le aa nan naan tiwan məmək.
Saageehn pu le ni məmək bi.”

5

Kigbanj ni Upihbo na

¹ Le m kan Uwumbər u ka libərjal pu na ɲub kigbanj unjanggih ni. Kigbanj ngbaan nan kpa ɲɲmeen ɲipepel məmək, ki dab ɲiməgbin nfum mulole.

² Le m ɲun Uwumbər aatuun mpəəndaan len mpəən pu ke, “Nma ɲeer u dab kigbanj ngbaan ki kpar ki?”

³ Le baa kan unii ubaa paacham, bee kitin, bee kitin aataab, u ga ɲmaa kpar kigbanj ngbaan ki lik ki ponn ni na.

⁴ Baah kaa kan unii u ɲeer u kpar kigbanj ngbaan ki lik ki ponn ni na, nima pu le m wii pam.

⁵ Le bininkpiib na ponn ni ubaa bui mi ke, “Taa ki wii. Lik, Yesu u pəə ke uchinn, ki ye Juda aanibol ni aanii ubaa, ki ye Ubər David aayaabil na le nyan, ki ga ɲmaa dab kigbanj ki bi dab ki nfum mulole na, ki kpar ki.”

⁶ Le m kan Upihbo si libərjal, ni tiwanfuurkaan ninaa, ni bininkpiib na aakaasisik ni. Upihbo ngbaan kpa libuel uneen ni ke baah kər u le na, ki kpa iyiin ilole ni ɲinimbil ɲilole ɲi ye Uwumbər Aafuur mulole mu Uwumbər tun ni mu ɲipepel məmək dulnyaa wee ni na.

⁷ Le Upihbo ngbaan buen Uwumbər u ka libərjal pu na chee, ki ti gaa kigbanj ngbaan unjanggih ni.

⁸ Waah gaa kigbanj na, le tiwanfuurkaan ninaa ngbaan, ni bininkpiib moninko ni binaa ngbaan, nan gbaan unimbiin ni. Bi məmək gbaa tibar, ki joo salmaa aasambil ɲi gbii tulalee aayon na. Tulalee aayon ngbaan si Uwumbər aanib aameel aasisiiaan.

⁹ Le bi gaa ilahnpəən ki tii Upihbo ngbaan ke,

“Si le ɲeer aa gaa kigbanj ngbaan ki dab ki;
ba pu? aa nan kpo ki di saasin daa binib tii Uwumbər;
binib ngbaan nyan ɲitimbol
məmək aanib bi bi dulnyaa wee ni,
ki len iliin imək bi dulnyaa wee ni na,

¹⁰ Aa ɲa bi saanaan ni aanib bi ye bitotoorb na,
bi ti tun lituln tii timi Aawumbər;
le bi ga li joo dulnyaa məmək.”

¹¹ Le m lik ki kan Uwumbər aatuuntiib ɲichur ɲichur, kaa ti nyi baakahm. Bi si gob Uwumbər aabərjal, ni tiwanfuurkaan, ni bininkpiib ngbaan.

¹² Le m ɲun bi məmək len mpəən pu ke,
“Upihbo u bi nan kər u na le ɲeer u kan yiko, ni liwankpal,
ni nlan, ni mpəən, ni nnyuɲ, ni mpakm, ni idoon.”

¹³ Le m ɲun binib bi bi paacham na, ni binib bi bi kitin na, ni binib bi bi kitin aataab na, ni tiwan nimək bi

nnyusakpem ni na, ni Uwumbər aah naan tiwan nimək na məmək len ke, “Uwumbər u ka libərjal pu na, ni Upihbo ngbaan
le yeh mpakm, ni lisil, ni nnyun, ni mpəən,
n-yoonn mu kaa kpa ndoon na.”

14 Le tiwanfuurkaan ninaa ngbaan kii ke “Amii.” Bininkpiib ngbaan mu nan gbaan Uwumbər ni Upihbo ngbaan aanimbiin ni ki doon bi.

6

Nidab na

1 M kan Upihbo ngbaan chuu dabr kigbaŋ ki bi nan dab ki nfum mulole pu na nibaa. Le m n̄un tiwanfuurkaan ninaa ngbaan ponn ni nibaa len ke utaal aah tar pu na ke, “Dan.”

2 Le m lik ki kan utapiin. Unii u dik u pu na joo butəm. Le bi tii u linyan aayikpupuk u di chin̄. Le u buen u ti nyan binib, ki sil ti nyan bi.

3 Le Upihbo ngbaan nan ki chuu dabr kigbaŋ ngbaan aadam leler. Le m n̄un tiwanfuurkaan leler len ke, “Dan.”

4 Le utaman mu fuu ni. Bi nan tii unii u dik utaman ngbaan pu na kijaak aajuk sakpen̄, le Uwumbər tii u mpəən ke u cha dulnyaa aanib to butəb ki ku təb.

5 Le Upihbo ngbaan ki chuu dabr ndam tatar. Le m n̄un tiwanfuurkaan tatar len ke, “Dan.” Le m lik ki kan utanbən. Unii u dik utanbən ngbaan pu na nan joo tiwan ni bi joo n̄an̄ni tijikaar na un̄aal ni.

6 Le m n̄un nneel len tiwanfuurkaan ninaa ngbaan aakaasisik ni ke, “Tijikaar taa li wiir, taadaak li pəə. Tə, taa bii nkpan ni n̄isubil aawanyukaan.”

7 Le Upihbo ngbaan ki chuu dabr ndam nanar. Le m n̄un tiwanfuurkaan nanar aaneel len ke, “Dan.”

8 Le m lik ki kan utanyənyən. Unii u dik u pu na aayimbil ye Nkun. U bi yin u ke Kitekpiitin̄ na mu dii u. Le Uwumbər tii bi mpəən ke bi di kijaak aajum, ni nkon, ni iween, ni ipeel ku dulnyaa aanib lipepel nanar wəb.

9 Le Upihbo ngbaan ki chuu dabr ndam n̄mun̄mur. Le m kan binib aawiin kitorok aabimbiln taab, Uwumbər do. Bi ye binib bi bi nan ku bi na. Bi nan mooni Uwumbər aabər ki tuk binib Yesu aabənyaan. Nima le cha bi ku bi.

10 Le binib ngbaan aawiin teen mpəən pu ke, “Tidindaan u ye chain ki ye mbamən na, ni ga yunn ki ti saa kinye pu aan aa ga ji dulnyaa aanib bi ku timi na aabər ki daa bitafal?”

11 Le Uwumbər peen bi məmək tikparpipiin, ki bui bi ke u siin ke binib ku bitutun̄een aatətiib bi məmək dii Yesu na, ke baah nan ku bi pu na. Bi laa fuur siib ki nan saa n-yoonn ngbaan.

12 Le m kan Upihbo ngbaan ki chuu dabr ndam loloob. Le kitin̄ den sakpen. Le nwiin bəln ke likekebəln na. Le un̄mal mann ke nsin na.

13 In̄mabi nyan ni paacham ki lir kitin̄ ke kibun̄ aah ker n̄isubil n̄i kaa puir na lir pu na.

14 Kitaapaak kpab ki buen ke baah kpai kikapeek pu na. Le nijoo ni n̄idik məmək fi foor.

15 Le dulnyaa aayidam, ni bibərb, ni butəb aajab aayidam, ni biwankpadam, ni bipəəndam, ni binaagbiib məmək, ni bimalb məmək bər titakpalunn ni, ni n̄itakpasakpiin taab nijoo paab,

16 ki bui nijoo ni n̄itakpal ke, “Lir ti pu, ki biin ti pu, aan Uwumbər u ka libərjal pu na taa li waa timi, Upihbo ngbaan mu aanjuul taa pii timi;

17 ba pu? baanjuul aawiin sakpiin daal fuu ni a. N̄ma ga n̄maa sil?”

7

Israel aanib n̄ichur nkub ni imonko ilee ni n̄inaa na

1 Nimina aapuwəb le m kan Uwumbər aatuuntiib binaa si dulnyaa aapepel məmək n̄inaa, ki kiir libuln ke li taa ki daa kitin̄ ni, ki taa daa nnyusakpem ni, ki taa daa isui ni.

2 Le m kan Uwumbər aatuun uken nyan ni liwipuul wəb ki dan paacham, ki joo ni Uwumbər u ye

limɔfal daan na aadaan, ki nan teen mpɔɔn pu, ki tuk Uwumbɔr aatuuntiib binaa bi Uwumbɔr tii bi mpɔɔn ke bi bii kitiŋ ni nnyusakpem na ke,

³ “Ni taa bii kitiŋ, bee nnyusakpem, bee isui ki li kii buyoonn ti ga nan daan timi Aawumbɔr aatutum aayig-beer pu na.”

⁴ Le m ɲun baah daan binib bi na aakahm. Bi nan ye binib ɲichur nkub ni imonko ilee ni ɲinaa, ki nyan ni Israel aanibol mɔmɔk ni.

⁵⁻⁸ Bi nan daan bi kina la:

Juda aanibol aanib ɲichur kipiik ni ɲilee,

Rubenn aanibol aanib ɲichur kipiik ni ɲilee,

Gad aanibol aanib ɲichur kipiik ni ɲilee,

Aser aanibol aanib ɲichur kipiik ni ɲilee,

Naftali aanibol aanib ɲichur kipiik ni ɲilee,

Manase aanibol aanib ɲichur kipiik ni ɲilee,

Simeonn aanibol aanib ɲichur kipiik ni ɲilee,

Liifai aanibol aanib ɲichur kipiik ni ɲilee,

Isakar aanibol aanib ɲichur kipiik ni ɲilee,

Sebulunn aanibol aanib ɲichur kipiik ni ɲilee,

Josef aanibol aanib ɲichur kipiik ni ɲilee,

Benjaminn aanibol aanib ɲichur kipiik ni ɲilee.

Kinipaak sakpen

⁹ Nimina aapuwɔb le m kan kinipaak sakpen. Ubaa aa ti ki nyi baakahm. Bi nyan ɲitimbol mɔmɔk aanib bi bi dulnyaa wee ni ki len iliin imɔk bi dulnyaa wee ni na, ki si Uwumbɔr aabɔrjal ni Upihbo ngbaan animbiin ni, ki pee tikparpipiin, ki ɲub tibɔkpafar biɲaal ni,

¹⁰ ki teen mpɔɔn pu ke, “Timi Aawumbɔr u ka libɔrjal pu na, ni Upihbo ngbaan le nan gaa timi lii.”

¹¹ Le Uwumbɔr aatuuntiib mɔmɔk si gob Uwumbɔr aabɔrjal, ni

bininkpiib, ni tiwanfuurkaan ninaa ngbaan. Le Uwumbɔr aatuuntiib doon ɲichichik ki di binimbil kpaa kitiŋ Uwumbɔr aabɔrjal taab ki dooni u,

¹² ki len ke, “Ni ye mbamɔn, timi Aawumbɔr le yeh mpakm, ni nnyun, ni nlan, ni idoon, ni lisil, ni yiko, ni mpɔɔn n-yoonn mu kaa kpa ndoon na. Amii.”

¹³ Le bininkpiib na ponn ni ubaa baa mi ke, “Binib bi pee tikparpipiin na, bi ye ba aanib? Bi nyan ni la chee?”

¹⁴ Le m bui u ke, “Maaninkpel, si le nyi.”

Le u bui mi ke, “Bi ye binib bi nyan falaa sakpiin ni, ki finn baakpar Upihbo ngbaan aasin ni aan ti ɲa ti tipipinn na.

¹⁵ Nima le cha bi si Uwumbɔr aabɔrjal taab. Bi bi waadichal ni, nwiin pu ni kinyeek, ki tun lituln tii u. Uwumbɔr u ka libɔrjal ngbaan pu na ga li bi bi chee, ki biin bi pu.

¹⁶ Nkon aan ki chuu bi, nnyunyuu mu aan ki chuu bi, nwiin mu aan ki see bi, ntonon mu aan ki ɲun bi;

¹⁷ ba pu? Upihbo u bi Uwumbɔr aabɔrjal aakaasisik ni na le ga kpiin bi, ki ga mɔk bi uyayak aanyun mu ga tii bi limɔfal na chee. Uwumbɔr ga per binimbil tinyunyunn mɔmɔk.”

8

Nidab ɲilole na

¹ Le Upihbo ngbaan chuu dabr ndam lolole. Le Uwumbɔr do ɲmin chii chii ki yunn siib.

² Le m kan Uwumbɔr aatuuntiib bilole bi si Uwumbɔr animbiin ni na. Le bi tii bi kakaan tiib bilole.

³ Le Uwumbɔr aatuun uken dan nan sil kitorok aabimbiln chee, ki ɲub salmaa aasambil li bi joo tulalee aayon ɲani li ponn ni na. Le bi tii u tulalee aayon sakpen u di kpee Uwumbɔr aanib mɔmɔk aameel pu, ki di ɲa salmaa aabimbiln li bi Uwumbɔr aabɔrjal animbiin ni na paab, ki di tii Uwumbɔr.

⁴ Le tulalee aayon ngbaan aabaan, ni Uwumbɔr aanib aameel nyan

Uwumbər aatuun ngbaan aaŋaal ni, ki fii paacham Uwumbər aanimbiin ni.

⁵ Le Uwumbər aatuun ngbaan moo mmii mu bi kitorok aabimbiln paab na gbiin tulalee aayon aasambil ngbaan, le ki di mee yaa dulnyaa wee ponn ni. Le kifuuk faa, le utaal tar ki moor, le kitinj deŋ.

Kakaan tiib

⁶ Le Uwumbər aatuuntiib bilole bi ŋub kakaan tiib bilole na gor ke bi pii.

⁷ Le Uwumbər aatuun njan yoo pii waakakaan. Waah pii waakakaan na, le ŋitaatakpabil, ni mmii, ni nsin ŋmal tɔb ponn ni, ki nyan paacham ki lir ni kitinj. Le mmii gaa kitinj ligetatar, ni isui mu ligetatar, ni timosənn məmək.

⁸ Le Uwumbər aatuun leler mu pii waakakaan. Le bi di tiwan ni naahn lijoor li gaal mmii na mee lii nnyusakpem ponn ni. Le nnyun ngbaan ligetatar kpaln nsin.

⁹ Le tiwan nimək bi nnyun ligetatar ngbaan ponn ni na kpo. Inɔi ligetatar mu bii a.

¹⁰ Le Uwumbər aatuun tatar mu pii waakakaan. Le liŋmabisakpeln li gaal mmii ke liməfil na nyan ni paacham ki lir ŋiməə ligetatar ponn ni, ni inyunbun ligetatar ponn ni.

¹¹ Liŋmabil ngbaan aayimbil le ye ke “Ni To.” Le laah lir nnyun ni na mu aagetatar kpaln nnyun mu to na. Le binib pam kpo nnyun ngbaan pu; ba pu? mu to la.

¹² Le Uwumbər aatuun nanar mu pii waakakaan. Le nwiin ligetatar chuu gii ki bəln. Uŋmal ligetatar, ni iŋmabi ligetatar mu chuu gii ki bəln. Le nwiin ligetatar aa wiin. Kinyeek ligetatar mu aa wiin.

¹³ Le m kan libərwiin laani paacham, ki ŋun li teen mpəən pu ke, “Uwumbər aatuuntiib bitaa bi gur kaa kee pii baakakaan na yaa pii kan, tibəbir sakpenn ga lir dulnyaa aanib pu.”

* 9:11 : Hiibru aaliin ye Juu yaab aaliin la.

9

¹ Le Uwumbər aatuun ŋmuŋmur mu pii waakakaan. Le m kan liŋmabil li nyan ni paacham ki lir ni kitinj na. Le bi tii li libuul li nyoo kaa kpa limək na aasaafii.

² Le li chuu lakr libuul ngbaan aa-jaalenj. Le iŋmanyuu nyan li ponn ni ki fii paacham, ki naahn mmii mu gaal sakpen na aaŋmanyuu, ki bəln nwiin timm.

³ Le itoon nyan ni iŋmanyuu ngbaan ponn ni, ki yaa gaa dulnyaa ni. Le Uwumbər tii i mpəən ke i li junni binib ke inyoohn aah junni binib pu na,

⁴ le ki tuk i ke i taa ŋmə timoor, ki taa ŋmə tijikaar, ki taa ŋmə isui, i li junni binib bi kaa kpa Uwumbər aadaan biyigbeer pu na;

⁵ i taa ku binib ngbaan, i mək bi falaa ki ti saa iŋmal iŋmu. Falaa ngbaan wu ke unyoohn aah juu unii kan, ni wu pu na.

⁶ N-yoonn ngbaan, binib ga li ban nkun ke mu ku bi, kaan kan mu. Nkun ga san cha bi.

⁷ Itoon ngbaan naahn itaan i gor ke i to butəb na. Tiwan ni naahn salmaa aayikpupur na nan bi iyil pu. Inimbil wəb naahn binib aanimbil wəb la.

⁸ Yaayikpir mu ti ki naahn bipiib aayikpir la. Yaanyin mu naahn ichinn aanyin la.

⁹ Tiwan nibaa bii ibinj pu ki naahn tikur la. Yaafeen kpa kifuuk ke itaan ni təroku i san cha i ti to butəb na aah kpa kifuuk pu na.

¹⁰ Yaajuu mu naahn inyoohn aajuu la. Inyoohnpiin bi yaajuu pu, ki kpa mpəən ke i mək binib falaa ki ti saa iŋmal iŋmu.

¹¹ Libuul li kaa kpa limək na aatuun le ye yaabər. Hiibru* aaliin ponn ni, bi yin u ke Abadonn. Griik aaliin ponn ni, bi yin u ke Apolionn. Naatataa le ye ke “U kulni binib na.”

¹² Njan aabəbir ma jer a. Tibəbir tilee mu choo.

¹³ Le Uwumbər aatuun loloob mu pii waakakaan. Le m ŋun nneel nyan

ni salmaa aabimbiln li bi Uwumbər aanimbiin ni na aaməju njinaa chee.

¹⁴ Le nneel ngbaan tuk Uwumbər aatuun loloob u joo kakaan na ke, “Chuu gbiln Uwumbər aatuuntiib binaa bi bi liməəsakpeln li bi yin li ke Yufrates na chee lii.”

¹⁵ Le u chuu gbiln Uwumbər aatuuntiib binaa ngbaan lii. Uwumbər le gor bi, ki siin bi libiln, ni uŋmal, ni nwiin, ni kikurk ki bi ga di ku binib ligetatar na.

¹⁶ Bi nan kpa butəb aajab bi dik itaan pu na. Le m njun baakahm aah ye pu na. Bi nan ye butəb aajab njichur njichur ikui ilee.

¹⁷ Tidaŋ ponn ni le m nan kan itaan ngbaan ni binib bi dik i pu na. Tikur aawan nibaa bii bibinj pu ki man ke mmii na, ki bən ke nsiin na, ki man ke chirbil na. Itaan ngbaan aayil naahn ichinn aayil la. Mmii, ni inmanyuu, ni chirbil nyan ni iməi ni.

¹⁸ Tiwan nitaa ngbaan, mmii, ni inmanyuu, ni chirbil ni nan nyan ni itaan ngbaan aaməi ni na le ku linigetektatar;

¹⁹ ba pu? itaan ngbaan aapəən le bi yaaməi ni, ni yaajuu ni. Yaajuu ngbaan naahn iwaa le ki kpa njiyil ki mək binib falaa.

²⁰ Binib bi gur kaa kpo iween ngbaan pu na aa kpeln baabimbin, kaa di cha baah njani njiwaa nj na. Bi beenin dooni tininkpiwanbir, ni njiwaa nj bi nan di salmaa, ni tikunabr, ni tikur, ni njitakpal, ni idə naan nj na, njiwaa nj kaa waa, ki mu aa njun tibər, ki mu aa njmaa chuun na.

²¹ Binib ngbaan beenin ku binib, ki ji inyək, ki gər kidagook, ki su ki-naayuk, kaa kpeln baabimbin.

10

Uwumbər aatuun ni kigbaŋ waatiir na

¹ Le m kan Uwumbər aatuun mpəəndaan uken nyan ni paacham. U pee kitaalangbaŋ, le waakpimanja mu lur goln uyil. Unimbil wəb naahn nwiin la. Utaa mu naahn kimiigaak.

² U joo kigbaŋ waatiir ki kpar na uŋaal ni. Le u di utaagiil taa nnyusakpem pu, le ki di utaagal mu taa kitinj pu,

³ le ki teen mpəən pu ke uchinn aah tar pu na. Waah teen kina na, le utaal mu teen nfum mulole.

⁴ Utaal aah teen nfum mulole na, le m ban m njmee waah len pu na kigbaŋ ni. Le m njun nneel len Uwumbər do ke, “Taa njmee utaal aah len tibər ti na, ki taa kpiir ti.”

⁵ Uwumbər aatuun u m kan u si nnyusakpem, ni kitinj pu na le yoor uŋangii paacham

⁶ ki puu Uwumbər u bi n-yoonn mu kaa kpa ndoon na, ki nan naan paacham ni tiwan nimək bi ni ponn ni na, ni kitinj ni tiwan nimək bi kitinj pu na, ni nnyusakpem, ni tiwan nimək bi mu ponn ni na, ke Uwumbər aan ki taan.

⁷ Buyoonn Uwumbər aatuun lolole ga pii waakakaan na, n-yoonn ngbaan le Uwumbər ga tun waatunyaan li bər na ki doo, waah nan tuk waabənbabr bi ye waatutum na ke u ga tun pu na.

⁸ Nneel mu m njun paacham na ki len m chee ki bui mi ke m li cha ti gaa kigbaŋ ki kpar ki bi Uwumbər aatuun u si nnyusakpem, ni kitinj pu na aŋaal ni na.

⁹ Le m buen Uwumbər aatuun ngbaan chee, le ki ti bui u ke u tii mi kigbaŋ waatiir ngbaan. Le u bui mi ke, “Gaa ki njmə. Ni ga li mə aaməb ni ke tisiir na la, ki tee ga li to aaponn ni.”

¹⁰ Le m gaa kigbaŋ waatiir ngbaan uŋaal ni, ki njman ki. Maah njman ki na, le ni mə mməb ni ke tisiir na. Le maah di nab na, ni to mponn ni.

¹¹ Le bi bui mi, “See aa ki tuk njitimbol məmək aanib bi bi dulnyaa wee ni ki len iliin imək bi dulnyaa wee ni na, ni baabərb, tibər ti ga nj bi n-yoonn mu choo na.”

11

Seeraadam bilee na

¹ Le bi tii mi tiwaŋaŋkaan ni naahn lidabil na, le nneel bui ke, “Li cha

ti n̄aŋ Uwumbər Aadiik, ni kitork aabimbiln, ki lik naafəfək, ki kahn binib bi dooni Uwumbər nima chee na.

² Taa n̄aŋ kikaakpaak ki bi lipaal na aafəfək; ba pu? Uwumbər di kikaakpaak ngbaan tii binib bi kaa ye Juu yaab na la. Le bi ga bii Uwumbər aatinyaan ki ti saa iŋmal imonko ilee ni ilee.

³ Le m ga tun ni maaseeraadam bilee bi nan moon Uwumbər aabər ki ti saa iwiin lichur ni ikui ilee ni imonko itaa, ki ga li pee tiwan-peenkaan ni saak kuub na.”

⁴ Biseeraadam bilee ngbaan ye nkpan aasui ilee ni karyaa tiib aah t̄ŋni tiwan ni pu na bilee bi si dulnyaa Aadindaan aanimbiin ni na.

⁵ Unii ubaa yaa ban u n̄a bi nibaa kan, mmii ga nyan biməi ni ki ku baadim. Unii ubaa yaa ban u n̄a bi nibaa kan, see bi ku u kina.

⁶ Biseeraadam bilee ngbaan nan kpa mpəən bi kiir utaal u taa nu buyoonn bi bi mooni Uwumbər aabər na, ki kpa mpəən ki cha nnyun kpaln nsin, ki kpa mpəən ki cha falaa aabəŋ məmək lir dulnyaa wee ni, n-yoonn mumək bi gee na.

⁷ Bi yaa moon Uwumbər aabər doo kan, le upeel u nyan ni kinimbəŋ chee, libuul li kaa kpa limək na ni na, ga to bi butəb ki n̄aŋ bi, ki ku bi.

⁸ Le n̄inikpol ngbaan ga li də kiti-sakpeŋ na aasan ni. Uwumbər yin kitin̄ ngbaan ke Sodom, ki ki yin ki ke Ijpt. Bi nan kpa Tidindaan ndəpuinkoo pu nima la.

⁹ Le n̄itimbol məmək aanib bi bi dulnyaa wee ni ki len iliin imək bi dulnyaa wee ni na, bi ponn ni bibaa ga lik n̄inikpol ngbaan ki ti saa iwiin itaa ni ligeln, kaan kii ke unii ubaa ti sub bi.

¹⁰ Baakun pu le dulnyaa aanib ga li kpa mpopiin sakpen, ki waa liwaal, ki tii təb ipiin; ba pu? Uwumbər aabənabr bilee bi n̄a bi falaa na kpo a.

¹¹ Iwiin itaa ni ligeln ngbaan aah jer na, le Uwumbər ki tii bi liməfal. Le bi fi sil. Le binib bimək kan bi na san ijawaan sakpen.

¹² Le n̄inikpol n̄i fikr na n̄un nneel sakpiin nyan ni paacham ki bui bi, “Dan paacham do man.” Le bi koo ntaalangbam ni ki buen paacham. Baadim mu kan baah buen pu na.

¹³ N-yoonn ngbaan le kitin̄ den pam. Le kitisakpeŋ ngbaan aadir ligeln kipiik lir kitin̄. Kitin̄ aah den pu na le ni ku binib n̄ichur n̄ilole. Binib bi gur kaa kpo na, ijawaan chuu bi sakpen, le bi nyuŋ Uwumbər u bi paacham na.

¹⁴ Tibəbir leler jer a. Tibəbir tatar mu choo mala.

Kakaan tiib bilole na

¹⁵ Le Uwumbər aatuun lolole mu pii waakakaan. Le ineel sakpiin len Uwumbər do ke, “Dulnyaa wee ni aanaan məmək kpaln Tidindaan Uwumbər ni Waabo Kristo* aanaan la. U ga li joo mu n-yoonn mu kaa kpa ndoon na.”

¹⁶ Le bininkpiib moninko ni binaa bi ka baabərjal pu, Uwumbər aanimbiin ni na, doon n̄ichichik ki di binim-bil kpa kitin̄ ki dooni Uwumbər,

¹⁷ ki len ke,
“Tidindaan Uwumbər, u yeh mpəən məmək,
ki nan bi, ki beenin bi na, ti dooni si;

ba pu? aa di saapəən sakpiin ki joo dulnyaa wee.

¹⁸ N̄inibol aanib nan gee lin̄juul, le saarjuul mu fi,

le ni n̄eer aa ji bitekpiib tibər,
ki n̄eer aa di ipiin tii
saabənabtiib bi ye saatutum na,
ni saanib bi məmək pak si na,
bi ye biwaatiib na, ni bi ye bisakpem na,
ki n̄eer aa kuln binib bi ku dulnyaa aanib na.”

¹⁹ Tə, le bi chuu piir Uwumbər aadiik ki bi paacham na. Le m kan Uwumbər aakaal aadaka si waadiik ponn ni. Le utaal moor, le kifuuk faa,

* **11:15** : Hiibru aaliin ni, bi yin Kristo ke Masiya. Naatataa le ye ke Uwumbər nyan u ke u gaa binib lii.

le utaal tar, le kitiŋ deŋ, le utaal nu ŋitaatakpabil sakpiin.

12

Upii na, ni kipeewanbiik na

¹ Tɔ, le m kan lijinjiir aawan paacham. Upii ubaa nan bi ki pee nwiin. Le uŋmal mu nan bi utaa aataab. Inmabi kipiik ni ilee mu nan bi uyil pu. U nan kpa lipuul,

² le imalween chuu u, le u wii ki ban u maa ubo.

³ Le m ki kan lijinjiir aawan niken paacham. M nan kan kipeewanbiik sakpeŋ mamaŋ ki kpa ŋiyil ŋilole ni iyiin kipiik, ki chik ubɔr aayikpupur tilole na.

⁴ Le kipeewanbiik ngbaan di kijuul kuun foor ni inmabi ligetatar, ki di lii ni kitiŋ, ki dan nan sil upii u ban u maa ubo na aanimbiin ni ke ki ŋmɔ waabo.

⁵ Le upii ngbaan ma ubijabo u ga li joo ŋinibol mɔmɔk mpɔɔn pu na. Le Uwumbɔr yoor ubo ngbaan di buen ubaa chee paacham, waabɔrjal chee.

⁶ Le upii ngbaan san buen nteersakpiin ni, Uwumbɔr aah toor mpaan nin chee tii u na, ki ti kpiini u nima chee iwiin lichur ni ikui ilee ni imonko itaa.

⁷ Tɔ, le bi to butɔb paacham. Uwumbɔr aatuuntiib aaninkpel Maikel ni waatuuntiib to kipeewanbiik ngbaan ni waatuuntiib butɔb,

⁸⁻⁹ le ki nyan bi, ki nyan bi paacham. Baa ki kan mpaan paacham. Kipeewanbiik ngbaan ye kinimbɔŋ la. Bi yin ki ke Uwaa u Yunn na, ki ki yin ki ke Defil,* ki ki yin ki ke Sintana. Kima le ŋmanni dulnyaa aanib mɔmɔk. Bi nyan ki ni kaatuuntiib paacham, ki di lii ni kitiŋ.

¹⁰ Le m ŋun nneel sakpiin len mpɔɔn pu paacham ke, “Dandana wee ti kan timi Aawumbɔr aah kpa mpɔɔn pu ki gaa waanib lii ki joo waanaan ni aanib na. Dandana ti kan Kristo u gaa timi lii na aah kpa yiko pu na. Ba pu? u nyan kinimbɔŋ paacham. Kinimbɔŋ ye unibiinii u

nan si Uwumbɔr aanimbiin ni ki bii Uwumbɔr aanib nwiin pu ni kinyeek na la.

¹¹ Upihbo Yesu aasin aapɔɔn pu ni waabɔr aapɔɔn pu le bi nyan kinimbɔŋ. Bi gee Yesu ki jer baamɔfal, ki kii ke bi kpo u pu.

¹² Nimi bi bi Uwumbɔr do na, li kpa mpopiin man; ba pu? kinimbɔŋ aa ki kpa mpɔɔn. Tɔ, tibɔbir mu ga lir kitiŋ aanib pu, ni nnyusakpem ni aanib pu; ba pu? kinimbɔŋ sunn ni bi chee, ki gee liŋuusakpeln; ba pu? ki bee ke kaayoonn aa ki wiir.”

¹³ Kipeewanbiik ngbaan aah kan ke bi nyan u paacham ki di lii ni kitiŋ na, le u san dii upii u ma ubijabo na, ke u chuu u.

¹⁴ Le Uwumbɔr tii upii ngbaan libɔrwiin aafeen ilee ke u fii buen nteersakpiin ni, waapaan ni, kipeewanbiik ngbaan taa ki pii u nima chee. Le bi ti kpiini u nima chee ki ti saa ŋibin ŋitaa ni ligeln.

¹⁵ Le kipeewanbiik ngbaan tii nnyun sakpem umɔb ni ke limɔɔl na ki lii, ke mu di upii ngbaan puu buen.

¹⁶ Le kitiŋ ter upii ngbaan, ki waar kimɔb ki di nnyun mu nyan kipeewanbiik ngbaan aamɔb ni na nab, le mu aa ki pii upii ngbaan.

¹⁷ Le kipeewanbiik ngbaan gee liŋuul sakpen upii ngbaan pu, ki buen ti to waabim biken butɔb. Waabim le ye binib bi kii Uwumbɔr aamɔb ki tuk binib Yesu aabɔnyaan na.

¹⁸ Le kipeewanbiik ngbaan sil nnyusakpem aagbaan.

13

Ipeel ilee na

¹ Le m kan upeel nyan ni nnyusakpem ponn ni. U nan kpa ŋiyil ŋilole ni iyiin kipiik, le ki chik ubɔr aayikpupur waayiin kipiik mɔmɔk pu. Le liyimbil li ye lisiibil ki tii Uwumbɔr na nan bi ŋiyil mɔmɔk pu.

² Upeel ngbaan nan naahn unaa-muun la. Utaafar pɔɔ sakpen. Umɔb

* 12:8-9 : Defil ni Sintana ye kinimbɔŋ aayimbil ŋiken la.

mu naahn uchinn aaməb. Kipeewanbiik ngbaan le di waapəən, ni waanaan, ni waapəən sakpiin tii u.

³ Libuel nan bi uyil libaa pu ki naahn ke laah kpo ki səŋ le na. Laah səŋ na, le ni gar dulnyaa aanib məmək pam. Le bi dii u,

⁴ ki gbaan kitinj ki doon kipeewanbiik ngbaan; ba pu? u nan di waapəən tii upeel ngbaan. Bi nan gbaan kitinj ki doon upeel ngbaan mu, le ki baa ke, “Nma bi ke upeel wee na? Nma ga ŋmaa to u butəb?”

⁵ U nan kpa nsan ke u li kpa kipupuk ki sii Uwumbər, ki kpa nsan ke u li bi inmal imonko ilee ni ilee.

⁶ Le u waar uməb ki sii Uwumbər, ni Uwumbər aayimbil, ni Uwumbər do, ni bimək bi Uwumbər do na,

⁷ ki kpa nsan ke u to Uwumbər aanib butəb ki nyan bi. Le Uwumbər tii u tininkpir u li joo ŋitimbol məmək aanib bi bi dulnyaa wee ni ki len ilin imək bi dulnyaa wee ni na.

⁸ Le dulnyaa ni aanib bimək aayimbil aa ŋmee Uwumbər Aapihbo u bi nan ku u na aaməfal aagban ni buyoonn Uwumbər aa nan kee naan dulnyaa wee na ga dii upeel ngbaan.

⁹ “U kpa litafal na kan, u ŋun.

¹⁰ Binib bi Uwumbər len ke bi ga chuu bi tinaagbiir na, bima le bi ga chuu bi tinaagbiir. Unii umək joo kijaak aajuk ku binib na, kijaak aajuk le ga ku u mu. Nima le cha ni ŋan ke Uwumbər aanib li ban limər ke bi dii Uwumbər mbaməm.”

¹¹ Le m kan upeel leler nyan ni kitinj ni. U nan kpa iyiin ilee i naahn upihbo aayiin na, le ki len ke kipeewanbiik aah len pu na.

¹² U nan bi njan aapeel chee, ki kpa waapəən, ki muk dulnyaa, ni binib bimək bi dulnyaa ni na, ke bi li dii njan aapeel u nan kpa nkun aabuel li səŋ na.

¹³ Upeel leler ngbaan nan tun lijinjir aatun pam, ki cha mmii nyan ni paacham ki sunn ni kitinj, binib aanimbil ni,

¹⁴ ki ŋmann binib bimək bi dulnyaa ni na; ba pu? u nan kpa nsan ke u tun

lijinjir aatun njan aapeel aanimbiin ni, ki tuk dulnyaa ni aanib ke bi ŋa liwaal li naahn upeel u nan kpa kijuk aabuel li səŋ na.

¹⁵ Upeel leler ngbaan nan kpa nsan ke u cha liwaal ngbaan fuur libuln ki len tibər, le ki cha bi ku binib bimək kaa dii liwaal ngbaan na,

¹⁶ ki cha bi daan binib məmək binangii pu, bee biyigbeer pu. U nan cha bi daan biwaatiib, ni bisakpem, ni biwankpadam, ni bigiim, ni binaagbiib, ni bimalb.

¹⁷ Kidaan ngbaan le ye upeel ngbaan aayimbil, bee waayimbil aanamba. Unii u kaa kpa kidaan ngbaan na, baa nan cha u daa tiwan nibaa, kaa cha u kooh tiwan nibaa mu.

¹⁸ Tibər timina ban nlan la. Unii u kpa nlan na ga ŋmaa bee upeel ngbaan aanamba aatataa. Ni ye unibən aanamba la. Waanamba ye ikui iloob ni imonko itaa ni niloob.

14

Upihbo na, ni waanib

¹ Tə, le m kan Upihbo na si Sionn aajool paab. Binib ŋichur nkub ni imonko ilee ni ŋinaa nan bi u chee, le waayimbil ni Ute Uwumbər aayimbil nan ŋmee paa biyigbeer pu.

² Le m ŋun binib gaa ilahn paacham. Ni nan fuuk ke bunyəb aanyun aah fuuk pu na, ki fuuk ke utaal aah teen mpəən pu pu na, ki naahn binib aah gbaa tibar aan ti wii pu na.

³ Binib ngbaan bi Uwumbər aabərjal, ni tiwanfuurkaan ninaa, ni bininkpiib na aanimbiin ni, ki gaa ilahnəən. Ubaa aan ŋmaa bae nlahn ngbaan see binib ŋichur nkub ni imonko ilee ni ŋinaa bi Uwumbər daa bi ki nyan bi dulnyaa wee ni na.

⁴ Bima le ye binib bi kaa doon bipiib chee kaa ŋa bibaa tijəŋ. Baa nyi bipiib. Bima le dii Upihbo ngbaan waah cha nin chee na məmək. Uwumbər nyan bi binib ponn ni ki daa bi, bi li ye u ni Upihbo ngbaan aanib.

⁵ Nnyamən mubaa aa bi biməi ni. Baa kpa taani ubaa.

Uwumbər aatuun tiib bitaa na

⁶ Le m kan Uwumbər aatuun uken laani paacham, ki joo ni tibənyaan ti bi n-yoonn mu kaa kpa ndoon na, ki ti di ti tuk ɲitimbol məmək aanib bi bi dulnyaa wee ni ki len iliin imək bi dulnyaa wee ni na.

⁷ Le Uwumbər aatuun ngbaan len mpəən pu ke, “Ni li san Uwumbər; ki nyun u man; ba pu? ni ɲeer u ji binib tibər. Ni li pak Uwumbər u nan naan paacham, ni kitin, ni nnyusakpem, ni nnyun məmək na.”

⁸ Uwumbər aatuun leler nan paan ni njan yoo na aapuwəb ki len ke, “Kitisakpen Babilon lir a. Kitin ngbaan le nan cha ɲinibol məmək aanib nyu ndapəm gbii. Ndaan ngbaan le ye waadagook aakpeek. Nima le ki lir a.”

⁹ Uwumbər aatuun tatar nan paan ni uleler na aapuwəb ki len mpəən pu ke, “Binib bimək dii upeel ngbaan, ni liwaal li naahn u na, ki gaa waadaan biyigbeer pu, bee binjaal pu na,

¹⁰ ga nyu ndaan mu ye Uwumbər aajuul, le u kpir ɲa kiyikuuk ni, kaa di nnyun kpee mu pu. Nima le mək waajuul sakpen, le bi ga li bi waatuuntiib bi bi chain na, ni Upihbo ngbaan animbiin ni, ki ga ji falaa sakpen mmii ni chirbil ponn ni.

¹¹ Inmanyuu nyan ni mmii ngbaan ni ki fii paacham n-yoonn mu kaa kpa ndoon na. Binib bi dii upeel ngbaan, ni liwaal li naahn u na, ki gaa waadaan ki ye waayimbil na, ga ji falaa mmii ngbaan ponn ni, kaan fuur nwiin pu, kaan fuur kinyeek mu.”

¹² Nima le cha ni ɲan ke Uwumbər aanib bi kii waaməb ki dii Yesu mbaməm na li kpa limər.

¹³ Le m ɲun nneel len paacham ke, “Nmee ke: Bitekpiib bi nan dii Tidindaan na, waanyoor bi bi pu dandana wee ki joo cha.”

Le Uwumbər Aafuur Nyaan kii ke, “Ni ye mbamən; ba pu? bi nan tun

litunyaan linimaln. Baah kpo na, le bi fuur. Baah tun pu na mu dii bi.”

Dulnyaa aajikaacheel

¹⁴ Le m kan ntaalangbapim. Ubaa ka mu pu ki naahn unii, ki chik salmaa aayikpupuk, ki joo gərək u ka na unjaal ni.* ¹⁵ Le Uwumbər aatuun uken nyan ni Uwumbər Aadichal ni, ki len mpəən pu ki tuk u ka ntaalangbam pu na ke, “Di saagərək chee tijikaar; ba pu? ni ɲeer lijikaacheel. Dulnyaa aajikaar biir a.”

¹⁶ Le u ka ntaalangbam pu na di waagərək chee dulnyaa aajikaar.

¹⁷ Le Uwumbər aatuun uken nyan ni Uwumbər Aadichal li bi paacham na ni. U mu nan joo gərək u ka na.

¹⁸ Le Uwumbər aatuun uken nyan ni kitorək aabimbiln chee. Uma le ye mmii aayidaan. Le u teen mpəən pu ki tuk Uwumbər aatuun u joo gərək u ka na ke, “Di saagərək u ka na ker ndaan aasubil ɲi bi dulnyaa ni na; ba pu? ɲisubil ngbaan pur a.”

¹⁹ Le Uwumbər aatuun ngbaan di waagərək ker dulnyaa aasubil ngbaan, ki di ɲa libuusakpeln li ponn ni bi ɲmaani ɲisubil ki nyani ɲaanyun na. Nima le mək Uwumbər aah ga bii binib bi kaa dii u na pu na.

²⁰ Le bi taa ɲisubil ngbaan pu libuusakpeln ngbaan ponn ni, kitin aagbaan, ki nyan ɲaanyun. Le nsin nyan libuul ngbaan ni, ki wiir aan utaan yaa sil mu ponn ni kan, u ga ɲmaa liin na, ki puu ti saa mal ikui ilee aafəfək aah bi pu na.

15

Gbelngbeln aafalaa na

¹ M nan ki kan lijinjiir aawan niken paacham. Ni nan ye tiwankpaan, le ki gar mi pam. M nan kan Uwumbər aatuuntiib bilole bi joo ni falaa bilole na. Falaa ngbaan ga li ye gbelngbeln aafalaa la; ba pu? falaa ngbaan aapuwəb Uwumbər aajuul ga sɔɲ.

² Le m kan tiwan ni naahn nnyusakpem mu mmii ɲmal mu ponn ni na, le mu wiin chain ke kinimbilik

* 14:14 : Lik Daniel 7.13.

na. Le m kan binib bi nyan, kaa dii upeel ngbaan, ni liwaal li naahn u na, kaa gaa waadaan ki ye waayimbil aanamba na; bi ka nnyusakpem mu wiin chain ke kinimbilik na chee, ki joo tibar ti Uwumbor tii bi na,

³ki gaa ilahn i ye Upihbo ngbaan ni Uwumbor aatutunn Moses aalahn na ke,

“Tidindaan Uwumbor u yeh mpɔɔn mɔmɔk na,
saatuln ye litukpaan ki gar binib pam.

Saasan ye nsanyaan, ki mu ye nsan bamɔnn.

Si le ye Ubor n-yoonn mu kaa kpa ndoon na.

⁴Tidindaan, nma bi, kaan san si ki nyun si?

Si baanja le ye chain.

Ninibol mɔmɔk ga dan ki nan gbaan aanimbiin ni ki doon si; ba pu? binib mɔmɔk kan saatunyaan.”

⁵Nimina aapuwɔb le m kan ke bi nan chuu piir Uwumbor Aapepel li bi chain chain na aan li bi waabool ponn ni paacham na,

⁶le Uwumbor aatuuntiib bilole bi joo ni falaa bilole na nyan ni li ponn ni, ki pee njekepiin ni bi chain na, ki buu salmaa aagbapapann bibi pu.

⁷Le tiwanfuurkaan ninaa ponn ni nibaa di salmaa aasambil nilole tii Uwumbor aatuuntiib bilole ngbaan. Uwumbor u bi n-yoonn mu kaa kpa ndoon na aanjuul aah fii pu na le gbii nisambil ngbaan.

⁸Le Uwumbor aanyun ni waapɔɔn cha inmanyuu gbiin waadichal. Ubaa aa nmaa koo lidichal ngbaan ni ki nan saa buyoonn falaa bilole bi Uwumbor aatuuntiib bilole joo ni bi na ga pii dulnyaa ni aanib ki doo na.

16

Uwumbor aanjuul aasambil

¹Le m nun nneel sakpiin nyan ni Uwumbor Aadichal ni, ki tuk Uwumbor aatuuntiib bilole ngbaan ke, “Li cha ti di falaa u bi nisambil nilole ni na kpir dulnyaa ni; ba pu? Uwumbor gee linjuul bi pu.”

²Le Uwumbor aatuun ubaa buen ki ti di falaa u bi waasambil ni na kpir dulnyaa ni. Le ni na ibuun i wu sakpen na ki baan binib bi kpa upeel ngbaan aadaan ki dii waawaal na pu.

³Le Uwumbor aatuun leler mu di falaa u bi waasambil ni na kpir nnyusakpem ponn ni. Le nnyusakpem ngbaan aanyun kpaln nsin ke linikpol aasin na. Le tiwan nimok bi nnyusakpem ponn ni na kpo.

⁴Le Uwumbor aatuun tatar mu di falaa u bi waasambil ni na kpir njimɔɔ ni, ni inyunbun ni. Le nnyun ngbaan kpaln nsin.

⁵Le m nun Uwumbor aatuun u ye nnyun aayidaan na len ke, “Uwumbor u ye chain daan, ki nan bi, ki beenin bi na, saah daa binib ngbaan aatafal kina na, aa na ni nan;

⁶ba pu? bi ku saanib ni saabonabtiib ki cha baasin nyan, le aa mu cha baanyun kpaln nsin bi nyu. Bi neer kina la.”

⁷Le m nun nneel nyan ni kitork aabimbiln ni ki len ke, “Tidindaan Uwumbor, u yeh mpɔɔn mɔmɔk na, ni ye mbamɔn, aa jin binib tibar mbamɔm ki na bi naah neer bi pu na.”

⁸Le Uwumbor aatuun nanar mu di falaa u bi waasambil ni na kpir nwiin pu. Le Uwumbor cha mu seer binib ke mmii aah seer pu na.

⁹Le ntoton sakpen seer binib. Le bi sii Uwumbor u kpa mpɔɔn ki cha bi ji falaa kina na. Baa kpeln baabimbin, kaa nyun u.

¹⁰Le Uwumbor aatuun njunmur mu di falaa u bi waasambil ni na kpir upeel ngbaan aabɔrjal pu. Le waanaan bɔln. Le binib junni bilambil iween pu.

¹¹Iween ngbaan pu, ni ibuun ngbaan pu, le bi seei Uwumbor u bi paacham na, kaa kpeln baabimbin, kaa di cha baatunwanbir.

¹²Le Uwumbor aatuun loloob mu di falaa u bi waasambil ni na kpir limɔɔsakpeln li bi yin li ke Yufrates na ni. Le laanyun foor, ki na nsan ki tii biborb bi nyan ni liwipuul wɔb na.

13 Le m kan tiyayaar ti naahn titaateeraakpann na titaa nyan ni kipeewanbiik, ni upeel ngbaan, ni waabonabr u nmanni binib na aamoi ni la.

14 Tiyayaar ngbaan ye kinimbəŋ yaan la, le ki tun lijnjiir aatun, ki buen dulnyaa wee ni aabərb məmək chee, ki ti kuun bi, ke bi to butəb, Uwumbər u yeh mpəon məmək na aawiinsakpiin daal.

15-16 Tiyayaar ngbaan nan kuun bi lipepel libaa wəb. Hiibru* aaliin ponn ni bi yin nima chee ke Amagedonn. Le Yesu bui ke, “Li pel man, m ga dan ke unaayuk aah choo pu na la. Uwumbər aanyoor bi binib bi si kii bundaln m ga nan fuu ni na, ki lik baawanpeenkaan ke bi taa chuun biŋmeen, ki taa ji iniməon.”

17 Le Uwumbər aatuun lolole mu di falaa u bi waasambil ni na kpir libuln pu. Le nneel sakpiin nyan ni Uwumbər aabərjal li bi waadichal ni na, ki len ke, “Ni ŋa doo a.”

18 Le utaal moor, kifuu mu faa, le utaal teen, le kitin deŋ sakpen ki ti nyan. Uwumbər aah nan naan binib buyoonn na, kitin aa nan deŋ sakpen ke kaah deŋ n-yoonn ngbaan sakpen pu na.

19 Le kitisakpen ngbaan aadir məmək yakr nfum mutaa ki lir kitin. Njinibol məmək aatim mu lir kitin a; ba pu? Uwumbər aa suln kitisakpen Babilon ngbaan aanib aatunwanbir bər, ki tii bi kiyikuuk ki gbii ndaan mu ye waanuuul sakpen na, ki cha bi nyu.

20 Le ŋidik məmək muin nnyun ni kaa ki bi, njoo məmək mu lir.

21 Le utaal nun ŋitaatakpabil sakpiin, ki lir binib pu. Nji məmək nan nyuun ke njikaabim bətə aah nyuun pu na. Le binib sii Uwumbər ŋitaatakpabil ngbaan aabəbir pu; ŋi nan ŋa bi falaa pam.

17

Upiidagookpaan na aabər

1 Le Uwumbər aatuuntiib bilole bi joo ŋisambil ŋilole ngbaan na ubaa

* 16:15-16 : Hiibru aaliin ye Juu yaab aaliin la.

dan ki nan len m chee ki bui mi ke, “Dan do, aan m nan mək si Uwumbər aah ga daa upiidagookpaan u bi nnyunkpaan chee na aatafal pu na.

2 Dulnyaa aabərb gər chaa upiida-goor ngbaan chee. Dulnyaa aanib mu gər chaa u chee ki nyu waadagoor aadaan ki gbii.”

3 Le Uwumbər Aafuur Nyaan fir m pu, le waatuun ngbaan yoor mi ki di buen nteersakpiin ni. Le m ti kan upii ubaa dik upeel u man na pu. Niyimbil ŋi seei Uwumbər na nan bi upeel ngbaan aawon məmək pu. U nan kpa ŋiyil ŋilole ni iyiin kipiik.

4 Upii ngbaan nan pee tiwan-peenkaan nyaan, nibaa chee man, niken chee mu bəon ke nsiin na, ki pee nleen mu ŋan ki kpa kidaak na uneen ni. Waawanpeenkaan pu nan ye salmaa ni ŋitakpabinyaan ŋi kpa kidaak na. U nan joo salmaa aasambil unjaal ni. Tiwan ni kaa ŋan, ki ye waadagook aawan, ki kpa tijəŋ na nan gbii waasambil ngbaan ni.

5 Liyimbil li aatataa bəə na nan ŋmee paa uyigbeer pu. Liyimbil ngbaan le ye ke, “Kitisakpen Babilon ki ye bipiidagoob ni bininsum məmək aana na.”

6 Le m kan upii ngbaan gbii ndaan ki də; ba pu? u nyun Uwumbər aanib aasin, ni binib bi kpo Yesu pu na aasin ki gbii.

Maah kan u na, le ni gar mi pam.

7 Le Uwumbər aatuun ngbaan baa mi ke, “Ba pu ni gar si? M ga kpiir upii ngbaan aabər, ni waah dik upeel u pu na aabər aatataa, ki tuk si.

8 Upeel u kpa ŋiyil ŋilole ni iyiin kipiik aan aa kan u na, u nan bi, kaa ki bi. Ni yaa kpee siib kan, u ga nyan ni libuul li nyoo kaa kpa limək na ni, ki cha nin chee bi ga kuln u. Le dulnyaa ni aanib bi aayimbil aa ŋmee liməfal aagban ni buyoonn Uwumbər aa nan kee naan dulnyaa wee na, yaa kan upeel ngbaan kan, ni ga gar bi pam; ba pu? u nan bi, kaa ki bi, ki ga ki gir ni.

⁹ “Unii umək kpa nlan na, u dakl lik ki bee nimina aatataa. Upeel ngbaan aayil njilole na njan njoo njilole ni upii ngbaan ka ni pu na, ki mu njan bibərb bilole.

¹⁰ Bibərb bilole ngbaan ponn ni binmu lir a, ubaa laa bi dandana wee, uken aa kee fuu ni. U yaa nan fuu ni kan, waan ki yunn.

¹¹ Upeel u nan bi, kaa ki bi na le njan ubər niniin, ki ye bibərb bilole ngbaan ponn ni ubaa, ki cha nin chee bi ga kuln u na.

¹² “Saah kan iyiin kipiik i na, i njan bibərb kipiik bi kaa kee ji nnaan na la. Bi ni upeel ngbaan ga kan bibərb aapəon, ni yunn siib.

¹³ Bibərb kipiik ngbaan kpa kiməbaan, ki di baapəon ni baayiko tii upeel ngbaan.

¹⁴ Bi ga faa Uwumbər Aapihbo butəb. Le Upihbo ngbaan ga nyan bi; ba pu? u ye dindatiib məmək Aadindaan, ki ye bibərb məmək Aabərkpaan la. Binib bi dii u na le ye waah nyan bi ki yin bi na, le bi si uchan ni.”

¹⁵ Le Uwumbər aatuun ngbaan ki bui mi ke, “Aa kan nnyunkpaan mu upiidagoor ngbaan ka mu chee na. Nnyunkpaan ngbaan njan binib la. Bi ye njitimbol məmək aanib bi bi dulnyaa wee ni, ki len iliin imək bi dulnyaa wee ni na.

¹⁶ Saah kan iyiin kipiik i na ni upeel ngbaan ga li nan upiidagoor, ki ga yoor waawan məmək ki cha u chuun unmeen, ki ga ji waawon ki see u mmii;

¹⁷ ba pu? Uwumbər le cha bi ban bi na waageehn, ki cha bi kpa kiməbaan ki di baanaan tii upeel ngbaan u ji ki nan saa buyoonn Uwumbər aah len pu na nan na.

¹⁸ “Saah kan upii u na, u ye kitisakpen ki ye dulnyaa ni aabərb aayidaan na la.”

18

Babilon aalirn

¹ Nimina apuwəb, le m ki kan Uwumbər aatuun uken nyan ni

paacham ki sunn ni, ki kpa mpəon sakpen, ki wiin chain ki woln dulnyaa wee ni,

² le ki len mpəon pu ke, “Kitisakpen Babilon lir a. Ki lir kookoo a. Bipərib, ni tiyayaar, ni tiwanbir, ni inyoon i bir ki kə na baanja le koo nima chee;

³ ba pu? njinibol məmək nyun ndaan mu ye kitiŋ ngbaan aadagook aakpeek na, le dulnyaa ni aabərb gər chaa ki chee. Binib bi chuun tiir na nan kan tinyoor sakpen ki pu; ba pu? kaanib nan ban tiwanyaan ki ti nyan.”

⁴ Le m ki njan nneel nyan ni paacham ki len ke,

“Maanib, nyan ni kitiŋ ngbaan aanib chee,
ki taa kpaan tun titunwanbir bi chee,
ki taa ji falaa u bi ga ji u na;

⁵ Kitiŋ ngbaan aatunwanbir muun ki wiir ki ti fuu paacham,
le Uwumbər aa suln kaatunwanbir.”

⁶ U bui ke, “Teen kitiŋ ngbaan kaah nan tii pu na.
Teen ki kaah nan tun pu na mfum mulee.

Gbiin kaayikuuk ndaan mu pək jer kaah tii biken na mfum mulee.

⁷ Kitiŋ ngbaan nan nyun kibaa ki gaa tiwanyaan ki ti nyan.

Cha ki ji falaa ki li kpa mpombiin ki ti ki saa kina;
ba pu? ki len kisui ni

ke ki ye ubərprii, kaa ye ukpoprii, kaan kan mpombiin kpala.

⁸ Nima pu le falaa ga pii kitiŋ ngbaan liwinbaal.
Iweenbir, ni mpombiin, ni nkon ga lir ki pu.

Le mmii ga gaa kitiŋ ngbaan məmək; ba pu?

Tidindaan Uwumbər u dar kitafal na kpa mpəon sakpen.”

⁹ Tə, dulnyaa aabərb bi nan gər kitiŋ ngbaan chee ki jin kaawanyaan na yaa kan mmii gaal kitiŋ ngbaan, ki kan inmanyuu fii paacham kan, bi ga li wii ki kaani.

¹⁰ Kitiŋ ngbaan aafalaa pu bi ga li san ijawaan, ki ga li si dandar, ki len ke, “Kitisakpen Babilon ki nan kpa

mpɔɔn na, tibɔbir bi ki pu. Ntafadaan pii ki liwinbaal.”

¹¹ Le binib bi chuun tiir dulnyaa ni na mu ga wii ki li kpa mpombiin kitiŋ ngbaan pu; ba pu? ubaa aan ki daa baawan. ¹² Ubaa aan ki daa baasalmāa, ni tikunabr, ni ŋitakpabil ŋi ŋan ki kpa kidaak na, ni ileen i kpa kidaak na, ni ŋikekenyaan, ni ŋikeken ŋi bɔn ke nsiin na, ni ŋi man na, ni ŋikpanyaan, ni iluub aanyin aasambil, ni idɔ aasambil ŋi kpa kidaak na, ni tikur aawan, ni ŋitakpanyaan aawan,

¹³ ni tikpin aawan, ni kinimbɔɔpan, ni tulalee, ni nkpanmirkoo, ni tulalee aayon mu bi joo toor kitork na, ni ndaan, ni nkpan, ni boroboro aayon, ni tijikaar, ni inaa, ni ipiih, ni itaan, ni tɔroku tiib, ni binaagbiib, ni binib aamɔfal.

¹⁴ Tijikaar nyaan ti kitiŋ ngbaan aanib aanibil nan man ti pu na, taa ki bi bi chee. Tiwanpeenkaan ni ŋan na ni tiwanyaan mɔmɔk wan a. Baan ki kan ni.

¹⁵ Binib bi chuun tiir tiwan nimina kitiŋ ngbaan ponn ni ki kan tinyoor na ga san ijawaan kitiŋ ngbaan aafalaa pu, ki ga li si dandar ki wii, ki kpa mpombiin,

¹⁶ ki len ke, “Tibɔbir bi kitisakpen ngbaan pu la. Kaanib nan pee ŋikekenyaan, ni ŋikeken ŋi bɔn ke nsiin na, ni ŋikeken ŋi man na, ki nan kpa salmaa ni ŋitakpabil ŋi ŋan ki kpa kidaak na, ni ileen i ŋan ki kpa kidaak na.

¹⁷ Liwinbaal le liwankpasakpeln ngbaan mɔmɔk bee yɔli.”

Le biŋɔdam mɔmɔk, ni binib bimɔk koo iŋɔi ni ki chuun na, ni biŋɔŋaab mɔmɔk, ni binib bimɔk ji nnyusakpem aatuln ponn ni na, bi mɔmɔk si dandar

¹⁸ ki lik mmii aah gaal kitiŋ ngbaan pu na, le ki tar ke, “Kilatiŋ ki bi ke kitisakpen ngbaan na?”

¹⁹ le ki faa kitangbaak ŋa biyil pu, ki wii ki li kpa mpombiin ki len ke, “Tibɔbir bi kitisakpen ngbaan pu la. Biŋɔdam bimɔk chuun nnyusakpem pu na nan kan tinyoor pam; ba pu? kitiŋ ngbaan aanib nan daa bi chee

tiwan ni kpa kidaak na. Liwinbaal le kitiŋ ngbaan mɔmɔk kuln a.”

²⁰ Tɔ, nimi bi bi paacham na, ni Uwumbɔr aanib, ni Yesu aakpambalb, ni Uwumbɔr aabɔnabtiib, ni li kpa mpopiin kitisakpen ngbaan aah kuln pu na pu; ba pu? Uwumbɔr teen ki kaah ŋa nimi bakaa u na, ki daa kitafal.

²¹ Tɔ, le Uwumbɔr aatuun mpɔɔndaan yoor litakpal li naahn kinaak sakpen na, ki di mee lii nnyusakpem ponn ni, le ki bui ke, “Kina le bi ga yoor kitisakpen Babilon ki di lii. Kaan ki li bi.

²² Ubaa aan ki li ŋun binib bi gbaa tibar na, ni binib bi gaa ilahn na, ni binib bi pii ŋiwul ni kakaan tiib na pu, kitiŋ ngbaan ponn ni. Ututunn ubaa mu aan ki li bi ki ponn ni. Upii ubaa mu aan ki nan tijikaar ki ponn ni.

²³ Karya a ubaa mu aan ki li wiin ki ponn ni. Uja ubaa mu aan ki yoor upii ki ponn ni. Upii ubaa mu aan ki mɔn uja ki ponn ni. Binib bi chuun tiir tiwan ki ponn ni na nan ye mpɔɔndam la. Kaanib nan ŋani inyɔk ki ŋmanni ŋinibol mɔmɔk.”

²⁴ Uwumbɔr daa kitiŋ ngbaan aanib aatafal; ba pu? bi ku waanib, ni waabɔnabtiib, ni binib bimɔk kpo u pu na. Baasin bi kitiŋ ngbaan ponn ni.

19

¹ Nimina aapuwɔb le m ŋun nneel mu naahn kinipaak sakpen na aaneel paacham. Bi len ke, “Haleluya, Tidindaan Uwumbɔr le gaa timi lii. Uma le yeh nnyuŋ, ni mpakm, ni mpɔɔn.

² U jin binib tibɔr mbamɔm ki ŋa bi naah ŋeer bi pu na. U jin upiidagookpaan u nan cha dulnyaa ni aanib gɔr kidagook na aabɔr, ki daa utafal; ba pu? u nan ku uma Uwumbɔr aatum.”

³ Le kinipaak ki bi paacham na ki len ke, “Haleluya. Inmanyuu nyan kitiŋ ngbaan ni ki ga fii paacham n-yoonn mu kaa kpa ndoon na.”

⁴ Le bininkpiib moninko ni binaa ngbaan, ni tiwanfuurkaan ninaa ngbaan gbaan kitiŋ ki pak Uwumbɔr u

ka libərjal pu na, ki len ke, “Amii. Haleluya.”

Upihbo ngbaan aajim

⁵ Le nneel nyan ni libərjal chee ki len ke, “Nimi bimək ye timi Aawumbər aatutum ki san u na, biwaatiib ni bipəəndam, ni məmək pak u man.”

⁶ Le m ηun nneel mu naahn kini-paaksakpen aaneel, ki naahn bunyəb sakpem aanyun aah fuuk pu na, ki fuuk ke utaal aah tar mpəən pu na, len ke, “Haleluya. Dandana wee Tidindaan Uwumbər u kpa mpəən məmək na le joo tiwan məmək.

⁷ Cha ti li məəni ki li kpa mpopiin sakpen ki nyuη u; ba pu? ni ηeer Upihbo ngbaan yoor upuu.* Le upuu gor ubaa.

⁸ Uwumbər tii u ηikekenyaan ηi bi chain ki wiin na, u di gbab.” Nikekenyaan ngbaan le ye Yesu aanib aatunyaan.

⁹ Le Uwumbər aatuun ngbaan bui mi ke, “Nmee ke: Binib bi Uwumbər yin bi ke bi dan ki nan ji Upihbo ngbaan aabəndinn aajikaar na, Uwumbər aanyoor bi bi pu.” Le Uwumbər aatuun ngbaan ki len ke, “Uwumbər aabər ti ye tibamənn na le na.”

¹⁰ Le m gbaan kitiη utafar chee, le ki ban ke m pak u. Le u bui ke m taa ηa kina; ba pu? u mu po ye m ni nnaabitiib bi joo tibər ti Yesu kpiir na aatutuηeer la, ke m pak Uwumbər baanja.

Tə, tibər ti Yesu kpiir na le tii waabəntiib mpəən ke bi len.

Unii u dik utapiin pu na

¹¹ Le m kan kitaapaak chuu piir, ki kan utapiin. U dik u pu na aayimbil le ye ke, “Mbaməndaanyaan.” U yaa ji binib tibər kan, u tii bi baabamən, ki mu dii nsanyaan ki ti to butəb.

¹² Unimbil wəb wiin ke mmiigaal na. Ubər aayikpupur ti wiir na bi uyil pu. Waayimbil ηmee u pu. Ubaa aa nyi liyimbil ngbaan see uma baanja.

¹³ U pee kikipalk ki bi di ki məən nsin ni na. Bi yin u ke “Uwumbər Aaməboln.”

¹⁴ Le Uwumbər aatuuntiib bi bi paacham na paa upuwəb, ki dik itapiin pu, ki pee ηikekepiin ηi ηan ki bi chain na.

¹⁵ Le kijaak aajuk ki ka na bi uməb ni, ke u ti nyan ηinibol məmək. U ga di tikur aadabil ki li joo bi mpəən pu, ki ga ηa bi ke binib aah taar ηisubil pu libuusakpeln ponn ni ki nyani ηaanyun pu na, le ki mək bi Uwumbər Mpəənsakpiindaan aah gee liηuul pu na.†

¹⁶ Liyimbil nan ηmee waakpalk pu, utaapaln chee ke, “Bibərb məmək Aabərkaan ni dindatiib məmək Aadindaan.”

¹⁷ Le m kan Uwumbər aatuun ubaa si nwiin ni. Le u teen mpəən pu ki yin inyoon imək laani paacham na, ke i dan ki nan ji tijikaar sakpenn ti Uwumbər ga tii i na,

¹⁸ ti ye bibərb aawon, ni butəb aajab aaninkpiib aawon, ni bipəəndam aawon, ni itaan aawon, ni binib bi dik i pu na aawon, ni binib məmək aawon, bi ye binaagbiib ni bi kaa ye binaagbiib na, ni bi ye biwaatiib, ni bi ye bipəəndam na aawon la.

¹⁹ Le m kan upeel ngbaan, ni dilynəa aabərb ni baajab məmək kuun təb chee, bi ti to unii u dik utaan pu na, ni waatuuntiib butəb.

²⁰ Le u chuu upeel ngbaan, ni waabənbr u nan tun lijinjiir aatun unimbiin ni ki ηmanni binib bi nan gaa upeel ngbaan aadaan ki dii waawaal na. Bi nan chuu upeel ngbaan ni waabənbr ngbaan ki di ηa chirbil aamii sakpiin ni, bifuub.

²¹ Le unii u dik utaan ngbaan pu na di kijaak aajuk ki bi uməb ni na ku baajab ngbaan məmək. Le inyoon məmək jin baawon ki ti bab.

20

Nibin lichur na

¹ Le m kan Uwumbər aatuun nyan ni paacham ki ηub libuul li nyoo kaa

* **19:7** : Upihbo le ye Yesu. Upuu le ye waanib. † **19:15** : Lik Ilahn 2.9.

kpa limək na aajaalen aasaafii, ni tikululn sakpenn, unjaal ni.

² U nan chuu kipeewanbiik ki ye kinimbəŋ aan bi yin ki ke Uwaa u Yunn na, ki ki yin ki ke Defil,* ki ki yin ki ke Sintana na, le ki di tikululn ngbaan buu ki,

³ ki di ki ŋa libuul ngbaan ni, ki di libiil biin, ki laŋ, ke ki li bi ni ponn ni ŋibin lichur, ki taa ki ŋmanni binib ki ti saa buyoonn ŋibin lichur ngbaan ga jer na. N-yoonn ngbaan aapuwəb, see bi chuu buur ki, ki di ki lii, ni yunn siib.

⁴ Le m kan ŋibərjal, ni binib bi ka ŋi pu na. Le Uwumbər tii bi nsan ke bi ji binib tibər. Bi nan ye binib bi nan kpo Yesu pu na aawiin. Binib nan chuu gii biyil lii; ba pu? bi nan moon tibəbamənn ti Yesu nan kpiir na ni Uwumbər aabər. Baa dii upeel ngbaan, bee waawaal, kaa gaa waadaan biyigbeer pu, bee biŋaal pu. Bi nan kpa liməfal ki jin nnaan Kristo chee ŋibin lichur.

⁵ Bima le ye binib bi puen fikr nkun ni na. Bitekpiib bi gur na aan ki kan liməfal ki nan saa buyoonn ŋibin lichur ngbaan ga jer na.

⁶ Binib bi puen fikr nkun ni na kpa mpopiin; bi ye Uwumbər aanib la. Baan ki kpo lelee. Bi ga li ye bitotoorb ki tun lituln tii Uwumbər ni Kristo, ki ga ji nnaan u chee ŋibin lichur.

Kinimbəŋ aalirn

⁷ ŋibin lichur ngbaan yaa jer kan, Uwumbər ga cha bi nyan kinimbəŋ kiyondiik ni, ki di ki lii.

⁸ Le ki ga buen ki ti ŋmann ŋinibol ŋi bi dulnyaa wee məmək ni na, ki ti kuun bi, bi ti to butəb. ŋinibol ngbaan aayimbil le ye Gog, ni Magog. Bi wiir ke nnyusakpem aatambol aah wiir pu na,

⁹ ki chuun gbii dulnyaa aapepel məmək ni, ki si gob kitin ki Uwumbər gee ki, aan waanib bi nima chee na. Le mmii nyan ni Uwumbər do ki nan wun bi məmək.

¹⁰ Le Uwumbər chuu kinimbəŋ ki ŋmann bi na, ki di ki ŋa chirbil aamii ni, upeel ngbaan ni waabənbr u nan ŋmanni binib na aah bi nin chee na. Le bi ga ji falaa, nwiin pu ni kinyeek ki ti saa n-yoonn mu kaa kpa ndoon na.

Kookoo aabəjil

¹¹ Le m kan libərjal pipiln sakpeln, ni u ka li pu na. Le kitin ni paacham san nyan u chee, kaa ki bi.

¹² Le m kan bitekpiib, bi ye bipəəndam ni bi ye biwaatiib na, si libərjal ngbaan aanimbiin ni. Le u kpar tigbann, ki ki kpar kigbaŋ kiken, ki ye liməfal aagbaŋ na, ki jin bitekpiib tibər, baabər aah ŋmee tigbann ngbaan ponn ni pu na, baah nan tun pu na.

¹³ Le bitekpiib məmək nyan ni kitekpiitin ni, ki si nima; binib bi nan bee nnyusakpem ponn ni na, bi mu nyan ni ki si nima. Le u jin bi məmək tibər baatuln aah ye pu na.

¹⁴ Le u di nkun ni kitekpiitin ŋa mmii sakpiin ponn ni. Mmii ngbaan le ye lelee aakun.

¹⁵ Le bi di binib bimək aayimbil aa ŋmee liməfal aagbaŋ ni na ŋa mmii ngbaan ponn ni.

21

Paacham pəəŋ ni kitipəŋ

¹ Le m kan paacham pəəŋ, ni kitipəŋ; njan aapaacham, ni njan aatin na jer a. Nnyusakpem mu aa ki bi.

² Le m kan kitin ki bi chain, ki ye Jerusalem pəəŋ na, nyan ni Uwumbər chee paacham, ki gor ke ubəndinn u ban u mən tichal na aah gor ubaa pu pu na.

³ Le m ŋun nneel sakpiin libərjal ngbaan chee len ke, "Lik, Uwumbər do bi binib chee, le u ga li bi bi chee. Bi ga li ye waanib. Uma ubaa ga li bi bi chee ki ga li ye Baawumbər,

⁴ ki ga per bi tinyunyunn məmək. Nkun aan ki li bi; mpombiin mu aan ki li bi; iwiil mu aan ki li bi; iween mu

* 20:2 : Defil ni Sintana ye kinimbəŋ aayimbil ŋiken la.

aan ki li bi; ba pu? tiwankpok məmək jer a.”

⁵ Le Uwumbər u ka libərjal ngbaan pu na len ke, “Lik, m ɲa tiwan məmək nipənn.” Le u mu bui mi ke, “Nmee kina; ba pu? tibər timina ye mbamən, ki ga sil ɲa kina.”

⁶ Le u ki bui mi ke, “M ɲa tiwan ngbaan məmək doo. Min le ye Alfa ni Omega, mpiin ni ndoon ngbaan. Unii umək nnyunyuu chuu u na, m ga tii u liməfal aanyun, le waan pa nibaa.

⁷ Unii umək nyan na ga li yeh tiwan məmək. M ga li ye Waawumbər; u mu ga li ye maabo.

⁸ Le bijawaandam, ni binib bi yii mi na, ni bininsom, ni binikurb, ni bidagoob, ni bibəəb, ni biwaadam, ni binyaməndam məmək ga li bi chirbil aamii ni. Nima le ye lelee aakun na.”

Jerusalem pəən na

⁹ Le Uwumbər aatuuntiib bilole bi joo kookoo aafalaa bilole ɲisambil ɲilole ponn ni na, bi ponn ni ubaa dan m chee ki nan bui mi ke, “Dan, aan m nan mək si Ubəndinn u ye Upihbo ngbaan aapuu na.”

¹⁰ Le Uwumbər Aafuur Nyaan fir m pu, le Uwumbər aatuun ngbaan yoor mi ki di buen lijoosakpeln li fək na paab, le ki ti mək mi Jerusalem aatin ki ye chain na nyan ni Uwumbər chee paacham,

¹¹ ki wiin chain Uwumbər aanyun pu, ki wiin chain ke lichachatakpal li kpa kidaak aan bi yin li ke Jaspera na aah wiin pu na.

¹² Ligoln sakpeln li fək na mann gonn kitin ngbaan, ki kpa ibisaməi kipiik ni ilee. Uwumbər aatuuntiib ponn ni kipiik ni bilee mu si ibisaməi ngbaan məmək chee. Israel yaab aanibol kipiik ni ɲilee aayimbil ɲmee ibisaməi kipiik ni ilee ngbaan mək pu.

¹³ Ibisaməi itaa bi liwipuul wəb, itaa mu bi ɲɲangan, itaa mu bi ɲɲangii, itaa mu bi liwilir wəb.

¹⁴ Ligoln ngbaan kpa ɲidinyik kipiik ni ɲilee. Upihbo na aakpambalb kipiik ni bilee aayimbil ɲmee ɲidinyik ngbaan məmək pu.

¹⁵ Uwumbər aatuun u len m chee na joo salmaa aadabil u ti ɲaɲ kitin ngbaan ki lik kaah wiir pu na, ki ɲaɲ ki lik ligoln aabisaməi aah waa pu na, ki ɲaɲ ki lik ligoln mu aah fək pu na.

¹⁶ Kitin ngbaan nan ye likpakpaln la. Nipepel məmək ɲinaa aah waa pu na ɲak la. Le u di lidabil ngbaan ɲaɲ ki lik kitin ngbaan aah wiir pu na. Le ɲipepel ɲinaa məmək ye mal lichur libaa ni ikui inmu, ki mu fək kina la.

¹⁷ Le u ɲaɲ ki lik ligoln aapepeen. Ni ye ɲitaa ikui ilee ni kipiik ni ɲiloob, binib aah ɲaɲni ɲitaa pu na; le Uwumbər aatuun ngbaan ɲaɲ kina.

¹⁸ Bi nan di litakpanyaan li kpa kidaak aan bi yin li ke Jaspera na le maa ligoln ngbaan. Kitin ngbaan ye salmaa u bi chain na, ki wiin ke kinimbilik ki bi chain na.

¹⁹⁻²⁰ Ligoln ngbaan aadinyik nan ye ɲitakpanyaan ɲi kpa kidaak na məmək aabəɲ la.

Njan aatakpal ngbaan nan ye litakpanyaan li bi yin li ke Jaspera na,
lileler nan ye litakpanyaan li bi yin li ke safir na,
litatar nan ye litakpanyaan li bi yin li ke agate na,
linanar nan ye litakpanyaan li bi yin li ke emeral na,
liɲmuɲmur nan ye litakpanyaan li bi yin li ke sadoniks na,
liloloob nan ye litakpanyaan li bi yin li ke kaneliann na,
lilolole nan ye litakpanyaan li bi yin li ke krisolate na,
lininiin nan ye litakpanyaan li bi yin li ke beril na,
liwawaer nan ye litakpanyaan li bi yin li ke topas na,
kipiik nan ye litakpanyaan li bi yin li ke kalsedoni na,
kipiik ni libaa nan ye litakpanyaan li bi yin li ke jasinte na,
kipiik ni nilee nan ye litakpanyaan li bi yin li ke ametis na.

²¹ Le ibisaməi kipiik ni ilee ngbaan nan ye ɲitakpanyaan kipiik ni ɲilee li bi yin li ke peral na; i məmək nan ye litakpanyaan libaabaa. Kitin ngbaan ponn ni aasan nan ye salmaa u bi

chain ki naahn kinimbilik ki bi chain na la.

²² Maa nan kan Uwumbər Aadichal kitinj ngbaan ponn ni; ba pu? Tidindaan Uwumbər u yeh mpəən məmək na, ni Upihbo ngbaan bi kitinj ngbaan ponn ni, le binib dooni bi.

²³ Kitinj ngbaan aa ban nwiin ni uŋmal li wiin ki ponn ni; ba pu? Uwumbər aah wiin pu na woln ki ponn ni. Kaakaryaa ye Upihbo ngbaan la.

²⁴ Kaawiin ga woln ŋinibol aanib pu, ke bi chuun. Dulnyaa aabərɓ ga li joo ni baawanyaan ki ponn ni.

²⁵ Kitinj ngbaan aagoln aabisaməi kipiik ni ilee aan piin nwiin pu. Kinyeek aan li bi nima.

²⁶ Ŋinibol aanib ga li joo ni baawanyaan ki ponn ni.

²⁷ Tiwan ni kpa tijəŋ na nibaa aan koo ni ki ponn ni. Binib bi dii ŋiwaana na ponn ni ubaa aan koo ni. Binib bi məlŋ inyamən na ponn ni ubaa mu aan koo ni. Binib bi aayimbil ŋmee Upihbo ngbaan aaməfal aagbaŋ ni na baanja le ga koo ni.

22

¹ Uwumbər aatuun ngbaan nan mək mi liməəl li ye liməfal aanyun ki wiin chain na. Mu nyan ni Uwumbər ni Upihbo ngbaan aabərjal chee, ki puu dii kitinj ngbaan aasan aakaasisik ni.

² Le liməfal aasui si liməəl ngbaan aapepel məmək ŋilee pu, le ki lu ŋisubil libiln ponn ni nfum kipiik ni mulee, uŋmal uŋmal ponn ni. Isui ngbaan aafar le tii ŋinibol mək laafee.

³ Tiwan ni Uwumbər kə na nibaa aan li bi kitinj ngbaan ni.

Uwumbər ni Upihbo ngbaan aabərjal ga li bi ki ponn ni; le waatutum ga tun lituln tii u,

⁴ ki ga kan unimbil wəb. Waayimbil ga li bi biyigbeer pu.

⁵ Kinyeek aan ki li bi. Baan li ban karyaa, kaan li ban nwiin; ba pu? Tidindaan Uwumbər le ga li wiin bi pu. Bi ga li ye bibərɓ ki cha n-yoonn mu kaa kpa ndoon na.

Yesu aah ga nan gir ni pu na

⁶ Le Uwumbər aatuun ngbaan bui mi ke, “Tibər ngbaan ye mbamən ki ga sil ŋa. Tidindaan Uwumbər u di Waafuur Nyaan tii waabənabtiib na tun ni waatuun u nan mək waatutum tiwan ni ga ŋa mala na.”

⁷ Tə, Yesu len ke, “Li pel man, m ga gir ni mala. Binib bi kii kigbaŋ kee aabər ti tuk timi tiwan ni ga ŋa na, Uwumbər aanyoor bi bi pu.”

⁸ Min Jənn le ŋun ki kan tiwan nimina. Maah ŋun ki kan ni məmək doo na, le m gbaan kitinj, Uwumbər aatuun u mək mi tiwan ngbaan na aanimbiin ni, ki ban ke m pak u.

⁹ Le u bui mi ke, “Taa ŋa kina. Pak Uwumbər baanja. M mu ye saatutuŋeer ubaa la, ni Uwumbər aabənabtiib bi ye aanaabitiib na aatutuŋeer la, ni binib bi kii kigbaŋ kee aabər na aatutuŋeer la.”

¹⁰ Le u ki bui mi ke, “Kigbaŋ kee aabər ti tuk timi tibər ti ga ŋa na, taa joo ti aabaa; ba pu? naan yunn, ti ga ŋa.

¹¹ Unii umək tun lituln li kaa ŋan na, u li beenin tun kina. Unii umək tun tijəŋ aatuln na, u li beenin tun kina. Unii umək tun lituln li ŋan na, u li beenin tun kina. Unii umək bi chain na, u li beenin bi chain.”

¹² Yesu len ke, “Li pel man, m ga gir ni mala, ki ga li joo ni ipiin ki nan tii unii məmək ipiin waatuln aah ŋeer pu na.

¹³ Min le ye Alfa ni Omega, njan yoo ni gbelngbeln yoo, mpiin ngbaan ni ndoon ngbaan.”

¹⁴ Tə, binib bi finn baawan-peenkaan ki ŋa ni chain na, Uwumbər aanyoor bi bi pu. Bi ga li kpa nsan ke bi moo liməfal aasubil, ki dii kitinj ngbaan aabisaməi ni ki koo ni.

¹⁵ Le tiniwanbir, ni bibəəb, ni bida-goob, ni binikurb, ni biwaadam, ni binyaməndam, ni biŋmanŋmannim ma kan, baan koo ni kitinj ngbaan ni.

¹⁶ “Min Yesu tun ni maatuun u nan tuk nimi tibər tee, ni ti tuk maanib. M ye Ubər David aayaabil, ki ye liŋmabil naanyuun li wiin chain na.”

¹⁷ Uwumbər Aafuur Nyaan ni Yesu aanib bui ke, “Dan.”

Unii umək ηun na, u mu bui ke, “Dan.”

Unii umək nnyunyuu chuu u na, u mu dan. Unii umək ban na, u mu dan ki nan nyu liməfal aanyun, ki taa pa nibaa.

Kookoo aabər

¹⁸ M sur unii umək ηun kigbaŋ kee aabər ti tuk timi tiwan ni ga ŋa na, unii ubaa yaa di tibər tiken kpee tibər

ngbaan pu kan, Uwumbər ga di falaa u ηmee kigbaŋ kee ponn ni na kpee u.

¹⁹ Unii ubaa yaa bar kigbaŋ kee aabər ti tuk timi tiwan ni ga ŋa na kan, Uwumbər aan cha u moo liməfal aasubil, kaan cha u koo ni kitin ki bi chain na ponn ni, tiwanyaan ni bi ηmee kigbaŋ kee ponn ni na.

²⁰ Yesu u tuk timi tibər tee na bui ke, “Een, m ga gir ni mala.”

Mbamən, Ndindaan Yesu, dan.

²¹ Tidindaan Yesu ŋa tinyoor ŋa waanib məmək pu. Amii.